
Goshen

בית יוצאי מצרים

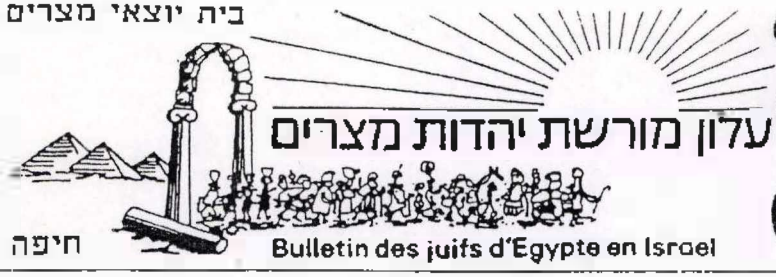

גושן
Goshen

קוראים יקרים,

אנו שמחים להביא בפניכם קובץ הסוקר עשרים שנות פעילות ופרסום של עלוננו "גושן", עשרים עלונים, ממס' 1 עד 20, שמטרתם הפצת מורשת יהדות מצרים.

הספר מכיל מידע מקיף על כל הנעשה בעמותת "בית יוצאי מצרים – גושן" ועל הקשרים שלנו בארץ ובעולם. זהו נכס חשוב ותיעוד חיוני לילדינו ולנכדינו.

Dear readers,

We are happy to present to you a survey of 20 years of activity and publication of our bulletin "Goshen", 20 bulletins, numbers 1 – 20, aimed at spreading the heritage of Egyptian Jewry.

This book contains ample information about the activities of the Goshen Association, the community of Jewish immigrants from Egypt and our contacts in Israel and abroad. It is an important asset and a vital documentation for our children and grandchildren.

Chers lecteurs,

Nous sommes heureux de vous présenter cet aperçu de vingt ans d'activités et de publication de notre bulletin "Goshen", 20 brochures, du no. 1 – 20, dont le but est de diffuser l'héritage des juifs d'Egypte.

Ce livre contient ample information sur tout ce qui se passe dans l'association des juifs immigrants d'Egypte. Il est un atout important et une documentation indispensable pour nos enfants et petits enfants.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

עלון מורשת יהדות מצרים

GOCHEN

Bulletin des juifs d' EGYPTE en ISRAEL

לשנה "יובה תכתבו **תשרי תשמ"ו - ספטמבר 1985**

מורשת יהדות מצרים

לאחרונה התעורר אצל רבים מאתנו הצורך בשימור חיעוד המורשת.
נשאלת השאלה – מדוע רק עתה?
התשובה: חבלי עליה, תקופת ההסתגלות, דאגת הפרנסה, הקמת בית בישראל, טרדה יום יומית של עבודה וגידול ילדים, כל אלה לא הותירו פנאי למחשבה.

מורשת יהדות מצרים לא מופיעה בכתובים כראוי לקהילה שהרמה רבות. הקליטה וההסתגלות למדינת ישראל עברו עליה בלא זעזועים.

היום, לאחר 37 שנות עצמאות ישראל במולדתנו, כרצוננו להביא את מורשת יהדות מצרים לדור הזה ולדורות הבאים כדי להמחיש לילדינו את שורשנו ולשמר אותה בהסטוריה של הקהילות בכלל.

זה עתה וזמן להרחם למשימה ולתצ את הדברים.

דבר המערכת

פניה לתיעוד

אנו פונים אל כל יוצאי מצרים אשר ברשותם חומר תעודי על עצמם ועל קהילת יוצאי מצרים לשלוח העתק אל גב' דינה ברכה רת' התשמונאים 17 חיפה 33723.
(החומר יוחזר לבעליו לאחר שיצולם.

פניה לקהל החברים

נא למלא טופס ההרשמה המצ"ב ולהעביר את דמי ההשתתפות בהמחאה לגזברות הסניף לידי מר לאון נסים כדי לשמור לעצמכם הזכויות הבאים:

א) משלוח עלון ההתאחדות.
ב) משלוח הודעות על הפעילויות
ג) זת קדימה לרכישה הכרטיסים למסיבות, טיולים וערב גאלה שבחובנית השנה.

קטע מדברים שנאמרו בפגישה שהתקיימה לזכר אלי כהן הי"ד במלאת 20 שנה לעלייתו לגרדום

..... בד בבד כל הפעולות הניל נרצה להגיע למשכן נאות, שבו נוכל לרכז חומר ותיעוד, ספריה, מקום מפגש קבוע, וכל הדרוש בבית מסוג זה על מנת שנער שישאל את הוריו מאיפה סבא עלה ארצה, שהוריו לא יצטרכו לענות לו: גם אנו הבענו כצעירים לכאן ולא זכור לנו כדיוק, אלא, לנער הצעיר יגידו: גש לבית יוצאי מצרים שבחיפה או בקריה ושם תמצא הסטוריה מתועדת על שורשיך. שם תמצא את חומר העבר המפואר של קהילה מיוחדת זו אשר סבך היה אחד מכניה, מפעיליה וכו'.

אנו יודעים שאנו לרקחים על עצמנו משימה כבדה, אבל אין אנו יכולים לדחות תוכנית זו, אחרת תהיה לנו הרגישה שלא מילאנו את חוכחנו, שליחותנו כלפי קהילה שממנה צמחנו. זה תפקיד שיעסיק ארח שנים רבות, אנו תקווה, שבעזרת החברים הקיימים נמשוך אחרינו רבים אחרים ובכוחות משותפים, כולנו יחד נבצע ונקיים מצוה זו למען הדורות הבאים.....

דברי חכמה

"ידעו רבותי, שאין ראוי לו לאדם להאמין אלא באחד משלושה דברים. דבר שחהיה עליו ראיה ברורה בדעתו של אדם. כגון חכמת החשבון והגיומ והתקופות. והשני, דבר שישיגנו האדם באחד מחמ הרגשות (חמשת החושים). והשלישי, דבר שיקבל אותו האדם מן הנביאים או מן הצדיקים.
וצריך כל בעל דעה לחלק בדעתו ובמחשבתו כל הדברים שהוא מאמין בהם ויאמר, שזה האמנתי בו מפני ההרגשה, וזה האמנתי בו מפני הדעה.
וכל מי שיאמין בדבר אחד שאינו משלושת המינים האלו עליו נאמר: פתי יאמין לכל דבר"

מדברי הרמביים לכב' השנה 850.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

דו"ח פעילות – תשמ"ד/ה (1984 – 1985)

ינואר 1984 – התכנסות ראשונה התקיימה אצל משפחת גוטסמן שבמהלכה התגבש גרעין פעולה שהמשיך בתכנון ובצוע הפעולות לשנת 1984/1985

16.3.84 – חגגנו מסיבת פורים אצל משפחת גוטסמן. התלבושות והמטעמים היו במיטב הסגנון המצרי. טעמנו את הפול המדמס, הבסבוסה, הבקלורה ועוד, הכל מלאכת ידם של החברות החרוצות. כמו כן התלבשו החברים בתחפושות "בלדי" והתקיימה תחרות ריקודים.

26.3.84 – פגישה בין נציגנו וראש העיר שבמהלכה סוכם שמחלקת התרבות של עיריית חיפה תעמיד לרשותנו אחד ממועדוניה, אחת לחדש לפעולות שלנו.

28.6.84 – ב"ביתי פבזנר" נערכה פתיחה חגיגית של "התאחדות יוצאי מצרים של חיפה והקריות". השתתפו בה קהל רב וגם נציגי התאחדות עולי מצרים מתל אביב. התקיים רב שיח בנושא "מורשת יהדות מצרים – מה היא"?

15.8.84 – בבית גולדבלום – הרצאה בנושא "מחנות אסירי ציון במצרים ב– 1948" ע"י יוסי בני סדבון, יצחק אגיון וראובן קמחי.

7.10.84 – בבית גולדבלום – הרצאה בנושא "החגים היהודיים במצרים" ע"י ראובן קמחי.

4.11.84 – התקיימו בחירות למועצת ההתאחדות וכן הרצאה בנושא "תנועות צירוניות במצרים" ע"י פרופ' חיים אהרוני.

23.12.84 – בבית גולדבלום – מסיבת חנוכה שהשתתפו בה קהל רב והאווירה היתה עליזה, עם מקהלה של שירי נוסטלגיה.

3.2.85 – בבית גולדבלום – הרצאתה של "אסירת ציון בבית כלא בקהיר" ספורה של דינה ברכה על 444 ימי מאסר החל מ– 15.5.48, יום הכרזת המדינה.

3.3.85 – בבית גולדבלום – מסיבת פורים, נשף תחפושות, תכנית אמנותית ופרסים. השתתף קהל רב.

7.4.85 – בבית גולדבלום – הרצאה בנושא "יציאת מצרים, שליחות ועליה ע"י אליהו ברכה. סיפורו של מעפיל יוצא מצרים שנשלח ע"י המוסד לארגן עלית הקהילה המקומית.

5.5.85 – בבית גולדבלום – הרצאה בנושא "סופרים יוצאי מצרים בימינו" ע"י דיר עדה אהרוני. באותו מעמד נערכה תערוכת פסלים של הפסלת רחל בלבול.

2.6.85 – בבית גולדבלום – הרצאה בנושא "ידידות ישראל מצרים" ע"י לבנה זמיר, נשיאת אגודת ידידות ישראל מצרים.

כמו כן השתתפו החברים בפעולות שהתארגנו מחוץ לחיפה – סימפוזיון שאורגן ע"י "יד טבנקין" על "הגנה יהודית והעפלה במצרים עד 1948.
ובגנות – מפגש 37 שנים למחנות רכוז ובית סוהר במצרים.

תכנית שנת 1985/86

1.9.85 – מר מוריס קסוטו, נשיא התאחדות המלונות בישראל ויועץ תיירות בפני שגרירות ישראל בקהיר. ההרצאה "ענייני תיירות ישראל–מצרים".

6.10.85 – דיר אברהם מטלון על מורשת יהדות מצרים.

3. 1.85 – פרופ' שרה וילנסקי, יו"ר הקטדרה לפילוסופיה יהודית באוניברסיטת חיפה. ההרצאה בנושא "משמעותה של פילוסופית הרמב"ם לזמננו".

1.12.85 – מסיבת חנוכה.
– פרופ' שמעון שמיר הרצאה בנושא "מורשת יהדות מצרים ויחסי ישראל מצרים".

LE PATRIMOINE DES JUIFS D'EGYPTE

Dernièrement, il s'est éveillé en plusieurs de parmis nous le vouloir de documenter et conserver le patrimoine de notre communauté.

La question se pose pourquoi est-ce à présent seulement ?
Et bien, les problèmes d'adaptation et d'établissement, du rapatriement, la lutte journalière du gagne pain et de l'éducation de nos enfants ne nous a pas permis de mettre en pratique ce projet.

Le patrimoine des juifs d'Egypte n'a pas apparu dand les écrits comme de droit à une communauté qui a tant contribuer à la création de l'Etat. Une communauté qui s'est adapté au pays sans avoir recours aux établissements, et sans bruit.

Aujourd'hui, après 37 ans d'indépendence dans notre patrie, libérés de nos obligations nous avons décidé de nous y dévouer; pour sauvegarder nos racines et servir les générations futures.

C'est aussi pour cela, chers confrères, que nous nous adressons à vous, par la présente, pour nous expedier tout document en votre possession concernant le patrimoine en vous promettant qu'il sera photocopié et retourné.

Bonne et Heureuse Année

La rëdaction.

Resumé des activitées de l'année 1984-85

Janvier 84 1ère réunion de consolidation
16 Mars 84 Bal de Pourim
28 Juin 84 Ouverture officielle de la branche Haifa et les environs.
15 Août 84 Conférence sur les camps de concentrations des Juifs en Egypte par Joseph Benoit Sedbon, I.Aghion, R. Kimhi
7 Octobre 84 Conférence sur les fêtes juives en Egypte par R. Kimhi et exposition de peintures d'E. Cohen.
4 Novembre 84 Conférence sur les mouvements de jeunesse sioniste en Egypte par prof. H. Aharoni.
23 Décembre 84 Fête de Hanouka avec chorale de chansons nostalgiques.
3 Février 85 Histoire d'une ex-prisonnière sioniste au Caire, D. Brakha née Rosenthal, détenue pendant 444 jours depuis le 15.5.48
7 Avril 85 Conférence "La sortie d'Egypte; Mission et Emigration" par E. Brakha.
5 Mai 85 Conférence " Les écrivains juifs d'Egypte, de nos jours" par Dr. A. Aharoni et une exposition de sculture par R. Balboul
6 Juin 85 "Les Amitiés Israel-Egypte par L. Zamir

37 ANS APRES...

37 ans déjà
Et nous voilà
Nous rappelant
Commémorant
"Le bon vieux temps"
...Le temps
de l'Internement

Eh oui, car il y a 37 ans
Nous attendions impatiemment
De monter enfin "Chez Nous",
Ce "Chez Nous" dont nous étions Fous.

Nous étions jeunes et, sans trève,
Nous bâtissions dans nos rêves
Non des châteaux en Espagne,
Mais des fermes à la campagne.

Nous étions des intrépides
Langues pendues, réponses rapides.
Nous prétendions être Socialistes
Parfois, même communistes (!)

37 ans après
Triste mais vrai
Les fermiers
sont banquiers
Les socialistes
Capitalistes
Les, Idéalistes
Matérialistes
Les ex-pieux
Anti-réligieux
Les jeunes fougueux
Des quasi-vieux...

Mais qu'importe, c'est beau,
c'est bien
Puisqu'on est tous "ISRAELIENS"

M O R A L E

Puisque l'on n'a pas construit
Rome en un jour ni en une nuit
Peut-être que pour qu'Israel
Soit un pays où la vie est belle
Il faudra encore trente ans..
Qu'importe, nous, on a le temps

Ines Albeldas.

סיפור העלון

מעשה בבול מעבר לגבול
(מצרים 1948)

לתנועה יום אחד הגיע בול,
בול מארץ ישראל, בול מעבר לגבול,
בולם התפעלו,
כמה אפילו את הבול היללו
אך אני מהצד עומדת ותוהה
" מה הבעיה "?
בול מעבר לגבול"– באה התשובה
" אז מהי"?
הלו מעבר לגבול אי אפשר להעביר
אפילו זבוב, לא בול
אם כך אתפעל ואהלל גבור התעלול
שהצליח לעבור את הגבול ולחזור
עם בול.

אלגרה מזרחי

שיר העלון

שבוע ירוק

שבוע ירוק
כריחן רענן
שבוע ירוק
מבעד רקמת התחרה
של זכרוני
שבוע ירוק
המשליך את ניחוחו
מגולגל כגל פנימי
במערבולת
שרשי ישותי

יהיה לך שבוע ירוק
יה מברכני אבי
מוצאי שבת בקהיר
חזרו מבית
כנסת הראשי
שער השמים"
רחוב עדלי
יהיה לך שבוע ירוק!
ורא עצי בשמים!
יהיה לכולנו
בוע ירוק –
חייך אבי
בנענוע ענף
הריחן הירוק
מעל לראשינו הקשובים –
גישוהו חזרה לעולם
לו פורח ומבוסס

יתן לי
בוע ירוק
יחן רענן
שר שאיננו?
שר
שיישער השמים"
גר.....

עדה אהרוני

מפניני יהדות ספרד – יצחק מוסקונה

א) מקום שאין חלוץ בו – אין בו איש.
ב) מילים טובות אינן עולות מאומה, אבן ערכן רב.

מתכון הסבתא

"דלע מחשי"

3 ק"ג בשר צלעות כבש
2 כפות קורקום
2 כפות פלפל אנגלי
5 גרעיני הל, מלח, פלפל ולימון לפי הטעם
½ כוס יין לבן – ½ כוס מים

המילית

2 כוסות אורז ½ מבושל
¼ ק"ג בשר כבש קצוץ
1 כפית פלפל אנגלי, מלח, פלפל, הל
100 גר' אגוזים קצוצים
100 גר' צנובר מטוגן
100 גר' צימוקים

אופן ההכנה

לרחוץ הבשר היטב ולטבלו במחצית כמות הטבלינים. לערבב המילית ולהכניסה בין הבשר לצלעות– לפלס הבשר מהעצמות אם יש צורך. לתפור כל פתח כדי להחזיק המילית לתוך הכיס. להניח במגש לתנור להוסיף המים, היין ומחצית כמות הטבלינים, לכסות בניר כסף ולאפות בחום בינוני, בין 2 ל– 2½ שעות. להפוך הבשר מדי פעם ולהשקותו מהרוטב שלו.

בתאבון.

חברי הנהלת סניף חיפה והצפון

מזרחי צזר, יושב ראש
נסים פורטונה
כהן דינה
קמחי ראובן
סדבון פרנן
ברכה אליהו
גוטסמן לוסי
בראון אסתר
אהרוני עדה
ישראל נלסון
כהן אליהו
אהרוני חיים
עשאל אבנר
נסים ליאון
ברכה דינה
פרחי לוסי
מזרחי אלגרה
בראון ג'ילבר

חברי מערכת "גושן"

בראון אסתר
ברכה דינה
בראון ג'ילבר
גוטסמן לוסי
כהן דינה
מזרחי אלגרה

עלון מורשת יהדות מצרים

גושן GOCHEN

התאחדות יוצאי מצרים

Bulletin des juifs. d' EGYPTE en ISRAEL

גליון מס. 2 סניף חיפה והצפון מרץ 1986

"משנכנס אדר מרבין בשמחה"
אדר ב' התשמ"ו

לאחר גיבוש יעדים ובמחשבה רבה יש בדעתנו להתחיל במבצע רציני, קשה, אך חיוני, כדי להנציח קהילה שאיננה עוד ושהתפזרה בתפוצות. אחת הקהילות היהודיות הגדולות והמפוארות במזרח אשר היתה קרן אור מאות בשנים.

מזה עשרות שנים התדלדלה יהדות מצרים ורק שרידים מעטים נשארו ממנה – כמאה עד מאתיים איש בסך הכל.

כתשעים אלף יהודים יצאו ממצרים בדור הזה. עשרות אלפים התפזרו בקהילות היהודיות בעולם וכמחציתם נמצאים כיום במדינת ישראל.

על מנת שיהיה גלעד לדורות הבאים וכדי שידעו על מורשת יהדות זו, על מאות שנות גלותה, אנו מחוייבים להקים את "בית יוצאי מצרים". בבית זה נוכל לתעד את תולדותיה של קהילה גדולה זו, ולשמר משהו מרוחה, ומורשתה.

יוצאי מצרים הפזורים בעולם יכולים עדיין לחיות במקום מגוריהם בגלות, אך את בית יוצאי מצרים ניתן להקים ולבנות רק כאן במולדת. בבית זה יתועד עברה המפואר של קהילה שממנה צמחנו ושהיתה כמגדל אור ליהדות ולציונות.

משימה זו ניתנת לבצוע רק במידה וכולנו נרצה בכך, זו משימה של עבודת נמלים לשנים רבות אבל אם נרצה, זו משימה שאבלתי אפשרית. הכל תלוי בנו.

במסגרת ההתארגנות למצבע זה, נקיים ער מיוחד להתרמת כספים ולגייס סכום ראשו נכבד לנושא זה. בקרוב נפנה לרבים כא וגם לידידינו ואחינו בחו"ל כדי להתחי בהגשמת הרעיון.

המערכת

דו"ח פעילות תשמ"ו - 1985/86

1.9.1985 הרצאה בנושא "תיירות ישראל-מצרים" ע"י מר מוריס קסוטו, נשיא התאחדות המלונות בישראל; יועץ ללשכת התיירות הישראלית בקהיר.

6.10.1985 הרצאה בנושא "מורשת יהדות מצרים" ע"י דיר אברהם מטלון.

3.11.1985 הרצאה בנושא "פילוסופית הרמב"ם" ע"י פרופ' שרה וילנסקי, יו"ר הקטדרה לפילוסופית הרמב"ם באוניברסיטת חיפה.

1.12.1985 מסיבת חנוכה.

5.1.1986 הרצאה בנושא "מצבם של הקהילות היהודיות בארצות ערב" ע"י מר מרדכי בן פורת נשיא עולמי של W.O.J.A.C. וחבר כנסת לשעבר.

2.2.1986 הרצאה בנושא "ועדת האו"ם בנייורבי, קניה 1985" ע"י גב' אורה שוייצר, נציגת W.O.J.A.C. ונציגת "נעמת", מרצה בנושא הסכסוך הישראלי-ערבי.

22.3.1986 נשף פורים במלון קרלטון - נהריה.

6.4.1986 הרצאה בנושא "מחקר על הנוער היהודי במצרים מ-1940 עד 1948, ע"י מר שלמה ברד, ממכון "יד טבנקין".

4.5.1986 על הנושא תבוא הודעה.

1.6.1986 אסיפה כללית - תכנון פעילות לשנת 1986/1987.

****

חברי מערכת גרשן

בראון אסתר, בראון ג'ילבר, ברכה דינה,
גוטסמן לוסי, כהן דינה, מזרחי אלגרה,
מנשה רוזי.

מורשת יהדות מצרים

(תקציר הרצאה של אברהם מטלון עו"ד)

המדובר בקהילה יהודית שמנתה בתחילת הארבעים כ-85.000 נפש מרוכזים בקהיר ובאלכסנדריה, (ממנה נותרו היום כ-200 זקנים בערוב ימיהם). כשליש מבני הקהילה עלו ארצה, יתרם נתפזרו לארבע רוחות השמים ונמצאים כיום בצרפת, באנגליה, בשוויץ, בארה"ב ובאמריקה הדרומית.

בעידודו של מחמד עלי, מיסד מצרים החדישה, בתחילת המאה ה-19 מנתה קהילת היהודים במצרים בתחילת שלטונו כ-6000 נפש, התרחבה והגיעה מהר לכ-30,000 ובסוף המאה ה-19 לכדי 60.000.

יהודים רבים בקשו וקבלו נתינות זרה כגון של אוסטריה, אנגליה וצרפת. מעמד זה הקנה להם זכויות יתר בפעילותם המסחרית והחברתית.

בהשפעת צרפת והאליאנס הישראלית של פריס, הנהיגו יהודי מצרים בבתי ספרם תכנית הלימודים של צרפת; חניכיהם היטיבו לדעת שפות רבות: צרפתית, ערבית, אנגלית ולפעמים גם איטלקית ויוונית.

בדברי ימי העתונאות המצרית נרשם היהודי יעקב צנוע כמיסדה במחצית המאה ה-19 הוא היה כרוך במאבק מדיני עז לשחרור מצרים מעול האנגלים ונאלץ לברוח מארצו כשנרדף ע"י האנגלים והכדיב המצרי. מעיר גלותו בפריס ניהל מאבקו המדיני בעזרת עיתונו "אבו נדארה" שהתפרסם בערבית, בצרפתית ובאיטלקית.

תרומתם של בני הקהילה לעתונאות המצרית היתה רחבה. רוב הפרסומים היו בשפה הצרפתית, אולם אחדים היו בשפה הערבית. בראשית המאה העתון "ישראל" יצא לאור בערבית ובצרפתית בהנהלת אלבר מוסרי; "אלשמס", עתון נוסף בערבית, הנהלה סעד מלכי, ובטאון הקהילה הקראית בערבית "אלכלים". האחים הררי יסדו את כתב העת הספרותי-חברתי "אלכתאב אלמצרי" אף הוא בערבית.

בתחום הספרות הערבית, תרומת היהודים היתה מועטה, היו כרוכים יותר בתרבות הצרפתית. יצויין פה פועלו של הסופר והמשורר הקראי מורד פרג' לישע בי. אולם בתחום הספרות הצרפתית תקצר היריעה למנות אל כל הסופרים היהודים.

בתחום האמנות נמנים יהודים בין חלוצי השירה הערבית החדישה דאוד חוסני, זכי סרור, זכי מורד אברהים סהלוי ולילה מורד.

בתחום התיאטרון עלינו להזכיר שוב את יעקב צנוע (אבו נדארה) שחבר הצגות ואת השחקנים אמילי דיין, ביבס ואליאס מוהדב, אלברטו חמסי אסף שירת הקודש (ליתורגיה) של קהילות ישראל באגן הים התיכון. ליד זה התפתחה החזנות המזרחי בהשראת השירה הערבית.

קהילת ישראל נתנה למצרים פרקליטים גדולים, אחד מהם התבלט בפעילותו המדינית המצרית, לאון קסטרו היה בין מיסדי ופעילי מפלגת "הוופדי" של סעד זג'לול בתחילת המאה. קסטרו כרך יחד המאבק לשחרור מצרים מעול האנגלים ולעצמאות העם היהודי בארץ ישראל. פרקליט אחר; פליקס בן-זקן היה פעיל בתנועה רוויזיוניסטית של זאב ז'בוטינסקי.

במלחמת העולם השניה נוסדו תנועות נוער ציוניות בעזרת שליחים מארץ ישראל וחייל של הבריגדה היהודית ששרתו והגיעו למצרים. יהודי מצרים הזדהו עם המאבק הציוני.

אולם באותה תקופה היה הנוער מפולג בין שני רעיונות קוטביים:

מחד הציונות והעליה לארץ ישראל ומאידך הרעיון הקומוניסטי שהתנגד להן.

לסיכום יאמר כי ליהדות מצרים בתקופת זוהרה היו נתונים שהכשירוה להיות הלכה למעשה גשר ופשר בין זרמי חינוך, מחשבה ותרבות שונים:

א. היא קיימה סנטזה בין קבוצי הגלויות הרבים אשר הרכיבוה;

ב. הצליחה לקיים ולפתח תרבות אירופית בקרב מדינה ערבית. קמו מתוכה אנשים שפעלו איש לפי דרכו כדי לקדם את הענין הלאומי - מצרי.

ג. עלה בידה לקדם את הענין הציוני ליד הרעיון הלאומי המצרי.

החוויה היהודית המצרית לא נוצלה דיה בישראל למען קירוב הלבבות בין המצרים בפרט ואת הערבים בכלל ובין הישות הציונית העברית.

דייר אברהם מטלון.

דברי חכמה

1. חמש אצבעות הן,
בוהן ועד זרת
ואין האחת דומה לאחרת.

2. לשון הרע
אם אינה מכתימה, מזהמת.

מאת: יצחק מוסקונה "פניני ספרד"

יהדות מצרים והחינוך היהודי

רשמי שליחות

חלק מקהילת יהדות מצרים לא הגיע כידוע לישראל מסיבות רבות המאפיינות גלי עליה שונים. חלקם ניסה מזלו בארצות המעבר כצרפת, אנגליה, בלגיה, ארצות הברית וראה כי קיימות אפשרויות להתקיים ולהתפתח ובחר באפשרות להחליף את גלות מצרים בגולה אחרת מודרנית יותר אך מעוררת בעיות לא פחות. רוב יהודי מצרים השתלבו בצורה סבירה בחיי הכלכלה והקהילה היהודית, אך שוב כמיעוט בין קהילות אלג'יר, מרוקו וטוניס. נעשה נסיון בקהילת יהודי מרסיי להקים בית כנסת ייחודי ליוצאי מצרים ואכן יש התעניינות בקרב יוצאי הקהילה כפולקלור ובמורשת יהדות מצרים ורצון לשמרה.

קהילת יהודי מצרים בצרפת ובאירופה המערבית מאמינה שביה"ס היהודי הוא גורם לשילוב ילדיהם בחברה הצרפתית ובשימור זהותו היהודית. הם מחשיבים את האוירה היהודית המשפחתית בעיצוב אישיותו, אורח חייו לשמור זהותו היהודית, אך לדאבוננו, יהדות מצרים, כיתר הקהילה היהודית בצרפת מאבדת את הקשר עם היהדות כתוצאה מנישואי תערובת. מחקרים מדברים על נישואים עם לא יהודים של 60% עד 80% מכלל הנוער היהודי בצרפת. פעילות תנועות הנוער מצומצמת ביותר ברחבי צרפת וזאת מאחר והפיתויים של חברה מודרנית משכים הרבה יותר, כך גם קורה שבסך הכל לא יותר מ- 7% מילדי יהודים לומדים בביה"ס יהודי ולא יותר מ- 8% לומדים בתלמודי תורה עברית עד גיל בר מצוה, כלומר ש- 85% מכלל הנוער היהודי בצרפת

ובכללם בני קהילות יוצאי מצרים אינם יודעים אות אלף מהי?, אינם יודעים להתפלל ומכאן הדרך קלה מאד להתבוללות גמורה בחיי החברה הצרפתית שאינה "שוכחתי" את מוצאו היהודי. כך יקרה למשל שארכיבישוף בביקורו אצל הרב הראשי האזורי שאל אותו "מה שלום המדינה שלך כבוד הרב הראשי" למרות שרב ראשי זה הוא צרפתי ולעיתים בעל דעות לא אורתודוקסיות במיוחד את הצירונות ולגביו תקות ישראל היא ענין לימות המשיח.

דבר זה לא מנע מילדים מעטים שקבלו חינוך יהודי בבית האב שבגיל בגרות ועם רכישת השכלה, ימצאו עצמם נישאים עם גויים. רק יהודים שיסתגרו בגטו, בישיבות שמונעות מילדיהם קריאת עתונות, שמיעת רדיו וצפיה בטלויזיה ולימודים אוניברסיטאים - שמירת זהותם. כל האחרים תלויים במקריות החיים אם ישמרו על יהדותם אם לאו. ניתן לומר שהחינוך היהודי נכשל בשמירת הזהות היהודית. מנהיגות הקהילה מודעת לסכנה ומציעה תרופת פלא על ידי הקמת בית"ס. לא רק תקציבית הם אינם מצליחים ויכולים לממן אך גם אם יוקמו, ספק אם יהיה בהם תלמידים.

על מנת לשמור על יהדותם, זקוק החינוך היהודי באירופה לתכנית כאשר מרכזיותה של ישראל (עם כל הביקורת) היא מרכיב חיוני חשוב בלימוד העברית המודרנית בחיזוק הקשר על ידי ביקורים תכופים במקומות הקדושים שם מקור הטקסטים המקראיים. יהדותם לא תהיה רק יהדות הבנויה על פולקלור בלבד כי אם על הסך הכל של מורשת הקהילה, שפה, ארץ, עבר ועתיד המעצבים את זהותם היהודית הבנויה על שלושת המרכיבים העיקריים: תורה, עם ארץ.

כך ירגישו יהודים שהם חוליה בשרשרת שיש לו שליחות להגשים את האושר המיוחד של "Le dur bonheur d'etre Juif"

"להיות יהודי" עליו מדברים פילוסופים רבים בישראל בצורה כה טבעית.

גם ארגוננו יכול וחייב לקשור אליו יהודים רבים ככל האפשר ממצרים הגרים באירופה המערבית ולרתמם למסר היהודי הקהילתי של מורשתנו ולהיות פעיל בתעודה והנצחה.

ד"ר יוסף שויקה

כותב שורות אלו ערך מחקר מקיף בן 300 עמודים על בתי הספר היהודיים בצרפת במתכונתם הנוכחית והשפעתם על שמירת הזהות היהודית.

מתכון לאושר

4 כוסות אהבה
2 כוסות נאמנות
3 כוסות סלחנות

1 כוס ידידות
3 כפות תקוה
2 כפות רכות

"ברמילי" צחוק

קח אהבה ונאמנות, ערבב היטב בהבנה, רכות וסלחנות הוסף ידידות ותקוה פזר בצחוק בנדיבות אפה בקרני שמש והגש מנות גדושות.

מי אני? או "אני בעיני עצמי"

מזה 30 שנה עזבתי את מצרים לארה"ב שם נתקבלתי ללמודי פסיכולוגיה באוניברסיטת משיגן.

בהיותי בוגר האוניברסיטה האמריקאית בקהיר, דברתי היטב אנגלית אך היה לי מבטא זר, לעיתים קרובות אנשים שפגשתי שאפו לקבל פרטים אודות מוצאי רזה העמיד אותי בפני מצב בו תשובה פשוטה לא ענתה לציפיות השואל.

לעיתים החזרתי בשאלה, מה הייתם רוצים לדעת על מוצאי? אם התכוונתם לארץ לידתי הלוא היא מצרים, אך מיד הוספתי, יחד עם זאת אני לא מצרי.

השאלה הבאה היתה אם כן, מה טיב הפספורט שאתה מחזיק? תשובתי היתה, יש לי פספורט איטלקי אך מעולם לא גרתי באיטליה. את הפספורט פשוט ירשתי מאבי.

לשאלה על מקור משפחתי, עניתי שמשפחתי מספרד והגרה ממנה ב-1492 כאשר גורשו היהודים משם והתיישבנו בעיר להורן שבאיטליה. אף שדברנו לדינו (מין ספרדית) אנו לא יכולים לטעון שהיינו אספניולים (ספרדים).

כאשר שואלים אותי על השכלתי בביה"ס יסודי אני ענה שאת ילדותי ביליתי בבלגיה כאשר הורי לא קבלו אזרחות בלגית אך חינוכי היה צרפתי טהור ולעיתים הרגשתי יותר צרפתי מהצרפתים, בלי להתיימר להשתיכות רשמית כלשהי לצרפת.

שאלה אחרונה יכולה להיות: איפה נולדה אמך? עניתי: אמי נולדה באיסטנבול שבטורקיה אך היא אינה טורקיה.

בנקודה זו כבר הפסיקו לשאול אותי. הוספתי ואמרתי: הדבר היחיד והבטוח הוא שאני יהודי ומאוחר יותר כאשר קבלתי את האזרחות האמריקאית יכולתי לומר שאני אזרח אמריקאי.

בגלל מוצאי המיוחד ובעיית הזהות, אין פלא ששדה המחקר בו עסקתי היה ערוב תרבותי ובמיוחד לכיוון יהודים ערבים והסכיזופרניה. (פיצול האישיות).

במאמר זה הייתי רוצה לציין זכרונות מספר בחיי צעיר יהודי המתחנך בקהיר מספר ניכר של אנשים מתעניין לדעת איך חיו משפחות יהודיות במצרים בין שתי מלחמות העולם, בידעם את העוינות של הערבים, ומצרים כמדינה תת מפותחת.

כדי להדגים עד כמה לא הכירו את מצרים זכור לי שהראיתי תמונתי מרקף עצים לאנשים משכילים ובעלי רמה, הופתעו לראות אותי עם כמה עצים כי בעיניהם מצרים היא "מדינה של מדברים".

כשהראיתי להם תמונה בה אני מחליק על גלגליות (פטיין) הופתעו עוד יותר שבמצרים קיימים דברים של העולם המודרני – המערבי.

בקהיר היה כידוע כל מה שעיר בירה מערבית מודרנית יכולה להציע: אופרה, קונצרטים סימפונים, קלובים ספורטיביים, מירוצי סוסים, מועדוני ספורט ואף מועדוני לילה עם תוכניות מצויינות.

הסרטים החדשים ביותר של צרפת, איטליה, וארה"ב הוצגו בבתי הקולנוע בקהיר עם תרגום צרפתי. הצעקה האחרונה של האופנה נמצאה גם כן בחנויות קהיר.

כפי שאמרתי, נולדתי למשפחה מהמעמד הבינוני, בעלת כיווני תרבות מגוונים.

אבי ואמי דברו "לדינו" אותה ספרדית מימי הביניים אשר הכילה מילים רבות בעברית ומילים בצרפתית ומשמעות ספרדית. לא היו בתי ספר ללדינו לצעירים, שפה זו נלמדה בבית, הורי התכתבו בלדינו ביניהם (הלדינו נכתב באותיות עבריות).

מלבד הלדינו דברנו גם צרפתית בבית וגם בחוץ.

ברוב מרכזי המסחר, הצרפתית היתה השפה השלטת למרות שהצרפתית שבפי יהודי מצרים היתה צרפתית טובה, מבטאה שונה במקצת מהצרפתית המדוברת בפריס. למרות הבדל זה היו פרסומים ועיתונות בשפה זו.

ד"ר ו.ד. סנועה
פסיכולוג

ז כ ר נ ו ת

בסואץ, לחופו של ים סוף, ליד התעלה התישבו בתחילת המאה משפחות יהודיות כמו דנגור, אזובל, מנשה, הורוביץ, ליכטנטל, בן עטאר, קדרנל ועוד. הם חיו בהרמוניה מלאה עם העם המצרי ולצדם של קהילות לא יהודיות יוצאי איטליה, יוון, צרפת, אנגליה, הולנד ומלטה.

יהודי סואץ עסקו במגוון מקצועות: מסחר, צרפות, צילום ורוכלות.

במלחמת העולם השניה, בראש השנה, בכיפור, בפסח ובשבתות, באו חיילים מצבאות בריטניה, אוסטרליה, אמריקה וניו-זילנד ומצאו בית יהודי חם שארח ושיכן אותם - זכרון ילדות בלתי נשכח...

בשנת 1947 חברי ארגון "האחים המוסלמים" התנקלו ליהודים, וגם לאבי שהיה רחוק מכל פעילות פוליטית. בנוסף לכך בקשו כסף רב כדי לממן את פעולותיהם. המשל המקומי נטל על עצמו הגנת היהודים והצמיד להם חיילים מזויינים. דבר זה הופסק בפרוץ מלחמת סיני כאשר חלק גדול מקהילה קטנה זו נעצר, (ביניהם גבריאל מנשה). הם נכלאו במבצר, בית סוהר לפושעים פליליים בקהיר.

ב-1977 ביקור היסטורי של סאדאת בירושלים, אותו גבריאל מנשה צופה בו בטלויזיה במילאנו שבאיטליה, ובשמחה מהולה בהתרגשות אומר: "הגלגל מתהפך".

מה עלה בגורלו של בית הכנסת הקטן הנמצ
בקומה השלישית של בית ישן ליד השוק?
ששטיחים פרסיים עטפו קירותיו. במרפסת
העץ הישנה ישבו בה הנשים ושוחחו
בשלוה.

ביהי"ח הצרפתי אשר בו עשיתי את צעדי
הראשונים בהתנדבות בגיל 15.

סואץ, פורט-תאופיק, שמים אהובים
ומתוקים, גנים קטנים וחוף ים.

להתראות

רוז מנשה - חיפה

המאמר תורגם מצרפתית.

ויכתב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש הקרובים והרחוקים: לקים עליהם להיות עושים את ימים ארבעה עשר לחדש אדר ואת ימם חמשה עשר בו בכל שנה ושנה: כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אות ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים.

מתוך מגילת אסתר פרק ט' פסוקים כ'-כב'

לזכרו של יוסקה לוי...

מדברי שמעון ענתבי

לפני קצת יותר מארבעים שנה בא לתנועת החלוץ האחיד בקהיר בחור כבן 17 ובקש להצטרף לתנועה, יוסי לוי היה שמו.

בשיחת היכרות עימו ניגלה לעיני בחור ביישן וצנוע מאד. "בן למשפחה ממוצעת"- כך הגדיר עצמו, השואף לעלות לארץ להשתת במפעל החלוצי, בבניית הארץ, ולחיות בקבוץ.

במרוצת הזמן בלט יוסי באופיו, תכונותיו, מסירותו ויחסו החברי הכן. כשר הארגון והמנהיגות שלו מובילים אותו תוך תקופה קצרה לאירגון הנוער ברובע היהודי בקהיר, יחד עם חברת התנועה דינה רוזנטל.

יוסי היה בין חברי התנועה הראשונים שהתגייס לשורות "ההגנה". בימים ההם הלכה וגברה ההסתה ברחוב המצרי נגד היהודים, משתתף יוסי במבצע העברת אמצעי הגנה, דרך מעוזי הקנאות המוסלמים אל תוך הרובע היהודי. יוסי עומד בראש אנשיו ברובע היהודי, נגד ההמון המוסלמי המשולהב מדרשות השיטנה נגד היהודים.

ב- 1948 נעצר יוסי עם יתר החברים ונשלח למחנה ריכוז של "הקסטף" ליד קהיר. לאחר חתימת הסכמי שביתת הנשק ברודוס, נשלחים 30 בחורים יהודים מבין עצורי מחנה הריכוז לגלות במדבר סיני, יוסי בין המוגלים. לאחר ששה חדשי גלות ממהר יוסי לבקר בבית משפחות חבריו האסירים להושיט עזרה ולעודד רוחם על אף כל הסיכון הכרוך בכך.

יוסי ומשפחתו עולים לישראל.

בתחילת שנות החמישים התמנה יוסי למנהל סניף חברת ארקיע באילת. גם שם בלט יוסי בתכונותיו ובכישוריו. הוא נבחר לראש עיריית אילת ולאחר מכן לציר כלכלי בשגרירות ישראל במכסיקו. בשנים האחרונות נתמנה לסמנכ"ל חברת כימיקלים לישראל.

כשלבש יוסי את חליפת ראש העיר, כובעו של הדיפלומט, או ישב על כסא הסמנכ"ל תמיד פגשנו באותו האדם ואותו החבר.

יוסי תמיד המשיך להגשים את האידיאלים שלו בצניעות ובענווה.

תולדות חייו הינם לא רק דף נוסף בתולדות הארץ והעם, אלא גם דף נוסף במורשת יהדות מצריים - ממנה שאב את חינוכו ועיצוב אישיותו.

יוסי נפגע בתאונת דרכים בסוף 1985 - ונפטר - יהי זכרו ברוך.

מדברי שמעון ענתבי
מחבר הספר "האיש של הכלבה הלבנה".

מכתבים למערכת

כל הכבוד על המאמץ לנסות ולשמור על מסורת יהדות מצרים.

ירנה ארדיטי
קבוץ יראון

J'ai été très touché de lire le principal article qui donne les raisons pour lesquelles il a fallu tant de temps pour que les Juifs d'Egypte s'organisent pour documenter et conserver le patrimoine de notre communauté.

Victor D. Sanua PH.D
Consulting Psychologist
Brooklyn, New York

Faites-moi savoir si le livre du Prof. Taragan sur la Communauté Juive d'Alexandrie peut vous servir dans vos efforts de compulser le Patrimoine des Juifs d'Egypte..

D'autre part je possède une partie des partitions musicales de Maestro Hemsi.

Ytzhak Zaccai
Tel Aviv

התאחדות יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן
Goshen

גליון מס' 3 גושן ת.ד. 589 חיפה תשרי תשמ"ז
אוקטובר 1986

"תכלה שנה וקללותיה
תחל שנה וברכותיה"!

השנה, קוראים יקרים, אנו מתכננים משימה, אשר, כך אנו מקווים, תעלה את קהילת יוצאי מצרים לחדשות.

לפי המלצת שר החינוך, מר יצחק נבון, תתקיים בבית התפוצות תערוכה שתציג את מורשת יהדות מצרים.

שנים רבות חיכינו וציפינו שמישהו ידבר אודות מורשת מפוארת זאת, שיזכיר את החינוך היהודי לאורך הדורות, את התנועות הציוניות שצמחו מתוכה, ויפאר את זכר הבנים שעלו לגרדום בשלבי המאבק לעליה לארץ.

קיווינו שמישהו יזכיר את העליה ארצה, את השתלבות הקהילה והתמזגותה בארץ, על כל קשייה.

בנינו חיי חברה ותרבות תוך קיום חובות. הצלחנו מבלי שאיש ציין זאת. כל זאת הודות לרקע התרבותי המבוסס שנשאנו בתוכנו. ועתה, אם לא נציג את התרבות הזאת אשר היתה מקור לגאוות הקהילה, ילדינו והדורות הבאים לא יידעו על קיומה כלל וכלל.

אנו כולנו מצווים להתלכד לשתף פעולה כדי שתערוכה זו תהיה לעובדה בבית התפוצות ואבן פינה לקיום מורשת הקהילה.

בברכת שנה טובה ומוצלחת,

ה מ ע ר כ ת.

ח ב ר י ם י ק ר י ם

כל מי שבידו מסמך או תמונה הקשורים בנושאים דלהלן, נבקשכם לצלמם ולציין לגביהם א. אירוע ב. מקום ג. תאריך ולשלחם אלינו.

דוגמא: בר מצווה, קהיר 1940.

במידה ואין באפשרותכם לצלם, אנו מוכנים לעשות זאת ומתחייבים להחזירם אליכם.

להלן הנושאים:

1) אירועים קהילתיים בבית כנ כנסת בפורים, שמחת תורה, כ ליל שבועות וכו'.
2) חופה בבית כנסת.
3) כתובה או מסמכי הרבנות הראשית.
4) ברית מילה.
5) בר מצווה או בת מצווה.
6) ספר היהדות לבני מצווה של הרב ונטורה, בצרפתית ובעברית.
7) ליל חג במשפחה סביב שולחן סדר פסח, ליל ראש השנה וכו'.
8) מוצאי שבת והבדלה.
9) מפגש תנועתי.
10) טיול תנועתי.
11) מסמך חברות בתנועה ציונית.
12) עיתונים, כתבי עת שיצאו במצריים (של הקהילה היהודית).
13) לכל זה אפשר לצרף קטע כתוב מזכרונותיכם.
חוויה אישית: מבר המצווה שלכם, מההכנה ועד הנחת תפילין ומן המסיבה.

סיפור אירוסין.

הכנת כלה לחופה עם חווית המקוה.

מנהג הולדת בן עם ליל הזוהר ופדיון הבן.

תכונות החג, ההכנות, ההליכה לבית הכנסת והמאכלים המיוחדים לכל חג וחג, צום כיפור, החוויה בבית הכנסת בחצר עם החברים והלימון הנעוץ בו ציפורן שעובר מיד ליד.

14) אפשר גם לכתוב על היחסים האישיים שלכם עם העם הערבי במצרים, על הנכסים שאולצתם לנטוש.

15) המקצוע בו עסקתם במצרים.

(אנו מקווים שתרענגו את זכרונכם ותשלחו לנו חומר בהקדם).

סיפור קצר

זהו סיפור על ארבעה אנשים ששמותיהם:

כולם, מישהו, כל אחד ואף אחד

פעם עמדה לביצוע עבודה מאוד חשובה וכולם היו בטוחים שמישהו יבצע אותה.

כל אחד יכול היה לבצע עבודה זו אבל בפועל אף אחד לא ביצע את העבודה.

מישהו התרגז על כך כיוון שהיתה זו עבודה של כולם.

כולם חשבו, שכל אחד יכול היה לבצע את העבודה אבל אף אחד לא שיער שכולם **לא** יעשו אותה.

הסיפור מסתיים בכך שכולם האשימו את מישהו כאשר בעצם אף אחד לא עשה מה שכל אחד יכול היה לעשות

יום שישי 14 במאי 1948

יהודי העולם היו דרוכים ומלאי ציפיות, יהודי מדינות ערב דאגו, פחדו וגם חיכו....
שלטונות מצרים שלהבו במשך חודשים את אזרחי המדינה והציפו אותם בידיעות בלתי פוסקות על הצלחת פעולות המתנדבים בשדה הקרב אשר ב"פלסטין", היהודים חשו שהמחר מסמן תקופה חדשה, טובה יותר למאמינים אולם השאלה שניקרה בראשם היתה - האם מצרים תשתתף בהתקפת הג'יהאד? חלק מהם היה בטוח בכך ואמרו "הציונים" לפעמים בטינה, כמקור הצרות ומפירי שלוות החיים הרגילים.

היו כאלה שלא ידעו והרגישו את המאורעות הקרבים, היו שידעו אך קיוו שהזעם יחלוף והעסקים ימשיכו "כזרימת מי הנילוס". היו שהאמינו במחר טוב יותר.

בתום יום העבודה, הסתגרו היהודים בבתיהם.

ערב שבת הגיע חבר והודיע על רשימה שמונה מאה ועשרים איש ששלטונות מצרים אמורים לעצרם במשך היממה הקרובה. המשפחה סביב שולחן לקידוש ליל שבת, "שבת שלום" ברכה מלאה משמעות ותקוה.

בחצות נשמעו נקישות בדלת, חזקות ומאיימות, האב זועק - מי זה? ידעתי ...., פתחתי את הדלת וקצין חמוש נכנס, שאל לשמי ובקשני להתלוות אליו. הכל התנהל כמצופה ..., "לוקחים את הבן לשעה קלה ואינשאללה יוחזר מהר". אבי התכונן ללוותני אך מנעתי בעדו, חשתי ש"השעה" תארך לשעות רבות ואולי לחודשים.

עזבנו את הבית, ליד הדלת הפתוחה זוג הורים תוהים ודמעות אט אט זולגות על פני אמי...
איזה ייאוש! ליד המדרגות בכניסה לבית הבחנתי בכח משטרתי נוסף, קצין ושני חיילים מחפשים כתובת, עוד יהודי "לשעה קלה"...
מונית חיכתה לנו ובתוכה ישב בחור צעיר בין שני שומרים, מכונס בתוך עצמו, עיניים בוהות מדאגה, התברר לי אז שאמנם רשימה אכן קיימת אך תהיה ארוכה מדי, החושך העיק, רובי השומרים הפריעו והשקט ברחוב הופר על ידי מוניות שבתוכן צעירים נוספים בין שומרים חמושים, "מובילים אותם לשעה קלה ..."

הגענו לקסרקטין של ה"בולוק נזאם" (חיילי שרות הבטחון). שם זה רדף אותנו במשך זמן רב, יותר "משעה קלה... המקום המה חיילים אשר שמרו על צעירים, מבוגרים ואף על כמה קשישים.
האנדרלמוסיה חגגה, הקציניים צעקו ואיימו, עיני העצורים בהו בתערובת של תמהון, דאגה ופחד ... נפלנו בפח? היו אבות שליוו את בניהם לשעה ונשארו עמם כלואים למשך חודשים.

בין העצורים היו פעילי התנועות הציוניות, קומוניסטים מכל פלגי תנועתם, סוחרים ובנקאים. לפי מידע שהועבר אלינו נעצרו גם נשים.

הגורל כינס את העם היהודי בעת צרה אולי כדי לאחד אותו, תקוה!...
יהודים נולדתם ויהודים תשארו!
כמה עצורים ניסו עדיין להתעלם מנוכחות הפעילים הציוניים בתקוות שווא שההתנכרות תשתלם.
דחסו אותנו בשני חדרים גדולים ומסורגים וכמה קרשים לשינה. הצפיפות החום והדאגה העיקו. השמירה על החדר היתה בלתי מתפשרת, השוחד לשומרים החל, בקשנו מידע וקבלנו תשובות סותרות אשר הוסיפו על חוסר האונים. השחר עלה ובין הסורגים ביצבץ האור הראשון.

בוקר חדש של תקופה חדשה אשר התחילה בפרעון שטר חוב היסורים מהיהודים בגלות ערב.

יצחק אגיון

מחקר על "פעילות הנוער היהודי במצרים"
בשנים 1940 - 1948

תקציר הרצאתו של שלמה ברד ב- 6.4.86

לאחר רב-השיח שהתקיים ביד-טבנקין בנושא - ההעפלה וההגנה היהודית במצרים עד 1948, נתבקש המכון לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות המזרח להמשיך בחשיפת מידע הסטורי מהימן על הפעילות הציונית במצרים.

לפני שלוש שנים, נתבקשתי על ידי המכון ביד-טבנקין לחקור ולפרסם נושא הפעילות הציונית במצרים - מראשיתה עד 1957.

לשם כך, עיינתי בכל הכתובים השמורים ביד בן-צבי בירושלים (כולל העתונות היהודית המצרית), בארכיונים השונים בישראל ובמדור לתיעוד בעל-פה של מכון יהדות זמננו באוניברסיטה העברית בהר הצופים.

כהשלמה למקורות האלה, פגשתי וראיינתי עשרות פעילים ציוניים ילידי מצרים וגם שליחים מארץ ישראל לשם קבלת עדות על מנת לאמת ולעמת גירסאות שונות של האירועים שפקדו את הקהילה היהודית, במיוחד משנות השלושים עד שנות החמישים.

להלן השגותי הראשונות על אחד הקטעים בפעילות הציונית במצרים והוא קטע "פעילות הנוער היהודי המאורגן במצרים".

מימי מלחמת העולם השניה עד קום מדינת ישראל, פרחו במצרים אלפי פרחי נוער, בצבעיה השונים של הציונות המגשימה החלוצית.

מה היו הגורמים לצמיחתם של אלפי פרחים ציוניים במצרים?

1. שורשיהם באגודות הציוניות המקומיות שצמחו בעיקר בקהיר ובאלכסנדריה, בהסתדרות הציונית במצרים ובמיוחד בתנועת הנוער המרכזית "מכבי" שעסקה בצופיות ובפעילות ספורטיבית.

2. קירבת ארץ ישראל לארץ מצרים הפיחה רוח ארץ ישראל העברית המתחדשת בקרב קהילת מצרים ועודדה ביקורים תכופים בשני הכוונים.

3. בראשית שנות השלושים, צמחו לצד תנועת-האם "מכבי" שלוש תנועות נוער בעלות מסר מיוחד בדרך להגשמת הציונות: בית"ר והעברי הצעיר בקהיר, החלוץ הצעיר באלכסנדריה. גם אגודה ספורטיבית נוספת "הכוח" נוסדה בהליופוליס ומרכז להכשרה חקלאית וימית הוקם באלכסנדריה.

4. המאבק הפוליטי של יהודי מצרים נגד עליית הנאציזם ונגד האנטישמיות בגרמניה, ליכד את המבוגרים במסגרת ה-L.I.C.A ואת הצעירים היהודיים במסגרת L.I.S.C.A **.

5. נסללו דרכים בפני הנוער היהודי לעליה ולהעפלה לארץ ישראל, עוד בטרם פרצה מלחמת העולם השניה.

התמורה הגדולה בחיי הנוער היהודי ובפעילות הציונית במצרים התחוללה בשנים 1948 - 1940 על שום מה? אימי הקרבות על אדמת מצרים, הדי השואה ביהדות אירופה ומאבק הישוב לעצמאות בארץ ישראל, הטביעו את חותמם העמוק על יהודי מצרים.

מצרים הפכה למרכז צבאי ומדיני לכוחות "בנות הבריתי" ותחנת מעבר לאירופה הדווייה, שימשה בסיס אימונים לאלפי חיילים וחיילות יהודיים מארץ ישראל בצבא הבריטי.

** Ligue Internationale contre

גבר שיתוף הפעולה הרב-צדדי
בין נציגי ושליחי הישוב
לבין המנהיגים והפעילים
הציוניים במצרים.

שליחות מיוחדת של חברי
ה"הגנה" בצבא הבריטי
להברחת נשק ממצרים לא"י
ושליחות נציגי המחלקה
המדינית של הסוכנות היהודית
באיסוף מידע מהימן על תככי
האימפריאליזם הבריטי ויוצרו
- הליגה הערבית (נוסדה בקהיר
במארס 1945).

תנועות הנוער החלוציות "החלוץ
הצעיר", "השומר הצעיר", "בני-
עקיבא" - הרחיבו את שורותיהן,
הכשירו את חניכיהן בחוות הכשרה
במצרים וארגנו את עלייתם של
החברים לארץ ישראל במסגרת
התנועה הקיבוצית.

אורגנה העפלת מאות צעירים
יהודיים ממצרים לארץ ישראל
בסיוע מגוייסי היישוב בצבא
הבריטי, בדרך היבשתית.

למימסד הקהילתי היה יחס
מסוייג ואף שלילי לפעילות
הציונית והחלוצית במצרים.
ההנהגה הציונית המקומית
הבוגרת התייצבה להגנת
פעילות התנועות החלוציות.

ארגון ההגנה היהודית במצרים
קם בהדרכת שליחי הפלמ"ח
בשיתוף רוב פעילי תנועות
הנוער החלוציות ב-1945.
המדריכים קיבלו את הכשרתם
במנרה ובגבעת ברנר.

לאחר החלטת האומות המאוחדות
בנובמבר 1947, גברה פעילות
"חוליית המודיעין" מטעם המחלקה
המדינית של הסוכנות היהודית
במצרים בראשות יולנד גבאי-הרמר
ז"ל ועו"ד פלפול.

עם פלישת צבאות מצרים לארץ ישראל
ב-15.5.1948, נערצו מאות יהודים
צעירים ומבוגרים במחנות האקסטח
ואבוקיר.

תכנון מארגון "היציאה השניה"
של יהודי מצרים

צעירים משלושת תנועות הנוער
החלוציות שלא נפלו בשבי השלטונות,
יורדים למחתרת ומקימים את ארגון
המחתרת הציונית במצרים בסיוע שליחי
המוסד לעליה ב' והראשון מהם הגיע
למצרים בראשית שנת 1949. המחתרת
הציונית מארגנת יציאת יהודים
ממצרים לארצות אירופה ומשם עלייתם
לישראל.

באוגוסט 1949, הותר ליהודים
לצאת את מצרים תמורת ויתור על
רכושם.

גוייסו צעירים ציוניים לרשת המודיעין
הישראלית ..... ופרשת "עסק הביש"
ב-1954.

ב"מבצע סיני" הועלו יהודי פורט-סעיד"
לישראל.

שלמה ברד

מכתבים למערכת

נשף פורים

נשף פורים התקיים השנה במלון קרלט
בנהריה בהשתתפות ראש עירית נהריה,
ראש עירית עכו, מר ניסים יושע -
נציג שר החנוך-ויו"ר התאחדות יוצא
מצרים. את הערב פתח השופט מאיר ד
שברך את יהדות יוצאי מצרים וידידי
שבאו לנשף מכל קצות הארץ. השופט ד
גם לא הסתיר את הקשיים במימון הקמ
מרכז למורשת יהדות מצרים שחשיבותו
לא קטנה גם לדורות הבאים.

האולם היה מלא מפה לפה ותזמורת הנ
הנעימה את הערב והרקידה את האורחי
הרבים לצלילי מוסיקה, תוך נוסטלג
למנגינות משכבר הימים.

כוכבי הערב היו הזמרת לילית נגר
ומלווה המוסיקלי מר רג'ואן. הזמרו
לילית נגר לא חסכה מכשרונותיה לרו
את הקהל במחרוזת שירים בעברית,
ערבית וצרפתית.

הסופר והשחקן יצחק גורמזנו (גורן)
דקלם קטעים מספרו קיץ אלכסנדרונ
המעלים מנהגים ודפוסי התנהגות אצ
יהדות מצרים

הצד האנושי של המטבע

היו גם כאלה אשר האמינו ונאבקו להגשמת המפעל הציוני. בצניעות פעלו ובצניעות הלכו לעולם טוב יותר אבל לא יוזכרו בספרי ההסטוריה.

מי יזכור את הלבנים הקטנות אשר הקימו בית גדול שבלעדן לא יקום בית?

שמואל שפיטלניק ז"ל (סמי)

היה חבר פעיל בתנועת הנוער החלוץ, עלה לארץ ישראל לפני קום המדינה והקים עם חבריו קבוץ בנגב, ברור חייל. הוא קיווה שהגיע לנחלה.

צו התנועה דרש ממנו בתחילת 1948 לחזור למצרים כשליח. התנועה במצרים נזקקה למדריך מהארץ כדי לעודד בתקופת המאורעות במצרים שקדמו למלחמת השחרור.

סמי נענה לצו ללא עוררין למרות שמשפחתו עדיין נשארה במצרים ולמרות הסכנה שארבה לו מהמשטרה החשאית המצרית.

לחבריו בתנועה באותם ימים קבלת שליח היתה קרן אור בבדידות המעיקה "הישוב בארץ ישראל אינו שוכח אותנו".

הוא נתפס ונכלא בבית הסוהר. עבר כל התלאות של מחנות הריכוז בקהיר ובאל-טור. תנאי המאסר פגעו קשות בבריאותו, הוא קיבל את הדין בשקט האופייני לו, עזר לחבריו במחנה, ארגן אותם בקבוצות לימוד ורבים מהם מוקירים לו תודה על לימוד השפה בתנאים הקשים ביותר.

הוא לקח חלק בשביתות הרעב שפרצו במחנה, למרות איסור הרופא. המשיך בשקט ובצינעה להדריך ולהרגיע את הרוחות הסוערות. היה תמיד מקור עידוד לחבריו המיואשים.

בכל התקופה דאג לשלום משפחתו לבל תפגע בגין כניסתו הבלתי חוקית למצרים. הוא נשאר בין האחרונים במחנה הריכוז ולאחר שביתת רעב נוספת, גורש ממצרים בהגיעו לארץ נודע לו על פטירת אמו. הוא המשיך לעבוד במשק, הרגשת האשם לבסוף הכריעה אותו. הוא עזב את הקיבוץ וחזר בתשובה - לכפר? ואולי לרפא את נפשו המיוסרת?

יושרו ומצפונו הבלתי מתפשרים לא נתנו לו מנוח. התרופה הנשגבת לא עזרה - סמי נפטר על מזבח אמונתו האידיאולוגית ואהבת הוריו.

מי הוא סמי? רק חייל אלמוני.

י. אגיון

דברי חוכמה מפניני יהדות ספרד

1. המבטיח מחייב את עצמו
2. יש אומר מה שהוא יודע ויש יודע מה שהוא אומר
3. מקיש על הדלת ישמע תשובה

הנשף הסטודנטי אורגן בהצלחה והמנצחים על המלאכה לא חסכו מזמנם להצלחת הערב שהונחה בחן רב ע"י גברת נצחיה סגל (קסוטו) שהגיעה מבאר-שבע לרגל האירוע. חולקו פרסים והגרלות. המכירה הפומבית וכל הכנסות הערב הן קודש להקמת מרכז למורשת יהדות מצרים והנצחתה.

להתראות בנשף הבא.

מרגלית שוויקה

דוח הגב' אורה שוויצר נציגת
ווז'ק ונעמת.

אם היו לי פעם ספקות בצורך לתמוך ולקדם את מטרות ווז'ק הרי כולם נמוגו בכנס האירגונים הלא-ממשלתיים שהתקיים ביולי 1985 בניירובי בו השתתפתי כנציגה.

כנס ענק : 13000 משתתפות, נשים מכל קצוות תבל ..... בנושא "מעמד האישה". ברם אתרכז בפוליטיזציה של הכנס. בין אם הנושא בריאות, פיתוח איזורי כפר, תרבות - נציגות "אשף" (130 במספר תחת פיקוח גברים) הפכו אותו לנושא פוליטי.

במקרים רבים נמנעו מלמסור לנו את המיקרופונים להביע את דעתנו והצטרכנו למחות בקול-רם, לכנס מסיבת עיתונאים, להתלונן לפני ישבת - ראש הועידה ולכתוב מכתב לעיתון ה"דיילי פורום".

"החוצה, החוצה, צירנים החוצה!" המשיכו לצעוק המשתתפות אפילו כאשר מפגינות מצריות ניסו למנוע קיום סדנא של הליגה לידידות ישראל-מצרים המשטרה נאלצה להתערב.

הדיונים המעניינים ביותר היו טיעוני ווז"ק . הצגתי את עצמי כפליטה לשעבר מארץ ערבית והרספתי כי כל היהודים מארצות ערב נקלטו הייטב במדינתנו בעוד הן (נשות אש"ף) מייצגות את הדור השלישי של הפליטים. מדוע אין מדינות ערב, מפיקות הנפט עם דוח של 230 מיליארד דולר מפנות חלק ממשאבים אלה ליישובם מחדש של חלק מהפליטים במקום להמשיך ולהחזיקם 37 שנים כנשק נגד ישראל? הצגתי גם תוכניה נשיא ווז"ק מר מרדכי בן פורת בכהנו כשר בממשלה..... המבוססת על המניע ההומניטרי בלי לפגוע במעמד הפוליטי של הפליטים..... ערתקים מתורגמת זו בערבית ובאנגלית חולקו למשתתפות.

בסדנא ל"זכויות אדם לנשים" שאלתי בעלון שהיכנתי על גורלם של הנשים בסוריה.... דבר שקומם את זעמם של הנוכחות בתנועות אירם.

בסדנא אחרת היתה לי הזדמנות לשוחח עם נציגת רוסיה הגב' ורה זורין שהכריזה כי ברית המועצות דוגלת בזכויות האדם לכל הנשים ושאלתיה אם ארצה תוכל לנצל את השפעתה להקל גורלן של הנשים בסוריה .

במפגש עם אישה פלשתינאית ובשיחה עמה על "קליטת פליטים בישראל " היא אמרה לי "אני פרופסור משנה באוניברסי ראיינני נגדכם".

השבת השחרורה

29.6.1946 - 29.6.1986

היינו ילדים בני 20/18 כאשר הוצנחנו אל תוך המאבק של המדינה בדרך. חלוצים, חדורי חזון לאומי. ארבעים שנה לאחר מכן, חזרנו, שבנו אל ביתנו הראשון מבוגרים יותר ולמודי נסיון. בפרספקטיבה כזו, אנו חווים היום מחדש את פריצתם של הבריטים מבעד לשערי קיבוץ גבת (בעמק יזרעאל), לפני 40 שנה.

רבים מאיתנו במקום, אשר זה מקרוב עלינו ממצרים נלקחנו יחד עם אחרים למחנה עתליה ולאחר מכן לרפיח (על גבול מצרים) באותם רגעים שנזרקנו בכח למשאיות הצבא הבריטי הרגשנו מרעקה קשה, ראינו מול עינינו את המטרה כאשר היא מתקרבת ומתרחקת חליפות וחשנו את ההיסכול כשהכוחות הענקיים פשטו על המעטים והבלתי מנוסים הנאחזים בצפורניהם בחזון התקומה.

ישבנו חודשים בגלות, רחוק מהבית עם תקוה חזקה בלב.

היום 40 שנה לאחר מכן אנו נזכרים במה שהתרחש. נפגשנו, חבורה מבוגרת, שערות לבנות, באותו המקום ששם נלקחנו כעדר למאסר.

כשאנו מביטים אחורה - 40 שנה - יש סיפוק - המון המון נעשה - רבים אינם יותר אתנו, אך החלוציות הוכיחה עצמה.

על הדור הצעיר ללמוד ולדעת מה קרה כאן בשנים שלפני קום המדינה, שלא ניתנה לנו, על מגש של כסף.

אליהר ברכה.

רבות הנשים הערביות הצעירות וביניהם פטמה בדנארי (שהינחה פצצה בככר ציון) לא האמינו לדברי כשאמרתי ש 850000 יהודים עזבו מרצונם וגורשו משמונה ארצות ערב וכ 600000 התיישבו בישראל ומחצית אוכלוסית המדינה מורכבת מיהודים אלה ומצאצאם, הן אמרו לי בפשטות שאני משקרת.

ועדה זו בנירובי תשאיר רישומה בשנים הבאות בקידום מעמד האישה ובחחום הפוליטי ...." יש לכנס ועידה נוספת בעוד חמש שנים " אמרו רוב המשתתפות בועידה זו.

מתוך דבריה של הגב' אורה שוויצר בוועידת האו"מ בנירובי בנושא "מעמד האישה".

NAISSANCE

Un de nos lecteurs nous a fait parvenir le numéro 2 de "GOCHEN" Bulletin des Juifs d'EGYPTE en ISRAEL. Le Comité de Rédaction de "NAHAR MISRAIM" salue cette naissance et adresse ses meilleurs voeux de longue vie et de réussite à "GOCHEN".

דרוש הגב' אורה שוויצר נציגת וז'ק ונעמת.

אם היו לי פעם ספקות בצורך לחמוך ולקדם את מטרות וז'ק הרי כולם נמוגו בכנס האירגונים הלא-ממשלתיים שהתקיים בירלי 1985 בניירובי בו השתתפתי כנציגה.

כנס ענק : 13000 משתתפות, נשים מכל קצוות תבל ..... בנושא "מעמד האישה". ברם אתרכז בפוליטיזציה של הכנס. בין אם הנושא בריאות, פיתוח איזורי כפר, תרבות - נציגות "אשף" (130 במספר תחת פיקוח גברים) הפכו אותו לנושא פוליטי.

במקרים רבים נמנע מלמסור לנו את המיקרופונים להביע את דעתנו והצטרכנו למחות בקול-דם, לכנס מסיבת עיתונאים, להתלונן לפני ישבת - ראש הועידה ולכתוב מכתב לעיתון ה"דיילי פורום".

"החוצה, החוצה, צירונים החוצה!" המשיכו לצעוק המשתתפות אפילו כאשר מפגינות מצריות ניסו למנוע קיום סדנא של הליגה לידידות ישראל-מצרים המשטרה נאלצה להתערב.

הדיונים המעניינים ביותר היו טיעוני וז"ק . הצגתי את עצמי כפליטה לשעבר מארץ ערבית והרספתי כי כל היהודים מארצות ערב נקלטו הייטב במדינתנו בעוד הן (נשות אש"ף) מייצגות את הדור השלישי של הפליטים. מדוע אין מדינות ערב, מפיקות הנפט עם רווח של 230 מיליארד דולר מפנות חלק ממשאבים אלה ליישובם מחדש של חלק מהפליטים במקום להמשיך ולהחזיקם 37 שנים כנשק נגד ישראל? הצגתי גם תוכניו נשיא וז"ק מר מרדכי בן פורת בכהנר כשר בממשלה..... המבוססת על המניע ההומניטרי בלי לפגוע במעמד הפוליטי של הפליטים..... ערוכים מחוברת זו בערבית ובאנגלית חולקו למשתתפות.

בסדנא ל"זכויות אדם לנשים" שאלתי בעלון שהיכנחי על גורלם של הנשים בסוריה.... דבר שקומם את זעמם של הנוכחות בתנועות אירם.

בסדנא אחרת היתה לי הזדמנות לשוחח עם נציגת רוסיה הגב' ורה זורין שהכריזה כי ברית המועצות דוגלת בזכויות האדם לכל הנשים ושאלתיה אם ארצה תוכל לנצל את השפעתה להקל גורלן של הנשים בסוריה .

במפגש עם אישה פלשתינאית ובשיחה עמה על "קליטת פליטים בישראל " היא אמרה לי "אני פרופסור משנה באוניברסי ואינני נגדכם".

השבת השחרורה

29.6.1946 – 29.6.1986

היינו ילדים בני 20/18 כאשר הוצנחנו אל תוך המאבק של המדינה בדרך. חלוצים, חדורי חזון לאומי. ארבעים שנה לאחר מכן, חזרנו, שבנו אל ביתנו הראשון מבוגרים יותר ולמודי נסיון. בפרספקטיבה כזו, אנו חורים היום מחדש את פריצתם של הבריטים מבעד לשערי קיבוץ גבת (בעמק יזרעאל), לפני 40 שנה.

רבים מאיתנו במקום, אשר זה מקרוב עלינו ממצרים נלקחנו יחד עם אחרים למחנה עתליה ולאחר מכן לרפיח (על גבול מצרים). באותם רגעים שנזרקנו בכח למשאיות הצבא הבריטית הרגשנו מרעקה קשה, ראינו מול עינינו את המטרה כאשר היא מתקרבת ומתרחקת חליפות ושנינו את ההיסכול כשהכרזות הענקיים פשטו על המעטים והבלתי מנוסים הנאחזים בצפורניהם בחזון התקומה.

ישבנו חודשים בגלות, רחוק מהבית עם תקוה חזקה בלב.

היום 40 שנה לאחר מכן אנו נזכרים במה שהתרחש. נפגשנו, חבורה מבוגרת, שערות לבנות, באותו המקום ששם נלקחנו כעדר למאסר.

כשאנו מביטים אחורה – 40 שנה – יש סיפוק – המון המון נעשה – רבים אינם יותר אתנו, אך החלוציות הוכיחה עצמה.

על הדור הצעיר ללמוד ולדעת מה קרה כאן בשנים שלפני קום המדינה, שלא ניתנה לנו, על מגש של כסף.

אליהר ברכה.

רבות הנשים הערביות הצעירות רביניהם פטמה בדנארי (שהינחה פצצה בככר צירן) לא האמינו לדברי כשאמרתי ש 850000 יהודים עזבו מרצונם וגורשו משמונה ארצות ערב וכ 600000 התיישבו בישראל ומחציית אוכלוסית המדינה מורכבת מיהודים אלה ומצאצאם , הן אמרו לי בפשטות שאני משקרת.

ועדה זו בניירובי תשאיר רישומה בשנים הבאות בקידום מעמד האישה ובתחום הפוליטי ...." יש לכנס ועידה נוספת בעוד חמש שנים " אמרו רוב המשתתפות בועידה זו.

מתוך דבריה של הגב' אורה שוריצר בוועידת האו"מ בניירובי בנושא "מעמד האישה".

NAISSANCE

Un de nos lecteurs nous a fait parvenir le numéro 2 de "GOCHEN" Bulletin des Juifs d'EGYPTE en ISRAEL. Le Comité de Rédaction de "NAHAR MISRAIM" salue cette naissance et adresse ses meilleurs voeux de longue vie et de réussite à "GOCHEN".

כור היתוך או פלורליזם?

מר יושע נסים, מנהל המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח במשרד החינוך והתרבות אשר הוקם ביוזמתו, זיכה את קהל יהדות יוצאי מצרים בחיפה והצפון בתאריך 4.5.86 בהרצאה מאלפת שאת תמציתה אנו מביאים להלן:

" הנושא המעסיק את החברה הישראלית, בעיקר החל משנות ה-50 כשהבעיה נעשתה אקוטית ביותר. המדינה אז היתה בראשית דרכה ונאבקה על עצם קיומה הפיזי ועמדה מול אתגרים שספק אם מעצמה גדולה היתה מצליחה לעמוד בפניהם. קליטה המונית מכל התפוצות ובעיקר מארצות האסלאם, חייבה אמצעים והתארגנות (דאגה לפרנסה, תשתית שכון, שרותי רווחה, חינוך וכו') שלא היתה ערוכה להם דיו ועל שטח גאוגרפי כה צר. היום אמנם משבחים את המדינה על הישגיה בכל התחומים, מלבד תהליך מזורז זה שהוליד בזמנו חיכוכים וצפיפות בין העולים שהגיעו בקבוצות הטרוגניות, בלי שמנגנון מנוסה ידע על תרבותם ומנהגיהם.

עם זאת אל לנו לשכוח את המשמעות ההיסטורית של המהפכה הסוציאלית - לאומית שהיא תולדה מהמפגש הדרמאטי של עולים אלה עם המולדת ועם הישוב ששמח לקבלם, חרף הבעיות הקיומיות שעדיין התלבט בהן. הישוב ב-1948 מנה לא יותר מ-600.000 נפש והספיק כבר לשכל אחוז אחד מטובי בניו במערכות מלחמת השחרור.

תמיד היו נדידות בקרב העם היהודי ולכאורה עליה זו לא היתה צריכה להוות בעיה חדשה לעם למוד נסיון הנדידה. בכל זאת נערמו קשיים רבים ונוצרו בעיות חמורות עקב מדיניות מוטעית של קליטה תחת סיסמת כור ההיתוך אשר דגלה באנטגרציה טרטאלית רמיידית של הקבוצות השונות עם הישוב המגובש שהיה קיים בזמנו.

תאורית כור ההיתוך שמקורה בארה"ב מצאה לה אוהדים בקרב החוקרים והמחנכים ובקרב הממסד בארץ. היום רובם מודה, אפילו בארה"ב שגישה זו מיושנת. אם כי יש עדיין אצלנו כאלה שדוגלים בה נמרצות.

מר יושע הביא לדוגמה קהילת יהודי מצרים בעת האחרונה. בארץ זו הגיעו מהגרים מאגן הים התיכון, אשכנזים ומארץ ישראל, בבלים ונצפון אפריקאים שהצליחו להתמזג עם היהודים האוטוכטונים (מקומיים) שחיו שם מדורי דורות. קבוצות אלו חיו זו בצד זו באנטגרציה הרמונית ביניהן, היתה שאלה של תהליך וזמן. הקהל שנמצא באולם מעיד על כך.

אותה תופעה היתה בעיר חלב בסוריה היכן מוסתערים ופרנקום (צאצאי יהודי ספרד) היוו קהילה אחת על אף המריבות הספורדיות על נוסח תפילה זו או אחרת ומאבקים פנימיים על הגמוניה תרבותית. מפגשים דרמאטיים ומאבקים דומים על הגמוניה התרחשו גם בארץ ישראל עצמה במאה ה-16, בתקופת האר"י שאף דיבר לאדינו שוטפת, נשא לאשה יהודיה ממצרים ועמד בראש קהל אשכנזי בצפת. הרי תמיד שררו מתחים בין היהודים לפני הגלות וגם לאחריה. בגולה, זה התבטא בנוסח תפילות, פסיקות הלכתיות, מנהגים שונים מכורח הפזורה.

עוד לדוגמה הביא המרצה את פנקס "ספר תקנות יהודי מרוקו" שערך רבי אברהם בן זקאניה שנכתב בשלוש שפות: עברית, עברית-מוגרבית וקסטליאנית. בספר זה הוא תוקף ושולל את "תקנות טוליטולה" שהביאו עמם מגורשי ספרד למרוקו במאה ה-15 ואשר גרסו מנהג שונה בדיני ירושה של הבנות ... היו בעיות כאלה לעולם? בכל קהילה מעורבת ואין להבהל מהתופעה.

בכל זאת היכן נמצא ההבדל? תשובתו

של מר יושע נסים היא החלטית: באנטנסיביות הבעיה רבמימדית. בגולה התופעה היתה פחות חריפה. הקבוצות חיו זו בצד זו והחיכוך היה מורגש פחות.

האינטגרציה נוצרה לבסוף עם הזמן כשגויים מהווים (קטאליזאטור) מאיץ לזרוז תהליך המיזוג.

מדינת ישראל כדברי מר יושע, לא יוצאת דופן בשאלה זו. בשנות ה-50 כשהישוב היה כבר ממוסד עם תרבות פוליטית קרי: מערכות נהול, שפוט, חינוך וכו'... שהוטבעו על ידי המתיישבים הראשונים ממזרח אירופה, אפילו ה"יקים" התלוננו אחר עליתם על יחס מתנשא והרגישו את אצמם בשוליים של החברה הישראלית. הפער לא היה עדתי. היה חכוך במישור התרבותי ודוקא עליית יהודי גרמניה העשירה את התרבות הממסדית לאין ערוך.

עלינו לזכור תמיד שאנו דור הגאולה, עברנו מהפכה אדירה: יהדות אירופה מושמדת, יהדות המזרח (כולל צפון אפריקה) נעקרת כמעט בשלמותה מארצות מוצאה. יהודי המאגרב ששאבו את מקורותיהם עוד מימי בית ראשון ושמרו על מסורת עתיקת יומין נפגשים כעת בנסיבות טראומאטיות עם ישוב שלא ידע הרבה עליהם. זו היתה מהפכה טוטאלית וללא תקדים בהיסטוריה. אפילו בקורות העם היהודי עצמו: שיבת ציון בתקופת הבית השני לא הגיעה למימדיה. והרי המחקרים הוכיחו שרק 10% מיהודי בבל חזרו ירושלימה עם עזרא ונחמיה. הנותרים הקימו כידוע אחרי כן הישיבות המפורסמות שנתנו לנו את התלמוד הבבלי.

ארץ שקולטת עליות מרבדים כה שונים מחוסנת מפני תופעות לוואי שליליות של התנשאות החלוצים ה"ותיקים" על ה"עולים החדשים" כפי שהיינו עדים להן בכל גלי העליות. במקרה של העליות מארצות האיסלאם בטויים כגון "מרוקו סכין", "שחורים", "יהודים מיובאים" וכו'..., רק העמיקו הרגשת ההתנכרות וגילו רק קצהו של קרחון המרירות. תאורית כור ההיתוך שהוא ה"יבוא הכושלי" האמיתי ניסתה ללא הצלחה ליצור עם מגובש אחד, בדרך ברוטאלית המשולה למערבל. האכזבה היתה כגודל הציפיות והדבר החמור ביותר התבטא במערכת החינוך עצמה שהיתה ממוסדת ומנוכרת מול מציאות חדשה.

המשבר נבע כתוצאה של שמרנות לא לעניין, וביורוקרטיה מסורבלת בנוסף לאטימות כמעט פושעת מצד סגל הוראה שלא קלט את מימדי המהפכה בכל דפוסי החיים שעברו ילדי העולים. זה פגע קשות, מבראשית, ביחסי "בנים-הורים" "הורים-בית ספר" והיחס הבין-עדתי.

ההפסד כה גדול שאת תוצאותיו ברגיש אולי בעוד דור.

מר יושע הביא דוגמה מצערת של ילד באחד מעיירות הפיתוח שנבצר ממנו להתפלל בנוסח המקובל במשפחתו כי הדבר לא היה בהיר למחנך או לא מופיע בחוזר משרד החינוך. כמובן מנהגי חגים, אבלים וכו'... שהיו נחלת קבוצות עולים אלו הדהימו מורים ואף חוקרי אטנולוגיה שלא ידעו עליהם מאומה ויצרו חיץ בין החניכים והמורים.

עליית יהודי המזרח גרמה למהפכה דמוגראפית. הם הגיעו לרוב מתמאטי (שאולי טוב לקלפי - מעיר המרצה) אך אין זה רוב פוליטי ואין לו השפעה דומיננטית במערכות התרבותיות והסוציו-פוליטיות. רק בפרספקטיבה היסטורית של עשרות שנים בוכל לאמוד את הנזק וההפסד העצום שבגרמנו בגלל ישנם מדיניות כור ההיתוך.

האם האינטגרציה בצורתה המעותת נעשתה בזדון?. מר יושע אינו סבור כך, למרות גלויי התנשאות או הזלזול שנתקל בהם אי פעם. לדידו, חוסר הסבלנות והסובלנות הם גם סיבה למתחים ולמרירות הקיימים בין העדות.

בשנות ה-70 התהפך הגלגל בארה"ב וחוקרים גם בארץ החלו לדבר על "שורשים" ועל "פלוראליזם". אסקולה חדשה זו מצאה לעצמה תומכים בלהבים

למרות הבעיתיות של חיפוש פתרונות על פי החלטות בורוקראטיות או פוליטיות. המרצה מקשה ושואל: האם מישהו יוכל להגיד לנו היום תרבות ישראלית מהי? מה הוא האלמנט הדומיננטי? המערבי או האחר? היום כשהתהליך בעיצומו, קשה לענות ללא פרספקטיבה היסטורית נאותה.

מכל מקום החיפוש אחר פתרון על ידי יישום השיטה הפלוראליסטית קיבל תנופה ועדוד רציניים ואף לגיטימציה מטעם המוסדות האוני- ברסיטאיים והממסד הפוליטי, כולל משרד החינוך.

פרופ' בן-ציון די נור, שר החינוך והתרבות ז"ל היה מיוזמי השנוי שחל במערכת. פרופ' הירשברג מבר אילן והנשיא יצחק בן-צבי שחקרו תרבויות יהודי המזרח, תרמו אף הם רבות. עלינו לזכור שהתרבות היהודית לא היתה מעולם חד מימדית. יהודי אלכסנדריה בעבר לא רצו להתפלל עם יהודי בבל. בעת החדשה במצרים: המוסתערבים, הספאניולים והאשכנזים הרי התפללו בנפרד. אך זה לא מנע אינטגראציה הרמונית בסופו של ענין.

עדיף להעשיר את תרבות ישראל הכללית בהנחלת מורשת יהודי המזרח ושלובה מאשר להחזיק בה ספיחים מתרבויות זרות כפי שאנו עדים לתופעות בכלי התקשורת. עם אמוץ השיטה הפלוראליסטית, אנו נהנים עכשיו משינויים מפליגים במערכת החינוך אף כי עוד רבה המלאכה לפנינו. יש יחס אוהד לנושא, למרות הקושי שאנו נתקלים בו בקרב המורים שלא משתתפים בימי עיון ושעדיין כבולים בקונספצית "כור ההיתוך" המיושנת. יש להכניס שינויים בספרי לימוד וזה תהליך ארוך (צריך כ-7 שנים מגמר המחקר עד להכללתו בספרים החדשים).

מה יהיה אופי החינוך בעתיד?

בעיית הירידה מטרידה את הממסד. בראש וראשונה ערכי היהדות כפי שהם מובאים היום לידיעת הדור הצעיר מבטאים את היהדות הדתית. "דתית מד לפי טעמו של המרצה. יבוא תכניות ז על גלי האתר למשל, צריכות לפנות א מקומן לשדור תכניות אומנותיות בכל השטחים (ספרות, מוזיקה וכו'... ממורשת המזרח, "לחיזוק האגו היהוד דרך העדתיות שלי" - דברי הסיום של מר יושע נסים.

- תקציר מתוך הרצאתו של מר בסים י על ידי מר סמי שם-טוב.

L I V R E S

ADA AHARONI: Vient de paraître: Shavouâ Yarok". Ed. Aleph, 1986. Hébreu.

SHIMON ANTEBI: "Ha Ish shel Ha Kalbâh Ha Levanâh"; Ed. Keter, Jérusalem, Nov. 1983. Hébreu.

BAT-YEOR: "The Dhimmi: Jews and Christians Under Islam"; Hairleigh Dickenson University Press, 1985. Anglais.

REUVEN KASHANI: "Qehillot Hayehudim Be Mitsrayim (Jewish Communities in Egypt). Jérusalem, publié par l'Auteur. Hébreu.

YAHUDIYA MASRIYA: "Les Juifs en Egypte; Aperçu sur 3.000 ans d'histoire". Ed. de L'Avenir, Genève, 1971. Français.

תערוכה בבית התפוצות

בפגישה החודשית האחרונה שהיתה לנו, דובר על חיפוש והתויית דרך פעולה לעתיד. ראשות הדיבור ניתנה למשתתפים ואני חייב לציין כי הויכוח היה ער ונדמה לי שתרם רבות לידיעת צורכי החברים.

בין יתר הדברים שנדונו, הועלה הרעיון כי תוצג תערוכה בבית התפוצות שבתל-אביב ובה התכוונו המארגנים להציג את העבר המפואר של קהילת יהדות מצרים מהסיבות המובנות מאליהן.

הייתי מבקש להבהיר מספר דברים לפני לגשת למשימה זו. לכל הדעות זו שליחות קשה וכבדה מאוד הדורשת מאמץ עילאי, התמסרות גדולה ומתמדת וכוח נפשי לעמוד במכשולים. כדי להגיע למטרה זו לא יחסרו בעיות, להעצר באמצע הדרך זה דבר חמור מאין כמוהו העלול להכשיל את כל הרצון הטוב. על כן אנו זקוקים למשימה זו צוות גדול ומסור המוכן לעבוד ללא לאות על חשבון זמנו החופשי.

לדעתי, על מנת שתערוכה מהסוג והגודל הזה תצא לפועל, עלינו לחקור את העבר הרחוק והקרוב של הקהילה במצרים ולהעזר לשם כך בספריות המקצועיות הנמצאות באוניברסיטאות ועתונים מן הגנזכים. מעל לכל - לענין את החברים שילקטו כל מידע ממקורות ומסמכים אישיים, דבר זה יתן דחיפה רצינית קדימה.

בכדי להצליח במשימה זו, אנו חייבים להכין אותה לפרטי פרטים ולתחום לה זמן סביר להכנה וזה משתי סיבות:

א) להכין את החומר במועד

ב) לתחום לעצמנו זמן פעולה ובמסגרתו נקבל משנה מרץ כדי להשיג מטרה זו.

נדמה לי שתערוכה כגון זו תעשיר את הידע שלנו על מורשתנו ועל עצמנו ותעמיד אותנו עם כל אלה אשר התפארו בעברם ויצאו נשכרים.

אני יכול להבטחכם שאין לנו במה להתבייש בעברנו אלא להפך, הדבר ישפוך אור חדש על קהילת יהדות מצרים ובודאי יביא סיפוק והנאה לכולנו, במיוחד לאלה מתוכנו אשר יעסקו בהכנת פרויקט חיבוכי ותרבותי ממעלה ראשונה להפצת שורשיותה ופארה של קהילת יוצאי מצרים - ברבים.

אני תקוה ותפילה שנמצא את הצוות הנכון אשר יוביל אותנו להגשים את המשימה הלא פשוטה כלל וכלל ושנזכה לראות את עבודתם בבית התפוצות לתפארת כולנו.

יוסף אוהבה

מכתבים למערכת

קיבלתי לפני שעה את החוברת החדשה "גושן" וכבר קראתיה מתחילתה ועד סופה ונהניתי. אני מברך את חברי המערכת על המוצר המשובח. מי יתן ותרבו את דפיו ואת נושאיו לרווחת הקוראים ולהנאתם.

באותו דואר קיבלתי חוברת שיצאה בידי-טבנקין "הגנה יהודית בארצות המזרח" רב-שיח שלישי - ההעפלה וההגנה במצרים. לשיח הזה נבצר ממני להשתתף בגלל מחלה שתפסתני באותו יום. קראתי את דבריה של אסירת ציון (עמוד 88 והלאה), זכרתי נשכחות ולמדתי תעלומות. הרשימה ערוכה בצורה עשירה ומענינת מאד. אני מברך אותה על הזכרון הרענן ועל כושר ההבעה.

דר' אברהם מטלון
עורך-דין

ACTIVITES JUSQU'AU 31.12.86

7.9.86: Conférencier: Nitzav Shaul Lévy, Commandant de la Zone Nord:"La Criminalité en Israel".

19.10.86: Pique-Nique.

Novembre 1986: (à préciser): Représentation de Mme. Shosh. Goren Gormezano.

28.12.86: Bal de Hannouca.

* * * * * *

Les projets pour 1987:

1. Conférence du Juge Moshé Tarento.

2. Nous avons été pressentis par "l'Institut Hébraïque pour la Culture de la Langue" sous la direction de notre ami Dr. Avraham Matalon, qu'une soirée s'organise en l'honneur des professeurs qui ont enseigné l'Hébreu en Egypte. Nous prions nos lecteurs et amis de nous transmettre toute information concernant les noms et adresses de ces Professeurs se trouvant actuellement en Israel.

תרכנית הרצאות וארועים
עד סוף 1986

7.9.8 שם המרצה: ניצב שאול לוי מפקד המחוז הצפוני, משטרת ישראל.
מר לוי יליד מצרים נעצר בשנת 1948, נשאר במחנה רכוז באבוקיר. עלה ארצה בשנת 1949.

הנושא: הפשיעה בישראל.

19.10.86–מארגנים טיול משותף על המעוניינים להתקשר עם מר בראון טל: 510554 מיום 26/9 עד ה– 5.10.86.

2.11.86 הצגת יחיד של שושנה בורך מבימת קדם. הנושא: מדמת לדמות.

28.12.86–נשף חנוכה.

הרדעות

1. המכון העברי לתרבות הלשון בהנהלת חברינו, ד"ר א. מטלון שמח להודיע כי מתארגן ערב הודיה לכבוד המורים והגננות לעברית, שכיהנו במצרים. כל הידוע על שמם וכתובתם, מתבקש להודיע למערכת או ישירות ד"ר א. מטלון ירושלים 222430

2. מתארגן ביקור בקיבוץ מנרה לרגל מלאת 40 שנה לסיום קורס מ"כ ראשון של "ההגנה" ליוצאי מצרים. משתתפי הקורס הנ"ל מוזמנים להתקשר לתיאום מועד הביקור לראובן קמחי: טל. 751291–04.

Les articles n'engagent que leurs auteurs.

La Rédaction
Moreshet Yotz'ei Mitsrayim
"Goshen" B.P. 589 - 31004
H a i f a

Allegra Mizrahi, Rosy Menasche,
Dina Brakha, Dina Cohen.

Lettres à la Rédaction (suite)

..." Il est bon que nous étudions l'âme et la vie des égyptiens parmi lesquels nous avons vécu ... dans ce pays où nous avons laissé des traces, parfois la peau ... revendiquer notre passé, lui donner un sens".

SAMY SHEMTOV - Herzliya

..." A propos du Bulletin, je trouve important que les Juifs originaires d'Egypte commencent enfin à se réveiller et à manifester leur existence. Cette communauté multiforme, bigarrée, mérite d'être plus connue qu'elle ne l'est, noyée qu'elle est sous le vocable générique "d'orientale". Comme si chaque communauté n'avait pas sa propre originalité."

..." Pourquoi ne pas signaler dans votre Bulletin les nouvelles des réalisations de la Diaspora judéo-égyptienne. Ce serait bien! ..."

..." Je vous enverrai mon article à la fin de l'été."

Dr. JACQUES HASSOUN
Psychiâtre - Ecrivain

Fondateur de la Revue "Nahar Misraïm" publiée à Paris par l'Association Pour la Sauvegarde du Patrimoine Culturel des Juifs d'Egypte) (ASPCJE)

NOUS REMERCIONS M. Raymond Lévy pour le document-lettre en tant que "ex-secrétaire administratif de la Maccabi Centrale du Caire ('25)

NOUS REMERCIONS également M. Isaac Rosenfeld pour sa lettre concernant les différents apports des Juifs d'Egypte dans le développement

RAS BOURKA par Rosy Menasche

Ils tombèrent si vite, les balles
n'ont pas troué du sable,

des enfants, un jeune couple,
une jeune fille, abattus
dans le désert,
car ils voulaient connaître
l'Egypte ou sa frontière.
Le garde à la frontière les a achevés.

La paix se paye au prix de
leçons qui coûtent
des yeux d'enfants
fermés à jamais.

L'égyptien dit au reporter:
" Ces policiers? des gens
simples d'esprit" ...
" Maintenant nous plaçons
des hommes qui savent parler
avec les autres."

Jusque dans ses fondements
dans l'échelle de valeurs
qu'elle doit certes avoir
il faudra que l'Egypte
apprenne aussi
à compter chaque vie humaine.
A la respecter.
A ne pas tuer,
par insouciance,
par l'enseignement de la haine,
ou par connivence.

Egypte, toi que nous avons
tellement aimée,
dis à tes enfants
d'arrêter de te trahir,
d'arrêter de nous haïr.
Envoie tes enfants en Israel,
pour qu'ils nous voient,
comme le Wahid nous a faits.
Semblables. Peut-être proches
plus que l'on ne pense.

LETTRES A LA REDACTION

****

..." C'est avec un réel intérêt que nous avons lu le Bulletin "Goshen". C'est un peu une bouffée de souvenirs qui nous revient de très loin, provoquant nostalgie et peut-être un peu de regrets pour les beaux moments que nous avons passés en Egypte. Mais en fait, à part les très nombreux amis que chacun de nous a conservés, l'Egypte d'aujourd'hui n'a rien de commun avec celle d'hier. Trois longues années passées au Caire* nous ont vaccinés de cette nostalgie et nous ont fait voir l'Egypte avec d'autres yeux. Ceci n'est pas une critique ni pour l'Egypte, ni pour nous-mêmes, mais plutôt un reflet de la réalité telle qu'elle l'était dans le passé lointain et que nous ne pouvions ou ne voulions voir ..."

..." Je sais que j'avais promis d'écrire quelques mots pour "Goshen". ... En lisant le programme publié dans Goshen, j'étais plein d'admiration pour l'esprit qui souffle dans ce petit groupe d'activistes de l'Union des Juifs d'Egypte, à Haifa, et pour leur détermination à préserver le passé, les racines de nous tous... Bientôt, nous serons de retour à Jérusalem et peut-être pourrions-nous nous intégrer pleinement dans les activités du groupe à Jérusalem."

EPHRAIM DUBEK
Ambassadeur d'Israel auprès des Institutions de l'ONU à Genève - Suisse.

* Mission Diplomatique à l'Ambassade d'Israel au Caire.

..." Ce qu'il faudrait surtout, c'est que le Comité de Rédaction décide du contenu et des directives de "Goshen", pour lui assurer une suite, une longévité (même relative) et qui puisse intéresser les lecteurs dont le nombre est forcément très restreint; et puis, si hétérogène de par sa culture et ses centres d'intérêt, il faudrait vraiment un Symposium pour trouver un dénominateur commun, qui justifie l'attente du prochain numéro!.

Faire de ce journal le porte-parole de la"mini-communauté juive d'Egypte" établie en Israel - la plus assimilée de toutes - est une gageure, et j'ose dire une mission impossible, à moins de se satisfaire du seul nom de "Goshen" et de s'épancher en des récits, nouvelles, nostalgiques, qui ont un public peut-être ...

A mon avis, ce qui devrait donner un sens à ce Bulletin, c'est le contenu actuel que nous avons donné à notre vie en Israel. Jugée par rapport à notre passé, dans une Egypte hospitalière pour d'aucuns, inadhésive pour d'autres, cette transition dans le Pays des Pharaons doit être relatée mais pour en tirer des leçons dans le monde du XXème siècle, qui a connu l'ère du fascisme allemand et l'intégrisme khouméniste.

(à suivre)

TELEGRAMME מברק TE

מברק TELEGRAM

דואר ע"י
21-03-1986

שבח שלום
י דאר מוצקין
י מברקה יר 1

יר יר 6 1006519
ירושלים 42 21 1330

לכבוד מר צזר מזרחי השופט מאיר דואק
בית יוצאי מצרים רחוב ההגנה 40
קרית מוצקין

קבלו נא את ברכותי עם התכנסותכם וחחילת פעולתכם לטיפוח מורשת יהדות מצרים ותרומחה לבנין הארץ. כפי ה// שהדגשתי בשיחה עם נציגכם, משרדנו ישמח לסייע בכל אשר יוכל באמצעות המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח יצחק נבון שר החינוך והתרבות ירושלים

Télégramme de:
M. Yitzhak Navon, Ministre de l'Education et de la Culture.
Vice-Premier Ministre.

Lillit Naggar

La Soirée du 1er Gala 22.3.86

Ça y est, dès le premier coup d'oeil, cela ne pouvait être autrement! Lorsqu'on y a mis le coeur et l'âme de "Juif d'Egypte" c'est un succès retentissant!

Ce rendez-vous au eu lieu au Carlton de Nahariya. De Jérusalem, un télégramme de félicitations et d'encouragement du Ministre de l'Education et de la Culture, M. Yitzhak Navon, ainsi que son délégué, M. Nissim Yosha et Madame. Personnalités locales, les Maires de Nahariya et de Acco, ainsi que le Président de l'Union des Juifs d'Egypte à Tel-Aviv, accompagnés de leurs épouses.

Joie des amis qui se rencontrent pour la première ou la enniéme fois, orchestre qui exécute de la musique orientale, israélienne, européenne, ladino, toutes réussies.Et ont fusé les cotillons, comme ont fusé les éclats de rire de l'élégante assemblée qui fêtait Pourim dans une chaude atmosphère de "restons un peu ensemble et amusons-nous", "nous ici, nous sommes tous sortis d'Egypte, mais tu sais comment" et aussi "que fais-tu aujourd'hui, que feras-tu demain".

Danses, chants de la merveilleuse Lillit Naggar -accompagnée de M. Radjwan, son "oudiste" - et dont les "yaleli, yaleli" réclamaient à la manière égyptienne les "aaahhh en choeur des hommes ébahis et vraiment émus de voir que tous ensemble participaient de la même manière, comme s'ils s'étaient donné le mot. Itzhak Gormezano-Goren avec son "Et Alexandrin" sympathique, qui expliqu son nom et son identité.

Repas succulent, loterie. Une bienvenue vente aux enchères d'oeuvres d'art, offertes par les membres du Comité. Tout cela pour commencer à constituer les premiers fonds pour la Fondation de "Beit Yotz'è Misrayim", destinée à recueillir une riche documentation sur notre passé, notre histoire, notre patrimoine, pour un avenir plus conscient, et pour apporter notre contribution à la culture israélienne et juive, de portée universelle. Donc nous avons commencé.
Aurevoir, si vous le voulez bien. A la prochaine Soirée de Gala! Entretemps, continuez à vous associer à nous dans toutes nos activités.

Faites circuler "la bonne nouvelle". Parlez-en à ceux de vos amis nés en Egypte et qui ne connaissent pas encore notre Association.

Nous attendons aussi vos suggestions pour répondre au mieux à la satisfaction des Ex-Juifs d'Egypte.

"La logique est la clef de voûte de l'intelligence" (Anonyme).

pour soulager le sort de ces femmes.
...
Une femme Palestinienne, lors d'une discussion sur l'"Intégration des Réfugiés en Israel" m'a dit: "Je suis un Professeur Assistante Universitaire, et je ne suis pas contre vous".

Beaucoup parmi les jeunes Arabes (Fatma Badnaoui, ayant commis un acte de terrorisme à la Place Zion à Jérusalem) ne m'ont pas crue lorsque je leur ai dit que 850.000 Juifs ont quitté volontairement ou ont été expulsés hors de HUIT Pays Arabes, dont 600.000 se sont installés en Israel et que pratiquement la moitié de cette population était composée de ces Juifs et de leurs descendants. Elles m'ont traitée de menteuse ...

L'effet de cette Conférence de Nairobi se fera certainement sentir dans les années à venir, en améliorant le statut des femmes, dans le domaine politique .. "L'on devrait avoir une telle conférence dans cinq ans" ont dit plusieurs participantes à cette Conférence.

Extraits de la Conférence de Mme. Ora Schweitzer
Membre de l'Exécutif de WOJAC.
(World Organization of Jews from Arab Countries).

IL ETAIT UNE FOIS ... par Ines Albeldas

"Dis-moi pourquoi, grand-mère,
Nous n'avons pas de terre
Dis-moi, dis-moi, chérie,
Pourquoi les Juifs sont sans patrie?"

"Viens, petite, et sèche tes pleurs,
Viens écoute, tu fais erreur.
Il y a des siècles, le peuple hébreu
Vivait libre, fier de son Dieu.

Il vivait sur une belle terre
Qui, aujourd'hui, est un désert
Il travaillait avec ardeur
Il priait avec ferveur.

Mais l'histoire est bien cruelle,
Et surtout celle d'Israel
Les peuples jaloux l'ont opprimé
Puis détruit sans un regret.

Mais tu sais, l'on nous promet
Qu'un jour, l'on ne sait jamais
Les Juifs reparleront hébreu
Et seront un peuple heureux."

L'aïeule parle comme un oracle
Elle croit encore aux Miracles.
Et pourtant si elle savait
Et pourtant si elle vivait ...
Elle verrait sa petite-fille
Vivre avec toute sa famille
Sur cette terre tant rêvée,
Dans la Patrie Retrouvée!

A quel prix? Nous le savons
Oui, le PRIX que nous payons
C'est la souffrance de nos enfants
Et les mamans le coeur battant.

C'est le prix de la dignité
De l'honneur, de la liberté.
Et pourtant, notre "Plateau
d'Argent"*
Vaut mieux que toutes nos
larmes d'antan.

Le poème de Nathan Alterman

La Soirée du 1er Gala 22.3.86

Ça y est, dès le premier coup d'oeil, cela ne pouvait être autrement! Lorsqu'on y a mis le coeur et l'âme de "Juifs d'Egypte" c'est un succès retentissant!

Ce rendez-vous au eu lieu au Carlton de Nahariya. De Jérusalem, un télégramme de félicitations et d'encouragement du Ministre de l'Education et de la Culture, M. Yitzhak Navon, ainsi que son délégué, M. Nissim Yosha et Madame. Personnalités locales, les Maires de Nahariya et de Acco, ainsi que le Président de l'Union des Juifs d'Egypte à Tel-Aviv, accompagnés de leurs épouses.

Joie des amis qui se rencontrent pour la première ou la enniéme fois, orchestre qui exécute de la musique orientale, israélienne, européenne, ladino, toutes réussies.Et ont fusé les côtillons, comme ont fusé les éclats de rire de l'élégante assemblée qui fêtait Pourim dans une chaude atmosphère de "restons un peu ensemble et amusons-nous", "nous ici, nous sommes tous sortis d'Egypte, mais tu sais comment" et aussi "que fais-tu aujourd'hui, que feras-tu demain".

Danses, chants de la merveilleuse Lillit Naggar -accompagnée de M. Radjwan, son "oudiste" - et dont les "yaleli, yaleli" réclamaient à la manière égyptienne les "aaahhh en choeur des hommes ébahis et vraiment émus de voir que tous ensemble participaient de la même manière, comme s'ils s'étaient donné le mot. Itzhak Gormezano-Goren avec son "Et Alexandrin" sympathique, qui expliqu son nom et son identité.

Repas succulent, loterie. Une bienvenue vente aux enchères d'oeuvres d'art, offertes par les membres du Comité. Tout cela pour commencer à constituer les premiers fonds pour la Fondation de "Beit Yotz'è Misrayim", destinée à recueillir une riche documentation sur notre passé, notre histoire, notre patrimoine, pour un avenir plus conscient, et pour apporter notre contribution à la culture israélienne et juive, de portée universelle. Donc nous avons commencé.
Aurevoir, si vous le voulez bien. A la prochaine Soirée de Gala! Entretemps, continuez à vous associer à nous dans toutes nos activités.

Faites circuler "la bonne nouvelle". Parlez-en à ceux de vos amis nés en Egypte et qui ne connaissent pas encore notre Association.

Nous attendons aussi vos suggestions pour répondre au mieux à la satisfaction des Ex-Juifs d'Egypte.

"La logique est la clef de voûte de l'intelligence" (Anonyme).

pour soulager le sort de ces femmes. ...

Une femme Palestinienne, lors d'une discussion sur l'"Intégration des Réfugiés en Israel" m'a dit: "Je suis un Professeur Assistante Universitaire, et je ne suis pas contre vous".

Beaucoup parmi les jeunes Arabes (Fatma Badnaoui, ayant commis un acte de terrorisme à la Place Zion à Jérusalem) ne m'ont pas crue lorsque je leur ai dit que 850.000 Juifs ont quitté volontairement ou ont été expulsés hors de HUIT Pays Arabes, dont 600.000 se sont installés en Israel et que pratiquement la moitié de cette population était composée de ces Juifs et de leurs descendants. Elles m'ont traitée de menteuse ...

L'effet de cette Conférence de Nairobi se fera certainement sentir dans les années à venir, en améliorant le statut des femmes, dans le domaine politique .. "L'on devrait avoir une telle conférence dans cinq ans" ont dit plusieurs participantes à cette Conférence.

Extraits de la Conférence de Mme. Ora Schweitzer membre de l'Exécutif de WOJAC.

(World Organization of Jews from Arab Countries).

IL ETAIT UNE FOIS ... par Ines Albeldas

"Dis-moi pourquoi, grand-mère,
Nous n'avons pas de terre
Dis-moi, dis-moi, chérie,
Pourquoi les Juifs sont sans patrie?"

"Viens, petite, et sèche tes pleurs,
Viens écoute, tu fais erreur.
Il y a des siècles, le peuple hébreu
Vivait libre, fier de son Dieu.

Il vivait sur une belle terre
Qui, aujourd'hui, est un désert
Il travaillait avec ardeur
Il priait avec ferveur.

Mais l'histoire est bien cruelle,
Et surtout celle d'Israel
Les peuples jaloux l'ont opprimé
Puis détruit sans un regret.

Mais tu sais, l'on nous promet
Qu'un jour, l'on ne sait jamais
Les Juifs reparleront hébreu
Et seront un peuple heureux."

L'aïeule parle comme un oracle
Elle croit encore aux Miracles.
Et pourtant si elle savait
Et pourtant si elle vivait ...
Elle verrait sa petite-fille
Vivre avec toute sa famille
Sur cette terre tant rêvée,
Dans la Patrie Retrouvée!

A quel prix? Nous le savons
Oui, le PRIX que nous payons
C'est la souffrance de nos enfants
Et les mamans le coeur battant.

C'est le prix de la dignité
De l'honneur, de la liberté.
Et pourtant, notre "Plateau
d'Argent"*
Vaut mieux que toutes nos
larmes d'antan.

O. N. U.

CONFERENCE DES FEMMES des NGO à NAIROBI - KENYA

Si jamais j'avais eu quelques doutes sur le besoin de soutenir et promouvoir la cause de WOJAC, ils ont bien été dissipés à la Conférence des NGO (Organisations Non-Gouvernementales) de Nairobi où j'ai été déléguée et qui s'est tenue du 11 au 19 Juillet 1985.

...

Géante assemblée: 13.000 déléguées, de femmes du monde entier ... Ont été discutés les problèmes de santé, éducation, développement rural, culture, etc. sur un fond "politique". 22 groupes de discussions rien que sur les réfugiés; massive intervention de déléguées de l'OLP (130, accompagnées par des hommes qui ont tout contrôlé).

...

Microphones souvent refusés aux Déléguées Israéliennes. Nous avons dû: a) protester vivement; b) demander une conférence de presse; c) porter plainte auprès du Secrétariat Convocateur; d) écrire une lettre au quotidien "Forum Daily".

...

"Out, out, Zionists out!" continuaient à hurler les iraniennes couvertes de leur "shador noir, même alors que devait se réunir un groupe de la Ligue d'Amitié Egypto-Israélienne. Intervention de la police...

...

Les questions les plus impressionnantes ont été celles ayant trait aux thèses WOJAC ... Je me suis présentée en tant que ex-réfugiée d'un Pays Arabe ... ajoutant que tous ceux qui,comme moi, provenaien des Pays Arabes, avons été à ce jou pleinement intégrés dans notre Etat tandis qu'elles représentaient la 3ème génération de réfugiées ... "Pourquoi les Pays Arabes producteurs de pétrole avec un bénéfice net de 230 Milliards de $, n'utilisaient pas ces fonds pour réinstaller une partie des réfugiés au lieu de les maintenir dans des camps pou 37 ans, comme une arme à utiliser contre Israel?" ... J'ai aussi présenté le programme de réhabilitation des réfugiés arabes de notre Président, M. Mordechai Ben-Porat, alors qu'il était Ministre d'Etat .. sur une base purement humanitaire, et qui n'affectait nullement le statut des réfugiés ... Copies de ce programme en Arabe et en Anglais.

...

Dans le groupe d'études sur les Droits Humains pour les femmes,j'ai demandé dans une brochure, des nouvelles des femmes en Syrie, auxquelles on nie la liberté de mouvement.. .. soulevant de vives protestations des présentes.

...

J'ai eu la possibilité de m'entretenir avec le leader Soviétique, Mme. Vera Zorin, qui m'a déclaré que l'URSS était en faveur des Droits de l'Homme pour les femmes. Je lui ai demandé si son Pays pouvait user de son influence

Encore un autre trio, un officier et deux soldats, cherchant une adresse, un autre Juif, pour "juste une heure".

Dans le taxi qui attendait, était assis un jeune homme, encadré par deux gardes armés. Un regard furtif et inquiet se posa sur les nouveaux arrivants. La liste des "cent-vingt" devait être bien plus longue.

Au dehors une nuit sombre, un silence lourd et menaçant. A l'intérieur, entassés et gênés par les bottes et les gros fusils, les soldats et les deux jeunes Juifs se regardaient en silence. Le mot de passe était: "garder sa dignité personnelle". Les soldats en étaient étonnés.

Un arrêt. Prisonniers et soldats descendent. Devant leurs yeux un bâtiment sombre, entouré de gardes.

De quelques fenêtres, une pâle lumière filtre. Les prisonniers entendent les mots "Boulouk Nizam" - caserne des soldats de l'ordre - bastion de la police politique égyptienne.

A l'intérieur, une petite foule: jeunes Juifs, hommes d'âge moyen, parents qui ont accompagné leurs fils, pour "une heure" tous alignés. Eux aussi passèrent de longs mois au camp de concentration. Leur seul péché étant l'amour paternel.

Le vacarme s'amplifiait, les officiers hurlaient des ordres, menaçaient. Les prisonniers questionnaient, s'inquiétaient ... Et la réponse inévitable était répétée inlassablement: "La guerre a commencé, les Juifs sont les ennemis du peuple égyptien".

On tassa les prisonniers, sous bonne garde dans deux grandes chambres grillagées, ayant pour tout meuble quelques planches dispersées.

Finalement, des bribes de nouvelles, des femmes Juives ont été aussi arrêtées ...

L'aube s'infiltra entre les barreaux. Un jour nouveau naquit, annonçant une ère nouvelle. Mais les Juifs d'Egypte devaient d'abord payer par de longs mois de souffrances, dans les prisons et les camps de concentration, la renaissance d'Israel.

ZAKI AGHION

==========

Des Déclarations des Droits de l'Homme:

Notre Loi exhorte: "Tu ne porteras pas atteinte au droit de l'étranger" et cette Loi nous fait constamment penser à l'étranger, comme à la veuve et à l'orphelin.

Voilà la Première Déclaration des Droits de l'Homme, qui ne cesse de hanter l'âme juive.

" Tu aimeras ton prochain comme toi-même". (Tables de la Loi).

Le Vendredi 14 Mai 1948

Ce ne fut pas un "Vendredi Saint" surtout pas pour les Juifs d'Egypte. C'était un vendredi d'attente et, pour certains, d'inquiétude et de peur.

En Egypte, pendant de longs mois, la propagande nourrissait le peuple égyptien à propos des volontaires qui affluaient en Palestine, venant de tous les Pays Arabes pour chasser les Juifs et les Anglais de la Terre Promise. "Nos héros accumulent les victoires, ...etc."

Ce vendredi, les Juifs d'Egypte entrevoyaient un lendemain qui laissait présager une ère nouvelle: la naissance d'Israel.

C'était un espoir pour ceux qui croyaient, et pour d'autres, une inquiétude où régnait la peur.

La question angoissante concernait la participation du peuple égyptien au "Jihad".

L'Hallali aurait-il sonné pour les Juifs d'Egypte?

Quelques-uns espéraient, à tort, que les mots ne se changeraient pas en réalité tangible.

Ceux qui savaient, les membres "actifs" étaient sûrs que le lendemain allait être décisif. L'histoire allait ouvrir un nouveau chapitre pour les Juifs d'Egypte.

La journée de travail terminée, les Juifs commencèrent à attendre. Ils veillaient - semblables à leurs "Frères" d'Europe, quelques années auparavant. "La veille du Shabbat" Un ami vint annoncer l'existence d'une liste de cent-vingt Juifs qui allaient être arrêtés au début des hostilités.

La famille, comme tous les vendredis soir, s'est réunie autour de la table pour sanctifier le Shabbat "Shabbat Shalom!" - Shabbat de paix souhait de prière et surtout d'espoir.

Minuit! Des coups impératifs se font entendre à la porte. Le père demande d'une voix forte et inquiète: "Qui est-ce?". Le fils a déjà compris. Les dés sont jetés, un nouvel exode commence. Le signal avait la forme d'un officier et de deux soldats armés. La suite s'est déroulée selon un plan déterminé à l'avance. Questions, perquisition domicilière et finalement l'ordre formel d'emmmener le fils, juste pour une "petite heure".

Le père eut l'intention de l'accompagner, mais le fils refusa, sentant que l'heure allait se prolonger en jours, et peut-être en mois. Le prisonnier et ses gardes quittèrent.

A la porte, le père était silencieux et la mère, les yeux embués de larmes, fit un geste d'au-revoir, d'adieu, d'encouragement... "Chi lo sa! ..."
Dans les escaliers, du bruit,

C R I T E R E S de nos activités

1) Recherches sur notre Moreshet (Patrimoine) et contacts avec les divers chercheurs, ainsi que conférenciers et Universités, intéressés par le Judaïsme en Egypte, pour enrichir nos connaissances.

2) Contacts pour des Conférences d'Ex-Juifs d'Egypte, qui ont acquis une position-clef en Israel.
Contacts également, suivant le même critère, avec tout Juif d'Egypte, résidant dans la Diaspora et de passage en Israel.

3) Recherche, de notre part, de la deuxième génération ou autres, intéressés à poursuivre des études et travaux approfondis sur notre Communauté (M.A. ou Doctorat) (ou tout autre titre d'études reconnu par le Ministère de l'Education). - Bourse (Milgah).

4) Constitution d'une documentation : interviews, enregistrements, conférences, photos, documents, etc., traitant de notre Moreshet.

T o u s ces CRITERES sont nécessaires dans le B U T:

1) de Contribuer à constituer une Exposition Permanente de notre Moreshet (Yotz'ei Mitsrayim), au Musée de la Diaspora, afin de préserver, pour les générations à venir, la culture d'une communauté qui, durant des milliers d'années, a su s'éclairer, par son judaïsme, et qui, par son retour à Sion, a su donner son apport au renouveau de l'indépendance du peuple d'Israel.

Nous espérons réaliser ce but d'ici les deux prochaines années.

2) Le deuxième BUT s'épanouira durant les cinq prochaines années et il consistera à jeter des bases solides pour la Fondation de "Bait Yotz'ei Mitsrayim".

MORESHET YOTZ'EI MITSRAYIM -
Au Musée de la Diaspora Juive,
Université de Tel-Aviv

< Page explicative >

Afin de mettre au point l'Exposition sur le Patrimoine des Juifs d'Egypte, à Beith Ha Tfoutsot, il est de notre devoir de documenter et de souligner:

1. les postes occupés par les différents membres de la famille dans la vie économique, sociale et culturelle de l'Egypte;
2. nos relations personnelles avec le peuple égyptien;
3. nos biens communautaires et personnels abandonnés en Egypte.

Nous prions tous les Juifs "Sortis d'Egypte" qui possèdent un document ou une photo d'un événement en Egypte, tel que:

1) Evénement de la communauté au Temple, pour les fêtes de Pourim, Souccôt, Simhàh Toràh, veille de Shavouôt.
2) Mariages au Temple.
3) Ketoubbàh ou document du Grand Rabbinat.
4) Brit Milàh (circoncision).
5) Bar-Mitzvàh ou Bat-Mitzvàh.
6) Livre de judaïsme écrit par le Rav Ventura d'Alexandrie en français et en hébreu.
7) Veille de fête en famille, Seder Pessah, Rosh Hashanàh.
8) Samedi soir, Havdalàh.
9) Photo de réunions des mouvements sionistes.
10) Photo d'excursion des mouvement
11) Carte de membre des mouvements ou d'un Club juif (Hakoakh, Maccabi).
12) Journaux ou écrits parus en Egypte.

Nous prions donc les Juifs sortis d'Egypte de photographier ces documents en leur possession, de nous les envoyer, et en cas d'impossibilité, de nous envoyer l'original, nous procèderons avec le plus grand soin à le photocopier nous-mêmes et à le restituer dans les plus brefs délais.

Nous sommes aussi intéressés à avoir un récit d'une expérience personnelle au sujet de:

1 - Bar-Mitzvàh, préparation de l'événement et cérémonie.
2 - Fiançailles.
3 - Préparation de la mariée la veille du mariage, inclus Mikvé.
4 - Naissance du premier né, Zohar, Pidion et rites.

Nous espérons vous avoir donné des idées au sujet desquelles vous pouvez nous écrire.

התאחדות יוצאי מצ

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפ

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

Goshen - B.P. 589, Haifa.

- N°3

Octobre 1986

Bonne et Heureuse Année 5747

Cette Année, chers amis, nous nous préparons à accomplir une tâche qui, espérons-le, portera le nom de notre Communauté de Juifs d'Egypte en manchette de journaux, à la connaissance du grand public israélien.

Sur la recommandation du Ministre de l'Education, M. Yitzhak Navon, nous préparerons une Exposition à Beit Ha Tfoutsot (Musée de la Diaspora) qui documentera et illustrera le Patrimoine des Juifs d'Egypte.

Pendant tant d'années, nous avons attendu en espérant que quelqu'un parle de cette Communauté, riche de son éducation juive et de ses mouvements sionistes, qui ont germé de l'intérieur. Nous avons attendu que l'on glorifie le nom de ses fils montés à la potence, pour la renaissance et l'existence de l'Etat d'Israel. Nous avons aussi espéré que quelqu'un mentionne notre immigration en Israel, notre intégration dans le pays, avec toutes ses difficultés, sans avoir créé un problème social, sans avoir eu recours aux institutions.

Nous avons bâti une vie sociale et culturelle, tout en faisant notre devoir envers notre patrie. Nous avons réussi à nous intégrer à la société israélienne, tout en gardant notre particularité. Cette intégration s'est effectuée harmonieusement, grâce à notre bagage culturel et à notre milieu.

Ce fait n'est pas connu, car nous ne l'avons pas suffisamment souligné, peut-être à cause d'une modestie naturelle. Aujourd'hui, après 40 ans, il est clair qu'il est u r g e n t de mettre ce patrimoine à la portée du grand public, de situer cette culture qui était à l'origine la fierté de notre communauté, afin que nos enfants ainsi que les générations futures en prennent connaissance, afin que la culture israélienne en soit enrichie. Nous sommes en quelque sorte obligés de nous unir et collaborer pour que cette Exposition à Beit Ha Tfoutsot devienne une réalité et une clef de voûte de notre Patrimoine.

La Rédaction

התאחדות יוצאי מצרים

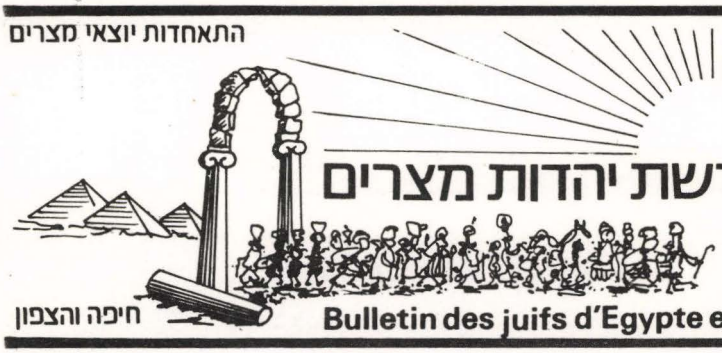

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

גליון מס. 4 | גרשן ת.ד. 589 חיפה מיקוד 31004 | אדר תשמ"ז מרץ 1987

"משנכנס אדר מרבין בשמחה"

קוראים נכבדים חג שמח. אנו שוב איתכם עם העלון מס. 4.

בהזדמנות זו אנו מודים לחברים אשר מסרו לידינו מסמכים יקרי ערך על מנת לצלמם ולהציגם בתערוכה בבית התפוצות או במוזיאון שיועמד לרשותנו.

כמו כן ברצוננו לציין גברת יוצאת מצרים, בת למעלה מ- 80 שנה, אסירת ציון משנת 1956 על הזכות שנפלה בחלקנו להקליט את דבריה. נשמח גם להקליט את כל אסירי ציון, ילידי מצרים, אשר אין באפשרותם לכתוב לנו את חוויותיהם בעברית או בצרפתית. עליהם רק להתקשר איתנו ולתאם מקום וזמן ואנו נעשה זאת ברצון.

כל ההקלטות, צילומי המסמכים והתמונות יובאו לפני הקהל עם הקמתו של "בית יוצאי מצרים" בו יוצג כל החומר שאנו מתעדים ואוספים לדורות הבאים.

בנושא כרטיס חבר; הנפקנו כרטיסים לחברים הרשומים אצלנו ונפיק עוד כרטיסים לאלה המעוניינים להירשם ולהשתתף באירועי ההתאחדות בחיפה והצפון.

השנה נקיים ה"באלה" ביום העצמאות הל"ט למדינת ישראל מאחר וחודש אדר עשיר בפעילויות שונות.

נודיעכם על התוכנית והמקום בנפרד

בברכת חג שמח ומועדים לשמחה

המערכת

תוכן העניינים

5 – 3 בטרם יציאת מצרים מ–1942
עקיבא איגר– קבוץ נצר סירני
5 קורות חיים עקיבא איגר
8 – 6 מי מפחד מכור החיתוך
סמי שם טוב – הרצליה
8 קורות חיים – ניסים יושע
– שלמה חביליו
12 – 9 אורח חייהם של יהודי מצרים
מתחילת המאה ועד ליציאת מצרים אחרונה
ד"ר יחזקאל פירון
13 קורות חיים – ד"ר פירון
13 מכתבים למערכת.
14 תמונות "מין העבר"
אלכסנדריה 1935
קהיר 1938
15 תולדות חיים של המרצים
1. ניצב שאול לוי משטרת ישראל
2. השופט משה טרנטר
3. פרופסור אוריאל רפופורט
4. אפרים דובק – משרד החוץ
16 תוכנית הרצאות ופעילויות 1987

יום כיף היה לנו

יום אחד חשבנו על טיול לצפון,
הרעיון התגבש
ועד מהרה התממש.
בחול המועד סוכות נפגשנו
לאוטובוס חשנו
שרנו וצהלנו
לכולנו לכולנו
יום כיף לנו.

הפסקה עשינו
קריסטל וערק שתינו
פול, "וובוס", שתינה,
חמוצים ובצל סעדנו.
לכולנו לכולנו
יום כיף לנו.

לצפון נסענו
לרמה טיפסנו
בקצריך ביקרנו
ובגינוסר סעדנו.
לאוטובוס עלינו
בטלוויזיה צפינו
והביתה חזרנו.
לכולנו לכולנו
יום כיף לנו.

ה מ ע ר כ ת

דינה ברכה – לוסי גוטסמן
רוזי מנשה – אלגרה מזרחי

ברצוננו לציין שהמאמרים הם באחריות כותביהם בלבד.

בטרם יציאת מצרים

קטעי זכרונות של שליחים ראשונים

עקיבא איגר קבוץ נצר-סירני

א

בחורף תש"ג (1942/43), אחרי עצירת ההתקפה של רומל ונסיגת הצבא הגרמני בצפון אפריקה, קראו מוסדות "היישוב" לגיוס מועמדים לשליחות לארצות האיסלם באפריקה ובאסיה הקדמית והתיכונה בה חיו קבוצים יהודיים. בסמינר הזה, אליו נבחרו בקפדנות כשלושים וחמישה מועמדים, וביניהם רק חברה אחת, שאף היא לא יצאה לשליחות, נפגשו שלושת השליחים הראשונים שהגיעו למצרים בשם המוסדות הלאומיים (מחלקת הנוער והחלוץ של ההסתדרות הציונית והעולמית ו"המוסד"); רפאל רקאנטי, גרשון בן-עתו והחת"מ. שלישייה זו התידדה ושאפה לצאת לשליחות במשותף. תחילה חשבו על תורכיה ומאוחר יותר קסם לנו לפעול במצרים, בה ראינו גם אפשרויות פעולה וגם האמנו שהיא תוכל לגשר יהודים בארצות השואה, וזה למרות דעתו הנחרצת של אנצו סרני, מראשי המוסד ובעל נסיון רציני בפעולות במצרים, שאין כל סיכוי מעשי להקמת תנועת עליה וארגון חלוצי במצרים.

בקושי השלים עם יציאתנו לשם, בספטמבר 1943.

לאמיתו של דבר, הגיע לפגינו משתתף אחר מן הסמינר הנ"ל, מרדכי צרקין (כיום בר-לב), שהיה אז חבר קבוץ "דן" ונשלח בפעולה נפרדת של השומר הצעיר, שלא הסכים לסור למרות המוסדות הלאומיים וההסתדרות בעניין זה. מרדכי, שנקרא במצרים "דן" החל לפעול ב"העברי הצעיר" בקהיר לאחר שארגון נוער זה, היה קשור לפני שנים רבות קשר רופף עם השומר הצעיר. רפאל, גרשון ואני היינו נחושים לפעול ברוח של אחדות, ולקראת ארגון תנועה ללא מחיצות מפלגתיות ותנועתיות - התיישבותיות, כי האמנו שהעיקר הוא לכבוש את הנוער היהודי במצרים וגם בארצות אחרות, שטרם היו נגועות ברעות הפילוגים, ולחזקו באמונתו ובשאיפתו להגשמה ציונית, לעליה, לעבודה ולהתיישבות.

ב

טרם הגיע הזמן לספר את כל הפרטים על דרכי בואנו מצריימה ועל כמה מפעולותינו שם ובתנועה בכלל. חבל שטרם נמצאה היד הרושמת והאזניים המקשיבות. אקווה שהדבר עוד ייעשה, כל עוד שאפשרי לתעד את הדברים מפי הנפשות שפעלו בזמנו.

ניגשנו לפעולה באופן זהיר ולא מתוך רצון להקים מסגרת חדשה ורשמית, בעיקר מטעמי בטחון, אבל גם מבחינות מעשיות אחרות, פעלנו במסגרת של חברי ארגוני הנוער היהודי בקהיר.

בקיץ 1943, קשרנו קשרים אישיים עם מספר פעילים ואלה שימשו לנו נקודות אחיזה בקהיר, שם החל לפעול גרשון אליו הצטרף מהר גם החת"מ. בהסתדרות הצופים "מכבי" בקהיר-מרכז ובדאהר התקיימו פעולות ספורט וחברה שונות, ואין ספק, שפעמה בארגון זה רוח יהודית-לאומית. אותו הדין באגודת הספורט "הכוח" הליופוליס, שהתרכזה יותר בפעולה ספורטיבית גרידא. באותם הימים, היה כוח משיכה רב למועדוני השמאל הקיצוני, בהם פעלו כמעט רק יהודים שלא נראה להם כל אידיאל חברתי או לאומי אחר.

כמובן, פעלו כאן גם רצון ההתבוללות וחוסר הגאוה וההכרה היהודית.

באלכסנדריה פעל רפאל במסגרת הרופפת של "החלוץ הצעיר" שהוקם כ-15 שנים לפני כן על-ידי שליח בודד, עמנואל בר חיים ז"ל, מרמת רחל. ארגון זה הפך למסגרת צופים ללא ביסוס רעיוני ציוני כלשהו. אבל שימש מסגרת נוחה לפעולה, מה עוד לאחר שהיה לו מגרש מצויין למשחקים וצריף לפעולות חברה, תרבות והדרכה.

הארגון השני בו פעלנו, רפאל ואני (הצטרפתי לרפאל לאחר שהתבררו אפשרויות הפעולה הרחבות יותר באלכסנדריה באותם הימים), היה מועדון "התחיה" שהיה יותר כעין חוג לבלוי, לרקודים ולנשפים. משתי המסגרות הנ"ל, הוצאנו קבוצות מדריכים וערכנו איתם סמינר רעיוני אינטנסיבי וכן הודרכו לפעולות ההדרכה היסודיות בתנועת נוער חלוצית. שם התנועה נשאר, מן הטעמים הנ"ל, "החלוץ הצעיר". 15 מדריכים שקיבלו הכשרה זו, החלו להדריך קבוצות נוער מגילאים שונים, וכעבור זמן לא רב, היו בתנועה כמה מאות חברים, ואף התגבש גרעין לעליה כעבור שנה, לו נתתי את השם "הסנה" כי הנה "הסנה בוער ואינו עוכל" (סיפור משה רבנו והסנה במדבר). גם באלכסנדריה הוקם ארגון, "העברי הצעיר" ונשאר נפרד, ואף מתחרה, אם כי במרוצת הזמן רבו הפעולות המשותפות, בעיקר סביב עניני הגנה ועליה.

באלכסנדריה נעזרנו הרבה על-ידי כמה פעילים של ההסתדרות הציונית, בעיקר על-ידי רוז'ה (יצחק) אופנהיים, אבינועם הורביץ, קרסנובסקי, גולדנברג, בן-אשר, רבין, דואק, מסרי, ויסמן ועו"ד לטס (בארץ הפך ללוטן, ועבד בשירות משרד החוץ). עידוד רב, קיבלנו מן הרב הראשי ונטורה, שכל ארבעת ילדיו הצטרפו לתנועה. דגש רב, שמנו על למוד השפה העברית ועל החגים היהודיים. כן הוצאנו לאור מחדש בשפה הצרפתית את "מדינת היהודים" של הרצל, ו"אוטואמנציפציה" של פינסקר וכן מנאומי בן-גוריון.

גם בקהיר היתה הסתדרות ציונית בראשות העו"ד ליאון קסטרו, שהיה עוזר ויועץ נבון, יחד עם יעקב ויסמן וחתנו אמיל נז'אר (אחרי עליתו עובד מרכזי של משרד החוץ ושגריר בברזיל, טוקיו וברומא), ובמיוחד חיים צדיקוב ז"ל; אבל בקהיר לא מצאנו אותה התמיכה כמו באלכסנדריה, כנראה, בגלל חששות מהתערבות השלטונות המצריים ושל ראשי הקהילה היהודית המתנגדים לציונות באופן מוחלט.

כאן צדד הרב הראשי נחום אפנדי עם ראשי הקהילה קטאוי פשה, צ'יקורל ואחרים, ולא היה לעדוד לפעולותינו. אגב, גם באלכסנדריה פעלו מתנגדי הציונות נגד פעולותינו בראשות המייג'ר גואר.

ג

לעזר רב לעבודתינו היו לנו חיילות וחיילים רבים מארץ ישראל, ששרתו ביחידות השונות של הצבא הבריטי וביניהם יש לציין במיוחד את תמר שהם (אשל אח"כ - נציגת ישראל באו"ם, עובדת משרד החוץ, בעירית ירושלים וחברת כנסת), בנימין עברי (באלכסנדריה, אח"כ ממנהלי "צים"), משה גרשוני בקהיר (בעיקר בענייני הגנה).

ענייני הגנה ויותר מאוחר העליה ב', לא היו יכולים להסתדר בלי עזרתם של אלה ואחרים מבין החיילים. במיוחד בלט הדבר ב-2 בנובמבר 1945, לכשהיו נסיונות לכבוש את "חארת-אל-יהוד" בקהיר באותו לילה בו היתה שריפת בית הכנסת הגדול ברח' פארוק אל-אוול, אז כבר פעלה הגנה עצמית ממשית ברובע היהודי העתיק.

דאגנו להכנה רציונית של חברי תנועה מתאימים להגנה עצמית ושל האוכלוסיה היהודית והבאנו, בעזרת יגאל אלון, ישראל גלילי, את שלמה חביליו, אשר עמד בראש פעולות ההכשרה ההגנתית.

אחריו באו אחרים וטובים, כפי שגם שלושתנו הוחלפנו על-ידי שליחים אחרים, אחדים מהם מקרב באי סמינר השליחים של שנת 1943.
ב-1946 הבאנו קבוצה נבחרת לקורס אינטנסיבי לארץ (למנרה) כדי להכשירה לפעילות הגנתית וביניהם היו גם מנדוני עסק הביש.

ד

עלי לזכור גם ארגון "בני עקיבא" שהוקם בשלב יותר מאוחר בקהיר. מדריכו המרכזי היה נדב ספראן, שגם עלה ארצה עם מספר חברים עם הקמת המדינה או לפניה והיה חבר בקבוץ "כפר עציון", אח"כ ירד מן הארץ ומשמש כיום פרופ' חשוב ואחד מבעלי הסמכות הגדולים בענייני המזרח התיכון.
גם ל"בני עקיבא" היו שליחים וביניהם בלט עקיבא קסטנבוים.

ה

לכשאנצו סרני ז"ל, בא לביקור במצרים בשנת 1944, ומצא תנועה חלוצית שביחד עבר את האלף הראשון של חברים, לא רצה להאמין למראה עיניו, ונדלק בהתלהבות גדולה טרם צאתו לשליחותו האחרונה ממנה לא שב יותר.

עברו בתקופתנו במצרים, הרבה אנשים מרכזיים מהנהגת היישוב ביניהם דוד בן-גוריון, משה שרת, יוסף שפרינצק, אהרון ציזלינג (שר החקלאות הראשון), יעקב דורי (הרמטכ"ל הראשון) ואחרים, השתדלנו להפגישם עם חברי התנועה.
רוב חברי התנועה עלו ארצה ונדמה לי, שיש מעט עליות שנקלטו טוב כל כך, כמו העליה ממצרים, וזה גם הודות לתנועה החלוצית שקדמה לעליה של הרבים.
לא בדקתי, אבל בטוחני שאחוז הירידה מבין עולי מצרים הוא זעום. לעומת זה, תרומת העליה הזו לארץ ולעם ישראל היא רבה וחיובית מכל הבחינות.
גם אני, שיכולתי לתרום מכוחי לתנועה וליהדות הזו. השנים שעשיתי בקרב יהודי מצרים, שייכות ליפות ולחשובות בחיי; ועל כך ניתנת לכולכם תודתי.

קבוץ נצר-סרני עקיבא איגר

קורות-חיים עקיבא איגר

* נולד בשנת 1913 בגרמניה. למד שם וכמו-כן בצרפת ובאנגליה הסטוריה, פילוסופיה וכלכלה, ועלה ארצה ב-1935 לאחר שסיים הכשרה חקלאית בדרום צרפת ופעילות במרכז החלוץ. הצטרף לקבוץ "נען".
* היה מזכיר פלוגת הקבוץ בסדום וחבר מועצת הפועלים.
* ב-1939 גויס לשליחות בצרפת, משם עבר, עם פרוץ המלחמה לשבדיה שם ריכז הכשרה חלוצית למאות ניצולי השואה.
* ב-1942 גויס ל"ירח העיון" של ההסתדרות ברחובות בהנהלת ברל כצנלסון.
* ב-1943 גויס לסמינר השליחים לארצות האיסלם, בהר הצופים ובמקווה-ישראל.
* בין- 1943-1946 פעל כשליח במצרים.
* ב-1948 נקרא לשליחות ל"החלוץ" ול"הבונים" בארה"ב ובקנדה.
* ב-1952/3 פעל במזכירות "איחוד הקבוצות והקיבוצים" ועבר לקבוץ "גלעד".
* ב-1953/5 נתמנה כנציג מחלקת הנוער והחלוץ של ההסתדרות הציונית העולמית באנגליה ובאירופה, לאחר שעשה בשליחות מיוחדת בארצות המאגרב.
* מ-1956 חבר קבוץ "נצר סרני"
* ב-1958 גויס ע"י גולדה מאיר לניהול הסמינר האפרו-אסייני הראשון של ההסתדרות.
* ב-1961 גויס לניהול המכון האפרו-אסייני.
* חבר מועצת המנהלים של המכון האפריקני-אסייני, של האגודה למורשת המשפחה היהודית ושל מכון "טרומן" לקידום השלום.
* נשוי, אב לשתי בנות ובן, וסב לשלושה נכדים.

מי מפחד מכור ההיתוך ?

1

קראתי בעיון רב את הרצאתו של מר יושע נסים על הפלוארליזם בתרבות וחינוך שהוא דוגל בו (ראה גושן 3), וברצוני להגיב עליו מאחר ויש לי השגות בנושא.
פלוראליזם תרבותי הוא דבר מובן מאליו בארצות עתיקות, מושרשות בתרבותן, בתוך גבולות גיאוגרפיים- מדיניים, אפילו הוא לובש צורות ותכנים שונים.
לדוגמה, התרבות הבאסקית, הברטונית, או הפרובנסאלית נשמרות למרות ההגמוניה התרבותית בצרפת, וזאת כאשר לכל מחוז ומחוז השפה והתרבות היחודיים לו, בעוד שהיום השפה הרשמית המקובלת על כולם היא הצרפתית, שמקורה במחוז איל דפראנס.
פסיפס התרבויות הספציפיות האלה מתבטא כמובן במנהגים, בדיאלקט המקומי ובסגנון החיים. הוא מקיף את התרבות החומרית והרוחנית כאחד.
המגמה הכללית היום בעולם, היא לעודד שימור ופריחת כל ספיח של תרבות, והסיבה לכך אינה תמיד מדינית. ההגמוניה הפוליטית השלטונית אינה יכולה להתעלם, להטמיע וליישר תרבויות שהן פרי של דורות, לפי הסמן הממסדי. השלטון המרכזי נותן את הטון וכופה מערכת חינוכית אחידה, שמטרתה ליצור תרבות לאומית, (לאחר הסרת כל הגבולות שהפרידו בין המחוזות בימי הביניים). זה נעשה באופן של איחוד גיאו\פוליטי ואחרי כן תרבותי המקנים זהות לאומית משותפת לכל העמים או העממים המרכיבים את המדינה המאוחדת. זהו תהליך מאוד איטי ואינו בא על חשבון התרבות המקומית הקיימת, למרות הבדלי הרמות בתשתית הכלכלית והשוני ביניהן.
החל מהמאה ה 18, "אביב העמים" באירופה בישר פטריוטיזם לאומי אשר שאף לאחוד מחוזות במסגרת גבולות מדינה אחת חרף" המיני תרבויות" אשר פרחו פה ושם. בעוד שהיום, כל התעוררות לוקאלית עם הדגשה על המורשת הייחודית שבה "מריחה" התבדלות ואירדנטיזם כלכלי או מדיני, דוגמת המתרחש בקורסיקה או במחוזות אחרים בצרפת. הדבר מדגיש נורה אדומה אצל השלטון המרכזי הרואה בזה סכנה להגמוניה שלו, אף על פי שבאירופה הפלוראליזם קיים דה פקטו והוא אינו צריך הכרה "רשמית".

וּמַה בְּיִשְׂרָאֵל ?

לנו אין מדינה עם היסטוריה של רצף טריטוריאלי. גם לא רצף תרבותי הומוגני. הפלוראליזם אם יתבצע היום בישראל, עלול רק להנציח לדורות מצב נתון של הקהילות המזרחיות בעלות רמת התפתחות כלכלית-חברתית-תרבותית נחותה. הרוב המתמאטל, שהם עדות המזרח, יצא נפסד ברגע שתהליך כור ההיתוך שדגלה בו המדינה עד היום יפסק.
אין להבהל ממערבל (FOOD-PROCESSOR) שיטחן מרכיבי המורשת של העדות שמר. יושע נסים כה חרד לגורלו. אין אנו מתעלמים מהשוני ברמות, והמאבק הקשה הצפוי בכדי להכליל את מרכיבי מורשת זו בתרבות "הרשמית" של מדינתנו, ואין להצניע את תרומתה של מורשת יהודי המזרח. אך ורק בשלובה במורשת "כל ישראל" היא עשויה להניב פירות טובים יותר.

בקוקטייל שווצר, הויטאמינים לשמרו טוב יותר עם כל חילוחתם.
על אף כל הליקויים והטעויות אשר לווו את המהפיכה הסוציאלית-לאומית של עמנו בתקופה האחרונה, אני טוען שהפלוראליזם המוצע על ידי הממסד דהיום בשטח החינוך-תרבות לא יועיל לעתידן של עיירות הפתוח המאוכלסות לצערי הרב בשכבות נחשלות, מבחינה כלכלית-חברתית. את מורשתן, שכולם מבקשים היום לעודד, לשמר, ולפתח, תתבטא במקרה הטוב על ידי "פולקלוריזם" זול ועוד חגיגות "מימונה" מבישות כפי שאומצו על ידי כל הממסדים ללא הבדל שייכות מפלגתית על מנת לרכוש את אהדתן לקלפי. לא מורשת ולא תרבות וגם לא תרבות ! כולנו יודעים במה מדובר:
תרבות זילה ותרבות לבוש, הזרים לחלוטין לנוף ששאפנו ליצור בעם המתחדש. אינני מזלזל ח"ו באספקט הזה של המורשת, אך זה עלול להסתיים רק בתפריט הזה, ובלווי גישה פאטרנאליסטית ופחות מתנשאת מאשר בעבר.
רצוייה אינטגרציה מלאה, קרי כור היתוך ובתהליך מזורז, בכל מחיר, בכל המערכות: משק, תרבות וחברה, אחרת נתעורר ביום בהיר מול גיטאות בארצנו אנו, מאוכלסות בשרידיה המאובנים של קהילות יהודי המזרח.
האינטגרציה תהיה הערובה היחידה להגשמת מזוג הגלויות בצירונות הנאורה. לא עוד חומר לדוקטורנטים באטנוגרפיה או אנתרופולוגיה, לא עוד השמצות פושעות על קהל שלם שכביכול "הובא" כדי להחליף את כוח העבודה הערבי עם קום המדינה. מזוג גלויות ממש כפי שחזה אותו בן-גוריון ולא כפי שבוצע ע"י מנגנון בור שקלט את העלייה הגדולה בימיה הראשונים של תקומת ישראל.
לדעתי, בעיית הפער העדתי והתרבותי הן נושא לדיון בקרב סוציולוגים. כל היתר הן פועל יוצא: הגמוניה תרבותית אמיתית תיווצר ע"י כור היתוך כנה ואמיץ.
חיינתי שנים בקיבוץ, ובתנאים אולי יותר גרועים מאלה של עיירות הפתוח היום. אך לא התעוררה אף פעם אידיאה בעייה על רקע עדתי. קיבוצים מאחדים חברים מהרבה ארצות ותרבויות שונות. הרגשתנו אז היתה (לפני קום המדינה) שאנו בונים עם ותרבות חדשה, בצבירון שונה מזה שהכרנו בגולה. הישוב הוותיק מתגעגע היום ל "ימים ההם" כשהעם היה מאוחד בשאיפותיו וללא צורך בסיסמאות הקוראות לאיחודו. בקיבוץ פעל המערבל לשיווין חברתי-כלכלי, בראש וראשונה. תרבות חיים או הגמוניה חינוכית-תרבותית היו פועל יוצא של צעדים הכרחיים בכוון המיזוג המיוחל. זינוק מקוו התחלה אחד (מבחינה חומרית כמובן), לגיבוש סגנון חיים ותרבות שיש להתפאר בהם.
לא ערכנו מחקרים על אופן הכנת הקוסקוס, או אם הגפילטא-פיש עדיף על השולחן של שבת. חיפשנו את העיקר: את דרכנו עם הפנים לעתיד, ולא ראינו פסול שהתרבות הדומיננטית היא היא שתקבע את דמות התרבות הישראלית המתהוות כאן ועכשיו.

בעידן הסילון וה"סופרמארקטים" המוצגים בשווקים ובטלוויזיה אין לצפות שבדורנו זה, יוצאי ארצות ערב יעמדו בראש הגמוניה תרבותית בארצנו, אף שהם מהווים רוב באוכלוסייה. האם שאיפת הצילונות היתה ליצור אפליה עדתית או תרבותית כשמחנות מתחלפים ? בודאי שלא.
הפאליאטיבים המוצעים היום ע"י המוסד מסיחים את תשומת הלב משורש הבעייה והפתרון האמיתיים. עוד שעת שידור של שירים מזרחיים ועוד מימונה ספוגנית רק יוסיפו ל "הרדמה המקומית" בה שרויה תרבות ישראל וידחו את החזרת עטרתה לישנה בלבושה החדש והצבעוני שכה שאפנו להקנות לה עם ההרמונייה של כור ההתוך.

הרצליה סמי שם טוב.

ניסים ירשע תולדות חיים

* נולד 1933, התחנך בירושלים.
* בוגר האוניברסיטה העברית בהסטוריה כללית וביחסים בינלאומיים(B. A.)
* מוסמך האוניברסיטה העברית בפילוסופיה יהודית ובקבלה.(M. A.)
* בשנת 1956 הצטרף למשרד החוץ ושירת בתפקידים שונים בארץ ובחו"ל, בין התפקידים שמילא: מזכיר שני בהאג, מזכיר ראשון בשטוקהולם, קונסול כללי במילאנו, יועץ מדיני ברומא, שגריר באבידז'אן (חוף השנהב) ובניקוסיה (קפריסין.)
* בשנת 1977 פרש ממשרד החוץ והצטרף למשרד החינוך והתרבות. הקים את המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח במשרד החינוך והתרבות והוא עומד בראשו מאז הקמתו.
* פרסם שורה של מאמרים בנושאים הקשורים בחינוך ובתרבות, ספרי לימוד ומאמרים במחשבת ישראל.

מר ניסים ירשע
היוזם והמרכז לשילוב
"מורשת יהדות המזרח"
במשרד החינוך והתרבות.

שלמה חביליו - תולדות חיים

יליד ירושלים, 1921. אחת המשפחות הותיקות בירושלים. בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים בהסטוריה של ארצות האיסלאם ויחסים בינלאומיים. נשוי + 4 וגם נכדים.

הצטרף לארגון ההגנה בירושלים בגיל 14, ב-1935, ובמאורעות 1936-1939 התגייס לשרות פעיל בפלוגות השדה (הפויש) בירושלים ובמשטרת ישובים עברים.

במנגנון הקבע של ההגנה עד להקמת צהיל ואחר כך בצבא הקבע עד 1962. מאז בשרות החוץ במשך שמונה עשרה שנה עד פרישה לגימלאות. כיום עוסק במחקר (מצרים כמרכז לפעילות ארצישראלית במלחמת העולם השנ' ועד להקמת המדינה - בזירה המדינית, היחידות בצבא הבריטי, הגנה ועליה ב' ופעולות אחרות).

במוסד - 1955 - 1960 מיסד ומפקד מסגרת ההגנה וההעפלה בצפון אפריקה.
במשרד החוץ - קונסול כללי באיסטנבול, שגריר ישראל בקמרון ובגיניאה המשונית, מנהל המחלקה לשיתוף בינלאומי, שגריר ישראל בקולומביה.
פעילות ציבורית כיום: חבר ההנהלה הארצ של ארגון ההגנה.
יו"ר ארגון פעילי המחתרת וההעפלה בצפון אפריקה.

עבודות שפורסמו: התפתחות הישוב היהודי במצרים החדשה בתקופה-מראשית המאה ה-19 ועד למלחמת העולם השניה. יוני 1961.

אורח חייהם של יהודי מצריים מתחילת המאה ועד ליציאת מצריים האחרונה.

מערכת "גושן" בקשה ממני להכין רשימה על הנושא הנ"ל עקיבא במצריים מיום הווסדה ועד סיום פעילותה עם "יציאת מצריים" לאחר הקמת מדינת ישראל.

יסוד ארגון חברתי, תרבותי ופוליטי במדינה זרה ע"י מוסדות-חוץ, אינו דבר של מה בכך אלא פרי של הכנה מוקדמת מטעם המייסדים. המדובר במסגרת עם רקע אידיאולוגי מוגדר ועם שאיפות להרחבת מחנה חבריה ואוהדיה. תנועות הנוער הציוניות אשר שלחו את שליחיהם למצריים לא חדשו בקרקע בתולה אלא פעלו באדמה פוריה ורוויה במסורת יהודית ובתוך חברה שהיתה מוכנה לתת שכם במסגרת המגבלות החברתיות והפוליטיות- גיאוגרפיות של אותה תקופה.

כרקע, חשוב לדעת היטב את מצבם הכלכלי של יהודי מצריים בתקופה הנדונה, צורת-חייהם, שאיפותיהם, מבנה הארגונים המקומיים ומידת השפעתו של הנוער על חיי הקהילה.

1. המצב הכלכלי:

המשבר שפקד את אירופה והמזרח- התיכון לפני מלחמת העולם השניה השפיע גם על יהודי מצריים. עליית הנאציזם באירופה ומפלת בנות הברית בתחילת אותה מלחמה, גרמו לשיבושים במסחר ובתעשייה. הון רוב יהודי מצריים עסקו במסחר מקומי ובינלאומי, המלחמה גרמה להם הפסדים ניכרים. נקודת השפל היתה סמוך למפלת צבאות בריטניה בקרב אל-עלמיין באמצע 1942, אז גם נאלצו חלק מיהודי אלכסנדריה לנטוש את בתיהם ועסקיהם ולברוח לקהיר עד יעבור זעם. אולם לאחר התאוששות צבאות הברית והצטרפותה של ארה"ב למלחמה לצד הממלכה המאוחדת, נהפכה אדמת מצריים למרכז המבצעי והלוגיסטי של כל צבאות הברית במזרח הקרוב.

כלכלת מצריים (וגם של א"י) החלה לצמוח במהירות רבה. יהודי מצריים בחושם המסחרי המפותח לקחו חלק באותה צמיחה וכמעט כל רבדיה נהנו בצורה זו או אחרת מאותו שפע כלכלי. מצב זה נמשך עד שנת 1947 ותחילת 1948.

2. החברה.

רוב אוכלוסית מצריים חיתה בתנאים ירודים, למעט שכבה מצומצמת מאוד שהיתה מקורבת לחצר המלכות ולאנשי השררה שחיו בפאר רב. (בשחיתות רבה, המעמד הבינוני באוכלוסיה המצרית היה מצומצם ומרוכז בערים הגדולות. מעמד זה היה מורכב מסוחרים זעירים, פקידי ממשלה ובעלי מקצועות חופשיים.

ההבדל בין המעמד הבינוני המצרי לבין אותו מעמד אצל יהודי מצריים, היה בהרכב היחסי בין השכבות: אצל הערבים רק 10% השתייכו לאותו מעמד, בעוד שאצל היהודים כ-90%. עם רבדים שונים במעמד. גם היהודים וגם הערבים של המעמד הבינוני, ניהלו אורח חיים הזהה להכנסתם וכמובן שאפו להגיע למעמד חברתי גבוה יותר.
עשירי יהדות מצריים עזרו לקהילתם, אך, מבחינה חברתית פזלו לעבר העשירים שבין הגויים - האנגלים והצרפתים. בחצר המלכות של מצריים התחככו כמה מעשירי היהודים אך בגלל השחיתות הגדולה שהיתה בקרב אותם חוגים, הנקודה היהודית לא בלטה במיוחד באותה שכבה.
יש לציין שרוב יהודי מצריים פיתחו קשרים חברתיים בינם לבין עצמם ושמרו על הכלל של "ישראל ערבים זה לזה" - אהבת הזולת היתה טבועה בדמם.

3. התרבות.

אוכלוסיית מצריים מורכבת מרוב מוסלמי וממיעוט קופטי. עם פתיחת תעלת סואץ לפני כ 100 שנים וריבוי המשלחות מטעם המעצמות של אותה תקופה, היתה זרימה מתמדת של זרים, צרפתים, אנגלים, איטלקים ולבנונים. רובם הגיעו מהמעמד הבינוני והתישבו בעיקר בערים הגדולות ובישובים שלאורך התעלה.
המהגרים מאירופה לא רצו להטמע באוכלוסייה המקומית, ובמקביל פיתחו לעצמם חיי תרבות וחיי חברה נפרדים. הם הקימו מוסדות קהילתיים, כנסיות, בתי ספר ובתי חולים. גם המיסיונרים הצרפתים, האנגלים והאחרים תקעו יתד במצריים ולמוסדות שלהם נהרו רבים מאנשי העילית של התושבים המקומיים.
יהודי מצריים הגיעו מיעוט אתני ודתי שהיה חי ומעורב היטב באוכלוסייה הסובבת והושפעו ממנהגיה. שפת הדיבור של יהודי מצריים המקוריים היתה הערבית המצרית המדוברת. הרמב"ם כתב את ספרו "מורה נבוכים" בשפה הערבית וגם ספרים רבים תורגמו לערבית המדוברת. בגניזות של קהיר נמצאו מסמכים רבים שהיו כתובים בשפה הערבית (באותיות עבריות לרוב בכתיב רש"י ידוע עתיק).
ליהודי מצריים היו קשרי מסחר וקשרי ידידות עם יהודי סוריה, עיראק, צפון-אפריקה, א"י ותימן. זה הביא להשפעה הדדית במינהגים ובנוסחי- תפילה. שפת הלאדינו לא היתה שפתם של יהודי מצריים המקוריים. היא חדרה ע"י מהגרים אשר הגיעו משריידי האימפריה העותומנית שכונו "ספנדולים", עם הזמן השתלבו היטב עם עמיתיהם.

עד תחילת המאה הנוכחית, רוב יהודי מצריים התגוררו בשכונות יהודיות במרכזי הערים הגדולות. בתוך שכונות אלו הקימו את מוסדותיהם הדתיים והתרבותיים, כגון בתי-כנסת (קטנים ויפים), תלמודי-תורה ומוסדות סעד. עם הגידול של האוכלוסייה וזרימת יהודים מחו"ל, החלו היהודים לעבור לשכונות חדישות בתנאי דיור מרווחים יותר.
בתי ספר במובנם המודרני הוקמו החל מתחילת המאה ע"י שליחי ה"אליאנס" ואח"כ ע"י מוסדות הקהילה המקומית. בתי הספר וגני הילדים נבנו גם בריכוזים החדשים של יהודי קהיר ואלכסנדריה ובסביבתם נבנו עוד בתי כנסת גדולים ויפים.
שפת הלימוד בבתי הספר היהודיים היתה צרפתית, אך מאוחר יותר הרחיבו את המקצועות בשפה הערבית ע"מ לאפשר השתתפות בבחינות הרשמיות של משרד החינוך המצרי.
בנוסף ללימוד השפות "הרשמיות" של יהודי מצריים (צרפתית וערבית), לימדו בתי הספר היהודיים עברית ואנגלית ועד שנת 1940 גם איטלקית. בתי הספר היהודיים היו לרוב "בתי ספר יסודיים" ותקופת מה לימדו עוד שנתיים נוספות. מי שרצה לקבל "תעודת-בגרות", מצרית או אירופאית, היה חייב להמשיך בבתי ספר אחרים, פרטיים של המיסיון, או ממשלתיים.
השגשוג הכלכלי במהלך מלחמת העולם השנייה הביא לידי פריחה תרבותית גם אצל יהודי מצריים. הוקמו מועדוני צופים וספורט, מועדוני חברה, אגודות-נשים ואגודות וולונטריות לעזרה הדדית. ההתפתחות התרבותית של יהדות מצריים היתה "ליצור מקומי" אשר צמח לאט לאט ובמקביל להתפתחות שהיתה מנת חלקם גם של שאר המיעוטים שחיו במצריים ואחר-כך אצל האוכלוסייה הערבית הבורגנית.

4.ה "תרבות יהודית" בקרב צעירי היהודים במצריים.

א. בתי הספר היהודיים של מצריים לימדו במשורה הן את הלשון העברית והן כמה מהמנהגים היהודיים, בעיקר מנהגי פולחן וקצת תנ"ך. היסטוריה יהודית כללית, מתקופת בית שני, החורבן, גולת בבל, ספרד, אשכנז, משנה, תלמוד, זוהר, ספרות ימי- הביניים, ספרות חדישה יותר וכו' לא לימדו כלל ולא חשבו ללמד !
ב. "תלמודי-התורה" וה "ישיבות" (אלו היו תלמודי-תורה יותר מורחבים שם למדו בעיקר אחה"צ ובערב) למדו רק לימודי קודש ברמה בינונית, בעיקר ע"י מלמדים ללא תעודות הסמכה (למעט שכבה מצומצמת מאוד של תלמידים מוכשרים, ורק בסוף שנות הארבעים). ספרות עברית כללית (חילונית) היה מלהזכיר !.

ג. הצעירים היהודים שרצו להמשיך ללמוד אחרי בית הספר היסודי, נרשמו לבתי ספר של הגויים, בעיקר של המיסיונים למיניהם, שם בודאי לא למדו שום דבר על יהדות או על תרבות ישראל, לא בתקופה העתיקה, לא של ימי הבינים וגם לא המודרנית ! בבתי הספר הנוצריים, התלמידים היהודים למדו תנ"ך עם השראה נוצרית כולל "הברית החדשה".
ד. גם באוניברסיטאות של מצריים, כולל בתי הספר הגבוהים, בודאי שלא למדו שום דבר הקשור עם התרבות היהודית (למעט תלמידים מתמחים בנושא זה שרובם אינם יהודים).
ה. תנועות הצופים והספורט היהודיות לא לימדו תרבות וספרות יהודית. כנ"ל בארגונים ובאגודות של הבוגרים.
מהתאורים דלעיל מתברר שאין פלא שרוב הנוער והצעירים המצריים (היהודים) היו "עמי הארץ גמורים" בכל מה שקשור לתרבות ולספרות של עם ישראל !
למרות האמור לעיל, יהודי מצרים היו גאים בייהדותם, הערכו וכיבדו את המסורת היהודית-דתית (לא בפנאטיות) וכשהגיע היום בו יכלו לתרום למען ומדינה שבדרך, כמעט כולם ללא יוצא מהכלל, דתיים ודתיים-פחות (חילוניים כפי שהיו בארצות אשכנז ובארץ, כמעט ולא היו!).
היות ורוב יהודי מצריים היו מבקרים מזמן לזמן בבתי הכנסת, היו מקפידים על דרגה קבילה של כשרות, והבינו קצת עברית, לא היה להם קשה להשתלב בפריחת חיי התרבות של עם ישראל בכלל.
עם מטען רגשי חיובי, רצון ופתיחות לעזרה הדדית בחיי הקהילה, שליחי תנועות הנוער החלוציות ונאמני התנועה הציונית, החלו לארגן ולהכין את התשתית הארגונית והחברתית של כל ארגון וארגון, הכנת מדריכים מקומיים, לימוד והדרכה למען המטרה,
ולבסוף ביצוע הלכה למעשה ע"י הכשרות ועליות ארצה בדרכים שונות לקיבוצים המיוחלים.

5. נפתולי הגשמת העליות של הנוער.

כמתואר לעיל, הלך והשתפר מצבם הכלכלי של יהודי מצריים, החל מאמצע מלחמת העולם השנייה ועד לסוף אותה מלחמה ושנה אחריה.
צבאות בנות הברית, ופתיחת שוקי אירופה והשפע הטבעי שעל אדמת מצריים, הביאו ברכה לבעלי המקצועות החופשיים במצריים, שהיהודים היו עמודי התווך בהם.
מאידך, בלמה ההחרפה במצב הפוליטי בארץ (בתקופת שלרותו של בווין במשרד החוץ והמושבות בממשלה הבריטית, וכתוצאה מהתגברות הפעילות המחתרתית), את המוטיבציה לעלות ארצה ולעזוב את "סיר-הבשר" של מצריים. המפנה הפסיכולוגי החל להדליק אור-אדום אצל צעירי היהודים, מיד עם עליית הפאן-ערביזם והמחשבה על " גירוש האנגלים והזרים מאדמת מצריים".

ד"ר יחזקאל פירון, ד"ר לכלכלה

...טיר של המשורר המצרי נביה סרחאן

...ייכר /תרגם: דייר י. פירון

...חייכו...לפני שתדברו
...ך אינו מין מסכה לאיזו הסוואה...
...ך הוא כפרח מלבלב
...ך דחפו של הלב....
...הצחוק...היא מבטאו של הרצון...
...באה מתוך השלווה ולא מאיזה און...
...ך הוא צילו של הצחוק
...א עולה מתוך ליבנו העמוק....
...אהבה מלאה...
...ו.... חייכו.... לפני שתדברו.

...ים למערכת

...ץ זה ביליתי ימים בחיפה בחברת קבוצת
...שים, יוצאי מצרים, הפועלים לתעד את
...רשתנו...

...רב להורכח שהקהילה היהודית של מצרים,
...יתה כה דינאמית, פורחת ומשגשגת
...סיקה להתקיים... יש צורך להעמיק בשורשינו
...ורית חיינו במצרים, לפני עליתנו ארצה.
...ור הצעיר חייב ללמוד ולהבין את צורת החיים
...ורינו והורי הורינו ניהלו במצרים...

דייר ויקטור ד. סנואה
המחלקה לפסיכולוגיה
אוניברסיטת סינסנט ג'ון ג'מאיקה, ניו יורק.

* * *

...חן על חוברת "גרשון". מביע לכם יישר כוח על
...בודה שאתם עושים.

יאיר דואר, שליח תנועתי חוקר ביד טבנקין.

* * *

...להביע את דעתי על העלון מס. 3, אני חושב
...יהיה לא הוגן מצידי לנסות ולהביע דעה
...לדעת מה הוא היעוד ומהיא המטרה שנקבעו
...לון זה....

...חושב שחשוב מאד שהחומר הנאסף יהיה נכון
...עיקר כשמעלים אותו בכתב בבטאון איזה שהוא.

שמעון ענתבי

...בת המערכת:

...שובה למכתבו של מר ענתבי, אנו מפנים אותו
...לעלון מס. 3, בצרפתית, בו מפורטות כל
...דותינו.(עמ' 3)

* * *

קורות חייו של יחזקאל פירון

...נולד בקהיר בשנת 1927 בה גדל עד עליית...
ארצה בשנת 1947.

...עד שנת 1939 למד בביה"ס האיטלקי, אח"כ...
...בביה"ס של הקהילה היהודית. במקביל
...רכש גם השכלה תורנית בישיבת "אהוה
...ואחוה".

היה בין מיסדי תנועת "בני עקיבא"
במצרים, מדריך וחבר במספר ועדות.

...עלה ארצה באמצע 1947 עם "האוטובוס
...האחרון" (שהיה נוסע יומיום בין קהיר
...למספר ערים בארץ), עקב סגירת הגבול
...בגלל מגיפת הכולירע אשר השתוללה
במצרים.

עם עלייתו ארצה הצטרף לגרעין
ההכשרה בקב' "טירת צבי" שבעמק
בית שאן.

בפרוץ המהומות לאחר "הכרזת הכ"ט
בנובמבר", גויס לשרות הש'י
המרחבי. באפריל 1948 עם הקמת
צ.ה.ל., חוייל לחמ"ן, בו שירת
עד סוף 1955.

בשנת 1951 נפתחה בחיפה שלוחה של
"ביה"ס הגבוה למשפט ולכלכלה, ת'א"
ונתקבל כתלמיד מן המנין בפקולטה
לכלכלה. סיים את המחזור הראשון
בשנת 1955 עם התואר ב.א.

בשנת 1955 זכה למילגה מטעם
האקדמיה הצרפתית, להמשך
ההשתלמות באוניברסיטת פריס.
בשנת 1958 קבל ממנה את התואר
"דייר לכלכלה".

עם שובו ארצה התענין בנושאי
תעשיות היסוד, ובאמצע שנות הששים
הקים בעתלית את המפעל הראשון
בארץ לחיסון עצים, אשר מיצר
בעיקר עמודי חשמל וטלפון מעץ.
כיום הוא המנכ"ל ובעל המניות
העיקרי שלו.
נשוי לזירה (לבית משפ' משה)
ילידת טאנטה, ובוגרת אוניברסיטת
"עין שמס". אב לילד אחד.

Ecole De Menasche (Alexandrie), 1935. Classes 2e et 1ère. Pr. Elie Antébi, Directeur, 1er g.

Groupe d'Eclaireurs de la Maccabi (au Caire) 1938
1938.

רת חיים של כמה מהמרצים שהרפיעו
שים החדשיים בחיפה והצפון.

לוי שאול

7.9.8 הרצה בפניגו ניצב שאול לוי
הפשיעה בישראל.

ב לוי שאול נולד במצרים בשנת 1932,
ו ואב ל- 4 ילדים.

ים 48-49 היה אסיר ציון במחנה מאסר
קיר שבמצרים.

ז 1950 עלה ארצה והתגייס למשטרת
אל בה שימש כמעט ברוב התפקידים:
, תרבע וחוקר.

בראש מפקדות שונות עד הגיעו
198 לתפקיד מפקד המחוז הצפוני
הוא משרת עד היום.

ב לוי הינו בעל תואר ראשון במדעי
ינה וסוציולוגיה של אוניברסיטת
ה, שולט ב- 5 שפות.

אה ב- 11.1.87

פט משה טרנטר

ולד ב-25.5.20 קהיר, מצרים.
ימודים בליסה הצרפתי.
וניברסיטת פואד אל אורל
Ecole Française de Droit
ארין עליה 1947
ואר שני בהודו
Master of Laws LL.M
ים 55-1952.
גנה וצהייל מ-1947.
לחמת תשייח בירושלים - קצין חבלה.
פקד מחלקת חבלנים, מודיעין, ועדת
ביתת הנשק. סוריה לבנון וירדן
1952.
ליחות חייל 59-1956.
ליה ב' ממרוקו לאחר יציאת הצרפתים.
דייד עצמאי נשנת 1960 עד 1968.
צין מטה משפטים - מנהל בתי משפט,
ד רישום חברות והטאבו באיזור
הודה ושומרון 71-1968. לפני כן
זר ליועץ המשפטי במסגרת מילואים
שרה חלקית משנת 1967 עד 1968,
סוק בחוק הירדני.
דייד עצמאי 79-1971.
פט שלום מ-1979, רמלה ובת ים.

הרצאה ב- 1.2.87

פרופסור אוריאל רפפורט

פרופ' אוריאל רפופורט נולד בתל-אביב בשנת 1935.

בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים. כיהן כרקטור אוניברסיטת חיפה עד דצמבר 1986 וכיום מרצה באוניברסיטה.

שטח מומחיותו בהסטוריה של עם ישראל בימי בית שני.

אפרים דרבק

* נולד בקהיר מצרים ב-1930.
* עלה ארצה בראשית 1949.
* מוסמך האוניברסיטה העברית ביחסים בינלאומיים.
* נשוי ואב שלושה ילדים.
* מ-1949 ל-1953 עבר הכשרה בברור חיל, רמת יוחנן, עין חרוד ואפיקים והיה בין מיסדי הקיבוץ יגב (כיום כפר עזה).
* שימש לסרוגין בתפקידים שונים במסגרת הקבוץ יגב והתנועה.
* ב-1953 עבר לבית שאן ושימש תחילה מזכיר מועצת הפועלים ולאחר מכן ראש המועצה המקומית. במקביל שימש בין היתר כחבר המרכז החקלאי, הוועד הפועל של ההסתדרות, הנהלת מרכז השלטון המקומי, וועד החינוך העליון של המדינה. כן היה מספר פעמים מועמד לכנסת.
* ב-1963 הצטרף לשירות החוץ ושימש לסרוגין כשגריר ישראל בצ'אד, דהומי זאיר, וכן כקונסול כללי בריו-דה-ג'ינרו (ברזיל) ובתפקידים שונים במשרד החוץ בירושלים.
* ב-1978 יצא לחופשה ללא תשלום, שימש תקופה קצרה כמנכ"ל הארגון העולמי של יוצאי ארצות ערב ונבחר לשמש סגן ראש עיריית ירושלים המופקד על התכנון, מהנדס העיר ושירותי ההנדסה.
* ביוני 1980 עם פתיחת שגרירות ישראל במצרים, נתבקש על ידי שהייח לחזור לשירות החוץ ולצאת לקהיר כציר ישראל.
* ביולי 1983 נתמנה כשגריר ישראל ליד מוסדות האו"ם בג'נבה. עם שובו ארצה בסוף 1986 מכהן כמנהל המחלקה לשיתוף בינלאומי במשרד החוץ.

המשך קורות חיים של מרצים בעלון מס.5

תרכנית הרצאות ופעילויות - 1987

27.12.86 מסיבת חנוכה

11.1.87 השופט משה טרנטר -
שופט השלום בבית משפט השלום, בת-ים -
"פיצויים לקורבנות תאונות דרכים".

1.2.87 פרופ' אוריאל רפפורט -
רקטור אוניברסיטת חיפה לשעבר,
מומחה לתולדות העם היהודי בתקופת בית שני.
"יחסים בין יהודים ולא יהודים במצרים העתיקה"

1.3.87 מר שלמה חביליו -
בשליחות ארגון "ההגנה" בקהיר ב- 1945.

5.4.87 ד"ר מיכאל לסקיאר - אוניברסיטת תל-אביב -
הנושא - "שארית קהילת יהודי מצרים מעליתו של
נאצר לשלטון מ- 1952 - 1960."

4.5.87 נשף "גאלה" לחג העצמאות ה- 39 של מדינת ישראל.

7.6.87 מר אפרים דובק -
מנהל המחלקה לשיתוף פעולה בינלאומי במשרד החוץ,
ירושלים.
"רשמיו של ציר בשגרירות ישראל בקהיר ולאחרונה
כשגריר ישראל בפני מוסדות האו"ם בג'נבה.

5.7.87 אסיפה כללית -
תיכנון פעילויות 1988 - 1987.

א י ר ו ע י ם

מסיבת חנוכה

מסורת - כן, מסיבת חנוכה הפכה למסורת של התאחדות יוצאי מצרים בחיפה והצפון. השנה בנר שני של חנוכה התקיימה המסיבה באולמי חיפה המרווחים. שרנו, רקדנו הרווחנו בהגרלה ונהנינו מארוחת ערב ליד שולחנות ערוכים.

27.12.86 מסיבת חנוכה.

מדמות לדמות

מופע של שושה גורן, בבמויו של בעלה, הסופר והבמאי יוצא מצרים, יצחק גורמזאנו-גורן ראוי למחמאות. הצגת-יחיד כשלעצמה דורשת מקצוענות ויכולת לרתק את הקהל, וזה שושה הצליחה לעשות בכשרון מקורי.

שינוי הדמויות שהיא הציגה היה מבדר ומשכנע. המאפיין בהצגה היה המוטיב הציוני לשם שינוי וזה חימם את הלב.

2.11.86 - הצגת יחיד של שושנה גורן מבימת קדם.
הנושא: מדמות לדמות.

****

PROGRAMME DE NOS ACTIVITES

****

27.12.86 Fête de Hannouca.

11.1.87 Le Juge Moshè Tarento
"Shofet Shalom" au Beith Mishpat Ha Shalom - Bat-Yam.
"Indemnités aux accidentés de la route".

1.2.87 Prof. Uriel Rapaport
Ex-Recteur de l'Université de Haifa.
Expert en Histoire du Peuple Juif à l'Epoque du Second Temple.
"Relations entre Juifs et Non-Juifs dans l'Egypte Antique".

1.3.87 M. Shlomo Havilio
Ex-Ambassadeur d'Israel en Guinée, au Cameroun, et à Bogota en Colombie.
"Délégué au Caire, par la Hagana, en 1945".

5.4.87 Dr. Michael Laskier
De l'Université de Tel-Aviv.
"La Période de Gamal Abdel-Nasser, 1952/1960".

4.5.87 Nous préparons un Gala pour Yom Atzmaout (39ème anniversaire).

7.6.87 M. Ephraïm Dubek
Directeur du Département de la Coopération Internationale au Ministère des Affaires Etrangères, Jérusalem.
En Mission Diplomatique au Caire et à l'ONU, Genève, en tant qu'ambassadeur
"Impressions sur les années en Mission au Caire et à l'ONU, à Genève"

Juillet 87 Assemblée Générale - Délibérations sur les Programmes 87/88.

****

Racines et Valeurs

Ne pas avoir de valeurs
c'est ne pas avoir de racines,

ne pas avoir de racines
c'est ne pas avoir de valeurs.

Rosy Menasche

Cherchons personne ou Institution prête à participer aux frais de réédition en Israel de l'Ouvrage de 150 pages du Prof. Bension Taragan, déjà publié en Egypte, en 1932, et désormais épuisé.

La Rédaction de "Goshen"

Cet ouvrage du Prof. Bension Taragan est un nouveau témoignage de son attachement à une Communauté au sein de laquelle il déploie depuis plus de 25 ans une activité silencieuse et on ne peut plus féconde. Professeur de langue hébraïque dans nos Ecoles Communales, M. Taragan, après avoir longtemps collaboré en Eretz-Israël avec le célèbre Eliezer Ben Yehouda, fut le premier à introduire le système moderne dans l'enseignement de notre langue. Il a, contribué de plus, à la renaissannce du sentiment national parmi la jeunesse.

Auteur de différents livres scolaires, M. Taragan, dans cet ouvrage concis, tente aujourd'hui un nouvel essai ; il nous trace dans ses grandes lignes l'histoire de notre Communauté en s'arrêtant notamment sur les détails de son aspect contemporain, nous donnant ainsi une idée réelle du développement de plus en plus constant que prennent nos institutions communales.

Nous souhaitons que cet essai puisse réveiller un plus grand intérêt pour l'histoire d'une Communauté deux fois millénaire, et qu'il puisse également faire surgir dans un proche avenir un chercheur capable d'illustrer dans une œuvre scientifique les vicissitudes d'un passé si glorieux.

Nous adressons à M. Bension Taragan nos plus vives félicitations pour ses bonnes intentions ainsi que pour l'effort accompli.

DAVID PRATO
Grand Rabbin

Alexandrie 19 Iyar 5692 — 34e. Omer.

****

Le manuscrit de 150 pages du Prof. Bension Taragan a été gracieusement photocopié et mis à notre disposition par M. Yitzhak Zaccaï, originaire d'Egypte, membre et Secrétaire du "Hehalutz" d'Alexandrie, 1945/46 et actuellement fonctionnaire supérieur au Ministère de la Défense.

****

LES COMMUNAUTÉS ISRAÉLITES
D'ALEXANDRIE

APERÇU HISTORIQUE

Depuis les temps des Ptolémées jusqu'à nos jours

PAR

BENSION TARAGAN

Les Editions Juives d'Egypte
Alexandrie, B. P. 240
1932

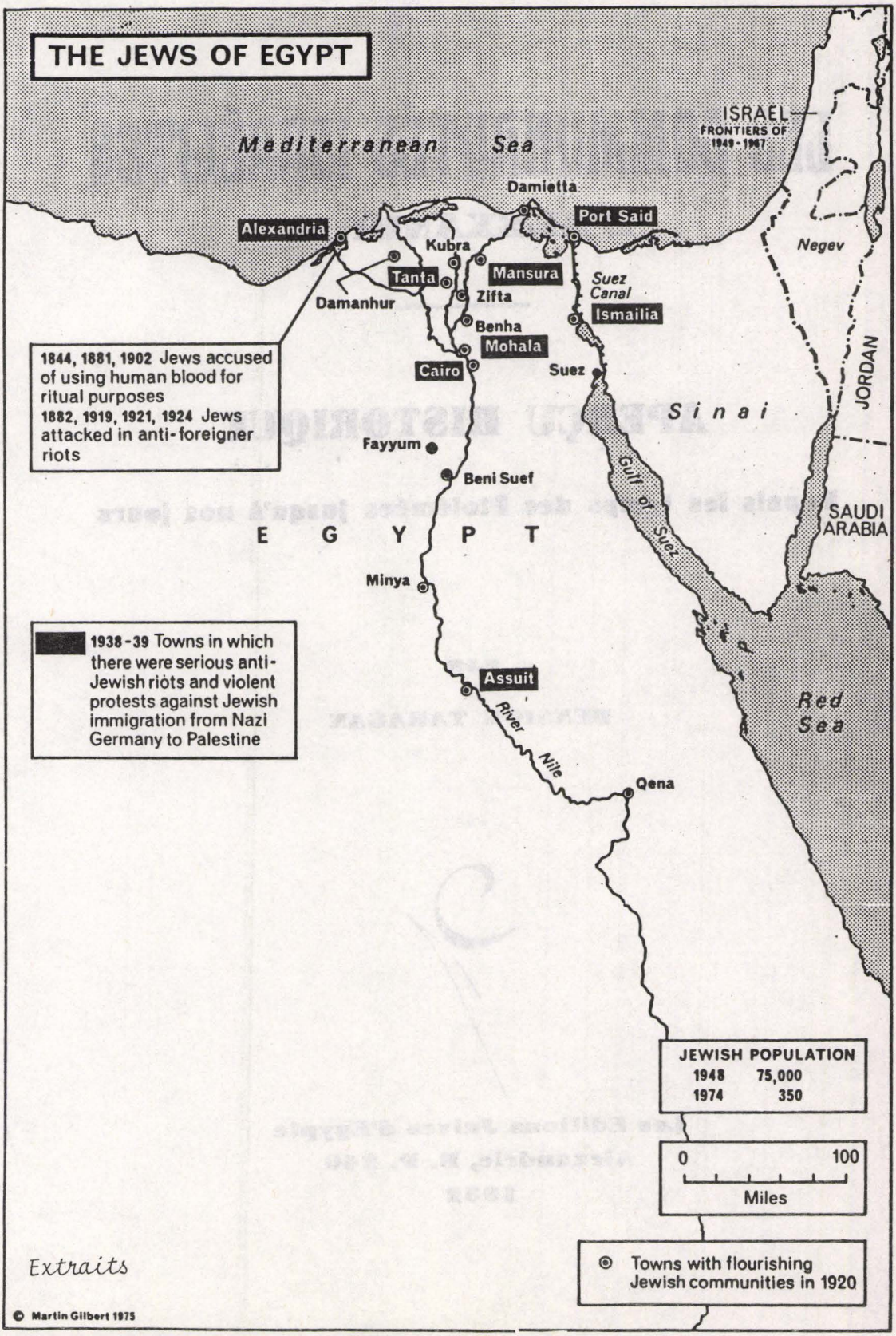
THE JEWS OF EGYPT
Mediterranean Sea
ISRAEL
FRONTIERS OF 1949 - 1967
Damietta
Port Said
Alexandria
Kubra
Mansura
Tanta
Zifta
Damanhur
Suez Canal
Ismailia
Benha
Mohala
Cairo
Suez
Negev
JORDAN
Sinai
Fayyum
Beni Suef
Gulf of Suez
SAUDI ARABIA
E G Y P T
Minya
Assuit
River Nile
Red Sea
Qena
1844, 1881, 1902 Jews accused of using human blood for ritual purposes
1882, 1919, 1921, 1924 Jews attacked in anti-foreigner riots
1938-39 Towns in which there were serious anti-Jewish riots and violent protests against Jewish immigration from Nazi Germany to Palestine
JEWISH POPULATION
1948 75,000
1974 350
0 100
Miles
Towns with flourishing Jewish communities in 1920
Extraits
© Martin Gilbert 1975

LES JUIFS D'EGYPTE - *Extraits*-

1884, 1881, 1902: Les Juifs sont accusés d'utiliser du sang humain pour des buts rituels.

1882,1919,1921,1924: Des Juifs sont attaqués au cours d'émeutes xénophobes.

1938, 1939: Sérieux troubles anti-Juifs et violentes protestations contre l'immigration Juive de l'Allemagne Nazie en Palestine.

2 Novembre 1945: En Egypte, date anniversaire de la Déclaration Balfour, des émeutes ont lieu dans tout le pays. Dix Juifs y trouvent la mort, 350 sont blessés. Les magasins pillés et les synagogues détruites. Des rouleaux de la Loi sont brûlés dans les rues.

15 Mai 1948: 2.000 Juifs sont arrêtés. Deux semaines plus tard, une Loi martiale passe légalisant la confiscation des biens des Juifs en état d'arrêt.

22 Septembre 1948: 20 Juifs sont tués et 61 autres blessés après une explosion dans le quartier juif du Caire; émeutes suivies de pillage arabe de maisons juives et de la saisie par le gouvernement de biens appartenant à des Juifs.

1956: 4.000 Juifs expulsés. Que
ques-uns sont autorisés à n'emp
qu'une valise uniquement. Ceux
sont expulsés sont forcés de re
cer à tous leurs droits sur leu
biens et à toute réclamation fi
cière.

1957: Tous les Juifs n'étant pa
dans la condition de "résidents
permanents" depuis l'an 1900, se
retrouvent privés de leur citoye
neté.

1960: Plusieurs synagogues ferme
Les orphelinats, les écoles et l
maisons de repos Juifs sont tous
forcés de fermer leurs portes.
L'Hôpital Juif est confisqué, so
personnel médical arrêté.

Mai-Juin 1967: Tous les Juifs oc
pant un emploi officiel sont ren-
voyés. 500 Juifs, y compris des
Rabbins, arrêtés. Quelques-uns b
talement torturés. D'autres relâ
rien qu'en 1970, d'autres encor
expulsés avec un maigre bagage
personnel.

. . .

MARTIN GILBERT
Merton College
Oxford - 1975

Sur les traces d'antan - Par Lucie Silvera Gottesman - Haifa -

J'ai été très émue de lire l'article de Fortunée Franco dans Yedi'ot Ahronot du 17.12.86 sur notre ancienne camarade de classe et exceptionnelle personne, Dina Abdul-Hamid, qui fut aussi la reine de Jordanie.

Il y a presque trois ans, lors d'un voyage en Egypte, je décidai de quitter pour une après-midi mes camarades de voyage et retracer mes pas pour Héliopolis et bien sûr pour St.Clare's College. Le chauffeur du taxi que j'ai abordé était enchanté de converser avec moi en arabe et d'apprendre que j'étais ex-egyptienne. Il me conduisit à Héliopolis et me dit qu'il allait me montrer Groppi. J'étais très surprise car je savais que Groppi se trouvait au Caire, mais il voulut me le prouver et m'emmmena au Groppi d'Héliopolis. Ce n'était rien d'autre que "l'Heliopolis House Hotel" où nous avions dansé si souvent dans les années '40. Tout à coup, malgré le changement, je reconnaissai mon entourage - notre maison de la rue Salihdar,"l'Heliopolis Sporting Club", le cinéma Roxi. Je lui dis: "Et maintenant allons voir mon ancienne école, St. Clare's, qui se trouve dans les environs des jardins du Baron Empain". Le château du Baron Empain, qui avait été le site de spectaculaires pompes, surtout au mariage du roi Farouk, avait l'air abandonné. Ses immenses jardins où, étant enfant, j'avais joué si souvent, étaient dénudés. Nous tournions plusieurs fois sans toutefois trouver l'école. Finalement le portier d'une autre école religieuse nous dirigea et j'arrivai à Saint Clare's!
C'était le congé de Pâques et l'école était fermée. Je me suis présentée à la religieuse qui m'a ouvert la porte et lui ai nommé mes anciennes institutrices, en lu demandant s'il y en avait qui se trouvaient encore à l'école. "Sister Mary Maxima se trouve enco ici", me dit-elle, "je vais demander si elle peut vous voir". J'attendai le coeur battant, j'avais 16 ans la dernière fois que j'avais vu Sister Mary Maxima, 40 ans plus tôt. Elle vint, les bras tendus et me reconnut tout de suite: "Hello Lucy!".

Le temps ne l'avait pas beaucoup changée, le calme et la sérénité l'ont marquée à jamais.

Nous parlâmes de mes camarades de classe avec lesquelles elle était encore en contact et dont la plus connue était l'ex-reine Dina Abdul-Hamid. Elle me dit: "vous êtes la sixième israélienne qui est venue me voir. Vous, mes anciennes élève étiez exceptionnelles, les nouvelles ne sont pas comme cela".

Je pensai en moi-même: "Sister Mary Maxima, pour moi tu resteras toujours mon institutrice par excellence et une très chère personn

Je quittai Sister Mary Maxima en lui exprimant ma reconnaissance pour sa part dans ma formation. Et je suis sûre que je parlai au nom de tant d'autres élèves juives de l'Ecole St. Clare's.

L E T T R E S A L A R E D A C T I O N

****

" Un bien grand merci pour la recommandation du "Dhimmi" dans "Goshen" ... Je vous félicite et je lui souhaite un grand succès."

Gisèle Littman - Suisse

****

" C'est avec un grand intérêt que j'ai lu, dans votre Bulletin N.2, l'article de Me. A. Matalon, intitulé "Le Patrimoine des Juifs d'Egypte".

Permettez-moi, cependant, de relever certains points que je juge importants, vu que cela a joué un rôle dans le développement de la Communauté Juive d'Egypte, notamment celle d'Alexandrie, à laquelle j'ai eu le plaisir d'appartenir.

A. - Me. Leon Castro a été le fondateur et le Président du mouvement anti-raciste et contre l'antisémitisme en Egypte. C'est lui qui a créé en Egypte, la'Ligue Internationale Contre l'Antisémitisme' (L.I.C.A.) et a aidé à la formation de la L.I.S.C.A. (Ligue Internationale Scolaire Contre l'Antisémitisme) que j'ai eu l'honneur de présider vers les années 1933/36, lors de la montée au pouvoir de l'hitlérisme en Allemagne.

Grâce à Me. Castro, un fort mouvement de boycottage des marchandises allemandes s'est organisé en Egypte à cette période. Il est important de souligner cette action afin de montrer l'apport actif des Juifs d'Egypte à la lutte contre l'Antisémitisme et le Racisme.

B. - Le mouvement Sioniste en Egypte s'est développé bien avant la seconde guerre mondiale. Feu mon père faisait partie des "Hovevè Sion" (à Alexandrie, durant les années 1910-1925 environ) et M. Ben-Ascher avait développé le Camps de Formation Agricole (Hakhchara) pour les jeunes juifs d'Alexandrie qui comptaient partir en Palestine (avant et pendant la seconde Guerre Mondiale). M. Jacques B. Sid s'occupait des "Beitharim" (Jeunesse Révisionniste) dont une partie a émigré illégalement en Palestine (toujours avant la seconde Guerre Mondiale)

Isaac Rosenfeld

Hadekalim 23/A
Kiriat Bialik 27000

****

"La nouvelle génération se doit d'avoir une meilleure compréhension de ce qu'était la vie de leurs parents et grands-parents en Egypte ..."

Dr. Victor D. Sanua, Ph.D.
Department of Psychology
St. John's University -
Jamaïca - N.Y. 11439 U.S.A.

****

Lettre de M. Simon H. Saadi, Sadeh.
Acco
****

Messieurs de la Rédaction,

Je suis né en 1896. En vous lisant, je me sens rajeunir, car ces pages me rappellent l'Egypte où j'ai passé le meilleur de ma vie...Ainsi je revois les Ecoles de la Communauté Israélite du Caire, à Gamanitz, d'où les enfants, après les examens de fin d'année, sortaient (en fête) chantant et criant à tue-tête, parcouraient les rues jusqu'au "Quartier du Mouski" et autres: "Vivent les vacances! A bas les pénitences! Les cahiers au feu et les livres au milieu! Adieu les Analyses! Les Verbes et les Dictées! etc., que je note de mémoire...

Plus tard, les Ecoles (garçons et filles) furent transférées près de la "Mohafza" et en dernier lieu à un grandiose et très bel édifice en face du Sébil Aboul Abbass, à l'Abbassiyé, qui honore le Judaïsme Egyptien, son Comité des Ecoles, Cattaoui Pacha, alors Ministre des Finances, créateur de la Banque Misr avec Harb Pacha.

Aslan Bey, fils de Cattaoui Pacha, Contrôleur officiel du Gouvernement Egyptien, à l'Anglo-Egyptian Bank.

M. Nacamuli, Président du Comité des Ecoles, son fils officier de l'Armée Britannique, Me. René Adda, Vice-Président, Avocat de l'Anglo-Egyptian Bank - Procureur du Tribunal Mixte - à cette époque.

J'aime ce Pays et son Peuple! Maudite soit la guerre! maudites toutes les guerres et leurs inévitables malheurs (des deux côtés des frontières).

Vingt-cinq années de service (1924-1949) à enseigner et à surveiller, montant et descendant plusieurs fois par jour, du Réfectoire aux étages, il y a de cela 50 et 60 ans!

Aujourd'hui je me déplace très difficilement et il est impossible de me hasarder à voyager sans être bien accompagné.

Je conserve mes cahiers pour les Préparations, les photos de mes élèves en promenade, des Directeurs, Professeurs, Instituteurs et Institutrices, et autres souvenirs ...

Le tout est à votre disposition

Au plaisir de vous lire ou de vous voir, j'adresse à mes amis, anciens élèves (pères et grands-père aujourd'hui) ma bénédiciton et mes sincères salutations; aux Rédacteurs et collaborateurs toute mon admiration, de celui qui se dit d'ores et déjà, votre affectueux et dévoué,

Simon Sadeh

N.B. J'ai reçu votre Bulletin, par l'entremise de ma fille et son mari des Pionniers Fondateurs du Kibboutz "Bror Hayil".

** N.d.R.: Mesdames de la Rédaction !!!

en main, le sang coagulé sur son dos. Le but de cette horrible scène, on le devine.

A ma libération, après plus de quinze (15) mois, certains co-religionnaires ont osé me dire que nous jouissions de bonnes conditions durant notre internement: piscine, cinéma, etc. J'ai simplement souri. Il vaut mieux faire envie que pitié.

Muni d'un passeport Egyptien, et du visa Français, j'ai été arrêté à Alexandrie, d'abord à la Porte N° 6, puis à la Porte N° 14, et empêché de partir. La raison"Black-Listed". Mon troisième essai, je l'ai réussi, avec de faux papiers, à Port-Saïd.

Depuis lors, j'ai un peu voyagé en Europe, aux Etats-Unis; rien n'est plus beau que notre Patrie: ISRAEL.

VISITE ET IMPRESSIONS à OR YEHOUDA - Mercaz Le Moreshet Yehoudè Bavel

****

(Centre de Recherches et Musée du Patrimoine des Juifs de Babel-Irak)

Nous avons eu la chance d'écouter les conférences du Doct. Zvì Yehouda, de l'Université de Haifa, sur le judaïsme égyptien du 20ème siècle, et de M. Elie Amir, écrivain et de la Direction de l'Aliyat Ha Noar de l'Agence Juive, qui a établi une autocritique constructive sur le judaïsme et le sionisme irakien. S'il n'avait pas dit qu'il s'agissait du judaïsme irakien, nous aurions cru qu'il s'agissait du judaïsme égyptien, tellement la corrélation était proche.

Mordekhaï Ben Porat est le Président et l'Animateur du Mercaz de Or-Yehouda. Cette maison comprend, à part la Salle des Conférences d'une capacité de 160 places, où toutes les semaines se déroulent des conférences et où se réunissent des groupes d'études, une librairie, et les premiers éléments d'un Musée.

Trois buts sont poursuivis:

1. - Recherches sur le Patrimoine du Judaïsme babylonien: a) à l'heure actuelle, 15 programmes de recherches sont en cours; b) publication de livres, 5 à l'heure actuelle.

2. - Directives et enseignement: à disposition du public, 1.200 livres, sur Babel.

3. - Musée, en voie de développement

En 1973, fut posée la première pierre de l'édifice qui, aujourd'hui est un lieu unique au monde dans sa spécificité, et où l'on peut étudier tout ce qui concerne les communautés juives depuis l'Exil de Babylonie, il y a plus de 2.500 ans.

Le Musée dispose déjà de plus d 1.000 photos, recueillies à la suite de voyages de par le monde. Il établ des contacts avec divers Musées à l'échelle mondiale.

Quelques Consulats étrangers ont envoyé des livres de prière à leurs ressortissants. Certains, parmi ces derniers, ont réussi, 3 mois plus tard et par un mariage blanc, à quitter, menottes en mains, définitivement l'Egypte.

Nous avons reçu, pour Kippour, une soupe et des poulets envoyés, dans des bidons, par le Rabbinat. Ces mêmes bidons, oxydés par le temps de leur longue rétention au Gouvernorat, ont gâté cette soupe qui a provoqué une "diarrhée" et des "coliques" à nous tous.

Monseigneur Arthur Hughes, Nonce Apostolique au Caire, visite notre Camp et pose des questions aux Internés Juifs. Celui qui a osé se plaindre des piètres conditions de l'hygiène a été le premier à être déporté le lendemain, au Sinaï, à El-Tor. Pouvait-on se douter que ce Nonce, d'origine Anglaise, fût un oiseau de mauvais augure?

Le courrier clandestin avec nos familles était coûteux, et dans 90% des cas, n'arrivait pas à destination. Les émissaires, nos propres gardiens, avaient des réponses vagues et révoltantes, telles que: "Il n'y avait personne à la maison, l'adresse n'est pas correcte, le portier m'a dit que tes parents ont quitté le pays, etc."

Quelques soldats Egyptiens retournés "BREDOUILLES" de leur échec en Eretz-Israel se trouvaient cantonnés à côté de notre Camp. En apprenant que nous étions des Juifs Sionistes, ils se sont approchés de nos baraques, et de connivence avec nos propres gardiens, se sont promis de nous égorger un à un.

On s'organise pour le pire: sable poivre, essence, pétrole, coupe-circuit électrique, infirmerie, barres de fer, etc. et en même temps, forts de l'amère expérience de notre courrier clandestin, et sur les conseils des communistes Grecs, nous adressons des SOS à la Croix Rouge Internationale et aux Consulats Etrangers au Caire. Cette fois-ci, l'émissaire recevait en partant, une première moitié d'une banque-note coupée en oblique, pour trancher la moitié des chiffres des deux numéros qu'elle contenait. La seconde moitié de la même banque-note il la recevait en rapportant la copie de notre message avec la signature de son destinataire.

C'est ainsi que quelques heures plus tard, tout un régiment de Boulok Nizam et des gardes-frontières Soudanais entouraient notre Camp et empêchaient notre extermination.

Le lendemain, peu avant l'aube, un émissaire est "mouchardé" par ses collègues, nos gardiens. On nous ramasse autour d'une statue en bois, la "AROUSSA" sur laquelle on ligote l'émissaire qu'on avait arrêté avec notre courrier clandestin dans ses chaussettes. Il est flagellé devant nous "en public" avec un fouet composé de lanières en cuir et de fils d'acier. Il s'évanouit au second coup. Un médecin lui dégage alors une lame

Avant

SOUVENIRS DU CAMP DE CONCENTRATION "HUCKSTEP"

Durant

Apr

****

par Nelson Israel - Haifa -

****

J'accepte modestement la tâche d'évoquer mes souvenirs de notre internement, sachant qu'elle revenait à juste titre à Elia, héritier de la famille Busnach, ici présent. Il était en premier lieu notre guide, chef et pionnier.

Je dirai que la Prison (internement) et le service militaire ont quelque chose en commun: l'humilité. C'est là où on se dépouille de tout: honte, pudeur, rang social, etc. J'ajouterai que la Liberté est précieuse comme l'eau; on ne connaît son prix que lorsqu'on nous en prive.

Rendons d'abord, par une minute de silence, hommage à ceux qui ne sont plus parmi nous. Je cite entre autres: Henri Bentata, Isaac Menahem, Marcel Ouitsis (Prof. Mordechai Avizur) etc. Que leur âme repose en paix. Amen!

Quelque temps avant notre internement, je me sens "filé" par des "Moukhbérin" (informateurs de la police), c'est ainsi qu'en rigolant avec des copains, on se dit avant de se quitter "Au-revoir au Camp d'Internement de Fayed".

En fait, peu avant l'aube du 16.5.48, la Police nous ramasse en taxi, en disant que c'est pour un interrogatoire d'un quart d'heure au Caracol. Quel Caracol, quel "Aama".

On nous emmène au Boulok Niza à Abbassieh, et là on nous jette comme des poussins, une quarantair dans chaque "Ambar" (cellule), où saleté, les odeurs, les WC se moqu de l'hygiène la plus élémentaire. Nous serons plus tard tranférés à l'ancienne prison militaire du Cam Américain Huckstep. Là, comme bonn compagnie, on nous ajoute des Frèr Musulmans, des communistes juifs e étrangers et quelques allemands "na zis", ex-prisonniers des Anglais.

Les VIP font groupe à part. Nous sommes considérés comme "Terro ristes, dangereux pour la Sécurité Publique".

De son côté, le Commandant Abdel Hafiz disait (à ceux qui"osaien le lui demander) que les troupes égyptiennes circulaient déjà dans le rues de Tel-Aviv, avec le sang des Sionistes arrivant jusqu'à leurs genoux. Conséquemment, notre libéra tion n'aurait plus tardé. Question de quelques heures, peut-être le soir-même.

Un de nos VIP pouvait se perme tre une escapade en dehors du "Camp sous escorte d'un Constable et avec la bénédiction du Commandant, avec lequel il devait préalablement joue et céder une partie de tric-trac. L gagnant, toujours le Commandant, en caissait alors, comme enjeu, un mon tant dépassant son salaire mensuel.

à la dignité de pachas (tels les Cattaoui, originaires du village de Qattah, les Mizrahi ...) ou de beys (Adda, Ménashé, Mosséri, ...) nous rencontrons des Juifs corfiotes, saloniciens, stamboulis, smyrniotes, originaires de Rhodes, de Janina ou de Volos (des romaniotes de Grèce), des damascènes, des alépins, des baghdadis, des yéménites, des maghrébins, mais aussi des italiens, des français, des alsaciens, des polonais, des autrichiens ou des bessarabiens (cf. la "Yiddische ashkenazische Gemeinde von Cairo" regroupant 5.000 membres ayant leur propre synagogue, leur rabbinat, leur Kindergarten, leur presse en yiddish, leur loge Bné-Brith ...).

Communauté prospère s'il en fut, avec sa presse (hebdomadaires, mensuels, trimestriels ... en arabe, français, hébreu, yiddish, judéo-espagnol), ses écoles et ses lycées (préparant au baccalauréat arabe ou français), ses écoles professionnelles, ses hôpitaux, ses associations caritatives et philanthropiques, ses clubs sportifs ...

Son insertion dans la vie économique fut remarquable: assèchement des marais salants (Smouha), premiers transports en commun (Suarès), premiers établissements bancaires (Mosséri, Curiel, Cattaoui), fermes modèles (Sachs, Toriel), premières entreprises cotonnières (Herrling, Rolo), premières sucreries (Cattaoui, Lévy), premières usines d'égrenage du coton (Aripol, Hassoun), agronomies scientifiques (Aladjem) ...

Dans la vie intellectuelle, leur présence est tout aussi notable: organisation des écoles (Somekh), rédacteurs de la constitution (le caraïte Mourad Farag bey), fondateurs de l'Académie Royale de langue Arabe (Cattaoui, Haïm Nahou Effendi, Grand Rabbin d'Egypte), musique savante (le caraïte Daoud Hosni, Sahalon, Zaki Mourad et son fils Mounir Mourad) industrie cinématographique (Togo Mizrahi..., et les actrices Camélia, Leila Mourad ...), dans la presse (Yaacou-Sanou'a, Cohen-Deloro, Cazès, Cohen ...), et dans la justice enfin (Harari Pacha, Mizrahi Pacha, Felix Benzaken, Marcel Nada...).

.....

Il nous reste aujourd'hui la nécessité de consigner les centaines de photos, de cartes postales, de documents qui rappellent ce souvenir.

Depuis l'aube de l'histoire juive, le Juif et l'Egypte eurent des liens privilégiés, tantôt conflictuels, tantôt exaltants.

Notre devoir est de le rappeler à tous.

Notre devoir est de sauver de l'oubli cette communauté.

(Le texte intégral de cet article est à la disposition du lecteur,

Présentation de la communauté juive-égyptienne

****

Par Dr. Jacques Hassoun - Paris -

****

La communauté juive-égyptienne n'existe plus. Réduite aujourd'hui à 120 vieillards confinés au Caire et à Alexandrie, elle est en voie d'extinction.

Pourtant, depuis vingt-six siècles, les Juifs ont vécu dans la vallée du Nil.

Les papyrii judéo-araméens d'Elephantine l'attestent (une forte garnison de mercenaires judéens à la solde de l'empire perse y vivait regroupée autour du Temple consacré à Yeho).

Les Papyrii grecs d'Alexandrie, de Crocodilopolis, les nécropoles et le site archéologique de Léontopolis (Tell-el-Yahoudieh) où jadis le prêtre guerrier Onias IV de la secte des Sadokites, fonda un Temple prestigieux, les ouvrages anciens, Philon et la Bible des Septante l'attestent (il est écrit dans le Talmud que : "celui qui n'a pas vu les colonnades de la synagogue d'Alexandrie n'a rien vu de la gloire d'Israel").

Les quatre-cent-mille documents de la Guéniza du Caire (dispersés à Cambridge, à la Yeshiva University de New-York, à Leyde, à Léningrad et à Paris, et qui retracent la vie de cette communauté du VIIIème au XVIIe siècle de l'ère chrétienne) l'attestent.

Aujourd'hui subsistent quelques synagogues désertes, désaffectées, en voie d'expropriation ou de démolition.

Et pourtant cette communauté a laissé derrière elle des documents photographiques, des ouvrages qui retracent ce que fut sa vie de la fin du XIXème siècle aux années 50 de ce siècle.

Communauté composite où caraïtes (au nombre de 8000) et "rabbanites" (au nombre de 80.000) se côtoyaient.

Véritable "regroupement des exilés" l'Egypte a accueilli dès le règne de Mehemet-Ali (au début du siècle dernier) des immigrants de tout l'Empire Ottoman, de tout le pourtour méditerranéen, des Empires Centraux, de l'Empire Tsariste et de l'Europe Occidentale.

Véritable Far West (selon le mot de Jean Lacouture) l'Egypte était constituée d'une mosaïque de peuples, de langues et de cultures différentes.

Il en était de même dans la communauté juive où aux côtés d'une population profondément autochtone composée d'artisans, de métayers, de paysans, mais aussi de notables élevés, situation unique en pays islamique,

****

L I V R E S

****

ALBUM Juifs d'Egypte: Images et Textes. Ed. du Scribe, Paris, 1984.

GITELMAN, Haïm: Le Sionisme en Egypte, 1933-36.

GORMEZANO-GOREN, Itzhak: Vient de paraître: "Blanche" - Ed. Am Oved, Tel-Aviv, 1986. Hébreu.

Dr. LASKIER, Michael M.: Université de Tel-Aviv: Studies in Zionism "From War to War - The Jews of Egypt, from 1948 to 1970". Université de T.A. 1986.

Me. MATALON, Avraham: "Hebrew pronounciation in its struggle". Ed. Hadar, 1979. Hébreu.

MIZRAHI, Maurice: "L'Egypte et ses Juifs, 19ème et 20ème Siècles. Le Temps révolu". Genève, 1977. Français.

TARAGAN, Bension: "Les Communautés Israélites d'Alexandrie. Aperçu historique. Depuis les temps des Ptolémées jusqu'à nos jours". Alexandrie 1932. Français.

TIGNOR, Robert: "Egyptian Jewry, communal tension and zionism". Offprint from "Egypt and Palestine". A Millenium of Association (868-1948). Ben Zvi Institute, Jerusalem, 1984.

Dr. Prof. YEHUDA, Zvi: "Recherches sur le début du Sionisme en Egypte" (Yossef Marco Barukh : 1896) Ha Irgunim Ha Zioniyim Be Mitzra-

A VANISHING COMMUNITY ?

****

Since 1948, Jews from all over the world immigrated into the new reborn State. Repatriated from East and West, from the Arab countries as well as Europe.

Egypt, the most sophisticated of Arab countries sheltered, up to 1949, between 80 to 85.000 Jews.

This community, rich in education, abounding with Jewish culture and strengthened by idealism was destituted of all economic means and of any possibility to go on living in Egypt.

The rebirth of Israel rang the bell for a second exodus. Consequently, the Jewish Community was dispersed, scattered throughout the world; about 40.000 of them reside in Israel, at the time being.

In a very short time, they integrated in the Israeli society in spite of the difficulties they had, proving their competence by heading key-positions.

Today, a small group of these people have decided to start a revival programm in which the heritage of their beautiful past is being recorded. Lectures about their patrimony are given. A permanent Exhibition in the Museum of the Jewish Diaspora (Beith Ha Tefoutsot) is being planned, as first aim.

Students who would do research on the heritage of the Community and writers who would write about the patrimony of Egyptian Jewry will be welcomed and helped by the Ministry of Culture and Education.

Our second long-term aim would be the creation of "Beith Yotzei Mitzrayim". For this giant undertaking, we turn to our brethren all over the world to supply us with material for the Exhibition and help us with funds for our second aim to house the remnants of our heritage before it vanishes completely.

Editorial

S O M M M A I R E
****

1. La Rédaction.

3. Livres.
Vanishing Community: La Rédaction.

4.5. Présentation de la Communauté Juive-égyptienne:
par le Dr. Jacques Hassoun.

6.7.8. Souvenirs du Camp de Concentration "Huckstep", Avant,
Durant, Après: par Nelson Israel.

8. Visite et impressions à Or Yehouda: Centre de Recherches et
Musée du Patrimoine des Juifs de Babel-Irak: La Rédaction.

9. Lettres de nos aînés: M. Simon H. Saadi, Sadeh.

10. Lettres à la Rédaction.

11. Sur les traces d'antan: par Lucie Silvera Gottesman.

12. Les Juifs d'Egypte (dates et faits). Extraits de Martin
Gilbert.

13. Carte de l'Egypte. Avec les Villes aux Communautés Juives
florissantes. (1920)

14.15. Premières pages du livre: Aperçu historique des communautés
juives, par Benzion Taragan - Introduction par David Prato.
Grand Rabbin d'Alexandrie (1932).

16. Programme.

****

Photos des Bouzaglo et Levy-Crispin, gracie
sement mises à notre disposition pour l'Exp
sition au Beith Ha Tfoutsot. (Tel-Aviv).

La Rédaction: Dina Brakha
Lucie Gottesman
Rosy Menasche
Allegra Mizrahi

Les articles n'engagent
que leurs auteurs.

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * *

התאחדות יוצאי מצ

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצ

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

G O S H E N B.P. 589/Haifa
****

N° "4"

Mars 1987

Chers lecteurs, chères lectrices,

Nous, Juifs originaires d'Egypte et vivant en Israel, désirons dans cette brochure résumer et affirmer le "positif" et le "véridique" de notre communauté, de ses institutions (hôpitaux, écoles, maisons de repos, aide mutuelle), de ses mouvements de jeunesse et de sport et ce, pour les générations futures.

Dans ce but, et bien que n'étant pas des professionnels dans la publication, nous faisons de notre mieux et nous nous adressons à tous nos lecteurs qui pourraient ou voudraient contribuer en nous écrivant leur expérience vécue ou toute autre information qui jetterait une lumière nouvelle, pour mieux faire connaître en Israel cette communauté si cosmopolite, cette mosaïque que forme l'ensemble des Juifs d'Egypte aux origines les plus diverses.

Nous nous efforcerons de publier le maximum de ce qui nous parviendra et qui serait important.

Même s'il faudra en modifier la forme ou la structure, puisque nous n'exigeons pas de tout le monde d'être des journalistes professionnels.

Dans un autre ordre d'idées, nous voudrions ici remercier tous ceux qui nous ont déjà fait parvenir des documents et des photos.

Naturellement, nous attendons de recevoir encore d'innombrables contributions, puisque ce n'est qu'un tout premier pas dans la voie de cette grande réalisation.

Cherchez chez vos aînés, dans les tiroirs, les documents et les photos, vieillis et oubliés, que nous sommes en mesure de faire revivre, grâce à vous, pour contribuer à créer l'Exposition au Musée de la Diaspora, (Beith Ha Tfoutzot), auprès de l'Université de Tel-Aviv.

Un Grand MERCI à l'avance à tous ceux qui voudront répondre à notre appel, et bonnes fêtes.

LA REDACTION

התאחדות יוצאי מצרים

גושן
עלון מורשת יהדות מצרים
Goshen

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גליון מס' 5 גושן ת.ד. 589 – חיפה תשרי – תשמ"ח
מיקוד 31004 ספטמבר 1987

לשנה טובה תכתבו.

28 ס וְאֶת־
יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גֹּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ
29 אַרְצָה גֹּשֶׁן: וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל
אָבִיו גֹּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָיו וַיֵּבְךְּ עַל־צַוָּארָיו
עוֹד:
34 (וַאֲמַרְתֶּם
אַנְשֵׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־
אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־
רֹעֵה צֹאן:

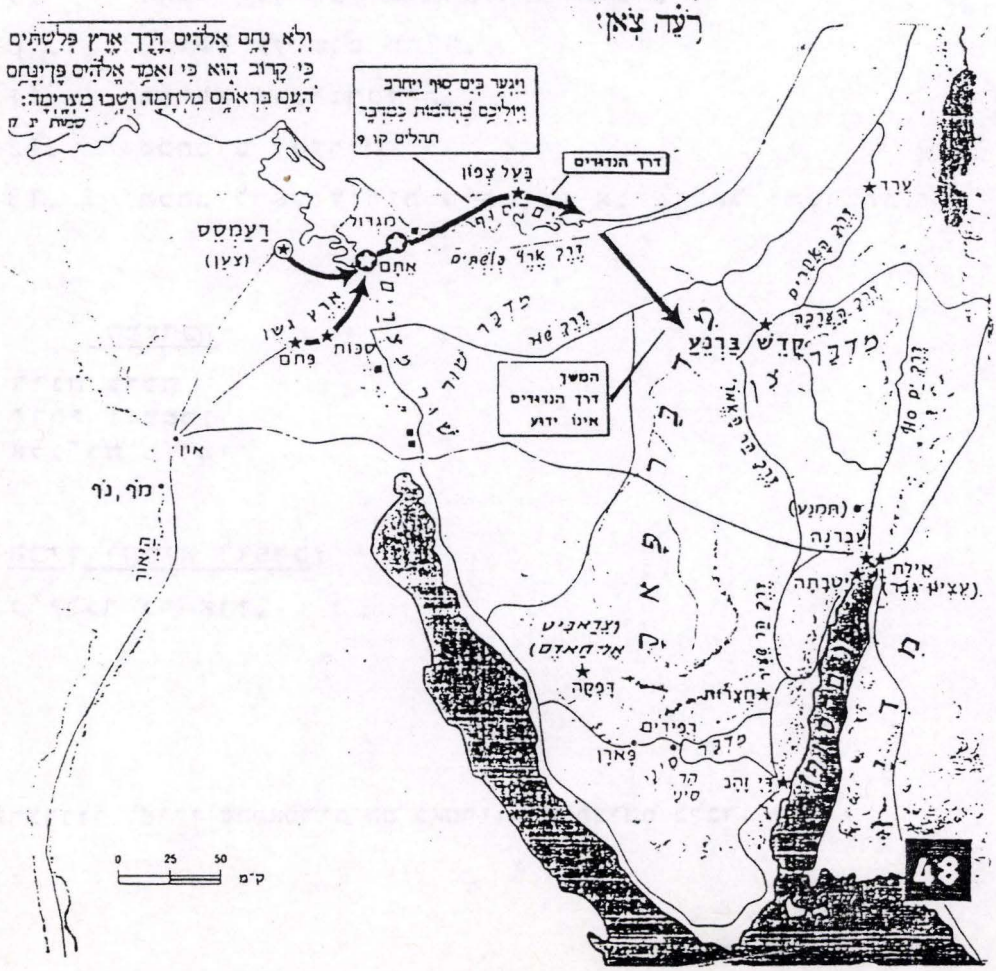

יְצִיאַת מִצְרַיִם וְדַרְכֵי הַנְּדוּדִים
ראשית מאה 13

תוכן העניינים

1. מפת גושן
2. תמצית הרצאתו של פרופ׳ אוריאל רפפורט.
3. הרצאתו של דר׳ מיכאל לסקר
4. קריטריונים בפעילויותינו.
5. "מזוג גלויות כצו הלב" עו"ד ד. גושן.
6. ערב מוקדש לשואה" סמי שם-טוב.
7. חתן פרס ישראל - עובדיה הררי.
8. קורות חיים - דר׳ מ. לסקר, ס. שם-טוב, ש. ברד א. שוויצר, דר׳ א. מטלון.
9. מחקר ילדי בי"ס הראלי - חיפה.
10. "גושן על שום מה?".
11. תפילה אוניברסלית.
12. מכתבים למערכת.
13. מכתב לראש עירית חיפה,מר א. גוראל ותשובתו.

המערכת

דינה ברכה
לוסי גוטסמן
אלג׳רה מזרחי

הכין והביא לדפוס:
ג׳ילבר בר-און.

ברצוננו לציין שהמאמרים הם באחריות כותביהם בלבד.

יחסי יהודים ולא יהודים בתקופה ההלניסטית-רומית

תמצית הרצאתו של פרופ. אוריאל רפפורט, רקטור (לשעבר) של אוניברסיטת חיפה.

תוקצרעל ידי מר סמי שם טוב

אחד הקשיים בהם נתקל מרצה מהאקדמיה במיוחד אם הוא נמנה על השורה הראשונה של חוקרים בנושא - הוא להיפגש עם קהל לא מוכר לו, אף אם צמא להעשיר את השכלתו. באוניברסיטה זה קל יותר. עולים לקתדרה אחר חלוקה מוקדמת של ביבליוגרפיה, מופיעים בפני סטודנטים במטרה לברר נקודות שנשארו סתומות או המעוררות מחלוקת, ומסיימים במסקנות על העיקר. אכן, משימתו של פרופסור רפפורט מאוניברסיטת חיפה, היתה קשה, כי היה עליו לבחור בנושא הנדון בדרך-כלל בסמינריונים ארוכים, ולדחסו לתוך מסגרת זמן מוגבלת ביותר, דבר שהיווה אתגר נוסף.

עלינו להודות שמר רפפורט עמד יפה במשימה לשביעות רצונם והנאתם המלאה של ציבור שומעיו המגוון.

לנוחות הקורא, החומר המוגש כאן אינו רק על-פי הרצאות המרצה והביבליוגרפיה העשירה, שניתנה על-ידו, המופיעה בסוף מאמר זה, אלא הוספנו מיוזמתנו תוספות שמצאנו לנכון עבור רבים מבינינו האמונים על השפה הצרפתית.

תולדות ישראל במצרים, מתחילים עם חורבן ממלכת ישראל ויהודה על-ידי האימפריה האשורית במאה ה-8 לפנה"ס והבבלית במאה ה-6 לפנה"ס.

בעקבות אירועים אלה, בורחים אל מעבר לגבול הדרומי של ארץ ישראל, מהגרים רבים ומתיישבים במצרים "ירידה" ראשונה מארץ האבות... ולא האחרונה. בספר ירמיהו, כבר מוזכרים (פרק מ"א) שרי החיילים (המפקדים) שברחו מצרימה בלוקחם עימם את הנביא ירמיהו. לאחר רציחתו של גדליהו, המושל הבבלי. הנביא אינו חוסך בתוכחות לעבר אותם יהודים שהושפעו לרעה מהדת המצרית ותרבותה, ובזונחם את אלוהי ישראל. בירמיהו (פרק מ"ד) מצויין אפילו מקום מושבם: מגדול, תחפנס, נוף.

יותר מ-90 פפירוסים שנתגלו על-ידי איכר מצרי, מעידים על קיומה של מושבת חיילים מיהודה, שכירי חרב שנשלחו מטעם השלטון המרכזי, הכובשים זרים (פרסים) על גבולה של מצרים עם נוב, הרי היא אי אלפנטינה (יב) שליד סוורנה, היא אסואן של היום.

סבורים ההיסטוריונים שמושבת יהודים זו, היתה קיימת מ-587 לפני הספירה, כלומר לפני קמביז (525 לפנה"ס).

בהערכה יותר זהירה, אפשר לייחס את הקמתה לתקופה שלאחר חורבן יהודה, ויש להניח, שגם היו מושבות אחרות של חיילים יהודים באותה תקופה, אשר לא נתגלו עדיין ממצאים אודותן.

המצרים המקומיים, לא אהדו את "הזרים" האלה, שהגנו על אינטרסים של השלטון ועבדו לאלוהי ישראל, במקדש נפרד ובפולחן שונה.

מקדש היהודים נחרב עקב פרעות נגדם; אך סיפורו של מקדש יב נזכר כארגון "הלובי" היהודי הראשון בגולה.

היהודים הצליחו להשיג אישור מהשלט המרכזי, לבנייתו מחדש. אומנם, לא ניתנה להם רשות לזבוח קורבנות כי הדבר לא היה מקובל בדת המצרית, שראתה בחיות טאבו. תקרית ראשונה המעידה איך הדת היהודית גורמת לקונפליקט עם הגויים בנכר.

יש לנושא יחסי יהודים ולא יהודים במצרים חשיבות מיוחדת והוא יכול להקיף מבחינה היסטורית גם יחסים בין יהודים לבין עצמם.

יחסים אלה מהווים את חוט השידרה בתולדות עם ישראל, כשדנים בתולדות יהודי מצרים, יש להתמקד גם בנושא אחר: האנטישמיות, שורשיה והאסונות שהמיטה על העם היהודי בכללו, זה נוגע להיסטוריה שלנו ושל הציבי-ליזציה הנוצרית והמערבית.
ב-331 לפנה"ס עם כיבוש מצרים על-ידי אלכסנדר מוקדון ויסוד העיר הנושאת את שמו משנת 332, נהפכה אלכסנדריה למטרופולין של התרבות ההלניסטית והלניסטית-יהודית, למשך 300 שנה, החל משושלת בית התלמי (פטולמאיים) ועד למחצית המאה ה-1 לספירה. באותה תקופה היה קשר בין יהודי יהודה והפזורה האלכסנדרונית כי לותר ממאה שנים גם ארץ ישראל היתה תחת שלטונם של התלמיים (מ-301 עד ל-198 לפנה"ס).
זו היתה התקופה שבה פרחה תרבות יהודית מיוחדת במינה, שלא היתה מושתתת על השפה העברית או הארמית (הרי ספר דניאל נכתב חציו בארמית שהיתה נפוצה בכל האיזור) אלא על היונית.
תרבות זו, המכונה תרבות יהודית-הלניסטית, ביטאה הלך מחשבה, סגנון ופילוסופיה מיוחדים לפזורה במצרים, המחזה היהודי הראשון שנכתב ביונית היה אגזאגוגה, כלמור אקסודוס, על-ידי יחזקאל, משורר אלכסנדרוני; כמו פילון (לא זה המכונה ידידיה ושהתפרסם כפילוסוף) וארסטובול היו עוד רבים אחרים. דתם היתה יהודית והם נהגו מחופש פולחן ומפריחה כלכלית שלא היתה נחלת אחיהם בא"י. שיא הפריחה התרבותית הגיע עם תרגום השבעים, אומנם, זה לא היה תרגום ראשון בעולם משנה אחת לאחרת. אך באותה תקופה ראו בו חותם "רוח הקודש", וידועה לנו האגדה שראשיתה יהודית ואחרי כן נוצרית על 72 יהודים שישבו בחדרים נפרדים, לתרגם * ליונית, לבקשת המלך ושלבסוף הנוסח שהתקבל מכל אחד התאים להפליא. אגדה זו, סופרה על-ידי יהודי ביונית (אגרת אריסטיאס) המתווכח עם פילוק-קראטס על הדת היהודית מייצג את עניינה ודן באנטישמיות.

* התנ"ך

הכלי, השפה היונית אינו משמש כדי להתבטל בפני התרבות היונית אלא כדי להגן על דת משה.
דוגמאות על ספרות אנטישמית, אנו מגלים אצל מאנטון, כהן מצרי שכתב יונית, וכמו כן, אצל אפיון וסופרים אחרים. המוסיב הכללי חוזר על אותה אגדה עתיקת יומין שנפוצה בין המצרים על מוצאם של היהודים משבט של מצורעים, שגורשו ממצרים על-ידי פרעה. כך הפכו את סיפור "יציאת מצרים" והשתמשו בו לא כנגד פלוני אלמוני, כי אם נגד קולקטיב שלם ובסלוף העובדות.
תעמולה אנטישמית זו הולכת וגוברת בעיקר אחרי העברת השלטון מבית התלמי לשלטון הרומאי.

תחת שלטון הפטולמאים מעמד היהודים איתן. הם ממלאים תפקידים חשובים במינהל, בצבא ובמסחר. השפעתם רבה, לדאבונם של המצרים הנדכאים.
מוצאם בין היהודים קציני צבא בכירים, גובה מכס ראשי, שרי כלכלה מלבד בעלי מלאכה (קדרים) ושוטרים, לא רק באלכסנדריה, כי אם גם בארץ המישור (השורה), הדלתה ועמק הנילוס היחסים בין היהודים והשלטון - מצויינים. ידוע לנו על בית מקדש שנבנה כדוגמת בית המקדש בירושלים בלאונטופוליס (תל יהודיה היום ע.י. בילביס) מושבה של חיילי יהודה אשר שרתו את מושל מחוז הליופוליס, אישיות מקורבת למלך. בינו של הכהן הגדול בירושלים, חוניו הרביעי, ישב בה (150 לפנה"ס) ובתקופה מסויימת נתפס כמתחרה לבית המקדש בירושלים. (ראה מאמרו המאלף של אלאן זיבי באלבום יהודי מצרים ובחוברת נהר מצרים מס' 2).
היו גם מושבות יהודים במחוז פיוס, היא קרוקודילופוליס היונית (קאסר אל בנאת היום), בטיבה (לוקסור) ואוקסירנחוס.

התרבות היהודית-הלניסטית נהיתה לעובדה קיימת, והיהודים זכו בהכרת תורתם כחוק ה"אזרח" שלהם. סטאטוס "אזרח" הפוליס (העיר) כמו השפה היונית עצמה היו

לגביהם כדינא דמלכותא דינא. ספרי הקודש, התפילה ואפילו קריאת השמע הילומית היו ביוונית. כל האונומאס-טיקה (השמות) נהיתה יוונית. אך תוכן החיים היה יהודי בעיקרו. גם לא ידוע לנו על המרות דת מאונס בתקופה ההיא. היו משומדים ואפילו מפורסמים אך לא, מאונס. תור הזהב הזה השתרע אפילו עד לראשיתה של התקופה הרומית בתחילתה. היו לכן סיבות כלכליות וחברתיות ברורות למדי.

אפשר היה לחיות באלכסנדריה כיווני עם זכויות "אזרח" כל עוד התקיימו הקשרים הנכונים עם הרובד העליון. הם שמרו בקנאות על דתם ואלה שהיו מקורבים למלכות נהנו אפילו מזכויות יתר מסויימות. היהודים נבדלו מהמצרי המבוזה; אך גם עוררו את קנאתם של היוונים "עולים חדשים" או קבוצות אתניות אחרות: פרסים, אשורים, ערבים וכו'. שאכלסו את אלכסנדריה, וזו לא אחרה להיות מופגנת בתופעות אנטישמיות.

בכדי לזכות ב"אזרחות" שלמה של העיר (פוליס) או ספארטה היה על היהודי לשרת בין היתר בצבא. זה חייב אותו לאמץ את מנהג ה"סיסיציה" (הסב בצוותא לארוחה עם החברים לנשק), ארוחה שלבטח לא היתה שיא הכשרות, כמו כן, הם חוייבו להשתתף בפולחן האלה אטינה. הימנעותם של היהודים והתבדלותם נתפסה כהתנשאות. השלטון הרומאי משתדל להיות בתחילה הוגן ולשמור על הסטאטוס קוו כלפי היוונים. כמו גם כלפי היהודים, שזכו להשפעה ניכרת במינהל. רק היוונים היו מעוניינים להבליט את ההבדל בינם לבין היהודים. מאידך הסטאטוס קוו לא היה לטובת היהודים.
כן נוצר המתח בין היוונים וקבוצות אתניות שונות, לבין היהודים, נאמני ושרידי השלטון הפטולמאים.

הרומאים הגדירו בצורה חד-משמעית את מושג ה"אזרח". או אתה אזרח או לא. כלומר ביטול "זכויות היתר" ואם אינך ומאי מלידה (אובטנטי) או אזרח איזו פוליס יוונית, אתה מוגדר כ"מצרי" (אגיפטיוס), נטול כל "אזרחות", אפילו תרבותך ושפתך יוונית או רומית. בעקבות זאת, הוטל על היהודים מס יופיטר - קאפיטולינה ממנו היו פטורים ה"אזרחים".

היו לעיתים הקלות מסויימות ל"מצרים המזוייפים" אך כללית השלטון ראה ביהודים תאגיד דתי, עם זר, לאום אחר ולא קהילה בעלת זכויות "אזרח" (סיביטאס). המתח בין היהודים והשלטון הוליד תעמולה אנטישמית שצמחה על קרקע פוריה, ומעניין לציין, שהיא היתה מכוונת נגד יהודים אך גם נגד הרומאים, מצד האלכסנדרונים.
ידועה קריאתו של אלכסנדרוני אחד שהסית כלפי קיסר רומא: "הסנאט שלך מלא יהודים". הנכון הוא שהיתה ליהודים השפעה וקשרים בקרב הקיסרות אך לא היה אף נציג אחד בסנאט.

המתח הולך וגובר נגד היהודים באלכסנדריה עד שפורץ הפוגרום הראשון, ב-38 לספירה, בזמן שלטונו של גאיוס קאליגולה, שאופיין באלימות פיזית ממש נגד כל הקהילה.
היהודים מחזירים שלוש שנים אחרי כן, מנה אחת אפיים כשהקיסרים מתחלפים וכל אחד עולה לשלטון בתיווכו של אגריפאס, המלך היהודי, קלאודיוס נאלץ להתערב ושולח את ה"מכתב לאלכסנדרונים" בכדי להשליט סדר, כביכול לטובת היהודים "שחיים כבר הרבה זמן במצרים". הוא מנסה להרגיע את הרוחות ומפטיר שליהודים הרי אין * "זכויות אזרח" וקובע זאת, אגב, שהם זרים. אך השנאה לא נעלמת.

משבר נוסף, המרד ביהודה ב-66 הנמשך עד 70 לספירה, נותן את אותותיו ו"מדביק" את יהודי אלכסנדריה. הידיעות על מרד קיסריה - והרי בדרך הים אלכסנדריה אינה רחוקה והקשר איתה קל - מדליקות את נס המרד משום הסולידריות של יהודי אלכסנדריה עם אחיהם בארץ ישראל.
המהומות שפרצו דוכאו בצורה אכזרית על-ידי המושל הרומי, יהודי משומד בשם טיבריוס יוליוס אלכסנדר בן אחיו של פילון הפילוסוף (ידידיה). אותו טיבריוס שעתיד היה לשרת 5 קיסרים ולהימנות במטהו של טיטוס שצר על ירושלים והחריב את בית המקדש חמש שנים מאוחר יותר. הפילוסוף פילון בודאי לא היה מתגאה בבן משפחתו, הוא היה בודאי "מותר" על "פרסומת" זו. דוגמא קלאסית לפסוק: "מעריצך ומחריבך ממך יצאו" טיבריוס יגיע לדרגה הגבוהה ביותר ברומי פרט לקיסר:

* להם

מפקד המשמר הפרטוריאני, האיש השני בחשיבותו באימפריה, עם עוד נציב אחר הוא אמור להעלות את ווספאנוס לקיסרות רומי.

אחרי חורבן בית המקדש, בית שני, יהודים מארץ ישראל בורחים מצריימה- ביניהם הסיכרים הקיצוניים ביותר, ומעבירים פיזית את האדיאולוגיה המרדנית, המשיחית ליהודי אלכסנדריה המוכנים לקלוס אותה והיא מתפשטת כאש בשדה קוצים, בקירנה ואחרי כן באלכסנדריה מתפשט המרד שנקרא המרד הגדול. לא יודעים אם מטרתו היא כיבוש מצרים או כיבוש ארץ ישראל. בשני מקומות אחרים בבל וקפריסין ופרוץ מרד.
יהודי מצרים לכודים בבעיות המצוקה שלהם - אולי גם עקב סגירתו של מקדש לאונטופוליס (?) ב-73, הם נפגעו יותר ופורצים ולא לומדים מהעבר הקרוב של חורבן.
הם סומכים על אלוהיהם שיושיעם, וכנראה מעודדים מחולשת הצבא הארעית במקום - לנוכח העובדה שטריאנוס היה עסוק במלחמתו נגד הפארטים (גבול איראן). אבל המרד דוכא באכזריות (מספר על 40.000 הרוגים) כי "אלוהים עוזר לחזקים" לפי אמרתו של וולטר.
מעריכים, אגב, שהקהילה מנתה כ-200.000 נפש בזמנו.
הדיכוי היה בגדר ג'נוסייד. אומנם, הנכבדים העשירים בין היהודים שהיו מקורבים למלכות לא נפגעו כי היו תחת חסותו האישית של טיבריוס: סולידריות המעמד יותר חזקה מסולידריות הגזע ...

מלחמת 66-70 לא שיפרה את מצבם של יהודי מצרים. מלבד מס יופיטר קאפיטולינו הוטל עליהם מס חדש ומשפיל, יודאיקו טלסמה, אחר חורבן בית המקדש בירושלים ולטובת מקדש יופיטר שנשרף ב-69 לספירה.
חרס (אוסראקה) שנתגלה בתל אדאפו מעיד על גביית המס מ-71 עד 116.

אחרי המפלה של "היהודים היוונים" חלה התעוררות בקרבם על בסיס לאומי ואורטודוקסי. היהודים חוזרים לשפתם, העברית המופיעה בכתבי-כנסת, על מצבות ושמוש באונומאסטיקה עברית אחר העלמות מהכתבה משך שנים ועד שחוזרים ושומעים אודותם עם הכיבוש הערבי - מוסלמי בשנות 642 -640.
האם זו בשורת הציונות בטרם עת ?

ביבליוגרפיה בעברית

* אביגדור טשריקובר:
"היהודים במצרים בתקופה ההלניסטית והרומית לאור הפפירולוגיה" הוצאת מגנס. ירושלים.

"אלף שנות היסטוריה יהודית במצרים"

* אוריאל רפפורט:
"יהודי מצרים" בסדרה - "היסטוריה של עם ישראל". הוצאת מסדה תשיג.

* מארינה פוצ'י:
"המרד בימי טריאנוס"
(פרק בסדרה הנ"ל),

קורות חיים - סמי שמטוב - הרצליה

יליד קהיר 1921 בוגר בי"ס קטאווי בדאהר חבר בתנועת הצופים מכבי סניף דאהר 1937-1943 עורך דו שבועון "אלף" שמגמתו היתה ציונית, ואשר הופיע שנתיים 42-44

נציג התנועה העברי הצעיר בפדרציה הציונ בקהיר מ-1944 עד 1946 כאחראי לפעולות הק.ק.ל. בתנועות הנוער.

עלה ארצה ב-1946 במבצע הרכבת ה-1,000 בערב פסח 1946 במדים של חיילים ארץ ישראלים בצבא הבריטי.

כתב "נהר מצרים" המופיע בפריז (צרפת) ומתענין במורשת יהודי מצרים במאה ה-20 והשפעתן ותרומתן של התנועות הציוניות במצרים עם הקמת מדינת ישראל.

הרצאה על "יהודי מצרים תחת שלטון נאצר : 1954 - 1970"

בשנים 1948 - 1967 - מאז קום מדינת ישראל ועד מלחמת ששת הימים, ובעיקר תחת שלטון ג'מאל עבד אל-נאצר, מצב היהודים במצרים מבחינה פוליטית, חברתית וכלכלית הידרדר באופן משמעותי. בשנים האחרונות של השלטון הישן, 1948-1952, נחשפו היהודים בקאהיר ובאלכסנדריה וכן בעיירות ברחבי הדלתא להגבלות בחופש התנועה, והם נאלצו לקיים פעילות ציונית בתנאי מחתרת חמורים, רכושם עוקל על-ידי השלטונות ומספר לא מבוטל של פעילים ציוניים ומנהיגים קהילתיים נשלחו למחנות הסגר, לבתי-כלא, או שהיו תחת מעקב המשטרה הפוליטית. אמנם חלה הטבה זמנית במעמד היהודים לאחר הסכמי שביתת הנשק בין ישראל לבין מצרים, ובשנת 1951 כאשר הלאומנים המצריים שמו את הדגש על המאבק נגד המשך הנוכחות הבריטית הצבאית והכלכלית, אך גם בתקופות אלה מצב היהודים היה שונה לחלוטין ממעמדם הסנציו-אקונומי והפוליטי בשנים שקדמו למלחמה בין ישראל למצרים.

למרות שיהודים בעלי נתינות זרה - והם היוו כוח לא מבוטל בקרב יהודי מצרים - נתקלו בפחות מכשולים במאמציהם לעזוב את מצרים, הרי יהודים בעלי נתינות מצרית ובמיוחד חסרי-קנתינות - רוב רובם של יהודי מצרים, נאלצו לצאת בין מאי 1948 לקיץ 1949 בתנאי מחתרת. החל בקיץ 1949 התירו המצרים ליהודים חסרי נתינות לעזוב באופן לגלי אך בדיסקרטיות מרובה.
ארגון העליה נעשה במחתרת באמצעות פעילי תנועות הנוער החלוציות ומפברואר או מארס 1949 ביוזמת שליחי המוסד לעלייה ב'.
נוכח ההידרדרות במצבם הכלכלי, פיטרו פקידים בכירים וזוטרים, והנטייה בחברה המצרית לעודד את תהליך ההומוגניות הלאומית על חשבון המיעוטים הדתיים והאתניים, העדיפו יהודים רבים להגר,בין מאי 1948 וינואר 1950 עזבו את מצרים כ-20,000 יהודים מתוך אוכלוסיה יהודית של כ-70,000 - 75,000, וכ-15,000 מהם עלו לישראל באמצעות ארגון העלייה המחתרתי דרך איטליה וצרפת, ובסיוע המוסד לעלייה ב' והסוכנות היהודית.

ההפיכה הצבאית של ה-23 ביולי 1952, שהעלתה לשלטון את הקצינים החופשיים ובסופו של דבר גם את נאצר, לא הביאה לשיפור במעמד היהודים למרות גישתו הסובלנית של הגנרל מוחמד נגיב המתון, ורצונו להציג אותם כגורם מתקדם ומועיל בחברה המצרית. דעותיו לא נתקבלו בהתלהבות יתרה על-ידי הקצינים הצעירים שעתידים היו להשתלט על המערכת הפולטית ושראו ביהודים אלמנט לא רצוי. חרף חשיפת "הפרשה" ביולי 1954 ומשפטם של הפעילים הציוניים אשר הואשמו במעשי חבלה ובריגול למען ישראל בדצמבר 1954 ובינואר 1955, עדיין לא היה חשש לפרעות או לביצוע מדיניות קשה חסרת - פשרות מטעם המשטר החדש כלפי היהודים, אך הקהילות היהודיות היו על סף יאוש, העתונות הרשמית והרשמית - למחצה ובטאוני המפלגות נתנו ליהודים להרגיש כי הם מהווים גוף זר בחברה המצרית, השכבות העניות העדיפו לצאת , אך מאז פירוק המוסד לעלייה ב' במארס 1952 וחוסר האפשרו מצד הסוכנות היהודית לפעול באופן לגלי או בלתי לגלי בתוככי מצרים, לא הצליחה ישראל לארגן עלייה בקנה מידה משמעותי בשנים 1952 - 1956; מה עוד שבעיות הקליטה הקשות בארץ באותה תקופה היו ידועות ליהודי מצרים, השכבות הבינוניות והאלמנטי האמידים העדיפו להגר לאמריקה - הלאטינית, למערב אירופה ולארצות - הברית, אך רבים התקשו למכור את רכושם או להעביר כספים ולכן דחו את הגירתם. מן הדוחות השונים שעיינתי בהם בארכיונים ועל סמך ראיונות, מסתבר כי היהודים היו זהירים בלשונם בשיחות, מחשש מפני מלשינים יהודים בקרב הקהילות,

שפעלו באופן עצמאי במטרה לשפר את מעמדם אצל השלטונות או בשורות המשטר.

גורמים שונים עתידים היו להשפיע על המשך קיומן התקין של הקהילות היהודיות במצרים בתקופת משטר נאצר בעיקר מאז 1955; המגעים הסודיים בין נציגי ישראל ומצרים לא הניבו פרי, הטרור כנגד הספר בדרום מדינת ישראל בעידוד המשטר המצרי - גבר וכן נטיה לרדיקליזציה של המשטר המצרי בתקופה הנ"ל.

פעולות התגמול של צה"ל בעזה וכפריו, שנאת זרים ומיעוטים עקב הלאמת תעלת סואץ (יולי 1956), ומלוומת סיני-סואץ הקיצו את הקץ על יהדות מצרים כקהילה מגובשת בעלת משמעות מבחינה מספרית, ההרצאה דנה במדיניות השלטון המצרי בנושא גירוש יהודים ("עידוד" האחרונים לעזוב (בנוסף לטקטיקת הגירוש), עיקול נכסים של יהודים (ובשנים 1960-1963 גם הלאמת הרכוש), הגבלות בחופש תנועתם בתוככי המדינה, שלילת האזרחות המצרית מאותם יהודים שקיבלוה ומעמדם כפליטים (כאשר הגיעו לאירופה בעקבות המלחמה) הנזקקים לתמיכת הארגונים היהודיים הבינלאומיים, כמו-כן הדגישה ההרצאה את מצב היהודים בשנים 1957 - 1958 בתחילת שנות הששים בעת שאנשי המשטרה הפוליטית ומשרד הפנים שלחו לישיבות וועדי הקהילה קאהיר (ואולי גם באלכסנדריה) עקוב אחרי המתרחש בדיונים, יהודים רבים הואשמו בריגול מען ישראל בשנים 1960 - 1961; מדיניות נאצר אז היתה לא רק אחד את העולם הערבי כדוגמת איחוד בין מצרים וסוריה פברואר 1958 - ספטמבר 1961) לא לחזק את תודעת ההומוגניות לאומית - תופעה שהפכה את י המיעוט היהודי (והיווני) לתי - נסבלים, ונה היתה לעודד הגירה. ניות זו הנקראת - Egyptianization , אם כן,

עודדה את הגירת היהודים (להוציא את השנים 1968 - 1969 כאשר המשטר החזיק ביהודים זמנית כבני-ערובה בעקבות מלחמת ששת הימים) חרף העובדה שהמשטר ידע כי חלק מהיהודים ישתקעו בישראל. גישה זו היתה הפוכה ממדיניות השלטונות במרוקו באותה תקופה, כאשר האחרונים הגבילו את יציאת היהודים בשנים 1957-1961, הן משום לחצים ו/או תמיכה מהליגה הערבית ונאצר, והן משום שרצו שהיהודים ישארו עם רכושם ויתרמו למולדתם.

במשך אותה תקופה, בין שתי המלחמות, יצאו את מצרים כ-35,000 יהודים, ערב פרוץ מלחמת ששת הימים היו במצרים כ-2,500 יהודים בלבד, יציאתם אורגנה בסיוע הצלב האדום הבינלאומי שפעל בתוך מצרים, בין היתר בשם ארגוני "היאס" והג'וינט. ארגונים אלה העניקו סיוע כספי, לפחות לקהילה בקאהיר, דרך נציגי הצלב האדום הבינלאומי; "היאס" טיפל בחכירת האוניות ו/או מימון הנסיעה בהעברת יהודים לאירופה - בדרך כלל בדרכם לארצות-הברית, קנדה ואמריקה הלאטינית, מאז שנות החמישים המאוחרות הלך והצטמצם מספר היהודים ששאפו לעלות לישראל, כולל העניים, יש לציין, כי הצלב האדום הבינלאומי סייע בדיסקרטיות לארגן את יציאת יהודים: בשנים 1960 - 1962 ניהל ארגון זה משרד הסברה, כמעט חשאי, באלכסנדריה שהעניק מידע ליהודים שרצו להגר, כך גם בקאהיר, שם עסק משרד הצלב האדום הבינלאומי בענייני ההגירה בתיאום עם ראשי הקהילה.

מה היתה מדיניות הסוכנות היהודית והמוסד לעלייה ב' בעניני העלייה ממצרים ? כיצד התנהלה העלייה ? האם היו גופים מתחרים שארגנו עלייה ב' או עלייה לגלית-למחצה ? האם היו יהודים שעלו לישראל ביוזמתם הפרטית ? מה היה מצבם במחנות ההסגר בשנים - 1948 ו - 1967-1970 ? האם נחשפו לפגיעות פיזיות במלחמות 1948, 1956, 1967 ובמלחמת ההתשה 1969 - 1970 ? כיצד הגיבו מנהיגי הקהילות לתופעות אלה ולנסיבות המשתנות ? נושאים אלה ואחרים הועלו בהרצאה ובמחקרי הראשונים על יהדות מצרים. המחקרים יימשכו לצורך העמקת הידע על הקהילות החשובות של

מצרים בעת המודרנית והקונטפוראנית, הכוונה לחבר ספר מקיף על תולדות יהודי מצרים העצמאית בשנים - 1922-1970 עד מות נאצר.

ע"י דר' מיכאל לסקר (חוקר בציונות) אוניברסיטת תל-אביב 1986.

ד"ר מיכאל לסקר

מרצה, אוניברסיטת תל-אביב בהסטוריה של עם ישראל ולימודי המזרח התיכון.
נולד ב-1949 בישראל.
סיים תואר ראשון ושני ב-1973 באוניברסיטת קליפורניה, לוס-אנג'לס. נושא עבודת המסטר: "עלאל אל-פאסי והתנועה הלאומית במרוקו 1956 - 1930".

דוקטורט ב-1979 באותה אוניברסיטה בנושא "חברת כל ישראל חברים ופעילותה במרוקו 1862 - 1962.

שימש מרצה אורח באוניברסיטאות שונות בארץ.

השתתף ב-1978 עד היום בכנסים רבים על הקשרים ומחקרים בנושאי יהודי צפון-אפריקה, יהודי ספרד והמזה"ת.

מתוך הכתובים הרבים שלו, ספר: "כל ישראל חברים והקהילה היהודית במרוקו בשנות 1862 - 1962"; ומאמר על יהדות אנגליה בהתערבותה בשם יהודי מצרים שמלמדים על משפט הריגול דצמבר 1954; עתה סיים ספר על יהודי צפון-אפריקה בתקופת מלחמת העולם השנייה ומסיים שני ספרים, אחד על יהודי המגרב בשנים 1918 - 1962 (מחקר השוואתי) והשני על יהודי מצרים בשנים 1882 - 1970.

קריטריונים בפעילותינו.

1. מחקרים על מורשתנו ויצירת קשר עם החוקרים והמרצים אשר מתעניינים בנושא יהדות מצרים.

2. יצירת קשר עם יהודים יוצאי מצרים אשר יכולים להרצות לנו על ההוויי יהודי-מצרי בתקופות שונות. יצירת קשר לאותה מטרה עם יוצאי מצרים כלשהו הנמצא בביקור בישראל.

3. עידוד הדור הצעיר של יוצאי מצרים להמשיך את לימודיהם בתחום המחקר על הקהילות היהודיות שחיו במצרים, וזה ע"י הענקת מילגות מטעמנו.

4. איסוף ושימור דוקומנטציה כגון:-
ראיונות, הקלטות, הרצאות, תמונות, מסמכים וכו' בנושא מורשתנו.

מטרת הקריטריונים האלה הינה,

1. לעצב תערוכה תמידית של מורשתנו בבית התפוצות. תערוכה זו תשמש עדות חיה לדודות הבאים, על התרבות של קהילה שבמשך אלפי שנים ידעה לשמור על יהדותה, ואשר ע"י שיבתה לציון תרמה לחידוש עצמאותו של עם ישראל.

2. המטרה השניה שהקצבנו לטווח של חמש שנים, הינה לנסוע את היסודות של "בית יוצאי מצרים".

מכתב למערכת

הגיע לידי תודות לידידי עו"ד א. מטלון "גושן" מס' 4. עיינתי בתוכנו ומצאתי בו ענין ולכן ברכותי על מאמציכם לרכז מידע על קהילת יהודי מצרים עד לפיזורה החיובי בהדרגה עם הקמת מדינתנו. כידוע לכם לא פחות ממני, מדובר בקהילה שהיתה מעין "מזוג גלויות" בזעיר אנפין...

עו"ד ש. כהן-צידון
תל - אביב

מזוג גליויות כצו הלב

מאת עו"ד דניאל גושן

זה לי 52 שנה שיצאתי ממצרים בהיותי כשעם בן עשר שנים ועל כן הנני ישראלי לכל דבר. עם זאת גירסא דינקותא איבה נשכחת והקשר עם ארץ הולדתי לא ניתק אף פעם. בכל הזדמנות שעלי לסלא סופס ממסדי כלשהו, ניצב לפני סור השאלה "מקום ההולדת" ותמיד אני חוזר ומציין את מצרים כארץ מוצאי. המפסים מזכירים לי זאת ובכל פעם חוזרים ומעלים זכרונות ילדותי.

הורי באו משני קצוי עולם לארץ הגילוס והגורל הפגישם שם וביחד הקימו משפחה מעורבת (שעמב"זים) בני אב ליטאי ואם ספרדיה ילידת ירושלים. מדינת-ישראל חרתה על דגלה מזוג גלויות היהודים שנקבצו בה מכל תפוצות העם, והנה במשפחתי בתקיים הדבר כ-35 שנה לפני חדוש עצמאותנו המדינית והכרזת ממשלתנו על קבוץ גדחי עמנו, והורי מצאו זה את זה והתמזגו בצו לבותיהם. ייפלא לומר כי שפות זרות שמשו להם קשר וגשר. העברית היתה שגורה בפי אמי אך רחוקה מאד מידיעתו של אבי אשר ידע שפת אשכנז ולמד השפות משמשו אותו בעבודתו בחברת תעלת סואץ - צרפתית ואיסלקית.

פגישת הורי היתה מעשה הגורל ימי שאינו מאמין בכחו של הגורל בחיי בני אדם, עשוי לשנות דעתו למשמע סיפור משפחתי.

מי, בלהה בת אליהו, ירדה צרימה לשבור שבר בימי הרעב הגדול, בשנות מלחמת העולם ראשונה בארץ ישראל, הלא כך שו גם בני יעקב אבינו. הנה רב חזרה ההסטוריה של עמנו ל עצמה.

סבי יצא מקובנו שבליטה עם שני בנים - אבי ואחיו הצעיר ממנו - בכרטיסים שנשלחו להם מבת דודתו של סבי שהקדימה אותו והגרה לארצות הברית עם שתי בנותיה. כפי שהיה נהוג בעשור הראשון של המאה הועידו ההורים את הבנים להיות חתנים לבנות ולשם כך נשלחו הכרטיסים.

מדוע הנסיעה עברה דרך מצרים - לא אדע - אך עובדה היא שחמסע נפסק בעיר הנמל פורט סעיד וסבי ובניו השתקעו שם ואל ניו יורק לא הגיעו.

האב ובניו היו בעלי מלאכה ותאוי עבודה ושלשתם נקלטו בחברת תעלת סואץ. אבי עבד שם למעלה מעשרים שנה עד 1935 כאשר יצא לפנסיה מוקדמת בגלל נסיבות משפחתיות שאספרן בהמשך.
עם השנים עלה במעלות הדרוג ובהיותו מנהל מקומי, זכה לבית פרטי ממעם החברה בגדה השניה של התעלה שנקראה פורט פואד. שם התגוררו משפחות הצרפתים שנשלחו לנהל את ענייני החברה. נשות הפקידים הוסיפו לאיסמעליה כדי ללדת את ילדיהן ושם בבי"ח שנודע בשמו "נומרו סיסה" (מס' 6) ראיתי אני אור עולם.

עם הגיעי לגיל בית ספר רצתה אמי שאקבל השפעה יהודית. מאחר שהקהילה היהודית התרכזה בעיר הגדולה פורט סעיד - ב"חארת אל יהוד" (השכונה היהודית), עקרה המשפחה לדירה בבית מגורים ושם בליתי את ארבע שנות למודי הראשונות.

היה לי אח מבוגר ממני ב-11 שנים וגילו בשנת 1934 היה 19 שנה. הוא היה פעיל בתנועה ציונית (דבר שנודע להורי לאחר זמן) ובאותה שנה נעלם

לפתע והשאיר הודעה כי עלה לארץ ישראל. קבוצת בחורים יצאה בסירה, כנראה די גדולה, והגיעו לחופי יפו. שם נקלט אחי בעבודה במפעל של הגרמני וגנר ונשאר בארץ.
מעשהו של אחי מרדכי שבר את ליבה של אמי והיא לא נתנה סנוה לאבי. תוך שנה אחת נעשו כל הסידורים ליציאתו המוק-דמת של אבי לגיסלה וכל המשפחה עלתה לארץ בעקבות אחי החלוץ.

בחודש ספטמבר 1935 הגענו לארץ והישר לירושלים, שם היו אחיה ובני דודה של אמי. כעבור זמן קצר הצטרף אלינו גם אחי הבכור.

משפחת אבישר - בני דודיה של אמי היו מורים בבי"ס "תחכמוני" בירושלים וכדבר מובן מאליו נכנסתי ללמוד שם. לא ארבה בתאור קליטתי ורק אומר כי "הפסדתי" כיתה בגלל זאת שנכנסתי לבית ספר בו שפת הלימוד היתה עברית במקום ללכת בדרך הטבע לבית ספר אליאנס בו שפת הלימוד היתה צרפתית ושם יכלתי להשתלב ללא קושי. אלא שבנוסף "לקשר הדם" לבי"ס תחכמוני, רצתה אמי שהיתה מורה לעברית בבי"ס היהודי בפורט סעיד, שאתחנך בשפת הארץ ובבית ספר ששמר על מסורת יהודית וכזה היה בית הספר "תחכמוני" בירושלים. כך גם אירע שמורי - מחנך כיתתי הראשון היה המורה יחזקאל אבישר שפגשתי שוב לאחר שנים רבות כאשר שניבנו במצאנו, כפליטי ירושלים רבים, מתגוררים בחיפה.

הגעתי מסצרים עם שם המשפחה הפולני "גרשנוביץ", והדבר לא נראה למורה יחזקאל שכבר 25 שנים לפני צו עבירות השמות שיצא מתחת ידי בן גוריון עשה זאת לי. הוא החליף את שמי ל"גרשוני" וכך נקראתי עד סיום בית הספר העממי, בתנועת הנוער "מכבי הצעיר" בירושלים וברחוב סגורי. כידוע ילדים הם אכזרים מאד ושמו של ילד תמיד מתחרז אצל חבריו עם משהו במהותו של הילד.

שנת 1935 היתה שנת עליה גדולה לארץ ישראל וכל מי שמקורב בא, נשאל מניין בא. בכתתי ידעו - הרבה תודות למורה יחזקאל - כי עליתי ממצרים ובעת שובבות קשרו את שמי החדש עם יציאתי ממצרים ואמרו ש"גרשר אותי" משם (גרשוני). כמה סבלתי אז מפרשנות זו לשמי החדש!

בתוך שנתיים שעברו עד 1937 קפצתי את הכתה שהפסדתי והיה נדמה שחיי נכנסו למסלולם. אלא שבאותה שנה פקד אותנו אסון נורא. אחי החלוץ מצא מותו באחד מפרברי ירושלים ומן המשפחה נלקחה חדוות החיים. בעיני אבי נראה כל המאמץ האישי והשיבוי היסודי בחייו, חסר תועלת. הוא לא ניחם עד לפטירתו בשנת 1944.

באותה שנה חזרתי למצרים כדי לסדר את קצבת השאדים של אמי בתור אשת גימלאי של תברת התעלה. משרדי החברה הראשיים היו באיסמעליה ואני הגעתי שמה לסדור העניינים. מה הופתעתי כאשר הציע לי המנהל הצרפתי לנצל את זכותי לעבוד בחברה בתור בן של עובד לשעבר. כשסרבתי להצעה נתבקשתי בנימוס רב לחתום כי ויתרתי על זכות שהוצעה לי וכך עשיתי. לאחר מכן אמר לי הפקיד הצרפתי כי הוא מבין מדוע אינני יכול לקבל ההצעה - כי הרי עלי לשוב לשרת ב"הגנה" וכל כלי בן 18 שנה. מניין שאב מחשבה זו נשאר הדבר חידה בעיני מאז, כי הוא סתם ולא פרש.

השנים נקפו, קמה מדינת ישראל ובשנת 1951 נזדקקתי לשם עברי שינתקבי מהשם הפולני. בחירתי נפלה על הקשר עם ארץ מוצאי שכרכה בה פיסת היסטוריה של עם ישראל. לקחתי משמי הקודם אותיות שנמצאו בו, קישרתי אותן עם השם ההסטורי של ארץ מצרים ואימצתי לי השם "גושן". למיטב ידיעתי הייתי הראשון שנטל לעצמו שם זה במדינת ישראל.

היה זה מעט מתולדות משפחה שנולדה במצרים ונקבצה לארץ ישראל כשההורים מובאים הנה על ידי ילדיהם.

דניאל גושן חיפה

ערב המוקדש לשואה -
כ"ז סיון תשמ"ז - 26.4.87

סמי שם-טוב,
הערב אנו מעלים את זכרם, יחד עם כל העם היהודי, של אחינו שנספו בשואה.
קהילת יוצאי מצרים אשר נציגיה נמצאים עמנו כאן הוכיחו עד בטרם החיה הנאצית בצעה את זממה את הסולידאריות היהודית, עם אחינו באירופה, והדברים ידועים ותועדו בתולדותינו.
למבוגרים שביניגו זכורים פעולותיה של ה"ליקה" (L.I.C.A) אשר עמדו בראשה עו"ד לאון קאסטרו ז"ל ויבלח"א מר משה צנוע היושב אתנו הערב, ורבים אחרים. בוודאי זכורה לכם ההפגנה ההמונית עוד ב-1933 במרכזה של קהיר, וזו שבא-לכסנדריה עם השלט "הלאה לפאשיזם הגרמני", ופעולות החרם על הסחורה הגרמנית. פעולות ה"ליקה" בבתי הספר היהודיים בהיותנו נערים נראות היום כנאיביות.
זכור לנו משפטו של מוריס פארגון באלכסנדריה שהואשם בדיבה נגד השגריר הגרמני, ועמידתו האמיצה של הארגון וההגנה של עו"ד בן זקן, זה היה לפני השואה.

היום 40 שנה לאחריה, משרד החינוך רואה לנחוץ ליזום פעולה חינוכית בקרב התלמידים להעמקת התודעה של השואה בקרב תלמידי בתי הספר.
תקוותנו שיוזמה זו תעורר הדור הצעיר מפני הסכנות של כל משטר טוטאליטארי ומניעת שכחוב ההסטוריה של השואה, והכחשתה.
אנו כבר עדים על נסיון התכחשות כזו שצרפת ע"י "דוקטוראט" ששלל את התרחשות השואה ומכאן להכחשת זהותו של דמאניוק שעומד למשפט בארצנו. המגמה הכללית באירופה של היום אומרת דרשני.
הערב אנו מעלים את זכרם של אחינו, בני הקהילה במצרים שנספו בשואה בזמן שהותם באירופה הנאצית. לא עזרה להם לאומיותם המצרית או האחרת.

רק יהדותם קבעה את גורלם המר ושליחתם למחנות ההשמדה. עובדות אלה לא ידועות לצבורנו הרחב. ולא נחדש אם נאמר שהחיה הנאצית לא פסחה על נשים וטף וזקנים.
ריטה תקריא שמות 49 הקורבנות שאותרו והמופיעים "במחברות הספרדיים בפריס", אם פרטיהם האישיים ומקום מגוריהם האחרון.

יהיה זכרם ברוך.

מכתב למערכת

מתוך הערותיו של דר' פירון במכתבו מ-23.12.86 על מאמרו של הח' סמי שם-טוב:
"מי מפחד מכור החיתון?"...

בעידן הסילון והסופרמרקטים יש כללי השפעה משלהם וכל אחד בוחר מה שמתאים לו... חינוך טוב מגיל צעיר הוא הערובה היחידה לכור החיתון...

דר' יחזקאל פירון.

"גושן על שום מה?

"ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה ויבואו ארצה גשן: ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפול על צוארו ויבך ויבך על צוארו עוד":

(בראשית, ויגש מ"ו כ"ח כ"ט)

"ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו. בעבור תשבו בארץ גשן כי - תועבת מצרים כל רועה צאן": (ל"ד (פסוק)).

הצטטות הללו הן מפרשת "ויגש" פרק מ"ו פסוקים כ"ח, כ"ט, ל"ד.

בפרשה זו סופיעה "גושן" בפעם הראשונה בתנ"ך וכן סובאת בסיבה למענה התיישבו אבותינו שם.

א. <u>המיקום הגיאוגרפי:</u>

ארץ גושן, אשר ידועה בערבית כ"גידה", איבה אלא פיתבים לפי השבעים. ארץ גושן ניקראת גם "רעמסס" שהוא שמה המאוחר של צוען שבצפון.

מיקומה של ארץ גושן הוא בין צוען שבצפון לבין א - רמאבה שבדרום.

בספרות אנסאסי מסופר על הרשות סניתנה לנודדים מארץ אדום לרעות את צאנם בפיתום.

ב. <u>המוצג ופירושו:</u>

למושג גשן פירוש כנעני מלפון גוש; גוש פירושו דברים המחוברים יחד, חטיבה אחת".

פירושים אחרים הם:
איזור מיוחד; ישובים או בניינים הסמוכים זה לזה וגם חבר אנשים שהתאגדו לשם פעולה מסויימת.

גושן מבוארת גם מלשון גש או גש. בפסוק כ"ח יעקב שולח את יהודה קדימה אל יוסף על מנת שיוסף יראה להם את מקומה של גושן.

בפסוק כ"ח (אסר גשנה (ראה תחילת מאמר), סביר להניח כי אם יעקב היה מדבר אל יהודה ישירות היה משתמש בביטוי "גשנה אל יוסף" - כלומר לך... תוך שימוש באותם האותיות הכנעניות, המהוות את שם המקום.

ג. <u>הזכות להתיישבות וסיבתה</u>

ארץ גשן נודעה כארץ מרעה ומישב ארץ מצריים.

סבור להניח כי יעקב ובניו ירדו מצרימה בשל כובד הרעב בארץ והבצורת הקשה.

כרועי צאן היתה לאבותינו הזכות לנדוד עד פיתום ולרעות את צאנם.

יעקוב (ישראל) ידע מראש כי יתיישב בארץ גושן, זאת מסיקים מן הפסוק: "ואת יהודה שלח ליוסף להורות לפניו גושנה".

בשאלת השאלה מדוע תכנן יוסף את ישיבתם של אביו ואחיו בארץ גושן? אפשר להציב מספר תשובות:

1) ארץ גושן נועדה לרועים הזרים, יתרונה התבסא בריחוקה היחסי מהעם, אשר לא אהב רועים זרים.
2) ארץ עשורת מרעה למקנה.
3) ארץ גושן שימשה כתחנתם הראשונה של בני-ישראל לאחר החנייה בבאר שבע.
4) מובאת הסענה כי מיקומה של ארץ גושן קרוב ליצי מצרים בבוא הזמן, ומאפשר ריכוז העם תוך ריחוק מהלב הנוכרי ומניעת ההסעות בו.

הגושפנקה להתיישבותם בארץ גושן מבוססת על המעבה. שהעלו אחיו של יוסף לפני הבחייתו לפני פרעה, כי הם אנשי מקנה, הם ואבותיהם.[10]

ד. מסכנות

בני ישראל התעצמו הן במישור החומרי והן במישור התרבותי. את זאת ניתן להסיק מהפסוק:

"ובני ישראל יצאו מסצרים ברכוש גדול"

"ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם" (שמות א')

במידה מסויימת למדו בני ישראל בתקופת ישיבתם בארץ גושן מבנה ואירגון חברתי, וגובשו כעם.

הנושאים העיקריים שבני ישראל גיבשו הם:

1) המנגנון של המלך
2) גינוני חצר
3) בניני המקדש
4) מעמד הכהנים בזכויותיהן המיוחדות.
5) בספר משלי מצויים משלים מתקופת שהייתם של בני ישראל במצרים. ועוד.

"גושן", עלון התאחדות יוצאי מצרים של חיפה והצפון נקרא כך על מנת להעלות את הקשר הרעיוני בין המושג לבין הרעיון הטמון בשמאון זה. שמאון "גושן" מתכוון להתעסק בנושאים מגמות מספר:

א) תאור מורשת וחיי קהילת יוצאי מצרים.
ב) מאבקם בארץ מצריים להחזרת מלכות ארץ-ישראל.
ג) מסעם ממצריים לארץ-ישראל דרך בתי-סוהר, מחנות ריכוז וארצות ביכר.

בשמאון "גושן" משרת "גוש" אנשים שהתאגדו למטרה מסויימת שהיא הבאת והעלאת מודעות לפעולותיהם של בני הקהילה הנמצאת בארץ ובגולה.

בברכת שנה טובה

המערכת

ביבליוגרפיה

1. אטלס כרטא לתקופה המיקראית מפה 48 עמ' 40 יוחנן אהרוני 1974.
2. אטלס כרטא עמ' 42 מפה 52 ארץ אדום היא בעבר הירדן
3. W.F. Albright, From the Stone Age to Christianity, Balt.1946
4. מילון אבן שושן מנחם סוליאל ז"ל ומשה ברכוז, לקסיקון מקראי, הוצאת דביר ת"א, תשכ"ה.
6. מילון אבן שושן.
7. מילון אבן שושן.
8. בראשית, פרק מ"ז - ו, י"א פסוקים.
9. בראשית מ"ו ל"ד "כי תועבת מצריים כל רועי-צאן".
10. דוברשבי.

מכתב למערכת

כל הכבוד לעבודה היפה שאתם עושים לתיעוד מרשתנו...

דר' אריא שלוסברג
מנהל בי"ח לפסיכיאטריה
באר - יעקב.

אוניברסיטת חיפה — המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח
הפקולטה למדעי הרוח — משרד החינוך והתרבות
החטיבה ללימודי יהדות ספרד ויהדות ארצות האסלאם

כנס חוקרים

מסורת ומודרניות ביהדות ספרד וביהדות ארצות האסלאם

עשור לפעילותו של המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח

י"ח—כ' בסיון תשמ"ז — 15—17 ביוני 1987

ד"ר מ' לסקר (אוניברסיטת תל-אביב)
"יהודי מצרים בשנים 1948—1967 — היבטים בהיסטוריה חברתית-פוליטית של קהילה יהודית במזרח"

ה ל י מ נ ה

האורגון העולמי של יהודים יוצאי ארצות ערב
المنظمة العالمية لليهود النازحين من البلدان العربية
WOJAC WORLD ORGANIZATION OF JEWS FROM ARAB COUNTRIES
ORGANISATION MONDIALE DES JUIFS ORIGINAIRES DES PAYS ARABES

הנני מתכבד להזמינך לפתיחת התערוכה

"המיניון הנשכח"

יהדות ערב — מורשת העבר וחזון העתיד

התערוכה שהוכנה לקראת הכנס הבינלאומי השלישי של ווז'ק בוושינגטון, תוצג לראשונה בבנין הכנסת באולם שאגאל (דרום הטרקלין) במשך יומיים.

הפתיחה ביום שלישי, ב' באב ה'תשמ"ז, 28 ביולי 1987, בשעה 15.00.

מרדכי בן-פורת
יו"ר ההנהלה העולמית

עובדיה הררי זכה בפרס ישראל לטכנולוגיה והנדסה

עובדיה הררי — ראש פרוייקט לביא בחטיבת הנרסה, מקבל את פרס ישראל בטקס ממלכתי שהתקיים ביום העצמאות, במעמד נשיא המדינה — חיים הרצוג, שר החינוך והתרבות — יצחק נבון, ראש הממשלה — יצחק שמיר, ויו"ר הכנסת — שלמה הלל. ראה כתבת ריזקן וראיון עם עובדיה הררי בעמוד 3.

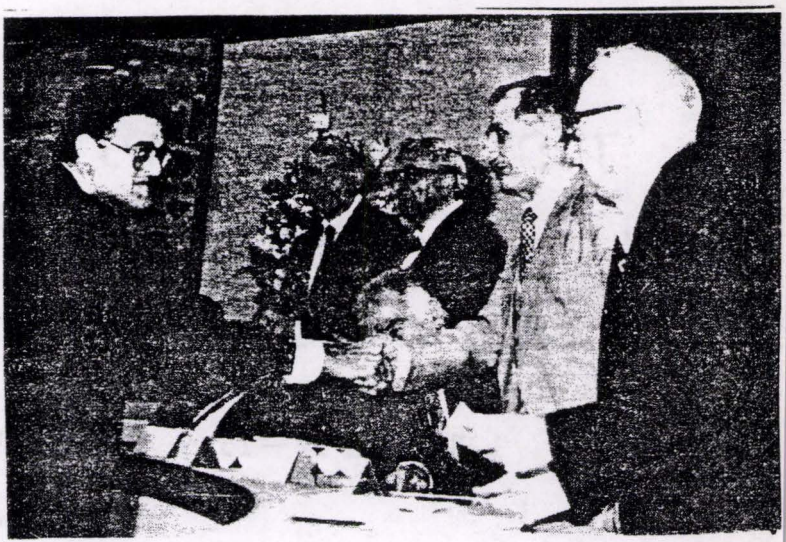

עובדיה הררי — ראש פרוייקט „לביא" בחטיבת הנרסה, הוכרז כזוכה פרס ישראל לטכנולוגיה והנדסה. הפרס יוענק לו ביום העצמאות הקרוב מידי נשיא המדינה, בטקס ממלכתי שיתקיים בירושלים.

עובדיה הררי נולד בשנת 1943 בקאהיר, ועלה לארץ עם משפחתו בשנת 1957. סיים את לימודיו בטכניון לתואר ראשון ולתואר שני בהנדסה אווירונוטית במסגרת העתודה האקדמית, ולאחר מכן שרת בחיל האויר כמהנדס אווירונוטי. בשנת 1970 הצטרף לתעשיה האווירית ועסק בפיתוח הדגמים המשופרים של ה„כפיר", בהצעות לפיתוח מטוסי קרב עתידיים ובפרוייקטים אחרים. במחלקת תיכון מוקדם בחטיבת הנרסה. בשנת 1978 התמנה לראש הנרסת אווירודינמיקה ותיכון מוקדם, ובשנת 1980 התמנה לראש פרוייקט „לביא".

Photo avec Raphael Recanati.

"קבוצת" הסנה מראשוני החלוצים שעלו לא"י

תנועת"החלוץ הצעיר" 1945 - 1949 אלקסנדריה

היושב, השליח התנועתי רפאל רקנטי.

תפילה אוניברסלית

שווה לכל נפש...

אלי!

- שמור עלי שלא אחשוב שבכל הזדמנות ועל כל נושא עלי להגיד משהו.
- שחרר אותי מהדחיפה להסדיר ענייני כולם.
- עשה אותי בעל מחשבה, אך לא בעל מצבי-רוח, בעל רצון לעזרה, אך לא בעל רצון לתת הוראות לכל.
- יש בי אמנם אוצר גדול של חכמה ויהיה זה מצער לא להשתמש בו, אך בסופו של דבר אני רוצה,אלי, שיהיו לי גם מספר ידידים.
- עזור לי לא להיכנס לפרטי פרטים; תן לי תנופה להגיע לנקודה העיקרית.
- חתום פי, שלא אוכל להתאונן על מכאובים ויסורים.
- אינני מעז לבקש את חסדיך על-מנת להנות מסיפורי יסוריו של הזולת, אך עזור לי לפתוח לשמוע אותם בסבלנות.
- תן לי להבין שלפעמים גם אני יכול לטעות.
- שמור עלי שאהיה נעים הליכות - במידה סבירה.
- תן לי את היכולת לראות דברים טובים במקומות שלא ציפיתי להם ולהבחין בכשרונותיהם של בני-אדם.

והעיקר - הענק לי את החסד שאוכל לאמר להם זאת.

התאחדות יוצאי מצרים בישראל

סניף חיפה והצפון

חיפה, 12 באפריל 1987

לכבוד

מר אריה גודאל
ראש עיריית חיפה
ח י פ ה

כבוד ראש העיר,

אנו מבקשים בזה להודות לך, על שהואלת לקבלנו במשרדך ביום א' (5.4.87), ועל שהאזנת בחשומת לב בסוקרנו את פעולותינו. פעולות אלה הנעשות בעזרתה האדיבה של העיריה, מתבטאות בפעילות תרבותית והנצחת מורשת של קהילת יוצאי מצרים בישראל וכו'.

כמו כן ספרנו לכב' על רצוננו להחחיל בהתרמה של יוצאי מצרים בישראל או בחו"ל בסטרה להקים את בית יוצאי מצרים בחיפה. לשם כך אורשה לנו חלקת אדמה מתאימה.

נודה לכב' באם יואיל לאשר לנו עקרונית בקשה זו ע"מ שנוכל להודיע למתרימים שבית יוצאי מצרים יוקם בעזרת עירית חיפה, בחיפה.

אנו שוב מודים לכב' על תמיכתו בנרשאים ששוחחנו איתו.

בברכת חג חרות שמח
לזכר יציאת מצרים בכל הדורות

סיזר מזרחי

יו"ר התאחדות יוצאי מצרים
סניף חיפה והצפון.

העתקים:

מר א. ברכה
מר ר. קמחי
מר פ. סטבון

אריה גוראל
ראש העיר

ARIE GUREL
MAYOR

ט' באייר תשמ"ז
8 במאי 1987

לכבוד

מר סיזר מזרחי
יו"ר התאחדות יוצאי מצריים
סניף חיפה והצפון.

א.נ.,

הנדון: הקמת בית יוצאי מצריים בחיפה.
מכתבכם מיום 12.4.87.

יורשה לי לברך אותכם על יוזמתכם, אני רואה חשיבות רבה בהנצחתה ובטיפוחה של מורשת קהילה עתיקת יומין של יהודי מצריים, על מנת שזו תזכה למקום הראוי לה בתולדות עם ישראל על פזורותיו.

אני מאחל לכם הצלחה בגיוס המשאבים הדרושים למימוש משאלתכם, כאשר יהיו בידיכם מקורות מימון נאותים, יוקצה לכם, באישור מועצת העיריה, אתר מתאים.

בכבוד רב,
אריה גוראל
ראש העיר

העתק: אגף נכסי העיריה.

/עש

מחוך תערובת עבודות מחקר על מורשת קהילות הגולה - יהדות מצרים.

הוגש ע"י תלמידי כתות ב' בחטיבת-הביניים סניף מרכז-הכרמל של ביה"ס הראלי.
התלמידים: גבריאל קירשטיין אורית קירשטיין, ערן איסלר ליאת רז, רונית שרון.
בהדרכת המורה להסטוריה הגב' שרה גרובר.
העבודה כללה 145 עמודי פוליו בלווי תמונות ואיורים וכללה ראיונות עם יוצאי-מצרים.

1) הסטוריה:
א) תולדות יהודות מצרים עד סוף המאה ה-18.
ב) תולדות יהודות מצרים במאה ה-19 ועד היום.

2) אורח-החיים:
חיי היום-יום של היהודים.

3) כלכלה:
א) המקום שתפשו היהודים בכלכלת מצרים.
ב) תעסוקה (אפיון המקצועות היהודיים).

4) חנוך:
בתי-ספר יסודיים, תיכוניים ואוניברסיטאות.

5) דת:
א) הקשר לדת- יהודית, שמירת המצוות, חגים.
ב) בתי-כנסת.

6) חיי - התרבות:
תאטרון, עתונות וכד

7) פולקלור:
מאכלים מאפיינים לבוש
מנהגי חתונה, ברית, בר-מצווה.
מנהגי אבלות.
החגים היהודיים.
ספורי עם ואגדות.

8) יחסי שכנות:
יחסים בין האוכלוסיה הערבית למעוט היהודי.

9) תנועות נוער ציוניות.

10) העליה לארץ-ישראל.

11) השפעת מלחמת העצמאות על יהודי-מצריים.

12) סכום.

ראיונות עם יהודים יוצאי-מצריים בארץ:

1) הגב' דינה ברכה, לבית רוזנסל - על מאסרה בכלא בקהיר.
2) מר אליהו ברכה - על שליחותו המחתרתית בסוסד להבאת עולים לארץ.
3) הגב' גקלין כליפה- על חייי יום יום, ספורי ילדות ובחרות עד לעליתה בשנות ה-50.
4) מר אהרוני - על שליחותו מטעם ההגנה.
5) הרצאתו של מר שלמה חביליו על הקמתו של ארגון הגנה בקהיר בטרם קום-המדינה.

בעת הראיון עם הגב' ברכה דינה טעמו התלמידים מן המאכלים המצריים וההרשמו מאוד מטעמו הנפלא של הפול המצרי אשר הכינה בעבורם המארחת.

התלמידים נהנו מאוד מהכנת העבודה הזו, ולמדו רבות על הנושא, משד חקירתם בספרים, עתונים, ירחונים וראיונות במשך 6 חדשים של הכנת ה העבודה.
הם ההרשמו כי אין מספיק חומר כתוב על יהדות זו ויש עוד לחקור ולאפוף הרבה מאד על יהדות מופלאה זו.

תולדות חיים של כמה מהמרצים שהופיעו במפגשים החדשיים בחיפה והצפון.

שלמה ברד

נולד בתוניס ב-1927 .

חבר קיבוץ "כרמיה" .

נשוי, אב ל-3 וסב ל-4 נכדים .

בין מייסדי התנועה החלוצית "צעירי ציון" בתוניס, ב-1943 . נשלח, מטעם התנועה למרוקו, כמדריך, לייסד ב- 1947 את תנועת "דרור" בקזבלנקה .

התחתן בתוניסיה ויצא עם רעייתו לצרפת, בקיץ 1948, להכשרת "השומר הצעיר".

נפגש לראשונה בהכשרה בדרום-צרפת עם חניכי תנועת "השומר הצעיר" ממצרים .

בסוף ינואר 1949 עלה לישראל, לקיבוץ "בית זרע" והצטרף לגרעין הצרפתי-תוניסאי באפריל 1950, יחד עם חלוצי הגרעין הצרפתי-תוניסאי, היה בין מייסדי קיבוץ כרמיה, בדרום הארץ .

משנת 1980, עמית חוקר ב"יד טבנקין", במכון לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות המזרח .

פרסם שני מחקרים, בהוצאת "יד טבנקין" :

- "לתולדות התנועה הציונית בתוניסיה". (בתש"מ - 1980)
- "שליחות ושליחים לארצות האיסלאם - 1912 - 1948 " (בקובץ "שורשים במזרח" א', תשמ"ו - 1986)

עורך כעת מחקר על "הפעילות הציונית במצרים - 1917-1957 ", שיתפרסם בקובץ "שורשים במזרח" ב', ביד טבנקין.

כיום, הוא מכהן כמזכיר קיבוץ כרמיה .

אורה שרויצר לבית צרקמן

יו"ר של הועדה ליחסים בין-לאומיים של מועצת ארגון הנשים בישראל(לשעבר).

חברת ההנהלה העולמית של W.O.J.A.C. (ארגון עולמי של יהודים, יוצאי ארצות ערב) ומשנת 1983 יו"ר ועדת ההסברה של הארגון.

נולדה במצרים, בוגרת החוג למדעי המדינה וכלכלה באוניברסיטה האמריקאית שבקהיר, תואר שני במדעי המדינה בארה"ב.

עלתה ארצה ב-1949.

עוד בהיותה במצרים עבדה במחלקה הערבית של הסוכנות היהודית בקהיר. היתה מנהלת מרכז ההסברה של שגרירות ארה"ב בישראל.

משנת 1975 ועד היום נשלחה מספר פעמים על ידי משרד החוץ-ההסתדרות הציונית ו' לשליחויות שונות בקנדה, ארה"ב ואירופ

נשואה לאברהם שרויצר, העורך שך עתון "הארץ" ואם לשני בנים.

ד"ר אברהם מטלון

משפחן: מומחה למשפט העברי ולמפשט המוסלמי.

מזרחן: מרצה בנושאי דת האסלאם, התרבות הערבית והסכסוך היהודי-הערבי, בשפות עברית, ערבית, צרפתית ואנגלית.

בלשן: מומחה לערבית ולעברית, שוקד על איכות הלשון העברית ועל הגנתה מפני חדירה מופרזת של הלועז. מומחה למבטא העברי. בעל הספר "המבטא העברי במאבקו" (תל אביב, 1979) מיסד ומנהל "המכון העברי לתרבות הלשון" שמרכזו בירושלים.

נולד במצרים בשנת 1924. למד משפטים במצרים, בישראל ובצרפת. לימד ערבית ועברית בבתי הספר היהודיים במצרים. שם היה חבר הנהגת תנועת הנוער הציוני "החלוץ הצעיר" בתקופה 1942-1948 אסיר ציון; נכלא במחנה אבוקיר ושם לימד את האסירים לשון עברית והכין מורים לעברית. עלה ארצה בסוף 1949.

LE CHEVALIER DE MONTFERRIER

Evénement majeur dans le monde artistique régional, le grade de Chevalier des Arts et Lettres vient d'être décerné à un artiste de la région. Et ce n'est que justice.

Un quart de siècle de créations et d'expositions ont finalement valu à Albert Masri cette distinction. Bien que nul ne soit prophète en son pays, beaucoup d'amateurs d'art connaissent Masri. D'abord le personnage, un peu hors du commun. Né au Caire en 1927, il fut tout d'abord élève des Jésuites, puis du lycée français. Il effectua même trois années à la faculté de médecine de Montpellier. Mais, au début des années 50 le pinceau prit le pas sur le scalpel. Dommage pour les patients, mais heureusement pour l'art.

Monsieur Albert MASRI
Impasse du Château
Montferrier sur Lez
1980 SAINT GELY DU FES

Nos felicitations a.
Mr. Albert Masri
Montpellier - France
La Redaction de Goshen

Ministère de la Culture
3, rue de Valois, 75042 Paris Cedex 01 - Téléphone : 296-10-10

Le Ministre

Monsieur,

25 NOV. 198

J'ai le plaisir de vous annoncer votre nomination au grade de Chevalier dans l'ordre des Arts et des Lettres.

Je suis particulièrement heureux que votre grand talent soit ainsi reconnu et je vous adresse mes très vives félicitations.

Le Bulletin Officiel des Décorations, Médailles et Récompenses publiera prochainement l'arrêté vous attribuant cette distinction.

Veuillez agréer, Monsieur l'expression de mes sentiments les meilleurs.

Jack LANG

Suite de la lettre de M. Isaac ROSENFELD - Kiryat Bialik.

(V. notre N° 4)

...C. Le Mouvement Communiste (illégal et clandestin) a été fondé en Egypte par des Juifs dont l'un des principaux dirigeants a été Henri Curiel (fils du banquier cairote Daniel Curiel), assassiné à Paris le 4 Mai 1978. Ce mouvement communiste a aidé à la lutte nationale Egyptienne de se débarrasser de la royauté et d'établir la République.

...D. Concernant le dernier paragraphe de l'article de Me. Matalon, (notons avec une certaine amertume que ce potentiel ne fut pas suffisamment exploité ici, etc., etc.) je pense qu'il est encore temps que les Juifs d'Egypte en Israel s'emploient à réaliser le rapprochement entre l'Egypte et Israel, maintenant liées par un Traité de Paix. Nos forces communes doivent tendre à renforcer le susdit Traité par une série d'actions productives, et l'Union des Juifs d'Egypte en Israel est appelée à servir de trait d'union entre les deux peuples (Egyptien et Israélien) et cela dans le cadre plus vaste de la Paix entre Israel et le Monde Arabe.

Merci de votre attention. I R.

****

אורי סלע
מחכבש הדפס

אחות באלכסנדריה

תאה — זכרונות מאלכסנדריה / עדה אהרוני ותאה הלוי / ראובן מס / 128 עמודים.

רשמי הלוי, מדדה ואחות, ילידה ברכניה, משלחה מטעם "חברת האחות היהודיה" בסנקטפרט לקריית בואיצמנו של בית-חולים יהודי שהוקם ב-1932 באלכסנדריה ושכבשו מצרמות הכרזן דה-גאולה ובאו חיימה בבוצרים עד עלותה לארץ ב-1947. סמר הזכרונות שלפנינו נכתב על פי סיפוריה בידי דיר עדה אהרוני, ששילבה בו גם סיפורים תיעודיים אחרים מהווי יהודות מצרים של שנות האלפנים. הי פרקים המרתקים ביותר בזיכרונות אלה הם העוסקים במלחמת העולם הי שנייה, כאשר בית החולים קלט מצחי מלחמה בני כל האומות ואם שימשה כבלי להצלת פליטים יהודים בשוויצרה.

ידיעות אחרונות

ירושלים, כ"ט באדר, תשמ"ה — 22.3.1985

Encore une Soirée,
encore des souvenirs.
Répondant a l'appel lancé par notre Association de Tel-Aviv, les Anciens internés des Camps d'Aboukir, Huckstep et d'autres prisons en Egypte, se sont réunis le 22.6.87 dans ses locaux a l'occasion du 39eme Anniversaire de leur détention..

La Rédaction.

Lettres à la Rédaction

Tout d'abord je voudrais exprimer mon admiration pour le zèle et le temps que vous consacrez sans arrêt à la conservation de l'héritage culturel de la communauté juive d'Egypte, Kol Hakavod....

Vous me demandez d'apporter moi aussi ma contribution narrative à votre publication, en tant qu'ex secrétaire du mouvement haloutzique d'Alexandrie durant les 10 mois précedant ma aliya en Avril 1946 sous le nez et la barbe des autorités anglaises en Palestine. Nous étions déguisés en soldats palestiniens et embarqués dans le train du Caire à Réhovoth...

Pour ma part, je ne peux que louer les responsables du Yshouv d'avoir délégué en Egypte des chlihims aussi valeureux que Binyamin Ivri, Akiva Eiger, Raphael Recanati, Yaïr Douer et feu Yaacov Hakham, qui ont mis sur pied le mouvement du Hehaloutz Hatsaïr, les formes d'initiation agricole, les cours d'arts et métiers, qui ont formé le noyau de la aliya socialiste, organisé l'aliya clandestine d'une part et la défense juive locale, de l'autre...

Avant l'arrivée de ces chlihim, je menais, comme la plupart des jeunes de mon âge, une vie plutôt routinière, monotone et sans intérêt ou idéal particuliers. C'était à peu près la vie des banlieusards de Paris: métro, boulot, dodo. La fréquentation du mouvement a tout de suite transformé mon train de vie, ouvert devant moi des horizons nouveaux, donné un sens à mon existence de juif. C'est difficile, bien sûr, d'imaginer ce qu'aurait été la vie de jeunes juifs égyptiens comme moi, si le mouvement et ensuite la alyia n'avaient pas existé. En ce qui me concerne, je suis parfaitement satisfait d'avoir eu la chance de me trouver sur le chemin des chlihim et d'être aujourd'hui israelien plutôt qu'égyptien ou même citoyen de tout autre pays. Mes premiers pas ici, comme d'ailleurs la plupart des olim, n'ont pas été sur des sentiers semés de roses mais tout compte fait, et malgré les mille et une choses qui nous indisposent encore, je ne regrette rien...

Encore une fois, sincères félicitations pour vos efforts et tous mes souhaits pour votre réussite.

Ytzhak Zaccaï
Ministere de la Défence

Bravo pour Goshen No.4
c'est la bonne direction
Dr. A. Aharoni
Haifa

WOLF R. LAZARUS

HAIFA. 31000
P.O.B. 34

18. Mars 1987

Mme Diana Brakha
17, Hashmonaim street
H a i f a 33732

Chère Dina,

Rachel m'a raconté de tes activités au cercle des Israéliens d'origine égyptienne et j'ai lu avec intérêt votre publication "Goshen" No.4.

J'ai été fort impressioné non seulement du contenu de la publication, mais surtout de ton engagement personel à préserver l'histoire riche de la vie juive en Egypte, ainsi que sa destruction si terrible.

KOL HAKAVOD!

Mon intérêt en votre travail a comme source mes activités en Egypte pendant les années 1941/2, où je résidais à Alexandrie comme délégué de la Atid Navigation Cie et maintenais des rapports proches avec des cercle juifs et sionistes.

Je me permets à te remettre une modeste contribution (non-solicitée) à l'aide des futures publications du "Goshen".

Amicalement

Wolf.

PS: Vous mentionnez dans votre publication les activités sionistes du feu Ben Asher. Par coinçidance j'ai rencontré il y a quelques jours sa veuve Elvire, résidant à Tel Aviv. Pendant mon séjour à Alexandrie je prenais mes repas régulièrement à leur pension.

AVEC TES COUPOLES, JERUSALEM

****

Avec ses coupoles
copiant le ciel
ou le coupant
avec obstination
dans le silence des coeurs
des regards et des espaces,
Jérusalem murmure et hurle
doucement
la douleur d'un enfantement
spirituel de durée éternelle,
ses enfants sans précédent
de chair et de sang
les morts et les vivants,

avec ses coupoles copiant le ciel,
elle invite chaque homme
chaque femme chaque enfant
à y mettre du sien
à copier le ciel
avec ses savantes lumières
effaçant les cycles et les sources
d'ombres
pour que brillent
les fragments de vérité
épars de par le monde
et recueillis
dans cet écrin Jérusalem
couleur du temps
des pierres et des larmes
des soupirs et de l'espoir.

Jérusalem, toi pour qui coule
le sang de tes enfants,
fais couler de l'encre
mais plus une goutte de sang.

Coupoles de Jérusalem
embrassez le ciel
établissez votre harmonie.

Rosy Menasche

****

PRINTEMPS 1979

****

Les orangers sont en fleurs
Et embaument de leurs senteurs
Ah, ce printemps israélien
Monte à la tête, comme le vin.

Roses, oeillets et boutons d'or,
Fraises que les enfants adorent.
Et l'espoir germe dans nos coeurs
L'espoir de certains bonheurs ...

Espoir de revoir peut-être
Le pays qui m'a vu naître,
E g y p t e, toi l'hospitalière
Aux "Juifs errants" que furent nos pères.

Un autre espoir flotte dans l'air,
Ténu, fragile comme le verre.
La paix verra-t-elle le jour
En ce printemps fait pour l'amour?

VERT! Couleur de l'espérance
Eclate partout en toutes nuances.
Champs de coton à perte de vue,
Vert tendre, vert soutenu,
Vert majestueux de nos forêts,
Vert de gazon et vert de prés.

DIEU QUI EXAUCE LES PRIERES
ECOUTE CELLES DE TANT DE MERES:
QUE LA NOTE ROUGE DANS NOS CHAMPS
EN CETTE SAISON ET POUR TOUJOURS
NE SOIT PLUS QUE LE ROUGE D'AMOUR
DES COQUELICOTS DU PRINTEMPS.

Ines Albeldas
21 Mars 1979

****

MOUSTAFA, le barbier de Séville, pardon ... de Suez.

****

Barbier à domicile: chantant, dansant, il virevoltait autour du visage recouvert de sa crème onctueuse qu'il enlevait par petites touches savantes, entre une anecdote et l'autre, dévoilant dans son sourire une dentition impeccable. Comme sa cravatte en hiver. "Pas plus haut que trois pommes", comme aurait dit Maurice Chevalier; légère moustache brune, nous lui devions tous un bon quart d'heure quotidien!

Nous nous mettions tout autour de la table, accoudés et émerveillés devant les sketches de Moustafa qui se renouvelaient sans cesse. Il aiguisait à grande vitesse la lame du long rasoir, le long d'une bande de cuir tendue, dix fois, vingt fois, à l'endroit puis à l'envers. Et d'un coup de maître, "d'ostà", il achevait son oeuvre, laissant devant lui un visage éblouissant. "Shoft baàh, Mazbout!"

Mon père, de sa voix éclatante et sonore appelait: "Esther, apporte-lui le fengan! Vite! Il doit aller chez un autre client.""Tfaddal, el ahouàh souccar ziadàh! Machi?"

Qui sait ce qu'il a pensé après notre départ (ou pour mieux dire, notre expulsion). Avec nous il se comportait en ami. Que nous avons perdu. Fen roht Moustafa! Shoft baàh?

Ya Moustafa! ...

Ali fakra alek !

Rosy Menasche

****

C'est l'histoire des quatre qui s'appelaient:

TOUS, QUELQU'UN, CHACUN et AUCUN

****

Lorsqu'il fallut entreprendre un travail important: "Se dévouer à la cause de notre "Moreshet":

TOUS furent persuadés que QUELQU'UN l'aurait fait,

CHACUN pouvait le faire, mais en fait,

AUCUN ne fit ce travail.

QUELQU'UN se fâcha là-dessus, car c'était le travail de nous TOUS,

Or TOUS pensaient que CHACUN pouvait le faire,

Mais AUCUN ne s'imaginait que TOUS ne l'auraient pas fait.

Finalement,

TOUS accusaient QUELQU'UN quoiqu'en fait,

AUCUN ne fit ce que CHACUN aurait pu faire.

Toute référence à faits et personnes vivant à notre époque est purement casuelle.

****

L E T T R E S A LA REDACTION

" .... Je suis heureux de figurer dans "Goshen" ..."
(n.d.l.R.: V. N° 4 de notre Bullet

Dr. JACQUES HASSOUN - PARIS

TABLE DES DATES

2216	Joseph est vendu ; il est conduit en Egypte.
2229	Joseph devient Grand Vizir d'Egypte.
2238	Jacob et toute sa famille comptant 70 ames s'installent à Gochèn, en Egypte.
2255	Jacob meurt à l'âge de 147 ans. Sa dépouille est transportée par ses enfants à 'Hébron et enterrée dans la Grotte de Makhpélah.
2309	Joseph meurt à l'âge de 110 ans. Son cercueil est immergé dans le Nil.
2362 ou 2363	Début de l'esclavage en règle des enfants d'Israël en Egypte.
2368	7 Adar — Naissance de Moïse.
2447	Moïse se présente devant Pharaon et demande la libération des enfants d'Israël et leur départ d'Egypte.
2448	Roche-Hodeche Nissan — Moïse parle du sacrifice de Pessa'h aux enfants d'Israël.
2448	10e jour de Nissan — Selon le commandement de D., les enfants d'Israël mettent de côté des agneaux pour le sacrifice de Pessa'h.
2448	14e jour de Nissan. Après-midi — Sacrifice de l'Agneau de Pessa'h pour la *première fois*.
2448	14-15 Nissan. Minuit — Fléau des premiers-nés.
2448	15 Nissan. Matin — Départ d'Egypte.
2448	21 Nissan. Traversée de la Mer Rouge (Septième jour de Pessa'h).
2448	Iyar — Guerre avec les Amalécites à Refidime.
2448	16 Iyar — Commencement de la Manne.
2448	1er Sivan — Les enfants d'Israël arrivent au désert de Sinaï
2448	5 Sivan — Les enfants d'Israël déclarent « Naasseh Venichma ».
2448	6 Sivan — Don de la Torah sur le Mont Sinaï (Chavouoth).

par les soldats de la Brigade Juive aux survivants des Camps de Concentration rassemblés dans différents points, en Italie, a Salonique et a Heraklion en Crete. Nous avions aussi un dépot de vetements a l'Hopital, duquel nous faisions usage pour les malades pauvres qui recevaient aussi de l'argent de poche pour le trajet et des médicamemts, avant qu'ils ne rentrent chez eux, et cela aussi bien entendu sans aucune distinstion de religion, de race ou de nationalité.

L'Hopital Israélite était un centre tres reconnu en Egypte et dans les pays avoisinants. Il était aussi trés apprecié pour son standard médical tres élevé et son atmosphere cosmopolite, excessivement humaine et sociale, émanant de l'esprit qui dominait la Communauté Israélite D'Alexandrie avant son Second Exode.

Moi-meme je suis fiere d'avoir appartenu a cette noble Communauté pendant 15 ans et avoir été ainsi a l'abri des persécutions des Juifs en Allemagne.

Thea Levinsohn
7 Shderoth Ben Maimon
Jerusalem 92262

EXTRAITS DE "RENCONTRE AVEC ADA AHARONI": "FEMMES ARABES ET JUIVES POUR LA PAIX"

****

" ... *Quant à l'exode d'Egypte et des autres pays arabes - que la femme-écrivain a fait revivre dans son roman, intitulé à bon escient: "Le Second Exodus", ce phénomène est tout à fait méconnu de la part des nouvelles générations arabes, à cause de la politique du silence.*

Ada Aharoni raconte une anecdote extrêmement significative. A l'occasion d'une rencontre avec une journaliste égyptienne, cette dernière accusa les Juifs égyptiens d'avoir affaibli économiquement l'Egypte en partant à l'improviste après 1948.

Devant la réplique de Ada Aharoni, selon laquelle les Juifs n'étaient pas partis volontairement, mais qu'ils avaient été expulsés, la journaliste est restée incrédule et stupéfaite. Le jour suivant - après avoir reçu les preuves inconfutables de la véridicité de ce fait, elle demanda, étonnée, à la femme-écrivain: "Pourquoi ne le dites-vous pas? Pourquoi Israel ne dit rien de tout cela?"
....."

Article de Rossella Fubini
paru dans "Ha Kehillah"
Bi-mensuel Juif Turinois
(Italie)

Trad. de l'italien. R.M.

****

Cette communauté était tout a fait integrée dans cette ville cosmopolite.

A noter une chose de premiere importance, bien que l'Hopital de la Communauté Juive était uniquement soutenu par laCommunauté et ses philantropes, ses portes étaient ouvertes e tous ceux et a n'importe qui avaient besoin de soins. Qu'il fut Juif, Musulman ou Chrétien; Soudanais, Lybien, Perse, Chypriote, Indien ou Maltais venant de Rhodes, du Yemen, d'Ethiopie, du Liban, de Syrie ou d'Irak. Qu'il fut riche ou pauvre, il était admis et soigné sans aucune difference quelle qu'elle soit.

Tous les membres du Personnel de l'Hopital provenaient des differentes communautés vivant a Alexandrie. Juifs Egyptiens, Grecs, Italiens, Anglais, Francais, Autrichiens, Allemands, Juifs d'Allemagne, Soudanais, Arméniens et meme des émigrés de la Russie Blanche. Et jamais, jamais pendant les 15 années que j'ai travaillé a l'Hopital il n'y a eu la moindre discorde ou la moindre discussion a propos d'une réligion ou d'une autre, d'une Nationalité ou, Dieu garde, de la couleur d'un des membres de notre personnel. Et de plus, il n'y eut jamais le ñoindre vol ou la moindre greve.

Ce fut la guerre. Alors, tout le personnel, sans exception, travaillait ,sans interruption, pendant la période des bombardements intensifs, d'abord par les Italiens et ensuite par les Allemands. Cet esprit de coopération se fit sentir et porta ses fruits depuis le moment ou le premier refugié Juif se présenta a l'Hopital en nous suppliant de l'aider. Tout le monde se montra tout de suite pret a porter secours d'une maniere ou de l'autre. Des le debut de la deuxieme Guerre Mondiale des Dames Egyptiennes et Juives venaient régulierement nous aider a titre volontaire et travaillaient partout ou c'etait nécessaire. Toute la Communauté ouvrit ses portes aux soldats des Armées Alliées. Partout des Clubs militaires furent installés, dirigés par des Volontaires, et dans beaucoup de maisons juives des soldats blessés de la France Libre furent soignés.

Sans interruption et jusqu'a la fin de la guerre l'Hopital accepta des centaines de refugiés de la U.N.R.A. sans distinction. L'Hopital soigna des soldats du Camp de Tolombat, situé pres d'Alexandrie, des Yougoslaves, des blessés pendant les bombardements de la ville,et évidemment a part tout cela, les blessés civils.

A la fin de la guerre beaucoup de Membres de la Communauté Israélite préparerent des tonnes de vetements et de nourriture pour etre distribuées

L'HOPITAL DE LA COMMUNAUTE ISRAELITE D'ALEXANDRIE-EGYPTE
FONDATION : BEHOR DE MENASCE

Au début de l'année 1932, la Mere Supérieure de l'Organisation des Infirmieres Juives et de l'Hôpital de la Communauté Juive de Frankfurt Main en Allemagne, m'a fait savoir qu'elle avait recu une lettre de la Communauté Juive d'Alexandrie, Egypte, par laquelle elle était priée de leur prêter pour une période de deux ans une Infirmiere diplomée, ayant acquis de l'expérience en Salle Opératoire. Cette infirmiere devrait aussi etre en mesure de prendre en charge le Personnel infirmieres et ses aides. Et cela pour le nouvel Hôpital de la Communauté Juive d'Alexandrie Fondation Behor de Menasce. C'est ainsi que la Mere Superieure m'informa que j'avais été choisie pour assumer cette Mission du fait que j'étais qualifiée étant une Infirmiere Diplomée et étant depuis deux ans déja attachée a la Salle Opératoire.

J'étais ahurie. J'avais 24 ans. Le peu que je savais de l'Egypte était son histoire des Pharaons. Je ne savais meme pas qu'il y avait des Juifs en Egypte, je pensais qu'il n'y avait que des Bédouins. L'obstacle le plus difficile était de convaincre mes parents. Je pus les consoler en leur promettant de retourner en Allemagne au bout de ces deux ans et de ne porter l'uniforme d'infirmiere que pour cette période seulement.

Ainsi je suis arrivée a Alexandrie au début du mois de Mai 1932. Mais je ne suis pas retourner en Allemagne au bout de deux ans. Je résidais en Egypte jusqu'en Février 1947, quand j'ai quitté pour la Palestine.

Des que je débarquai au Port d'Alexandrie, je fus recue par Mr. Joseph Aghion, Président du Comité del'Hopital. Jusqu'a mon départ pour la Palestine je fus considérée par la Communauté Juive de cette ville comme une de leurs membres. Des mon premier jour de travail à l'Hopital, le Directeur, Mr. Benveniste sa femme et sa mere me reçurent dans leur appartement comme un membre de leur famille. J'eus ensuite l'occasion de faire la connaissance des Juifs et de la population d'Alexandrie en engageant le Personnel de l'Hopital.

La Communauté Juive d'Alexandrie comptait a l'époque environ 40,000 membres. Vibrante d'activité, avec une histoire de 2000 ans en Egypte, exerçant tous les métiers, avec une organisation exemplaire tenant des postes de premier rang a la Cour Royale, aux Ministères, l'Administration, la Municipalité, les multiples communautés, le Clergé, les Sciences, le Commerce, les Services Médicaux et Sociaux,.

Mme. Casès Azriel reprend: "Henriette a insulté Nasser et tous les voisins l'ont remontrancée. A la police, un monde fou. Nous sommes partis en train pour Héliopolis."

Henriette est partie sur les traces de sa mère, quelques jours plus tard. A un égyptien assis près d'elle, elle disait: "Aba notzri, ima yevaniah." (Mon père est chrétien, ma mère grecque).

- J'ai demandé de l'aide à oncle David, qui m'a dit: 'va chez l'oncle Nissim'. Et ce jusqu'à ce que j'ai trouvé où on avait emporté ma mère, à Kanater, aux Barrages! Le même soir, l'oncle Nissim fut arrêté."

Pendant deux longs mois, Gioia Yehudith Azriel resta sans nouvelles de sa famille. Elle vécut dans une cellule de quatre personnes. Aucun interrogatoire n'eut lieu à la police. Devait-il y en avoir? Toute sa faute n'avait-elle pas été d'annoncer à Renée, sa fille aînée, la naissance d'un petit frère?

La photo d'un nouveau-né n'était-elle pas déjà suffisamment compromettante?

.... En temps de guerre, tout peut être signe de code secret d'espionnage, même une photo d'enfant.

.... En temps de guerre, les familles dispersées doivent demeurer brisées ....

(Extraits de l'interview effectuée par la Rédaction).

****

LIVRES - L I V R E S - Livre

****

- ADA AHARONI et THEA WOLF LEVINSO

"Théa: Mémoires d'Alexandrie". Reuven Mass Ltd. Jerusalem, 1984. Hébreu.

- JACQUES HASSOUN

Textes Réunis et Présentés par J.H "Juifs du Nil", Le Sycomore, 1981.

- JACQUELINE KAHANOFF

"Mi' mizrakh Shemesh", 1ère editio Keshet, 1958; 2ème éd. 1978.

- ARIE KASHER

" Les Juifs èn Egypte Grecque et Romaine". (Univ. de Tel-Aviv), 197

- MARINA PUCCI

" La Révolte Juive sous Trajan", ('53-'117 E.C.).

- URI RAPAPORT

1) Etudes sur l'Histoire du Peuple Juif et de la Terre d'Israel. (Univ. Haifa), T. II, 1972.

2) Etudes avec la collaboration de M. Mor. Bibliographie d'oeuvres sur l'Histoire Juive pendant les périodes Hellenistique et Romaine. (Univ. Jérusalem), 1971/75.

3) Bibliographie d'oeuvres sur l'His toire Juive pendant les périodes Hellenistique et Romaine; 1946/70.

- JOSEPH CATTAOUI PASHA

"Coup d'oeil sur la chronologie de la Nation Egyptienne. Kairo Paris, 1931.

****

UNE LETTRE QUI COMPROMET, PUISQUE C'EST LA GUERRE .....

****

Agée de 81 ans, souriante et sereine, Gioia Yehudith Azriel, née Casès, vivant actuellement au Beith Avoth de Pardès Hanna, raconte son histoire tranquillement.

Sa famille quitta Smyrne où elle est née pour s'installer à Alexandrie et beaucoup plus tard au Caire. Mariée tôt à un cordonnier orthopédique sourd-muet, né à Yaffo et venant de Marseille où il avait appris à lire, écrire et son métier.

Les péripéties de sa vie ont été enregistrées par la Rédaction et se trouvent au siège, à la disposition du lecteur. Dans l'espace à notre disposition dans 'Goshen', nous voudrions nous limiter à illustrer la période de son arrestation le 1er Novembre 1956 à sa détention aux Barrages jusqu'au 3 Janvier 1957.

A Alexandrie, avec son mari, Michel Azriel, elle avait eu une vie aisée, tranquille, avec de bonnes relations avec les voisins égyptiens. Sa fille aînée, Renée, s'était mariée et avait suivi son époux en Israel. Mme. Azriel a eu un fils sur le tard; elle a donc écrit une lettre à Renée, lui envoyant une photo du nouveau-né.

La correspondance passait par l'intermédiaire d'amis en Grèce. Or cette lettre fut interceptée par la censure. "J'ai été convoquée à la Mohafzah (gouvernorat). Il y avait là-bas l'Avocat Benzaken, Rodi Une foule immense attendait, avec des Juifs du Caire, d'Alexandrie, d Port-Saïd, de Suez. Je fus relâché

"Quelques temps plus tard, le soir de la déclaration de la guerr de 1956, la police est venue à la maison. Le même policier qui a vu la lettre et qui m'avait interrogée est venu m'arrêter, le revolver en mains. J'eus à peine le temps d'enfiler mes bas."

"A la Mohafzah, il y avait aus une jeune accouchée. On l'a prise d l'hôpital. Personne n'a dormi ce so là."

Témoignage d'Henriette, qui alors avait 16 ans: "C'était un vendredi, je n'oublierai jamais. Après minuit, vers deux heures du matin, des coups forts frappés à la porte. "Vous êtes Mme. Casès? Taàli yassetti, avec moi à la police". " J'ai crié: venez à 8h.!" -"Enti lessa zeghayyarah! Rouhi t ami!"

Ils ont réveillé tous les voisins pour que ceux-ci voient comment ils procèdent."

./.

S O M M A I R E
- - - - - - - -

1) Carte géographique de "Goshen" en Egypte.
Origine du mot "Goshen"

2) Une lettre compromettante puisque c'est la guerre
Judith Cases Azriel

3) Théa Levinsohn

4) Dates concernant l'histoire Juive ancienne en Egypte.
Depuis l'arrivée de Joseph en Egypte jusqu'a Shavouoth

5) Photo de Joseph et ses freres.

6) Rencontre: Femmes Arabes et Juives pour la Paix
Dr. Ada Aharoni

7) Moustafa.

8) Poème de Ines Albeldas.

9) Poème de Rosy Menasche.

10) Lettres à la Rédaction.

11) Le chevalier de Montferrier - Albert Masri

Les articles n'engagent
que leurs auteurs.

La Rédaction: Dina Brakha
Lucie Gottesman
Rosy Ménasché
Allégra Mizrahi
Porté a l'imprimerie: Gilbert Bar-On

התאחדות יוצאי מ

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה ור

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

G O S H E N No.5 Sept. Oct. 1987

B.P. 589 - Haifa

BONNE ET HEUREUSE ANNEE

L'invitation *Entête: 45 10–*

Dites-lui:
« Ainsi parle ton fils Yosseph:

'Elohim m'a placé en maître de tout Mitsraïm.
Descends vers moi, ne t'arrête pas!
Tu demeureras en terre de Goshen.
Tu seras proche de moi, 10

28 Il envoie Yehoudah en face de lui vers Yosseph, *En Mitsraïm*
pour qu'il le guide vers Goshène. *Entête: 46 28 47*
Ils viennent en terre de Goshène.
29 Yosseph attelle son char.
Il monte à la rencontre d'Ysraël, son père, vers Goshène.

vous direz:
'Tes serviteurs? Des hommes à troupeaux,
depuis notre enfance jusqu'à présent,
nous, de même que nos pères',
afin que vous demeuriez en terre de Goshène

התאחדות יוצאי מצרים

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Gosher

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

יון מס.6 · סיון תשמ"ח · מאי 88

גושן · ת ד 589 · חיפה 31004

40

שנה לעצמאות מדינת ישראל

תש"ח - תשמ"ח

תוכן העניינים

3 שירי הלל למדינת ישראל. אלגרה מזרחי – עברית
רוזי מנשה – צרפתית

4 – 7 חיבוק העבר – אסתר וידל – מוסרי ז"ל

8 – 9 היהודים במצרים בשנות השלושים והארבעים וסיכום.
ד"ר מיכאל לסקיר, אוניברסיטת תל-אביב.

"מורשת יהדות מצרים" – ביה"ס הריאלי בחיפה.

10–11 תמונות "ימן העבר"

12 תוכנית הרצאות ופעולות 1988 – 1987 – בעברית

13 " " " " – בצרפתית

14–17 שש שנים באלכסנדריה של פרוק – רות דותן – בתו של הרב הראשי מאלכסנדריה הרב משה וינטורה ז"ל.

18–19 היו ימים – בנימין עברי.

פניית המערכת אל אסירי ציון בכל התקופות – מברק ממר אריה אמיר, שגריר ישראל בסן סלבדור לשעבר לאון (לולה) צ'רניאבסקי – צדיקוף, חבר "מכבי החלוץ" בקהיר עד 1948.

20–21 ארגון חברי ההגנה במצרים בשנות 47–1949.
מתוך דבריו של שלמה חביליו – הכין ותקצר סמי שם טוב.

22 שיר הלל ל-40 שנות המדינה – בצרפתית – אסתר פינטו.

23 מכתבים למערכת – ספרים חדשים

הירהורי לב – באנגלית – דינה ברכה.

המערכת

דינה ברכה
לוסי גוטסמן
אלג'רה מזרחי

הכין והביא לדפוס:

ג'ילבר בר-און.

גרפיקאי

יעקב טלר

ברצוננו לציין שהמאמרים הם באחריות כותביהם בלבד.

× נמסר לפירסום באדיבותה של בתה הגב. לבנה זמיר

AUX SONS DE CLAIRON

****

Une première page de 40 ans

Ma gazelle
c'est toi mon peuple
qui cherche sa source
dans la forêt sombre
où ne perce aucun rayon
de soleil
car la consigne
c'est la haine
et le leit-motiv
pas de liberté
pour deux peuples
demi-frères
se déchirant

mes frères
gazelle aux abois
livrée par l'histoire
sur une minuscule
terre imprégnée
de sang et de sueur

tes blessures sont les miennes
gazelle aux abois
as-tu trouvé la source
et le miracle
de l'oeil clair
et de la justice
dans la justesse
de la vie triomphant
de la mort trop longtemps
souveraine ?

Frères, demi-frères,
je vous adjure
Ramadan, Shavouot,
40 ans n'ont-ils pas suffi ?

ROSY MENASCHE

מדינת (ארץ) ישראל בת ה-40

"פני הארץ הם פניך
פני אחיך, בניך ושכניך".

ארץ יפיפיה היא ארץ ישראל
לאורכה ולרחבה.
בצפון הרים גבוהים בפסגתם
שלגים,
גם נהרות זורמים לעמקים
הירוקים.
במרכז ארץ רועשת גועשת
מלאת חיים, תוססת
לב פועם.
בדרום ארץ רחבת ידיים
של הרים ומדברים צחוחים
בשוליהם ימים מלוחים ואדומים.
אבותינו חצו אותם
להביאינו עד הלום.
ועל ראשם מתנוסס
כתר ובאיבו יהלום
עתיק יומין, ממלכות יהודה
מרכז דעת וחכמה.
עיר דוד בתפארתה
ירושלים שמה.
ממערב קדם ים גדול
שטוף שמש וכחול.
במזרח עם שובא זרח
ומקבאת עמים המטרפח קרח.
לרגל ה-40 מעל לאלפים
גיל החכמים.
יד נושיט לאויבים
לשמור פניבו יפים
לזכר הבנים
ולכבוד בני בנים
לדורות הבאים.

אלגרה מזרחי

"...לֹא-יִשָּׂא גּוֹי אֶל-גּוֹי חֶרֶב
וְלֹא-יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה"

"חיבוק העבר" - מאת אסתר וידאל, לבית מוסרי.

(תקציר מתוך ספרה היוצא לאור בשפה הצרפתית)

מורשת הקהילה היהודית בחלואן, מצרים, בין השנים 1855-1955

אסתר וידאל, לבית מוסרי.

נכדתו של דוד מוסרי, מנהיג הקהילה היהודית בחלואן, ואחיניתו של אסלאן אל-טבאח' הקולינר הידוע ובעל רשת בתי המלון "אסלאן" בראס-אל-בר.

נולדה בשנת 1911 בחלואן, נישאה בשנת 1930 ל- ויקטור וידאל, עלתה ארצה בשנת 1951 עם בעלה, ששת בניה ובתה.

לאחר חיים ארוכים של עמל ויצירה בארץ-ישראל, הלכה לעולמה ביום כז' בשבט תשמ"ד (31.1.84) בקבוץ ניצנים.

התקציר הועבר למערכת "גושן" ע"י בתה, גב' לבנה זמיר, יו"ר האגודה לידידות ישראל מצרים, בישראל.

הספר "חיבוק העבר", יוצא לאור בימים אלה בשפה הצרפתית בהוצאה לאור של "נהר מצרים".

בשנת 1885 שמע סבי לראשונה ע
העיר חלואן, מפיו של תיי
עשיר, שהחליף אצלו מטבע זר,
כי סבי אז עסק, כמו רוב
היהודים הנכבדים, בכסף ובזהב.
התייר העשיר, סוארץ שמו, הוא
המליונר היהודי שהקים בתוך
קהיר רשת של כרכרות "ערביא
סוארץ", והוא מציע לסבי, דוד
מוסרי, לנהל איתו את בנית פסי
הרכבת בין קהיר לחלואן, עם
זכיון שהפקידה ממשלת מצרים
בידי סוארץ.

דוד מוסרי, איש מלא חן וקסם,
שנולד ברובע היהודי של קהיר,
נשוי ואב לשלושה, הסכים לעזוב
את הרובע היהודי, והיה אחד
היהודים הראשונים שעשה זאת.
אותו רובע יהודי, שהיה כעין
"מדינה בתוך מדינה", על בתי-
הספר שלו, בתי-הכנסת, בתי
המלאכה הזעירה ובתי-המסחר.

היום הגדול הגיע. תחנת הרכבת
החדשה והמפוארת נפתחה
לראשונה, עם שלושת אולמי
ההמתנה הגדולים, אשר אחד מהם
מיועד "לנשים בלבד", הכל
מרוהט בטוב טעם ופאר. מיד
לאחר הפתיחה, הביא דוד את
משפחתו לחלואן, וגרו כולם
"בבית-הגדול". הבית של סבי
היה פתוח לכל יהודי שבא לעבוד
בחלואן ושעדיין לא היה לו בית
משלו בשביל לגור בו. כל בוקר
עם שחר, היו קמים כל הגברים
יחד עם סבי, מתפללים "שחרית"
וקירותיו של הבית הדהדו
מנגינות ומקריאת שמע. השבת
בעיקר, היה כעין חגיגה קדושה,
עם התפילות, הקידוש, הארוחות
הדשנות, שבישלה "סניורה אסתר"
אשתו היפה והצעירה של דוד.
הבית-הגדול נקרא כך, לא רק

בגלל גודלו, והוא היה באמת גדול מאד, אלא גם בגלל הערכים והמוסר ששררו בו, האמונה העמוקה, הכבוד לזכויות האדם, הזכויות האזרחיות והדתיות כאחד. הבית-הגדול נהיה פתאם קטן מדי, בכדי לחגוג בו עם כולם את ראש-השנה, כיפור, סוכות, וסוארץ שעבר גם הוא לגור בחלואן, בנה בו בית-כנסת מפואר, כיאה למשכנו של הקדוש ברוך הוא.

בד בבד עם בנית הרכבת, הקימה חברת "מארקוני" האיטלקית מרכזית טלפונים, מברקה ודואר, בה הועסקו כל האיטלקים הקתולים שבאו לגור בחלואן. זהו היה מין הסכם ידידותי כזה בין האזרחים החדשים בחלואן, וכפי שהרכבת הושבתה בשבת, כך מרכזית הדואר/טלפון הושבתה בימי ראשון, כי כל מפעיליה היו נוצרים. כך הלכה והתפתחה חלואן, מעיירה קטנה, לעיר קיט חורפית ומושכת ביותר. חמי-חלואן ידעו עדנה של פאר ויוקרה, והיו בזמנו "תחנה תרמלית" בעלת מוניטין, על רופאיה הנכבדים שהובאו מחו"ל, וכן בעבור האחיות האירופיות היעילות והמקסימות שהפעילו וניהלו את התחנה. מלון "חמי-חלואן" שנבנה קרוב למעינות הגפרית יכול היה להתחרות עם המלונות המפוארים ביותר של וינה או ברלין של אז. נבנו בתי-מלון נוספים: ה-"וינדזור", "וינטר-אנטוניו", ה-"סן-ג'ובאני", "גרנד-הוטל", ולבסוף נבנה הסנאטוריום הידוע "אל-חיאת" פנינת המלונות יחד עם המרפאות הפרטיות של ד"ר גלאנז ושל ד"ר פרמינגר. בנוסף לכל זה, פיזיקאי עולמי ידוע, החליט שחלואן הוא המקום האידיאלי להקמת מצפה-כוכבים, וכך גם נבנה במעלה ההר, אובסרוטוריום מן המשוכללים בעולם, עם טלסקופ, סיסמוגראף, ומכשירים מודרניים ומשוכללים ביותר.

חלואן המשיכה להתפתח, ודוד מוסרי, חלוץ ראשון לקהילה היהודית בחלואן שכבר מנתה כחמשים משפחות יהודיות, הפך למנהיג הטבעי של הקהילה. מנהיג רוחני ומוסרי כאחד, אהוב ומכובד על הבריות. דוד לא היסס לשלוח את ילדיו למיסיון האיטלקי, כי האמונה והדת היהודית היו כל כך מושרשים אצל כל אחד מבני המשפחה, שהוא ידע היטב כי שום דבר לא יצליח לערער בילדיו את האמונה. שלושת הדתות צמחו ופרחו בחלואן, מתוך אחוה ואידיליה, מבלי שאמונתו של האחד תפריע במאומה לאמונתו של השני. הילדים הפכו לגברים, הבנות התחתנו אך מובן מאליו שלא עזבו את הבית. כך היה מקובל וכל בת שהתחתנה קיבלה בבית-הגדול חדר משלה, בו היא עברה לגור יחד עם בעלה. בשנת 1902 נולדה הנכדה הראשונה של הבית-הגדול, הבכורה של "הדור השלישי", זו שבגלל השכלתה ושנינותה קיבלה את הכנוי: "האינציקלופדיה החיה", והיא זו אשר היתה עתידה להיות סבתו של אבי כהן, הכדורגלן הישראלי הידוע מליברפול. ברבות הימים, ולאחר עמל של חיים מלאים וארוכים, הרגיש דוד מוסרי את הצורך של מעט מנוחה, והפקיד בידי שני בניו הצעירים, מוריס וסלימן, את עול העבודה והאחריות בסוכנויות. דוד מוסרי נפטר מהתקף לב פתאומי וכל אזרחי העיר חלואן, נוצרים, מוסלמים ויהודים, ליוו אותו למשכנו האחרון. בנו הבכור אברם נתמנה כיורשו הטבעי במנהיגות הקהילה. לאחר

זמן, מוריס וסלימן, בניו של דוד שנולדו בחלואן, החליטו להינשא באותו היום עצמו. החתונה נערכה בחצר הענקית של "הבית הגדול". לא היתה עוד חגיגה גדולה מזו, עשירה מזו או מפוארת מהחגיגה הזאת. שתי הכלות הצעירות נפגשו תחת כיפת השמים, החליפו ביניהן סיכה, במטרה למנוע את "עין-הרע". פר שלם נשחט והוקרב כקרבן לכפרה. במשך שבעה ימים ושבעה לילות נמשכה החגיגה ונשמעו צלילי המוסיקה הבלתי פוסקת, שבעה ימים של אוכל, שירים וריקודים. האורחים שבאו ללא הפסק, הביטו בחיבה בשתי הכלות: אשתו של מוריס, שחרחורת יפהפיה, דקה גבוהה ועדינה, ההיפך הגמור מאישתו של סלימן, ורודה ועגלגלה, בהירת שיער וירוקת עיניים.

בשנת 1911, עשרים ושתיים שנה לאחר הולדתו של אבי, מוריס מוסרי, נולדתי אני "בבית-הגדול" באותו חדר בדיוק בו נולד אבי מוריס.

מלחמת העולם הראשונה, מצאה את משפחת מוסרי הענפה במלוא היציבות, שלמים עם האחרים ועם עצמם, מלאי אושר וחדוות-חיים. נונה אסתר, האהובה והאצילה, היודעת להאזין לגדולים ולקטנים, הבחינה ערב אחד בצל של דאגה על מצחו היפה של הדוד סלימן. ואמנם עוד באותו ערב גילה סלימן לשני אחיו, כי הילוה שלוש מאות לירות מצריות לבנו של חלים טוסון פחה, שהיה ידידו ולקוחו הותיק. הסכום הזה נחשב אז לסכום עתק, וחלים טוסון פחה, שהיה טורקי, ברח עוד באותו בוקר עם כל משפחתו, מתוך פחד שיאסרו אותו. הדוד אברם לא הסתיר את הפתעתו ואת כעסו: "הכיצד זה הרשית לעצמך להלוות כספים, כאשר אבינו היקר ז"ל אסר עלינו לעשות כמעשה הזה?"- ואז קם סלימן, היכה באגרופו על השולחן שלפניו והצהיר: "אני לוקח על עצמי את כל ההפסד שגרמתי. אפרע לבדי את החוב כולו ואיננני רוצה לשמוע מילה אחת נוספת בנושא". בלילה הזה איש לא עצם עין בבית-הגדול. למחרת היום כהרגלם, פתחו מוריס ואברם את החנויות וסלימן התיישב בשקט ליד אמו, התנצל על התנהגותו של ליל אמש והודיע לה בשקט, שהגיע הזמן שכל אחד מהאחים ילך לגור לבדו, בבית משלו. הצטדק בכך שהילדים גדלים ומתרבים וכי הרעש כבד מנשוא. אמי תמכה בהצעה, אך סבתי אסתר, אובדת עצות, מחתה בסתר את דמעותיה.

עוד באותו יום עזב הדוד סלימן את הבית הגדול, ועבר לגור בבית הקטן שבקצה הרחוב. סאייד, המשרת שלנו הטוב והותיק, זה שבצעירותו שירת בנאמנות את סבי דוד, זה שבעיניו היינו תמיד האדון והגברת הצעירים, זה שראה אותנו תמיד יחד, שהתחלק אתנו בשמחה ובעצב, שנשא בזרועותיו כל ילוד בבית-הגדול, סאייד לא האמין למראה עיניו. לעזוב את הבית הגדול? ובכל זאת, גם בעיני העולם כולו נחרב. רחוק מנונה-אסתר, אני שתמיד נצמדתי לסינור שלה, שתמיד הלכתי אחריה, מצאתי פתאום את עצמי בעולם זר, בעולם אחר ובלתי מוכר. כי גם אנחנו הלכנו לגור בבית אחר.

באותו בוקר של חודש ספטמבר, שלח דודי סלימן את בתו סלין, לקרוא לסבתא אסתר. הוא להט מחום, סבל כאבי טופת והרופא

הודיע שסלימן לוקה בשיתוק חלקי בגוף. אלה היו התוצאות של הכעס, הרוגז ועגמת הנפש.

בשנות 1920-1924, עבר על מצרים משבר כלכלי. אנגלי בשם ביברמן שאבי עזר לו רבות מספר שנים קודם לכן, הציע לאבי לבוא אתו לפלסטינה, לעבוד עם האנגלים. אבי נסע לשם, מסעותיו לפלסטינה וחזרה נמשכו שנה אחת. בתי המלון בחלואן החלו לפשוט רגל, נסגר בית המלון "בלום", בית המלון "גורבן".

עבודתו של אבי בפלסטינה עייפה אותו מאד ועערה לחלוטין את בריאותו. הוא נפל למשכב בגלל לחץ בעורקים. הייתי עוד אז נערה צעירה, והייתי רצה לבית-הכנסת בחלואן, ומתפללת לאלוהים שיחזיר לאבי את בריאותו. הייתי בוכה בדמעות אין סוף על שלא יכולתי להתבטא בתפילותי, בשפתו של עמי, העם הנבחר, עם ישראל, בו הייתי גאה ואליו השתייכתי. אבי החלים הודות לטיפולו המסור של ד"ר מנשה. לדוד אברם נולד עוד בן, סולי, וגם הוא וגם רעיתו לא עזבו אותנו לבדנו בעת צרה. באושר ובשמחה היו מארחים אותנו "בבית-הגדול", אך שום דבר לא חזר מעולם לקדמותו: לא המשחקים "בנוקרה", לא הריצות המטורפות שלנו מתחת לעצי הדקל, אפיללו הדבש של התמרים כבר לא היה אותו הדבש. לא יותר החזרות השמחות והרעשניות של "הגדוד מוסרי" מבית-הספר. אותו גדוד הילדים, שסרגל ביד, דפקו על כל הדלתות שבדרך, וברחו בצחוקם המתגלגל למרחקים. לא יותר ההשתאות הילדותית, בזמן מעברו של הקטר השחור מתחת לגשר העץ, וענני של פיח שחור אופפים את ראשינו. לא שומר הסמאפון עם המנורה האדומה ביד, ותנועותיו המסובכות, ואף לא ריח היסמין וריח התאמר-חינה. כלום. אפילו העיר כבר לא היתה אותה העיר... האיטלקים, האנגלים, הצרפתים, עזבו את חלואן, ובמקומם באו לגור ערבים, מוסלמים. גם אני עזבתי יום אחד, יום שמש בהיר של חודש דצמבר. כי בנות מוסרי הולכות אחר בעליהן.

אך יום אחד חזרתי. עם בני הבכור דוד, חזרתי אל סיידי המשרת הזקן, והוא לקח את בני לזרועותיו וליד הדלת הדרומית של "הבית הגדול" הוא שר לו את אותו שיר הערש שהוא שר לאבי, וששר גם לי בהיותי תינוקת בזרועותיו. המשרת הזקן והנאמן שידע לספר ארוכות על ה-"חאואגה-אל-כביר", דוד מוסרי, חלוץ הקהילה היהודית בחלואן שהחלה בשנת 1885 והתפזרה לחלוטין בשנת 1955.

האגדה אומרת, כי משפחת מוסרי מוצאה בעיר ליבורנו, שבאיטליה. בארכיון העירוני של ליבורנו, שם גר כיום דוד מוסרי, בן-דודי, עם שמונה ילדיו, נמצא העץ הגניאולוגי של המשפחה. היום, מפוזרים בני מוסרי בארבע כנפות תבל: חלקם באיטליה, רומא, נפולי, מילנו, חלקם בלונדון, פריז, ניו-יורק, מונטריאל, וכולם, כולם, ילדי מוסרי של "הבית-הגדול"... אך ליבם של כל אלה מחזירם מידי פעם אל ירושלים, אל עיר הקודש, כי הם יודעים שכאן הוא השורש. ואני, כאשר אני מספרת לחמש-עשרה נכדי הצברים, על "הבית-הגדול" ועל ארבע הדורות שחיו בו באושר ושמחה, הם חולמים על לנסוע פעם לשם, לראות את "הבית-הגדול"...

היהודים במצרים בשנות השלושים והארבעים

יהודי מצרים בשנות המלחמה וקשריהם עם ארץ ישראל

מאת יולנדה מוסנזון, מ"מ (תל-אביב)
(ספרית הפועלים)

בקהיר ובאלכסנדריה טיפלו מוסדות היהודים בחיילים יהודים ארצישראליים ששירתו במסגרת הצבא הבריטי. באלכסנדריה פעל המועדון לחיילים ברח' הנביא דניאל 54. הצירנים המקומיים, בשיתוף עם נכבדי הקהילה ולשכות בני ברית, עשו רבות להפעלתו התקינה בתחומים שונים. בקהיר הופעל מועדון מקביל, ואפילו בממדים יותר נרחבים. פעילות זו נעשתה בשיתוף פעולה עם הסוכנות היהודית ושליחיה השונים שהגיעו למצרים ב-1943 או קצת לפני כן.

בין השליחים הראשונים שהגיעו מטעם הסוכנות היהודית והמוסד לעליה ב' היו מרדכי בר לב מקיבוץ דן, רפאל רקנאטי מהפלמ"ח ועקיבא איגר מקיבוץ נען. לאחר מכן הגיעו שליחים נוספים, ביניהם עקיבא קסטנברים, יאיר דואר ולוי אברהמי - שליח ה"הגנה", שפעל במצרים בשנים 1943 - 1947 ושיתף פעולה עם יולנד הרמור, יהודיה מאלכסנדריה שגוייסה על ידו ועל ידי משה שרתוק לפעילות מודיעינית ומתחילת שנות ה-40 עמדה לשירות המוסדות הלאומיים בארץ ישראל. השליחים עסקו בפעולות חינוך בקרב הנוער הציוני, אולם מאז שנת 1945 החלו לטפל בעליה בלתי לגאלית של בני נוער בנתיבים שונים לארץ ישראל. בשנת 1945 פעלו במצרים שני אנשי הלחיי אליהו חכים ואליהו בית צורי, שרצחו את הלורד מוין - מיניסטר המדינה בממשלת בריטניה שמושבו בקהיר.

מאז 1945, ואולי אף לפני כן, הופעלה העליה הבלתי לגאלית במסגרת ה"הגנה" והמוסד לעליה ב' ובשיתוף פעולה עם נוער ציוני ויחידות צבא ארצישראליות שישבו במצרים: החל מיחידות ההנדסה ועובדי הנמל ועד לפלוגות ההובלה. פעילות זו נמשכה גם לאחר סיומה של המלחמה והחיילים היו פעילים בה, כל עוד נמצאו על אדמת מצרים.

מ-1941 ואילך הפכה מצרים לאחד המרכזים הגדולים ביותר לחיילים עבריים במזרח התיכון. בשנת 1944 היו מרוכזים בה כ-7,000 חיילים וחיילות, רובם באיזור תעלת סואץ ומיעוטם בקהיר, אלכסנדריה וסביבותיהן.

בספרות העוסקת במערכת היחסים בין יהודי מצרים והחיילים הארצישראליים הודגש כי נוכחותם של החיילים הגבירה את רגשות ההזדהות, הגאווה והסולידריות היהודיים במצרים. לעומת זאת, ריתכן שלא בניגוד לתיאור זה, אנו מוצאים בדו"ח של יעקב טשרנוביץ, מאנשי הסוכנות היהודית, אשר שהה במצרים פרקי זמן ניכרים, גירסה נוספת הקובעת כי המגע בין ציבור החיילים לבין יהודי מצרים לא היה תמיד הדוק במיוחד. בלוב ובאיטליה השפיעו החיילים הארצישראלים לדעת טשרנוביץ, השפעה מרובה על חיי הציבור היהודי, כנראה עקב העובדה שבקרב האוכלוסיה היהודית המקומית היו שכבות עניות וסובלות, הזקוקות לעזרה. במצרים, לעומת זאת, מצאו החיילים ישוב יהודי עשיר יחסית ומבוסס, שהתייחס אל החיילים באורח שאופיו פגע לעתים בגאווה העצמית של החייל העברי. יתכן שנוצרה אפילו מתיחות מסויימת ביחסים בין החיילים והשכבות המבוססות יותר.

המלחמה, האימה מפני האפשרות של פלישת צבא רומל למצרים, הקשר החי שנוצר עם ארץ ישראל, ימי השוהר באירופה, בראש של שליחי הסוכנות היהודית, ה"הגנה" והמוסד לעליה ב' - כל אלה דרבנו יהודים רבים לפעול ביתר מרץ למען המגבירות ובעיקר המגבית למען הצלת יהודי אירופה. המגבית במצרים אורגנה על ידי רות קליגר (קליאב) מטעם המוסד לעליה ב' והסוכנות היהודית, שהסתייעה על ידי ליאון קסטרו, מנציגי הסוכנות במצרים באותה תקופה. רות קליגר הגיעה למצרים ב-1942. שלמה ברד מציין כי בדו"חות המגע הראשונים נטען שאין הרבה סיכויים להשיג תוצאות רציניות בקהילה מצרים. אך קליגר, בחמיכתה של אלוזירה סיקורל (ממשפחה יהודית ואמידה), חדרה לכל החוגים היהודיים, הן בקהיר והן באלכסנדריה והצליחה לאסוף סכומים נכבדים, גדולים מאלה שנתרמו אז בקהילות יהודיות אחרות בארצות הים התיכון.

המגבית אספה כספים לקליטת פליטים מאירופה בארץ ישראל, והכנסותיה הגיעו ב-1944 ל-100,000 לישי"ט בקירוב. השלטונות הבריטיים, שעקבו מקרוב אחרי רות קליגר וליאון קסטרו, סברו כי במצרים מתנהל רב אצל היהודים.

קליגר, קסטרו, תאה וולף ושליחי הסוכנות
השונים, פעלו רבות בסיוע לפליטים יהודים
כמצרים בשנות המלחמה. קסטרו כנציג הסוכנות,
טיפל בעליית הפליטים ממחנות "אל-שאט",
"מוֹזֶס וֶלסי" ואל עריש. מוצאם של פליטים
אלה היה מלוב, תימן, יוגוסלביה איראן
ופולין. במאי 1945 נותרו בשלושת
מחנות אלה 32 פליטים בלבד, ביניהם
קשישים, אך גם מספר אחיות, חיילים,
סטודנטים לשעבר, פקידים, אגרונומים,
סוחרים ובעלי מלאכה.

סיכום

הפעילות של יהודי מצרים בביטוי להזדהות
עם יהדות אירופה, במאבקים נגד השפעת
הנאצים והסיוע לפליטים, וכן התמיכה
בבעלות הברית - השיגה הישגים הודות
למספר פעילים מרכזיים, ביניהם עורך
הדין אמיל נג'אר, ליאון קסטרו, אלפרד
כהן, אבינועם הורביץ, י.ד. מוצרי, חיים
צדיקוב, יעקב ריסמן, מוריס פארג'ון,
לזר ביאנקו ואחרים. חלק מהם אירגנו
עוד בשנות ה-30 את העצרות ההמוניות
כמחאה והסברה נגד הנאציזם. לאחר מכן
נוצר שיתוף פעולה עם גורמים
ארצישראליים וציוניים, שעודד את יהדות
מצרים לגלות מעורבות גדולה יותר
בבעיות היהודים באירופה.

קשה בשלב הנוכחי של המחקר לקבוע בודאות
את ממדי השפעתם של העתונים היהודיים
בקרב האוכלוסיה היהודית במצרים ומחוצה
לה בארצות המזרח התיכון, כי לא נתברר
היקף תפוצתם. אך ברור כי "ישראל"
ול'אוֹדוֹר" ו"אל-שמס" תרמו תרומה
נכבדה בגיוס דעת הקהל. המידע שבידינו על
פעילות ישראל במזרח התיכון ובצפון
אפריקה מצביע על כך שהעתונות היהודית
במצרים היתה בין הדינאמיות ביותר,
ששירתה את הענין היהודי והציוני בעימות
עם ההשפעה הנאצית.

העתונות היהודית במצרים, עסקני הקהילות
האירגוני הציוניים אומנם נמנעו בדרך כלל
להיכנס לעימות חריף עם אירגוני
האומנים המצרים, לרבות "מצרים הצעירה"
"האחים המוסלמים". אך היא לא היססה
לתקוף אירגונים מוסלמיים קיצוניים
כאן עדביים ופאן איסלאמיים בעולם
המוסלמי, כולל ההנהגה הערבית
הפלשתינאית והמופתי הירושלמי, ודיווחה
בגלוי ובאהדה על המפעל הציוני בארץ ישראל.
העתונות והעסקנים הגיעו לפעמים עד כדי
עימות עם השלטונות המצריים.

עם חלוף סכנת הפלישה של צבא רומל, להוצי
מספר אירועים ב-1942 וב-1945, לא הי
היהודים במצרים נתונים עוד לסכנות מיוחד
הנוכחות הבריטית במצרים - במישרין
ובעקיפין - גם לאחר שנת 1922, תרמה
ליצירת יציבות יחסית עד לעליית
היטלר לשלטון בגרמניה. גם לאחר מכן,
עד שנת 1947/48, גילו השלטונות
המצריים גישה סבלנית למדי. לא
נמנע מיהודים חופש תנועה. בשנות
המלחמה לא נפלה יהדות מצרים קרבן
לאיבה אנטישמית בקנה מידה משמעותי
כמו בסוריה, עיראק, לוב או תוניסיה.
במארוקו, בתוניסיה ובאלג'יריה -
ארצות צפון אפריקה הנתונות לשלטון
צרפת - התגייסו הקהילות וכן
העתונות היהודית לעימות עם ההשפעה
הנאצית ועם שלטון וישי המשתף פעולה
עם הנאצים. אך מצבם של יהודי
הארצות האלה היה שונה ומסוכן יותר
מאשר מצבם של יהודי מצרים.

ד"ר מיכאל מ. לסקר

מורשת "יהדות מצרים"

בשנה שעברה, הכינה קבוצה מתלמידי ביה"
"הראלי" בחטיבת הביניים, עבודה בנושא
"יהדות מצרים". עבודה זו הכילה 300
עמודים שכללו חומר הסטורי, ראיונות
אישיים, תעודות תמונות ועוד.

העבודה זכתה להערכה רבה והוצגה בין
השאר בתערוכת "יהדות התפוצות" בביה"ס

בשנה הנוכחית הוחלט בקרב מורי ההסטו
בביה"ס להשתמש בחומר הרב שנאסף על-
מנת לבנות תוכנית למודים שתשמש את
המורים בהוראת נושא "היהודים במצרים"
לתלמידים בשנים הבאות.

ה מ ע ר כ ת.

Photo gracieusement mise a notre disposition par Mr. Raphael Levy - Paris, France.

Ecole Jabes 1928

Ecole Abraham Btesh
1938 - Héliopolis

Ecole Abraham Btesh
Héliopolis - 1948

תוכנית ההרצאות ופעילויות 1988 - 1987

13.10.87 בחול המועד סוכות התקיים טיול של יום שלם לירושלים והסביבה.

9.12.87 מר רוברט דסה (נאסר במצרים ב-1954 ושוחרר ב-1968 במסגרת חלופי שבויים - 14 שנה)
"עסק הביש ו"הפרשה".

26.12.87 מסיבת חנוכה המסורתית

6.1.88 מר אבינועם לוריא - מרשות שמורות הטבע:
חיות הבר - סכנת הכחדה.

10.2.88 מר אלי דה קסטרו - ראש עיריית עכו:
הדו-קיום ערבי - יהודי

9.3.88 פרופ. גבריאל וורבורג - לשעבר מנהל המרכז האקדמי הישראלי בקהיר: פעולות המרכז בקהיר.

27.4.88 גב' נילי צ'ופק מאוניברסיטת חיפה
תולדות המקרא במצרים.

12.5.88 נשף מסורתי ל-40 שנות המדינה.

1.6.88 אסיפה כללית על כוס קפה של כל החברים לפגישה עם המורה במצרים לעברית לשעבר הגב' שפרה דהן, ובחירת ועד חדש.

PROGRAMME DES ACTIVITES 1987-88

****

13.10.87 - Excursion à Jérusalem à Hol Ha Moèd Souccot

9. 12.87 - Robert Dassa (ex-prisonnier au Caire de 1954-1968) relâché après 14 ans de prison en échange de prisonniers égyptiens) - Ses expériences.

26.12.87 - Bal traditionnel de Hannoukah

6. 1. 88 - M. Avinoam Lourieh
Les réserves naturelles et la flore en danger de disparition

10.2. 88 - M. Eli de Castro - Maire de Acco
Co-existence entre Juifs et Arabes à Acco

9. 3. 88 - Prof. Gabriel Varbourg - Ex-Directeur du Centre Académique Israélien au Caire
Relation sur les activités du Centre au Caire

27.4. 88 - Dr. Nily Tchoupak - Université de Haifa
Les rapports d'Israel avec l'Egypte dans les Commentaires

12. 5.88 - Bal de Yom Atzmaout - 40ème anniversaire

6. 88 - Assemblée Générale de tous les membres.
Rencontre avec Mme Dahan, ex-professeur d'hébreu au Caire - Elections d'un nouveau Comité. Café...

* *

רות דותן

שש שנים באלכסנדריה של פארוק

ישבתי ערב אחד, עם ידידים שחזרו מטיול במצרים, באזנתי לסיפורים, ומחשבותי הסיעו אותי אל העבר. עוצמת את העיניים ונזכרת: לאחר חמישה ימים נפלאים בים הכחול כדיר, הגענו לאלכסנדריה: התמונה הראשונה המתגלית לעיני, בנמל: ערבים לבושי סמרטוטים, עיניהם חולות ומכוסות זבובים, יחפים, שרוכבים על הרציף לאורך הקירות, ומרימים את ידיהם צעקנית "בקשישי!".

בתוך העיר, החום והלחות בלתי נסבלים בשבילנו, הבאים מאירופה. איננו מוכנים לזה. על סיפון האניה היה מזג האויר נפלא. איך יכולים לחיות בכיבשן כזה?

נסיעה ארוכה בטאקסי מביאה אותנו לדירתנו החדשה, דרך רוב איזורי העיר. מהנמל הדומה לכל הנמלים במזרח התיכון, עברנו לרובע הערבי, השוק, הדומים לשכונות הערביות שבארץ. משם לאיזור תעשיה ומסחר, בתי חרושת וחנויות, ולאיזורי מגורים בעלי סיגנון אירופאי מיוחד של המאה ה-19. שדרות הדקלים, מרכבות עם סוסים, חשמליות פתוחות עם אשכולות אנשים הנתלים עליהן, אלה היו לגבינו חידוש מרחיש. כך גם ההמולה, העם הרב, ובעיקר רב גוני, ההומה ברחובות הצרים, החום, האבק, הרעש, הריחות, התנועה. כל זאת בשעת בוקר. בשעות הצהריים הכל נרגע הכל נח. החום מכריח את הדאם להפסיק פעילותו. יש אוירה של "מעלש" ו"יבוקרה". את המילים האלה למדתי מיד, והן היו אופייניות לרוח הכללית של ערביי מצרים דאז.

בשער הבית מקבל פניגו ה"קוואס" (שוער), שחור, לבוש מדים של לשכת הדבנות. חיוך רחב על פניו "מעסלאם!" אומר לנו, ו"מברוק"! וניגש אל המעלית לפתוח לנו את הדלת.

בקומה השניה דירת הרב הראשי. הדלת נפתחת. משרת סודני שחור לבוש גלביה לבנה וחגורה אדומה מברך אותנו גם הוא, בחיוך מלא שיניים: "מברוק"! ומוביל אותנו לתוך הדירה. איזה גודל! תשעה חדרים ענקיים, עם רצפת שייש, תקרה גבוהה, מסדרון אין סופי.

אנחנו הילדים יוצאים בריצה מטורפת לאורך הפרוזדורים ומגלים כל פעם עוד חדר ענקי, עוד אולם רב מימדים. אמי עומדת נדהמת: "פה נגור אנחנו?" אבי כבר התרגל למידות הדירה, ומשתמש בוודר אחד (הוא והספרים). אמי עדיין איננה מאמינ שכל זה מיועד רק למשפחה אחת, וכבר מתכנן לסגור חצי הדירה כדי שנרגיש כמו בבית. אנחנו רצים אל החלונות הגבוהים, הפונים אל הרחוב. רחוב נבי דניאל ומצד שני אל החצר, אל בית הכנסת "אליהו הנביא" הגדו והיפה, אל לשכת הדבנות, אל בית הספר הקהילתי היהודי. מתחתינו מועדון "מכבי". שכנינו: איטלקים, יוונים, מצרי ואנחנו..."צרפתים". לאחר מכת התדהמה הראשונה, ניגשת אמי אל המטבח כדי "להכיר משהו לצהריים". מיד קופץ עבדה, המשרת, ומציע להביא טבחית מבנות משפחתו. וכמובן גם עוזרת. הוא עצמו משרת קבוע בבית הרב. בסך הכל שלושה משרתים! אמי איננ רגילה לזה ומתנגדת. היא מוכנה לקבל עוזר אחת, והיא עצמה תבשל כפי שתמיד עשתה. עבדו? אם הוא שייך לבית, אין מה לעשות, יהיה עבדו!

לאחר ביקור מקיף בתוך הבית, יצאנו למחרת לסיור בעיר, במרכבה עם סוס, כמו במאה הקודמת! לא יכולנו לראות הכל, כמובן, אך ראינו שהעגלון מוביל אותנו דוקא ברחובות היפים והשכונות העשירות של העיר, מה שמראים לתיירים. מאוחר יותר ביקרנו בכל המקומות, מחארט-אל-יהוד (הרובע היהודי) העממי, ועד לרחובי סידי-בישר, סטנלי ביי, האיזור האריסטוקראטי שלאורך ה"קורניש", שפת הים הנהדרת של אלכסנדריה.

הרחובות המסחריים היו הומים אוכלוסיה מסגונית ביותר, ולמדנו עם הזמן להכיר את המצרים, הערבים, האירופאים השונים: אנגלים, יוונים, איטלקים, יהודים, לפי לבושם ומראהם הכללי. במיוחד היו בשבילי חידוש הנשים הערביות העטופות שחורים מכף רגל ועד ראש, פרט לעיניים, כשבד שחור תלוי מעל לאף, ומקושט במטבעות כסף. את אלה פגשתי בשוק, וגם בבית, כעוזרות. אמי, שבתורקיה היתה עדה לשחרור האישה המוסלמית, השפיעה על העוזרות שתחלבשנה כנשים מודרניות, ולפעמים הצליחה בכך. איננו בטוחה שהנשים היו כבר אז מרוצות לשינוי הזה.

הנוער הערבי, ביניהם רבבות ילדים קטנים, הסתובבו ברחובות, חיו ועבדו בהם, מי בצחצוח נעלים, מי במכירת עתונים או תירס צלוי, מי בבקשת באקשיש, בארבע או חמש שפות. קרוא וכתוב לא ידעו בשום שפה.

אלכסנדריה מנתה בתקופה זו קרוב למיליון תושבים, ביניהם 30,000 יהודים. עלינו היה להתאקלם בעיר ולהסתגל לחיי הקהילה. לא עבר זמן רב והחלו לבקר אותנו אנשים, יהודים טובים המכבדים את הרב, והרוצים טובתו וטובת משפחתו. בכל ביקור הביאו לנו מתנות, אך אבי נתן להבין באופן ברור שאין הוא מוכן לקבל מתנות כלשהן. כרב ראשי, היה דיין ושופט ושופט איננו מקבל מתנות. קשה היה למבקרים המופתעים להתרגל למנהג חדש זה, אבל קבלו את רצונו של הרב. אל אמי באו נשים לתת עצות טובות כדי שתצליח כנציגת הקהילה היהודית. אני זוכרת אחת מהן, גברת מכובדת, השותה קפה תורקי עם אצבע קטנה מורמת, ומרצה לפני אמי: "אם עשית בעצמך שמלה חדשה, ספרי שהיא באה מפאריס, או אפילו מ"שלון" או "הנרי" (חנויות אופנה גדולות בעיר). אם עשית ערוגה טובה, תאמרי שהזמנת אותה אצל "דליס". אל תסעי בחשמלית, תסעי במרכבה עם סוס, או בטאקסי. מתי תהיה לכם מכונית עם נהג צמודך?" (גם זה בא מאוחר יותר, כמתנת הקהילה, אבל אבי החזיר אותה בהזדמנות הראשונה). "את צריכה ערוגת, טבחית, שני משרתים. את צריכה להזמין את הספרית שלך הביתה, ובעיקר את צריכה לבחור "ג'ור", יום קבוע לקבלות פנים, לבקר הרבה ולקבל הרבה בביתך. את צריכה להיות חברה בארגוני צדקה שונים ולהיות פעילה, זאת אומרת להופיע בלבוש נאה ותכשיטים בקבלות פנים של בני ברית, למשל. גם בדירתך, הוסיפי קצת דקורציה. זה פשוט מדי. אני אומרת לך את זה כחברה, כי כך חיים כאן. הקהילה היהודית, ברוך השם, משגשגת, והרב הראשי ואשתו צריכים ליצג אותה".

עד כמה שזכור לי, אמי הודתה יפה לגברת, והמשיכה בדרכה העממית והפשוטה. היתה דחוקה מחיים נוצצים וראוותנים, ובכל זאת היתה אהובה מאד בקרב הקהילה".

מצריים של פארוק היתה ארץ ליברלית מאד, כלפי זרים. נתונה כולה להשפעת הבריטים, ומעניקה לבני כל האומות שוויון זכויות עם התושבים המקומיים. דוקא העילית היתה מורכבת בעיקר מזרים, שהרגישו טוב במצריים הודות לסובלנותו של המלך (או אדישותו?). הקהילה היהודית פרחה.

יהודים חבשו תרבוש, כמו המצריים, ודיברו ביניהם צרפתית או ערבית, לפי הצורך, כמו המצריים האמידים. היה זה תור הזהב של יהדות מצריים, ושום דבר לא העיד אז ששינוי כלשהו במצב הזה צפוי בזמן הקרוב.

בית הכנסת "אליהו הנביא" היה רחב ידיים ובנוי בטעם רב, ושימש כמרכז הקהילה. רוב יהודי אלכסנדריה היו ממוצא ספרדי, לאו דוקא דתיים, אך נהגו לבקר בבית הכנסת בשבתות ובחגים, ולרגל חתונות. שם היו עורכים את החופות, בפחות או יותר פאר, לפי המחלקה. במחלקה הראשונה, השטיח האדום הגיע עד למכונית... כל שמנה וסלתא של הקהילה נפגשו שם והמראה היה חגיגה לעיניים. עזרת הנשים ביחוד היתה גלריה של תצוגת אופנה.

ואל הקהל הזה פנה, בצרפתית צחה, רב שמצא דרכו אל לבם, למרות ההבדל בהרגלי חייהם, השקפותיהם ומטרותיהם.

אבי היה אדם בעל לב חם, תמימות מפתיעה והגיון בריא. יהודי גאה וצירני נלהב. דאג לכך שאדם יכבד את עצמו ואת זולתו. ירא שמיים, ישר ועני, ולגמרי לא דוגמטי. מעולם לא הכריח אותנו הילדים ללכת בדרכו טרם בלני מאד, הוא דרש רק מעצמו לקיים את המצוות, ואנחנו חיקינו אותו, ונהגנו לפי דוגמתו האישית.

הוא האמין בכל לבו שכל אדם נולד טוב וישר, ונתן אמון בכולם. לא הבין יריבות עדתית, ופעל רבות כדי לאחד את העדה הספרדית והעדה האשכנזית לקהילה אחת מגובשת וחזקה. שנא מתנות ד"יפרוטקציה", ומעולם לא הניחם למעמד החברתי, למותרות, לפרסום לשם פרסום. בכספו השתמש בעיקר לקנית ספרים, למורים בשביל ילדיו, להקמת מוסדות חינוך. בא מצרפת עם מעט כסף, וחזר אליה כמעט בחוסר כל, והדבר כלל לא הטריד אותו! כל פעם, במשך חייו הארוכים, יזם דברים ולפעמים הצליח. כשנכשל, התחיל מחדש. לפי דעתו, הדבר הדרוש ביותר לאדם הוא החינוך – אין טעם לתת כסף לעני ולהחזיר במצבו כעני – אלא יש לאפשר לו להרוויח את לחמו בכבוד, ללמד אותו, לאפשר לו ללמוד מקצוע. תודעה יהודית יש לעורר אצל הילדים, להם יש לדאוג יותר מאשר לאחרים. כל הדעות האלה עלו בדרשותיו מלאכת מחשבת, שהשפיעו רבות על הקהילה ורכשו לו את תמיכתה בפעולותיו בקרב הנוער

על המבוגרים ניסה להשפיע בדברים קטנים כדי לטשטש קצת את הבדלי המעמדות. אחרי התפילה, למשל, כל הציבור היה מתקרב אל הרב כדי לנשק את ידו. אבי חשב את זה למנהג משפיל לגבי הציבור, וביקש להסתפק בלחיצת יד (ולחיצת ידו היתה נמרצת מאד!) הריחוק בין השכבות החברתיות היה מורשש כבר דורי דורות במצריים, וקשה היה להתגבר על הפער. כל שכבה חברתית היתה חיה בתחום הסגור שלה ולא נסתה לפרוץ אותה.

אני זוכרת נסיון שעשיתי פעם להפגיש בביתי שני עולמות. היה זה יום הולדתי, והזמנתי כל חברותי לכיתה, וכל חברי מתנועת "החלוץ הצעיר" אליה השתייכתי. ברגע שהופיע ה"פרולטריון" (חברי "החלוץ") הסתלק במבוכה המעמד העליון (בנות הכיתה), ונוכחתי לדעת שעדיין לא הגיעו לאלכסנדריה העקרונות של המהפיכה הצרפתית.

עוד דברים היו לי חדשים במצריים. למשל לא היה מקובל שאישה תעבוד. אישה עובדת היתה אישה שירדה מנכסיה וצריכה לדאוג לפרנסתה בלית ברירה. בחורה יהודיה מהמעמד העליון היתה בדרך כלל לומדת בבית ספר תיכון יהודי, הנמצא באחד מפרברי היוקרה של העיר. לאחר גמר לימודיה, ולעתים קרובות לפני הגמר, היתה נשאית למישהו ממעמדה. עדיף מישהו העובד "בכותנה", או בנקאי. גובה הנדוניה היה חשוב מאד, והשדכנים הרוויחו יפה. כמה מחברותי נישאו בצורה זו, עדיין צעירות מאד, עם בעלים מבוגרים, מבוססים ומקריחים. מבעד לחלוני הייתי צופה ב"חתונות המרצלחות" היוצאות מבית הכנסת ודורכות על השטיח האדום - אורך מלא למחלקה ראשונה, חצי שטיח לשניה, ובלי שטיח לשלישית - אבי לא הצליח לבטל מנהג זה, אבל עמד על כך שיערוך בעצמו את החתונות מכל המחלקות.

לאחר החתונה היתה מתקיימת מסיבה מפוארת, בבית הכלה, עם שולחנות ענקיים עמוסים לעיפה, משרתים מאולפים העוברים בין האורחים ומגישים שמפניה וממתקים על מגשי כסף. ריקודים, אורות, פרחים, מוסיקה, מעדנים, כל זה יש גם אצלנו, אך שם היה הכל בסדר גודל אחר לגמרי. (דומא לפני נפילת האימפריה?) חתונה. אושר ועושר. בעיקר עושר.

אז היו מתחילים בשביל האישה הנשואה חיים של בטלה, ביקורים הדדיים אצל החברות מאותו מעמד, ישיבה בקונדיטוריה טובה, חופשות בבית הקיץ על שפת הים, חברות במועדון "ספורטינג" וצפיה בתחרויות סוסים, קבלות פנים למיניהן, פעילות פורמלית למדי בארגוני נשים לצדקה. חינוך הילדים הרכיס נמסר לידי האומנת. אין עבודה. אין דאגה. יש רכילות, פלירטים, ושעמום. כך היהודיות. כך הנשים בכלל, השייכות לאותה שכבה חברתית. תמונת האצולה ערב מהפיכה.

הקהילה היהודית נהנתה מיחס חיובי למדי מצד המצרים, ועמדתה נראתה אז איתנה מאד. היא היתה הגוף הפעיל והמצליח ביותר בקרב האוכלוסיה. אלכסנדריה, הנמצאת בצומת שלוש יבשות, היתה עיר קוסמופוליטית מאד. מצרים, אנגלים, איטלקים, יוונים, צרפתים נפגשו בה, וחיו בדרך כלל ברובעים המיוחדים להם. לאחר פרוץ מלחמת העולם השניה, מספר התושבים השונים גדל עוד יותר. באו לשם חיילים מכל קצוות העולם: בריטים, אמריקאים, אוסטרלים, דרום אפריקאים, ואפילו יהודים מארץ-ישראל המשרתים בצבא הבריטי. כל העמים וכל הדתות היו מיוצגים באלכסנדריה וחיו בשלום זה עם זה: מוסלמים, קופטים, מרוניטים, קאטולים, פרוטסטנטים ויהודים, ובכל תקופת שהותי שם לא שמעתי מילת גנאי נגדנו. אכן היתה זו תקופת הזוהר של הקהילה היהודית.

בזמן המלחמה לא סבלה אלכסנדריה כמעט כל מחסור של מצרכי מזון, אבל סבלה מתקופות ארוכות של הפצצות אוויר. חודשים רבים הפציצו לילה לילה מטוסי האויב גרמנים ואיטלקים את אלכסנדריה. נפגעו בעיקר הרבעים השוכנים קרוב לנמל. אך לעומת מה שקרה באירופה, אפשר לומר שהמלחמה פסחה מעל למצריים.

בכל זאת, כשהגיע צבא רומל לאל-עלמיין, התחילו אנשים רבים, ביניהם יהודים, לעזוב את המקום, מי לשוויץ, ומי לדרום אפריקה. הגרמנים היו צפויים באלכסנדריה תוך שעות ספורות.

אני זוכרת, שבאותו יום, אבי ניגש אל ספרייתו ושלף מילון קטן צרפתי-גרמני. כשהחל לדפדף בו שאלה אותו אמי: "שמעת את החדשות? מה עושים?" "מה עושים ? ענה אבי, "כראש הקהילה עלי להשאר כאן ולהגן עליה. אני מקווה שאוכל לדבר עם הגרמנים אם יגיעו עד הנה. אני חוזר על הגרמנית שלי". וקרה נס, ולא הגיעו הגרמנים.

לאחר משבר זה, חזרו החיים למסלולם, ושוב נראתה המלחמה רחוקה, כדבר שלא יוכל לפגוע בארץ הנילוס. בתקופה זו היה עדיין פארוק מלך מצריים. תמונתו ותמונת אשתו היפהפיה פאריזה התנוססו בכל חלונות הראוה בעיר. הזוג המלכותי היה אהוב מאד, למרות העובדה שלמלכה נולדו רק בנות, חמש במספר, ולמרות הרכילות על חייו הפרטיים של המלך. העם היה צריך לחכות שעות ארוכות לאורך רחובות העיר כדי לצפות במכוניות המלכותיות העוברת בדרכה לארמון הקיץ של מונטזה. ערבים ויהודים שמחו לקראת מלכם.

בתוך האיפוריה הזאת התחילו להגיע אלינו ידיעות ראשונות על השואה באירופה. עקב ביקוריהם של משה שרתוק, יעקב צור, ראובן קצנלסון ואחרים, שמענו בתדהמה על מחנות ההשמדה, על רצח עם, על "פתרון סופי"לבעייה היהודית, ולראשונה שמענו גם על ארץ ישראל כפתרון וכמקלט לניצולים.

ב/1942 ארגנה הרבנות יום תפילה והתיחדות עם אחינו במחנות. בסיום נאומו פנה הרב ונטורה אל אומות העולם בקריאה נרגשת: "שמע ישראל! שמעו נא גם אתם, עמים מוסלמים ונוצרים, אתם שבמשך דורות הללתם אותנו את מלכות אלוהי אברהם, הבורא כל אדם בדמותו! אינכם יכולים לעמוד בצד ולצפות באפס מעשה בשואה הנוראה הזאת, בתקוה שבעתיד יבוא הפושע על עונשו. שום עונש לא יחזיר לחיים אלפי בני אדם שנרצחים באכזריות שיטתית ושפלה העוברת כל דמיון. ממקום קדוש זה אנו קוראים למעצמות המאוחדות: אנא, הזדרזו, בואו לעזרה לפני שיהיה מאוחר מדי".

אנחנו יודעים שקריאה זו, כמו רבות אחרות, לא הגיעו לאזניהם האטומות של המעצמות. אך הקהילה הזדעזעה ותרמה ביד רחבה למאמץ המלחמתי.

אחת התוצאות של מלחמת העולם היתה ההתעוררות לענין ארץ ישראל, הרדום במקצת אצל יהודי מצריים, למרות הקירבה הגיאוגרפית.

ב-1943 שלחה הסוכנות היהודית לקהיר ולאלכסנדריה מספר שליחים, במטרה להקים במצרים גרעין ציוני לעליה. שני השליחים של אלכסנדריה (עקיבא איגר ורפאל רקנאטי) ביקרו אצל אבי וקבלו ממנו תמיכה מלאה. במהרה נרשמו עשרות צעירים (אחיי ואני ביניהם). השליחים היו נלהבים ומלהיבים בדוברם על המולדת, וכל מי שהשם "ארץ ישראל" דיבר אל לבו, קם והצטרף לתנועה. כך נוסדה "החלוץ הצעיר". שם שמעו צעירים רבים לראשונה על תולדות הציונות, על המנדט הבריטי, על המדינה בדרך.

במשך שנה ביליתי את כל זמני הפנוי במועדון "החלוץ", כחברת "הבוגרים" וכמדריכת "צעירים". לאחר שנה התארגן טיול לארץ ישראל, למשך חודש. כורנתם של רבים מן המשתתפים (40 במספר) היתה לחזור לאחר שנה ולהתישב בארץ. ואמנם כך עשו, והצליחו להכנס לארץ בתלבושת וניירות של חיילים בריטים! אשר לי ולאחי, אנחנו התכוננו להשאר בארץ, עם ברכתו של אבינו. "אם תמצא הארץ חן בעיניכם" אמר לנו "תשארו ללמוד ולעבוד בה". נשארנו. וה"טיול" נמשך עד היום הזה.

אבי כיהן עוד ארבע שנים כרב ראשי באלכסנדריה, ובפרוץ מלחמת העצמאות ב-1948 תם תור הזהב של יהודי אלכסנדריה. לאחר שהודח המלך ועלו הקציניים לשלטון, יהודים רבים הוכנסו למחנות למשך חודשים ארוכים, בשל זיקתם. מאוחר סיבה גורש אבי ממצרים, לאחר שסירב לחתום על מסמך נגד מדינת ישראל. בהגיעו לצרפת בחוסר כל, התיישב מיד לעבוד על ספר חדש, ובפתיחה כתב, ב-5 ביולי 1948: "הייתי במשך עשר שנים עד לטוב הלב, האמיתי של העם המצרי, דקשה לי להבין את ההפיכה הזאת.... אך הפגיעות שנגרמו על ידי המשטר הצבאי הנוכחי אינן משנות מה שהיה בעבר, שהוא ערובה לעתיד.... קיימת עדיין תקוה שבעתיד יחתם חוזה שלום אמת בין בני ישראל ובני ישמעאל, לטובת כל האנושות בכלל, והעמים השמים בפרט". חמימות? או חזון?

היו ימים.....

לא רע מדי פעם לצלול ליורן מחשבות של ימים עברו, להתפרק על תמונות ולהזכר במצבים שהיו ואינם עוד.

רשמי מתקופת שהותי במצרים מרגשות אותי, כהתרגש אדם בהסתכלו בתמונות, יותר נכון בתשלילים של אלבום נושן. התרגשותו גדלה יותר בהתקלו בתמונות של עצמו או של קרוביו בעיקר בינקותם, בפעוטותם בילדותם ונערותם, ובכוח דמיונו הוא רואה אותם בגודלם הטבעי כיום ועכשיו.

התמזל מזלי ואני שומר על קשר עם אנשים אלה, בעיקר הנוער אבל לא רק אתם - וכל פגישה אתם היא כמשב רוח קליל ביום שרב.

אמרתי בינקותם - הכרתי משפחה באלכסנדריה, הוא היה תעשיין, אמן וגם עסקן ותיק מראשי ה-"מכבי". אשתו היתה מזכירה של מפקד משטרת אלכסנדריה, אחד משני האחים מפקדי המשטרה הבכירים במצרים - אחד בקהיר והשני באלכסנדריה - שניהם בדרגת "פשה" ולמשפחת ידידי תינוק בן שנה.

כשהייתי בא לביתם, היה האבא דוחף לזרועותי את התינוק ואומר לי - תשיר לו את השירים מישראל, למען תקלוט אוזנו....

ואכן היא קלטה, המשפחה הגיעה ארצה לאחר שהייה במחנה ריכוז ו"התינוק" כבר הספיק לשרת בצה"ל, היה מזכיר קיבוץ "שדה בוקר", היום אבא לשלוש בנות ועוד היד נטויה...

אפשר להמשיך ולכתב על משפחה זו, אבל הם הרי לא היו יחידים בעזרתם בעבודת השליחים והחיילים.

ונמשיך לעלעל בדפים הצהובים ולהנות מזיו יפיים של הצעירים שהפכו לקציני צבא (אחדים אבוי, כבר ז"ל), מנהלי עסקים רציניים, מנהלי חברות, מרצים באוניברסיטה, רופאים מפורסמים, עורכי דין, בכירים בממשלה, במשרד הבטחון וכו' וכו'.

בין החיילים היהודים בצבא הבריטי והנוער היהודי במצרים - היתה הזנה הדדית שראוייה לציון מיוחד. החיילים היהודים רצו להפעיל את הנוער, לחנכו לציונות, לכל מיני מעשים טובים שהחיילים עסקו בהם, והנוער היהודי יותר מאשר הפרה רצתה להניק - רצה לינוק - הם העריצו את החייל היהודי וראו בו סמל ליישור גבם הלאומי ולזקיפות קומתם היהודית.

השותפות החלה בתנוער הנוער ב-"ישיחרו" ממושכות במועדונים, בשירי מולדת ובארגון מופעים גם עבור ההורים ועם הזמן הוחל גם בארגונם התיאורטי לשורות ההגנה.

פה בעזרת הסממנים השונים של ה"ישבעה" נסגר המעגל וצעירים אלה היו לחברי ה"ישורה" עם כל הזכויות והחובות שהוטלו עליהם. וכאן בנוסף לשיחות ולשירים קויימו כל מיני סמינרים, שעורי קפ"פ ובודדים גם שעורי טיפול בנשק קל....

ובימים ההם, דורקא בסוף המלחמה - היו ימים קשים, והתרבו גילויי איבה נגד היהודים וצריך היה לשמור בשבע עיניים - בעיקר בימי שישי עם היציאה מהמסגדים. החיילים היהודים ארגנו כמה קבוצות קטנות שהיו מוכנות לצאת מהמחנה, להפר את העוצר שהוטל תכופות על החיילים (לא רק היהודים) להגן ולשמור. הקבוצות היו מוכנות לצאת מהמחנות בהינתן האות.... אבל אחריות גדולה היתה על נותן האות, למען לא יכשיל את החיילים במחנות....בחלק זה של קשר עם האחראי, פעלו הצעירים הנחמדים האלה, שהתפרסו בנקודות שונות במקומות תורפה והודיעו בקודים קבועים על הנעשה בשטח....

עם הידוק הקשרים בין הנוער והחיילים היהודים - רבו גילויי הערצה ואהבה כלפי החיילים גם מצד ההורים ובטיפול בחיילים בארגון המועדונים לחייל והכנסת האורחים המהוללת הלכה וגברה.

אני חייב להזכיר צורה מיוחדת במינה בטיפול בחיילים שראיתי באלכסנדריה העיר, בביתם של משפחת ווייסמן הידועה ובכן, בבית המרוח על אולמיו הגדולים

אל: אסירי ציון יוצאי מצרים.

יר מתאספים בכל יום שישי בערב עשרות שרות חיילים וחיילות – מבלי להכיר מבלי לראות את המארחים. החיילים יר קובעים ביניהם פגישות ליום שישי ערב בבית זה, כאילו שהיה כאן מועדון יבורי פתוח. על השולחנות היה יבוד והיחידים שהסתובבו בחדרים יר כמה ערבים ששדתו בחן ובנימוס ות האורחים במשקאות קלים...

שאלתי פעם את מר ווייסמן האב, מה שר החזיון הזה? ותשובתו היתה – לפעמים נוכחותו של המארח והשאלות השונות שהוא מציג לאורחים, מכבידות על האורח ופוגעות בשמחתו, ויוצא שכרה של מצוות הכנסת האורחים בהפסדה.... טיפול דומה בחיילים לא ראיתי, לא בארץ וגם לא באירופה מחוצה לנ"ל.

מעלה זר של צניעות וענוה, היא אולי הסיבה שהשבט של יהודי מצרים שהגיע לארץ, לא בולט במיוחד "על המפה" בארץ. לא שומעים עליהם וגם הם לא משמיעים קולם – אולי וזה לזכותם.

מה שאני מוצא לחובתם, בעיקר של הצעירים וגם הלא כל כך צעירים, שהם בהיקלטם בארץ, אבדו במקצת את תום עלומיהם, את תמימותם לזהות אמונתם – יתכן והם החכימו פה, כי הרי אוירא דישראל מחכים....

לרגל חגיגות יובל ה–40 למדינה אנו עומדים להוציא את חוברת מס. 7 אשר תיועד כל כולה לכם – אסירי ציון.

בדעתנו לקבץ ולפרסם תיאורים אוטנטיים על תלאות המאסר שעברו עליכם במחנות הרכוז שבמצרים. מעולם לא נכתב, לא תועד ולא פרסם דבר, למיטב ידיעתנו – בנושא זה.

הנכם מתבקשים להעביר אלינו בכתב את זכרונותיכם האישיים ואנו נפרסם אותם בעלון מס. 7.

המערכת מודעת לעובדה כי לא כל אחד יכול להעלות על הכתב זכרונות. אי לכך לאלה ביניכם המתקשים להתבטא, אנו נשתדל שיכתוב מתאים.

אנא, שילחו לנו בשפתכם ובהקדם כל מאמר ו/או תמונה הקשורים בנושא.

אנו מקציבים לכך 2 עד 4 טורים מודפסים, לפי גודל עלוננו, כלומר בין 200 ל–800 מילים.

את החומר יש לשלוח עד סוף יולי 1988 – תאריך אחרון – למערכת גושן, המען: "גושן" ת.ד. 589 חיפה 31004.

בכבוד רב,

ב. עברי.

בשם המערכת

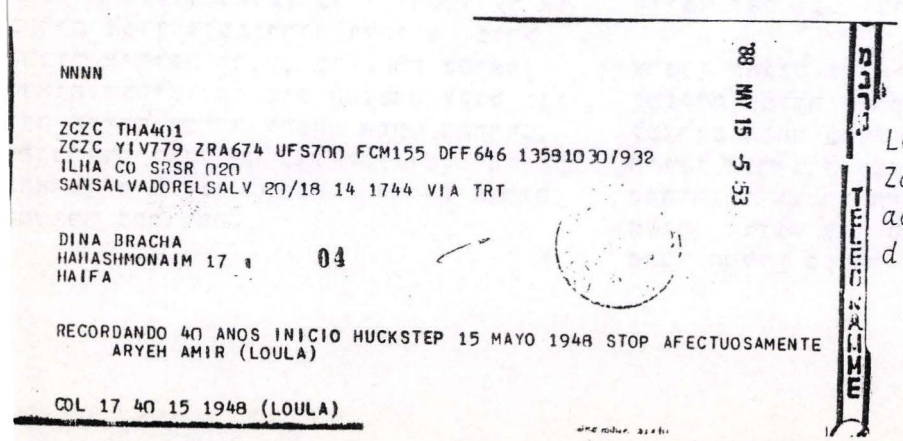

Léon Tcherniavsky - Zadikoff, né au Caire actuellement Ambassade d'Israel à San Salvado

ארגון חברי ההגנה במצרים

מהצבור הרחב שבא לשמוע בערב ה- 1.3.8 את שלמה חוליו, איש ירושלים, רק קומץ אנשים ילידי מצרים הכירוהו בשטח כשנשלח על ידי המטה הארצי של ארגון ההגנה להקים את סניף ההגנה בארץ גושן בשנים 47-1945. מבין קומץ הפעילים הציוניים שהכירוהו עקב הייקשר המצריי נמנתה גם אשתו לעתיד, חיה לבית רוזנטל, שמאז נשואיהם עוזרת לו בפעילות האנטנסיבית במסגרות הסמויות והגלויות שנתברכו בהן משך 40 שנות חייהם המשותפים. גם בערב זה היא מלווה אותו כדי להעלות זכרונות המחזירים אותנו לתקופת מלחמת העולם השניה עם התקרבות רומל לתחומי אלכסנדריה וההלם שזעזע את היישוב העברי בארץ ישראל ויהדות מצרים בקיץ 1942.

קהילת יהדי מצרים שמנתה כ-90,000 נפש נהנתה עד אז מכמה שנים של פרוספריטי שהביאה לה נטרליותה של מצרים במערכה הצבאית שהתחוללה לאורך גבולותיה, בין כוחות הציר (גרמניה-איטליה) ובין כוחות הברית.

אך עם חלוף הסכנה עקב נצחון כוחות הברית באל-עלמין לא השכילה הקהילה היהודית להבין למי צלצלו הפעמונים הפעם...

לא כן המוסדות הלאומיים בארץ, שנזעקו אף הם ושיגרו כבר ב-1943 שליחים בקרב תנועות הנוער היהודיות והציוניות במצרים שפעלו באופן גלוי ורשמו עד אז בערים כגון אלכסנדריה וקהיר. גורל יהדות אירופה ידוע, כי נחרץ בשואה, ידאגת מנהיגי היישוב הרפנתה לקדם פני עה שהיתה אמורה להפתח הפעם מהדרום, ומדבריות לוב דרך עמק הנילוס. היישוב תארגן מול פני הסכנה. יהדות מצרים משיכה בתרדמתה.

על רקע זה, החליטו המוסדות בארץ להק את ארגון ההגנה במצרים על מנת להגן על רכוזי היהודים ב"יחארת-אל-יהודי" (הגיטו בקהיר) וכמה מוסדות יהודיים באלכסנדרי וקהיר לאור גילויים של תופעות אנטישמי בעיקר ע"י ארגונים קיצוניים לאומניים ו/או דתיים כגון "מוסר אל פתאח" (מצרים הצעירה) והאחים המוסלמים. פרעות באגד המרד נגד האנגלים ב-1941 והריגת יהודי הביא ליסוד ארגון ההגנה הראשון בעיראק ולאחר פינוי הצרפתים גם נוסד הארגון בסוריה ולבנון.

מצרים שהיתה מרכז למפקדה של הצבא הבריט במזרח התיכון ומרכז הפעילות המדינית של כל ארצות ערב חברות הליגה הערבית, שמש גם מרכז לפעילות פוליטית ענפה מטעם המוסדות הציוניים.

מצרים היתה בשלהי מלחמת העולם השניה ארץ מעבר למתנדבי הבריגדה היהודית שיצאו ממחנותיהם בארץ גושן בדרכם לחזיתות אירופה ולצנחנים. כמעט כל ההנהגה של הסוכנות היהודית עברה דרכה. ולא פעם ניצלה את שהותה במצרים כדי ליצ מגעים ולהרצות בפני הארגונים הציוניים שפעלו בגלוי עד ערב מלחמת השחרור.

על כן ההנהגה הציונית ומפקדת ההגנה בארץ, התלבטו מאד לפני נקיטת הצעד הגורלי בהקמת ארגון חשאי שעלול להמית אסון על הקהילה היהודית כולה במצרים ומעיד שלמה חוליו עצמו שהשתתף בישיבה גורלית זו, שהתקיימה בתל אביב בעיצומו של המאבק נגד הבריטים בארץ, עם יגאל אלון, מפקד הפלמח מחופש כפי שהנסיבות חייבו זאת ועם יצחק שדה.

ארגון ההגנה במצרים היה על כן כפוף ישיר למפקדת הפלמח בארץ. הגעתו של שלמה חוליו למצרים היתה כמובן שמורה בסוד אפילו מפ חיילי הבריגדה עצמם שדרכה הגיע מחופש לקהיר עד יצירת הקשר הראשון עם מידענו אליה. בוזנק אחד המנהיגים של תנועת מכבי החלוץ בקהיר.

וכאן ועד להקמת התא הראשון של מדריכים
דרך היתה סלולה. החומר האנושי שפגש
מנה על העיסה השמנת של הנוער היהודי
תנועות הציוניות של השומר הצעיר, החלוץ,
בני עקיבא.

זאים חדשים עם מדור קפדני ביותר ביניהם,
ואמונים בנשק קר, קפ"פ, סכון ואף בנשק חם:
אקדח.

שלמה לא שוכח לטבל את חוויותיו בסיפורים
שקרו עת רבוצה שהתאמנה על גבעות עין
מוסה, בקרבת המוקאטאם חזרה מאמון בירי
ופגשה בדרכה בקבוצת "אחים מוסלמים" שאף
היא ערכה את אמוניה במרחק מה מהמקום של
אנשינו.

עוד אנקדוטה אך רבת משמעות היא הספור
של מפגש מפקדים שהיה אמור להתקיים בביתו
של החבר ריימון אראר זייל ושהיה יכול
להפך לאסון ממש ולהקדים בכמה שנים טובות
את "ירעידת האדמה" שפקדה את המדינה עם
נפילת רשת "העסק הבישי".

היה זה ב-1946 ערב ה-2 בנובמבר יום הצהרת
בלפור שחברי ההגנה התכוננו לקראתו לבל
יחזור על עצמו הפוגרום בקהיר שגרם לשריפת
בית הכנסת האשכנזי ומהומות ערבים משולהבים
שבקשו לחדור לתארת אל יהוד ולעשות שפטים.

הוחלט להוציא מן הסליק (בחבוא בג'רגון הימינ
האלה) את כל הנשק ולחלקו לראשי הקבוצות
שאמורות היו להגן על הגיטו וכמה אזורים
שבהם גרו יהודים ועל מו סדות יהודיים.

הפגישה היתה צריכה להתקיים בדירתו של
ריימון אראר שגר באותו בית משותף באזור
ירקרתי מאד, זמאלק. כשכן היה לא פחות ולא
יותר מאשר מפקד משטרת קהיר. יד הגורל רצה
שהמפקד שלמה חביליו שהעריך קודם לכן את
הכסוי הנהדר המזדמן לערוך את המפגש תחת
אפו של מפקד המשטרה נמלך בדעתו ברגע האחרון
וטלפן למדריכים ברגע האחרון כדי לזמן אותם
בדירה אחרת השייכת לרופא חבר המסגרת,
למחרת.

כשריימון אדאר ברוש להגיע למפגש, ה
אליו שלמה את הטלפון כדי לזרזו. ק
ענות ותשובה קצרה הספיקה לשלמה להב
שהדברים לא כשורה. לאחר מכן התברר
שבאותו ערב של הייפגישה הנצחיתי פלש
המשטרה לתוך דירתו של ריימון והפתי
אותו כשנכנס לביתו. שאלה אותו אם
בעל המכונית הפרטית לפי מספר רשוי
אכן היה בעל המכונית אך הוא כבר מכ
לתושב מצרי לפני שבועות מספר ולא ה
ספק בידו להסדיר את העברת הבעלות.

החקירה העלתה שמאותה מכונית נורו ל
מועדון קציניים בריטי ירות במסגרת
המאבק המצרי לשחרור ארצם מהכבוש.

זאת לתעודה שפעולת פיח (פעולה חשאי
אינה ערובה רק להצלחות!... לא קשה
לתאר את האסון שהיה נופל על קהילת
יהודי מצרים ואף על המוסדות הציוני
בארץ של טרם מדינת ישראל.

להבדיל מייהעסק הבישי שחשף נוער ישר
שהתנדב לשרת את עמו ומולדתו, אך הה
לפעולות שלא נועד להן תחילה, ארגו
חברי ההגנה במצרים שמנה בשיא פעילו
כ-500 חברים (לרוב חברי תנועת נוע
הוו המסגרת לארגון העליה ב' שעתידה
להתבצע בשנים 1948 - 1956.

תרומת הארגון בסיוע ברכש ערב מלחמו
השחרור היתה רבה. הסיפור על המכו
המשא העמוסה בנשק שפורקה בלילה הוז
הסיפור על סיטבון זייל מאלכסנדריה,
מפקד חוליה שהזעיק את חבריו תוך $\frac{1}{2}$
וחפרו ועמלו כל הלילה כדי להטמין
הייכרושיי עד להעברתו לחוף מבטחים..

ערב מרגש ומלא חוויות שלרבים מהנו
מבין ילידי מצרים עצמם היה זה ערב
גלויים מדהימים ומהנים. על קדמ
המפקדים בקבוץ מנרה ב-1946 טרם סו

בייכה לחייי למפקד שלמה ולרעייתו חי
וסיים ירייר האסיפה אליהו ברכה.

סמי שב

O! Israel "Nos voeux les plus sincères 1948-1988
****

O ! Israel, notre chère et douce patrie !
A titre de ressortissants d'Egypte
Habitant naguère, le Caire, la province
ou Alexandrie,
Je dois te confier, être un jour Citoyen
de l'Etat d'Israel, frisait l'utopie.
Bien que d'esprit Sioniste,
Nous jouissions d'une ambiance cosmopolite;
Mais fidèles à nos principes,
Nous étions attachés à notre communauté
Israélite.
Intéressés à l'élaboration du futur
Etat d'Israel,
Nous suivions l'évolution des événements
avec entrain,
Susceptibles de donner un nouveau tournant,
à notre destin.
Aujourd'hui, fort heureusement réunis,
Le passé bien que souvenir, nous poursuit,
nous tient compagnie,
Pour vivre le présent avec une joie intense,
Et fêter ensemble ce beau jour d'indépendance.
Aux noms de tous les Juifs d'Egypte,
Permets-nous O! Israel, te présenter
A l'occasion de ton 40ème anniversaire,
Nos voeux les plus sincères.
Puisse l'Eternel Tout Puissant nous accorder
cette prière:
Afin qu'Union Paix et succès deviennent
réalité intégrale de notre société
Où il fait bon vivre, grâce à cet
amalgame de capacité orientale et aptitude
occidentale bien soudées entre elles.
Attirant des Olim en grande quantité,
Inspirés par la foi du retour et non en
rescapés.
Pour unir d'un commun effort savoir expérience
et qualités,
Charnières indispensables assurant le bien-
être à notre postérité.
Vive l'Etat d'Israel pour l'éternité. Amen !

ESTHER PINTO

ttres à la Rédaction
==========

th Dotan, fille du Grand
bin d'Alexandrie, le Rav
ise Ventura, zl, nous écrit:
.. J'ai reçu votre envoi
premiers numéros de
shen" et je vous en remercie
ucoup. " Kol Hakavod !" c'est
très bonne initiative et
faitement menée à bout. ..
Je vous envoie un article,
il peut être intéressant
r un jeune Israélien de
ents égyptiens-israéliens,
voir l'Egypte ou plutôt
xandrie comme l'a vue une
ne fille venant de l'étranger.

==========

nt de paraître
****

mon Shamir: "The Jews of
ot - A Mediterranean Society
Modern Times".
ted by Shimon Shamir -
versity of Tel-Aviv, 352 pp.

n F. Rainey: "Egypt, Israel,
ï: Archaelogical and Historic-
elationships in the Biblical
od"
ed by Anson F. Rainey, Univ.
el-Aviv, 173 pp.

ef Ohanna: "Ha Shkounâ Shelî"
zaât Maariv - Prix Zeev du
stère de l'Education.

---

ecteurs: toute indication
VRES pouvant intéresser
ublic serait la bienvenue.

Mon Motto !
****

To laugh is to risk appearing
a fool,
To weep is to risk appearing
sentimental,

To reach out for another is to
risk involvement,

To expose feelings is to risk
exposing one's self,

To place ideas and dreams before
a crowd is to risk loss,

To love is to risk rejection,

To live is to risk dying,

To hope is to risk failure,

But risk we must,

Because the greatest hazard of all
is to risk nothing,

For those who risk nothing, do
nothing, have nothing
are merely nothing.

DIANE BRAKHA-

Les articles n'engagent
que leurs auteurs.

* * * * * * * * * * *

La Rédaction: Dina Brakha
Lucie Gottesman
Rosy Menasche
Allegra Mizrahi

* * * * * * * * * * *

MISE EN PAGE

Gilbert Bar-On

DESSINATEUR-GRAPHIQUE

Yaacov Thaler

התאחדות יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

No. 6 · MAI 1988

GOSHEN · B.P. 589, HAIFA, ISRAEL

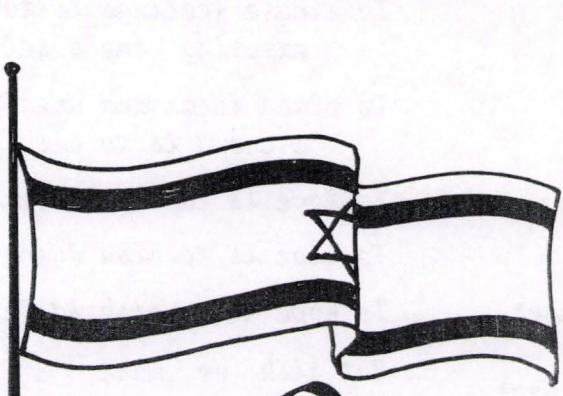

Quarante ans d'Indépendance d'Israël 1948-1988

התאחדות יוצאי מצרים

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Gosheh

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גליון מס. 7 חנוכה 1988 | הוצא לאור פברואר 1989 | גושן · ת ד 589 · חיפה 31004

40

שנה לעצמאות מדינת ישראל

תשי"ח - תשמ"ט

תוכן הענינים

2 תוכנית הרצאות ופעילויות 1988-89
3 דבר המערכת
3 רשימת חברי מועצת ההתאחדות בחיפה והצפון לשנת 89-1988
4 קווים לדמותה של יולנד הרמר ז"ל 1957-1913 מתוך מאמרו של ש.ברד ממכון יד טבנקין.
5 תמונות מהעבר ב-1941,1936.
6-9 444 ימים בכלא המצרי
1948-49 ד. ברכה.מתוך הרצאה
10 קטעי עתונות 28.2.48
10 רוזי מנשה-שיר POEME
11 אסתר פרוסט ז"ל-מרדכי פרוסט
12 נשה ספן-אסיר ציון מאלכסנדריה.
12 ליבש מישורי-מחיי המחנה
13 רישום ממחנה אבוקיר-יוסף קסוטו ז"ל 18/3/49
14-17 מתוך הרצאתו של רוברט דסא תוקצר ע"י ס.שם טוב-הרצליה
17 הודעה חשובה-יובל לארגון ההגנה במצרים
18-19 קווים לדמותו-עשור לפטירת הרב מ.ונטורה ז"ל.
19 פירסומים וספרי מדע - מ.ונטורה.
20 מכתבים למערכת "גושן"
21 "פרשת לבון" - קטע ד"ר א. מטלון.
22-23 מתוך ראיון עם ש.ברד ו י.בוסו תוקצר ע"י המערכת.
24 רשימת האסירים והאסירות היהודיים ב-1948 באלכסנדריה ובקהיר.

ברצוננו לציין שהמאמרים הם באחריות כותביהם בלבד.

7.9.88 מר א. פפושדו - העולם הערבי והאיסלם.

5.10.88 מר ישראל שני-נשיאים, נולכים ורמי מעלה נוטעים בישראל, בלווי שיקופיות.

2.11.88 מר א.פפושדו "תרומת היהודים לפתוחה של מצרים.

31.12.88 נשף מסורתי בנולון "חוף התמרים" עכו לאפשר הוצאת עלון גושן זה.

4.1.89 ד"ר עדה אהרוני - להוצאת ספרה החדש:"מתכת וסיגליות"

1.2.89 מר אברהם חמו-טיפול בבעיות הנוער בחברה המודרנית ודרכים למניעתם.

3.89 (עו"ד דניאל גושן) מתוכננת הרצאה.

נשמט מאתנו לפרסם בעלון הקודם על הרצאתה של ד"ר ע. אהרוני על נסיעתה לבריה"מ.

* * * *

אנו שמחים להודיע לקהל קוראינו כי נרשמה עמותה חדשה ע"ש "בית יוצאי מצרים" שמטרתה העיקרית הקמת היכל לשימור מורשת יהדות מצרים.

* * * *

המערכת: דינה ברכה
לוסי גוטסמן
אלגרה מזרחי

ה פ צ ה: גילברט בראון

גרפיקאי: יעקב טלר

קוראים נאמנים,

אנו שמחים להגיש לכם את "גושן" 7. תמצאו בחוברת את סיפורם המרתק של אסירי ציון יוצאי מצרים שבעמל רב הצלחנו לקבצם.

עברנו כברת דרך ארוכה ומייגעת עד הלום.

הספור החל עם ההתארגנות של קומץ יוצאי מצרים בחיפה ב-1984. קומץ פעילים זה הצליח להתמיד במפגשים קבועים אחת לחודש. בנוסף לאוירה הנוסטלגית, התגבש הצורך והרצון לתעד את המורשת בת מאות השנים של קהילה מפוארת בגלות מצרים, ועם התחדשות עצמאות ישראל עקרה מארץ גושן ועלתה ברובה לישראל ובחלקה לגלויות שונות בנכר.

ראינו את ההתעניינות ההולכת וגוברת בנושא, וגילינו שניתן לקבץ את הסיפורים והזכרונות ולשחזר את עברה המפואר של הקהילה. בכל מפגש נתגלו "שומרי מורשת" נוספים, אך ההרגשה היא שלא הגענו אל כולם...

על מנת להפיץ את תוכן המפגשים האלה, כך שיגיעו ליוצאי הקהילה הרבים בארץ ובחו"ל, הוצאנו לאור את "גושן".

מאז הגליון הראשון של "גושן" התרחב הגרעין הקטן, של התאחדות יוצאי מצרים, ומרשימה קטנה וצנועה הגענו כבר לכמה מאות שמות, והרשימה עדיין פתוחה....

ההתעניינות בקרב יוצאי הקהילה הולכת וגדלה, והמכתבים הרבים המגיעים אל המערכת מוכיחים זאת.

החומר המגיע אלינו בא בשפות שונות, בצורה ספורדית ובלתי מסודרת והעבודה במיונו הולכת וגדלה.

אנו חוזרים ופונים אל קוראינו להירתם ביחד אתנו למשימה הזו, לחפש ולאתר אנשים בארץ וגם בחו"ל שזכרונותיהם יכולים לתרום לתיעוד המורשת.

אנא העבירו לנו את החומר, או, שמות וכתובות בהקדם.

המערכת

<u>חברי מועצת התאחדות יוצאי מצרים חיפה והצפון לשנת 1988/89.</u>

נלסון ישראל יו"ר
אלברג ג'ודי
בראון ג'לברט
בראון אסתר
ברכה דינה
גוטסמן לוסי
דה פיצוטו חנה
דה פיצוטו עובדיה
ישראל ויק
ישראל מרקו
לוי לאוני
מזרחי אלגרה
מזרחי יוסף
ספן משה
עשהאל אבנר
פפושדו אלברט
פרון ד"ר יחזקיאל
פרחי לוסי

המאמר נשלח ל"גושן" באדיבותו של שלמה ברד חוקר ביד טבנקין- המכון לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות המזרח.

תודת המערכת נתונה לכם.

יולנד גבאי הרמור (1913-1957) *

חברי "ההגנה" בצבא הבריטי ולוי אברהמי גייסו לעזרתם, בעניני מודיעין ואיסוף נשק, מספר אנשים מקומיים מובחרים, באלכסנדריה ובקהיר. אחת המגוייסות הראשונות, יולנד גבאי, ידידתם של אלווירה ומשה בן אשר, נתבקשה בסוף 1941 על ידי בן אשר לעזור למשה שרתוק בחיפוש ובגילוי מקום מאסרו של אנצו סרני - אשר נעצר ב-26 בנובמבר 1941, על אף היותו איש שירות המודיעין הבריטי במצרים, על ידי המשטרה המצרית, באשמת זהות כפולה ואחזקת דרכון מזוייף בשם בדוי שהוענק לו על ידי ה"אינטיליג'נס סרביס". הודות לכשרונה בטיפוח קשרים ידידותיים עם החיילים הבריטיים, הצליחה יולנד להשיג את המידע על מקום מאסרו הנסתר של סרני והיא העבירה את כל הפרטים למשה שרתוק - אשר תבע ואילץ את השלטונות הבכירים הבריטיים להתערב ולשחרר את אנצו סרני מכילאו. בצאתו מבית הכלא בו שבת שביתת רעב, קבל סרני טיפול רפואי בביתו של יעקב וייסמן ובתום החלמתו הוא שב לארץ, בסוף דצמבר 1941. יולנד גבאי הוצגה על ידי בן אשר, ב-1942, בפני רות קליגר בביקורה הראשון באלכסנדריה - ואז, נציגי המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, אליהו ששון וראובן זסלני, הפעילו אותה למטרות איסוף מודיעין במצרים. לוי אברהמי המשיך, בגיוסה המלא של יולנד, והיא פעלה, בתיאום עם המחלקה המדינית, כעתונאית בקהיר מטעם Palestine Post ומספר סוכנויות ידיעות כגון PALCOR, Overseas News Agency Jewish Agency Telegraph.

כולן סוכנויות יהודיות בחו"ל.

הודות לעזרתם של מספר פעילים ציוניים מקומיים ויולנד גבאי-הרמר, הגיעו לירושלים, תוך זמן קצר, צילומי הפרוטוקולים של כל ישיבות הליגה הערבית בנוסף למידע רב ביותר על צעדיהן המדיניים של מדינות האיזור.

בדצמבר 1947, הגיעה לידי מטה "ההגנה" תוכנית המתקפה של קאוקג'י על ישובי הצפון - תוכנית שעובדה בקהיר, במשרדי הליגה הערבית, אך היא צולמה, בתושיה רבה והועברה לירושלים, על ידי יולנד גבאי-הרמר. כידוע, החלה מתקפת "צבא ההצלה" בפיקודו של קאוקג'י, בינואר 1948, על כפר סאלד ונמשכה בפברואר על טירת צבי ובאפריל 1948 על משמר-העמק - וכל התקפותיו נהדפו בידי כוחות ה"הגנה".

ב"בית הכלא לזרים" בקהיר, נאסרה באוגוסט 1948 יולנד גבאי-הרמר יחד עם האסירות היהודיות - בראשן עמדה דינה רוזנטל (ברכה), פעילת תנועת "החלוץ האחיד" שנעצרה ב-15 במאי - אך, הודות לקשריה המכובדים עם ראשי המשטרה והממשל ובמיוחד עקב מחלה קשה, יולנד שוחררה ממעצרה באוקטובר 1948. היא הפליגה מאלכסנדריה למרסיי ובצרפת היא אושפזה תקופה ממושכת בבית מרפא, עד שחזרה לאיתנה וגוייסה לעבודה במשרד החוץ הישראלי. במצרים, החליף אותה, במערכת המודיעין עורך הדין רודולף פלפול, עד 1951.

שלמה ברד

* מתוך מאמרו של שלמה ברד על "הפעילות הציונית במצרים 1917-1952" האמור להתפרסם ב"ישורשים במזרח" קובץ ב' בהוצאת יד טבנקין.

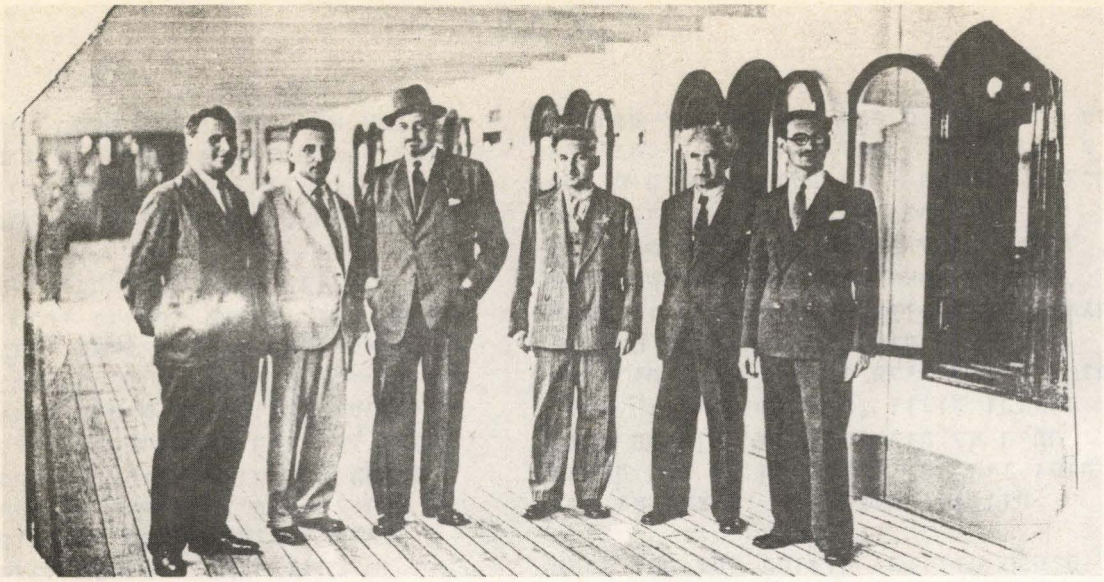

על סיפון אונייית "שמפוליון" בנמל אלכסנדריה, בשלהי 1936.
מימין לשמאל : זוליין גרונברג, דוד בן-גוריון, ברל כצנלסון,
דייר חיים וייצמן, משה שרתוק, משה בן-אשר.

אירוח ימאיים, חיילים וחיילות מארץ-ישראל במועדון החיילים היהודיים
באלכסנדריה, ב-1941 .
בחליפה לבנה, יולנד גבאי (הרמר) ליד משה בן-אשר.

הדבר הקשה עלי ביותר הוא להכניס למילים ולמשפטים קורות 444 ימים שנראו כנצח - אך ברור לי שעלי לספר את מאורעות אותם הימים.

שמי דינה ברכה לבית רוזנטל. נולדתי וגדלתי בקהיר, ובה גם למדתי באוניברסיטה האמריקאית. רבים מכם ודאי זוכרים שחיינו באותם הימים היו טובים ושלווים. אבי אלברט רוזנטל* היה בעל בית מרקחת - צמודה לקיר בית הכנסת האשכנזי בעיר. בית הורי היה פתוח בכל חג לאורחים יהודים מהצבא הבריטי ומהבריגדה.

משנת 1945 הייתי פעילה בתנועת "מכבי החלוץ" ולאחר זמן הייתי חברת הנהגת התנועה, הפכנו את התנועה לחלוצית ארץ ישראלית. שליחים הגיעו מהארץ והדביקו אותנו בלהט הרעיון החלוצי, הציוני. אני הרגשתי את עצמי כחלק מהישוב בארץ, והייתי מוכנה לשרת ללא הסוס את המדינה שבדרך.

ב- 2 לנובמבר 1945, יום הצהרת בלפור, נערכו במצרים הפגנות אלימות ונשרפו בתי עסק ובתי כנסת יהודים. בנס לא התפוצצו החומרים הדליקים שבמעבדתו של אבי - כי בית הכנסת האשכנזי נשרף כליל.

בפברואר 1948 נערכה באלכסנדריה ישיבת ההנהגה של תנועת "החלוץ, ומכבי". נוכחו 2 שליחים מהארץ. והנושא העיקרי היה: הכנת התנועה לקראת הכרזת עצמאות ישראל. כניסתנו למחתרת והכנות לשעת חירום.

כניראה שלשלטונות מצרים היה מידע על הישיבה. נאסרנו כולנו: הבחורים, 2 השליחים מהארץ ושתינו - חברתי אילנה מאלכסנדריה שאצלה התגוררתי ואני. בבית הסוהר עברנו חקירה קשה. בגלל מצלמה שהיתה ברשותו של אחד החברים, הואשמנו בריגול. הבחורים נלקחו לאגף הגברים ואילנה ואני לאגף הנשים. האסירות באגף זה היו פליליות, צורכות סמים, גנבות, רוצחות, זונות וכדומה - עולם תחתון. רמת הסוהרות לא היתה גבוהה מזו של האסירות. הן היו גסות רוח ואף הציעו לנו הצעות מגונות.

תארו לכם שתי בחורות יהודיות מבתים טובים של הימים ההם. כלואות יחד עם הקהל הזה. הכל נלקח מאיתנו - אפילו הגומי של התחתונים.

בחקירות טענו שבאנו לאלכסנדריה לבלות והם טענו: "אתן מרגלות ציוניות" לבקשותי להודיע להורי נאמר: "אחר כך, אחר כך". למחרת חל יום הולדתי, והנה כאשר הובלתי לחקירה, שמעתי את הבחורים שרים HAPPY BIRTHDAY. והדמעות חנקו אותי.

כעבור יומיים הודיעו לי שהורי מינו עו"ד מפורסם מאלכסנדריה והוא ייצג אותי בבית המשפט. שמו Adv. Felix Benzaken.

בבית הורי נערכו חיפושים מדוקדקים והוחרם חומר כמו מפת ארץ ישראל: במצרים "חומר ריגול מרשיע"...
בעיתונות הופיע מאמר בגנות הסטודנטית המרגלת from the American University Cairo A.U.C.

כעבור זמן מה נלקחנו לבית המשפט. פשוט הובלנו ברגל כלואות האזיקים - ליוו אותנו כמה שוטרים. האספסוף ברחוב השתולל בראותו אותנו, והשוטרים רק בקושי הגנו עלינו.

* Albert Rosenthal
Droguerie Rosenthal Frères
9, Rue El-Nouby (Emir Farouk)
Tél. 58847 -59017
B. P. 1164 *
Le Caire

כאשר אני מעלה זכרונות אלה ברור לי שזה אחד הדברים הקשים שקרו לי בחיי.

אני עוד שומעת בערבית את הקולות מחרישי האזניים. "יהודים, צהיונים, גסוסים" ושוטרים אחדים התקשו להגן עלינו מפני האספסוף, שסגר עלינו. הגענו לבית מהשפט חיוורות ורועדות. לאחר זמן מה חזרתי הביתה - כל הענין הזה היה רק מפרעה למה שצופה לי בעתיד.

הגיע ה- 15.5.48 - היינו בבית. אמי שהיתה ילידת ראש פינה ממשפחת המייסדים, ונשלחה למצרים כמורה לעברית, האזינה לרדיו ומסרה לנו על הכרזת עצמאות ישראל והשמחה היתה גדולה.

בחצות אותו לילה, באו לביתנו שוטרים עם קצין מהבולשת ואסרו אותי - בגלל "ציונותי". כל שאלות אימי הושבו ריקם. אבי שניסה להכנס למכוניתו לנסוע אחרינו - הופל ארצה והוזהר לבל יסע אחרינו. "אני חזקה אבא" צעקתי בקול חלוש.... ומאותו לילה החלו 444 ימים ולילות מלאי חרדה, חוויות לא נעימות, יאוש, סבל, צחוק, בכי ותקווה.

יחד איתי נאסרו עוד 50 יהודיות צעירות, מחציתן פעילות קומוניסטיות. נלקחנו לבית סוהר לזרים שהיה במרכזה של קהיר. דחפו אותנו 50 נשים לתוך דירה בת 5 חדרים ללא תנאים סניטריים...

התנאים הפיזיים והנפשיים היו קשים מנשוא. רוב העצירות היו בעלות אזרחות זרה ושוחררו כעבור זמן. אך אני הייתי אזרחית מצרית.

איך להתנהג בכלא למדנו מהקומוניסטיות - אשר ידעו מהן זכויות אסירות פוליטיות. מה צריך לדרוש ומה אנו חייבות לקבל. מהדירה האיומה הועברנו רק אחרי הרבה השתדלויות שכללו גם שביתת רעב.

הגענו לאגף אחר בבנין - יותר מרווח עם בתי שימוש ומקלחות. דרך חלון גבוה בחדר נכנס רק מעט אור - אך לראות דרכו לא יכולנו. כל הדלתות היו מברזל ורעש סגירת הדלתות הכבדות רדף אותי שנים רבות לאחר שיחרורי.

התנאים החברתיים בחדר היו קשים. רוגז, ויכוחים, מצבי רוח - אך לא ארבה לדבר על כך. הדכאון שלט בנו ועדיין לא הכרנו אחת את רעותה. כל אותה העת לא ידענו על מה נעצרנו - ידענו שיש מלחמה ושמחרימים את רכוש היהודים במצרים. יהודים רבים נעצרו ונשלחו למחנות ריכוז מרוחקים. בתנאים אומים אלה חליתי. כל בקשותי לראות רופא נדחו - "מחר..." אבי שהיה רוקח הצליח להביא לי תרופה ולעזור לי בחשאי. מובן שגם מנהל בית הסוהר נהנה ממתנה נדיבה בצורת תרופות. אבי נהג לעבור מדי בוקר במכוניתו לפני בית הסוהר ולראות אותי למעלה מאחורי הסורגים.

במשך כל תקופת המאסר לא חקרו אותנו, הציונית אפילו פעם אחת. עבורי זה היה מזל גדול כי המאסר הקודם היה כחרב דמוקלס תלוי מעל ראשי. לתקופת מה איפשרו לנו לטייל בחצר אך עד מהרה הופסק הדבר.

את מצב המלחמה יכולנו לדעת לפי התנהגות הסוהרות כאשר שפר חלקה של ישראל הן התנהגו בגסות ובקשיחות ולהפך כאשר היה נדמה שיד מצרים על העליונה. מהורינו ידענו פחות או יותר את האמת.

הורי חיו בדאגה גדולה גם בגללי וגם בגלל אחי שהיה אז כבר בארץ ולא ידענו שהוא נפצע ושוכב בבית חולים. כפי שאמרתי - בחורות רבות שוחררו ואני "הציונית" נשארתי לבדי בין הקומוניסטיות ומהן למדתי רבות למרות אי הסכמתי לדעותיהן. שוכנעתי שלמרות דעותינו השונות נעצרנו כולנו בגלל יהדותינו. בתקופה זו רכשתי לי תכונה טובה של הקשבה לזולת. כיוון שנאסרתי באמצע שנת הלימודים בקשתי, בתמימותי הרבה, שירשו לי לגשת לבחינות- כמובן שנתקלתי בסירוב.

במשך הזמן הרשו לנו לעסוק בסריגה ולמדתי לעשות דברים יפים מאד. בערבים שוחחנו ושרנו. השיחות נסבו על מדינת היהודים, על הקבוץ ועל מלחמת מעמדות. רבות מהקומוניסטיות רצו לעבוד במצרים כדי לקדם את הפועל המצרי - אחרות ראו את עתידן בארצות אחרות. רק אני דברתי על עתידי בישראל.

כעבור כמה חודשים ראיתי מהחלון שהשקיף לתוך כניסת בית הסוהר כי מביאים אשה כבת שלושים. בלונדינית, נמוכת קומה ומבוהלת. ליבי נצבט קשה. ידעתי מי היא. ידעתי שהיא פעילה בתחומים שונים בתנועה הציונית המחתרתית; ומיד נדלק במוחי אות: אם היא, עם כל הקשרים שהיו לה בספרות הגבוהות של הממשל המצרי, הובאה לכאן לבית הסוהר, כי אז לנו אין כל סיכוי לחופש. כמה מהבנות הקומוניסטיות הרגישו באי שקט שלי ובדמעות שזלגו מעיני ומעצמן הבינו שכנראה, כאן, הובאה למעצר אחת מהציוניות המרכזיות.

לא איפשרו לה לראות את בנה, בריאותה היתה כנראה רופפת, והיא חלתה קשה. משיחותי איתה למדתי להכירה: אישה בלתי רגילה, עם כח רצון עז ודבקות במטרה. על פעולותיה הרבות והחשובות, מי שצריך לדעת, בארץ, יודע ולא אני שצריכה לספר על כך כי גם כיום ישנם דברים שהשתיקה יפה להם. על מעשיה עוד יסופר בישראל.
YOLANDE HARMER - GUABBAY - DE BOTTON
זייל.
אחרי פחות מחודשיים היא שוחררה ונתבקשה לעזוב את מצרים. היה לה דרכון זר. שמה יולנד הרמר-גבאי. תקופת יאוש קשה עברה עלי כאשר שהיתי קרוב לשנה במעצר - ונודע לי שכמה מהחברים שלנו נשלחו ל"אל-טור" שבסיני. זה היה מחנה מעצר עם עבודת פרך. הבנתי שאם עדיין שולחים חלק מאיתנו רחוק עד סיני - אין תקוה לשחרורי הקרוב. נעשיתי סגורה בעצמי וחיה בחרדה מתמדת. החרדה לא עזבה אותי והפכה לי לתמידית. גם לאחר שחרורי לא דברתי על הדברים שקרו ושפגעו בי בבית הסוהר. דחפתי לתוכי את הדברים ובמשך 39 שנים לא פתחתי את סוגר ליבי.

עבורי המאסר הקודם, זה של פברואר 1948 היה תמיד תלוי כ"חרב דמוקלס" מעל ראשי - "זכות ראשונה" בוודאי ויש לי.

לא ידעתי ולא כלום על התנהגות במאסר, על זכויותי. הייתי ראשונה ולא ידעתי דבר.

הגענו עד ליולי 1949 - מפי השמועה ידעתי שהתארגנה רשת עליה של יהודים ממצרים לישראל. מהורי שמעתי שמנסים לגייס עבורי "חתן" בעל דרכון זר שיתחתן איתי בחתונה "פיקטיבית" וכך אוכל לעזוב את מצרים.

החתונה במתכונת זו לא התקיימה - כי בינתיים התחלף השלטון במצרים ועצורים פוליטיים רבים שוחררו וביניהם גם אני. אך לפני זה נלקחתי לראש הבולשת שאמר לי: "נו ילדה, אחרי 444 יום, למדת לקח?" אמרתי לו שאני רוצה להשלים את לימודי והוא ענה לי בצחוק עבה: "אנו לא צריכים יהודיות קטנות ומלומדות". לאחר שיחה זו יצאתי, פגשתי את אבי וחזרתי הביתה. לאוניברסיטה לא התקבלתי כי שמי הופיע ברשימה השחורה.

הכי קשה היה לי לספר על עצמי, כי דבר זה מנוגד לאופיי ולהשקפותי. אני רחוקה מפרסומת, אינני מחפשת במה לקידום כלשהו.
הסכמתי לספר על תלאות מאסרי, על החלק שאני הייתי קשורה בו ישירות ושהיה לי חלק פעיל בו - המטרה היחידה היא: שבפסיפס של כל קהילות ישראל שהגיעו ארצה, תיעוד מורשת יהדות מצרים חשובה והכרחית.

כששוחררתי, רציתי בכל מחיר לדעת מי היה המוח שמאחורי תוכנית "החתונה" למען שחרורי. נרמז לי שהוא שליח מהארץ ושקשה להגיע אליו. כאשר אירגנתי משלוח של עלית-נוער ללא הורים - יחידי שיצא ממצרים - הגעתי אליו בכוחות עצמי ויחד הצלחנו לארגן את עתידינו - כי הוא אלי בעלי.

דינה (דיאן) ברכה
בת רחל כץ/גולדנברג
ואלברט רוזנטל
יליד ירושלים.

28.2.1948

DANS LE PORT

Les huit promeneurs qui photographiaient des unités égyptiennes sont mis hors de cause

Des agents de l'Administration des gardes-côtes, chargés de la surveillance du port d'Alexandrie, ont aperçu, avant-hier, 8 individus qui, tout en faisant une promenade dans une embarcation, photographiaient les unités de la flotte égyptienne, notamment, les dragueurs de mines que le gouvernement a récemment achetés des Etats-Unis.

Les huit bonshommes ont été arrêtés.

Contrairement à tout ce qui a été annoncé, l'enquête vient de prouver que ce sont d'innocents promeneurs. Ils ont été mis hors de cause.

ההרצאה המלאה כבר הופיעה בכתובים.

1. **בישראל**
בחוברת 1986 של המכון יד-טבנקין לחקר ההפעלה וההגנה במצרים.

2. **בפריז**, צרפת
ב"נהר מצרים", מס' 22-23
יוני 1986, ASPCJE

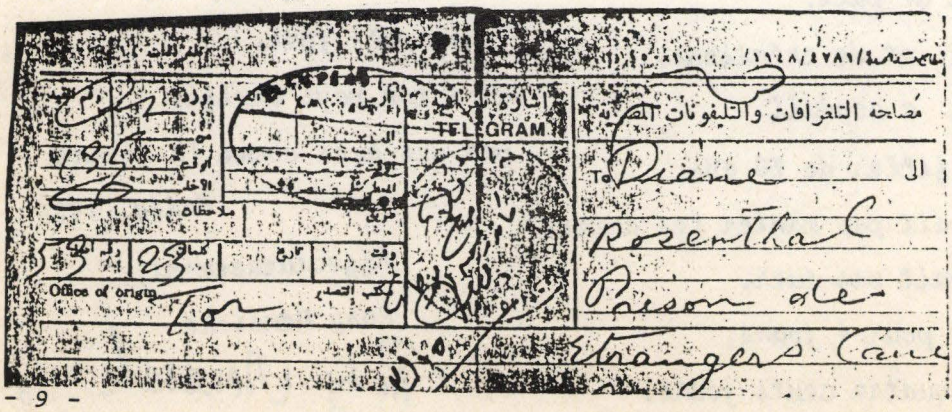

JUIVE EN EGYPTE

28.2.1948

EN MARGE DES EVENEMENTS

UNE FOIS DE PLUS, DES PHOTOGRAPHES AMATEURS SONT PRIS POUR DES ESPIONS

Notre confrère «La Réforme» rapporte l'information suivante :

«Nous avons déploré le manque total de discernement entre les touristes et photographes-amateurs qui prennent des vues (que l'on vend, partout, en cartes postales) et les suspects qui pourraient avoir un but déterminé en photographiant subrepticement une zone interdite.

«Le cas s'est renouvelé cette semaine avec huit jeunes promeneurs qui, dans une barque, prenaient quelques vues et se photographiaient à tour de rôle. Arrêtés comme fortement suspects, ils ont été consignés au Parquet.

«Me. Youssef el Miniaoui bey, substitut du Parquet national, a interrogé longuement les promeneurs sur les raisons pour lesquelles ils ont pris des photos d'une zone où se trouvent des divers services de la marine royale ainsi que les unités navales et les yachts royaux, l'école navale et les dépôts.

«La police a saisi le film avec vingt six photos et l'a remis au service photographique du gouvernorat pour le développer afin de constater le genre de vues que le groupe a prises. C'est ainsi que les autorités compétentes ont pu se rendre compte de l'absolue bonne foi des jeunes promeneurs et les ont mis en liberté sans autre forme de procès».

Il s'agit, nos lecteurs l'auront compris, de huit jeunes gens que certains journaux et la radio ont présenté comme de dangereux «sionistes». Ce ne sont pas les seuls cas. On se souvient de deux jeunes gens arrêtés au Caire et soupçonnés d'avoir photographié le domicile d'Azzam Pacha. L'autre jour c'est un jeune agronome qui a été arrêté Damanhour et emmené, menottes aux mains, comme un vulgaire malfaiteur, à Alexandrie pour être interrogé puis relâché.

Il nous est agréable de relever que dans tous ces cas le personnel supérieur des gouvernorats et du Parquet s'est conduit avec beaucoup de tact et procède avec diligence afin de pouvoir libérer rapidement ceux qui sont injustement arrêtés.

Cela n'empêche que sous l'effet d'une étrange psychose — la sionite — des innocents sont souvent arrêtés maintenant, détenus en prison pendant quelques jours sans considération des graves inconvénients moraux et matériels qu'ils subissent de ce fait.

Connaissant la haute conscience qui caractérise les responsables de l'ordre, nous sommes certains qu'il nous aura suffi de signaler ce qui précède pour qu'un terme soit apporté à des agissements qui cause le plus grand tort à des citoyens paisibles.

Avec admiration, respect, et amitié

L'espoir de voir la tragédie
de son peuple
mutilé, massacré, brûlé, gazé.
L'espoir de continuer
les rêves des ancêtres,
rêves de justice,
d'amour et de paix,
de liberté et de créations,
cet espoir a conduit
une jeune fille de 20 ans,
qui ne savait pas manier les armes,
qui ne savait pas tuer,
en prison pour 4 jours,
et 40 et quatre cents jours.

Vint le matin
où Dina a pu voir
la Jérusalem tellement aimée,
des siècles durant,
par le peuple de Sion,
jeune sioniste de 20 ans
qui ne cherchait que la paix.
Construis donc ta paix, Dina,
jour après jour,
dans ton pays vivifié
par des âmes comme la tienne.

Haifa, 1986

Affectueusement,

Rosy Menasche

Rosy Menasche

אסתר פרוסט ז"ל

מחייכת, שופעת נועם, קשובה ובעלת תפיסה מהירה - כך התרשמתי מאסתר כשראיתיה לראשונה בפגישת הנהגת התנועה בקהיר ב-1950. ימים ספורים קודם לכן הגעתי לקהיר בזהות בדויה כרוג'ה מרטין, וכבר בפגישה הראשונה עם קבוצת הפעילים המקומית, התרשמתי מאישיותה של אסתר, תבונתה, שנינותה ומסירותה הרבה לענין הציוני. נועם הליכותיה, וחוש ההומור שלה נתנו לה מקום מיוחד בקרב אנשי התנועה. היא השכילה לקרב אותם לעבודה הציונית המעשית, התיידדה עם ותיקים וחדשים והפכה עקב כך למוקד משיכה בפני עצמו בתנועה בקהיר. תנועת "מכבי החלוץ".

לאחר שנעצרנו ערב אחד ע"י המשטרה החשאית המצרית, בעקבות פעילות ארגונית לקדום נושא העלייה הבלתי-לגאלית ממצרים, הפכה אסתר לדמות המרכזית בבית-הסוהר, בעיני החברות והסוהרות כאחד. היא עזרה לי רבות בארגון רשת קשר עניפה בין החברים האסורים. פעילות זו דרשה אומץ, החלטיות ותבונה רבה שבה חלקה של אסתר היה מכריע. היא היתה למעשה המנהיגה בתקופת המאסר, והדמות שאליה חברי התנועה האסורים הסתכלו וממנה שאבו עידוד.

מעניין לציין שלאחר שחרורה מבית-הסוהר, כשאני עדיין אסור בו לחודשים נוספים, השכילה אסתר גם להחדיר על ה"מאמור", הקצין המצרי שפיקד על בית-הסוהר. דבר זה איפשר לנו לקיים פגישות תכופות ביניינו בבית הסוהר עצמו שסייעו לי להמשיך ולמלא את תפקידי, גם בתקופה בה הייתי אסור.

בסוף 1950, עלתה אסתר לארץ ובינואר 1951 נישאנו בקיבוץ יפתח.

שנים של פעילות מבורכת בתחומים שונים, אך ממוקדים תמיד לעזרה לזולת ולנזקק היו לאסתר. היא הקרינה אהבה עזה והבנה עמוקה לצרכי כולם, ומעולם לא החמיצה הזדמנות לסייע למי שהיה זקוק לעזרתה, בכך היתה גדולתה.

בנובמבר 1987 נפטרה אסתר, לאחר מאבק אמיץ וממושך במחלה קשה. היא הלכה לעולמה כשסביבה ילדיה, נכדיה, משפחתה, הידידים והחברים אשר תמיד עמדו במרכז חייה.

מרדכי פרוסט

הערת המערכת: מרדכי פרוסט, בעלה של אסתר פרוסט ז"ל כתב על פי בקשתנו את המאמר הנ"ל. מרדכי פרוסט היה שליח החלוץ במצרים אחרי קום המדינה, תחת השם רוג'ה מרטין. עדיין מעורב עם יהדות מצרים וביקש שנמשיך לשלוח לו את "גושן" בו הוא מוצא ענין רב.

משה ספן

אסיר ציון מאלכסנדריה

נעצרתי באלכסנדריה ב-15.5.48 בחצות ע"י קצין משטרה ושני שוטרים. נאמר לאימי "אל דאגה, בנך יחזור הביתה לאחר חקירה ב"קרקול אל מנשיה". החקירה הקצרה נמשכה 15 חודש במחנה "אבוקיר". מאחר והייתי חבר בתנועת החלוץ הצעיר, הבנתי שיש צורך להתארגן למעצר ארוך.

אבי נפטר במשך המעצר ולמרות שהקהילה (COMMUNAUTE) היהודית התחייבה להקפיד עבורי דמי ערבות, לא ניתן לי להיות נוכח בהלוויתו של אבי - דבר שלא אשכח לעולם.

תנאי המעצר היו, בשלב ראשון, כבמחנה של חיל האוויר הבריטי ורוכזנו כולנו בפינה אחת של ה"עמבר" הענק. מובן מאליו שהיה קר מאד בחורף וכתוצאה מכך חליתי ב"פלורזי" (PLEURESIE) ואושפזתי בבית חולים "אל עפנה" שהיה מיוחד למחלות קשות. הטפול והיחס אלי כאסיר ציוני היה גרוע מאוד. אלמלי הביקורים של אנשי הקהילה וקפטן גוהר שהיה פעיל, ואילו לא היו משחדים את הרופא שטיפל בי, הייתי מגיע לקץ חיי.

לאחר מכן טיפל בי רופא איסלקי ודאג לי אישית וכך יצאתי מכלל סכנת מוות. הועברתי לפי בקשתי חזרה למחנה. היות והיה צורך בהמשך הטיפול, חברי למעצר,אריה שלוסברג, שהיה סטודנט לרפואה, בשיתוף עם אביו, ד"ר שלוסברג, הצליחו לרפא אותי.

אפשר לכתוב עוד הרבה על מה שעבר עלי במחנה, אבל אין ביכולתי לעשות זאת במסגרת העלון הזה.

עלי לציין שההכשרה שקבלנו בתנועה הקלה עלינו ואיפשרה לנו להתארגן במחנה מבחינה חברתית וחרבותית.

היינו מוכנים לכל והצלחנו להתגבר על הקשיים. זה נתן לנו את הכח לא להשבר ולנצל את המעצר בלימוד והכנה לעליה לארץ ישראל.

הרשום, בעמוד שממול,נלקח מתוך מחברת זכרונות, בה לקטתי אחולים מחברי למאסר. את הרישום צייר וכתב החבר יוסף קסוטו ז"ל שהיה פעיל בתנועת "החלוץ הצעיר" באלכסנדריה. הדברים שכתב (בעברית יפה עוד ב-1948) משקפים את הרוח החלוצית ואהבת א"י, כשעדיין לא ידענו מה יעלה בגורלנו ועל אף תנאי הסבל במחנה. זה היה ב-18.3.49, זמן רב לפני שחרורנו.

בחרתי במיוחד בציור של יוסף קסוטו ז"ל כדי להעלות את זכרו, כי ראוי לזכרו במלאות 40 שנה לעצמאות מדינת ישראל.

מחיי המחנה

מאת ליבש מישורי

זה ספור המחנה
גם עצוב גם מהנה
כך בהסטוריה-יהדות מצרים
תופסת מקומה
עבורנו זה גם נוסטלגיה
ומשמש מקור לאנרגיה
הישישים של קבוצת פליקריה
(העשירים)
התמזגו חיש מהר בין הצעירים
מלווה בהרמת המורל
ובעיקר לעצוב הגורל
פעילות החברים היתה כחממה
ביננו הקשר היה הדוק
לזה כל אחד מאיתנו זקוק
מפעל למעשה גבורים
והנופלים
שבאו מברור חיל,נחשונים
ומקומות אחרים
העמידו אותנו בסך חמש חמש
אבל אותנו אי אפשר לטשטש.

109

Abouki, 18 III 49.

הדרך „הרה" כה רחק
אלפים שנה "וגם שנה"
אנחנו אסירים במבאות ויסורים
אך הלילה זרח לנו האור.

ונהה בראונים בין הבונים
ונטע עצים ונסול בבישים
ושבם אחד נגן לעד
על המולדת ישראל.

רוסל קסוירו

בדצמבר אשתקד, העתונאי ואיש הטלויזיה הישראלית רוברט דסא, הרצה בפני קהל רב, ציבור כמאתיים יוצאי מצרים, בחיפה והצפון.

מבצע סוזאנה רוברט דסא

הרבה "ידיעות אדמה" ידעה ארצנו שחוגגת היום 40 שנות עצמאותה, ובימים אלה את חג החנוכה, חג הנס והגבורה. לא ידיעות מהסוג שייעד לה השבר הסורי - אפריקני בו היא שוכנת גיאוגרפית. כשהמדינה הצעירה היתה עוד בחיתוליה, 6 שנים אחר הכרזתה - פקדה את ישראל אותה רעידת אדמה פוליטית שכל מדינה אחרת היתה קורסת ונקברת עם התרחשותה. והרי המדובר הוא ב"פרשה" "פרשת לבון" או "עסק הביש" כפי שהודבק לה הכינוי הלא מחמיא כל כך ושאינו לטעמו של רוברט דאסה, שהיגע הערב לשוחח עליה בהתרגשות מאופקת.

הפרשה הסעירה את הארץ וזעזעה את הממסד הפוליטי. "מי נתן את ההוראה" לא היתה רק מטבע לשון שרדפה אותנו עשרות בשנים, כי אם שאלה חיונית שנשארה ללא מענה עד היום, בהשאירה בצל השחקנים הראשיים - הקורבנות - כנושא "טאבו" שחס מלהזכיר, מלנגוע.

קשר השתיקה ומכבש הצנזורה מנעו מידע מהציבור הרחב ומי מבינינו עוד זוכר את עצרת העם בככר מוגרבי כשמשה שרת ז"ל פנה בנאום מרגש לפני שעת ה"ישי", לפני הוצאת גזר הדין לפועל, לפני נפילת הפור שהפך את ד"ר משה מרזוק ושמואל עזאר ז"ל לקדושי קהיר. שנים כל הפרשה היתה חסויה בפני הצבור ומעט מאד ידעו על הבחורים הנפלאים האלה שמסרו את נפשם למען המולדת הנכספת, ויבדלו לחיים ארוכים (יבדל"א) על הקבוצה שנמקה בכלא "טורא" הידוע לשמצה, כ-15 שנים.

רוברט דסא, כתב בכיר בטלביזיה הישראלית ועתונאי נאות להתגבר על התרגשותו ולהענות להזמנה ולבוא לשוחח על מה שמכנים ה"פרשה" אם כי עד היום החסוי מרובה מהגלוי. אבל הוא נעתר לשוחח איתנו מלב אל לב, כאדם שעבר את ההנום הזה ושרד. יותר מכל מעיק עליו הכינוי "עסק הביש" לפרשה אשר שילם עבורה במיטב שנות הנעורים שלו ושל חבריו ושעד היום לא יודעים מי הוא זה "ישנתן את ההוראה". אבל כבר אמרו חז"ל: לכשלונות אין אבא.

בכל המהומה הזאת נשכחו בצל אותם חיילים אלמונים, השחקנים הראשיים שאיתם הוא נמנה, שכל מטרתם בתחילת התארגנותם היתה כמו צעירים אחרים ששאפו לעליה ארצה ולהגנה על חיי היהודים בזמן פרעות באותה ארץ גושן שהפכה מאז 1948 לארץ אויב לישראל ארץ עימות מדולדלת מהנהגתה החלוצית והציונית שנעצרה, נאסרה, או גורשה ממצרים עם פרוץ מלחמת העצמאות.

בחורים נדיבי לב, ציונים, שחלמו רק להגיע לארץ הנכספת עד שב-1951 הגיע שליח, קציו מודיעין מישראל, שגייס אותם לקורס הגנה, דבר שהתרחש גם קודם לכן, אך למטרת הגנה עצמית ועליה ארצה בלבד. אך מצרים היתה נתונה אחרי גירוש שלטון המלוכה של פארוק לאי-יציבות והתכתשויות בין גורמים קיצוניים, האחים המוסלמים, הקומוניסטים, לאומניים למיניהם, על סדר היום עמד פינוי כוחות הבריטים מהתעלה, דבר כשלעצמו הווה סכנה פוטנציאלית לגבול המשותף עם ישראל.

חשב מי שנתן את ההוראה שברכה תצמח לישראל מנצול התוהו ובוהו שישתרר במצרים אם נצליח לסכסך בין אנגליה ו/או האמריקאים והמשטר הנאצריסטי שזה עתה קם. כך החלה שרשרת הטעויות הארורה שהמיתה אסונות על כל האזור.

מטרתה המקורית של הרשת שאורגנה במצרים הוסטה לכיוון אחר לגמרי וליעדים שלא תוכננו כשגוייסו 2 החוליות, מקהיר ומאלכסנדריה. אמנם קל לשחזר בדיעבד שרשרת הטעויות שנעשו מהרגע שגוייסו לקורס בארץ שהיה אמור להכין אותם לתפקידם. החל מאישור ההורים לנסיעה צרפתה למטרת "לימודים" בסורבון, שאגב, רוברט ביקר בה רק לאחר שחרורו מהכלא, שנים לאחר מכן. חוסר התיאום בקבלת הקבוצה בארץ המעבר שאליה הגיעו כמעט ללא אמצעים כספיים בדרכם ארצה חידוש הדרכון שהיה בידו ביום האחרון, לפני הפלגתו בחזרה למצרים אחרי הקורס שנערך בארץ. בחירת המפקד שהיה לו עבר פלילי ומאוחר יותר התברר שלא היסס לבגוד ברשת ברגעים הקריטיים. הוא גרם בין היתר לתפיסתו של שמואל עזאר שהיה עדיין חופשי, חבריו היו כבר תחת עינויי הבולשת המצרית. קבלת פניו של אותו מפקד כ"גיבור" בהגיעו ארצה, בלי לחקור עד תום את הנסיבות ודרכי המלטותו ממצרים אחר שהות לא מוסברת של שבוע ימים כדי למכור את מכוניתו. מחדל אי הכנת דירות חרום להמלטות בעת סכנה והכנת תיעוד אלטרנטיבי למקרה הצורך בעזיבת גבולות אחרי "שריפה".

הכי כואב לרוברט כשנזכר איך דייר מרזוק האמיץ והאצילי הצהיר בפני השופטים: "אני אחראי"

I am responsible

משפט שחרץ את גורלו לתליה לעומת השתיקה הנמשכת עד היום הזה של מי שנתן את ההוראה ומתחמק מאחריותו. עם זאת שלא היה מעורב באותן פעולות עצמן קיבל מרזוק את פסק הדין בעמידה גאה. הפרשה היתה טרגית ונוצלה ע"י המצרים בצורה אכזרית כי נתנה להם הזדמנות להצביע על אדם משכיל, מבוגר, שהכיר באחריותו ולא כנערים הנאיביים האחרים שהיו בחבורה. טראגית כי גרמה להתאבדותו של מקס, בנט ז"ל ונסיון התאבדות של מרסל ניניו, אחרי עינויי תופת. לו היינו מודים בשייכותנו למודיעין הישראלי מצבנו היה נעשה חמור יותר. ובכל זאת לכל אורך הדרך נקודת אור ליוותה אותנו ועזרה לנו לקוות ולהחזיק מעמד, בזוכרנו את ימי שהותנו בקורס בארץ, והסיכוי שנחזור אל ארץ חמדת. אומר רוברט דאסא.

אין לי ספק שבארץ לא חסכו מאמצים כדי לעזור לנו כשהיינו בכלא. אך כידוע לכם כלא טורא שאליו הושלכנו כולנו, מזוהה עם האליטה של הרוצחים, הנבחרת הלאומית, שבה אף אחד לא מודה על הרצח האחרון שהואשם בו. על הרציחות הקודמות זה סיפור אחר.

ביחס לעזרה שרצו להושיט לנו מבחוץ פשוט לא ידעו איך עושים זאת. לבקר אי אפשר, לכתוב גם כן, אך מה עושים? יום בהיר אחד מקבל כל אחד מאיתנו בדאר 10.- $ שנשלחו מדרום-אפריקה. דין היה שנעלה בדרגת הסיכון בעיני שלטונות בית הסוהר, ולזכות בשמירה מוגברת מאותו הרגע. עם קשרים בינלאומיים כאלה מי יודע מה מכינים לנו היהודים האלה!...

"קרה לי, הוא נזכר, "מקרה מאד אכזרי עת שבקרתי במרכז רש"י בפאריס לפני שנתיים כשניסיתי לשחזר בפני יהודים יוצאי מצרים מה שעבר עלינו ב"יפרשה" הזו. כידוע יושבים בפאריס יהודים מהקהילה, רובם אינטלקטואלים - שמאלניים, פתאום קם אחד מהקהל, איש מבוגר והאשים אותי, לתדהמתי הרבה, שגרמתי למותו של בן דודו בקולנוע. הרגשתי רע מאד, עד שבסוף האסיפה שאלתיו מתי זה קרה, כי לא היה ידוע לי כלל על אבדן חיי אדם כתוצאה מפעולותינו. הוא ציין את שנת 1947, כלומר כ- 7 שנים קודם; אז הייתי עוד ילד, לצערי זו האוירה והתדמית שאפפה את כל האפיזודה הזו."

נכון שיהודי הקהילה סבלו מאד מכל הסיפור הזה אך גם כאן בארץ נלחמנו קשות עד שהוצאנו ספר "מבצע סוזאנה", כדי לגלות בו גם נקודות חיוביות. עלי להודות בזכותו של מאיר עמית שפעל לשחרורנו ב-1968 ובקש במכתב שנמסר למצרים עם 500 הקצינים - שבויים, להתנות שחרור יתר החיילים המצריים בהכלילנו בראש רשימת שבויינו יחד עם 5 הטייסים ו- 6 אנשי צפרדע שלנו. אחרי 8 חודשים של לחץ, המצרים הסכימו בתנאי שהדבר ישמר בסודיות. אפילו הורינו לא שותפו בסוד עד ליום האחרון ובנתב"ג הכניסונו מהדלת האחורית הגיע דרכון לידי אחי שעבד במשטרת הגבולות, דרכונו של מר ROBERT D'ASSAULT רק התמונה הסגירה אותי והמפגש היה דרמטי - אחרי 14 שנים.

על החיים בכלא יש סיפורים בלי סוף. החיים היו קשים מאד כמובן אך היינו צעירים והודות לאמונה שהייתה בליבנו יכולנו להתגבר עליהם.

כשהגענו לטורא היה זה בימי חנוכה. חדרים אפלים ללא חשמל שלא היה צורך להכריז על כיבוי אורות במיוחד. האוכל שחולק היה לסרוגין יום פול (עם תוספת תולעים כבשר) ויום עדשים. על הפול היו מוסיפים שכבה דקה של שמן שהפך למטבע עובר לסוחר, כי ע"י טיפות שמן אפשר היה לאלתר נר ולהאיר את החדר לשעה נוספת. כך עשינו כדי לחגוג ביניינו את 8 ימי החנוכה, וזה נשאר חרוט בליבנו עד היום הזה. אחרי כן יכולנו להחליף את השמן הממוחזר תמורת סגריות שהיינו מקבלים - בזום כפור, שלטונות הכלא לא היו מודעים לכך שביום זה המלאכה

"YOVEL" Anniversaire de la Hagana en Egypte

Tous les membres ayant milité au sein de la HAGANA, de l'organisation de la Alya et des Mouvements de Jeunesse en Egypte avant la création de l'Etat d'Israel sont invités a envoyer leur adresse à :

Mr. Yossef Vered
Beit Eliahou - "Beit Hagana"
Les archives
23 Bld Rotschild
651522 - TEL AVIV.

La Date et Lieu de la Manifestation seront publiés dans la Presse ultérieurement.

הודעה חשובה !

הודעה חשובה !

לקראת עצרת המחאה של חברי ארגון ההגנה וההעפלה שפעלו במצרים לפני הקמת המדינה, חברים ובוגרי תנועות הנוער מתבקשים לשלוח את כתובתם בהקדם ליוסף ורד:

בית אליהו - בית ההגנה
שד' רוטשילד 23
תל-אביב 651522

אסורה ליהודים. לקוחות יהודיים לא פקדו אותם לפני כן, בשנים הראשונות הוציאו אותנו לג'בל ולמחצבות עם 2000 האסירים האחרים ועם השרשראות ברגליים, ועם קצין רכוב על סוס ושוט בידיו. עבודת פרך כפי שהעבידו את אבותינו.

כשהעז פעם חבר להסביר לממונה שביום צום זה אין אנו יכולים לעבוד הוא קיבל כמה פליקים כתשובה ובכך נגמר העניין.

כן, היו תקופות של עליות וירידות. הירידות כשהמכתבים לא הגיעו, אך כשהגיע מכתב מהחוץ הוא היה נחלתם של כל החברים. קראו אותו יום יום עד לקבלת המכתב שבא אחריו וכך יכלו לשמור על המורל.

ניסינו להרגיע ככל האפשר את הורינו במכתבים שהובהרו מהכלא תמורת שוחד, השיטה היחידה שפעלה בין כותלי בית הסוהר.

היו כמובן ימים שחורים כשהמתח בגבולות עם ישראל גבר והיו מכניסים אותנו "לטובתנו" לצינוק כדי לשמור על חיינו ועוד ועוד...

ההתרגשות בהעלאת הזכרונות נכרת היטב על רוברט דסא שביקש להשאיר את הזמן שנותר לשאלות ולהצגת כמה רישומים שנעשו על ידו, ללא יומרה אומנותית מחיי הכלא. אומנם אחרי 5 השנים הראשונות בהם יצאו למחצבות זכו להעלאה בכיתה ולהסבה מקצועית. עבודה בחצר, במשק חיות בית (ארנבות ותרנגולות) גינון, צביעה, מטבח וכו'... שנחשבו כצ'ופר. בסך הכל 14 שנים ללא חרות ולשרוד עם מוראל כזה ברוברט דאסא, האין זה נס חנוכה שבא עלינו לשלום?

תוקצר ונמסר ע"י סמי שם-טוב
א.חנוכה כ"ה כסלו תשמ"ט 11.88

הרב דייר משה ונטורה זייל

(עשור לפטירתו)

קורות חיים

1893 (תשעה באב) נולד באיזמיר שבתורכיה. למד בי"כל ישראל חברים" ובסמינר לרבנים באיסטמבול.

1915-1918 למד בישיבה בבגדד ונתן שעורי עברית ואנגלית. ב-1917 היה קצין בצבא התורכי.

1918-1922 עבר לבירות וניהל שם את בית הספר העברי.

1922-1923 עבר לפריז. נישא והקים משפחה.

1923-1937 בפריז עבד כמורה לעברית ולמקצועות היהדות במוסדות שונים בעיר ובכללם בבית ספר התיכון ע"ש הרמב"ם (Ecole Maïmonide) במקביל למד ב- Sorbone פילוסופיה ופסיכולוגיה. קבל תעודת דוקטור ממלכתית (Doctorat d'État) על התיזה הראשית שלו: "הפילוסופיה של סעדיה גאון"- ועל "הכלאם והפילוסופיה של אריסטו על פי ספר הכוזרי"- תיזה משנית.

1938-1948 מכהן כרב ראשי של אלכסנדריה שבמצרים.

מאי 1948 גורש ממצרים כציוני, למחרת הכרזת העצמאות של מדינת ישראל. גלה לצרפת ומשם לארצות הברית.

1951-1953 בניו-יורק, מרצה ב"ישיבת אוניברסיטה" - פילוסופיה של היהדות.

1953-1955 עבר לאנגליה - מנהל בית המדרש למורים ולרבנים ברמסגייט (Montefiore College) מיסודה של המחלקה לחינוך דתי בגולה של הסוכנות.

1954 הוצעה לו משרת רב ראשי בארגנטינה, ולאחר מכן בתורכיה. לא קיבל, כדי לעלות ארצה.

1955-1959 עלה ארצה ונקלט בבאר-שבע, בה עסק בהוראה, בתחילה כמנהל ביה"ס התיכון הדתי, ולאחר מכן כמורה ביה"ס התיכון העירוני ובמדרשה למורים.

1960 הוצעה לו משרת הרב הראשי לתל-אביב. לא קבל, כדי להתמסר להוראה.

1959-1961 עבר לגור בירושלים, אליה הוזמן להכשיר את הקרקע לפתיחת המתיבתא בית הראשי"ל של עדת הספרדים.

1961-1967 ניהל את המדרשה למורים מיסודה של ההסתדרות (3 שנים ראשונות בירושלים ו-3 שנים אחרונות בקלמניה (צופית) שליד כפר סבא, לשם עבר להתגורר.

1968-1969 מרצה על פילוסופיה יהודית במסגרת המכון להשתלמות מנהלים באיזורים שונים.

1969-1971 עבר לתל-אביב. מרצה באוניברסיטת בר-אילן על פילוסופיה יהודית.

1978 נפטר בתל-אביב, למחרת תשעה באב, לאחר מחלה ממושכת.

ספרי לימוד - בצרפתית:

1. Méthode pratique d'hébreu
2. Lecture expliquée, adaptée à la Méthode
3. L'année préparatoire d'hébreu
4. Eliacin - Revue mensuelle pour jeunes
5. Le judaïsme par l'image
6. L'hébreu par la joie - Paris 1933
7. Cours complet d'hébreu. Vocabulaire et grammaire - Paris 1937
8. Les Proverbes - Leçons sabbatiques Alexandrie 1942
   עברית וצרפתית (שעורים לשבת)
9. Les Maximes des Pères sabbatiques. Alexandrie 1943
10. Soupirs et espoirs, Echos de la guerre 1939-1945 - Paris 1948
    דרשות והרצאות בצרפתית
11. Le livre du Kuzari - Paris 1932
    ספרי מדע בצרפתית
12. La philosophie de Sa'adia Gaon - Paris 1934
13. Le Kalam et le peripatétisme - Paris 1934
14. La terminologie logique de Maïmonide - Paris 1935
15. Manuel d'Instruction Réligieuse - Paris 1948

ספרי מדע בעברית:

1. פסיכולוגיה למורים - תל-אביב 1966
2. מבוא למחשבת ישראל - תל-אביב 1959
3. קיצור משנה תורה להרמב"ם-2 מהדורות- תל-אביב 1960-1967
4. מילות ההגיון לרמב"ם.

A la Rédaction:

Merci encore pour l'envoi du dernier "Goshen" sur les 40 ans de l'Etat d'Israel. Très intéressant et bien présenté. ...A propos, puisque votre journal choisit généralement un sujet central, vous pourriez choisir un jour comme sujet les "Yotsséy Mitsraïm", ce qu'ils ont fait depuis qu'ils sont là, ce qu'ils font aujourd'hui - une suggestion comme une autre (ce n'est pas trop tôt, Après 44 ans!)

Ruth Dotan, Tel-Aviv 1988.

(fille de feu Dr. Moshe Ventura, Grand Rabbin d'Alexandrie)

Last Minute... *
ברגע האחרון... *

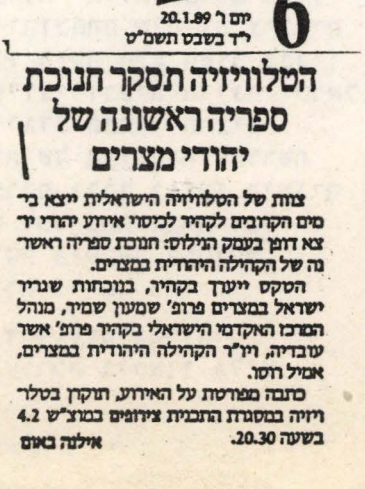

6 מעריב
יום ו' 20.1.89
י"ד בשבט תשמ"ט

הטלוויזיה תסקר חנוכת ספריה ראשונה של יהודי מצרים

צוות של הטלוויזיה הישראלית ייצא בי-מים הקרובים לקהיר לכיסוי אירוע יהודי יר-צא דופן בעמק הנילוס: חנוכת ספריה ראשו-נה של הקהילה היהודית במצרים.

הטקס ייערך בקהיר, בנוכחות שגריר ישראל במצרים פרופ' שמעון שמיר, מנהל המרכז האקדמי הישראלי בקהיר פרופ' אשר עבדיה, ויו"ר הקהילה היהודית במצרים, אמיל הסו.

כתבה מפורטת על האירוע, תוקדן בטלר-ויזיה במסגרת התכנית צינזופים במוצ"ש 4.2 בשעה 20.30.

אילנה באום

מערכת "גושן"

עלון מורשת יהדות מצרים

ת.ד. 589 חיפה.

בהתרגשות רבה, כמו בכל פעם, קראתי גליון מס.6 ובו במיוחד המאמר על קהילת יהודי העיר חלואן על פי תרגום קטעי ספרה של המנוחה אסתר וידל ז"ל.
קראתי המאמר להורי ולדודתי שה ם בעלי מלון מודרן-ברזילי-בחלואן ואשר הכירו היטב המנוחה אסתר ז"ל לבית מוסרי.
אם אפשר אבקשכם להעביר לי כתובתה או מספר טלפון של ביתה גבי לבנה זמיר.
מאחר ומדובר במורשת קהילתנו עלי לציין שבידי עבודתה של אחותי לתואר ראשון בהסטוריה של העם היהודי - אוניברסיטת חיפה - על יהדות מצרים מבחינה כלכלית בשנות 1870-1918 עבודה מאד מעניינת ומוכן להשאיל לכם אותה.
מודה לכם מראש על תשובתכם למכתבי,

ברזילי יוסף, עכו.

חברות יקרות,
קראתי בעניין ובעונג ובהתרגשות את הגליון החגיגי של "גושן" למלאת ארבעים שנה לעצמאות ישראל. מאמריו כולם מלאי עניין.
כבן אלכסנדריה, חניך הרב הראשי בעיר עד 1948, התרגשתי במיוחד למקרא מאמרה של רות דותן בת הרב משה ונטורה ז"ל, על דמותו האנושית, האצילה והצנועה שהיתה ידועה לי מהופעותיו בצבור הוספתי דעת מסודות "מן החדר" שספקה לנו במאמרה מזוית של בת בית.
תבורכו על המפעל החשוב שאתם עוסקים בו, לכנס אט אט את מורשת יהודי מצרים מפי הנותרים.

בברכה נאמנה,

ד"ר אברהם מטלון.

גברות נכבדות,
הריני שולח לכן חומר משנות 1918-1928 בהם שמשתי כממונה על כל פעולת צופי המכבי במצרים, וחבר בועד המועדון העברי בקהיר, בתפקיד טכני וארגון הנשפים.
כמו כן אשמח לספק חומר נוסף על השנים 1929-1931 ולענות בחיוב לכל פניותיכם עבור מידע נוסף.
נ.ב. הייתי מאד מעונין ליצור קשר בעזרתכם עם יוצאי מצרים מתקופתי לשם החלפת זכרונות וחוויות.

אברהם רמון (רוטמן)
אוסישקין 5 רחובות 76502

שלום רב דינה,
תודה על המשלוח שהגיעני כפי שהבטחת יישר כוחך! עברתי על 5 חוברות "גושן"-אני כמי שאינו מארץ גושן אבל שיש לו ידידים טובים שבאו ממצרים קראתי בעניין פרקים שונים על המורשת של הקהילה, וכן הרשימות על אורחי החיים של יהודים במצרים במאה שלנו...ושוב, תודה על שעה של עניין, שזימנת לי....

אליים(מיל)גרשון ריבלין
ארכיון ההגנה.

לדינה שלום רב,
אני מברכת אותך ואת מערכת "גושן" עלון מורשת יהדות מצרים על הוצאת הגליון מס.6 המוקדש ל:40 שנה לעצמאות ישראל תשי"ח-תשמ"ח. הגדלתם לעשות כששבצתם חומר חדש ומעניין מתוך תולדות יהדות מצרים בזמן המודרני והוכחתם שיהדות ציונית ותוססת זו היתה חלק חשוב לבנין המפעל הציוני ובנית מדינת ישראל.
מי יתן ויגדל המחקר הרציני וההתיחסות של המוסדות למורשת יהדות מצרים ובכך יגיעו הישגיה המרשימים לכל כתה וכתה וכל אוניברסיטה בישראל ובחו"ל.
הרבה ברכות ויישר כח!

ד"ר עדה אהרוני
עורכת ביטאון גלים.

קטע מתוך מאמריו של ד"ר אברהם מטלון - ירושלים

פרשת לבון

בהתחלת 1955 הוצאו להורג שני יהודים חניכי תנועת הנוער הציוני במצרים, החלוץ הצעיר, ד"ר משה מרזוק ושמואל עזר.

הכל החל בעיצומו של קיץ בשנת 1954. ביום שישי 23 ביולי לפנות ערב טפסו שני בחורים במדרגות הקולנוע ריו שבאלכסנדריה. באולם הכניסה החלו לפתע לבעור מכנסיו של אחד מהם ואירע פצוץ בבגדיו. חברו זעק אל עבר הקהל: "עזרו לו" - ונמלט.

הבחור שנפצע ונכווה קשה היה פילף נתנזון. הוא נשא בבגדיו פצצת תבערה תוצרת בית שהוטמנה בתוך נרתיק משקפים שניצתה בטרם עת. הוא נמנה עם רשת שפעלה במצרים למען ישראל ולפי הוראות מישראל.

בתוך שעות מספר נעצרו כמה מחברי פיליף נתנזון ועונו קשות בידי חוקריהם. בתוך כמה ימים נעצרו חברים נוספים באלכסנדריה ובקהיר וכך חוסלה הרשת ובא הקץ למבצע סוזנה אשר תוכנן בישראל.

מבצע סוזנה הוא כינויו הפנימי של מבצע חיל המודיעין הישראלי, הנודע יותר בכינויו "העסק הביש" והוא שהוליד את הפרשה המפורסמת, שהסעירה את המדינה שנים רבות, זרעה פרוד והציתה שנאה. פנחס לבון, מי שהיה שר הבטחון בתקופת מבצע סוזנה והתפטר, אך למעשה הודח אחר כשלונו, פתח ברבות השנים במסע לטהור שמו לאחר שצצו ראיות חדשות כי לא הוא אחראי לעסק הביש. דוד בן-גוריון התפטר מראשות הממשלה כאשר התפנית בחקירה הצבורית של המיבצע לא היתה לרוחו.

כרוכים באותה פרשה מרסל ניניו, רוברט דסה, מאיר מיוחס, ויקטור לוי, אלי נעים, מאיר שמואל ומאיר זעפרני, בנוסף על שמואל עזר ומשה מרדוק.

ארבעת האסירים השתחררו ועלו ארצה רק אחר מלחמה ששת הימים ב-1967, כ-13 שנה לאחר מאסרם במסגרת עסקת חליפין תמורת שבויים מצריים שנפלו בידי ישראל בקרבות מלחמת ששת הימים.

אך שמחת השחרור לא השכיחה את האכזבה והכאב שנגרמו להם משום שנאלצו להמתין זמן כה רב ובגלל ההרגשה המעיקה והנוראה כי נשכחו וכי ניתן להשיג את שחרורם קודם לכן, אילו מוצו כל האפשרויות.

מרסל ניניו אמרה בשעתה בתרעומת:
- אחרי מבצע קדש ב-1956, אמרו לי סוהרות בכלא המצרי: עכשו בודאי יחליפו אותך ואת חבריך ואתם תשוחררו" אך זה לא קרה. מדוע לא החליפו אותנו אז? בידי ישראל היה אז בשבי מושל עזה הגנרל דיגווי שהיה נשיא בית הדין אשר שפט אותנו למאסר ממושך ואת חברינו משה מרזוק ושמואל עזר דן למוות. מדוע לא החליפו אותנו באיש הזה?

מרזוק בקש במשפט ליטול על עצמו את עיקר האחריות בתקוה להקל מענשם של חבריו. - אני הייתי המפקד והאחראי לכל מה שנעשה. בסוף העדות שאלו התובע בנימה דרמטית אם אינו רואה את עצמו בוגד במולדתו. השיב לו ד"ר מרזוק: - נולדתי במצרים וחייתי בה כל חיי וכן גם הורי. אף על פי כן מעולם לא ראיתם בנו מצרים. על כן הגעתי למסקנה שישראל היא מולדתי ושם מקומם של כל היהודים.

קטעים מתוך ראיון עם יוסי בוסו

ב-12.12.84

עבור מכון "יד טבנקין

הקשר שלי עם הארץ נוצר לראשונה כשהייתי עוד ילד באלכסנדריה, דרך חיילים ארץ ישראליים ששרתו בצבא הבריטי במסגרת ה-Palestine Brigade שהתארחו אצלנו בבית. יותר מאוחר, כשעברתי עם משפחתי לקהיר, הצטרפתי לקראת סוף לימודי למועדון "הכח" בהליופוליס. זה היה מועדון ספורט ותרבות יהודי וכמובן הייתה בו פעילות של חיילים ארץ ישראליים. הצטרפתי גם לתנועת "מכבי" בקהיר ביחד עם חלק מחברי "הכח". אז הגיעו שליחים מהארץ והפכו את "מכבי" ל"החלוץ - תנועת החלוץ האחיד". שם התחלנו להקים קבוצות של נוער בהדרכת השליחים.

ב-1945 באתי לארץ-ישראל עם תנועת "החלוץ" למחנה עבודה ברמת-יוחנן לחודש ימים. עבדנו בקיבוץ וגם למדנו עברית. היו שם גם פעילויות שונות, הרצאות וכו'. זה היה מחנה שאירגן עקיבא איגר. עקיבא איגר היה השליח הבולט ביותר שאני זוכר, למעשה ממנו למדתי הכי הרבה. אני זוכר את גרשון וגם מנחם ירדן מכפר מכבי. באלכסנדריה היו גם כמה שליחים, את רקנטי אני זוכר.

ב-1946 ביקרתי שוב בארץ עם קבוצת צעירים מטעם "ההגנה" כדי להשתתף בקורס מכ"ים בקיבוץ מגרה שנמשך 6 שבועות.

ב-1947 החלפתי את טרטון (יצחק לוי) בתפקיד מזכיר התנועה כשהוא עלה ארצה. אז הגיעו, מספר חודשים לפני מלחמת העצמאות, השליחים ג'ו גולן (גולדין) ושמואל שפיטלניק (ז"ל), חבר הגרעין המצרי מברור חייל.

היינו נוהגים פעם או פעמיים בשנה להפגיש את שתי ההנהגות של התנועה מקהיר ומאלכסנדריה. בפברואר 1948 התקיים מפגש כזה, הפעם ב-אלכסנדריה, ורב חברי ההנהגה בקהיר נסעו לשם. קיימנו דיונים בקשר לבעיות התנועה ובסיום הדיונים, יצאנו למחרת לטיול בסירת מפרש בנמל אלכסנדריה. תוך כדי טיול צילמתי את החבורה עם מצלמה משוכללת "לייקה". איך שחזרנו מהטיול נעצרנו ע"י המשטרה שהאשימה אותנו בריגול בגלל הצלום, כנראה שעקבו אחרינו. החרימו כמובן את הסרט ואת המצלמה והכניסו אותנו לבית הסוהר.

ביניהיים פיתחו את סרט הצילום. למזלנו נכחו לדעת שהתמונות היו באמת של צעירים הנהנים מטיול. (יכולנו במקרה לתפוס ברקע משהו מפליל!!).

תוך כמה ימים שוחרר את הבנות - דינה רוזנטל (ברכה) ואילנה בלכובסקי (לוי), הודות להתערבותו של עו"ד פליקס בן-זקן, עורך דין יהודי מאד ידוע באלכסנדריה. השאר הועברו לבית סוהר שנקרא "חדרה", בית סוהר גדול ועצום. הכניסו אותנו לתאים בודדים באגף של המסוכנים ביותר. היו שם רוצחים ונבזונים למיניהם. שם בילינו שבועיים בתאים ריקים מכל חפץ מלבד מחצלות על הרצפה. לבסוף שחררו גם אותנו - אך מאותו רגע היינו במעקב צמוד כל הזמן.

היות וידענו שהיינו על הכוונת של השלטונות, דאגנו להכין בסתר הנהגה צעירה שתהיה מוכנה להחליף אותנו במקרה של מאסר מחודש.

יום לפני ה-15 במאי 1948 נראה לנו כמעט בטוח שיאסרו אותנו. אז נודע לנו שבכוונת מצרים לפלוש לארץ ישראל. באותו לילה הלכנו לבית קפה כדי להנות את המאורע - הכרזת עצמאות ישראל. שתינו לחיים, עשינו שמח והתפזרנו. חזרתי הביתה (אז גרתי אצל אחי הנשוי) והתחלתי לארוז מזוודה לאפשרות שיאסרו אותי. ואמנם, בחצות באו שוטרים ודפקו בדלת לאסור אותי. למעשה אסרו גם את אחי שלא השתייך כלל לתנועה ציונית.

בשלב ראשון רכזו אותנו בבית ספר של הקהילה היהודית בקהיר. רוב המדריכים נאסרו, כל ההנהגה הותיקה: פולה וצבי ארדיטי, זקי אגיון, שמעון עמבי, אריה אמיר (לולה), סמי גרינשפן. פגשתי שם גם מנהיגים של הקהילה היהודית וגם מנהיגים ציוניים כגון יעקב וייסמן ואליה בוסנק. הופתעתי לראות תערובת של גילאים ומספר רב של אנשים.

כעבור יומיים העבירו את כולנו למחנה "הקסטפ", לשעבר בסיס חיל אוויר של הצבא האמריקאי.

דווקא ב"הקסטפ" פיתחנו פעילות תנועתית עוד יותר אינטנסיבית מאשר לפני המאסר. אך, כעבור 6-7 חודשים הועברה קבוצה אחת מ"הקסטפ" ל"אל-תור" שבמדבר סיני. אני הייתי בקבוצה הראשונה - כ-50 אסירים- ביניהם כל חברי ההנהגה הרשמית וכמה מהחברים הותיקים של "מכבי בחלוץ", עוד כמה חברים מתנועת השומר הצעיר וגם מנהיגים יהודים קומוניסטיים. באותה ספינה ראשונה שהעבירה אותנו מפורט-סעיד לאל-תור, צירפו לנו גם קבוצה של האחים המוסלמים. דאגו להפריד בין היהודים לבין המוסלמים.

יש לציין שב"הקסטפ" היתה גם קבוצה של פליטים פלשתינים ושרר ביננו לביניהם מתח רב וקרבות ובנס ניצלנו.

באל-תור התנאים היו הרבה יותר קשים מאשר ב"הקסטפ". באל-תור היינו צריכים להתמודד גם עם תנאי אקלים קשים, עם החום, היובש והאבק.

נוסף לכך היה לנו קשה במיוחד להיות מנותקים. התקשורת עם המשפחות היתה מאד רופפת, שמענו מהם טיפין טיפין. כמה מהחברים חלו, במיוחד המבוגרים. אומרים ששפיטלניק חזר אחרי שחרורו מאוד חולה.

אחרי ששה חודשים, בערך ביולי 1949, החזירו אותנו ל"הקסטפ" ובאוגוסט שחררו אותנו. הייתי במעצר כשנה ושליש.

מיד אחרי שחרורי הגשתי בקשה לצאת את מצרים. נקראתי לחקירה אצל ראש הבולשת בקהיר. חתמתי על מסמך המחייב אותי לא לחזור למצרים כי זה היה כעין גירוש.

ברגע שקיבלתי את תעודת המעבר (laisser-passer) יצאתי לדרך. נסעתי לאלכסנדריה לבקר את הורי מאחר שלא ראיתי אותם כל כך הרבה זמן ומשם הפלגתי באוניה לצרפת בדרכי לישראל.

הראיון עובד ונערך
ע"י המערכת

ANXIETE (ANSIA)

A la fin d'un mois, nous faisons un bilan,
Clôturant trois nous évoluons notre accord,
A la conclusion de six, nous passons une brosse,
Au neuvieme, la naissance d'un être,
Terminant l'année, l'élaboration d'un autre bilan,
Et au début d'une nouvelle année,
L'éternel espoir d'une autre meilleure.

de VERDEVIDA
Par Andrée Hazan
Traduit du Portugais (S.P. Brazil)

1988

האסירות היהודיות ב "בית הכלא לזרים" בקהיר 15.5.1948

..... אברמוביץ ז"ל, אשש-קטש אודט ז"ל, ארדיטי מרי ז"ל,
. .... ברדון, גבאי-הרמר יולנד ז"ל, חלפון ארמנדינה רגינה ז"ל,
חסבלה אמא ז"ל, חסבלה שושו, חזן נדיה, חמאוי פלורי, חמאוי-
שאלתיאל דינה, יצחר-ניימן עופרה, כהן-סטמבולי רנה, מטלון-לוי
אודט, מטלון סופי-פיפי, סאלטו נינה, סגריי הנרייט, סיטון
פולט, סיטון-הררי לידיה, סיטון-מיזן שישי, ענתבי אודט,
ענתבי-זומר אסתר, פישמן-בוסנק ארלט, ק.... לוסי, ...קרדוזו,
קוריאל רוזט, קאנל מימי, רוזנטל-ברכה דינה.

האסירים היהודיים במחנה האקסטפ (ליד קהיר)

ב- 15.5.1948

אגיון יצחק ×, אופנהיים ז'אק ז"ל, ארדיטי צבי (ריקו) ז"ל ×,
ארדיטי רפאל ×, ארושה אלברט, ארושה....(האח), אנקונה סזאר,
ד"ר אגיון רימון, בסניינו רמי, ברסי ארמנד, בוסו ויקטור,
בוסו יוסי ×, בוסנק איזיז"ל,ד"ר בוסנק אלברט ז"ל, בוסנק אליה,
ד"ר באייד רימון, ביאנקו מוריס ז"ל, בן-חיים ג'ו, בנטאטא
הנרי ז"ל, בן-זקן רקג'ר (בזק אליהו), ברשר נתן ז"ל, גוהר שרל,
גולדנברג ויקטור ×, ג'מל אלברט, גרין ישראל, גרין ...(האב)
גרינשפאן סמי, דואק ויקטור ז"ל,דבאח ....., דבאח ....., דיין
יוסף, עו"ד הררי אבי, הררי מרק, הררי עזרא, ואחיש יוסף-שישו,
ויצים-אביצור מרסל ז"ל, ויבו חנן (ויקטור)ז"ל, וידון יוסף-פפה,
וייסמן יעקב ז"ל, זיתוני אנדריי, חביב משה ×, חזן יוסף-ג'ו,
חמאוי מנשה, טיאנו יצחק, טרבולוס ....ז"ל, כהן אדוארד ×,
כהן אלי, ד"ר כהן אליהו, כהן ש...., כהנוב בוריס, לוי מרסל,
לוי יוסי ז"ל ×, לוי תיאו-גוידו, לויס ...., לוי יצחק-זוזה ×,
למברג הרמן (מהנדס מא"י), מילסולבסקי ז'אק, מלר ליאו, מלר
שמעון ז"ל, מנביץ נחום, מנחם יצחק ז"ל, מסרי אלברט, והבה,
ד"ר מרזוק יוסף, ישראל נלסון, מטלון אדוארד, מטלון ג'ו,
מיזן אלי, נחום דוד, סטמבולי רימון, סיטון ארמנד, סגל יוסף,
סאלם עובדיה, סגל מוריס, סונסינו ...., סיטון רימון, סימון
מרסל ×, עמיאל יצחק, עמנואל .....(האפילפסי), ענתבי אנדריי,
ענתבי שמעון ×, פוליטי סלומון ז"ל ×, דה פיצ'וטו גסטון,
דה פיצ'וטו פרדי, פסח אלברט ז"ל, פרדו יוסף-נוסי, פרחי אברהם-
בובי, פרינץ אברהם ז"ל, פרננדז סזאר-זיזו, צדיקוב חיים ז"ל,
צוקרמן סולומון ז"ל,צ'רניאבסקי-אמיר אריה-לולה, צ'זאנה אלברט,
צ'זאנה אלי, קוריאל הנרי ז"ל, קלף יחזקיאל, קוריאל אצלאן,
קוסטי-קשת אהרון-הנרי, שאפרן פרדיננד, שופאן יצחק, שופאן
מוריס, שפיטלניק שמואל ז"ל ×, שמע אלי ×, שואקה אלברט,
שואקה רימון-יצחק, שאלתיאל סעדי (סאדק סעד), דנון יצחק, נחמיאס
ויקטור, כהן אריאס מוריס ז"ל.

× : הובלה למחנה המעצר בא-טור (בסיני) בינואר 1949.

גבי פרקטר מאיסמאעליה נכלאה בפורט סעיד

נקבל בברכה ובתודה כל אינפורמציה
נוספת לרשימות הנ"ל. אנא, כתבו לנו.

רשימת האסירים היהודיים במחנה אבוקיר (ליד אלכסנדריה)

15.5.1948 - ב

האסירות היהודיות

אלפנדרי מזל, אפשטיין מירה, אפשטיין רוזה ז"ל,ארדיטי אסתר,
בלחובסקי אילנה, בן-גיורה גלאדיס, גאלו לוסי, גאלנטי פלור,
ישראל שרה, כהן ויקטוריה, כהן ז'אנט, כהן קלירט, לוי
אבלין, מורנו יונה, נסים נינון, סבח אסתר, סולם רחל,
סוסי לולה, סידס אילנה, סלדינגר גרטה, סממה רות, קאסוטו
חיה, קבאסו לינה, קמחי יהודית, שושן אסתר,

האסירים היהודיים

אבו-אהרון נסים, אבסטאדו נסים, אברג'ל סלומון, אברמוביץ לזר,
אג'ימן אלברט, אדי רוברט, אדלר אריק, אוג'אלבו נפתלי,
אופנהיים רוג'ר-יצחק, אורפנלי פרננדו, אטס הרברט, אטס יוסף,
אלואדז יצחק, אלקלעי יצחק, אנג'ל יצחק, אנטקי יצחק, אפשטיין
יהושוע ז"ל,ארדיטי יצחק, ארוי ויקטור, אריאב סם, אשר סלומון,
בבילה , בוטון ז'אק, בורשרד אוסוולד, בחלול מוריס,
בלילי יצחק, בן-זקן יעקב, בן-זקן יצחק, בן-פשט יצחק, ברדא
בנימין, ברוך אברהם, ברונשטיין אברהם, ברכה ליאון, ברכה
מרקו, ברקי רוג'ר, גאלנטי רוברט, גבאי יצחק, ג'באלי נתן,
גוייטע שאול, גולדנברג ויקטור, גולדנברג פרננד, ג'יזואה סזאר,
גרשמן שמואל, דאנה יוסף, דה-פז אלברט, דואק אדווין, דואק
יוסף, דואק רפאל, דנון אלי, הורביץ אבינועם, ואנה יצחק,
ואסף עזיז, ויואנטה אלברט, ויינשטיין , ונטורה רנטו,
חודרה נסים, חולי אלי, חותימסקי נחום, חלפון הוגו, חמסי
יוסף, טורטל ג'ו, טאויל אהרון, יצחק שמואל, ישראל עובדיה,
כהן מוריס, לוי דניאל, לוי ליאון, לוי מואיז, לוי סאלוו,
רפאל לוי (פופי)פנר הרמן, לניאדו ויקטור, מויאל סאלוו, יוסף
מורוצ'ניק, מזרחי מרקו, מטלון אברהם, מיוחס יוסי, מלל מורנו,
מסקה מוריס, מסקי מרדכי, מסרי ליאון, מסרי ליבוש, מרגס
נסים, נג'יאר ויקטור, נחמיאס יוסף, נחמיאס סולומון, נסים
ג'יימס, נסים ליאון, נקסון דניאל, נקסון ויקטור, סאייג
סולומון, סדבון בני ז"ל,סדרה ז'אק, סוחאמי , סידס פליקס,
סיני קלמנט, סלמונה ארמנד, ספורנו רפאל, ספקטורוף יוסי,
ספרן מואיז, ענף ז'אק, עשהאל אלי, פדרמן אלברט, פיינברג
ישראל, פיינשטיין יצחק, פנחס ליאון, פרחי יוסף, פרלמוטר
ראובן, קאזס דוד, קאסוטו יוסי, קאפארי ראובן, קבאסו מיקי,
קטאריואס אלברט, קמחי אלברט, קמחי ראובן, קרדוזו יוסף,
קרודו ויקטור, קרסנובסקי אהרון, ראואס יצחק, ראובן אלי,
ז'אק רביץ, רוזאנס אלברט, שאואה נסים, שאול לואיס, שאקר
מישה, שואקה ויקטור, שואקה יוסף, שודץ ארתור, שונשון
סבטינו, שושן אדוארדו, שושן , שייניץ ברנרד, שלוסברג
אריה, שפירה אליאס, שרביט ז'אק.

Ces listes n'étant pas complètes,
toute information supplémentaire
sera vivement appréciée.

ס פ ר י ם

רק הופיעו

ספרים

1. תולדות יהודי מצרים בתקופה העותומנית 1914 - 1517
יעקב מ. לנדאו
הוצאת משגב ירושלים 1988.

2. עליזה וגרשון ריבלין
זר לא יבין-ספר כינויים
"מערכות" צ.ה.ל. 1988

3. מאיר זפרן
7 שנים רזות בכלא מצרי
1961 - 1954
אלבום רישומים 1988

ספרים מומלצים

1. אביעזר גולן "מבצע סוזנה"
הוצאת עדנים-ירושלים 1976
AVI EZER GOLAN
" OPERATION SUSANAH "

2. חגי אשד
מי נתן את ההוראה
הוצאת עדנים ירושלים 1979
HAGGAI ESHED
"WHO GAVE THE ORDER"
(The Lavon Affair)

3. צבי יהודה 1978
האירגונים הציוניים במצרים
1917 - 1904

4. לבנה זמיר - ת"א 1982
תבשילים מארץ הנילוס.

5. רחל (מוצרי) מכבי
מצרים שלי ת"א 1968

6. מרסל פישר (פ. כרמונה)
ארמנדו ת"א 1983

7. אנדה הראל דגן
"פואמה קהירית" ת"א 1981.

8. ד"ר עדה אהרוני
מחכת וסיגליות(ת"א עקד 1978)

Vient de paraitre

1. The Jews in Ottoman Egypt
1517 - 1914
Jacob M. Landau - 1988

2. "The Stranger cannot understand"
Code-names in the Jewish
Underground in Palestine 1988
by Col. (Ret.) Guershon and
Aliza Rivlin

3. Meir Zafran
Album de Croquis 1988
Les 7 anneés maigres dans
une prison en Egypte -
1954-1961

Livres - Books

1. "Palestine as it is " by
M.J. Landa
Press Gallery, House of Commons
July 1932. Chapter II -
Light in Egypt.

2. Les Juifs d'Egypte. Album
Images et textes
Edition du Scribe Paris 1984

3. Cooking from the Nile's Land
Levana Zamir - 1982

4. The Double Exodus
A Study of Arab & Jewish
Refugees in the Middle East
by: The Hon. Terence Prittie
and Bernard Dineen

THE DOUBLE EXODUS

A STUDY OF ARAB AND JEWISH
REFUGEES IN THE MIDDLE EAST

with a foreword by
PHILIP GOODHART M.P.
Member of Parliament

מחנה אבוקיר - ציור ע"י abastado Nissim

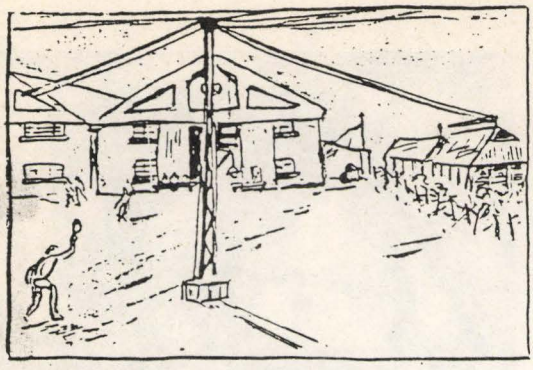

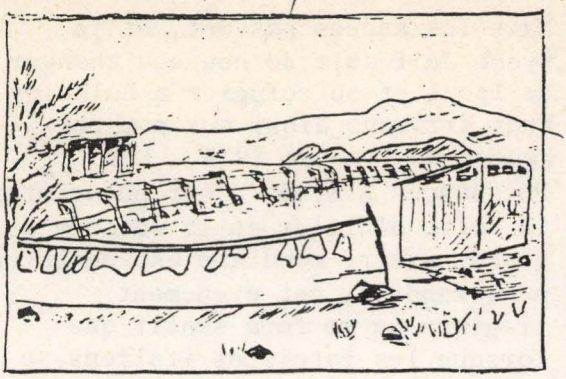

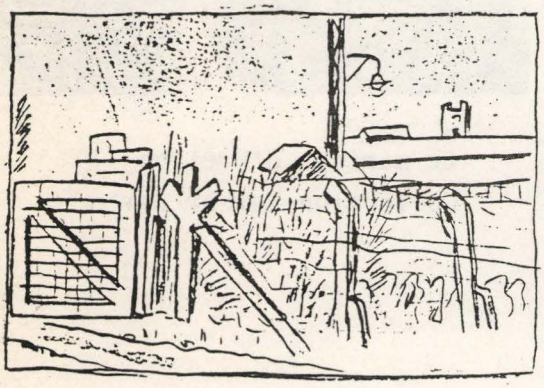

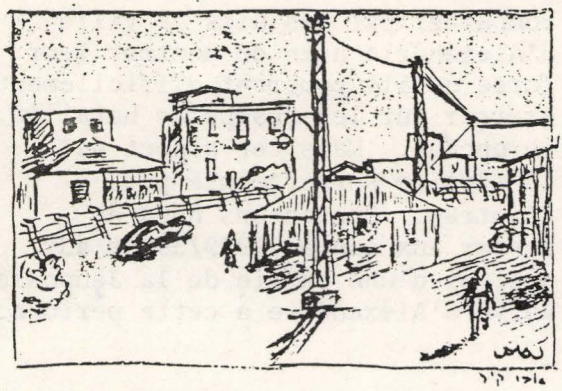

ציורי אבסטדו ניסים - מחנה מאסר אבוקיר, אלכסנדריה 1948-1949

אוסף ד"ר אריה שלוסברג, אסיר ציון, מנהל בי"ח באר-יעקב.

---

* ברגע האחרון *
* Last Minute *

מברק מהסופר נג'ב מחפוץ: חתן פרס נובל לספרות 88
ליו"ר אגודת אחרי הספרות

TELEGRAMME מברק

NNNN

THA0243
ZCZC YIV948 EGC0103 CRC778 PP042
ILTX CO UNCX 034
CAIRO 34/33 09 1133

DR ADA AHARONI
57 HOREV ST
HAIFA 344343 ISRAEL

YOUR CONGRATULATION HAVE CAUSED ME GREAT PRIDE AND JOY.
I WISH TO THANK YOU FROM ALL HEART WITH MY DEEPEST RESPECTS
NAGUIB MAHFOUZ

COL 57 344343

TELEGRAMME מברק

רשות השידור
הטלוויזיה

הנכם מוזמנים להשתתף
בתכנית הטלוויזיה
"חיים שכאלה"

עם מרסל ניניו—בונר

התכנית תצולם ביום א' 12.2.89
בשעה 5.00 אחה"צ
באולפני ההסרטה, רח' הקסם,
הרצליה.

נשמח לראותך בין אורחינו.

בברכה
עמוס אטינגר – מפיק
רינה חכמון – מחקר
מערכת "חיים שכאלה"

Mais les années passent, et le Lycée Juif doit de nouveau changer de local et se refugier a Bulkeley. Nous arrivons ainsi aux sombres heures de l'année 1939. Les Puissances Alliées n'ont pu arrêter la folie d'Hitler et la seconde grande guerre mondiale est declarée. A Alexandrie, cet évenement tragique ne se fera sentir que lorsque les fascistes italiens se joindront aux Nazis et viendront bombarder pár les airs la ville d'Alexandrie afin de montrer leur force qu'ils pourront difficilement exercer sur les champs de bataille européens. Mais cet aspect de l'Histoire sera raconté par d'autres. Contentons nous de rester aux années 1929/39 et aux actions d'une partie de la Jeunesse Juive d'Alexandrie à cette période...

Le mariage d'Evelyne
Collection Esther Baron

I. Rosenfeld

Haifa - 8.88

Kiriat Bialik, Juillet 1988

Mesdames de la Redaction "Goshen",

Après avoir lu la lettre de Mme. Ruth Dotan, je me permet de vous envoyer le présent article afin d'évoquer sur papier mes souvenirs d'enfance à Alexandrie ou je suis né et ou j'ai passé ma jeunesse avant d'emigrer en Israel.

La période faisant l'objet de cet article s'etend de 1929 jusqu'en 1939. N'oublions pas que cette dernière annee (1939) a été pour nous une annee decisive: la déclaration de la seconde guerre mondiale, avec le deferlement des armées nazies sur l'Europe. Mais ce dernier évenement historique fera l'objet d'une étude complementaire. Retournons à 1929. Quelques annees plus tôt, la Communauté Israélite d'Alexandrie avait décidé de créer une Ecole Juive afin de combattre l'influence de l'Ecole des Soeurs Chrétiennes dont le scandale des conversions avait boulversé plusieurs familles juives d'Alexandrie. Ainsi est ne le "Lycee de l'Union Juive pour l'Enseignement" d'Alexandrie, dont le ler local, faute d'emplacement, était le Palais du Baron de Menascé Plus tard, l'Ecole s'installa définitivement dans un autre ex-Palais situé à Moharrem-Bey. La photo ci-jointe, prise vers le début des annees 30/35, montre un groupe d'élèves de cette période avec leur Professeur de Français, Melle. Blattner. Je propose que tous ceux qui s'y reconnaissent et qui aujourd'hui doivent être de respectables personnes agées, communiquent avec moi, par l'entremise de cette Revue, afin d'essayer d'organiser une rencontre, sur le plan nationale et même internationale, d'anciens élèves du Lycee Juif d'Alexandrie.

Bref, la création du Lycée Juif fut un bienfait pour beaucoup d'entre nous. S'y retrouvèrent d'anciens élèves du Lyceé Francais d'Alexandrie de l'école des Soeurs, des Frères, et même de l'Ecole de la Communaute Israelite d'Alexandrie. Au debut, le nombre d'élèves n'était pas tres élevé. Mais par la suite, le haut degré d'instruction poussa de nombreuses familles juives a y envoyer leurs enfants. Même des familles musulmanes inscrivirent leur progéniture. Je pense que le Lycee Juif d'Alexandrie a été le premier établissement scolaire où des enfants juifs et arabes ont étudié et vécu ensemble durant une longue période. Vers les anneés 33/35, lors de la montée qu pouvoir des Nazis en Allemagne, l'avocat Léon Castro, fondateur de la L.I.C.A. (Ligue Internationale Centre d'Antisemitisme) en Egypte, trouva un terrain favorable au Lyceé Juif pour créer la L.I.S.C.A. (Ligue Internationale Scolaire Centre l'Antisemitisme). Le ler Comité d'action scolaire etait composé d'élèves du Lycee Juif. Ce sont eux qui distribuèrent des tracts anti-nazis et des listes de marchandises allemandes à boycotter. Ils pénetrèrent dans la majorité des Ecoles d'Alexandrie et organisèrent des Assemblées Générales ou assistèrent même des élèves non-Juifs. Toute cette activité n'empecha pas nos braves enfants du Lycée Juif de réussirent brillament aux examens du Brevet Supérieur et même du Baccalauréat contrôlé par le Consulat Francais.

d'Honneur Scout composée de Jacques et Otto Oppenheim, Edmond Sanua, A. Rotman, M. Arazi, dirigeaient le travail technique scout. En 1926 la Maccabi inaugurait la tradition de la visite aux Cimetières Juif et Anglais du Vieux-Caire, et à l'occasion du II Novembre, Anniversaire de l'Armistice: Une Section Artistique sous la direction de Otto Oppenheim et Adolphe Feldstein fut fondée et se spécialisa dans les fameuses représentations du Crique Maccabi.

En Décembre 1927, le propriétaire du local que nous avions nommé le Beth-Ha'am nous explulsa sous prétexte que nous devions payer £.8.- de plus au loyer, car il avait loué le local à un garagiste francais.

Nous fumes mis à la porte d'une semaine à l'autre. En Février 1928 l'U.U.J.J. se souvenant que la Maccabi lui avait offert son local en 1923, lui offrit à son tour sa propre chambre dans le nouveau Beth-Ha'am.

Les Scouts se réunissaient chez Katz les Rovers a l'U.U.J.J. Plus tard, des démarches faites par Sanua et Oppenheim nous donnèrent pour siege provisoire l'Ecole du Daher. C'est alors que se distinguèrent deux futurs chefs: L. Katz et A. Busnakh. Ce dernier surtout reforma la Troupe Scout, organisa les Patrouilles et suivit l'enseignement de son ancien Leader de Troupe Wolf Kohn. Il fit des chefs. Oppenheim dut restreindre son activité pour s'occuper un peu plus de la Section Sportive qui fut transférée au Club Boccolini et Sanua, pour des raisons personelles, céda sa place à Katz.

En 1928 vers l'hiver on loua le sous-sol de la Rue Reine-Nazli ayant déguerpi de l'école.

Dans ce local, on vécut plus ou moins bien. Un ancien Chef, le plus estimé entre tous, Marc Albagli retourna au bercail et avec lui l'âme juive ressoufla sur la Maccabi. Oppenheim se retira en 1929 à Alexandrie en occupant le grade de Commissaire Régional, Katz partit à Beyrouth et la direction du travail fut repartie entre Rotman et Busnakh.

En Juin 1930 grâce à l'esprit sportif et à la généreosité de Mr. Isaac Amiel, le terrain Maccabi actuel fut crée avec le meilleur local dans lequel nous nous trouvons à présent.

Parmi les Chefs que tous les Scouts doivent apprendre à respecter et considérer pour les nombreux sacrifices et le travail qu'ils donnèrent à la Maccabi il faut citer:

1.	I. Kipniz	Capitaine
2.	Haim Albagli	Capitaine
3.	Elie Keroub	Capitaine
4.	Isaac Rouben	Secrétaire
5.	Jacques Oppenheim	Chef
6.	Otto Oppenheim	Louvetier
7.	Edmond Sanua	Chef-Adjoint
8.	A. Rotman	Chef des Rovers
9.	L. Katz	Chef
10.	Marc Albagli	Instructeur
11.	A. Busnakh	Chef
12.	A. Ganon	Adjoint

Avraham Ramon (Rotman)
Rehovot - Israel

***

vendu par Gattegno a la suite de son départ. Là, un vrai Chef se montra ce fut le .... sergent-major Cardozo (le grade de sergent-major équivalait alors à celui de Troop-Leader). Cardozo sauva la Maccabi par une grande fête dont les produits alimentèrent la Caisse des Scouts pour une année. Mais lui aussi quitta la Maccabi pour se rendre au Chili où il est jusqu'aujourd'hui. Ce fut alors Marc Oppenheim, le Père de Notre ancien Commissaire, qui eût la Présidence de la Maccabi. Il fit transférer le local à la Rue Hawayati au terrain de Matossian, gracieusement offert. En 1923, la Présidence revint au Dr. Pilpoul qui ne sût jamais comment la diriger.

Entre 1922 et 1924 la Maccabi subit tour à tour des jours de gloire et de sombres journées de décadence. Plusieurs Chefs se succèdèrent: ce furent d'abord Gabbai ensuite Keroub et Ruben, puis après les démissions de ces derniers, c'est l'Organisation Sioniste qui reprit la Maccabi. A cette époque en 1923, fut fondée la Section du Caire de l'U.U.J.J. qui trouva un abri à la Maccabi. L'U.U.J.J. créa une section sportive et l'extension prise par cette dernière donna la vie à la Maccabi d'alors qui était presque unie à l'U.U.J.J.

En Mars 1924, l'U.U.J.J. vendit une grande partie de ses instruments et mobilier et, de commun accord avec la Maccabi et l'organisation Sioniste, on fonda le Beth-Ha'am au 31, Avenue Fouad 1er. Les dirigeants de l'Organisation Sioniste qui étaient alors: Mars Oppenheim, S. Bloom, Moise Sanua et L. Sciuto, nommèrent Jacques Oppenheim, Chef des Scouts Maccabi, Toto Oppenheim, Chef des Louveteaux et Edmond Sanua, Chef-Adjoint et Secrétaire Général de la Maccabi.

Depuis 1924, la Maccabi changea d'aspect et de militariste qu'elle était, elle devint Scout. Le foulard blanc fut changé par le foulard vert actuel. Le serment actuel fut adopté. La Maccabi adopta comme programme unique le Programme Scout de Baden-Powell.

En Mai 1925, une année juste après, avec l'aide du Chef actuel Rotman et des grands scouts Arazi, Levi et Hadjès, la Section des Rovers fut fondée. Elle comptait 4 membres et quelque temps après elle en avait plus de 40.

En Octobre 1925 la Section Sportive fut recréée.

La Maccabi connut alors son apogée en 1926 et 1927.

Le système scout fut divulgué. Les excursions, promenades, campings, furent dirigés selon l'esprit scout. Le système des Patrouilles fut établi. L'uniforme des Rovers adopté fut: culotte en drap bleu-marin et chemise en laine vert; les badges et insignes scouts reparurent également et furent décernés aux scouts et aux Rovers après de sérieux examens.

Un Chef de Troupe, Wolf Kohn, fut le premier à adopter la devise: "FAIRE DES CHEFS".

Dans le domaine des sports, la Maccabi progressait à pas de géants. Des relations eurent lieu avec les autres scouts étrangers et surtout avec les Rovers Anglais. Une Cour

HISTORIQUE DE LA MACCABI

En Mai 1914, quelques étudiants de l'Ecole de l'Alliance Israelite du Caire, et quelques anciens élèves de cette même institution, notamment Amedeé et Max Hazan, Isaac Escojido, Haim Albagli et autres, décidèrent de créer une amicale dont le but était de faire des promenades en plein air, des excursions et des sports. Ils adoptèrent avec leurs camarades l'uniforme scout et en Octobre de la même anneé le Groupement des Scouts Maccabi voyait le jour. Leur premier local était la cour de l'Ecole, mais plus tard, Mr. Moise Gattegno, à qui ils firent part de leur activité, mit à leur disposition son vaste dépôt de fer de la Rue Madabegh. Il forma un Comité composé des plus hauts notables de la Communauté Israélite et ceux-ci furent S.E. Moise de Cattaoui Pacha, Président de cette dernière qui, le premier, présida aux destineés de la Maccabi. Puis vint Mr.Joseph Cicurel qui avec l'aide de feu Samy Goldstein, Maitre Muhlberg, Dr. Gittelman, Morris Gattegno et Jack Mosseri, donnèrent à ce Groupement de scouts la forme de l'Organisation Juive Maccabi qui comprenait le Groupement Maccabi Hatzair de scouts Juifs, le Groupement Sportif Maccabi, pour les sports, le Groupement Philharmonique Maccabi, pour la fanfare et le Groupement Littéraire et Recréatif Maccabi pour le développement moral et les amusements des membres.

En 1916, l'arrivée de Vladimir Jabotisky en Egypte, qui fonda le Jewish Battalion (Haguedoud Haivri) fit soulever un enthousiasme extraordinaire parmi la population juive du Caire et d'Alexandrie. Par milliers les jeunes juifs s'enrôlèrent sous le drapeau bleu-blanc, comme volontaires, et par milliers on compta ceux qui ne retournèrent plus. Le tambour battait continuellement au "Jewish Soldiers Club" de la Rue Madabegh et à la Cour du Temple Eliahou Hannabi d'Alexandrie, les grands partaient et leur cadets se préparaient à la Maccabi. Et la Maccabi connut alors ses plus belles heures, car elle comptait plus d'un millier de membres. En 1917, une Compagnie du Bataillon Juif vint en congé à Pâque au Caire. Ils logèrent à la Villa Gattegno et s'établirent à la Maccabi. Et l'enthousiasme redoubla. La Maccabi grandissait ... grandissait. Elle avait élargi son champs d'activité et les merveilleuses fêtes qu'elle donnait étaient les évènements les plus intérressants du Caire.

Après la signature de l'Armistice une grande partie des meilleurs Maccabi, Scouts et sportifs, s'établirent en Eretz-Israël et après la Paix, quand le commerce ouvrit les portes de l'Europe sans dangers de sous-marins, presque tous les membres du Comité Central quittèrent la Maccabi pour s'établir definitivement qui en France, qui en Allemagne et quelques uns en Palestine.

Plus tard, vers 1922, le Comité Central Maccabi céda la grande Organisation Juive Maccabi à l'Organisation Sioniste. Elle connut alors une grande prospérité, mais à la suite du départ de Mr. Joseph Cicurel, Président, de Haim Albagli, Capitaine, de Brecher, Cohen et quelques autres chefs, la Maccabi se trouva à la veille d'une crise. Le coup de grâce lui a été porté par son explusion du terrain de la Rue Madabegh qui a été

These paradoxes should be exposed in the name of logic, likelihood and truth. The unnatural aspects of anti-Jewish alliance which have but one aim, to isolate and debase the Jews, must be emphasized. The world should not let the same ideology of intolerance and racial contempt that has led in the past to horror and to the almost total annihilation of a people show its ugly face once more, lest what has happened before will happen again.the same words, Mr Chairman, will lead inevitably to the same deeds.

Thank you, Mr Chairman.

Statement made by Andrée Farhi of the International Council of Jewish Women at the 44th session of the Commission on Human Rights

American University — Cairo
June, 1948
A mixed class of Jewish Moslem and Christian
Students at Graduation Ceremony

Photograph given graciously by
Mrs. Ora Shweitzer née Clairette Zuckerman)

which appears in the guise of anti-Zionism. It may be called Left-wing anti-Semitism. Indeed, anti-Semitism is not only a Right-wing phenomenon; there is a Left-wing anti-Jewish attitude as well which goes back to the 19th century and the first Socialists. However, in Western countries, this stand, to-day, is mostly the preserve of what is called the New-Left and of the radical groups which have emerged from it and are supported by countries I do not wish to name here. It would be preferable to describe this state of mind as anti-Judaism instead of anti-Semitism, since it claims to be anti-Zionist in the name of anti-racism. This stand is only seemingly political. In reality, it often derives, whether consciously or not, from religious attitudes which reflect ideas from medieval Christian anti-Semitism. Once again, I would like to repeat that anti-Zionism is not always anti-Semitic. Some people call abusively all criticism of Israel anti-Semitic. This is not true. However, when one finds in the anti-Zionist modern vocabulary and imagery the same entire arsenal of anti-Semitic weaponry and the same old traditional anti-Semitic themes and stereotypes as in past centuries it is obvious that we are confronted with the same original racial prejudices and that anti-Zionism is only a cloak behind which genuine anti-Semitism hides itself.

A recent example of this, despite Glasnost, is the publication of a book entitled : " The Class Essence of Zionism : An Historiographic Review of Literature " by A.Romanenko, published in 50.000 copies by Lenizdat, which tries to justify the expulsion of the Jews from Spain and Portugal in the 15th and 16th centuries and accuses the Jews themselves of instigating the anti-Jewish pogroms in Russia and of having cooperated in causing Hitler's attack on the Soviet Union.

Further example of backlash to the recent liberalisation of Soviet society is the appearance of spontaneous nationalistic groups, such as Pamyat, Spasenie and Otochesto, which blame the Jews for all Russia's ills and circulate venomous anti-Semitic propaganda, including the Protocols of the Elders of Zion.

These absurd theories, Mr Chairman, are hardly consistent with those of the Ultra-Right accusing the Jews of being revolutionaries and egalitarians and of being responsible for the philosophy of human rights, let alone for the Russian October Revolution. And one may ask : are the Jews " chauvinists" and "Fascists", or are they "cosmopolitan" and "revolutionary" ? Can they be both at the same time ?

In conclusion, Mr Chairman, one can say that, paradoxically enough, to-day, groups belonging to completely opposed ideologies stand together in their fight against the Jew, as a person. Anti-Semitism is therefore a phenomenon which can be seen as transcending ideologies. It has probably become one of the last themes capable of uniting all types of Extremism , from the Far-Right to the Far-Left.

when practically all Jews rally around Israel, one cannot call Zionists " racists?, "fascists? and "Nazis", without this rubbing off on all Jews. These words are just as offensive to-day as the words "usurer?, "moneylender", "parasite" were in the past. Their use with regard to Zionism creates an atmosphere inciting to hatred and true anti-Semitism. Sentences which use the word " Zionist ", not as it really means and was understood by the founding Fathers of Zion, but as it appears in the forged Tsarist "Protocols of the Elders of Zion are absolutely typical of the old anti-Semitic stereotypes.

What is relatively new nowadays is the fact that anti-Semitism has become a political phenomenon. Since the prevailing value in to-day's world is the State - a political concept - and that Israel is the only political framework the Jews have as an entity, it is therefore important to discredit it.

There are of course different anti-Semitic trends in the world to-day :

1) There are still Nazi groups. They are, however, an insignificant factor in terms of power and number. Yet, let me recall the impressive statement made in this very room by the Representative of the World Jewish Congress on Friday night, substantiating that some notorious Nazi War criminals still live and reside peacefully in certain countries, protected by the authorities.

2) As for the Neo-Nazi and Right-Extremists' groups, although it would be exaggerated to talk of a neo-Nazi revival, yet they have in various occasions resorted to violence and terror. These groups do not attack only Jews, in fact their main targets are different ethnic groups and immigrants.

3) Another stand is that of the Revisionists or, better called, Falsifiers of history. This movement started out in the 50s in the US but acquired momentum in France, due to the works and action of a university teacher called Robert Faurisson. These people deliberately distort historical facts by denying the Holocaust. They claim that the gas chambers are pure fiction and the extermination of 6 million Jews a lie intended to attract sympathy for the Zionist cause. These pseudo-historians , not content with the vilification of the living, want to tear from the collective memory of peoples the tragic history of the past in which millions of human beings lived, suffered and were annihilated in the most inhumane circumstances only because they were born Jews.

4) Another trend, which is at the moment primarily a French phenomenon, but could well spread to other countries , is that of the " New Intellectual Right ". Its ideology is extremely dangerous because of its sophistication which can easily seduce intellectuals. It advocates the inequality of men on the basis of race and culture and holds that only the Elite is chosen to rule. Judeo-Christian civilization is rejected; Judaism, in particular, with its egalitarian values, is accused of bearing responsability for the philosophy of human rights which contributes to the enslavement of humanity, whereas Indo-European civilization , that is, Aryan civilization, is enhanced as the true source of Western culture.

5) Finally, but this is by no means an exhaustive list, there is what may turn out to be the most dangerous pattern of anti-Jewish behaviour: I am referring to the one I mentioned earlier and

Published by Human Rights Internet
Harvard Law School,
Cambridge MA, USA.

Statement made by Andrée Farhi of the International Council of Jewish Women at the 44th session of the Commission on Human Rights on item 21 of the agenda entitled : Measures to be taken against all totalitarian or other ideologies and practices, including Nazi, Fascist and neo-Fascist, based on racial or ethnic exclusiveness or intolerance, hatred, terror, systematic denial of human rights and fundamental freedoms, or which have such consequences.

Feb.1988

Thank you, Mr Chairman,

Manifestations of racial, ethnic or religious intolerance resulting from the spreading of extremist ideologies have become a pervading phenomenon in many parts of the world to-day. And yet never before, have the words "human rights" been pronounced so often by everybody, everywhere.

Mr Chairman, I would like to briefly analyze the recent developments of an ideology which clearly belongs to the list included in this agenda item : I am referring to anti-Semitism.

During the last few years, there has been in many countries a great number of manifestations against Jewish targets, including acts of terrorism.This situation culminated between 1979 and 1982 and has since evolved with irregularity, depending on political events related to the Middle Eastern conflict or to the East/West confrontation. But the strangest thing is the fact that attacks against the Jews and the State of Israel in many newspapers, television programs and unfortunately, in this very room, have gone far beyond normal condemnations of a political or military nature. A new language seems to have flourished, borrowed unequivocally from the worse anti-Semitic literature. Moreover, distorted words, like " genocide ", " crimes against humanity " " racist international Zionist ideology " , together with odious lies and exaggerations which are an affront to intelligence and common sense, have been repeated over and over again and heard by everyone of us here.

Strangely enough, this unacceptable language has never been applied to any of the plethora of states who are flagrantly violating the most fundamental human rights day after day in so many parts of the world. This detestable rhetoric is obviously acceptable only when it refers to the Jewish State. And I wonder, Mr Chairman, does that mean that the era of shameful anti-Semitism is over ? At the end of World War II, the discovery of the Holocaust had resulted in discrediting henceforth any form of anti-Semitism. But to-day, due to the very skilfull displacement of the image of the Jew-as-a-victim to that of the Jew-as-a-persecutor, old prejudices are given free rein again. Of course, the word anti-Semitism has still forbidden connotations. Too many still remember the tragic consequences of this infamous ideology. But anti-Zionism is a much less discredited term, to put it mildly. Certainly, not all anti-Zionists are anti-Semites and anti-Semitism itself is a complex issue. However, whatever the aims of the anti-Zionists, the effect of their attitude may turn out to be anti-Semitic. Indeed, at a time

1. .....Goshen No. VI
Félicitez bien l'équipe du "Goshen" pour le magnifique travail effectué. Une suggestion: Pourquoi ne pas publier la liste des déportés Juifs d'Egypte, partis de France sans retour?! (paru dans Nahar Mitzrayim) Ce serait une Mitzvah.

Dr. Jacques Hassoun
Psychiatre - Paris, France

2. ..... Chère Mme Brakha,
Je vous remercie de votre touchante lettre du 28 Juillet ainsi que de votre fascinant exposé qui m'a fait revivre des moments que moi-même je n'ai pas oubliés. En effet, si vous étiez dans le camp des sionistes, moi, j'étais dans celui des communistes. Mais, je vous rassure, c'est de l'histoire ancienne et il y a belle lurette que je me suis convertie en une farouche opposante à cette idéologie dépassée! En revanche, comme vous le savez peut-être, aujourd'hui, je représente le Conseil International des Femmes Juives auprès de l'ONU.

Je vous remercie des choses que vous dites de mon père dont je chéri la mémoire et auquel je m'identifie aujourd'hui, même si je suis loin de posséder ses qualités.

Mme Andrée Farhi
Genève, Suisse
Fille de feu
Mtre. Felix Benzaken

3. ..... Chère Dina,
Je vous envoie la liste des publications de mon père, qui est incomplète, ayant été faite de recherches parmis les livres qui me restent de mon père. Certains ont été épuisés et pas un exemplaire ne nous est resté, au cours des nombreuses tribulations de notre famille. Quoi ajouter à ces deux feuilles qui résument une vie si longue et si riche, si pleine d'activité et si fertile, et qui reflètent la caractéristique principale de mon père: son idéalisme. Etudier et enseigner, cela a toujours été son but. Ni l'argent, ni les honneurs ne l'ont jamais attiré. Ce qui l'interessait - s'occuper de ses élèves, de ses centaines d'élèves, et d'accroitre sans cesse ses propres connaissances pour pouvoir les leur transmettre.
Il ne savait pas ce qu'etait l'orgueil, mais si j'éprouve, moi, sa fille, un certain orgueil, c'est d'avoir eu un tel père.
Dix ans après sa mort, je suis heureuse de voir son nom encore évoqué.

Bien à vous,

Ruth Dotan
Fille de feu
Dr. Moche Ventura
Grand Rabin d'Alexandrie.

Lord Cromer, High British Commissioner, an implacable colonialist. It was the first positive step in the path of emancipation.

In 1925, under King Fouad 1st, Joseph Cattawi Pasha, chairman of Cairo's community, was appointed Minister of Finance and Communications. He was compelled to resign because of his friendship with a leading nationalist and outstanding opponent to the Palace.

Under Kings Fouad and Farouk, Nahum Effendi, of Turkish origin and last Grand Rabbi of Egypt, won great prestige in official and private spheres. King Fouad relied on him often to solve difficult private or public issues. In November 1956, when the attack on the Suez Canal occurred, his impressive personality was of great weight in bringing officials assuming power to a better understanding of Jewish feelings and attitudes. Partly due to his high moral standing and partly due to the inherent tolerance of the Egyptian people, Jews had never been urged in any way to repudiate Zionism. They were loyal citizens and never attempted to do any harm to the country. Actually, they did their best to promote the prosperity of the land they and their ancestors loved so much through five thousand years of History - in spite of the great frustrations they had to suffer periodically. Even most recently the three thousand Jewish people remaining in Egypt maintained this feeling and attitude. This last time, restrictions on individual activities were truly spread to all the inhabitants - more or less. Less for Moslems - much more for Jews and some others. For Nasser and his followers, Islamism is the more dynamic element of Arabism, and Arabism has to get its revenge for its many centuries of humiliation - since Arabs had been rejected from Europe and treated as a defeated nation. Nasser and his followers forgot that Jews shared with Arabs the humiliations of these many centuries. Although this is the behavior of those who are in power in Egypt, the people of Egypt, and by "people" we mean the Moslems, had not departed from their traditional tolerance towards Jews and it was with a deep regret that they saw the Jewish people leaving and wished them a quick return.

Thus, history was repeating itself: When our first Exodus took place under Moses' command, Egyptian people wept at our departure and the expression of regrets was so eager that the Pharaoh changed his mind, but it was too late. The present chief of Egypt will probably not change his mind, but one day we will come back in peace to resume our unalterable friendship with the people. For, is it not an Egyptian proverb which says that who once drunk the Nile's water will drink it again?

We cannot forget that we erected there two imperishable monuments; The Pyramids, symbol of our endurance and the Mosque of El Azar, symbol of our idealism.

The Candelstick is a monthly publication of the "Congregation Sons of Israel" in Newburgh, New York. An association affiliated to the "Union of Orthodox Jewish Congregations of America"

and who was revered by all the people as a saint. The spiritual impact left by Maimonides in Egypt was so tremendous that his Eighth Centenary , was officially celebrated under the auspices of the late King Fouad 1st, with great pomp in the Opera House in Cairo and in the numerous synagogues of the country.

The Turks succeeded the Arabs in Egypt, and the anarchy which prevailed, probably prevented the Jews from unfolding the deep resources of their inherent genius. Yet, the "genizian" of old Cairo City could one day reveal traces of our activity during this dark period. It was, nevertheless, under Turkish omnipotence that the legendary story of the Jewish Duke of Naxos took place. He was committed to rule Egypt as Sultan's deputy, but failed to overcome anarchy.

By the beginning of the eighteen century, and because of the state of quasi-independence of Egypt towards Turkey, Jewish activities were resumed and went on growing. They displayed again all their skills in all fields and participated to a great extent in economic, financial, industrial, town-planning, cultural, and even the political rebirth of the country. They were, in this revival of Egypt, the King-pin of any progress achieved there. As concerned with exportation, chiefly of cotton and cereals, Egypt owed the opening of numerous outlets mainly to the cleverness and knowledge of the Jewish people. In liberal professions they always were counted among the most eminent physicians, engineers, lawyers, university professors, etc. They erected numerous institutions such as schools, yeshivas, temples dispensaries, asylums, houses for refuge, hospitals, philanthropic associations, etc. Many of the temples and cemeteries, some ancien ones and thus historical, became places of pilgrimage, not only for Jews, but also for Moslems. In politics, too, we were promoters. The first publicist who dared to revolt against the despotism of Khedives Ismail and Tewfick had been the Jew Sanoua - very popularly known under the nickname of "Abou Nadara" (the One Who Wears Glasses). He was strongly supported by two Islamic chiefs, Sheik Mohammed Abdou and Sheik El Afghani, deeply revered in the Islamic world. All three were expelled but they pursued their activity in Paris through journalis Sanoua's articles were highly praised because of their sarcastic humor. Some years ago, an Egyptian nationalized newspaper summarized his biography and it was funny to read that, although he was a Jew, his mother, when she bore him, devoted him to work on behalf of Islam. This was in fulfilment of a promised she made to God in return for keeping him alive as her previous children had died in infancy.

Later, after the British occupation of Egypt, it was also a well-known Jewish lawyer, Daoud Hazan, son of the great Rabbi of Alexandri Eliahu Hazan, who founded the national party with Mustapha Kamel the famous Egyptian patriot, whose strong action resulted in the withdrawal of the no less famous

Our writer is a very interesting gentleman, an Egyptian Jew, who writes from the heart and from first hand experience. He is Mr. Felix ז"ל Benzaken, former lawyer of the Supreme Court of Cairo, former Judge of Rabbinic Alexandria's Court and former chairman of B'nai Brith Lodge of Alexandria.

A HISTORY IN SEARCH OF AN HISTORIAN

Is there some historian who will go soon and gather, on the spot before they disappear, the traces of our presence within the last one hundred and fifty years, in this fascinating country - Egypt? What a strange attractiveness the ancient realm of the Pharaohs has always exerted upon us! Is it not there that, some thousand years ago we were under hard oppression? Conscious for the first time of ourselves and aware of our being as a distinct nation? We then attained freedom by escaping our oppressors and we pledged before God that we would never come back again! Nevertheless, we came back very often and every time we played a big part.

When Jews reached the Promised Land and the old State of Israel was well established there and had become powerfull, a military alliance was concluded between them and their previous oppressors - an alliance which lasted many centuries. Did not King David at this time, marry Pharoh's daughter?

It was because of Israel's faithfulness to the terms of this alliance and the determination to fulfil this pledge (in spite of Jeremiah's sad but clear-sighted prophesies) that our sacred land was razed by Babylonians, our Temple destroyed, and our people drawn into captivity in Babylon. Jeremiah and some followers, well-treated by Nebuchadnezzar, took refuge in Assuan, upper Egypt, and there a Jewish community was settled which flourished.

Some centuries after the Persian invasion of Egypt took place, Alexander conquered Egypt and Jews helped to found Alexandria, which became the axis of the civilized world, through their wide intellectual and cultural activities. Among these Alexandrian Jews, when Egypt was ruled by Roman and Caligula was Emperor of Rome, arose Philon, the Jew, founder of Neoplatonism, whose writings and ideas deeply impressed Christianity in its beginnings.

Almost seven centuries later, when Arabs invaded Egypt and submitted it to their domination, Jews displayed the most prodigious activity in all fields, especially in politics and culture. One of them, Jacob Ibn Kilss, great vizir of El Aziz Fatimit Sultan, founded El Azhar, the big Mosque of Cairo, which is still the bastion of militant Islamism and himself taught Mysticism (Kabala) to a large audience of students and followers.

Later, under the Ayubits Dynasty, shone the spirit of Maimonides with all his majestic brillancy. He had been honored by King Fadel, son of Saladin, who nominated him to be his physician and private counsellor

1 The late

1 Alexander the Great

Yolande Harmer

The death took place after a short illness in Jerusalem on Friday morning of Yolande Harmer, for some time a member of the Foreign Ministry staff in Jerusalem, and lately in the South American Division.

Mrs. Harmer, who was born in Egypt and educated in France, was a prominent worker for the Zionist movement in Egypt for a number of years before the establishment of the State, and remained the sole representative there of the Jewish Agency after the U.N. Partition Declaration. In 1947, when she volunteered to remain along in Cairo despite the risk involved. She suffered imprisonment, and it was only owing to the many friends she had in that city that she was able to escape to France.

An attractive personality, she succeeded in clothing any task, however great or small, in her own aura of grace and charm, turning every contact into a social occasion. She leaves many friends here and elsewhere.

Mrs. Harmer is survived by her son, Gilbert Dubutton, and her mother, Mrs. Gabbai.

The funeral will take place from Beit Hadegel Hospital at 3 o'clock this afternoon.

B.

Jerusalem Post 17.2.1957

י ו ל נ ד ה ר מ ר

אחרי מחלה קצרה, נפטרה יולנד הרמר בירושלים ביום ששי בבוקר. היא היתה שייכת לצוות העובדים במשרד החוץ בירושלים, ובאחרונה במחלקת דרום-אמריקה.

יולנד הרמר נולדה במצרים והתחנכה בצרפת. היא היתה אחת הפעילות המוכשרות של התנועה הציונית במצרים, מספר שנים לפני קום המדינה, ונשארה במצרים כנציגה היחידה של הסוכנות היהודית אחרי החלטת חלוקת ארץ-ישראל ב-1947. היא התנדבה להישאר לבד על אף הסיכונים הכרוכים בהחלטה. היא נעצרה ורק תודות לידידיה הרבים שהיו לה בקהיר היא הצליחה להימלט לצרפת.

אישיותה האטרקטיבית היתה לה לעזר בהצלחתה במילוי כל תפקיד, ואצילותה הפנימית הפכה כל מפגש לאירוע חברתי.

השאירה ידידים רבים בארץ ובעולם, בנה ז'ילבר דה-בוטון ואימה גברת גבאי.

הלוויתה תצא מבית-החולים "בית חדגל" (זיה) בשעה 3.00 אחרי-הצהרים.

ב.

(ז'רוזלם פוסט 17.2.1957

1. יולנד, בת קלימנט גבאי, נולדה באלכסנדריה ב-1913, ועיברתה את שמה המשפחתי להרמור.

2. ביולי ואוגוסט 1948, היא ישבה בבית חכלא לזרים בקהיר

3. ז'לבר, בן בעלה הראשון דה-בוטון, נולד באלכסנדריה ב-1935.

יולנדה הרמר ז"ל

משרד החוץ

נפטרה:- 1957

(PRISON DES ETRANGERS)

הארץ 17.2.1957

Ten days passed.. and then the commanding officer told me to pack my belongings and go to the main office. There, my husband, internee Benny Sedbon, French citizen, was waiting for me. The French Consul, our wonderful "go between" was there too. He had attended our wedding ceremony where we had gone handcuffed, escorted by twelve armed soldiers to the Great Synagogue of Alexandria where Rabbi Angel married us.

Benny had been my boyfriend before the concentration camp and with the Consul's help, this unique kind of wedding took place. My parents were not allowed to come. However, all our friends and relatives filled the Synagogue. They were all crying and afraid to kiss us.

We were escorted to the French ship "Champollion", accompanied by the French Consul and twenty soldiers. The Consul left us only when we were on high seas, well beyond Egyptian territorial waters!

We were free.. free.. free!.. Marseille and then Paris where Benny's family welcomed us with great affection and warmth. We decided to leave for Israel in spite of family pressure. We wanted to build a home in our country. Easy? Certainly not, but home it was!

Father joined us two years later, looking older and tired. Mother died on the way from heart failure and general weakness. She is buried in Paris.

Our wealth?.. Confiscated! Our houses?.. Taken! But a new life had begun on that "small spot on the map called ISRAEL!"

Myra Sedbon

Lettres à la Rédaction - Extraits

A la Rédaction,

Les Critiques:

-. On a parlé à la radio, à la télé etc. de toutes les communautés, à l'exception de la nôtre, sans doute à cause de la minorité qui a immigré en Israel?..

-.Vous ne lâchez pas trop le passé...

-.Le fait que X ou Y était pacha ou bey et qu'il y a eu des hauts et des bas, n'est plus actuel.

-.Il aurait fallut plutôt chercher des juifs égyptiens en partant de leurs origines et leur installation en Egypte.

-. Vous vous donnez beaucoup de mal pour publier ces bulletins, c'est incontestable... mais ceux-ci n'existent qu'à Haifa, donc il n'y a pas beaucoup de solidarité et l'union fait la force.

Jeanine Danon
(née Schochet-Hettena)

To the Editor:

"Enclosed are some pages from M.J. Landa's book "Palestine as It Is", Publishers Goldston, London 1932, in which the author describes a short visit to Egypt in 1931 on his way to Palestine."

P,D;G, Lucien Harris
External Relations Dept.
World Zionist Organization

The following extracts from Landa's book throw a light on the Zionist tendencies of the Egyptian Jews as far back as 1931:

..."We finished up a hectic day at the Zionist Club where we received a tumultuous welcome in several languages, incl. perfect English and fluent Hebrew. The ladies were good looking, stately and tastefully dressed in European fashion.... Next day the farewell at the quay was a dazzling spectacle... The Zionists gave us a hearty send-off. They envied us."

A Slice of Life (1948-1988)

Passover 1948..Two o'clock in the morning... Alexandrians fast asleep... A sharp knock on the door of 2, Cherif Pasha Street.. Police! Open up! Rose Epstein?.. Myra Epstein?.. Follow us!

That is how it began. I had come back from England for my Passover vacation so as to spend it with my parents. I had a whole month in front of me before presenting my M.A. thesis at Birmingham University. I was supposed to be back by the 16th of May, but by then I was in concentration camp with my parents. My father was brought in three days after us. Thus, we were the only family arrested in its entirety.

Egyptian concentration camps? People here don't even know they ever existed.. But prisons, they really were! We were arrested as enemies and traitors of Egypt, being Zionists and rather wealthy.

The interrogation was short. Name, age, nationality, profession. At four o'clock in the morning we were pushed into a van with ten other scared Alexandrians, hoping for the best, but expecting the worst!

After a long drive we fownd ourselves in front of big sheds in the middle of dunes. We were told to step down quickly. This we did and then saw in the dim light, hundreds of people standing and crying! Around us were dozens of armed soldiers and we were behind barbed wires. At about nine o'clock a fat Egyptian officer came in to tell us that we were interned and would remain so, until further notice. The men were separated from the women, the communists from the Zionists and the members of the Arab Muslim Brotherhood were sent to a very isolated shed.

No running water, no toilet, nothing! The consuls of the different nationalities came to see their Jewish compatriots. But we three were the "orphans". Being the "lucky" bearers of Egyptian passports, signed by King Fouad, we could not expect any help. It is the Jewish community of Alexandria that came to our rescue. Beds and blankets were brought in, food parcels were sent and gradually, life in concentration camp began.

We dug our toilets, water-pipes were installed and relatives came to see us once a month, from behind the barbed wires. Prison life is certainly not pleasant if the future seems to be one great interrogation point.

For a year and a half we roamed behind those barbed wires. We could see father walking around sadly and waving to us with a forced smile on his face! We really felt awful!

Then, one fine day, an Egyptian officer came into our shed and declared most dramatically: "Who wants to sign this paper saying that you are ready to leave Egypt for ever, so as to live in an unknown small spot on the map that is called Israel?"

Thinking it was a trap, we were all very quiet. But then, without looking around, I stepped forward and signed. All the others did the same.

A Captain read the charge sheet and the sentence. The guilty sergeant was then bound to the wooden cross with tight and strong ropes, arms, neck and feet, unable to move, and here we witnessed Islamic Justice being practically applied.

On the right stood a captain, on the left a doctor and at a certain distance a sergeant, holding a whip in his right hand and a "pitta reghif" (loaf of bread) well tucked under his right armpit. He had to whip the sentenced soldier but, at the same time, be very careful not to drop the bread as this would have been a sin...and the commanding officer started to count... one, two, three.. and so on and so on.

With tears in their eyes, the detainees stood mute; one could cut the silence with a knife and only the whip was heard.

Naturally, the position of the whipping sergeant was awkward, having to carry out the whipping orders and watch at the same time that the bread does not drop from under his arm. He therefore had to reduce the violence of the lashing. We felt a lump in our throats, again one could "feel and touch" the silence gripping all the detainees. It was a very, very sad day which remained engraved in our memory, unforgotten to this day, more than 40 years later.

Elia Busnach - May 1988

Report on the U.N. Commission on Human Rights
44th Session, Geneva,
Feb/March, 1988.

Arab Violations Denounced

--The charge of "selectivity" is often levelled against the Commission because it rarely takes up Arab violations. On March 8, Ahmed Youssoufi, deputy secretary general of the Union of Arab Lawyers, delivered a withering denunciation of human rights in the Arab world.

These, Youssoufi told the Commission, could not be justified by the violations perpetrated by the Israelis in the Occupied Territories. Among the situations he referred to:

- A state of emergency is now in effect in Jordan, Syria, Iraq, Bahrain, Kuwait, Egypt and Libya.
- The Libyan government continues its campaign of assassination against opponents.
- Last year's pilgrimage to Mecca was marked by a frightful massacre. To this day there has been no independent Islamic enquiry.
- In the South Yemen 40 persons were condemned to death after bloody political clashes.
- Torture in clandestine prisons is widespread, if hard to quantify. Youssoufi noted that Egypt is the only Arab country to have ratified the UN convention against torture.
- The opening of the Commission coincided with the trial in Mogadishu (Somalia) of 17 persons detained since 1985 (the 18th died in detention). The death sentences were commuted.
- The right to form unions barely exists. One exception is the recent decision of Egyptian courts to recognize the right of railway workers to strike. Saudi Arabia has violated migrant workers' right to social security.
- There is widespread discrimination against women, although 10 Arab countries are members of international agreements which call for equality between men and women.

Islamic Justice

It is quite natural that, after the first shock of our arrest and imprisonment, our immediate reaction was how to contact our families. We started looking around and found that the best way was to keep friendly ties and good relations with second "echelon" officials and our eyes fell on the major's driver. Therefore, upon our first contact with the driver, we explained to him that we were not enemies of the country and had no intention to harm him or his family, our only interest being to communicate with our families, and let them know that we were well...for that service we were ready to pay him handsomely. He listened to us calmly and agreed. As basically the Egyptians are quite good-hearted, and with the encouragement of generous gifts, we found a way to his heart and thereafter the postal-mail communication with our families was established.

Things were running smoothly for two or three months with no snags when, suddenly, the whole set-up was discovered. We do not know how or why, perhaps denunciation, carelessness or jealousy, we never found out. One day our sergeant-driver was searched thoroughly and a letter, quite an innocent one, was found in his shoe.

Naturally the authorities could not take any punitive action against the writer of the letter as he was already in jail. Therefore, they decided to punish the guilty sergeant for all to see and be warned of the consequences of such a "crime" He was submitted to a harsh questionning and cruel threat and was finally condemned to 20 lashes (20 or so... I cannot remember).

So, one winter morning in 1948, in the field area between the three camps (two for Jewish and gentile internees and one for Muslim Brothers).

In the presence of a whole company of Boulok Ghafar - police force - and officers of all ranks responsible for the whole area a kind of wooden cross was erected. The sky was low and grey, the morning was cold, and there appeared the culprit under guard, being marched half naked and menacled to the wooden cross.

In the courtyards, looking through all the windows and the gates, hundreds of detainees stood silent and tense watching the procedure. Many had tears in their eyes - it was sad and gloomy.
All this scene had apparently one purpose - As in the Bible, I presume also in the Coran...
Justice is to be done and also to be seen by all!!

HOMMAGE AUX DISPARUS.

Je me fais "amende honorable" en assumant la tâche ingrate et difficile qui m'incombe à retracer sommairement les évenements survenus durant 40 années.

Justement, en 1948, avant la proclamation de l'Etat d'Israël, nous comptions en Egypte pres de 80,000 personnes. Notre Communauté, tout en conservant les rites et traditions hébraïques de nos ancêtres, menait une vie très active, avec un mouvement sioniste intense. Elle comptait, en outre, des centres culturels et sportifs, des hôpitaux, synagogues, etc.

Avec la proclamation de l'Etat d'Israel en 1948, nos coeurs se remplirent de joie, et d'. émotions sans bornes jaillirent spontanément par cet évenement historique et unique dans les annales de la nation juive, tout à l'honneur et au privilège de notre génération.

Cette joie fut teintée par la douleur de nos frères et soeurs dont certains sont tombés et 600 autres furent jetés dans les camps de concentration établis en Egypte. Ils avaient été arrêtés en tant que "TERRORISTES SIONISTES DANGEREUX A LA SECURITE PUBLIQUE EGYPTIENNE".

Toutefois, en dépit de tout cela, près des 2/3 de notre communauté, y compris les ex-internés dont une partie se trouve parmis nous ce soir, trouvèrent d'une manière indirecte la voie vers Israel.

En Israel, notre intégration fut plus difficile que ce que nous imaginions. Les conditions de vie étaient inférieures à celles que nous avions en Egypte. Cependant notre identification et notre participation a la renaissance et aux développement de l'Etat d'Israel n'a pas perdu d'élan. Nos efforts continuels étaient dirigés à assurer un meilleur avenir tant pour nous que pour les futures générations. Autant de raisons pour compenser et éliminer de nos pensées le souvenir des difficultés qui précédèrent notre intégration.

Petit à petit, les membres de la communauté en Israël s'intégrèrent dans la vie du pays et se firent brillament remarqués dans divers domaines: législature, finance:, police, administration, navigation, commerce, industrie, musique, sport. etc...

Quant a nos activités elles ont pourbut la préservation de l'héritage et le témoignage de la tradition des Juifs d'Egypte. Par l'entremise de ces activités nous désirons maintenir un contact avec notre Communauté, se trouvant dans la diaspora, le ferme espoir de les voir tant eux que leur progéniture, parmis nous dans le plus proche avenir.

Au nom de l'Association des Juifs d'Egypte, permettez moi de rendre hommage a ceux qui sont tombés pour faire revivre l'Etat d'Israël.

NELSON ISRAEL

(Discours donné lors d'une soirée organisée par notre Association a l'occasion de 40 ans d'Israël)

SOMMAIRE

2. Programme de nos activités

3. Hommage aux disparus Nelson Israel

4.5. Islamic Justice -ELia Busnack
Tel-Aviv

5. Report on the U.N. Commission on "Human Rights" -

44th Session - Geneva 1988
"Arab violation denounced"
Ahmed Youssoufi, Deputy Secretary General of the Union of Arab Lawyers.

6.7. A Slice of Life. Myra Sedbon - Hod Hasharon

7. Critiques à la rédaction - To The Editor.

8. The late Mrs. Yolande Harmer - Deceased, 1957

9.11. "A History in search of an Historian" Late Lawyer Mtre.Felix Benzaken

12. Lettres à la Rédaction-Extraits

13.16. Statement made by Andrée Farhi of the International Council of Jewish Women at the 44th Session of the Commission on "Human Rights" - Geneva 1988

16. Photograph-American University Cairo-June, 1948

17.19. Historique de la Maccabi 1914-1928 Avraham Ramon - Rehovot

20.21. Souvenirs d'Alexandrie 1929-1939 Itzhak Rosenfeld-K. Bialik

21. Photos d'un marriage - du camp d'Intérnement à la déportation.

21. ..... Evelyne ..... Collection Esther Baron

21. Photo du Lycée Juif d'Alexandrie 1930/35

22. Croquis de Nessim Abastado - Collection Dr. A. Shlosberg

23. Livres - Books

24. Liste des Juifs internes au Caire et à Alexandrie - 15.5.48

Programme de nos Activités 1988-1989

7.9.88 Mr. Albert Papouchado
Le Monde Arabe et l'Isla

5.10.88 Mr. Israel Shani
Le Fond National Juif Unifié - K.K.L.
Forresterie en Israel - accompagné de diapo.

2.11.88 Mr. A. Papouchado
Contribution de la Communauté Juive au dévelopment de l'Egypte.

31.12.88 Fête organiseé - pour publication de ce "Goshen" No. 7

4.1.89 Dr. Ada Aharoni - Sur la sortie de son livre: "Metal and Violets" - Love Poems

1.2.89 Mr. Avraham Hemo - Problèmes et Préventions de la Délinquence Juveni en Israel.

3.89 Mtr. Daniel Goshen

LA REDACTION:

Dina Brakha
Lucie Gottesman
Allegra Mizrahi

DISTRIBUTION

Gilbert Baron

DESSINATEUR GRAPHIQUE

Yaacov Thaler

Les Articles n'engagent que leurs auteurs.

התאחדות יוצאי מצר

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפ

גושן Goshen

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

No. 7, Décembre, 1988 PUBLISHED FEBRUARY 1989 GOSHEN · B.P. 589, HAIFA, ISRAEL

Quarante ans d'Indépendance d'Israël 1948-1988

התאחדות יוצאי מצרים

גושן Goshen

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גליון מס' 8 | רח"ש תשרי תש"ן (אוקטובר 1989) | גושן · ת ד 589 · חיפה 31004

דבר המערכת

לקהל קוראינו שנה טובה,

הגענו לשנה הרביעית בהוצאת העלון אשר עם הזמן עוצב וקיבל צורה ותכנים אשר לא היו לו בתחילת הדרך, וזה הודות למעורבותם של החברים, אשר שלחו לנו חומר רב, כתבות, מכתבי עידוד וגם ביקורת, ואפילו תרומות מידי פעם.

השנה שחלפה עלינו לטובה, היתה מלאת פעילויות. נשף החנוכה אשר נחוג בעם רב, זכה לשבחים רבים. כמו כן, ארגנו טיול משולב לנטיעת עצים וביקור בעיר עכו. קבלת הפנים החמה ע"י ראש העיר, יוצא מצרים, **אלי דה-קסטרו**, חממה את הלבבות באותו יום סגרירי, וה"יפול מדמס" המסורתי העלה את ה"מורל".

ההרצאות נתנו ע"י מרצים מעולים שרתקו את הקהל.

שנת פעילותינו הסתיימה בבחירת ועד ויו"ר חדש.

להלן רשימת הועד הפועל לשנת תש"ן (1989/90):-

אבנר עשהאל, יו"ר
בראון ג'ילברט, סגן יו"ר
דה-פיצ'וטו עובדיה, גזבר
בראון אסתי, מזכירה

אשכנזי יוסף
אשכנזי ויויאן
גוטסמן לוסי
דה-פיצ'וטו חנה
לוי ליוני
מזרחי אלגרה
מזרחי יוסף
מנשה רוזי
מטלון שלמה
נלסון ישראל
סדבון פרננד
ספן משה
פרחי לוסי

כפי שידוע לכם העתון ערוך, מודפס ומחולק לחברים ללא כל תמורה, ואנו מוציאים אותו לאור באמצעים הדלים העומדים לרשותנו. אין בדעתנו להטיל על החברים סכום נוסף עבור העלון ולכן עלה בדעתנו לפנות לחברינו הסוחרים ולהציע להם פרסום לעסקיהם בעלון "גושן" שיש לו תפוצה רבה בארץ ובחו"ל. לכן אם ישנם כאלה המעוניינים לפרסם נא לפנות לחבר **שלמה מטלון** - טל. 531544.

בברכת שנה טובה ומועדים לשמחה
ה מ ע ר כ ת.

תוכן העניינים

1 דבר המערכת

2 תוכנית הרצאות ופעילויות - 1989 (המשך)

פניה לקוראי "גושן" מועדת תרבות

3 סוכת מצרים - **אסתר וידאל** לבית **מוסרי ז"ל**

הודעת מינויו של **אליהו ברכה** כנגיד ארצי של "רוטרי"

4-7 המשאלה היחידה של **חזקיהו בצרתי** - מתוך מאמרו של **יוסף מיכלסקי** ב-"שושלת"

7 ספרים מומלצים

8-10 שבע השנים הרזות - מתוך מאמרו של **אמיר גילת** ב"מעריב"

10 תמונת החברים בטיול לעכו

11 ערב ראיונות עם **יעקב אגמון**; תמונת המשתתפים

12-12 מכתבים למערכת

המערכת:

דינה ברכה
לוסי גוטסמן
שלמה מטלון
אלגרה מזרחי
רוזי מנשה

הפצה:

ג'ילברט בראון

ברצוננו לציין שהמאמרים הם באחריות כותביהם בלבד.

תוכנית הרצאות ופעילויות - 1989 (המשך)

פברואר טיול - ביקור בעכו ונטיעת עצים ביער אחיהוד

מרץ האחות **תיאה לוינסון** - זכרונות מאלכסנדריה בתקופת מלחמת העולם השניה

אפריל פרופ' **גבריאל ורבורג** - ישראל ומצרים בנקודת מבט

מאי עו"ד **דניאל גושן** - צוואות וירושה

יוני מפגש סוף שנה ובחירות ועד פועל חדש

יולי ערב ראיונות עם **יעקב אגמון** מקול ישראל באולם "ביתנו"

פ ג ר ה

ספטמבר ד"ר **נעמי כהן** - אלכסנדריה וירושלים בימי בית שני

15.10.89 מתוכנן (בעת הדפוס) טיול לגליל ולגולן, ביקור בקצרין ואתרים היסטוריים, כולל "פול מדמס" לארוחת בוקר

* * * * *

לקוראי "גושן" שלום רב,

אנו שמחים להציג תוכנית פעילויות ההולכת וגדלה. תוכניות אלו היו כרוכות בעבודה רבה, עבודה שדרשה זמן ואנשים גם יחד. לשם כך פנינו לחברים ונענינו בחיוב. הצטרפו לשורותינו אנשים שתרמו רבות ואכן אנו מודים לאלה שעזרו, ופתוחים תמיד לרוח ההתנדבות, ונקבל בברכה את אלה המוכנים להושיט עזרה. אמנם מטרתנו היא להשיג השגים ולהגשים שאיפות ולהנעים זמננו ביחד.

אסתי וג'ילברט בראון
ועדת תרבות

סוכת מצרים

מתוך דבריה של גב' **אסתר וידאל** לבית
וסרי ז"ל, בפתיחת החגיגות של חג הסוכות
שמ"ד, בקיבוץ ניצנים:

שאלו אותי: "איך סוכת מצרים?" ובכן,
וכת מצרים היא סוכת רחמים, אהבה ושלום.
וכה, שהגג שלה מסככים טריים, ירוקים,
לקחנו זה עתה מהדקלים של החצר שלנו, חצר
בית הגדול. מארבע פינות הגג, היו תלויים
שכולות של תמרים אדומים וצהובים מאותם
דקלים. ארבעת צדדי הסוכה היו מסדינים
בנים כשלג ועל זה שמצד המזרח הפרוכת עם
ותיות זהב.

יחד עם התמרים היו תלויים תפוחים,
ימונים, אגסים, בננות, קלמנטינות ותפוזים
דשים, אפילו שקדים ירוקים. בין כל זה,
יתה מנורת שמן. מין צלחת עמוקה מזכוכית
בריקה, דלוקה יומם ולילה...

כל ארוחותינו אכלנו בסוכה, ובלילה ראש
משפחה היה ישן על הספה המכוסה לבן, עם
נו הבכור. כשהיינו חוזרים מבית-הכנסת
כנסים כולנו לסוכה, לקידוש ולסעודה,
לנו לבושים לבן, עם הכפה על הראש של
גברים והבנים, הרוח של הלילה היתה מזיזה
ת הסדינים, לאט, לאט ואנחנו עם הדמיון של
דים קטנים, דמיינו שאלה כנפיים של
לאכים שהביאו את המרכבה הזאת מן השמים,
ניכף, תיכף, תיקח אותנו, כולנו יחד,
מעלה רחוק, רחוק, לירושלים הקדושה...

זאת היא סוכתנו במצרים, אחות קטנה של
ל סוכות היהודים המפוזרים בעולם:
סוכת רחמים, אהבה ושלום"...

קורות חיים
אסתר וידל-מוסרי, ז"ל

ילידת חלואן שבמצרים, 1911, נכדתו של **דוד מוסרי**, מייסד הקהילה היהודית בחלואן. למדה בבית הספר של הנזירות, "המשפחה הקדושה", נישאה **לויקטור וידל** ועלתה ארצה עם בעלה וילדיה בשנת 1950. כתבה את הספר "חיבוק העברי" העומד לצאת לאור בשלמותו בשפה הצרפתית, בהוצאת "נהר מצרים". קיים תקציר ממנו בשפה העברית.

נפטרה בשנת תשמ"ד בקיבוץ ניצנים.

נגיד ארצי

הועידה השנתית של מועדון "רוטרי" שנערכה בימים אלה בחיפה, בהשתתפות שר הבטחון יצחק רבין שנשא הרצאה מקיפה בנושאי בטחון ומדיניות הממשלה, בחרה פה אחד את אליהו ברכה כנגיד הארצי של "רוטרי". אליהו ברכה הינו דמות ידועה בקרב חבריו למועדון, בקרב יוצאי ארצות אפריקה ובקרב אנשי הספנות. הוא נולד באלכסנדריה בשנת 1926 למד שם בגימנסיה הצרפתית, במוסדות השכלה גבוהה ללימודים מסחריים ובפאקולטה למשפטים. עלה ארצה בשנת 1946 היה חבר קיבוץ "גבת" אחר כך נמנה על מייסדי קיבוץ "ברור חיל", עסק משך שנתיים בשליחויות ממלכתיות בארץ מזרח תיכונית ובצפון אפריקה משך ארבע שנים עבד בחברת "צים", ומשנת 1956 עובד בחברת הספנות "אל-ים", שם הגיע כעבור 10 שנים לתפקיד מנהל החברה. הוא חבר בהנהלת רשות הנמלים ובגופים רבים הקשורים לחקר הספנות ולספנות. הצטרף ל"רוטרי" בשנת 1971 והתכבד למלא תפקידים חשובים במועדון, בין השאר בועדה הבינלאומית.

יוסף מיבלסקי

המשאלה היחידה של חזקיהו בצרתי

מאת **יוסף מיכלסקי**

ה"ישושלת" **אברהם אל בצראווי** (איש בצרה) עלתה לירושלים בשנת 1830. אחרי 75 שנים ברח אחד מצאצאיו עם משפחתו מארץ-ישראל מפחד התורכים, השתקע במצרים ועשה חיל בעסקים. בנו **חיזקיהו בצרתי**, שהבריח לארץ-ישראל כ-500 יהודים ממצרים, וגם עסק ב"רכש" נשק ממחסני הצבא הבריטי למען ההגנה נאסר בשנת 1948. אחרי שלוש שנים בכלא עלה לישראל. כיום הוא בן 80 וליחו לא נס.

אברהם אל בצראווי (איש בצרה), יהודי עשיר שעלה לירושלים בשנת 1830, היה מייסד ה"ישושלת". מהמסמכים והספרים המתארים את חיי יהודי ארץ-ישראל במאה הקודמת אפשר ללמוד **שבצראווי** האמין במיזוג גלויות ובדרך הבטוחה ביותר להגשמתו: נשואים בין-עדתיים. את שמונה בניו ובנותיו השיא לאשכנזים, וצאצאיו מתייחסים על המשפחות הירושלמיות המכובדות הספרדיות והאשכנזיות, לרבות **שלומון, ספיר, ריבלין ולוריא**. רוב בני משפחתו היו נתיני מדינות אירופיות ועסקו במסחר. "בגלל האירועים ההיסטוריים של המאה הנוכחית נאלץ בזמנו אבי, נכדו של **אברהם**, לברוח מארץ-ישראל למצרים, ואני נאלצתי, אחרי שנים, לברוח ממצרים", מספר אחד מהם, **חזקיהו בצרתי**, צבר (דור שישי) ואחד מראשוני הציונים במצרים, מי שהבריח משם כ-500 יהודים לארץ-ישראל.

חזקיהו בצרתי הגיע לגבורות, עד 120. דעתו צלולה, הליכותיו כשל ג'נטלמן אנגלי ועד לא מכבר עבד כסוכן ועמיל מכס בחיפה.

בטקס לציון מלאות 40 שנה לעליה ממצרים, שהתקיים בחיפה בהשתתפות כל המי ומי, הקיפ אותו פעילי ההגנה לשעבר ואנשים שעלו לארץ בזכותו.

לפני מלחמת העולם הראשונה התגורר משפחת **בצראווי** בחיפה, בנווה צבר, ואביו ש **חזקיהו, אברהם**, היה סגן הקונסול הספרדי בעיר, סוכן אוניות ועמיל מכס. בימי המלחמה, כשגירשו התורכים מארץ-ישראל את היהודים הנתינים הזרים, לא נגעו לרעה במשפחת **אל בצראווי**, בגלל מעמדה הרם, וא על פי כן עזבה המשפחה את הארץ. "אוניות אמריקאיות היו מסיעות את המגורשים. יום אחד, זה היה בשנת 1915, שהה אבי לרגל עבודתו בנמל יפו כשהועלו מגורשים על הסירות שהביאו אותם לאוניות. המושל התורכי **ג'מל פחה** בא לנמל עם פמליית קצינים ופקידים גבוהים. בין המגורשים היתה אשה בחודשי הריונה האחרונים היא נשאה תינוק בזרועותיה ושני ילדים אחזו בשמלתה. קצב ההליכה של האם וילדיה לא מצאו-חן בעינ המושל והוא דחף את האשה, הפיל אותה לארץ והיכה אותה בניצב חרבו. אבי איבד את עשתונותיו, זינק אל המושל, תפס בגרונו ודחף אותו לאחור, אחר כך סייע לאשה לקום הקצינים שלפו את חרבותיהם כדי להרוג אותו אך המושל הנדהם עצר בעדם ושאל לזהותו ש אבי, וכשנודע לו שהוא נתין ספרד וסגן קונסול אמר לו: "אתה בוודאי מרגל אנגלי. מחר נטפל בך. כמרגל תעמוד עם הפנים לקיר וכיתת חיילים תירה בגבך".

בבית היו אז במוזמנים 50 נפוליונים זהב. האם תפרה כיסים נסתרים בבגדיה והחביאה בהם את הכסף, ובאותו לילה ברח

בצראווי מיפו באוניה אמריקאית לאלכסנדריה, עם משפחתו ועם אחיו, שהיה נתין יווני. באלכסנדריה העדיף **אברהם בצראווי**, איש מעשה, לחלק עם אחיו את הכסף שהיה ברשותו, בדי שלא יהיה עליו לשתפו בעסקיו: "הדוד שלי אהב את תענוגות החיים, שיחק שש בש ושתה יין", מסביר **חזקיהו בצרתי**.

אסיר ציון במצרים

לא בקלות מצא **אברהם בצראווי** עבודה כובדת באלכסנדריה: אנשי האינטליג'נס הבריטי חשדו בו בריגול למען התורכים. בשנותר בכיסו הנפוליון האחרון יעץ לו חנווני יווני לייבא גבינה הולנדית מקאהיר לאכסנדריה, וסיטונאי יהודי נידב לו עצה, לקנות את הגבינה במחיר מוזל מהקונסול ההולנדי היושב בקאהיר.

הקונסול הציע **לבצראווי** לנסוע מיד לנמל פורט-סעיד, לפדות מהמכס 250 ארגזי גבינה לטפל במכירתם תמורת עמלה, ונתן לו צ'ק על סכום גדול.

"מדוע אתה נותן לי את הכסף ומפקיד בידי 250 ארגזי גבינה? הרי אינך מכיר אותי וכל כושי פחות מנפוליון אחד", שאל **בצראווי**.

"אני רואה עם מי יש לי עניין, אני סומך עליך", ענה הקונסול.

בצראווי ביצע את העיסקה ושלח לקונסול צ'ק על כל סכום ההכנסה, בלי לנכות את העמלה המגיעה לו, והקונסול שלח לו צ'ק על סכום גדול בהרבה מהמגיע לו. "מאז הם היו ידידים בלב ובנפש, משפחתי עברה לפורט סעיד, ואבי עשה חיל בעסקים וגם תמך במוסדות יהודיים וציוניים", מספר **בצרתי**.

עוד באלכסנדריה סייעה אחותו של **חזקיהו**, בוגרת בית-ספר לבנות ביפו, **לדוד תדהר** להקים ארגון של הנוער היהודי בעיר, וכך החלו קשריו של **חזקיהו** עם הציונות.

אחרי מות אביו (בשנת 1927) המשיך בדרכו גם כאיש עסקים וגם כציוני.

בביתו התארחו נציגי כל הזרמים בציונות, ואף שהיו לו קשרים מיוחדים עם נציגי השמאל לא היה חבר במפלגה כלשהי. ביתו ומשרדו היו כתובת לכל האורחים מארץ-ישראל וגם לחיילים היהודים ששירתו בצבא הבריטי בימי מלחמת העולם השניה. לפי בקשת הסוכנות היהודית אירח בפורט סעיד את **מנחם אוסישקין, משה שרתוק (שרת)** ופרופ' **חיים ויצמן**, ואת **סר אלפרד מונד (לורד רדינג)**, פרופ' **אלברט איינשטיין** ואחרים, סייע להם במשרדי המכס, ליווה אותם לתחנת הרכבת וקנה למענם מכספו כרטיסי נסיעה לקאהיר במחלקה הראשונה. "מכולם רק פרופ' **אלברט איינשטיין** לא הסכים לקבל את הכרטיס של המחלקה הראשונה ואמר: 'די לי במקום במחלקה השניה' אנשים גדולים באמת הם גם צנועים".

בצרתי היה עמיל מכס וסוכן מכובד בפורט סעיד וידוע גם באלכסנדריה ובקאהיר, וייצג 54 בתי-עסק גדולים מאירופה, ובכניסה למשרדיו התנוססו 54 שלטי-נחושת של הפירמות המיוצגות. באנגלית, בערבית ובעברית. על השלט הגדול ביותר היה כתוב "הסוכנות היהודית בארץ-ישראל". "השלטים האלה נשארו במקומם גם כשנאסרתי בשנת 1948, ועד שעזבתי את מצרים ב-1951. המשרדים שלי היו ברחוב פואד, מול בנין הדואר הראשי". הוא היה

מבריח צעירים יהודים ממצרים לארץ-ישראל ונעזר לשם כך בקשריו עם סוכן ספינות מפרש שהפליגו בין פורט-סעיד לעזה ולחיפה. הצעירים היו באים מהערים האחרות לפורט-סעיד ומתאכסנים ב"מועדון ההתאחדות הבין-לאומית של הנוער היהודי" שהקים **בצרתי**.

מסוכן למדינה

אחרי שרצחו אנשי אצ"ל את **הלורד מוין** במצרים סייע **בצרתי** לפעילי ההגנה להסתתר ולהסתלק ממצרים. אחרי זמן לא רב נקרא לתחנת המשטרה, מפקד המשטרה האנגלי חקר אותו בנוכחות קצין מצרי בדרגת סגן אלוף, ששתק ורשם פרוטוקול. תנאי החקירה היו סבירים, עם קפה, עוגיות ומשקאות קרים. **בצרתי** הבין שאחד מעובדיו הלשין עליו, לכן לא הכחיש את ההאשמות, הוא אמר לחוקר שאמנם עזר לאנשי ההגנה להסתלק ממצרים, שאנשים אלה חטאו רק בהברחת צעירים לארץ-ישראל ושהוא לא דיווח על כך לשלטונות מפני שההגנה מחזיקה באמו השוהה בירושלים כבת-ערובה. הוא שוחרר, אך נקרא עוד כמה פעמים למשרדי האינטליג'נס, נשאל אותן שאלות והשיב אותן תשובות, לבסוף חקר אותו מפקד האינטליג'נס בקאהיר. כשנסתיימה החקירה אמר לו האלוף הבריטי באנחה: "אתה חופשי אבל רשום אצלנו, וכדאי לך להזהר".

בצרתי נזהר אבל המשיך בפעילותו בעליה ב' וגם ב"רכש" נשק ממחסני הצבא הבריטי ובהברחתו להגנה בארץ-ישראל. "היינו קונים כמויות גדולות של אבטיחים ושולחים אותם לארץ-ישראל בקרונות המשא של הרכבת מעיסמאיליה. בין האבטיחים הסתרנו את הנשק ואת התחמושת". ב-15 במאי 1948, יום ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, נכנס לתוקף במצרים חוק צבאי, המאפשר לאסור חשודים בלי משפט.

בלילה ההוא הובא **חזקיהו** אל ראש שירות הבטחון המצריים בפורט-סעיד, אותו סגן אלוף מצרי שרשם את הפרוטוקול בחקירתו הראשונה, אחרי רצח **לורד מוין**. "אנחנו מכירים ותיקים, ואני יודע שאתה ממשיך בפעילותך הציונית", אמר לו המצרי. שלוש שנים ישב **בצרתי** בכלא ללא משפט. לשווא ביקש להביאו לדין בפני שופט: נראה שלא היו הוכחות לאשמתו.

היחס של שלטונות הכלא אליו היה הוגן, אך אסירים אחרים רדפו אותו. חברי "האחים המוסלמים", קומוניסטים ולאומנים ניהלו איתו ויכוחים סוערים שרבים מהם הסתיימו בתגרות ידיים, לא פעם נשקפה סכנה לחייו. שלטונות הכלא הציעו לו ששומר יעמוד ליד דלת תאו, אך הוא ענה שאין הוא פוחד ואינו רוצה תנאים שונים מאלה של האסירים הפוליטיים האחרים. האוכל בכלא היה רע מאוד. אסירים אחרים קיבלו מאכלים מביתם או קנו אותם מכספם. ל**בצרתי** לא היתה אפשרות כזאת. עסקיו התמוטטו: השלטונות פיקחו עליהם. הקהילה היהודית פחדה לסייע לו, הפקיד הראשי ומנהל החשבונות שלו (יהודי-יווני) ניצל את ההזדמנות וגנב ממנו כסף רב. ב-10 בספטמבר 1949 עוקל רכוש המשפחה, ושמו של **חזקיהו בצראווי** הודפס במקום השלישי ברשימת "היהודים המסוכנים למדינה" בעיתון הרשמי, "המוניטור".

"לפני שנעצרתי העסקנו מטפלת איטלקיה, שתי עוזרות ערביות, נער שליח, טבחית יוגוסלאוית ומלצר סודאני שלבש גלביה לבנה עטופה בסרט ירוק כשהגיש את ארוחת הצהריים,

וגלביה לבנה עטופה בסרט אדום כשהגיש את ארוחת הערב. במשרדי עבדו 10 פקידים. ביום אחד נהרס הכול".

המעגל נסגר

הוא שוחרר לפתע פתאום ובלי הסברים ב-21 בינואר 1951, ומיד הלך לסניף של 'פלטורס' בפורט-סעיד (שעדיין פעל) וקנה כרטיסי נסיעה לפיראוס לכל המשפחה באוניה אמריקאית שעמדה להפליג מלאכסנדריה לפיראוס ולנאפולי דרך חיפה וביירות.

שעות חרדה לא מעטות עברו על בני משפחתו בשהוזמן לשיחה אצל ראש שירות הבטחון המצרי בקאהיר. להפתעתו שוחח עימו האיש בנימוס רב, ואמר לו שמצרים מגרשת נתינים זרים כדי לפנות מקומות עבודה למצרים בעלי השכלה וכישורים, אך מדיניות זו אינה נוגעת למשפחת **בצראווי**, העשויה להביא תועלת רבה למצרים. "תישאר כאן", אמר ראש השירות. "לא נגע בכם לרעה, איננו טיפשים, ידוע לנו שקנית את הכרטיסים לפיראוס כדי לרדת בחיפה". **בצרתי** הסביר לו מה שהסביר ועזב את קאהיר בלב כבד. יומיים לפני הנסיעה שלח מברק לגיסו בפאריס: "מפליג באוניה 'אטלנטיק' המסלול מעניין". הגיס הבין את הרמז. בשהגיעה 'אטלנטיק' לנמל חיפה עלו עליה אנשי משטרה, נציגי הסוכנות היהודית ובני משפחת **בצראווי** מירושלים וכלם ביקשו מרב-החובל שירשה לנוסעים היהודים לרדת לחוף.

כך נסגר המעגל. **אברהם בצראווי** הגיע למצרים עם 50 נפוליונים זהב, בכיסו של בנו **חזקיהו** היו 50 לירות, אנגליות ומצריות. סוכן חברת הספנות בחיפה הציע לו להחליף את הכסף בשוק השחור, כדי לקבל תמורתו הרבה יותר מאשר לפי השער הרשמי. "לא אתחיל את חיי במולדתי במעשה פלילי", השיב **בצרתי**. תמורת כספו קיבל ב"בנק לאומי" 49.5 ל"י.

בישראל קיבלו את משפחת **בצרתי** בזרועות פתוחות יוצאי מצרים -אנשים **שבצרתי** תמך בהם בעבר או שהיו להם קשרים עסקיים עימו - ואנשי עליה ב' לשעבר, אבל הוא העדיף להשתקם מבחינה כלכלית בכוחות עצמו. כיום בגיל 80, הוא חבר ב"בני ברית" ובמוסדות חברתיים אחרים.

לשאלה מהן משאלותיו הוא משיב: "משאלה יחידה, שתרומתם של יהודי מצרים למדינה-שבדרך תזכה למקום הראוי לה בתולדות התנועה הציונית. אם במסגרת זו לא תישכח גם משפחת **בצרתי**, מה טוב".

(המאמר הנ"ל פורסם כבר בבטאון "שושלת").

* * * * *

ספרים, ספרים...

1. "ספר המופת" -בעריכתו של **מיכאל בר-זוהר** על אנשי מופת. מופיע בו מאמרה של **חנה זמר** על **מרסל ניניו בוגר**.

2. "היהדות הקראית במצרים בעת החדשה" מאת הרב **יוסף בן-עובדיה**, בהוצאת הקהילה הקראית ברמלה - 1985.

3. "Egypt and Palestine" by **Amnon Cohen** and **Gabriel Baer** - Ed. Hebrew University, Jerusalem, 1984.

4. "Un homme apart" par **Gil Perrault** Edition Barrault (sur **Henri Curiel**).

5. "A Women of Cairo" by **Noel Barber** Author of Tanamere (Coronet Books) Hodder and Stoughton.

6. "The Food of Italy" by **Claudia Roden** (Author of "Book of Middle Eastern Food "Pinguin) (London: Chatto and Windus).

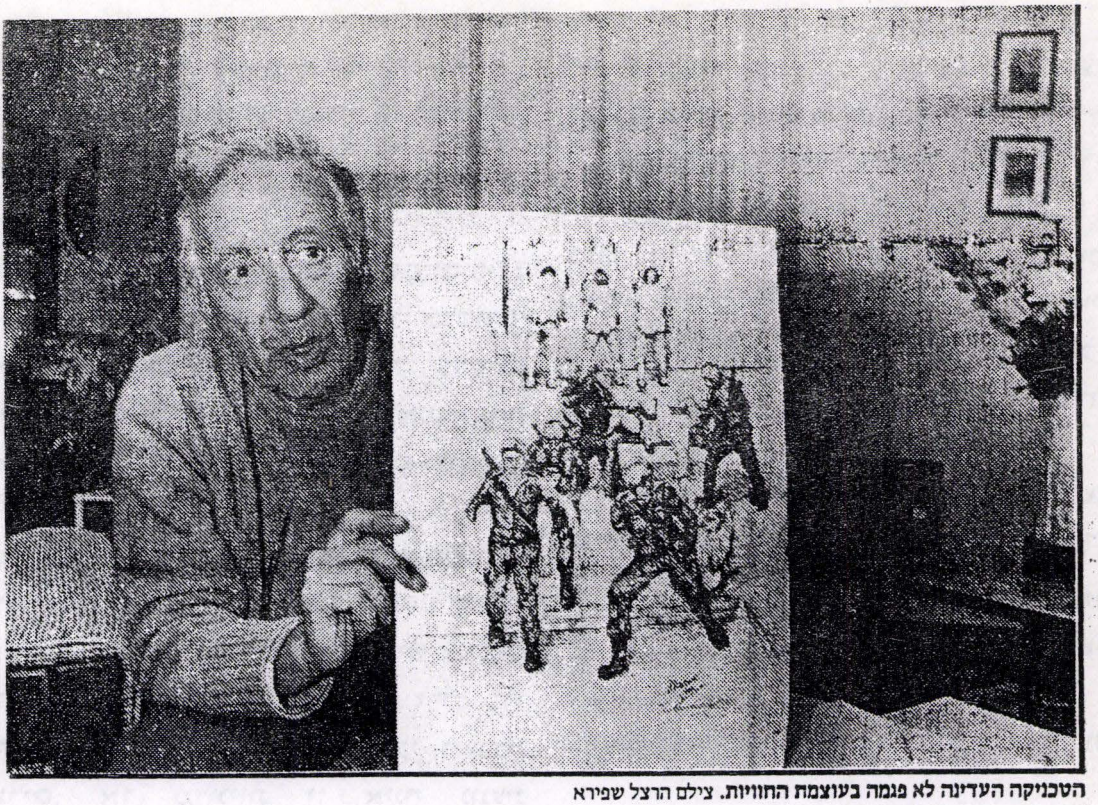

הטכניקה העדינה לא פגמה בעוצמת החוויות. צילם הרצל שפירא

שבע השנים הרזות

מאת אמיר גילת

מאיר זפרן, אחד מנידוני מה שכונה "**הפרשה**", שישב שבע שנים בכלא המצרי - יעניק היום במשכן הנשיא לחבריו לפרשה המחשה חזותית ראשונה למה שלא ישכחו לעולם - חדרי החקירות, העינויים, ההשפלה.

שנים רבות אחרי, הציורים וסיפורי הזוועה שמאחוריהם עדיין מעוררים אצל **מאיר** לחלוחית בעיניים - איש חזק עם יד עדינה.

"גם לאחר שנים כה רבות, הנושא הזה אינו מרפה ממני, לעולם לא אשכח את החוויות הנוראות שעברנו בכלא המצרי", אומר **מאיר זפרן**, מנידוני קהיר, שישב שבע שנים בכלא 'טורה' שליד קהיר על חלקו במה שמכונה "הפרשה". צילומים מאותה פרשה אין, למעט תמונת אנשי הרשת בכלוב הנאשמים בבית-המשפט בקהיר. המחשה חזותית ראשונה למה שהתרחש מאחורי הקלעים - בחדרי החקירות, בתאי הכלא ובמהלך המשפט - רואה אור בימים אלו בצורת אלבום רישומים שצייר **זפרן** לפני שנים אחדות ובהן תיעד את הסבל והחוויות שעברו עליו ועל חבריו בשבי המצרים.

בעתיד הוא יודפס אולי כספר עממי. בינתיים, הודפס האלבום המהודר במהדורה מוגבלת של מאה עותקים בלבד, מהדורה הנמכרת במחיר גבוה לאספנים. כל ההכנסות הן קודש למרכז ללימודי המודיעין ולאתר ההנצחה לחללי קהילת המודיעין בגלילות. חמישה עותקים מיוחדים קיבל **זפרן**, כנהוג לגבי

מנים. עותק אחד הוא הקדיש למשפחתו
ניצבה לצידו כל השנים. ארבעת האחרים
יועדים לחבריו שהיו עמו. וכן בטקס חגיגי
ייערך היום במשכן נשיא המדינה, יימסרו
ותקים אלה ממנו לעמיתיו לרשת ולמאסר **מרסל**
ניו, ויקטור לוי, רוברט דסה ופיליפ
תנזון.

האלבום נקרא "שבע השנים הרזות, והוא
צא לאור בסיועה של **לינדה גבעון**, נדבנית
קודיה מדרום-אפריקה. הרישומים העדינים,
צויירים בשחור-לבן, מתארים בפרטי פרטים
דקדקנות של מצלמה את היסורים הרבים
עברו על **זפרן** ושאר נידוני "הפרשה".
טכניקה העדינה לא פגמה בעוצמת החוויות
מועברות לצופה, שהופך למעין שותף
כרונות.

"אני חושב שהציורים מתארים בצורה טובה
יוק מה שהיה שם. חשוב לי שהצלחתי
הוציא את שהיה בלבי - גם אם עדיין נותרו
משקעים רבים - ולהשתמש באותו כלי
העברת המורשת לדור הבא, להשאיר משהו מכל
ה שעבר עלינו", מסביר **זפרן**, העובד היום
מדריכל בחיפה.

בסלון ביתו הוא יושב ומדפדף בתמונות.
ה שלא להבחין בלחלוחית בעיניו. "אני
ם חזק", יאמר אחר-כך, "אבל אני לא יודע
ך עמדתי בכל זה". הוא מצביע על התמונות
ראות, שמקצתן מגוללות עם סיפורי זוועה
רם פורסמו בשל רגישותם הרבה. אלוף
ל) **מאיר עמית**, ראש המוסד לשעבר, כתב
קדמה כי **זפרן** הצליח לעשות את שאיש לא
ה קודם - מיקד את הזרקורים על בעיות
זוד של אנשי הסוד והסתר ותיאר איך
מודד הפרט הבודד עם סביבה עוינת,
אכזרית ומנוכרת וניסה לשמור צלם אנוש.

שנים רבות נדרשו ממנו כדי לשפוך את אשר
עם לבו. את הרעיון לבטא בציור את שעבר
עליו יישם רק לפני כשמונה שנים, בעת ששהה
בשליחות מטעם סולל-בונה בטוגו. במשך שנה,
שבה מצא לו פנאי רב, ישב וצייר. "עבורי
זהו סופה של המשימה החד-פעמית הזו שנטלתי
על עצמי, ציירתי 38 ציורים בהשראת הכלא
והכשהגעתי לאחרון, הרגשתי שזהו זה, יותר
לא אגע בנושא הזה. אני לא מאמין שיהיה לי
כוח נפשי לעשות דבר כזה שוב", הוא אומר.

בקור-רוח הוא מצביע על רישום נורא,
המתאר את אחת משיטות העינויים הקשים שעבר:
החוקרים השכיבו אותו כשרגליו תלויות
באוויר ושטפו אותו במי סבון שצרבו את
עיניו. תמונה אחרת מתארת תא מלא מים שבו
הוחזקו אסירים בעייתיים לתקופה של שבוע
ימים, כאשר אין הם יכולים לישון ולשכב,
אלא רק לזחול על גחונם.

זפרן נאמן למשימה שנטל על עצמו, הקפיד
לשמור על ציור נכון של המציאות. הוא
התמקד בהבעות הפנים שלה סובבים אותו וניסה
להעביר את הרגשתו שלו לפניו של האסיר
שבתמונה. "היתה לי באמת בעיה מסויימת
בלתרגם את רגשותי הסובייקטיוויים לרישום
שצוייר כביכול בגוף שלישי".

לא כל הציורים מתארים את החוויות
האישיות שעבר על בשרו - חלקם מתארים את
שראו עיניו בזמן השהייה בכלא, כמו טבח
"האחים המוסלמים" שמרדו ונורו בידי
הסוהרים ללא אבחנה. דגש מיוחד מושם גם על
האירועים שעברו על חבריו, כמו התאבדותו של
מאיר בנט ז"ל או הוצאתו להורג של **משה**

מרזוק ז"ל. זפרן לא נכח במעמד, אך על סמך עדות שגבה מקצין מצרי שנכח במקום, צייר.

"ההרגשה שלי היא שלא פעלו נכון. ברור שמה שקרה שם היתה תקלה, אבל יכלו לשחרר אותנו קודם אם היו מחפשים את קצה החוט הנכון. אם לא פעילות של **מאיר עמית** שביקש לשחרר אותנו בלי לפגוע בגאוותו של **נאצר**, יתכן שהכל היה נראה אחרת. המצב שנקלענו אליו היה נורא. ההרגשה היתה קשה ביותר. כששמעתי על מה שקרה **לפולארד** פרצתי בבכי. הבנתי בדיוק איך הרגיש".

אתנחתה של החברים בעת הטיול לעכו.

"מה שהחזיק אותנו בחיים היה המזל הגדול שכלאו אותנו (חוץ **ממרסל ניניו** שסבלה קשות) יחד. עודדנו זה את זה והיינו יחד 24 שעות ביממה. אני מכיר את החברים שלי טוב יותר מאשר את משפחתי", הוא מסכם. את הוקרתו הרבה לחבריו יביע בטקס במשכן חנשיא, כאשר יקבלנו ממנו את האלבום המתאר את שבע השנים הרזות, שלא ישכחו לעולם.

הצתת יערות הכרמל

אנו מזועזעים עמוקות מהצתת יערות הכרמל. שוצריה הקטנה היתה מקור גאווה לנו, החיפאים. כאות הזדהות לאבידה, היו"ר, **אבנר עשהאל**, העביר בשם סניף התאחדותנו, תרומתנו הצנועה לעירית חיפה עבור עמותת שיקום החורש. כמו כן אנו תקווה שרבים מחברינו יביעו נכונות להציע את עזרתם, כפי יכולתם, לכל סיוע שידרש.

ערב ראיונות עם יעקב אגמון

חברינו, הסופרת ד"ר **עדה אהרוני**, הצייר, **אלי כהן**, השתתפו בערב ראיונות עם **יעקב אגמון** מ"קול ישראל" שהתקיים באולם ביתנו" במוצאי שבת 22.7.89 בנוכחותם של ר **אריה גוראל**, ראש עירית חיפה, **ואורי גמי**, חבר הועדה המרכזת של מועצת פועלי יפה.

הדיון התרכז בנושא תרבות יהדות מצרים הוצג ע"י **עדה אהרוני** שחקריאת קטעים ספריה, **ואלי כהן** הציג את הפולקלור המצרי" י תערוכת הציורים שלו.

דברי ברכה נאמרו ע"י **אבנר עשהאל**, יו"ר ניף התאחדותנו. להלן קטעים מדברי ברכתו: ..."שני חברינו אלה, הם בבואה נאמנה של הילה מפוארת שהגיעה לארץ לפני כ-40 שנה, תוך מניעים רעיוניים ציוניים, ואשר תרמה תורמת רבות לבניית הארץ בקיבוצים, מושבים ובערים. יוצאי קהילתנו מאיישים עמדות בכירות בתעשיה ובכלכלה, באוניברסיטאות ובטכניון. כמו גם בחיים התרבותיים והציבוריים בארץ.

קהילת יוצאי מצרים המונה לפי נתונים רשמיים כ-130,000 בתי אב בישראל, הינה קהילה סובלנית ביותר היכולה לתרום רבות לקידום תהליך השלום בינינו לבין שכנינו. ייטיבו לעשות ראשי הציבור ואמצעי התקשורת אם ישיחו לבם לעובדה זו.

באחרונה אנו עדים לתהליך חיובי, בו בני קהילתנו מרגישים צורך לצאת מאלמוניותם ופועלים למען הקמת בית בו תתועד המורשת והמעש הרב של הקהילה היהודית במצרים.

אנו תקווה שנראה בעתיד נציגים רבים יותר בפעילות ההסתדרותית, העירונית אף הממלכתית.

לסיום הרשו לי להודות לכל אלה שתרמו לארגון ערב יפה זה.

תודה רבה!"

ערב ראיונות ב"ביתנו", משמאל לימין:
אבנר עשהאל, עדה אהרוני, פרננד סדבון

מכתבים למערכת

מערכת "גושן"
עלון מורשת יהדות מצרים

חברות נכבדות,

קראתי בשקיקה הגליון מס' 7 ומצאתי בו חומר מאלף למחשבה ולהרהור. עזבתי את מצרים בגיל צעיר, אך ראיתי עצמי קשור לתולדות הישוב היהודי בה. אחי ז"ל נמנה על ראשוני היוצאים לארץ ישראל בדרך הים מפורט-סעיד ליפו בשנת 1935. התארגנות צעירי מצרים בתנועות ספורט וחלוציות היו לשם דבר. הקוסמופוליטיות של ארץ הנילוס, קשרי יהודי מצרים עם אירופה והשכלתם ניכרו היטב בציבור המצרי בשנות ההשפעה האירופאית (אנגלית, איטלקית, צרפתית ויוונית) על העלית המצרית. יהודי מצרים ניכרו בשליטתם בשפות שונות וביכולתם למלא תפקידים מגוונים בשטחי העבודה והכלכלה.

זכורה לי היטב הגדרת היהודי המצרי כ"מדרדח", שפרושו העממי "מי שיודע להסתדר ובכך בטאו הערבים במצרים את הערכתם וגם קנאתם ביהודים "שלהם".

בסיפורי החיים השונים של כותביהם בגליון מס' 7 מצאתי מזיגה נפלאה של בן המזרח עם תרבות המערב. היתכן שגורל יהדות מצרים הנו גם גורל הישוב היהודי היושב בישראל בלב המזרח התיכון הערבי? שמא כדאי ללמד את יהדות ישראל עוד ועוד ממורשת יהודי מצרים שהצליחו לקיים את מעמדם בקרב העם המצרי ועם זאת את יהדותם ומיוחדותם. המצרים קבלו עובדה זאת ברצון והכירו בייחודם של היהודים שם. לא ייפלא כי דווקא המצרים היו הראשונים לעשות שלום עם היהודים בישראל.

אני סמוך ובטוח כי היה **לסאדאת** זכרון טוב מיהודי מצרים, מחכמתם ופקחותם ומ"הדרדחה" שלהם, כאשר החליט על צעדו הנועז לפני עשר שנים.

אני מאחל למערכת כתב העת המשך עבודה פוריה במפגש של הישוב בארץ עם המורשת המעניינת של יהדות ארץ גושן.

בידידות,
עו"ד **דניאל גושן**, חיפה

מערכת "גושן",

קבלתי בתודה את החוברת "גושן" מס' 7. החוברת יפה בחיצוניותה ומעניינת בתוכנה. התפעלתי ממגוון הפעילויות שהתאחדות יוצאי מצרים מארגנת והמרצון העז של הפעילים לתעד ולשמר את המורשת של יהדות עתיקת יומין זו.

שושנה מויאל

גם אני מודה על קבלת העלון "גושן". עברתי בין השורות ונהנתי לקרוא כמה רשימות, רשימת **דינה ברכה** כמובן, תמצית הרצאתו של **דסא** על מבצע סוזאנה, ומאמרו של ידידי **אברהם מטלון** על פרשת לבון, ונזכרתי בימים הנוראים שבהם דנו בפרשת לבון בלשכת המפלגה, בפרישת **בן-גוריון**, בהקמת רפ"י, ועוד...

אלי מויאל
(אלי מויאל כיהן כחבר כנסת בעבר)
המערכת

מערכת "גושן"

קראתי בנשימה אחת ובלהט הלילה את הגליון החגיגי והנאה בצורתו והעתיר בתכנו שהוצאתם במלאת ארבעים שנה להקמת מדינתנו. מצאתי בחוברת שפע זכרונות שאין ראוי לנו לשכחם והרבה דברים שלא ידעתי עליהם.

תמלאנה ידיכן ברכה ותזכו להוסיף הרבה נדבכים למלאכת תעוד חשובה זאת. יש בה כדי להאיר ולהעשיר את פסיפס מבנה עם ישראל על גוניו וקהילותיו השונות. ראוי כי ילדינו שראו אור עולם ותרבות בארץ ידעו את עבר אבותיהם ותרומתם לקיום קהילה עצמאית נאמנה לעמה, שם בארץ היאור, עד שבאה עת העליה וחיסול הקהילה היהודית במצרים.

ד"ר **אברהם מטלון**,
ירושלים

LETTRES A LA REDACTION

(Weissman, Zadikov, Zuckerman Salomon, Brecher Natan), mais plutôt aux "jeunes" Ricco Arditi, Meller Simon, Busnack Isi, Taraboulsi et autres. C'est la vie!

Je vous souhaite plein succès dans votre entreprise.

R. Rottenberg,
Haifa

- - - - - - - - - - -

A la Rédaction,

Ces quelques mots pour vous remercier vivement pour les bulletins que vous avez eu l'amabilité de m'envoyer. Je me suis tellement rappelé d'évenements que j'avais oublié.

Cela vous amusera de savoir que c'est moi qui ai amené Levy Avrahamy en Egypte. En ce temps j'étais au Palmah. On m'a affecté pendant 2 mois à Avrahamy et c'est ensemble que nous sommes allés visiter Yolane (Hammer).....

Ces bulletins m'ont fait à nouveau réaliser le drame des Juifs d'Egypte.

Igal Weissman,
Tel-Aviv

- - - -

Chèrs Amis,

Merci de m'avoir adressé votre Bulletin "Goshen" (à qui je souhaite longue vie). Très bien d'avoir évoqué le nom des internés de 1948. Cela est une oeuvre indispensable et témoigne d'un passé qui risque au fil des ans de s'évanouir.....

Pourriez-vous me mettre une annonce dans votre journal

Dr. Jacques Hassoun,
Paris

A la Redaction,

... Par la présente, je tiens à vous signaler une erreur (d'impression?) que je juge importante.

En effet, la L.I.C.A. n'était pas La Ligue Internationale CENTRE (?) d'Antisémitisme mais CONTRE l'Antisémitisme.

De même pour la L.I.S.C.A. qui était La Ligue Internationale Scolaire CONTRE l'Antisémitisme.....

Merci pour votre coopération

Isaac Rosenfeld,
Kiriat Bialik

- - - - - - - - - - -

A la Rédaction,

C'est avec un plaisir toujours renouvelé que nous recevons et lisons, Eli et moi, "GOSHEN"....

"Kol Hakavod" pour la persEvErance dans votre travail et vos activités dans lesquels nous regrettons vraiment de ne pas pouvoir prendre une part plus active

Amicalement,
Henriette et Eli Busnack

LETTRES A LA REDACTION

A la Redaction,

Ces jours-ci, le No. 7 de votre journal GOSHEN est tombé entre mes mains et je vous felicite chaudement pour vos initiatives tant dans la publication de ce journal que dans l'organisaction d'activité diverses parmi les juifs d'Egypte en Israel. J'aimerai recevoir régulièrement ce journal GOSHEN et voudrai bien savoir comment m'y abonner.

Dans le No. 7 du GOSHEN, vous publiez une liste des juifs qui furent internes au Camp de Huckstep. Non seulement mon nom n'y figure pas mais de nombreux autres (dont je me souviens le nom) n'y apparaissent pas non plus, et je vous donne ci-dessous une liste:

1) Moi-meme, Robert (Reuven) Rottenberg, j'étais à Huckstep du 13 Mai 1948 au 7 Juin 1949, puis le 7.6.49 je fus transferé à la prison de la Citadelle, mon "crime" on avait trouvé dans mon appartement des instruments éléctroniques (j'étais ingénieur radio), et après un long procès je fus incarcéré à la Citadelle, et fus finalement libéré le 7 Septembre 1949 après 3 mois de prison. J'ai quitté le Caire le 19.1.50 et suis arrivé en Israel le 22.1.5 22.1.50.

2) Isaac Ganon, qui fut un de ceux qui ont été envoyés au Camp d'Abou Tor au Sinai en Janvier 1949. Ganon est en Israel et reside à Natanya.

3) Saporta, si je me souviens bien, il fut le seul qui jouit de la visite régulière de son consul portugais.

4) Biber Shaoul, qui était du HaShomer HaZir au Caire. Son consul anglais vint le voir 2 ou 3 fois. Je l'ai rencontré à Tel-Aviv après mon arrivée en 1950,mais je ne sais ce qu'il est devenu

5) Weinstein, un rouquin qui avait une menuiserie au Caire,a immigré en Israel mais je n'ai pas d'autres information.

6) Dans le "groupe Salem" comme nous l'appelions, c.à.d. le groupe d'employés de la Société d'Avances Commerciales qui furent arrêtés avec leur boss, Ovadia Salem, vous mentionnez quelques uns d'entre eux, mais il manque dans votre liste au moins trois autres personnes:

- Beressi, le cousin d'Armand Beressi qui est dans la liste.
- Hakim Joseph, zal, qui résidait à Bat-Yam jusqu'à sa mort, il y a une quinzaine d'années.
- Hakim, le frêre à Joseph, je ne me souviens pas son prénom.

J'ai eu de la peine d'apprendre par votre liste que plusieurs de ceux qui furent internés avec moi ne sont plus de ce monde. Je me réfère non pas aux "vieux" dont je savais qu'ils étaient morts

think you will find anything like it."

The earliest works are a study of rabbinical teachings printed in 1522 and a Talmudic study from 1528, he said. A spokesman for the Israeli Embassy here, Jacob Rosen, said the collection was among the most important outside Israel's own National Library.

The books in the library were printed in many places - Cairo, Alexandria, Jerusalem, Istanbul, Venice and Leghorn in Italy, and Basel, Switzerland. They represent, Professor Ovadiah said, "a solid basis for research in Judaism and rabbinical literature, and the cornerstone in the documentation and preservation of the Jewish heritage in Egypt."

Scholars, he said when he opened the library on Jan. 19, would find a range of works - "the Pentateuch, the complete Old Testament, the Mishnah, the Talmud, the Midrash and Aggadah, Posekim, Responsa, Jewish philosophy, a remarkably high proportion of Zohar and other works of Kabbal, Siddurim, Mahzorim, Haggadoth and the like."

Many of the books seem to have been neglected or damaged by heat and humidity. Some have worm holes, others have had their bindings taped together. They are found amid, newer realities. Armed Egyptian police stand guard outside the Sha'ar Hashamayim synagogue on Adly Street. The call of the muezzin summoning the Muslim faithful to prayer at a nearby mosque slides by scholar poring over ancient Jewish texts.

****

Programme de nos conférences et activités - 1989 - (Suite)

****

Février: Visite à Acco et plantation d'arbres dans la forêt de Akhihoud.

Mars: L'infirmière Théa Wolff-Levinson: "Mémoires d'Alexandrie durant la 2ème guerre mondiale."

Avril: Prof. Gabriel Varburg: "Israel et l'Egypte - Point de vue"

Mai: Me Daniel Goshen: "Testament et Héritage"

Juin: Assemblée de fin d'année et élections du nouveau Comité Exécutif.

- Juillet: Soirée avec l'interviewer le journaliste Yaacov Agmon à Beiténou.

CONGE' ANNUEL

Septembre: Dr. Naumi Cohen: "Alexandrie et Jérusalem à l'époque du 2ème Temple".

-15 Octobre 89: Excursion en Galilée et au Golan, en passant par Katzrin et sites historiques avec "foul" au petit-déjeûner.

countries of the Levant, Turkey, the Aegean archipelago, Greece, Corfu, Italy, France, the Iberian peninsula, North Africa and Tripoli," wrote Shimon Shamir, a former director of the Israeli Academic Center in Cairo and now Israel's ambassador here.

The community, he said, was fundamentally Sephardic but it was stamped by a particularly Mediterranean character, trading in Ottoman and modern times with Italy, Greece and Turkey, where many of the library's books were printed.

Jacques Hassoun, an Alexandrian-born physician and expert on Egyptian Jewry now living in Paris, wrote recently that the Jewish community straddled the worlds of commerce and culture and "the almost forgotten people of the old Jewish quarters" where living conditions were described as wretched.

"The special attribute of this community lay in its pluralism, its perseverance and its remarkable adaptability to change", he said.

After the creation of the State of Israel in 1948 and the war of 1956, Professor Ovadiah said, many Jews began to feel nervous about their future and no longer wished to keep Hebrew texts at home. Instead, they took them to their synagogues and left them there.

The main recent Jewish exodus from Egypt, he said, followed the 1956 war and the nationalizations of property carried out under the revolutionary regime of President Gamal Abdel Nasser.

Searching in dusty corners, rerearchers found between 60.000 and 70.000 books after the effort to build the library began in 1982. After sifting through them, 9.000 were classified and catalogued and placed in the library for the use largely of scholars, both Israeli and Egyptian.

Roughly 1,000 Egyptian students at three universities here - Ein Shams, Cairo University and Al-Azhar - participate in studies of Hebrew or Judaica, Ambassador Shamir said in an interview, and they have used the library. He did not, however, rate the library as among the most useful for academics, but rather as a memorial to a community that is unique in the Arab world.

"With all my fondness for this project," Mr. Shamir said, "I do not think its scientific value should be exaggerated. It is a faithful replica of the religious and cultural life of the Jewish community here. It commemorates a Jewish community that practically does not exist anymore. In the Arab world, I do not

EBBING LIFE : A LIBRARY MEMORIALIZES EGYPT'S JEWS *****
****

By Alan Cowell - <Taken from the "NEW YORK TIMES" Monday, April 10, 1989 ->

CAIRO - As its numbers dwindle toward what some see as likely extinction, Egypt's Jewish community has built a library of Talmudic and rabbinical works dating to the 16th century and rated by some as the richest in the Arab world.

Thereby, its custodians argue, Egypt's Jews have created a monument to their past supposed to stand as future testament to a bygone vitality, a painstaking assembly of literature that will probably outlast the culture that spawned it.

The Jewish community in Egypt once numbered between 70.000 and 100.000, said Prof. Asher Ovadiah, the Israeli director of the Israeli Academic Center in Cairo - an institution implanted after Egypt's 1979 peace with the Jewish state. These days, he said, the community numbers around 150, some in Cairo and some in Alexandria.

"Most are old, some are sick", he said in an interview at the library. "I don't know how long this community will exist".

Cairo's Last Active Synagogue

The library, which has 9.000 books - some rare, some just old - opened in January in a room off Cairo's last remaining active synagogue on Adly Street, a humming thoroughfare in the center of the Egyptian capital.

-" I once thought it would last another 25 years, but a member of the community told me he gave it 10 years, and in some ways he's right," he said.

The figures gave impetus in 1982 to the creation of the new library, collected from works found mainly in inactive synagogues situated aroung the country, and left there by members of a diverse Jewish community. The project was administrated by the Israeli Academic Center - an institution financed by Israeli universities and supposed to ease access by Egyptians to Israeli research and to help Israeli scholars conduct research in Egypt.

The Makeup of Egyptian Jewry

"Egyptian Jewry was formed by a combination of the autochthonous community and the waves of immigration that came mostly from the

SOUVENIRS D'ALEXANDRIE : EL-RAMLA-EL-BEYDA _ Moshè SAPAN

Par une chaude journée d'Août, je ne peux m'empêcher de penser à un autre genre de vie, tellement aimé dans mon enfance à Alexandrie. Je me rappelle encore avec grand plaisir nos excursions à Ramla - El - Beyda.

C'était un endroit connu par beaucoup de Juifs d'Alexandrie, de classe moyenne, et qui se trouvait dans les environs du grand phare.

Nous arrivions au port avec nos parents et là s'étendaient à perte de vue des centaines de barques à voile (faloukas). Mon père s'avançaient vers les barques et commençait à marchander le prix du louage de la barque qui était à peu près "10 groush" avec le "Rayess" (capitaine de bateau) y compris.

La barque avait 7 m de long et au-dessus de nos têtes une toiture blanche, dentelle tout autour. On s'asseyait sur des coussins blancs, confortables et nous nous sentions comme les propriétaires d'un yacht luxueux qui était à notre disposition avec le "rayess" qui se montrait dévoué et qui se souciait de notre bien-être.

Les barques étaient ancrées l'une près de l'autre et là nous nous rassemblions, provenant de tous les voisinages d'Alexandrie. Les parents se connaissaient et conversaient entre eux, s'offraient l'un l'autre de leur nourriture et boisson. Ils se rendaient visite même d'une barque à l'autre, étant donné que les barques pénétraient jusqu'au sable blanc de la plage, où nous nous enfoncions jusqu'aux genoux. A Ramla-El-Beyda, les jeunes gens avaient l'occasion de se connaître entre eux et très souvent cela finissait par des mariages. Il y avait de ceux qui avaient transféré tout leur équipement jusqu'à la jetée, se réfugiant sous les pierres gigantesques qui leur procurait un genre de chambre, dont l'air frais pénétrait par les interstices. Il y avait même une barque-épicerie qui circulait autour des nôtres.

Finalement, vers le soir, on retournait au port, des dizaines de barques à la fois, et de partout on entendait le chant "salama, salama", et c'est ainsi que nous rentrions chez nous, heureux comme des nababs.

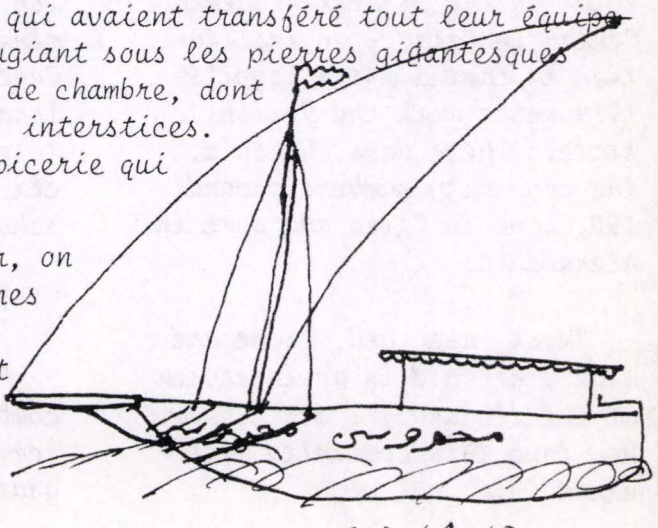

DE QUELQUES S C E N E S DU FOLKLORE EGYPTIEN par le peintre ELIE J. COHEN ***** Exposition à Tel-Aviv et à Beitenou à Haifa (29.7.89)

Elie J. Cohen est membre de l'Association Internationale d'Arts Plastiques. Il a peint depuis sa plus tendre enfance, grâce à sa jardinière d'enfants, envoyée par le Yishouv en Egypte, la prodigieuse "Shiffra" entrée encore de son vivant "ad meah ve esrim" dans la légende.

Après avoir quitté l'Egypte en 1946, il n'a cessé de porter en lui la mémoire des images des rues en Egypte. Ce n'est qu'en 1984 que lui est venue l'idée de reproduire sur la toile des scènes du folklore égyptien. Il y a introduit toute sa mémoire émue et saisissante, toute sa tendresse en des couleurs chaudes, typiquement méditerranéennes. E. J.C. se considère "dessinateur peintre illustratif, naïf et classique".

Jetons un coup d'oeil sur quelques-uns de ces tableaux:
- Le portier (bawab) ou "agence d'information" contre graissement de patte officieux. - Le marchand ambulant proposant à tue-tête, à 10 h du soir, aux gens endormis ses dattes à 2 millièmes (même si pas de 1er choix); fixée à sa petite charrette, une torche projetant une ombre gigantesque sur les murs des maisons environnantes (dans la mémoire du peintre, l'une des scènes dramatiques de son enfance). - Le repasseur du pied et de tarboush. Tous deux exceptionnels.

Tandis que les événements (mariages fiançailles, ouverture d'un nouveau magasin, etc) étaient annoncés par musiciens, jongleurs attirant la population pour écouter la bonne nouvelle:tout le charme de l'orient dans ce tableau en particulier.

Les pommes de terre douces de Sidi Gaber (entre le Caire et Alexandrie Le cireur, le cardeur (menaggued), le couple de marchands de "ferakh" (poulets), avec toute l'attention chaleureuse du peintre, ce couple dépendant naturellement du "shokhet Le marchand des épis de maïs grillés, aux senteurs et aux effluves enracinées dans nos souvenirs. L'étonnant coiffeur ambulant se postant de préférence à l'entrée d'un pont; l'âne exploité jusqu'au bout avec sa charge de grosses pastèques en équilibre savant, suivi par le fellah en"galabeyah". Les étalages au magasin de poupées de sucre, aimés par E.Cohen et par Ada Aharon (voir son poème sur son amie "Khadreyya", croquant avec elle ces poupées). La "arabeyah hantour", aux femmes voilées; derrière laquelle le le peintre, alors petit gamin, avait grimpé, recevant comme adieu un coup de fouet (corbash) provoqué par des délateurs.La ramasseuse de mégots et la vendeuse de loterie locale, au café. La diseuse de bonne aventure et le touchant marchand de "termèss".Voilà quelques-uns des tableaux qu'il serait bon de conserver.

ROSY MENASCHE

éputé pour ses cafés, carcadets, ellilas, etc, et surtout pour ses orties sympathiques, telles: Elle amezrie Yi olli Biss".

L'industrie se distingue par on bruit particulier; elle fournit énéralement son maximum au moment ù chacun veut se reposer.

Pour les éléments perturbateurs, 'est une méthode, exclusive aux ubitants du hangar, un moyen de e venger, chacun jugeant que son oisin a fait, la veille, plus de ruit que lui; d'où la situation ntérieure actuelle, "une anarchie ur toute la ligne".

La vie est la même que dans es autres Hangars avec prises de ec, ses éclats, ses farces et ses alades. A cela on devrait ajouter es quelques petites variétés qui alent au Hangar ses divers surnoms.

Malgré l'anarchie qui règne ans le Hangar, ses habitants ne euvent s'empêcher de se poser iverses questions relatives à a discipline. Pourquoi, se demandent-ils, telle personne habitant a capitale doit-elle venir frire, hez nous, de la viande qu'elle ira, ensuite, consommer chez elle ? Pourquoi le silence est généralement troublé par des personnes étrangères au Hangar ? Pourquoi es étrangers, habitués à s'incliner, chez eux, à une discipline de fer, font-ils les "Ténors" dans un Hangar qui n'est pas le leur et pourquoi ne respectent-ils pas, d'autre part, une discipline qu'ils s'imposent chez eux ? Et tant d'autres "Pourquoi ?"

A ce propos, nous voudrions relater un incident qui fait mériter à notre Hangar un surnom supplémentaire, celui de "Tribunal Aboukirien" :

Les faits: il est 2h 45 p.m. et les habitants du hangar, pour la plupart en train d'essayer de faire une sieste, ont la désagréable surprise d'être réveillés en sursaut pour assister, en témoins involontaires, à un procès. Sujet du litige: "la nécessité de respecter le silence dans le Hangar entre 2h et 4h p.m."

La partie plaignante, les accusés, les avocats et les juges, ne faisant pas partie de notre Hangar, il était, sans aucun doute, naturel que ces partisans de la Justice viennent détruire le silence chez nous pour défendre la nécessité de maintenir la discipline chez eux.

La population du Hangar est groupée en communes et un élément, totalisant 23 personnes ayant chacune une opinion différente, d'où sa devise: Chacun est libre ici, dans le Hangar. Ils ne sont d'accord tous, que sur 2 points: a) chaque personne qui entre dans le Hangar doit fermer la porte derrière elle. b) chaque personne résidente ici est effectivement un habitant de trop dans cet Etat Aboukirien.

******* ROBI C A M H I

CAMP D'INTERNEMENT D'ABOUKIR - "HANGAR N° 3 - Vu par ses habitants
****

Nommé d'abord "Hangar de l'Association", il a été, plus tard, surnommé le "Monte-Carlo" du camp. On a certainement oublié d'ajouter " Central Téléphonique". A la suite de diverses discussions relatives au choix du Hangar dans lequel devaient avoir lieu certaines soirées récréatives, ses habitants (qui, modestie à part, ne manquent pas d'un peu d'humour), lui ont découvert un 4ème titre très approprié, dû à leur trop bonne volonté, celui de "Hangar des Poires".

L'on ne sait d'où lui vient son premier nom, pour le deuxième (Monte-Carlo), M. A. Brocyter, du Hangar N° 5, est en mesure de donner de plus amples détails; nous pouvons toutefois dire qu'en sa qualité de "ville de Jeux", il attire l'élite des faubourgs environnants. Son 3ème surnom de "Central Téléphonique", il le doit à sa situation géographique, et nous pouvons dire, avec fierté, qu'en aucun cas aucune plainte n'a été présentée, du moins par les intéressés, quant au mauvais fonctionnement de l'installation. Bien au contraire, ils sont presque toujours le sujet des plaintes présentées contre eux par (ô ironie du sort) les centrals.

Malgré cela, la réputation de ce central téléphonique et son efficacité, qui ont dépassé nos frontières et atteignent la banlieue, sont justifiées par le grand nombre, chaque jour croissant, des abonnés.

A noter qu'il n'est pas difficile d'avoir la communication et qu'on peut facilement l'obtenir, moyennant un gobelet de thé, un plat de riz ou une cigarette, selon l'horaire.

Les relations diplomatiques (résultat de communications succe sives) entamées, depuis bien lon temps déjà, donnent de l'ouvrage à nos ministres et surtout à nos médecins, puisque le bonheur des uns fait le malheur des autr Lits à proximité des cabines tél phoniques, donc habitants exposés aux courants d'air, pendant la durée de la communication, et par conséquent, aux rhumes. Pour ce qui est du 4ème surnom, à bon entendeur salut .....

Comme partout ailleurs, nou avons nos membres sympathisants, nos industriels et nos éléments perturbateurs. Nous n'avons pas de "palikarias", proprement dits. Mais nous avons, par contre, des résidents de marque constitués principalement par des Ministres au nombre de trois dont le chef de Cabinet, et de gros financiers dont le propriétaire de l'unique établissement de l'Etat Aboukirie

Mes premiers contacts avec le maquis (makhtérét) en Egypte

****

(Pour des raisons de sécurité, les noms des personnes mêlées à cette affaire seront mentionnés par des sigles.)

J'ai été contacté par E.B. vivant actuellement à Tel-Aviv, qui m'a emmené dans un bureau de la rue Azhar et me présenta à M. F. En leur présence, j'ai prêté serment (tête converte, une main sur la Bible), pour servir l'Etat d'Israel, jusqu'à la dernière goutte de mon sang, sans jamais révéler les noms de mes collègues. Avant d'être engagé, j'ai été averti qu'étant sujet Egyptien, je courais le risque de tortures; le lendemain je reçus une grosse enveloppe, dont j'ignorais le contenu, étant prié de la cacher. Je la mis aussitôt dans les archives de la Banque où je travaillais.

Entretemps, M. E.B. est arrêté et plus tard, menottes en mains, conduit jusqu'au bateau levant l'ancre pour l'Italie. Quelques mois plus tard, M.F., poursuivi par la police, détruisit l'appareil transmetteur-récepteur et me pria de disperser les morceaux dans le Nil. Dès lors, je l'ai perdu de vue.

Un jour, M. V.C., maintenant habitant Tel-Aviv, ainsi que M.E., me contactent et ensemble nous organisons une aide aux Juifs en partance pour Israel. Nous nous sommes adressés aux riches afin qu'ils financent les besogneux; par l'entremise des MM. P., GL. et RA., nous avions nos hommes à la douane d'Alexandrie et les moyens d'envoi de messages codés pour Paris.

Par la suite, de nombreux futurs émigrants, qui venaient chez moi, éveillèrent en quelque sorte des soupçons; me sentant surveillé par la police, je remis à M. H. l'enveloppe que m'avait confiée M. F. - Je fis renouveler mon passeport par un collègue Arabe et quittai l'Egypte en 1951 pour l'Etat d'Israel, où nous sommes si contents de nous trouver, enfin sur la terre de nos aïeux.

J'ai participé à la guerre de 1956 et mes enfants à toutes les autres, tout comme chaque citoyen Israélien.

Raymond Levy - Haifa

(Suite de la liste des membres du Comité Exécutif)

11) Shlomo Matalon.
12) Rosy Menasche.
13) Allegra Mizrahi.
14) Joseph Mizrahi.
15) Nelson Israel.
16) Moshè Sapan.
17) Fernand Sedban.
18) Aura Steingold.

Chers lecteurs, comme vous le savez, notre Bulletin est publié et distribué à nos membres à titre gracieux, avec les moyens très limités à notre disposition.

Nous n'avons pas l'intention de charger davantage nos membres et donc nous avons eu l'idée de nous adresser à nos membres qui ont des entreprises, en leur suggérant de faire de la publicité pour leurs entreprises dans ce Bulletin, "Goshen" qui a une grande distribution en Israel et à l'étranger.

Les intéressés sont priés de nous contacter par écrit.

Avec nos meilleurs voeux pour de Bonnes et Heureuses Fêtes.

LE COMITE' DE REDACTION

****

S O M M A I R E
****

1. Lettre de la Rédaction
2. Sommaire.
3. Mes premiers contacts av le maquis en Egypte - Raymond Levy.
4-5 Camp d'internement "d'Aboukir" - Robi Camhi
6. De quelques scènes du Folklore Egyptien par l peintre Eli Cohen. Rosy Menasche.
7. "Ramla El-Beyda" (Alexa drie) - Moshè Sapan.
8-10 Ebbing Life: A Library Memorializes Egypt's Jew Alan Cowell:New-York Times.
10. Programme de nos activit
11-12 Lettres à la Rédaction.

* * * * * * * * * * * * * * * * * *

Les articles n'engagent que leurs auteurs.

* * * * * * * * * * * * * * * * * *

La Rédaction :

Dina Brakha
Lucie Gottesman
Shlomo Matalon
Rosy Menasche
Allegra Mizrahi.

Distribution :

Gilbert et Esty Bar-On.

* * * * * * * * * * * * * * * * * *

התאחדות יוצאי מצר

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפ

גושן Goshen

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

No. 8 Nouvel An Octobre 1989 GOSHEN · B.P. 589, HAIFA, ISRAEL

A nos lecteurs, BONNE ET HEUREUSE ANNEE

****

Nous voilà à notre 4ème année de publication de notre Bulletin "Goshen". Avec le temps, nous sommes arrivés à sa forme et à son contenu actuels, qu'il n'avait pas à ses débuts, grâce à la co-opération de nos lecteurs, qui nous ont aimablement envoyé beaucoup de matériel dont des articles, des lettres d'encouragement et aussi de critique, et même des donations, de temps en temps.

Cette dernière année s'est bien déroulée et s'est distinguée par de nombreuses activités.

La soirée de Hannouka, que nous avons fêtée le 31/12/88 a été couronnée de succès, avec une participation massive.

Nous avons aussi organisé une excursion pour planter des arbres en Galilée et en même temps effectuer une visite de la Ville de Acco. Nous avons été chaudement reçus par le Maire Elie De Castro (né en Egypte).

Le "foul medammèss" traditionnel nous a réchauffé le coeur en ce jour de mauvais temps et d'orage.

Les conférences données par des conférenciers de haute envergure étaient très intéressantes et ont captivé le public.

Nos activités se sont terminées par des élections du Comité exécutif et du nouveau Président pour l'année 1989-90.

Ci-dessous, les quelques fonctions spécifiques et par ordre alphabétique les noms:

1) Avner Assael: Président.
2) Gilbert Bar-On: Vice-Président.
3) Ovadia De Picciotto: Trésorier.
4) Secrétaire: Esty Bar-On.
5) Joseph Ashkénazi.
6) Viviane Ashkénazi.
7) Elie Cohen.
8) Lucie Farhi.
9) Lucie Gottesman.
10) Léonie Lévy.

התאחדות יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן

Goshen

גליון מס' 9 | יום העצמאות ה-42 - מאי 1990 | גושן · ת ד 589 · חיפה 31004

מדברי נשיא המדינה מר חיים הרצוג

אני רוצה להביע בפניכם בשם כל העם בישראל ובשמי את רגשי הוקרתינו העמוקה לאומץ חלב, לתעוזה ולדבקות שגיליתם למילוי המשימות שהוטלו עליכם, ובעמידה בגהנום וביסורים שעברתם.

התנהגותכם הינה מופת ודוגמה לנכונות להקרבה למסירות ללא גבול, **לגבורה פשוטו כמשמעו.**

פעלתם באלמוניות מוחלטת מתוך נטילת סיכון לגבי חייכם, וכל זאת מתוך הזדהות מוחלטת עם המדינה. הזדהות שהביאה אתכם לפעול בלי שאלות ושלא על מנת לקבל פרס.

שילמתם מחיר יקר ביותר איבדתם את החופש לשנים ארוכות, כאשר רק מתי מעט ידעו על גורלכם, אבדתם באלמוניות ובבדידות.

עברו עליכם ימים קשים בהם חילחלה התחושה שאולי אין עוד תקוה ולא יהיה שחרור מהכלא ובכל זאת החזקתם מעמד.

זה הוא מבחן שאין קשה ממנו, זה מבחן שרק החזקים ביותר עומדים בו ואתם עמדתם בו בגבורה ובעוז רוח.

איש איננו יכול להחזיר לכם את חשנים היקרות שאיבדתם, אבל אנחנו חייבים לנסות ולפצות ולו רק במעט שביכולתינו על הסבל שנגרם לכם.

העם כולו חייב לכם חוב של כבוד, ומכיר לכם תודה עמוקה.

היו ברוכים.

חיים הרצוג,
נשיא מדינת ישראל

מתוך דברי נשיא חמדינח בחקשר לתוכנית חיים שכאלח עם **"מרסל ניניו".**

פדיון שבויים

RANSOM

3871

פִּדְיוֹן־שְׁבוּיִים מִצְוָה רַבָּה הִיא — בבא בתרא ח:

To ransom prisoners is a splendid act of piety

TALMUD, BAVA BATRA

מתוך "דברי חכמים" - אוצר פתגמים ומימרות
ראובן אלקלעי, בהוצאת מסדה

תוכן העניינים

דברי נשיא המדינה, **מר חיים הרצוג**
אל גיבורי "הפרשה" 1

תוכנית הרצאות ופעילויות 89/90 2

בהוקרה **למרסל ניניו** וגיבורי הפרשה . . 3

יהודי מצרים במרוצת הדורות -
ד"ר א. מטלון 4

ספרים שהופיעו 6

לקט מן העתונות - על יציאת מצרים . . 7

תנועת "בני עקיבא" במצרים -
נחמן אריאב 8

פרס **יגאל אלון** למעשה מופת חלוצי . . . 9

מאמרו של **גרשון ריבלין** 9

כנסים ומפגשים 10

הרהורים על שני כנסים -
סמי שם-טוב, הרצליה 11

מכתבים למערכת 12

תגובת המערכת 13

קול ההתאחדות, **אבנר עשהאל** . . . 41.

מכתב מההתאחדות לד"ר **אברהם חיים**
מנהל המרכז לשילוב מורשת יהדות
המזרח 14

מכתב שגריר ישראל במצרים
מר שמעון שמיר 14

תוכנית פעולותינו

1.11.1989
"**תור הזהב**" והשפעתו על יהדו
מצרים, ספרד וצפון אפריקה.
רבנו **סעדיה גאון** "יליד פיום מצרים".
הרצאת **מר יעקב לבב**.

30.12.1989
נשף המסורתי של חנוכה.

3.1.1990
"תפקיד מצרים בתהליך השלום".
הרצאתו של **מר יורם מיטל**.

27.1.1990
"במבט אישי על נופים ואנשים".
פתיחת תערוכת ציורי חברנו **אליהו כהן**.

7.2.1990
"אסטרולוגיה - הגדות, עתידות א
מדע?".
הרצאת **עו"ד דניאל גושן**.

7.3.1990
מפגש חברתי לכבוד פורים.

4.4.1990
"יהודים בשלטון האיסלאם במזר
ובמערב".
הרצאת **ד"ר אברהם חיים**.

צוות המערכת:

דינה ברכה
לוסי גוטסמן
אלגרה מזרחי

הפצה:
ג'ילברט בר-און

הדברים המתפרסמים בחוברת זו הם על דעת הכותבים בלבד.

הדפסה: מיכאל לחמן בע"מ
פבזנר 62, חיפה טל. 04-667327

בהוקרה לגיבורי הפרשה,
מרסל ניניו וחבריה

למרות הזמן שחלף, נושא גליון זה של "גושן" את הרושם הכביר שהשאירה עלינו התוכנית "חיים שכאלה" והחוויות הקשות שאנשים אלה חיו מוכנים לחלק עימנו, והחוויות היותר קשות שכל אחד מאיתנו יכול היה להבין שעברו עליהם.

לנוכח דברים אלה, מתעוררים מחדש ריגשות האשם שהיו חבויות אצלנו ושנדחקו מתודעתנו במשך הזמן. ביטוי לכך שמענו בדבריו של **מר אבנר עשהאל**, בנשף חנוכה 1989: "אילו ידענו אז, בשעתו, את מה שהתגלה רק במשך הזמן, היינו בוודאי מתארגנים ביתר שאת ומפעילים לחץ כבד יותר למען שיחרורם".

הופעתם של **מרסל ניניו, ויקטור לוי, פיליפ נתנזון, רוברט דסה ומאיר זעפרן** - ריתקה מאות אלפים של צופים.

בשני חלקיה של התוכנית, חזו רבים מאזרחי הארץ הזאת בעיניים לחות ועם תזדהות עמוקה עם אנשים אלה ועם סבלם שהגורל חטיל עליהם לשרת את עמם תוך הקרבת קורבן שכזה.

מרסל ניניו וחבריה הם נציגים של קבוצה גדולה יותר אשר חונכה על ברכי התנועה הציונית לאהבת המולדת ואשר סיסמתה היתה התמסרות בכל נפש לרעיון הנעלה הזה. למען אלה שהיוו חלק בלתי נפרד ושחרפו נפשם בעבור מדינת ישראל, לזכר הגיבורים: **מקס בנט ז"ל, ד"ר משה מרזוק ז"ל ואינג'ינר שמואל עזר ז"ל** נעמוד דום ונרכין את ראשינו.

לפני זמן מה הזמין נשיא המדינה, **מר חיים הרצוג**, את גיבורי "הפרשה" והעניק להם את הגושפנקא העליונה להוקרה על מעשיהם למען המדינה ובכך ביטא את רחשי הלב והערכת העם כולו.

קומץ האנשים שישב מול המצלמות באותו ערב, היווה כרטיס ביקור לחברים שלא זכו להיות איתם באותו מעמד, ולכל אלה שלקחו חלק בפעולות שבעטיין נכלאו, הוגלו ונשארו בצל. תנועות הנוער במצרים על זרמיהן השונים חינכו גרעינים אמיצים, דבקים במשימה ונאמנים לעמם ומולדתם.

כה לחי **למרסל, ויקטור, פיליפ, רובר, מאיר** ולכל האחרים שלחקו חלק במשימות שהוטלו עליהם.

לאלה שאינם עוד - **יהי זכרם ברוך!**

ה מ ע ר כ ת

יהודי מצרים במרוצת הדורות*
ד"ר אברהם מטלון

סקירה היסטורית

דברי ימי ישראל שזורים וקשורים היטב בתולדות מצרים עוד מתקופת האבות. **ד"ר מטלון** סוקר את הישוב היהודי במצרים שנמשך באופן רצוף לכל אורך ההיסטוריה ומנה בשורותיו דמויות בולטות שהשאירו את חותמן בתולדות עם ישראל.

מקומה המרכזי של מצרים בדברי ימי היהודים מדווח היטב בגניזה שהתגלתה לפני 60 שנה בבית הכנסת העתיק ע"ש ר' בן-עזרא בקהיר העתיקה. היא הכילה למעלה מ-400,000 מסמכים שנתחברו במרוצת 900 שנה.

האוכלוסיה היהודית במצרים

גרוש היהודים מספרד בסוף המאה ה-15 הביא למצרים גלי מהגרים ספרדיים שנתווספו ליהודים המקומיים המעטים והביא לתחיה רוחנית, ארגונית, חברתית וכלכלית. הם הפיחו רוח חדשה בקהילות ישראל שעמדו בסוף השלטון הממלוכי על סף כליון ממש.

אחרי הכיבוש העותומאני של מצרים בשנת 1517 נתווספו עוד מהגרים יהודים מרחבי האימפריה העותומנית וגרמו לתסיסה רוחנית, חברתית וכלכלית.

בתחילת המאה ה-19, תחת שלטונו הנאור של מחמד עלי, התעודדו יהודים רבים מאירופה להתישב במצרים הליברלית. גל הגירה גדול הגיע מאיטליה ומיון, מקורפו, ומרודוס, ליד יהודים מארצות שכנות: מרוקו, סוריה ועירק.

רדיפות היהודים במאה ה-19 במזרח אירופה, במיוחד ברוסיה הקיסרית וברומניה הביאו למצרים עשרות משפחות יהודיות אשכנזיות.

אחרי מלחמת העולם הראשונה היהודים התרכזו בעיקר בשתי הערים הראשיות: קהיר ואלכסנדריה. קהילת היהודים שמנתה בתחילת שלטונו של מוחמד עלי 6,000 נפש בלבד התרחבה והגיעה בסוף האמה ה-19 לכדי 60,000 נפש. במחצית 1948 הגיעו לכדי 85,000 נפש.

הארגון הקהילתי

יחדות מצרים משמשת דוגמה ומופת לארגון קהילתי עצמאי המקיף את כל תחומי החיים: הארגוני, החברתי, הדתי, המשפטי, החינוכי והתרבותי בלי לפסוח על תחום הספורט. קהילה זאת השכילה לקיים את יהדותה וכן לאחד בני גלויות שונות לקהילה יהודית אחת ומאוחדת מעבר להבדלי מוצא. בני משפחות עשירות קיבלו על עצמם לפתח מוסדות הקהילה. נזכיר פה מספר שמות מפורסמים: קטאוי, מוסרי, סוארס, סיקורל, מנשה, עדה, אגיון, רולו, לוי, דה-פיציוטו, סמוחה, עדס...

בתי כנסת רבים נבנו בקהיר ובאלכסנדריה ובערים אחרות. מן המפוארים ביותר נמנה בקהיר שער השמים ברחוב עדלי ובאלכסנדריה אליהו הנביא.

בתחום החינוך: הקימו יהודי מצרים מערכת חינוך עניפה בכוחות עצמם ולא נזקקו לעזרת "כל ישראל חברים" (Alliance Israelite) כמו קהילות רבות במזרח.

החינוך ניתן בדרך כלל בשפה הצרפתית, רק בשנות הארבעים הראשונות החלו לעבור לשפה הערבית כשפת ההוראה העיקרית בבתי הספר של היהודים.

בתחום הבריאות: קהילות קהיר ואלכסנדריה מייסדות בתי חולים ברמה בינלאומית עם מיטב הרופאים וכן מרפאות עממיות לשרת ציבור היהודים והגויים כאחד.

תרומת יהודי מצרים לארץ מולדתם

יהודי מצרים היוו קהילה נאורה ותוססת שנקטה חלק פעיל בכל תחומי החיים ותרמה רבות לחיי הכלכלה והתרבות במצרים. משקלה הסגולי של קהילה קטנה זו היה הרבה מעבר לגודלה.

בתחום הכלכלי: היהודים תפסו מקום חלוץ בפיתוח הכלכלי של ארץ מצרים. כאן המקום להזכיר שמם של אישים שבלטו בשטח זה כגון **ויקטור הררי פשה, אלי פוליטי, יוסף סמוחה, יצחק ואנה, הנרי קוריאל, חיים דורה, הרלינג, אריפול, חסון.** ביניהם בוני עיר חלואן החדשה ליד קהיר וסמוחה סיטי בפרברי אלכסנדריה. הם מפתחים את החקלאות, התעשיה, התחבורה והסחר הבינלאומי.

בתחום העתונאות: ראוי להזכיר ראשון את **צנוע**, שנודע בכנויו "אבו-נדארה" על שם עתונו הראשון.

בתחום העתונאות הערבית היהודית ראוי להזכיר את עתון "אלשמס" בעריכת סעד מלכי, וכן "אלכלים", עתון הקראים והירחון "אלכתאב אלמצרי", בטאון ספרותי שנוסד ע"י האחים הררי. עם

*מאמר זה מהווה תקציר ממאמר יותר מורחב ומפורט.

כותביו הראשיים נמנה הסופר הפילוסוף **טהה חוסין**.

אולם עיקר הפעילות העתונאית של היהודים במצרים התנהלה בלשון צרפתית. העתונים הידועים ביותר היו,

Le Journal d'Egypte
La Bourse Egyptienne
La Reforme

בתחום הספרות בלטו סופרים בשפה הצרפתית:

Elian Finbert, Rene Cattaoui, George Cattaoui, Albert Josipovici, Albert Ades, Edmond Jabes, Carlo Suares, Lucien Sciuto, Daniel Cohen.

בתחומי המוסיקה והקולנוע: השפעת היהודים על האמנות המצרית הערבית ניכרת היטב. הם תופסים מקום כבוד בין מייסדי המוסיקה הערבית המצרית החדישה.

יש לציין אמנים יהודים ידועי שם כ-**אברהים סהלון, דוד חוסני** (**חוא חיים הלוי הקראי**), **זכי סרור, זכי מורד ובנו מוניר מורד ובתו לילא מורד,** זמרת ושחקנית קולנוע. היהודים עשו וליוו את הצעדים הראשונים בתעשית הקולנוע במצרים. שמם של **טוגו מזרחי ואלבר מטלון** מוכרים בתחום זה. שחקנים יהודים מפורסמים היו גם **אמילי דיין, ביבס ואליאס מוהרב.**

התנועה הלאומית המצרית

בסוף המאה ה-19, בזמן הכיבוש האנגלי, היהודי **ויקטור זרדל צנוע,** "**אבו נדארה**" שכבר הזכרנו לעיל, השקיע את כל מרצו ורוב חייו למאבק הלאומי של מצרים נגד האנגלים תחת הסיסמה: "מצרים למצרים". העו"ד **דרור חזן** פעל יחד עם **מוצטפא כמאל,** מיסד המפלגה הלאומית. תרומתם הגדולה של יהודים ניכרת במפלגת "הוופד הגדולה" מיסודו של **סעד זגלול פשה.** העו"ד **לאון קסטרו,** וכן העו"ד **פליקס בנזקן** נתנו יד **לסעד זגלול** תוך שעמדו בראש התנועה הציונית במצרים. גם **מוריס מזרחי וויטה סונסינו** פעלו עימם.

עמדות והשקפות מלחמה באנטישמיות

קהילות היהודים במצרים גילו רגישות עמוקה לאשר התרחש בגרמניה הנאצית ובאירופה בכלל, ערב מלחמת העולם השניה. עוד בשנת 1933 קמה הליגה הבינלאומית למלחמה באנטישמיות (ליק"א- L.I.C.A) מיסודם של העו"ד **לאון קסטרו ומוריס מזרחי** ובהשתתפותם הפעילה של **אמיל נגר ופלפול.** שני אלה היו לימים אנשי משרד החוץ בישראל. הליגה ניהלה בהצלחה מלחמת חורמה בסחורות הגרמניות.

כאשר איטליה הפשיסטית הצטרפה לצעדים האנטישמיים של הנאצים, החרימו יהודי מצרים את האופרה האיטלקית שהגיעה להופעות ונגינה באולמות חצי ריקים בקהיר ובאלכסנדריה.

היהודים והתנועה הקומוניסטית במצרים

לזרם הקומוניסטי נמשכו הרבה יהודים שבקשו לראות במימוש התורה הקומוניסטית מבית מדרשה של מוסקווה פתרון לבעית היהודים בעולם. בין מייסדי ופעילי התנועה הקומוניסטית במצרים נזכיר את **ז'וזף רוזנטל, הנרי קוריאל, הלל שורץ, מרסל ישראל, רימון דואק (אחמד צדיק סעד) ועזרא הררי...**

הקומוניסטים התנגדו לציונות וראו בה תנועה נסיגתית המסיחה את דעת העם היחודי ממהפכת המעמדות המשמשת ובאה ככורח היסטורי. קרע עמוק נפער בשורות הקהילה היודית במצרים. עמדו מאחד הקומוניסטים האנטי-ציוניים ומאידך הציונים. קרע זה הורגש בבתי הספר ובתנועות הנוער.

התנועה הציונית במצרים

האמונה הציונית היתה נטועה בשדה הקהילות היהודיות במצרים במשך דורות בזכות החינוך המסורתי. היא חיכתה לשעת כושר לפריחה ולהגשמה.

בהתחלת שנת 1920 נוסדה התנועה הציונית בקהיר ובאלכסנדריה. כעשרת אלפים יהודים שגורשו מארץ ישראל על ידי התורכים במלחמת העולם הראשונה מגיעים למצרים ומחזקים את התנועה הציונית. בשנות ה-20 **ד"ר חיים ויצמן** שעמד בראש התנועה ביקר פעמים רבות במצרים וערך שם ועידות במרכזים הציוניים וכן ביקרו **מנחם אוסישקין וזאב ז'בוטינסקי,** מנהיג התנועה הרויזיוניסטית.

בשנים שקדמו למלחמת העולם השניה (1939-1945), גברה ההתקרבות לציונות בפרט בקרב תנועות הנוער היהודי.

בשנת 1942 נציגי הסוכנות היהודית בהתייעצות עם נציגי תנועות הנוער בארץ ישראל ארגנו סמינר להכנת שליחים ומדריכים שיפעלו בארצות ערב. הקורס החל ב-17 במרס 1943. לשליחות במצרים נבחרו שלושה: **רפאל רקנאטי, גרשון בן-עתו ועקיבא איגר.** לימים הגיע גם **יאיר דואר.**

מפסח 1945 קבוצה של 1000 חלוצים עברו ברכבות את הגבול במדי צבא של הוד מלכותו הבריטי שמושאלים מחיילים יהודים שחנו במצרים.

מאז, החלו גלים זה אחרי זה של עולים. סירות דייגים ערביים, ששכרם בצידם, שימשו למטרה זאת. חיש מהר הגיעו שליחים מתנועות נוספות כדי ליטול את חלקם בחינוך הנוער היהודי במצרים. התחרות בין התנועות מהזרמים השונים לא תמיד היטיבו לתנועות הנוער הציוני במצרים.

מנהיגים יהודים של הקילה נקטו עמדה מסוייגת וראו בציונות איום על מעמדם של יהודי המקום וסיבה לערעור יחסיהם עם השלטונות.

ככל שהעמיקה מצרים את פעילותה בתנועת חליגה הערבית בבקשה לעמוד בראשה, החריפה והשחיזה את מלתעותיה נגד הציונים. במרס 1946 החלו השלטונות לערוך פשיטות במרכזי הנוער הציוני. סמוך לפני החלטת חלוקת ארץ ישראל (29.11.47) הגיעו שוטרי חרש לתנועות הנוער בשתי הערים הגדולות ורשמו את כל החברים שנמצאו במקום. בליל שבת (ה' באייר) 15.5.1948 נפתחו מחנות הסגר ובתי כלא בקהיר, באבוקיר שבאכלסנדריה וכן באל-טור שבמדבר סיני כדי לשכן שם מאות יהודים צעירים זקנים, נשים וגם ראשי הקהילה היהודית במצרים, בחשד של פעילות ציונית.

המצרים והציונות

בשנת 1917 הגיבה העתונות המצרית בחיוב על הצהרת בלפור. שני העתונים החשובים "אלמוקטם" ו"אלאהראם" פרסמו מאמרי שבח להצהרה הבריטית התומכת בהקמת "בית לאומי יהודי" בפלסטינה (א"י).

ב-1918 יום השנה הראשון להצהרת בלפור נחוג בפני קהל יהודי רב באלכסנדריה בהשתתפות ראש הממשלה **זיור פשה** ומושל העיר. עוד שנים רבות אחרי כן חגגו קהילות ישראל בערים שונות את יום הצהרת בלפור. המנהיג הלאומי **סעד שגלול** תמך ברעיון הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל וראה בכך טובה שתצמח לארצו. עימו במפלגה היו באותה דעה **מוצטפה נחאס פשה** וסגנו המנהיג הקופטי **מכרם עביד**.

אולם בסוף שנות השלושים קמו זרמים קיצוניים שונאי זרים ויהודים בדמות "מצר אלפתאת" (מצרים הצעירה). ו"אחים המוסלמים". הם ניהלו מלחמת חורמה נגד הציונות.

חסידי היהודים והציונות ברחוב המצרי היו יוצאי דופן והצטיינו בהרבה אומץ לב ויושר בינתי, כגון **אסמעיל צדקי פשה** והפילוסוף **טהה חוסין**.

האיבה לזרים וליהודים בכללם הגיעה לשיאה ולרמת מדיניות ממלכתית של מצרים בתקופת **גמאל עבדול נאצר** (1952-1968), שהוביל את ארצו למלחמות עקובות מדם נגד ישראל.

ערכו של חיוך

החיוך אינו עולה מאומה אך ערכו רב.
הוא מעשיר את המקבל מבלי לרושש את הנותן...
אין אדם כה חזק עד כי יוכל להתקיים בלעדיו, ואין לך אדם שהוא עשיר עד כי החיוך לא יוסיף לו מאומה.
יתר על כן: אין לקנותו בכסף, להוציאו בערמה, או להשיגו בגניבה, שכן אין לו ערך, אלא, אם הוא מופיע באופן טבעי!
יש והאנשים עצובים מדי בכדי שיהיו מסוגלים לחייך אליך,
חייך נא אתה לעומתם,
שכן, אין לך שנזקק לחיוך כמו אותו אדם שאינו מסוגל לחייך אליך...

ד.ב.

ספרים שהופיעו

שלמה ברד - "הפעילות הציונית במצרים 1917-1952" בקובץ **"שורשים במזרח"**. יד טבנקין - הוצאת הקיבוץ המאוחד 1989 ע' 132-65.

דוד סילורה - "צומת מזרח מערב" (עדות, גלויות ותרבויות: אחדות אמת לעומת מיזוג מדומה).
זמורה - ביתן מוצאים לאור, ישראל 1989

רונית מטלון - "סיפור שמתחיל בלוויה של נחש". דביר, הוצאה לאור בשיתוף עם אמקור. ישראל 1989.

בגליון גושן מס׳ 7 - חנוכה 1988 התפרסם סיפורה של **מירה סדבון** - כעת לקראת פסח 1990 - פורסם סיפורה זה של **מירה סדבון** - במקומון באזור המרכז בכפר סבא הרצליה ■ רעננה ■ כפר־סבא ■ הוד־השרון ■ דמה״ש ■ גליון 144, י״א ניסן תש״ן, 6.4.90

יציאת מצרים של מאירה

בפסח 48׳ נעצרה מאירה סדבון, עם כל משפחתה, באלכסנדריה באשמת „פעילות ציונית״. שנתיים ישבה בכלא המצרי ללא משפט בתנאים קשים. למרות שיצאה ממצרים וראתה טוב בארץ, נותרה ספקנית לגבי כוונות השלום של המצרים

„את מלחמת העולם השנייה כמעט ולא הרגשתי. להורי היה מספיק כסף כדי לאפשר לי לחיות ברווחה. באנגליה הכרתי בחור ציוני, שסיפר לי, כי היהודים במצרים אינם שוורים ואינם תורמים לעם. אבא שלא נעצר יחד איתנו, היה תקוותינו היחידה לצאת מהכלא, בגלל כמובן קשריו וכספו. אחרי יומיים עצרו גם אותו. היינו המשפחה היחידה שהיתה עצורה כולה, וזה כלל גם את החבר שלי דאז ובעלי, מאוחר יותר – בני סדבון.

בני היה ממארגני המחתרת במצרים באותם שנים. יהודים רבים דרך המדבר והים ישבנו כולנו בכלא, ללא משפט. חומות הכלא, באמצע לוז, פרחה האהבה שלנו.

סוף סוף מדברים עלינו

חן-חן לאלה שמוסיפים נדבך למורשת יהדות מצריים והקשר שלה עם ישראל.

המערכת

נה. שמרנו שק עקב המשקל. חיילים מצרים חמושים, בעלי ישב מאחור, ואני, בשמלה קדימה בין קצין ונהג. אפשר היה פושעים מסוכנים היינו...

מחנה ריכוז באמצע המדבר. התנאים היו מחפירים. ישנו על מצעי קש, ללא תנאים סנטריים מינמליים, לא שירותים ומקלחות, והאוכל היה בלתי־אכיל. יחד איתנו היו עצורים פעילים קומונסטים, שרבים מהם היום ידועי שם בעולם, וכן מוסלמים קיצוניים.

״שחק״ פתח-תקוה

מס׳ 312	ס׳ א״ד חש״ן 4.5.90	שנה חמש עשרה

נגיד רוטרי ישראל, אליהו ברכה, בביקור בפגישת רוטרי פ״ת-מערב (עומד). במרכז התמונה, נשיא המועדון צבי טנא, ולידו יהודה קליסקי - מזכיר המועדון.

מגבורי "הפרשה" – אליהו ברכה, נגיד "רוטרי" ישראל, התארח בשבוע שעבר בפגישה השבועית של מועדון הרוטרי החדש בישראל "רוטרי פ"ת מערב", שהוא גם המועדון ה-50 במספר בארץ.

אליהו ברכה, יליד מצרים, נולד ב-1926, סיים לימודים אקדמאיים במסחר, למד משפטים, עלה לישראל ב-1946. הוא חבר קיבוץ גבת, וברור חיל, נשלח למצרים בשליחות חשאית - והיה אחד ממפעילי החבורה הנפלאה שפעלה במצרים וקיבלה בארץ פרסומה תחת הכינוי גבורי "הפרשה" ההיסטורית.

ב-1952 החל עובד בחברת "צים", ומ-1956 הינו מנהל חברת אל ים. נשוי לדינה ואב לשניים.

מר ברכה ביקר במועדון הפתח תקוואי

תנועת "בני עקיבא" במצרים

קיבלנו ממר **נחמן אריאב**, שהיה פעיל בתנועת "בני עקיבא" במצרים במשך ארבע שנים, חומר תעודי המתאר את המסגרת והפעילויות של בני עקיבא בקהיר ובאלכסנדריה.

בשלהי שנות הארבעים, עת שפרחו במצרים תנועות נוער ציוניות מכל הזרמים, התגבשה גם תנועת "בני עקיבא".

להלן קטעים ממכתבו של **בנימין דורון (ליזבונה)** ב"עמודים" ("עמודים" - תמוז תשמ"ט, דף 317) תחת הכותרת "קיבוץ דתי של יוצאי עדות המזרח - ניסיון שלא הצליח". מתוך הכתבה הזו אנו לומדים ש-

"התנועה במצרים נחשבה כחזקה, ונשלח לשם שליח מהארץ בשם **עקיבא קשת (קסטנבוים)**. עזרו גם **יעקב בר"ט** (באותם הימים - חבר עין הנציב), **ודב קנוהל ז"ל** מכפר עציון שעשו רבות לגיבוש התנועה. לקראת העליה (של צעירים חברי התנועה במצרים), נשלחו לארץ שני חברים: **יעקב הררי ונדב (רחמים) זעפרן**, במגמה למצוא קיבוץ דתי שבו יוכשרו העולים (מארצות המזרח) להתיישבות. הקיבוץ שנבחר היה קבוצת אברהם שבגוש עציון. גרעין ראשון עלה ארצה ישר לכפר עציון ובתוכם החברים המייסדים הנ"ל. לימים נוספה, בגל העליה השניה, קבוצת נוער ממצרים. הם הובראו עם חיילי הבריגדה שבאו מאיטליה דרך מצרים לארץ לחופשת הפסח והגיעו ברכבת "פסח" דרך מדבר סיני. העליה הזאת קיבלה הכשרתה במשואות יצחק בגוש עציון ב-1946".

בנימין דורון ממשיך ומספר לנו על הטלטולים והגלגולים הרבים של אותם צעירים עד שעלו לנקודת הקבע שלהם בגוש חלב. אולם, במשך שנת 1950 הקבוצה התפרקה עקב עייפות וקשיים עצומים שנערמו לפניהם יום יום. נוסף לכך החלו הורים של החברים לעלות ארצה, היו בעיות של סידורים וקליטה וזה החל תהליך עזיבה שהלכה והתגברה. ולבסוף הקבוצה התפרקה.

נחמן אריאב מעלה זכרונות על כמה פרשיות אודות החברים שמפאת חוסר מקום אין ביכולתנו להביא כאן אבל להלן כמה שמות של חברים שהוא מסר לנו:

בתחילה אלה שאינם יותר:

ד"ר אביצור מרדכי ז"ל מקהיר (Feu Dr. MARCEL OUITSIS) שהיה יועץ שר הרווחה.

יוסף אסור ז"ל שנהרג בנסיונות בחיל המדע (השם הקודם של רפא"ל).

יוסף מצליח ז"ל, חבר המועצה הדתית בחיפה.

יהי זכרם ברוך!

יבדלו לימים ארוכים וטובים אמן:

שלמה בוקאי, סגן יו"ר המועצה הדתית ת"א יפו.

לילית נגר, מהטלויזיה הישראלית.

ד"ר חיים סעדיה, רופא בבת ים.

ד"ר יחזקאל פרון, תעשיין בחיפה.

מרדכי רווח, מפקח יערות בקק"ל... ועוד

ולצטט שוב ממאמרו של **ליזבונה**:

"עברו הרבה שנים של נתק אישי. איש לביתו יעשה. כל אחד לפי דרכו ואמונתו תרם את חלקו לעם ולמדינה: חינוך, צבא, חקלאות, בנין, תעשיה, בנקאות ומסחר, וברבות הימים כולם התחתנו, הקימו משפחות וחיום סבתות וסבים לנכדים".

(דברים שנכתבו לרגל כנס חברים מקבוצת "שחר" במכון ויינגייט ביום העצמאות ה-41 למדינת ישראל").

דברים על אסירי "הפרשה"

גרשון ריבלין, אלוף-משנה (מיל.)

22 למרס, 1990

כמעט כל גולה יהודית יש בתולדותיה אירועים ואישום העומדים לזכרון מדור לדור.

פילון האלכסנדרוני, גניזת קהיר, מושבת יהודי ייב, קשורים בזכרוננו הלאומי ביהדות מצרים.

ובימינו אנו ייסוד "גדוד נהגי הפרדות". במלחמת העולם הראשונה, ואסירי מצרים - כמנין צעירים יהודים ילידי מצרים שהתנדבו לעשות למען בטחון ישראל - וקרה מה שקרה, ושלושה מהם שילמו בחייהם והיתר בשלילת חופשתם במשך שנים רבות-רבות.

אם כי יש הערכות שבנסיבות שהיו במשך השנים ניתן היה לשחררם לפני כן.

עם מוזר אנו. עברו כבר שנים רבות מאז עלו אסירי מצרים ארצה וחיים בתוכנו. ובחיינו התרחשו מאז עניינים רבים אחרים - ואף על פי כן - שוב ושוב עולה הנושא בגבורתו ובכאבו - והעם היושב בציון, וגם צעיריו, מתעוררים מחדש לשאול ולהבין מה ואיך קרה מה שקרה, ולהביע יקר וכבוד לאסירי מצרים על עמידתם בנסיון.

תוכנית "חיים שכאלה" לפני זמן מה הביאה שוב את הימים ההם לבתינו והיתה לשיחה בפי כל.

בימים האחרונים הוענק לקבוצה זו הפרס למעשה מופת חלוצי ע"ש **יגאל אלון ז"ל**. ערב זה במוזיאון תל-אביב היה מיזוג גלויות ושילוב דורות. דורו של **יגאל אלון** - אנשי ההגנה, התהתיישבות - אנשי המדינה-בדרך, יחד עם עולי מצרים, מהם שהיו שותפים אלומנים בשליחות הציונית בארץ גושן, שעסקו בהעפלה, ובשאר מעשים טובים למען תקומת ישראל, וחיים היום בתוכנו.

שוב ראיתי כי יש במדינתו "המטורפת בהליכותיה" מעיינות שמהם שואב העם תעצומות-נפש ועוז רוח.

ממימיו של מעין כזה שתינו בערב מתן הפרס למעשה מופת חלוצי **למרסל ניניו-בוגר, ר. דסה, מ. זפרן, ו. לוי, מ. מיוחס, פ. נתנזון** - ולמשפחות של **בנט, מרזוק ועזר** היה זה ערב מעודד.

השלשלת לא נותקה.

מרכז ההסברה מורשת אלון

פרס יגאל אלון
למעשה מופת חלוצי

יוענק

במלאות עשר שנים

למות יגאל אלון

לאסירי "הפרשה" בכלא מצריים

מרסל ניניו-בוגר, רוברט דסה, מאיר זפרן, ויקטור לוי, מאיר מיוחס, פיליפ נתנזון

ביום רביעי

כ"ד באדר תש"ן (21.3.90)

בשעה 19.00

במוזיאון תל-אביב, אולם רקנאטי

פרס יגאל אלון

ניתן —

בתשמ"ב — לשמריה גוטמן

בתשמ"ג — לד"ר ברוך פדה

בתשמ"ד — לאברהם (בייגה) שוחט

בתשמ"ה — לסא"ל (מיל') עבדול מג'יד ח'דר (עמוס ירקוני)
ולאלכסנדר (סשה) ארגוב

בתשמ"ו — לכפר הנוער "קדמה"

בתשמ"ז — לטדי קולק
וליוסף ביגון

בתשמ"ח — ליישובי קו העימות בגבול הלבנון

בתשמ"ט — לנחום שריג

Mr. **LEON J. TAMMAN** Chairman of the Presidium

Mr. **SHLOMO TOUSSIA-COHEN** Chairman of the World Executive

have the honour to invite you to

THE 3rd NATIONAL CONVENTION OF THE WORLD ORGANIZATION OF JEWS FROM ARAB COUNTRIES

which will be held on Thursday, April 5 1990. between 14:30 – 20:30
at the Auditorium, the "Daniel Tower" Hotel, Herzlia
with the participation of

Prof. **MOSHE ARENS,** Minister of Foreign Affairs
Mr. **SIMCHA DINITZ,** Chairman of the Executive of the Jewish Agency
Mr. **MEIR SHEETRIT,** Treasurer of the Jewish Agency
Mr. **MORDECHAI BEN-PORAT,** Chairman of the Babylonian Jewry Heritage Center.
H.E. **Ambassador TAHSEN BASHIR,** Egypt
Prof. **GAVRIEL BEN-DOR,** Haifa University
Maj. Gen (Res.) **AHARON YARIV,** Tel Aviv University
Prof. **ASHER SUSSER,** Tel Aviv University
Prof. **DAN SEGRE,** Stanford University
Prof. **MIKHAIL AGURSKY,** Hebrew University
Prof. **YAAKOV MERON,** Ministry of Justice
Dr. **TUDOR PARFITT,** London University

האגודה לידידות ישראל מצרים
יו"ר לבנה זמיר

בתכנית:

- דברי פתיחה – גב' **לבנה זמיר,** יו"ר האגודה לידידות ישראל-מצרים.
- ברכות – מר **משה נוידרפר,** מנכ"ל בנק ברקליס דיסקונט ונשיא המועדון המסחרי והתעשייתי.
- ארוחת ערב חגיגית.
- הענקת מילגה לדוקטורט למר **יורם מיטל,** בנושא: "מדיניותה של מצרים ביחס לסכסוך עם ישראל 1967 – 1979".
- דברי חתן המילגה, מר **יורם מיטל,** אוניברסיטת חיפה.
- דברי שגריר מצרים בישראל, מר **מוחמד באסיוני.**
- שיר "השלום" – **השמעת בכורה ארצית.**
- דברי שר החוץ, פרופ' **משה ארנס.**
- מוסיקת רקע של הצמד: **ורדה זמיר ושמוליק ארוך.**
- ריקוד פולקלור מצרי, **של הרקדנית דבי גולדמן.**

הזמנה אישית. נא לאשר השתתפות: טל. 03-257570

ISRAEL EGYPT FRIENDSHIP ASSOCIATION
10th Anniversary
You are cordially invited to a Gala Dinner, taking place on Sunday 25th of March 1990, at 8.00 p.m., in the King-Salomon Room at the Tel-Aviv Hilton

with the participation of
The Minister of Foreign Affairs
Prof. **MOSHE ARENS**
and H.E. the Ambassador of Egypt to Israel
Mr. **MOHAMAD BASSIOUNY**

R.S.V.P. Tel.: 03-257570

האגודה לידידות ישראל מצרים

עשור

1980 — 1990

במלאת עשר שנים לחילופי השגרירויות בין ישראל ומצרים
ועשור לאגודה לידידות ישראל — מצרים

אנו מזמינים את כב' לארוחת ערב חגיגית שתיערך ביום א' כ"ח באדר תש"ן 25.3.90 בשעה 8.00 בערב, באולם המלך שלמה במלון הילטון תל-אביב

בהשתתפות
שר החוץ פרופ' **משה ארנס**
ושגריר מצרים בישראל מר **מוחמד באסיוני**

جمعية الصداقة الاسرائيلية ـ المصرية

العيد العاشر

لإقامة العلاقات الدبلوماسية
بين مصر واسرائيل

وأنشئ: جمعية الصداقة الاسرائيلية / المصرية

הרהורים על שני כנסים

כתב: סמי שם-טוב

זה עתה קבלתי מכתב מחבר שנכח בהרצאתו של ידידי **ז'אק חסון** באולם בני ברית בפאריס לפני שבוע ימים.

כרגיל, ריתק ידידי את קהל שומעיו בקיאותו בתולדות קהילת יהודי מצרים בעת החדשה.

נכחו באולם: נציג שגרירות ישראל ונציג משגרירות מצרים בפאריס, **מר מוחמד חאבאשי**. לכאורה... ימי המשיח! אלא מה? כשנשאל המצרי על ידי איש מהקהל איזה חותם הטביעה יהודות זו על ארץ הנילוס בעבר ובחווה, תשובתו היתה חד-משמעית: לא היתה לה כל השפעה; לא שאירה כל עקבות.

אך לצערי לא כך היה במציאות, בהיסטוריה, ובעת החדשה כשכל תייר שביקר במצרים אחר חתימת הסכם השלום, שמע את תחנוני מכריו המצריים, אלה שהכירו את "דור יוסף", שהפצירו בו שיחזרו לשתות ממי היאור, כי קשרו את צרות ארצם בהגירתם של יהודיה החל מ-1948. זו היתה האפוריה של תקופת סאדאת.

לא נלאה אותכם בהיסטוריה העתיקה החל מירידת האבות, מימי אברהם, יעקב ויוסף ולא במקדש ירמיהו בלאונטו-פוליס וגדודי שכירי חרחב באי ובי (ELEPHANTINE) ששמרו על גבולותיה הדרומיים של מצרים.

נכון, עמנו שמצא לעיתים קרובות מקלט בארץ גושן בעיתות צרה, לשבירת רעב לא זכה תמיד להכנסת אורחים נאה בקרבם. אך בכל תולדות עמנו ספרותו, תורתו ובתפילותיו מורגש חותמם של משה, הרמב"ם, סעדיה גאון. ההגיון הפשוט אומר בהכרח דרשני על השפעה הדדית. לא באנו לפאר את תרומתה של קהילתנו במצרים בלידת מצרים העצמאית והמודרנית. לא את תרומתו של **אבו-נדארה (צנוע)**, אבי הסיסמה "מצרים למצרים" שעוררה את עמה מתרדמתו בת 5000 שנה. לא נזכיר את תרומתם של היזמים היהודים שהקימו ופתחו את התעשיה במצרים ואת התשתית כולה החל מראשית המאה העשרים.

נשאיר את זאת להיסטוריונים של העתיד, אך להצהיר שלקהילתנו לא היתה כל השפעה בקרב המצרים, זו לא רק עזות מצח, זה בלשון המעטה סילוף זדוני של המציאות.

לפני חודשיים התקיים במכון וואן-ליר בירושלים, יום עיון לרגל הוצאת קובץ המאמרים "מבט למצרים" של ארז ביטון וציון עשר שנים להסכם השלום עם מצרים.

יום העיון, אף הוא מרתק, עם פנלים שכיסו את כל שטחי החיים במצרים: חברה, כלכלה, היסטוריה, ספרות, מדיניות. כל אספקט מפי מיטב המומחים האקאדמאים, בנושא.

ובכדי לסיים באקטואליה, ובמתח, כיאה לפוליטיקאים, עימות בין ח"כ **ד"ר אליהו בן-אלישר** והשר **עזר ויצמן**. הנושא: עמדתם כלפי הצורך במו"מ עם הפלסתינאים. לסימפוזיון הזה נראה שחסר עוד נושא אחד שלא טופל בו: התיירות למצרים. הרי סוף סוף לכך יש השפעה ניכרת בסעיף ח"כלכלה" בגלל עושרו ההיסטורי והאמנותי של עמק הנילוס. אגב זה מזכיר לי הערת ידיד מצרי ששאל אותי פעם, למה הישראליים פה להוטים אחר תרבות הפרעונים ולא מתעניינים באתרי התרבות של הממלוקים, של האסלמים, הערבים, הפרסים, בהם משופעת ארץ היאור. עניתי לו, שבמקרה אני למדתי ומצאתי עניין בתרבות הפרעונים וכישראלי ויהודי יוצא מצרים, אני לא יכול לפסוח על אתרים המציינים את עברנו בארצו, את ביה"כ אבן-עזרא ובית העלמין בבסאטין (מתוארך 1000 שנה, לפי מייסד אל קאהירה עאמרא בן-אל-עאס) וביה"כ אליהו הנביא.

הספריה באלכסנדריה, ותרומתו של פילון (ידידיה) ויהודים רבים, חרוטים בזכרון הקולקטיבי של העם היהודי, תולדות הנצרות (תרגום ה-70) והאנושות.

אך, בכנס הזה, לא שמעתי מילה על יהודי מצרים. להבדיל מהנציג המצרי בפאריס, שגרירנו המלומד בקהיר, מר **שמעון שמיר**, חוקר ומפרסם כל מידע הנוגע לתרומת יהודי מצרים כנדבך לבניין השלום שטרם חוזק כפי רצוננו.

בירושלים ובקהיר מורגשת היטב פעילותו הברוכה. בפאריס, ידידנו **ז'אק חסון** אינו מרפה לתרום את תרומתנו, בקרב קהל תלוש מעברו.

בהוצאת "גושן" ופעילות יוזמי הוצאתו, טמונה כל תקוותנו שאכן זיכרה ותעוד עברה של קהילתנו לא ימוש.

כי אם אין אני לי מי לי?

מכתבים שנתקבלו

בתשובה ל"גושן" מס' 7

כל הכבוד על המפעל של מערכת "גושן" לתעד את רשימת שמות האסירים היהודיים ב-1948 בקהיר ובאלכסנדריה ואת הרישומים והציורים שנעשו בזמנו בין כותלי גדרי התייל של מחנות ההסגר.

ד"ר אריה שלוסברג
מנהל המרכז לבריאות הנפש באר יעקב

באר שבע, 3 באפריל

קראתי בעניין רב את כתבתך על מאסרך בן 444 הימים - שהיה הפתעה מוחלטת עבורי. הייתי שותפה לסבלך. אמרתי לעצמי: הודות **לדינה** ולשכמותה בחו"ל ולנוער בארץ קמה מדינת ישראל.

אשמח אם תרצי להמשיך לשלוח לי את גושן.

דרשי בשלום **אליהו** בעלך.

שושנה מויאל

מעלות, 10 למאי 1990

צפינו בתוכנית "חיים שכאלה" שדנה בגיבורי פרשת קהיר. נפעמים ונרגשים עד דמעות ליווינו את גיבורי הפרשה שנותרו בחיים, בסבלם לאורך התקופה הארוכה מנשוא ואין מרפא. בהקרבתם האישית שאין לה שני, סללו לנו את הדרך למדינת ישראל.

אסתר ושלמה רייס

ניו יורק, 1989

לדינה ואלי שלום רב,

בהיותי לאחרונה בניו יורק, קבלתי מכם דרישת שלום "כמעט חיה". ראיתי אתכם על מסך הטלביזיה האמריקאית בתוכנית "חיים שכאלה" על דבר "הפרשה במצרים". היא הוקרנה בערוץ 26, בשעה העברית.

ישבתם בקהל, חיכיתי לשמוע גם אותכם אך מסיבות השמורות עם עורכי התוכנית לא דברתם.

התוכנית היתה מרגשת מאוד, היא נסבה בי ובכל מי שצפה בה, רגשות מעורבים.

רוגז על הסכסוכים ואי ההבנות ששלטו אז בצמרת השלטון וגרמו להמשך מאסרם של גבורי הפרשה.

השתתפות בצערם ובסבלם הרב, בעיקר ברגשי גאווה שאנשים אלה שייכים לנו, לעם היהודי.

לא רק שהכלא המצרי לא הצליח להכניע אותם והם לא אבדו צלם אנוש למרות התנאים המחפירים, הקשים והתת-אנושיים, אלא שיצאו מחושלים, אצילי נפש ורוח, שכולנו מתברכים בהם.

להתראות בקרוב,

רבקה אנג'ל (RIVKA ANGEL)

חדשות ת.ע.ל.י
Ta'ali News

התאחדות יוצאי מצרים – חיפה והצפון

לדוד שלום רב,

רב תודות על גליונות "תעלי" שאני קוראת בענין רב. שמחתי לראות שמגליון לגליון התנועה מתרחבת והולכת.

אני חברת מערכת עלון "גושן" שעוסק במורשת יהדות מצרים ההולכת ונעלמת.

רצ"ב 2 עותקים של העלון האחרון, אחד לך והשני למר ליאון תמן. אני סבורה, שזה יענין אותו לא רק בגלל הרקע המצרי/סודני שלו אלא גם בענין שהוא מוצא בשילובם של הקהילות השונות בחברה הישראלית.

"גושן" הנוכחי מביא את סיפורם של אחדים מהיהודים שהיו כלואים במחנות הסגר במצרים לאחר קום מדינת ישראל. אין לי ספק שגם אתה תמצא בו ענין.

ברכות חמות לחג הפסח.

שלך
לוסי גוטסמן

מכתב למערכת

אל "גושן"

שלום רב,

תודה למכתבך ולגליונות "גושן" שצורפו כנספחים. מן החומר אשר בחוברות, מאוד נהניתי ואני מסכים עם העורכים, שיש לשמר ולהוריש פרק חשוב זה בתולדות העם - וכלל האומה.

איני שבע רצון מעבודת ההפקה של החוברות-דפוס, גפריקה וכו' ולדעתי - יש מקום לשיפור, ואשמח אישית לסייע.

בברכת חג הפסח,

דוד סילורה

תנועה עולמית לאחדות ישראל

תגובת מערכת גושן

צוות המערכת, הצוות המצומצם של ארבע נשים ספוג רעיון השליחות לתיעוד המורשת הציונית של יהדות מצרים והקשר שלה עם ישראל - התחילה את פעילותה להביא להוצאה לאור של **"גושן"** החל משנת 1984/85.

ללא נסיון קודם, ללא עזרה וללא אמצעים כספיים מכל צד שהוא, אך מלאי רצון-טוב, מוכנות לתת מעצמן ומזמנן ללא לאות, בעמל רב. צוות זה יזם, ארגן והתמיד במשך חמש שנים רצופות למטרה נעלה זו, הוצאת עלוני "גושן". מעלון לעלון השתדלנו בכוחותינו הדלים לשפר את היצירה.

לקהל קוראינו, בקשתנו היא: **בואו ועזרו לנו.**
אנו פונים לכל החברים והחברות שהשתייכו לתנועות נוער במצרים על זרמיהם, או לכל ארגון ציוני אחר, **בואו ועזרו לנו.**
עזרו לנו לתעד את הידוע לכם, ונשאיר להיסטוריונים את יתר המלאכה.

המערכת

קול ההתאחדות

קוראינו היקרים,

באמצעות עלוני גושן, הנני פונה אליכם, רעי יוצאי מצרים לשעבר, באמצעות (עלוננו) בנושא ההתאחדות בחיפה שיש לי הכבוד להיות היו"ר.

אוכלוסית ישראל מורכבת ממספר עדות אשר כל אחת מהן תרמה את תרומתה להתגבשות החברה הישראלית. בין כל הקהילות האלה, קהילת יהודי מצרים היא הפחות מוכרת. יותר מארבעים שנה עברו מאז יציאת מצרים השניה וזכרונותנו מתחילים לדהות (להתאדות). מסיבה זו אנו מתאמצים ככל האפשר לעודד את התעוד והמחקר של אורח חיי קהילתנו במצרים. לשם כך, אנו מארגנים פעילויות חודשיות בצורת מפגשים, הרצאות, טיולים, חגיגות אשר מטרתן הינה להפגיש את חברינו ואת אוהדינו, כשהנושא המרכזי שעומד לנגד עינינו הינו מורשתנו המשותפת.

המשימה איננה קלה, כי היא דורשת מאמצים רבים מצידם של הפעילים המתנדבים. רבים מאיתנו, אשר שקועים בעיסוקיהם, משפחותיהם וכו' נוטים להמעיט בחשיבותה של פעילות זו. אולם כמה פעמים הרגשתי, אצל רוב יהודי מצרים את אושרם להשתתף בפעילות זו, את התלהבותם לקבל את עלוני "גושן", לקרוא את אשר רבים מבינינו כבר שכחו, להיות מעודכנים, וגאים בהשתייכותם לקהילה הזאת אשר היתה כה מרשימה במצרים בעבר ואשר תרמה ועדיין תורמת רבות למדינת ישראל.

יודע אני שאנו כולנו מעוניינים בהמשך קיומה והתפתחותה של התאחדותנו. ומשום כך, מרשה אני לעצמי לבקשכם לגייס כוחותיכם כדי להמשיך ולקיים את הקשר.

יש ביכולתכם לתרום על ידי מאמרים, הערות ותמונות על החיים במצרים כדי להעשיר את תעודותינו ואת עתוננו "גושן".

בהזדמנות זו אני מאחל לכולם, בישראל ובתפוצות חג חרות שמח ומיטב האחולים ליום העצמאות.

אבנר עשהאל
יו"ר התאחדות חיפה

התאחדות יוצאי מצרים - חיפה והצפון

ת.ד. 589 חיפה 31004

לכבוד
ד"ר אברהם חלים
מנהל המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח
משרד החינוך והתרבות
ירושלים.

תאריך. 4.4.90

א"נ., הנידון: תיעוד המורשת והפעילות הציונית בקרב יהדות מצריים.

הננו מתכבדים להתייחס לפגישותינו בעניין הנושאים הנ"ל.

עלינו לציין כי הפעילות הציונית בקרב יהדות מצריים החלה עוד לפני שנים רבות וצברה תאוצה ביתי מלחמת העולם השניה ובמהלך מלחמת העצמאות. בעקבות הכרזת המדינה, נעצרו ונחקרו פעילים רבים שנשלחו למחנות מעצר על ידי השלטונות המצריים.
נודה לך מאד באם תואיל להושיט לנו את העזרה הדרושה למען הגשמת התיעוד.

בתודה מראש, ובכבוד רב.

אבנר עשהאל, יו"ר.

שגריר ישראל

AMBASSADOR OF ISRAEL

קהיר, ב' בניסן התש"ן
28 במרס 1990

לכבוד
התאחדות יוצאי מצרים
ת.ד. 589
חיפה 31004

שלום רב,

אני כותב כדי לבקש את עזרתכם בעניין הבא.

מזה כמה חודשים שמרכז המידע הישראלי בירושלים מפרסם בולטין חודשי בערבית, בשם "קוס קזחי", המביא צרור ידיעות מישראל בנושאי המדע, הספרות והאמנות (מצורפת חוברת אחת לדוגמה). שגרירותנו בקהיר היא צרכן עיקרי של פרסום זה. אנו מפיצים אותו במאות עותקים בקרב הציבור המעוניין במצרים, וכבר זכינו להדים חיוביים ביותר, גם באמצעי התקשורת המצריים. מטבע הדברים, אנו מזינים מקהיר את מפרסמי החוברת ברעיונות ובחומר - על-פי הכרתנו את קהל הצרכנים ואת נושאי התעניינותו.

אחד המוטיבים המרכזיים של הבולטין הוא מכלול הקשרים התרבותיים בין ישראל וסביבתה הערבית-אסלאמית-מזרחית. לכאן שייכים מחקרים מזרחניים ישראליים, תרגומים מעברית לערבית ולהיפך, פעולות לשימור מורשת יהודי המזרח, עבודות ומופעים אמנותיים המצרפים את שתי התרבויות וכיו"ב.

עבודה חשובה בשטח זה נעשית אצלכם והיינו מבקשים לקבל מידע על כך. די יהיה אם תשלחו אלינו מפעם לפעם שורה או שתיים כדי להסב תשומת ליבנו לנושא רלבנטי. כמובן אם תלוו זאת בברושורה או בפרסום אחר הכולל את המידע הדרוש - הדבר יקל על מלאכתם של העורכים. הכתובת לכך היא יצחק בר-משה, שגרירות ישראל בקהיר, דרך משה"ח, רוממה, ירושלים 91950.

אני מקווה שהדבר לא יכביד עליכם יותר מדי ושתואילו להטות כתף לפעולה זו - צעד קטן בנתיב אל הגשר התרבותי בינינו ובין שכנינו.

ב ב ר כ ה,

שמעון שמיר

(André Néher - Suite)

... Le juif de la Diaspora sait que tous les risques de sa situation dans la Diaspora, il peut les affronter aujourd'hui parce que l'Etat d'Israel existe. Le Juif qui se sent discriminé ou menacé possède depuis 1948 une sécurité instantanée.

... Mais pour le Juif Israélien, la réciproque n'est pas vraie. Lui, est sans recours. Il sait très clairement qu'en luttant par les armes, il lutte pour son existence.

... La "yérida" est une tentation, ressentie comme une faiblesse, non pas comme un idéal. L'aliya est une valeur, la yérida pas.

... J'invite les Juifs à faire face à l'an 2000, sans angoisse, ni complaisance, avec confiance et courage.

... Il existe en Israel une option fondamentale: l'homme Juif est créateur de sens - lui permettant de participer pleinement à l'Univers de l'an 2000, non pour le subir mais pour l'orienter.

... L'ONU est devenue un automate, un robot, l'UNESCO aussi. La parole humaine aussi.

... Le matraquage des sondages, des mass-media, des chantages, des mensonges, a pétrifié la parole.

... Israel est le bouc émissaire, parce qu'il est le résistant par excellence, le gardien incorruptible de l'éthique sociale, l'enfant et le disciple d'Avraham, qui a dit et qui dira perpétuellement, à travers l'histoire " N O N" à la tour de Babel, au bâillonnement de la parole, à la lâcheté, à la trahison de l'humain.

... L'homme n'a plus aucun prix lorsque le pétrole en a trop.

JE VOUS ORDONNE D'ESPERER

André NEHER: "Le dur bonheur d'être Juif", Le Centurion, 1978. Paris.

A N D R E' N E H E R

****

Extraits de son livre: "Le dur bonheur d'être Juif"

... Le retour en terre d'Israel constitue une mutation de la destinée juive, géographique et politique, certes, mais aussi psychologique et religieuse. Les Juifs redeviennent acteurs de l'histoire, la langue juive retrouve sa place dans les courants de la civilisation vivante, le peuple reprend sa vocation messianique.

... De plus en plus dense se fait la solidarité vivante avec le peuple d'Israel; de plus en plus intense son oeuvre pour une meilleure intelligence de la spiritualité juive ...

... Par leur courage et leur volonté de ne vivre qu'en Israel et pas ailleurs, les rescapés d'Auschwitz ont donné ensuite un coup de barre à l'histoire et cela a fait que l'Etat d'Israel a pu naître plus rapidement qu'on ne pensait.

... Les mutations de la destinée juive.
... La Shoa - l'instauration de l'Etat d'Israel.

... Justice et charité ne peuvent dériver que de la connaissance et de l'amour du prochain. "Aime ton prochain comme toi-même".

... C'est cette passion de ressouder l'unité du peuple juif qui anime tous mes combats.

... Ahavat Hinam, l'amour gratuit. Aimer. Faire sentir qu'on aime. Et faire sentir que l'on est aimé. Etre fou des hommes.

... Il y a la folie des grandeurs. Elle détruit la société. En contraste, pour édifier la société, il faut la folie des choses humbles, des gestes minimes, des sourires appels-réponses. Et de ces gens fous, il y en a, en Israel, par milliers. Ce sont eux qui détiennent les clés. Ils sont les aiguilleurs de la société.

... L'Etat d'Israel a été créé en Eretz Israel, dans la terre promise et tant espérée. L'Etat d'Israel enracine le peuple juif dans sa vocation messianique et cristallise donc sur lui l'ensemble de la vocation juive.

APPEL DE LA REDACTION

****

L'équipe de quatre femmes volontaires, membres du Comité Exécutif, soucieuses de documenter l'héritage sioniste de la vie juive en Egypte et son lien avec Israel, commença son activité en publiant ce Bulletin "Goshen" en 1984/85.

Sans ancune expérience préalable, sans aide d'aucune sorte et sans moyens financiers, mais imprégnées de bonne volonté, prêtes à donner du leur et de leur temps sans interruption, avec assiduité, cette équipe a été à l'origine de l'initiative, organisa et persévéra cinq ans durant, et consécutivement, dans le but de la survie de "Goshen", en tant que lien entre Juifs d'Egypte du monde entier.

"Goshen" n'a cessé de s'améliorer au fur et a mesure de cette activité déployée malgré les limites imposées par nos forces.

A nos lecteurs, notre appel consiste à vous demander vivement de participer par votre apport à nous aider à documenter (être interviewés sur cassette, procurer photos, documents, lettres, articles, en n'importe quelle langue) tout ce qui est à votre connaissance.

Le Comité

****

" Nous étions 80.000 Juifs en Egypte et, comme vous le savez, il y en a aujourd'hui tout au plus une centaine. Déracinés par la politique, nous nous sommes dispersés sur les cinq continents, emportant dans l'exil nos coutumes, notre langage et nos recettes culinaires. Nous avons refoulé notre nostalgie du "bon vieux temps" et nous nous sommes intégrés courageusement à notre nouvelle existence.

Plus de quarante ans ont passé depuis le début de cet exode. Nos souvenirs commencent à jaunir comme de vieilles photos. J'en ai glané quelques - uns chez mes amis et dans ma mémoire avant qu'ils ne disparaissent dans l'oubli..."

Marcelle Fisher

L I V R E S

"SEPHARIDC COOKERY", by Emilie de Vidas Levy. New York, Central Sephardic Jewish Community (Born to a Turkish family which migrated to Alexandria, Egypt).

"LES KHAMSINS D'ANTAN", La petite histoire des Juifs d'Egypte. Par Marcelle Fisher.
Imprimé par M. Rachlin, Ltd. Tel-Aviv, Israel, 1990.

■ ■ ■

Nos remerciements au graphiste YAACOV THALER pour avoir conçu et réalisé l'entête de GOSHEN, et ce depuis octobre 1986, (No. 3) et pour son élan de générosité à nous le dédier gratuitement.

"... Pourriez-vous me dire s.v.p. comment atteindre DINO MIRES et JO ADLLR du Lycée de l'Union Juive d'Alexandrie, partis de cette ville en 1950-1951 environ ..."

Dr. Jacques Hassoun
Psychiâtre-psychanalyste-écrivain. Président du Cercle Freudien de Paris.

"I have just received "Le Bulletin des Juifs d'Egypte en Israel. ... When I saw the picture of A.U.C., it reminded me of the wonderful years I spent at the American University in Cairo ... Nevertheless, I would be remiss if I did not write to you to congratulate you on your efforts to keep alive what a group in France called " le patrimoine des Juifs Egyptiens". All I can say, keep up the good work !"

Victor D. Sanua, Ph.d.
Professor
Department of Psychology
St. John's University - N.Y. 1989

"... I received the "Goshen" magazine. Congratulations on this issue ! ..."

Aimée Mazza
Victoria - Australie

4. "... I am pleased to receive your letter of March 7 and to note that you enjoyed reading the "Scribe". I request you to send us your publication "Goshen" regularly, as well as some previous issues ..."
Naim Dangoor - The Exilarch Foundation - London

" ... J'ai bien reçu votre "Goshen" que je trouve captivant, je l'ai dévoré tout d'une fois, il a remué tant de souvenirs bloqués ..."

Vicky Hazan
Sao-Paulo
Brésil

" ...Inutile de te dire quelle fut mon émotion cette semaine en regardant la télévision pendant deux soirées consécutives, alors qu'au vu et su de tout Israel, tes amis étaient réhabilités par le Président de l'Etat. J'en ai encore la gorge serrée. Ces amis, je les ai connus avec toi et Elie chez Benny Sedbon dès leur arrivée dans le pays, après quatorze années de calvaire. J'ai été surtout bouleversée par Marcelle Ninio; je l'ai vue en Jeanne d'Arc, brûlée elle aussi, à moitié, il est vrai, mais brûlée à vie. Courageuse et Dieu merci victorieuse..."

Nicole Halevi - Bustan Hagalil

TO ALL INTERESTED

" ... I expect to retire next June of 1990 and my plan is to study the adaptation of Egyptian Jew in Israel and various countries particularly France. I would like to get your assistance in planning such a research. I am sending you an outline of the study (this outline is available in the editors office). I would be interested to get your reaction to thie project ..."

Victor Sanua - New York - 1990

" KHAMSINS D'ANTAN ", la petite histoire des Juifs d'Egypte

****

par MARCELLE FISHER-CARMONA

Khamsins, tempêtes de sable saisonnières, soufflant du désert Arabique Oriental, surnommées "Siroccos" dans les Pays du Maghreb par allitération (Charkieh), sont assez familières aux Nilotiques. Elles rendent l'atmosphère suffocante, irrespirable dans cette cuvette où est encastrée la ville du Caire au point où l'on est tenté d'oublier combien "était verte ma vallée".

C'est cette atmosphère, ce vent chaud qui efface toutes pistes du désert vers la vallée, qui plane dans toutes ces petites histoires contées par Marcelle Fisher dans ce recueil.

L'on ne sait plus si l'on doit fêter cette sortie d'Egypte mûrie par plusieurs khamsins précurseurs de catastrophes ou presque, ou se replonger dans des rêveries nostalgiques ne retenant que le mirage d'une vallée et d'un avenir verdoyants. Comme tout fruit rendu précoce par un conditionnement prématuré, ces petites histoires nous sont offertes comme des primeurs. Elles en ont le goût; et l'intérêt, jusqu'au moment où elles enrichisseront la documentation des futurs historiens de la Communauté Juive d'Egypte.

Chaque nouvelle est un document qui s'ajoute à la bibliographie, assez pauvre, de cette inoubliable communauté. Alors que l'on s'attend à se retrouver dans un terrain connu, on est plutôt surpris de découvrir des récits inédits qui font ce livre captivant par les surprises réservées au lecteur vers la fin de chaque nouvelle. Ce qui explique notre hâte de le terminer tout d'un trait.

Grand Merci à Marcelle Fisher de nous avoir insufflé ces Khamsins d'antan même s'ils rappelent à d'aucuns certains souvenirs estompés par le temps, et que pour d'autres il manque encore assez de climatiseurs pour rafraîchir leurs mémoires ou tempérer leurs passions.

SAMY SHEMTOV
Herzlia

****

Photo et article d'Henriette Busnach

Photo d'une excursion de la L.I.S.C.A. aux Barrages - 1935/36

La L.I.C.A. (Ligue Internationale Contre l'Antisémitisme) et la L.I.S.C.A. (Ligue Internationale Scolaire Contre l'Antisémitisme) étaient une même organisation volontaire qui a fonctionné en Egypte de 1933-39 sous la présidence de feu Me Léon Castro. Son but était d'essayer de lutter contre l'Allemagne Nazie en essayant de convaincre le public en général (commerçants, industriels, médecins, ménagères, etc.) d'éviter l'achat de tous les produits allemands.

L'activité de la L.I.S.C.A. était menée par les membres de tous les mouvements de jeunesse juifs qui faisaient leur propagande dans les milieux scolaires juifs et non juifs. Ils poussaient les étudiants à ne pas acheter tous les produits d'origine allemande nécessaires aux études tels que crayons, gommes, peintures, encre, etc. et distribuaient les listes de produits similaires d'origine non-allemande. Pendant quelques années les résultats de cette action ont été très effectifs mais naturellement ces activités ont cessé au début de la Seconde Guerre Mondiale en 1939.

****

Distinctions - suite

Au courant de la même soirée, un médaillon hommage a été également décerné à notre ami, Maître D A N I E L G O S H E N, en guise de remerciement pour sa collaboration si précieuse.

Aux lauréats, toutes nos plus sincères félicitations et souhaits de très bonne santé, en espérant qu'ils continueront leurs activités avec tout leur dynamisme.

****

F E L I C I T A T I O N S

****

Nos plus vives félicitations à:

EFRAIM D U B E K, Ambassadeur, nommé Vice-Directeur de la Mission Permanente Israélienne à l'O.N.U. (New-York),

MEIR Y O F F E, nommé Ambassadeur en Ethiopie,

SHAUL L E V Y, nommé "Rav Gundar" des prisons en Israel.

****

R E M E R C I E M E N T S

****

Nos plus vifs remerciements à M. Naim Dangoor du "Scribe" de Londres pour sa généreuse donation à "Goshen".

(Le "Scribe" est le Journal des Juifs Babyloniens, publié à Londres par la Fondation Exilarch).

Nous voulons également remercier les autres donateurs en l'occurrence les familles Lazarus (Haifa), Levy (Paris), Soffer et Zayit (New-York), qui nous ont aussi encouragés par leurs contributions au cours des années.

****

O M I S S I O N S

Le nom de JACQUES PERRON, Haifa, devrait être ajouté à la liste des Internés du Camp de HUCKSTEP en 1948, qui a paru dans le Goshen N° 7, p. 24

et celui de BELLA NARKIRIE', Kjellgren, Suède, internée à la Prison des Etrangers au Caire en 1948.

****

D I S T I N C T I O N S

****

Au cours du Bal de Hannoukà et de fin d'année, un médaillon a été décerné à CESAR M I Z R A H I, en hommage pour sa n o b l e Présidence de non moins de trois ans, déployée avec son style si particulier de gentleman.

Un médaillon également à NELSON I S R A E L, pour sa Présidence de l'an dernier, alors qu'il n'a pas cessé de manifester son ardente activité déployée avec sa finesse coutumière.

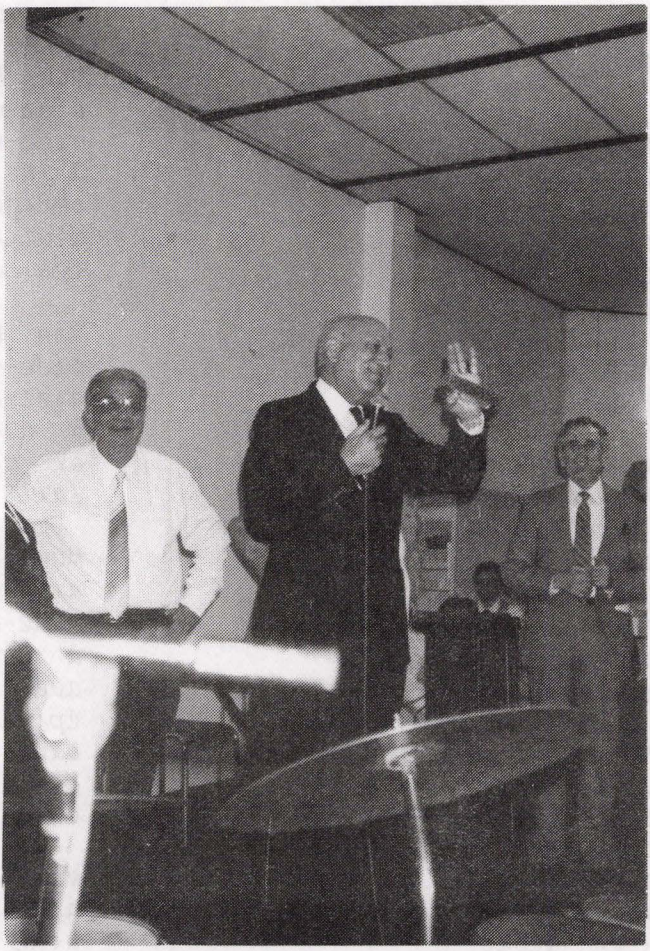

CESAR MIZRAHI au micro, à droite, NELSON ISRAEL, à gauche GILBERT BAR-ON.

Lors de notre conférence mensuelle, le 7.2.90, un médaillon a été également offert à FERNAND S E D B O N en hommage à sa multiple activité d'une trentaine d'années. Fernand Sedbon est l'un des premiers militants à Haifa de l'Union des Juifs en provenance d'Egypte./

Ne m'enfoncez pas
cette épine dans le coeur
****
Pacifiste convaincue
objecteur de conscience
je l'ai été
en toute
sincérité

mais si
un peuple
ou d'autres

veulent nous jeter
à la mer
ou ne veulent pas
d'un Etat juif
ou veulent
nous dominer

alors,
justement nous
qui tendons la main
à ceux
qui acceptent
le principe de notre
d r o i t
à ce lopin de terre,

alors, comme il y a
cinquante ans,
alors l'objecteur
de conscience
meurt torturé
en moi
et j'en reste
mutilée,

comme inhabitée
de moi-même,
avec toutes
ces épines
enfoncées
en mon âme.

Mon Dieu
aide-moi
aide-nous
à ne pas être
obligés
d'utiliser
les armes.

Mon Dieu
aide-moi
aide-nous
à ne pas défigurer
un visage
fait à ton image.

Mon Dieu
aide-moi
aide-nous
à ne pas vivre
avec une ou des
épines enfoncées
dans le creux
de notre
conscience.

Mon Dieu
aide-moi
aide-nous
à observer
tes commandements
qui ont saveur
et parfum
d'amour et d'éternité.

Rosy Menasche

****

(Reuter Agency) 70 m. Egyptians by 2000

CAIRO - Egypt's population, already crammed into the country's small stretch of fertile land, will top 70 million by the end of the century. Mokhtar Hallouda, Chairman of the Central Agency for Public Mobilization and Statistics, said that preliminary forecasts showed the population rising to between 71 m. and 75 m. by the year 2,000 from 55 to 57 million now. (Jerusalem Post, 1989). ****

LA VOIX DE L'UNION
****

Chers lecteurs,

J'ai le plaisir de m'adresser à vous, Juifs d'Egypte, par la voie de notre journal, au sujet de l'Association des Juifs d'Egypte à Haifa dont j'ai l'honneur d'être le Président.

La population de l'Etat d'Israel est formée de plusieurs communautés, qui ont chacune donné leur contribution à la formation de la société israélienne. Parmi toutes ces communautés, l'une des moins connues est celle des Juifs d'Egypte.

Plus de quarante ans ont passé depuis le début de cet exode et leurs souvenirs du passé commencent à s'estomper. C'est la raison pour laquelle nous déployons tous nos efforts et nous encourageons la recherche et l'étude de la vie et des moeurs de notre Communauté en Egypte.

A cet effet, nous organisons des activités mensuelles, sous forme de réunions, conférences, excursions, fêtes, dont le but est de réunir nos membres et sympathisants et dont le thème principal est le patrimoine commun.

La tâche n'est pas facile, car elle exige beaucoup d'efforts de la part des militants. Plusieurs parmi nous, pris par leurs occupations, leurs familles, etc. ont tendance à négliger ou à ne pas juger à sa juste valeur cette activité. Mais que de fois n'ai-je pas senti, parmi la plupart des Juifs égyptiens, leur joie de participer à nos manifestations, l'enthousiasme de recevoir notre "Goshen", de lire ce que plusieurs parmi nous ont oublié, d'avoir des nouvelles, la fierté d'appartenir à cette communauté qui était si remarquable en Egypte dans le passé et qui a fait tellement pour l'Etat d'Israel, l'ayant entendu de plusieurs parmi nous.Je sais que nous sommes tous intéressés à l'existence et au développement de notre Association.

Je me permets donc de vous demander de mobiliser vos forces afin de maintenir ce contact. Vous pouvez certainement contribuer tant matériellement que moralement en nous envoyant vos articles, vos commentaires, vos photos sur la vie en Egypte, pour enrichir notre documentation et notre journal "Goshen".

Je saisis l'occasion pour vous adresser à tous en Israel et dans la Diaspora un chaleureux "HAG HEROUT SAMEACH" à l'occasion et nos meilleurs voeux pour un joyeux "YOM ATZMAOUT"

Avner A S S A E L
Président de l'Union à Haifa

REPARATIONS MORALES TRES VALABLES

****

Le positionnement officiel de l'Etat d'Israel et à sa tête le Président de l'Etat, Monsieur Haïm Herzog, a nettement été défini en faveur du groupe de Juifs d'Egypte impliqués dans la malheureuse "Parasha", dont aujourd'hui, s'il est impossible d'un côté de retracer les responsabilités précises, de l'autre il est par contre possible de reconnaître officiellement que ces hommes, cette femme, Marcelle Ninio, ont subi de dures épreuves. Officiers des forces de l'armée de Tzahal, ce n'est qu'en Décembre 1989 que la Télévision Israélienne leur a consacré deux soirées consécutives leur permettant de faire connaître au grand public israélien les peines souffertes durant de longues années de prison avec travaux forcés.

Trois noms, manquant à l'appel, condamnés à mort, le Dr. Moshé Marzouk, l'Ing. Shmuel Azar et M. Max Benett, resteront, dans la mémoire des Juifs d'Egypte, symbole de l'élan de ces jeunes Juifs à répondre à l'appel venu "d'en haut", à partir d'Israel. En tant qu'officiers ils étaient prêts à se sacrifier, a sacrifier leur vie-même jusqu'à la mort, au service du pays en guerre.

"Yihyé Zikhram Baroukh !"

EDITORIAL

S O M M A I R E
****

Couverture: Discours du Président de l'Etat d'Israel, M. H A I M H E R Z O G.

p. 2: Programme de nos activités.

p. 3: Réparations morales très valables. Editorial.

p. 4: La voix de l'Union. par M. Avner Assael.

p. 5: Poème de Rosy Menasche. Communiqué de Reuter.

p. 6: Distinctions.

p. 7: Suite, Félicitations, Remerciements, Omissions.

p. 8: L.I.S.C.A. - Photo et article de Mme Henriette Busnach.

p. 9: Présentation du livre paru en 1990 "Les Khamsins d'Antan" de Marcelle Fisher. par Samy Shemtov.

p.10: Lettres à la Rédaction.

p.11: Appel de la Rédaction. Livres parus.

p.12/13: Pensées philosophiques d'André Néher.

p.14: Lettre à notre Union de M. Shimon Shamir, Ambassadeur d'Israel en Egypte.

p.14: Lettre de notre Union au Ministère de l'Education et de la Culture.

Programme de nos activités
****

1.11.89 - Conférence:
- L'Age d'Or en Espagne et son influence sur les Communautés Juives d'Egypte, d'Espagne et d'Afrique du Nord. Saadia Gaon, originaire de Fayoum (Egypte).

Par M. Yaacov Levav.

30.12.89
- Bal traditionnel de Hannouka

3.1.90 - Conférence:
- Fonction de l'Egypte dans le processus de Paix.

Par M. Yoram Méital.

27.1.90 - Vernissage du peintre Eliahou Cohen.

7.2.90 - Conférence:
Astrologie - Légendes, prévisions du futur ou science ?

Par Me Daniel Goshen.

7.3.90
Fête amicale de Pourim.

4.4.90 - Conférence:
Les Juifs dans les Pays de l'Islam en Orient et en Occident.

Par Dr. Avraham Haïm.

(suite au prochain Numéro)

COMITE' DE REDACTION

Dina Brakha
Lucie Gottesman
Allegra Mizrahi

DISTRIBUTION

Gilbert Bar-On

Les articles n'engagent que leurs auteurs.

התאחדות יוצאי מצר

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפ

גושן Goshen

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

NO. 9 YOM HAATSMAOUT - MAI 1990 GOSHEN · B.P. 589, HAIFA, ISRAEL

DISCOURS DU PRESIDENT DE L'ETAT D'ISRAEL, HAIM HERZOG

****

"Je tiens à vous exprimer, au nom du peuple d'Israel et en mon nom, les sentiments de profonde reconnaissance pour le courage et le dévouement dont vous avez fait preuve dans l'accomplissement des missions qui vous ont été assignées, et pour l'endurance face aux souffrances dans l'enfer que vous avez traversé.

Votre comportement exemplaire est un modèle de sacrifice, de dévouement et d'héroïsme sans limite. Vous avez agi dans la totale clandestinité au risque de perdre la vie, en identification complète avec Israel, laquelle vous a mené à agir sans objection, et non pour en être récompensés.

Vous avez payé le prix le plus cher. Vous avez perdu la liberté pendant de longues années, alors que peu de gens étaient au courant de votre sort. Vous étiez perdus dans l'anonymat et la solitude.

Vous avez vécu des périodes difficiles pendant lesquelles s'infiltrait le doute de ne plus pouvoir retrouver la liberté et malgré tout, vous avez été en mesure d'endurer la souffrance.

C'est une épreuve des plus difficiles que seuls les plus forts sont capables d'y résister et vous avez pu le faire avec un courage infaillible.

Nul ne peut vous restituer les précieuses années perdues, mais nous devons essayer de vous compenser autant que possible, même si ce n'est que peu par rapport à vos souffrances.

Le peuple entier vous doit une dette d'honneur, ainsi qu'une profonde gratitude. Soyez bénis".

Discours inséré dans le programme télévisé "Haïm She Ka éleh", dédié à Marcelle Ninio et ses amis. (27-28 Décembre, 1989).

התאחדות יוצאי מצרים

גושן
Goshen

גיון מס' 10 ■ ראש השנה תשנ"ג - אוקטובר 1992 גושן ■ ת.ד. 589, חיפה 31004

דבר המערכת

לקוראינו היקרים,

בפרוס השנה החדשה אנו מאחלים לכם ולכל בני משפחותיכם את מיטב ברכותינו הלבביים לשנת שלום ובריאות והצלחה בכל מעשה ידיכם.

בהזדמנות זו חובה נעימה לנו להודות לחברי המערכת היוצאת על מסירותם המתמדת והעבודה הקשה שקדישו להוצאת עלון זה בעבר. אנו בטוחים כי חברי המערכת החדשה יכולים לסמוך על שיתוף הפעולה בינם לבין החברים היוצאים, דבר אשר יתרום להצלחת עלון זה.

על האירועים הרבים שהתרחשו בשנה שחלפה נציין את מלחמת המפרץ ופגיעתה הקשה למדינתנו. למרות טילי ה"סקאד" של סאדאם חוסיין אשר עיכבו לתקופת מה את המשך פעילותנו, הצלחנו בכל זאת לאחר פניות רבות ומרובות בפני עירית חיפה לקבל מועדון הנמצא ברחוב הגפן 15. מועדון זה הוקדש על שם חברנו המנוח **פרננד סדבון** אשר היה היוזם העיקרי וטרח רבות למימוש פרוייקט זה.

בברכת חברים וגמר חתימה טובה,

ה ה נ ה ל ה

המערכת משתתפת בצערה של **משפחת מזרחי** על אובדן יקירם וחברנו **סיזר מזרחי** אשר נפרד מאיתנו בטרם עת, בהשאירו מאחוריו חלל עמוק בקרב המשפחה והנהלת ההתאחדות.

רשימת חברי ועד התאחדות יוצאי מצרים בחיפה
שנבחרו כדין ביום 21.6.1992

יושב ראש ההתאחדות יהודה ח. כ״ץ.
לסגני היו״ר נבחרו החברים: אבנר עשהאל, גילברט בר-און.

ועדת תרבות
דיאן גרשון, אסתי בר-און, עו״ד דניאל גושן, אלי עובדיה.

ועדת אירועים
גילברט בר-און, פרדי גרשון, יוסף מזרחי, אבנר עשהאל.

מזכירות
אסתי בר-און, יהודה ח. כ״ץ, דליה עובדיה, בקי דרמון, ישראל נלסון.

קשרים עם גורמי חוץ ופנים
אבנר עשהאל, גילברט בר-און, עו״ד דניאל גושן, ישראל נלסון.

גביית דמי חבר
מרקו דרמון, ישראל נלסון, גרציה עשהאל, אלי כהן.

גזברות
יוסף מזרחי.

ביקורת
ד״ר יחזקאל פרון, יוסף עבאדי.

מערכת העיתון ״גושן״
גילברט בר-און, ישראל נלסון, אבנר עשהאל, פרדי גרשון, אלי עובדיה, יהודה ח. כ״ץ.

ועדת חברות
אלי עובדיה, אסתי בר-און, יהודה ח. כ״ץ.

עלינו להזכיר כי בסוף שנת 1990 הוענקו על ידינו מדליות למכובדינו:

- **מר אריה גוראל,** ראש עירית חיפה, כהוקרה על שיתוף הפעולה ההדוק איתנו ונכונותו המתמדת להיענות לצרכי ההתאחדות בחיפה.
- **מר לבוש מישורי,** יו״ר הארצי של התאחדות יוצאי מצרים בתל-אביב, להערכת פעולותיו למען יהדות מצרים.

ז.ל.מ
C.S.S

קרן ממשיכי מורשת קדושי קהיר
חלוקת מילגות - סטודנטים ועובדי מחקר

תקנון התחרות

1 - רקע

קדושי קהיר יישמו פרק מפואר ביותר בתולדות קהילת המודיעין הישראלית. לאחר מותם נתגלתה מסורת מופלאה של גבורה, מסירות והתמדה של קבוצת נוער יהודי במצרים, אשר גם כיום יכולה לשמש כאות מופת וסמל, ולאורם ניתן לחנך את הנוער הישראלי.

2 - מטרת הקרן

הנצחת זכרם של קדושי קהיר ושימור המורשת שלהם ושל החברים שפעלו איתם.

3 - הפעלת הקרן

- הקרן הוקמה ביוזמת ובעזרת המשפחות, החברים, המ.ל.מ (אתר ההנצחה לחללי קהיליית המודיעין) וידידים.
- הקרן מופעלת במסגרת הקרנות (ע"ש) להנצחת חללי קהיליית המודיעין ותפעל כפוף לנוהל קרנות ע"ש של המ.ל.מ.
- הקרן ממומנת מתרומות וכל פעילותיה ימומנו מתשואה שנתית או תרומות.

4 - תקנון הקרן

- הקרן תעניק מדי שנה אחת עד שנתיים 2000 ש"ח לעבודה המצטיינת באחד מהנושאים הבאים:

- פעילות יהודית/ציונית במצרים בשנים 1945-1956.
- עבדוה ביוגראפית על אחד משלושת קדושי קהיר (מאיר בינט, משה מרזוק, ושמואל עזר הי"ד).

- מתן המילגה יעשה על בסיס בחירת עבודת מחקר אשר תוגש לועדת הקרן במ.ל.מ., ת.ד. 32183, תל-אביב מיקוד 61321 ויכלול אחד מהנושאים המוצעים בסעיף 4א'.
- הצעות יש להגיש לועדת קרן ממשיכי מורשת קדושי קהיר במ.ל.מ. ב-3 עותקים. בחירת עבודת המחקר הזוכה במילגה תעשה ע"י ועדה שתורכב מאנשי אקדמיה העוסקים בנושא ונציגי הקרן.
- המ.ל.מ. שומר לעצמו את הזכות לפרסם את העבודה הזוכה, או כל עבודה אחרת שתוגש לתחרות.

5 - התחרות הינה פתוחה לכל הסטודנטים.

התחרות הינה פתוחה לכל הסטודנטים.

6 - בהסכמת הסגל האקדמאי של הפקולטה ניתן להגיש עבודות סמינריות שהוגשו כעבודות במסגרת הלימודים בפקולטה. גודל העבודה כפוף לנהלים הקיימים בפקולטה.

7 - ועדת הקרן תקבע ועדת שיפוט של לפחות 7 חברים מבין סגל ההוראה ומבין אנשי הקרן.

8 - חלוקת פרסים תקויים בערב חגיגי, שיתקיים במ.ל.מ. לא יאוחר מ-6 חודשים מיום הגשת העבודות של התלמידים.

9 - פרטים נוספים בדבר בביליוגרפיה, הנחיה וכו' ניתן לקבל מד"ר חיים סדיה, טלפון 03-868088 או מד"ר יוסף מרזוק טלפון 03-6691853.

המרכז ללימודים מיוחדים (מ.ל.מ) CENTER for SPECIAL STUDIES (C.S.S)
להנצחת חללי קהילת המודיעין

ת.ד. תל-אביב 32183 • מיקוד 61321 • טלפון 497509 (03) TELEPHONE • CODE 61321 • P.O.B. TEL-AVIV 32183
פקסימיליה FAX. 03-484731

התאחדות יוצאי מצרים

מ ב ר כ ת

את **ד"ר עדה אהרוני** - ילידת מצרים

על היבחרה לנשיאת האקדמיה העולמית לאמנות ותרבות.

עלי והצליחי!

בהתייחס למכתב הנ"ל שהביא כבוד ליהדות מצרים, הנהלת ההתאחדות בחיפה העניקה לחברתנו, **ד"ר עדה אהרוני**, בנשף השנתי שקיימנו ברוב פאר באולמי רון בחיפה בסוף שנת 1991, מדליה מתאימה לציון והוקרה.

World Academy of Arts and Culture
GOVERNING BOARD OF THE
World Congress of Poets
International Headquarters
3146 Buckeye Court Placerville, CA 95667 U.S.A.
Telephone (916) 626-4166
FAX: (916) 626-5922

October 20, 1991

FOUNDERS
†Amado Yuzon, Philippines (1906-79)
Pres. I WCP - Manila, Philippines 1969
Tin-wen Chung, Rep. of China
Krishna Srinivas, India
†Lou Tour, U.S.A. (–1984)

BOARD OF TRUSTEES
Tin-wen Chung, Rep. of China
Pres. II WCP - Taipei, Rep. of China 1973
Jeno Platthy, U.S.A.
Pres. III WCP - Baltimore, MD 1976
Byung-hwa Cho, Rep. of Korea
Pres. IV WCP - Seoul, Korea 1979
Rosemary C. Wilkinson, U.S.A.
Pres. V WCP - San Francisco, CA 1981
Justo Jorge Padron, Spain
Pres. VI WCP - Madrid, Spain 1982
Leopold Sedar Senghor, Senegal
Pres. VII WCP - Marrakech, Morocco 1984
Pres. VIII WCP - Corfu, Greece 1985
Justice S.Mohan, India
Pres. IX WCP - Madras, India 1986
Prince Chand Chirayu Rajani, Thailand
Pres. X WCP - Bangkok, Thailand 1988
Mahmoud Khalifa Ghanem, Egypt
Pres. XI WCP - Cairo, Egypt 1990
Osman Turkei, Turkey
Pres. XII WCP - Istanbul, Turkey 1991

EXECUTIVE OFFICERS
Pres.: Tin-wen Chung
Vice Pres.: Krishna Srinivas
Vice Pres.: A. Padmanaban
Sec. Gen.: Rosemary Wilkinson
Dep. Sec. Gen.: Ch'ing-Che Lo
Membership: Karl Bernard

INTERNATIONAL COMMITTEE
Advisor: Odon Betanzos Palacios, Spain
Ai Qing (XIII WCP - Beijing 1992)
Osman Turkay (XIV WCP - England 1993)
Esther Gress (XV WCP - Denmark 1994)
Yutaka Akiya (XVI WCP - Tokyo 1995)

Dr. Ada Aharoni, President XIII World Congress
57 Horev Street
Haifa, Israel 34343

RE: POETRY PEACE PRIZE LAUREATE

Dear Dr. Ada Aharoni,

I am glad to inform you that the Board of Trustees of the World Academy of Arts and Culture, has elected you laureate of the POETRY PEACE PRIZE for 1991.

The selection was made by the Prize Committee on the basis of the excellent Peace Poems you read at the World Congress of Poets in Istanbul (20-25 Sept. 1991), and on your moving book: FROM THE PYRAMIDS TO THE CARMEL.

The World Academy of Arts and Culture congratulates you on the original force and the urgency of your peace vision of the late 20th century, for the Middle East and the whole world. The various aspects of the joys and sufferings of peace and war you describe in your lyrical, clear and sophisticated poems confront landscapes of a world beyond war, gracefully and powerfully advancing towards the year 2000.

The Board of Trustees of the World Academy congratulates you as the "Peace Poet of Israel," and welcomes you to our Board.

With best wishes for a successful and fruitful World Congress of Poets XIII in Haifa, Israel (Sept.7-10, 1992).

Sincerely,
Rosemary C. Wilkinson

ד"ר עדה אהרוני, נשיאה עולמית בקונגרס משוררים

בקונגרס המשוררים הבינלאומי ה-12, אשר התקיים באיסטנבול, בספטמבר, נבחרה החיפאית, ד"ר **עדה אהרוני**, ברוב קולות, לנשיאה עולמית. בקונגרס זה הוחלט לקיים את הקונגרס הבא (11-7 בספטמבר 1992) בחיפה. הוא יהיה לזכרו של המשורר החיפאי הדגול ש. שלום.

ספרו הדו לשוני של ש. שלום: NEW POEMS, בתרגומה לאנגלית של עדה אהרוני, נבחר ע"י האקדמיה העולמית לתרבות ואמנות כנושא המרכזי של הקונגרס ה-13.

בכנס ה-12 באיסטנבול השתתפו 320 משוררים מ-52 מדינות, מישראל השתתפו יחד עם עדה, המשוררת **מרגלית מתתיהו**, אשר כותבת בלדינו, ומכהנת כמזכירה הכללית של אגודות הסופרים בישראל. השתתף כמו כן, המשורר **מייק שידמן**, יו"ר "קולות" ארגון משוררים הכותבים באנגלית בישראל.

הכנס ה-12 קיבל חסות ומומן בחלקו ע"י משרד התרבות של תורקיה. שר התרבות, **נמיק קמל זאיבק**, ושרים נוספים השתתפו בו והביעו דברי הערכה לנבי הדמה הגבוהה של הכנס, אשר אורגן ע"י **רומדי וילק'נסון**, מסן פרנסיסקו, יו"ר הקונגרס. המשורר ואיש הרוח, **טלאת הלמן**, מומחה לתרבות טורקיה ומרצה על נושא זה באוניברסיטת ניו יורק, פתח את ערב הגאלה, בדברים מאלפים על המשורר הלאומי של תורקיה: **יונוס אמרה**, אשר לזכרו התקיים הכנס ה-12. משתתפי הכנס החמנו לאירועי תרבות מרשימים שונים, ובהם אורטוריה על שיריו של יונוס אמרה ע"י הפילהרמונית התורקית, ומופע רב עוצמה של ריקודי הדרווישים.

בכנס השתתפו ממיטב המשוררים מכל ארץ, וביניהם: **יאשה קסלר** מקליפורניה, **ינו פלאטי** מהונגריה, **איוולין וולדנג** מקנדה, **נאימי דוזה** מספרד, **וינטה קאול** מהודו, **וטין וון שונג** מסין. המשלחות הגדולות במיוחד היו: מארה"ב, אירופה, סין והודו.

השיר של עדה אהרוני: "לאיסטנבול, לאיסטנבול", זכה לתשומת לב מיוחדת והופיע למחרת בעיתונות התורקית. השיר, בין היתר, מודה לתורקיה שהעניקה חסות לאבותינו, במשך 500 שנה, וביניהם, לסבתה י. דגינה, אשר נולדה באיזמיר. השנה, תורקיה ו-20,000 יהודיה, חוגגים את האירוע ההיסטורי החשוב הזה, והזמנו להשתתף באחד הקונצרטים של מוסיקת לדינו לציון אירוע זה. כאשר חצי מיליון יהודים ברחו מספרד בעת האינקוויזיציה ב-1492, הם קיבלו מחסה ובית אוהד בתורקיה.

ארבעת השפות הרשמיות של הקונגרס היו: אנגלית, צרפתית, טורקית וספרדית והיה תרגום סימולטני לשפות אלה. באי הכנס קיבלו במתנה הוצאה מהודרת של שיריו של יונוס אמרה, בתרגום לאנגלית.

האורח המרכזי שהאקדמיה העולמית לתרבות ואמנות הזמינה לקונגרס המשוררים הבינלאומי ה-13 בחיפה, בספטמבר 1992, הוא המשורר **יוסף ברודסקי**, חתן פרס נובל לספרות. עדה אהרוני מציינת שעם דמות מרכזית בשיעור קומה זה, היא בטוחה שהאירוע ההיסטורי הזה, המתקיים בפעם הראשונה בישראל, יהיה בעל חשיבות, עוצמה וערך רב, מבחינה לאומית ובינלאומית.

חיפה והצפון, 6.10.1991

ישראלית – כלת פרס „שירת השלום העולמי"

– מאת אריה קיזל, כתב „ידיעות אחרונות" –

המשוררת הסופרת החיפנית, ד"ר עדה אהרוני, היא כלת פרס „שירת השלום העולמי" – פרס יוקרתי לשירה, המוענק על-ידי האקדמיה העולמית לאמנות ולתרבות, בחסות אירגון יונסק"ו של האו"ם.

ד"ר אהרוני זכתה בפרס על קבץ השירים המיוחדים שלה „שלום למלחמות: זכרונות מאלכסנדריה". זהו ספרה ה-12 הזוכה לפירסום בינלאומי.

כלת הפרס, ילידת מצרים, היא מרצה לספרות ולסוציולוגיה בחוג ללימודים כלליים בסכניון, והיא חברה בארגוני ספרות ושירה רבים. באתרונה נבחרה לנשיאה העולמית של הקונגרס העולמי של המשוררים, ובשל כך יתכנס הקונגרס בשנה הבאה בישראל.

אמש העניק יונסק"ו בישראל את הפרס לד"ר אהרוני בחיפה. הטקס הרשמי ייערך ב-5 בדצמבר בעיר ברמן שבגרמניה.

הפעילות הציונית במצרים - 1917-1952

מאת שלמה ברד

"החלוץ" באלכסנדריה

מתוך לקט המאמרים

יד טבנקין - הוצאת הקיבוץ המאוחד

ב-1930 יזם הרב הראשי באלכסנדריה, דוד פראטו, בעזרת נכבדי הקהילה ובתמיכתם הפעי
של זיאק גוהר והברון ג'ורג' דה מנשה, הקמת "מועדון הנוער העברי באלכסנדריה"
Le Cercle de la Jeunesse Juive d'Alexandrie - מתוך רצון לטפח את החינוך היהו
והעברי בקרב הנוער המתבגר. ברבות הימים הפך מועדון זה ל"מועדון הנוער העברי מכבי
באותה תקופה פעלה באלכסנדריה עוד אגודת נוער ציונית בשם "התחייה", אשר עמדה בקש
הדוק עם .U.J.J, ושני חבריה המרכזיים - אלברט סטאראזלסקי ומוריס פרגיון - לקו
חלק בוועידות העולמיות של ה-.U.J.J, שהתכנסו בפריס ב-1926 וב-1933. מועד
"התחייה" שימש שנים רבות מרכז להפצת השפה העברית והרעיון הציוני בקרב הדור הצעי
הנוער היהודי באלכסנדריה גילה גם הוא עניין בהגשמה ציונית-חלוצית, והתלכד בתנוע
"החלוץ", שנוסדה באלכסנדריה באוקטובר 1934, ביוזמתו של איש גדוד העבודה שנאלץ לרד
מצריימה מסיבות בריאותיות - משה בן-אשר (1900-1954), מנהל המשרד לתיירות Palestine-
Egypt Lloyd. עמנואל בר-חיים, חבר קיבוץ רמת-רחל, ביקר במצרים ב-1935 כשליח מחלק
העלייה של הסוכנות היהודית, לשם הגשת סיוע לעולים מתימן שנתקעו במצרים בדרכם לאר
ישראל. הוא נפגש באלכסנדריה עם עשרות צעירים בסניף "החלוץ", שלמדו עברית בהדרכו
של משה בן-אשר והתכוננו לצאת להכשרה גופנית בחווה חקלאית ליד אלכסנדריה, השייכ
ליהודי רפאל טוריאל. במחצית השנייה של שנות השלושים עלו חניכי "החלוץ" לארץ-ישרא
אחר שהות ארוכה בחוות ההכשרה, והצטרפו לקבוצת "החוגים" - קבוצת חלוצים שישבה א
באיזור רעננה וכפר-סבא, בטרם יצאה להתיישבות קבע. שנים אחדות לאחר היווסדה הגדיר
עצמה תנועת "החלוץ" באלכסנדריה כתנועת "החלוץ הצעיר", המחנכת להגשמה עצמית במסגר
הקיבוץ המאוחד. ב-1938 יזם משה בן-אשר גם הקמת פלוגה ימית, "עלייה", כהכשרה ימי
לחברי "החלוץ".

מיזוג גלויות ומורשת

לכאורה, זה דבר והיפוכו: אם מעוניינים **במיזוג**, אז הכרחי לעשות ויתורים **ליחודיות**, אחרת זו טמיעה. לכל הדעות, מבחינה לאומית, מיזוג הגלויות הוא הכרחי, "כור ההיתוך", אך גם אי-אפשר לבטל או להזניח את המורשת היהודית אשר שמרה עלינו מאות ואלפי שנים. זה נושא רחב ומורכב מאלמנטים רבים, חברתית, תרבותית, כלכלית ועוד.
בכתבה זו אני אתרכז בפן אחד של הבעיה והוא: נוסחי תפילה ובתי הכנסת.

■■■ **רקע:** בתנ"ך, התורה אינה מצוה על תפילות כלל, אלא עבודת ה' והפולחן סביב לה היו **הקורבנות** למיניהם. רק אחרי חורבן בית המקדש, החכמים התקינו את הצורך בתפילות כתחליף לקורבנות שהופסקו עקב החורבן והגלות. נוסח התפילות היה קצר והיה מקובל אצל כל עדות ישראל בארץ ובגולה.
עם הזמן ועקב אירועים מקומיים ואיזוריים, על התפילה הבסיסית, נוספו "חידושים" שונים, מזמורים, בקשות, תחינות ועוד. התפילות התלוו במנגינות ובלחנים שהיו מושפעים מהאווירה של סביבתם (שהיתה שונה בכל מדינה), וכך כל קהילה יהודית פיתחה במשך הזמן מורשת ומינהגים שהיו שונים במקצת או בהרבה מקהילות אחרות. זר שהיה נקלע אצל קהילה אחרת כמעט שהיה אבוד!
■■■ **בתי כנסת:** הם היו המרכז הרוחני, החברתי והדתי שלה. היות ורוב הקהילות היו הומוגניות לא היו בעיות של מינהגים או מורשת (למעט בקהילות אשר קלטו מהגרים) בית הכנסת היה מרכזי של העיר או של השכונה, ולפי עושרה של כל קהילה, בתי הכנסת שלה יצגו את מעמדה.
■■■ **בארץ:** בישוב הישן עד מלחמת העולם הראשונה וכמה שנים אחריה, רוב היהודים חיו בערים הראשיות: ירושלים, יפו, חברון, חיפה, טבריה, צפת ועוד. כל עדות ישראל של הגולה היו "מיוצגות" בפסיפס היהודי. כל עדה, זרם, תת-עדה וכת, היה לה בית-כנסת שהתרכזו סביבו, למעשה רוב בתי הכנסת היו חדרים קטנים שההדר היה רחוק מהם. באותה שכונה וגם באותו רחוב היו בתי-כנסת של: ספרדים אוטנטים, איטלקים, סטנבולים, חלבים, גרוזינים, בוכרים, תימנים, מוגרבים ועוד. לאשכנזים היו חצרות של כל אדמור ואדמור, חסידים וליטאים, ועוד. הם היו כמו-כן שקועים בחיי הקהילה הקטנה שלהם וכלל לא חשבו על איזו צורה של מיזוג. "נישואי תערובת" (בין יהודים!) היו בעיה בפני עצמה ולא תמיד זה נגמר בקלות!
■■■ המצב בארץ התחיל לקבל תפנית עם גבור זרם העליה והתרחבות הערים והמושבות. הישוב בארץ גדל פי כמה וכל התשתית הראשונית לא התאימה ולא הספיקה לדרישות של המדינה המתפתחת בקצב מהיר. העולים אשר התיישבו בשכונות הותיקות, התמזגו עם תושביה הותיקים, אך לגבי הישובים החדשים, כולל בערים הערביות שננטשו, ההתפתחות היתה בכיוון אחר.
■■■ עם התרבות זרימי העליה, כורח השעה היה בהקניית ערכים בסיסיים לחיים משותפים, בעיקר לימוד השפה העברית והכשרת מקומות עבודה להמונים. נושא מיזוג נוהגי פולחן וחינוך לתודעה אחידה נדחו למועדים מאוחרים יותר.

מדיניות קליטת העליה של שנות הארבעים והחמישים, היתה של ריכוזים אתנים והומוגניים של העולים, אם כי בכמה מקומות "עירבבו" אוכלוסיות שונות.
למעשה בחיי היומיום האוכלוסיה חיתה בחברה כמעט סגורה מבחינה עדתית, והמגעים הרחבים היו בבתי הספר ובמקומות העבודה. החיים החברתיים היו סביב המשפחה, הקרובים והקהילה העדתית הישירה. הבעיות התחילו עם התבגרות הצעירים ובשירות בצה"ל. הם נפגשו עם צעירים מתרבויות ומנהגים שונים.

ד"ר י. פרון

הרעיון לבנות בית-כנסת בנוסח האחיד

"בני עקיבא" היא תנועת-נוער דתית-לאומית. רוב חבריה במצרים התפללו בנוסח הספרדים
ועדות המזרח (ורובם לא ידעו שיש נוסח אחר!)
כשעליתי ארצה בשנת 1947 נשלחתי לקיבוץ הדתי "יטירת צבי". הם היו מתפללים בנוסח
אשכנז, אך היות והתפילה היתה בעברית צברית צחה (בניגון לא מזרחי) לא היו בעיות של
הסתגלות. בבית הכנסת של הקיבוץ לא עשו סחר-מכר וכיבודים של המצוות כנהוג בכל בתי
הכנסת של הספרדים, האווירה היתה חיובית ונעימה!
בבסיסי צה"ל האווירה לא היתה שונה, זאת הודות למאמציו של הרב הראשי לצה"ל, האלוף ש
גורן, שעשה רבות למיזוג גם בתחום הפולחן. העובדה שהבחורים האשכנזים-חרדים לא שירתו
בצבא הקלה על המיזוג!
בשנת 1950 השתחררתי ועברתי לגור עם ההורים בדירה של "הרכוש הנטוש" בקרית-אליהו
בנין של בית-כנסת לא היה קיים בשכונה, אך התקיימו "מניינים" רבים בחדרים מאולתרים
שהתארגנו על בסיס עדתי בהם התקבצו יהודים בודדים בשבתות ובחגים.
בבית החולים מס' 10 שהיה מורכב ממספר צריפים בלב השכונה, עוד מימי המנדט, היה ב
צריף רחב ששימש כבית-כנסת צבאי. הרב הצבאי הנוכחי, האלוף גד נבון, התגורר בשכונה
הוא ליקט סביבו צעירים יוצאי-צבא מכל העדות ואיפשר לאזרחים להתפלל בשבתות וחגים
בבית הכנסת הצבאי, וכמובן גם התפילה וגם האווירה היו ברוח הזמן. מניין זה התקיים
יותר מ-10 שנים עד שבית החולים עבר למקום אחר, ורוב המתפללים הקבועים עברו לגור
בשכונות החדשות.
בשנת 1963 התחתנתי ועברתי לגור בשכונת "רמת שאול" שקמה לא מזמן. כמו כל השכונות
הלא-דתיות, הרשויות המיישבות לא דאגו למבנים ציבוריים חוץ מבתי-ספר יסודיים וגני
ילדים. על בית-כנסת לא חשבו כלל! אך בכל זאת יהודים רוצים להתפלל, לפחות בשבתות
וחגים, והדרך הפתוחה והמעשית היתה בהתכנסות באחת הכיתות של בית-הספר של השכונה
שוב אותה תופעה של "מניינים" קטנים על בסיס עדתי טהור.
בבית-הספר "רמות" במעלה דרך-צרפת, התארגנה קבוצת צעירים יוצאי צבא וחניכי תנועות
נוער ציוניות, והחליטה לארגן מניין מיוחד ברוח הזמן בו יוכלו להתפלל יחד באווירה
שונה. במניין הזה התפללו יוצאי עדות שונות והתפילה היתה בנוסח האחיד. הגרעין גובש
ועשה חיל וקירב הרבה צעירים וותיקים שנהנו מהאווירה הנעימה, ובכיתה של בית-הספר
המשיכו להתפעל יותר מ-20 שנה עד שראינו שקשה להתפתח בתנאי צנע!
מספר בעלי יוזמה, ביניהם עבדכם הנאמן, החליטו ליטול יוזמה ולדאוג לבנין הקבע של
בית-הכנסת ושגם יהיה לתפארת של השכונה. מעשית זה לא היה פשוט או קל. לבניין ציבורי
שותפים הרבה גורמים וכל אחד חושב בכיוון שונה. גם המימון היה בעיה קשה בפני עצמה
עלי לציין שמי שאין לו אורך רוח ועצבים מברזל, הי מרים ידיים כבר בהתחלה!
בעז"ה בניין בית הכנסת הושלם בשנת 1987, והתחיל המירוץ לצקת לתוכו את האווירה
המתאימה. נבחרו ועדים בהם פעלו רק המוכשרים, ושייכותו העדתית של הנבחר לא היה לה כל
משקל. שרבבנו לתפילות את היופי שהיה בכל עדה וכך התקבל מוצר מעניין ומושך. אירועי
הבר-מצוה, חתונות, אזכרות ועוד הביאו מתפללים חדשים מהשכונה וגם עזרו במימון
ההוצאות של בית-הכנסת שגדלו כתוצאה מאחזקה נאותה ומתוכניות פיתוח. גם לצד הרוחני
הועד דאג לטפח: נקבעו שיעורים קבועים ללימוד תורה, כולל שיעורים מיוחדים לעוליב
החדשים. אירגנו אירועים חגיגיים בחנוכה, בפורים, ביום העצמאות וביום ירושלים
קירבנו את תלמידי בתי הספר למורשת היהודית הלכה למעשה, וכל מעיינינו הוא להנחיל את
המורשת לדור הצעיר, שלצערנו בתי הספר הממלכתיים ממעיטים בטיפוחה.
לסיכום, זה היה מבצע לאומי אדיר ומגיע ליוזמיו ברכת "יישר כח" והלוואי שירבו כמוהו
בישראל. אני תקוה שכל אלה העוסקים בצרכי ציבור באמונה, ה' מצליח את דרכם.

ד"ר י. פרו

Nous publionsici quelques extraits de la lettre recue du Prof. V.D. SANUA, de New-York. Nous nous ferons un devoir de lui communiquer les noms et adresses des interesses.

St. John's University
GRAND CENTRAL AND UTOPIA PARKWAYS
JAMAICA, NEW YORK 11439

DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

TELEPHONE:
(718) 990-6368
FAX:
(718) 990-6705

May 4, 1992

"**Dear Mr Bar-On,**
I am basically interested in collecting a few oral histories from Egyptian Jews who had problems leaving Egypt and finding out how they have adapted to their new enviornments.
I hope that with your contacts, you will be able to identify a number of individuals who would be willing to talk about their experiences prior to their departure from Egypt.
My plan is to spend a few weeks in October in Israel and conduct these interviews."

Sincerely,

Victor D. Sanua, Ph.D.

Cher Monsieur,
Nous avons l'honneur d'accuser réception de vorte estimée du 9 mai 1992 dont le contenu a eu toute notre attention. Suite à votre demande voici la liste des personnes disposées à'vous relater leurs aventures avant, durant et après leur libération des camps d'internement en Egypte ainsi que la longue voie de leur integration heureusement positive au sein de l'Etat D'Israel.
D'autre part nous esperons pouvoir recruter encore d'autres cadidats avec la publication de votre lettre dans notre prochain bulletin Gochen qui doit paraitre a Rosh Hasana.
Veuillez croire Cher monsieur, à l'assurance de notre haute consideration.

Lister des nons a consulter
Avner Assael, Kamhi Reovven, Israel Nelson, Gilbert Bar-On.

Mesdames et Messieurs,

Je voudrais remercier notre Président, M. Lebesh Mishori, pour le privilège qu'il m'accorde de m'adresser à cette honorable audience et rendre aussi hommage aux donateurs pour leur généreuse contribution à nos Institutions.

Aujourd'hui, après plus de 40 ans, quoique l'on dise
On a les tempes grises
On ne peut pas se féliciter
D'avoir la même vivacité.

Pour faire pleurer, c'est plus facile que de faire rire

Si c'est mieux, si c'est pire
Je vous laisse à vous le soin de choisir

Deux facteurs sont essentiels à l'existence de l'être humain

La VIE et la LIBERTE qu'on peut perdre du jour au lendemain.
Le premier, la VIE qu'on prend d'un condamné à mort
Le second, la LIBERTE d'un détenu politique qui ignore, sans jugement quel sera son sort

En Egypte, en 1948, arrêtés en tant que Sionistes
Considérés par nos coreligionnaires comme rêveurs et fantaisistes
On nous jeta impunément
Dans le Camp d'Internement

En ce jour solennel de fête
Je veux prétendre être poète
Et crier à tue-tête
VIVE ISRAEL, Oui c'est elle et rien qu'elle
NOTRE PATRIE ETERNELLE.

NELSON ISRAEL

התאחדות יוצאי מצרים - סניף חיפה והצפון

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מה**עלון "גושן"**, בטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה הכרוכה בהוצאת עלון זה נעשית ב**התנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, **החכנה** כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 30 ש"ח לאדם (60 ש"ח לזוג), 2 ש"ח לחודש! שאותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **"התאחדות יוצאי מצרים - חיפה", ת.ד. 589, חיפה 31004.**

בצפיה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

בחזדמנות זו אנא רישמו לפניכם שמתקדמות ההכנות למסיבת חנוכה וציון סוף השנה האזרחית שתערך במוצאי שבת, 26 לדצמבר 1992 (נר אחרון של חנוכה) ומקווים להשתתפותכם.

לפרטים נוספים נא להתקשר להי"ה:

אסתי וג'ילברט בר-און ■ טל. 510554

נלסון ישראל ■ טל. 528587

אבנר עשהאל ■ טל. 244479

בכבוד רב,

הנהלת התאחדות יוצאי מצרים

סניף חיפה והצפון

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Sombres Souvenirs de Port-Saïd

****

Peut-on prétendre que nous n'y étions pas ???

Nous résumons, faute de place, les détails communiqués par la famille de M. Josseƒ Bouskeila, qui fut nommé en 1865 Grand Rabbin de Port-Saïd.

A ce titre, et en tant que Citoyen Français, il fut invité à l'ouverture officielle du Canal de Suez, ainsi qu'à la première de l'opéra AIDA. Ces deux événements étaient présidés par la Reine Eugénie.

Son fils, Pinhas, observant, comme son père, le rite religieux, acquit l'Hôtel de France, et là en tant qu'hôtelier, il ne devait pas lui-même travailler le Shabbat.

En 1934-35 cet Hôtel a dû abriter, loger et nourrir les convois de la grande Aliya du Yemen. Parmi ces immigrants, figurait M. Israel Kéissar, aujourd'hui Ministre des Transports.

En 1939-41, ce même Hôtel devait s'occuper des Juifs Allemands, Tchèques, Hongrois et Polonais, travestis en touristes, venus dans des bateaux qui devaient transiter le Canal. Grâce à l'aide de M. Bendesly, propriétaire des Grands Magasins SIMON ARTZ et des membres de la Communauté, ces mêmes "touristes" étaient clandestinement embarqués par petits groupes, dans des barques à voile en route pour Eretz Israel.

En 1956, profitant de la nationalisation du Canal, les parents du président GAMAL ABDEL NASSER occupèrent l'Hôtel sans bourse délier.

En 1967, M. Pinhas fut invité à 4 heures du matin en pyjama et menottes en main, pour "quelques minutes" (selon leurs dires) à la Police. Celà devait durer 10 mois, durant lesquels il fut transféré d'une prison à l'autre pour empêcher tout contact avec la famille

C'est ainsi que quelques mois après son arrivée en Israel, et dans un petit Sriƒ à Kyriat-Khoƒ, il devait succomber sous le poids de l'âge et des souffrances endurées.

BOUSKEILA, un nom avec les sombres souvenirs d'une famille Juive d'Egypte.

NELSON ISRAEL

דו"ח פעילות השנה שחלפה

השנה שחלפה הצטיינה בפעילות עניפה. על אף החורף הקשה מאוד שהיה לנו, התקיימו המפגשים הקבועים באולם זה בכל חודש. השתתפות החברים היתה די ערה, למרות הקשיים. בל נשכח שחלק מחברינו באים מהקריות אך בדרך כלל מצפים למפגשים אלה בקוצר רוח ובאים ברצון.

עלינו לציין שבשנה זו, הודות למאמצים גדולים, ופניות אין ספור של הועד ובעיקר של חברנו המנוח **פרננד סדבון** בעירית חיפה, הצלחנו לקבל מהם מועדון ברח' הגפן 15, המצוייד בקו טלפון, חשמל, מים ומטבחון. חשיבות המועדון הזה היא בכך שהיא מהווה כתובת עבורנו, ומקום שבו נוכל להיפגש, לארגן חוגים, ספריה וכו'.
קראנו למועדון הזה על שם **פרננד סדבון ז"ל.**

בחג החנוכה אירגנו מסיבה רבת משתתפים לפתיחת המועדון בנוכחות **מר אברהם לנדאו,** מנהל אגף הרווחה של עירית חיפה שבירך מטעם העיריה ואיחל לנו הצלחה. אנו מקיימים במועדון תוכנית פעמיים בשבוע לקבלת פניות החברים, גם טלפונית. מטרתנו היא למלא את המקום תוכן חיובי.
כמובן יש עוד הרבה מה לעשות והחברים מוזמנים לבוא לשם, להרבות פעילות, להציע הצעות ולתרום את חלקם בהידוק הקשרים.

עוד פעילות מוצלחת היתה המסיבה השנתית ב-31.12.92 תתן חסותו ובנוכחותו של ראש עירית חיפה **מר אריה גוראל ורעייתו.** קיבלנו הן מראש העיר והן מחברים רבים שבחים לגבי המסיבה הזו. אין צורך להזכיר את המאמצים הכבירים שהושקעו על ידי חברי הועד במכירת הכרטיסים, בארגון התוכניתת של ערב זה, שהפך למסורת אצלנו הודות להקפדה על כל הפרטים. ארגון הישיבה באותו ערב, טיב הארוחה והתוכנית האמנותית. שום מאמץ אירגוני וכספי לא נחסך על מנת להבטיח את הצלחת הערב.

בוודאי יש גם להזכיר את הטיול האחרון שערכנו ב-16.5.1992 לתחנת החשמל בנהריים, לעתיקות בית שאן ולהר הגלבוע.
טיול שנתי זה הפך גם הוא למסורת. הוא מאוד מבוקש על ידי חברים רבים, בעיקר בגלל אכילת הפול, הפיתות, הביצים, הבצל והטחינה כדת וכדין שהוגשו כיד המלך בפארק על יד צומת גולני. הכל באווירה חגיגית, אביבית ונעימה.
הפעם בגלל לחץ החברים שרצו להשתתף בטיול הוספנו עוד מיניבוס נוסף לאוטובוס.
70 חברים השתתפו ומכולם שמענו רק שבחים לארגון המעולה, לאוכל הטעים ולמדריך המוצלח.
כל האירועים הנ"ל יכלו להתקיים אך ורק הודות למאמצים של כל חברי הועד ובמיוחד משפחת בר-און אשר דאגו לביצוען המוצלח של כל הפעילויות.

לידיעת החברים:

מועדוננו ברח' הגפן 15 פתוח בכל יום חמישי בין השעות 17:00-19:00
טל. 04-512517.

- היו"ר הארצי של התאחדות יוצאי מצרים **מר מישורי לבוש** מבקש למסור בזה לכל חברינו **ברכת חג שמח, שנה טובה ומועדים לשמחה.**
- החברים מתבקשים לרשום לפניהם שועדת התרבות של מזכירות ההתאחדות בחיפה כבר החלה בהכנות לנשף המסורתי שיתקיים בסוף השנה האזרחית 1992 והודעה מפורטת בנדון תשלח לחברים בעוד מועד.
- תודתנו נתונה בזה לידידתנו **הגב' לבנה זמיר,** עורכת הספר **"תבשילים מארץ הנילוס"** ממנו שאבנו המתכון המצרי "דג ספריטו" המתפרסם בעלון זה.
- בהזדמנות זו הרינו להביא לידיעת המעוניינים ש**הגב' לבנה זמיר** הוציאה לאור קלטת וידאו עם המתכונים המתפרסמים בספרה.
ניתן לרכישה אצל המו"ל בטלפון 03-6957570.

דברי הספד שנאמרו על ידי א. עשהאל, יו"ר ההתאחדות בחיפה
בזמנו בעת הלווייתו של חברנו היקר **פרננד סדבון ז"ל.**

10.4.1991

פרננד היקר.
התאספנו כאן, מי מקרוב ומי מרחוק, משפחתך הנאמנה, חבריך מהתאחדות יוצאי מצרים, מהעבודה, מהמוסדות, אשר הכירו אותך כאדם טוב, נדיב, ישר ועקשן למימוש מטרותיך הקדושות והטהורות, בעל תכונה נהדרת לעזור בכל עת וללא לאות לזולת, זאת עוד מימי העליה הגדולה ממצרים משנות ה-50 ועד היום.
כבעל ואב, בכל מקום שנמצאת, חשבת תמיד על יקיריך. לא חסכת מימון ומאמץ, בשיחות טלפוניות גם בינלאומיות. הם היו ונשארו גאוותך, למרות המרחק הרב שהפריד בינכם. דאגת, ועוד איך דאגת! וגם את זה עד לרגע האחרון.
לא מספיקים המלים להלל נאמנותך ליהודים יוצאי מצרים. תמיד התנדבת, תמיד פעלת מבלי לדבר. המבצע האחרון, הישגת עברונו מעירית חיפה במאמצים מרובים משרד מרוהט ברחוב הגפן, עם חשמל וטלפון שישמש מועדון לחברי ההתאחדות בחיפה.
בימים האחרונים, כאיש חזון, בעת ביקורי אותך בבית החולים, מסרת לי את מפתח המועדון ואמרת: "הנה המפתח, אני השגתי את המועדון, אתם תמשיכו לפעול בו אחרי".
באנו כאן היום להעניק לך את הכבוד האחרון הראוי לך בהוקרה על פעולותיך החיוביות והרבות אליהן נרתמת ללא הרף למרות מצב בריאותך הלקוי.
אם לפעמים היו חילוקי דיעות בינינו ופגענו בך, אנו מתנצלים ומבקשים את סליחתך.
היה שלום פרנדד יקירנו. זכרונך ישאר חרוט לעד עמוק בליבנו.

יהי זכרך ברוך, אמן!

ADIEU FERNAND, QUE TON AME REPOSE EN PAIX. AMEN!

תמונת מזכרת מפתיחת המועדון ע"ש חברנו פרננד סטבון ז"ל שנערך בחנוכה (דצמבר) 1991.

ברכות ההתאחדות לחברינו המפארים במעשיהם את ארגוננו בחיפה
אברהם דואק ויהודה ח. כ"ץ

תמונות מטיול הפול השנתי המסורתי בגליל, שנערך בחודש מאי 1992.

חדשות ת.ע.ל.י.

TA'ALI NEWS AND VIEWS

עלון מידע לחברי ת.ע.ל.י. – תנועה עולמית לאחדות ישראל • גליון מספר 7 יוני 1992

World Movement for a United Israel

דבר המערכת

גיליון מס' 7 של חדשות ת.ע.ל.י. מסמל תפנית בפעילות התנועה, ובביצוע שלב חשוב להשגת המטרות שלשמן חוקמה התנועה לאחדות ישראל.
אין ספק כי תקופה זו מחייבת ורואיה לחכפלת המאמצים לחחרבת השורות, כי האירועים באיזור, המתיחות בין הסיעות שלעיתים סותרים יעד נעלה זה, התחלת החידברות בין ארצות העימות, דורשים התלכדות עם ישראל בארץ ובתפוצות.
כדי לתגיע אל היעד הנכסף "וכיתתו חרבותם לאיתים..." צריך להיות לא רק צודק, אלא גם חזק. חוזק ועוצמה בנויים על מוסריות פנימית, ודוגמה אישית. "שורה אחת" המעוררת כבוד וריצון לעשיה למען עתיד טוב יותר לעם ישראל ולעמי האיזור.
ת.ע.ל.י. החלה זה מכבר בארגון סידרה של מפגשים ונכסים כדי לקוא למוסדות ואישים ולחסב את שימת הלב לבעיות היסוד: האלימות בחברה הישראלית (בכבישים, במקום העבודה, בכנסת ובכל מקום), דת ומדינה יחדות בין חילוני ודתי בין כל האזרחים מכל הדתות, שיוויון זכויות בעליה ובקליטה, תעסוקה ודיור. אם נצליח להציל את לפיד האחדות - יתכן וייטב לכולנו ונוכל לדווח בכנס חשנתי הקרוב על הישג אמיתי.

ל. מישורי

שיר מספר השירים של רוזי מנשה

Douleurs du Temps
Hymne a la Paix

ESTY AHLAN !
****

Tu sais accueillir
les amis importants
mais tu sais
également
ouvrir les bras
aux nouveaux venus.

Je n'appartiens
ni au premier
ni au deuxième
groupe de personnes.

Mais je te retrouve
sur mon chemin
toi Esty "ahlan"
toujours prête
à tendre l'oreille
et donner
chaleur en même temps que
fraîcheur,
toi
aux conseils
éclairés par ton
intelligence pratique.

Ahlan Esty !

****

ברכות ההתאחדות לחברות

ד"ר עדה אהרוני
בספרה החדש על יהדות מצרים במאה ה-20
מהנילוס לירדן

רוזי מנשה
על הוצאת ספרה החדש בשפה הצרפתית
Douleurs du Temps
Hymne a la Paix

להלן שיר מספרה של **רוזי מנשה**:

C'est la guerre, ce 1991
****

Cet immense oiseau
monstrueux
couleur de boue et de sang

qui pond selon la latitude
de petits et de grands oeufs

éclosant en d'autres oiseaux
qui tendent au gigantisme
couleur de boue et de sang

ils offensent la lumière
du soleil le jour
le sourire de la lune
et des étoiles la nuit.

Cette gangrène brune
n'a de cesse de croître

elle est très populaire
car elle sert à défendre
à tort ou à raison
hommes femmes et enfants.

Mais voilà les tueurs
poindre le poignard
hâtif
perçant la chair vive
semant haine et mort.

L'épicentre redevient
la haine du juif
du sioniste, de l'israélien,

et le lancement sur sa tête
de trente-neuf scuds réels.

Je ne pourrai jamais plus
lutter sincèrement
contre toutes les guerres
sans distinction.

Jamais tant que la
haine du juif
ne sera pas morte
de mort naturelle
dans les discours
enflammés
dans la presse hystérique
dans les bulletins
de propagande
dans les cimetières
et dans les synagogues profanés
dans les courses aux armements
pour détruire le foyer juif
Israel.

Immense oiseau monstrueux
je ne t'aime pas.

Mais je ne peux vivre
sans voir mon peuple
vivre une paix
véritable et durable.

****

BIOGRAFIE DE L'AUTEUR

Née au Caire en Novembre 1934.
A vécu, étudié et enseigné
à Alexandrie, à Suez et à Port-Tewfik.

En Août 1955 elle s'est rendue à Milan, en Italie, pour y poursuivre ses études supérieures d'Assistante Sociale. Plus tard elle y a étudié à l'Ecole de Hautes Etudes d'Interprétariat. A travaillé dans ces domaines et d'autres encore.

Depuis fin 1980, a fait son Aliyah en Israel.

LIVRES lus et recommandés par **Dina Brakha**
****

Ecrits par des Juifs d'Egypte ou ayant trait aux Juifs d'Egypte.

1967 - (Fr) - BEN DAN "La guerre secrète - L'espion qui venait d'Israel. Ed. Fayard.

1974 - (H.) - BAT - YEOR " Jews in Egypt".

1975 - (F.A.)- LUCIEN NAHUM "Les otages du Ciel" " Shadow 81" - Film aussi.

1988 - (H) - DOV ROSENHECK " Mon chemin au Kibboutz Bror - Hayil".

1990 - (Fr) - Dr. JACQUES HASSOUN " Les Juifs du Nil" 2ème édition. Ed. Minerve, Paris.

1991 - (Fr) - RAYMOND STAMBOULI " Les clés de Jérusalem, deux croisades françaises en Egypte". Co-éditions Le Scribe - l'Harmattan.

1991 - (H) - Me AVRAHAM MATALON " Eshel Avraham". Ed. Le Makhon Ha Ivri, Jérusalem.

1992 - (H) - SHALOM COHEN "Inchaara, la fille d'Alexandrie "

1992 - (H) - ROBERT DASSA " Khazarà lé Kahir". Ed. Misrad Ha Bitakhon.

1992 - (F) - LEVANA ZAMIR " Vidal Mosséri".

1992 - (A) - Dr. MIKHAEL M. LASKIER " The Jews of Egypt, 1920/1970" - New York University Press, N.Y. - London. (Les bulletins de "Goshen" y sont cités comme référence).

1992 - (H) - Dr. ADA AHARONI " Mé Ha Nilus lé Yarden"

1992 - (F) - ROSY MENASCHE " Couleurs du Temps". Recueil de poèmes.

(H) = en hébreu
(F) = en français
(A) = en anglais

****

מתכון מסיפרה:

דג סְפְּרִיטוֹ

דג מבושל ברוטב ספריטו • (עם כורכום ולימון). כדאי לבשל בכלי "פיירקס" המיועד להגשה, כדי להימנע מהעברת הדג מכלי לכלי, כי בהעברה עלול הדג להתפורר מעט.

5 שיני שום מעוכות	לטגן את השום המעוך בשמן החם עד שיתחיל להזהיב.
3 כפות שמן	
2 כוסות מים	כאשר מתחיל השום להזהיב, להוסיף מיד את המים
מיץ של לימון גדול	הקרים, ולאחר מכן את כל שאר החמרים.
3 עלי סלרי קצוצים דק	להרתיח את הכל למשך 4 עד 5 דקות.
מלח	
פלפל אנגלי	
¼ כפית כורכום	
1 ק"ג דג אמנון הגליל או קרפיון	לחתוך את הדג המנוקה לפרוסות בגודל בינוני. (רצוי שלא לחתוך את בטן הדג בזמן הניקוי, על מנת לקבל נתחים יפים ומסודרים). להוסיף את נתחי הדג לנוזלים הרותחים על האש. אם הנוזלים אינם מכסים את הדג, יש להוסיף מעט מים ולתקן את התיבול. להביא שוב לרתיחה, להנמיך את האש ולהמשיך לבשל בסיר לא מכוסה למשך 15 עד 20 דקות לכל היותר.
	להגיש חם או קר, בתוספת לחם בשביל הרוטב.
1 ביצה טרופה (לא הכרחי)	*לגיוון:* לפני תום הבישול, אפשר להוסיף ביצה טרופה עם מעט מלח, ולבחוש במהירות בתוך הרוטב הרותח, עד שהיא נקרשת והופכת את הרוטב לסמיך ומקושט בנקודות לבנבנות. להמשיך לבשל עוד 2 או 3 דקות ולהוריד מעל האש. תוספת זו תהפוך את הרוטב למעניין יותר. להגיש חם או קר, בתוספת לחם.

תוכן העניינים

- דבר המערכת
- רשימת חברי ועד התאחדות יוצאי מצרים בחיפה
- קרן ממשיכי מורשת קדושי קהיר
- ד״ר עדה אהרוני
- מיזוג גלויות ומורשת, מאת ד״ר י. פרון
- הרעיון לבנות בית-כנסת בנוסח האחיד, מאת ד״ר י. פרון
- מכתב פרופ׳ ו.ד. סנואה מניו-יורק
- כתיבת מכתב בעשרים שניות, מאת ישראל נלסון
- ימים שחורים בפורט סעיד, מאת ישראל נלסון
- דברי הספד לפרננד סדבון ז״ל, יוזם מועדון ההתאחדות בחיפה
- תמונות מהטיול המסורתי בגליל
- תעודות הוקרה של אברהם דואק ויהודה ח. כ״ץ
- ת.ע.ל.י. - דבר המערכת + שיר מספרה של רוזי מנשה
- ברכות ההתאחדות לחברות ד״ר עדה אהרוני ורוזי מנשה
- ספרים מומלצים ע״י דינה ברכה
- תבשילים מארץ הנילוס - מתכון מסיפרה של לבנה זמיר

צוות מערכת העלון:

- **גילברט בר-און**
- **יהודה ח. כ״ץ**
- **אבנר עשהאל**
- **ישראל נלסון**

הדברים המתפרסמים בחוברת זו הם על דעת כותביהם בלבד!

עריכה והדפסה: מיכאל לחמן בע״מ

פבזנר 62, חיפה 33135 ■ טל. 04-641706, פקס. 04-667327

התאחדות יוצאי מצרי

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

Goshen

חיפה והצפ

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

No. 10 ■ NOVELL ANI - OCTOBRE 1992

GOSHEN ■ B.P.589, HAIFA ISRAEL

פעילויות ארגוננו
במרוצת שנת 1991/92

אוקטובר 1991
גיל המעבר, השלכות תיפקודיות על בני הזוג
ד"ר אריאל אהרוני

נובמבר 1991
לקראת המשא ומתן לשלום במזרח התיכון
ד"ר יאיר הרשפלד

דצמבר 1991
מסיבת סוף שנה אזרחית

ינואר 1992
עתונאות ותקשורת
העיתונאי אריה קיזל (ידיעות אחרונות)

פברואר 1992
פניני הומור ותיסכולם
הסופרת פנינה שכטר

מרץ 1992
יהדות מצרים בתחילת ה-120
עד יציאת מצרים השניה
מרסל פישר

יו"ר ההתאחדות בסניף חיפה
על כל חברי המזכירות
מאחלים לחברינו
שנה ברוכה בשמחות ובריאות טובה.
מי יתן ויבוא עלינו במהרה השלום המיוחל לארצנו!

התאחדות יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

גיליון מס' 11 ■ אייר-סיון תשנ"ג - מאי 1993 ■ גושן - ת.ד. 589 חיפה 31004

ציוני דרך

עלינו להזכיר כי בסוף שנת 1992 הוענקו על ידינו מדליות הוקרה למכובדים הבאים:

- **מר אריה גוראל, ראש עיריית חיפה,** כהוקרה על שיתוף הפעולה הפורה בין מוסדות העירייה והתאחדות בחיפה.
- **מר מוחמד בסיוני, שגריר מצרים בישראל,** על תרומתו ומאמציו למען השלום באזורנו.
- **מר אבנר עשהאל,** כהוקרה על פועלו ותרומתו כיושב ראש של ההתאחדות בחיפה, במשך שלוש השנים האחרונות.
- **גב' רוזי מנשה** לרגל הוצאת סיפרה הראשון *"Couleurs du Temps"* בצרפתית.

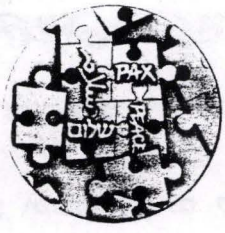

דוגמה למדליית השלום שהוענקה לשגריר מצרים בישראל ולגב' רוזי מנשה

דבר המערכת

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מה**עלון "גושן"**, בטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה הכרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים.** על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים שאותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **"התאחדות יוצאי מצרים - חיפה", ת.ד. 589, חיפה 31004.**

בצפיה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

בכבוד רב,

הנהלת התאחדות יוצאי מצרים

סניף חיפה והצפון

איחולינו הלבביים, **לחברנו מר אפרים דובק** לרגל המינוי כשגריר ישראל בהודו, אחרי כהונה מוצלחת בקהיר.

מינוי זה מוסיף יוקרה וגאווה **למר דובק ומשפחתו** וגם לנו יוצאי מצרים שליוו אותו כברת דרך ארוכה.

כ"ה לחי!

המערכת

מסיבת חנוכה המסורתית

בערב ה-26 לדצמבר 1992, נר שביעי של חנוכה, קיימנו את הנשף השנתי המסורתי של חג האורים, באולמי רון בחיפה, כאשר מאורע זה בא לציין גם סיום השנה האזרחית. ההיענות היתה מירבית והאולם היה מלא מפה לפה.

כיבדו אותנו בנוכחותם כמה אישים רמי מעלה, ביניהם ראש עירית חיפה בליווי רעייתו; שגריר מצרים בישראל, מר מוחמד בסיוני; מר לבוש מישורי, יו"ר ההנהלה הארצית של ההתאחדות; הגב' לבנה זמיר, יושבת ראש אגודת ידידות ישראל-מצרים; מר פפושדו אלבר, מנכ"ל חברת פטרוכימיה.

ארוחת הערב היתה ברמה של חמישה כוכבים, בתוספת סופגניות חמות, רכות וטעימות לציון חג המכבים. התוכנית כללה תזמורת, זמרת נהדרת בעלת קול ערב ומיוחד ורקדניות - שכולן הפיחו מצב רוח מרומם, והרקידו את הנוכחים לצלילי שנות השישים - לא נצא ידי חובתנו אם לא נציין את רקדנית הבטן המפורסמת, דבי, שגופה הגמיש וביצועיה הנהדרים סחטו מהנוכחים תשואות כפיים סוערות.

לאחר ברכת הדלקת הנרות, פתח את הערב יושב ראש הנהלת ההתאחדות בחיפה, מר יהודה כ"ץ, שאיחל לנוכחים ערב מהנה, והזמין הן את ראש העיר והן את השגריר בסיוני לשאת את דבריהם.

ראש עיריית חיפה, מר אריה גוראל איחל להתאחדות יוצאי מצרים המשך התרחבות, הצלחה ושגשוג, בפעולותיה הברוכות למען להאדיר שמה של קהילה מפוארת, במצרים, שהיתה ואיננה עוד.

שגריר מצרים בישראל, מר מוחמד בסיוני נשא נאום בשפה הערבית ובו הביע את תודתו על ההזדמנות שניתנה לו להיות נוכח במסיבה בין יוצאי מצרים, והפגין במילים חמות את בטחונו שהשלום בוא יבוא לאיזורנו, אפילו אם הוא מתעכב ומתמהמה, ואיחל לישראלים, כל העם בציון, שיצאו לטיולים בחוצות דמשק, כפי שהם מטיילים בחאן חלילי אשר בקהיר.

בערב חגיגי זה, הוענקו על ידי ההתאחדות שלוש מדליות ליקירי הארגון, כאות הוקרה ותודה על פועלם ותרומתם למען ההתאחדות ולמען השלום. המדליה הראשונה הוענקה לראש העיר, שאינו חס מזמנו וממרצו, למען הארגון. המדליה השנייה מכסף טהור המסמלת את השלום הוענקה לשגריר בסיוני, למען פעולותיו והופעותיו בכל הארץ למען האחווה, הרעות והשלום בין הערבים ובין הישראלים; והמדליה האחרונה, לחברנו וידידנו, מר אבנר עשהאל, עם סיום כהונתו כיושב ראש ההתאחדות, לאחר שלוש שנים של עבודה ברוכה, ענפה ופורייה.

המערכת

ביקור שגריר מצרים בחיפה

ביום שני, 8.2.1993, נענה שגריר מצרים בישראל, **מר מוחמד בסיוני** להזמנתו של ראש עיריית חיפה וערך ביקור קצר בעיר חיפה

קבלת הפנים לאורח הנכבד נערכה בהיכל העירייה, שבה נשא ראש העיר, **מר אריה גוראל** נאום ברכה קצר, שבו העלה על נס את כמיהתו של העם בציון לשלום, ציין בסיפוק את חיי השותפות בין הערבים והיהודים בעיר הכרמל, זה עשרות שנים, והביע את תיקוותו שהעיר חיפה תהיה אם ומודל לעידן השלום שבדרך, ושנבואתו של ישעיהו וכיתתו חרבותיהם לאיתים ולא ידעו עוד מלחמה תתגשם בתקופה הקרובה, ואולי אף בשנה הנוכחית. אמן.

שגריר מצרים, **מר בסיוני**, הרחיב את היריעה, ברך על חיי השותפות והרעות והאחווה בין היהודים והערבים בחיפה, והזכיר שתקופת הפריחה ביהדות ספרד, היתה בזמן שלטון המוסלמים בארץ זו, ועם התהפך הגלגל, התחילה עונת הנדודים והרדיפות והפרעות ביהודים שנפוצו, עקב גירוש ספרד.

בתום שלב הנאומים, עטו העיתונאים על השגריר במטר שאלות, שנסבו בחלקם המכריע על בעיית המגורשים, והשפעתם האפשרית על תהליך השלום. לזכותו של השגריר ייאמר שהוא ענה על כל השאלות, מבלי להחסיר אף אחת מהן, ענה באריכות, הפגין מיומנות, הוכיח סבלנות, נתן תשובות ישירות, בניסוח בהיר וברור, ללא ניסיון התחמקות מאחורי הלשון הדיפלומטית.

ראש העיר מצא לנכון להזמין למפגש זה, לצד הפקידות הבכירה בעירייה, את חברי ועד יוצאי מצרים בחיפה והצפון, במטרה שהשגריר ורעייתו ירגישו במקצת 'בבית', שהמפגש יישא אופי פחות נוקשה, פחות פורמלי. תרומתנו אנו, חברי הוועד של יוצאי מצרים, היתה בהענקת אווירה חמה ולבבית למפגש זה, תרומתנו התבטאה בהחלפת דעות ורשמים וזכרונות מימים עברו, עם השגריר ורעייתו, ועוד בשפה הערבית המצרית העסיסית.

ראש העיר הוכיח שוב, בפעם המי יודע כמה, מיומנות בבחירת האנשים המתאימים ביותר למאורע מיוחד, מוצלח ובעל חשיבות לאומית זו.

יבורך שגריר מצרים, החותר ללא לאות להעמיק שיתוף הפעולה בין מצרים וישראל, והפועל יומם ולילה למען להקהות מחריפות החיכוך, הסכסוך בין העם הפלסטיני והישראלים והפועל לקירוב לבבות ולמען דחיפת עגלת השלום קדימה.

אלי עובדיה

מצרים מאה שנות היסטוריה

1848-1954 - אבני דרך

1848 - מוחמד עלי, רב הפעלים, גנרל אלבני, שנשלח על ידי השולטן בתורכיה לשלוט במצרים, הולך לעולמו.

1856 - סעיד פשה, מעניק לצרפתי פרדיננד דה לספס, זכויות מרחיקות לכת לצורך כריית תעלה שתקשר בין ים סוף, לבין הים התיכון, בין התנאים המחפירים המשפילים שניתנו, אספקת פלחים מצריים לצורך העבודות חינם אין כסף - עבדות. עקרונות המהפיכה הצרפתית נעצרו מלכת בארץ הנילוס. 10 אחוז מהרווחים העתידיים מהתעלה, מוקצאים לדה-לספס. לממשלת מצרים, מקציבים רק 15 אחוז. על כל 3 דולרים לעם המצרי בשלמותו, מעבירים שני דולרים לאיש אחד!!

סעיד הולך לעולמו זמן קצר לאחר חתימת ההסכם עם דה-לספס, ובנו איסמעיל נעשה שליט מצרים, בשם התאר, 'חדוי' שנקנה בכסף מהשולטן התורכי.

1869 - פתיחת תעלת סואץ, ברוב פאר והדר, בנוכחות קיסרים ומלכים מאירופה. האופרה 'אאידה' של ורדי, מושמעת בפעם הראשונה בבנין האופרה בקהיר, שנבנה במיוחד לצורך המאורע הזה. איסמעיל, מסתבך בחובות אדירים, ממשיך לקחת הלוואות בריבית רצחנית, נופל טרף קל בידי בנקאים ממולחים, ומצרים שוקעת והולכת בחובות מעיקים.

1876 - מצרים למעשה בפשיטת רגל - המעורבות האנגלית/צרפתית, מקבלת תחילה צביון כלכלי, "פיקוח" על ממשלת מצרים, על ידי יועצים, על התקציב והוצאות במצרים, - היועצים ממליצים - איסמעיל מבצע - השלטון במצרים, דה פקטו עובר לידי היועצים.

1879 - איסמעיל מודח, יוצא לגלות לאיסטנבול, על סיפון יאכטה בכבוד ובהדר, בדיוק כפי שיצא מאוחר יותר פארוק, האחרון בשושלת מוחמד עלי. בנו תאופיק, מונה במקומו. החדווי החדש, איש אפור, פחדן, חלש אופי, מלא חששות שמא גם הוא יודח - נכנע ללא עוררין ליועצים הזרים.

1882 - בתקופה זו, הצבא המצרי נשלט ברובו על ידי קצינים ממוצא ארמני. בגלל עובדה זו, ובשל אי-קידום קצינים מצריים קולונל עוראבי מתקומם נגד תאופיק.

הפוליטיקאים במצרים שאינם שבעי נחת מתאופיק, מצטרפים לקולונל עוראבי, והשליט המצרי, רך הלבב מבקש עזרת בריטניה וצרפת כנגד עוראבי במטרה לשמור על כסאו.

שתי המעצמות נענות ברצון לקריאתו של חדווי תאופיק, הזדמנות פז להכנס במצרים דרך הדלת הראשית. צרפת ברגע האחרון מקבלת 'רגלים קרות' יוצאת מהמשחק. בריטניה, לאחר הרעשה כבדה על אלכסנדריה, נוחתת, ובקלות, ממגרת את המרידה, עוראבי נכנע בתל כביר - נשפט ויוצא לגלות לעשר שנים. תחילת כיבוש בריטי במצרים, שנמשך 72 שנה עד 1954.

1883 - לורד קרומר, הנציב הבריטי, למעשה שליט מצרים העליון, שולט ביד רמה ומכניע את החדווי תאופיק כליל לרצונו. אי השקט בגלל הכיבוש אט אט מחלחל וחודר לכל השכבות, בכל מצרים. אי שקט שנמשך עם עליות ומורדות, עד יציאת בריטניה בשנת 1954.

1892 - תאופיק מת - בנו עבאס, בן 18, עלם צעיר ללא שום ניסיון פוליטי עולה במקום אביו חדווי במצרים. במרוצת השנים הוא מתגלה כרודף כספים ועושר מופלגים. הסולטן בתורכיה, מנסה בהזדמנות של החלפת השלטון במצרים, לעשות תרגיל, ולהוציא את סיני מתחום הריבונות המצרית. לורד קרומר הבריטי מתנגד בחריפות רבה, ומכניע את הסולטן, בקלות ראוייה לשבח.

1905 - כתם דנשאוי.

קצין בריטי יורה בכפר דנשאוי להנאתו, בצהרי יום ביוני, ביום חם במיוחד. שריפה פורצת כתוצאה מהירי, קהל נזעם יוצא ורודף אחר הקצין. הנ"ל בורח, רגלי בחום כבד מנשוא, ומוציא נשמתו, יותר מהחום הכבד מאשר ממכות שאולי ספג מהתושבים. הבריטים עורכים מסע עונשין, בראשות שופט קופטי, בוטרוס גילי (הסבא של מזכיר האו"ם הנוכחי). הבריטים תולים 4 אנשים בפומבי, בכפר, מלקים כשמונה תושבים אחרים, ושולחים למאסר עם עבודות פרך עוד כעשרה אנשים.

האכזריות, ההתנשאות והעריצות יצאו מן המרצע - ללא בושה וללא כלימה. הכיבוש במלוא כיעורו. פירוט מלא - למאורעות כפר דנשאוי הונצחו במוזיאון בקהיר, לדורי דורות.

1907 - לורד קרומר מוחלף, לא במעט בגלל הסערה הבינלאומית שחולל מעשה הבריטים כנגד הכפר דנשאוי. שלטון הדיקטטורה והעריצות של אנגלי אחד, עוברים בירושה לאנגלי אחר.

1914 - מלחמת העולם הראשונה פורצת - תורכיה מצטרפת לגרמניה כנגד בריטניה, אנגליה מנתקת כליל את מצרים מהשולטנות בתורכיה, החדווי עבאס מודח, ובמקומו ממנים האנגלים חוסין קאמל, דודו של עבאס, בתואר סולטן מצרים.

1918 - התקוממות סעד זגלול, והגלייתו עם חבריו לאיי סיישל. ההתקוממות דועכת, אי השקט נמשך.

1924 - בריטניה, מכירה בריבונות המצרים על ארץ מצרים, אבל תעלת סואץ נשארת בחסות בריטית וכוח צבאי בריטי מורשה לחנות באיזור התעלה.

1942 - מלחמת העולם השנייה בעיצומה - הנציב הבריטי במצרים, חודר לארמון עבדין בכוח, עם שלושה טנקים, ומכריח את המלך פארוק, למנות כראש ממשלת מצרים את נחאס פשה הנוח לבריטים ולבעלי הברית. פארוק נכנע ומפגין פחד וחולשה. העם במצרים זועם על השפלה זו. נזרע הזרע למהפכת הקצינים החופשיים במצרים שפורצת עשר שנים יותר מאוחר.

1952 - ינואר - השבת השחורה.

חטיבה משוריינת בריטית, עושה ימטווחי על תחנת משטרה מקומית באיזור תעלת סואץ, התוצאה, כמאה הרוגים וכאלף שבויים, המעצמה הבריטית מאבדת עשתונות, משתוללת וכושלת. שרירי הזרוע חייבים להיות נשלטים על ידי תאי המוח, והשלטון הבריטי לא השכיל להבחין בזאת מבעוד מועד.

מצרים, כל כולה, רותחת, השסתום האחרון לזעם האצור זה שנים ארוכות יוצא בפרץ אדיר. למחרת, שבת, קהל של עשרות אלפים, יוצא בחוצות קהיר להפגין נגד הזוועה, נגד ההרג, נגד ההשפלה, נגד הבריטים והזרים, העוזרים להם. הקהל מכלה זעמו תחילה במכוניות בריטיות ואמריקניות כאחד, ממשיך בהעלאת בתי מסחר בריטים וזרים באש וממשיך, בהשפעת האחים המוסלמים, בהעלאה באש של בתי קולנוע ומועדוני לילה המפיצים תרבות זרה, לדעתם, לרוח האיסלאם.

המשטרה המצרית - כלל אינה מפריעה לקהל העצום הזה להעלות באש כל דבר המריח בריטי.

הצבא, כלל לא יוצא ממחנותיו להרגיע או להשליט סדר, ראשי המטות ואלופים עסוקים בהכנות לנשף הגדול שמתקיים באותו יום בארמון עבדין, מטעם המלך פארוק, לרגל הולדת בנו, יורש העצר.

קהיר עולה באש, והנהגת מצרים ובראשם פארוק, מסביב לשולחנות ערוכים, אוכלים מכל טוב, ושותים לחיים. נאצר וחבריו הקצינים החופשיים, מחליטים להקדים לוח הזמנים, לתפוס השלטון במצרים בקיץ אותה שנה, בזמן שממשלת קהיר יוצאת לחופשה באלכסנדריה.

1952 - יולי

נאצר, עאמר ונגיב, עם חבורת הקצינים החופשיים, תופסים השלטון במצרים, במהפיכה שקטה, חלקה, וללא שפיכות דמים. מהפכה לבנה יחידה במינה, ללא הקזת דם, וללא עריפת ראשים.

פארוק, מלך מצרים, השוהה בארמונו באלכסנדריה, מודח ויוצא לגלות לאיטליה. בסוף אותה שנה, המלוכה מתבטלת כליל במצרים, הרפובליקה המצרית החדישה בראשית צעדיה.

1954 - בריטניה עוזבת, ודאי באי רצון בולט, את אזור תעלת סואץ, ויוצאת כליל ממצרים. במאמר מוסגר, אפשר לציין, שנראה שבריטניה חיכתה להזדמנות הראשונה, לחזור ולשלוט בסואץ. ואכן היא ניסתה לעשות זאת, בשנת 1956, ביחד עם צרפת, ובשיתוף מדינת ישראל. ניסיון שנכשל.

לאחר כ-72 שנות שלטון בריטי, לאחר כאלפיים שנות שלטון זר במצרים, העם המצרי בראשות נשיא מצרי שולט בארץ במצרים.

אבן א-ניל

קהיר מארחת ועידת פיסגה
של מנהיגי יהדות העולם

השנה שבה מדובר, באופן טבעי יכולה להיות רק בתחילת המאה הזו, ודאי לא בימים טרופים אלו - ליתר דיוק, מדובר בשנת 1915.
מנהיגי היישוב היהודי דאז, **דוד בן-גוריון, חיים וייצמן, זאב זבוטינסקי** וגם **יוסף טרומפלדור**, התכנסו בקהיר, בעוד מלחמת העולם הראשונה בעיצומה.
הבעיה שעל המדוכה היתה האם על הישוב היהודי בארץ ישראל לנקוט עמדה במלחמה המתחוללת בין בריטניה וצרפת מחד, לבין גרמניה ותורכיה מאידך, או לשמור על נייטרליות ולא לתמוך בצד כלשהו.
חילוקי הדעות, כמו בכל נושא אחר בין מנהיגי הדור דאז, היו תהומיים.
וייצמן, בעל האורינטציה הבריטית המובהקת, קרא ליהודים בארץ להתייצב ללא פשרות לצד בריטניה ובעלי בריתה במלחמתה נגד גרמניה ותורכיה - ויצמן גרס שאמנם תהיה בעיה לישוב היהודי בארץ עם השלטון התורכי, אבל לטווח ארוך לאחר נצחון בריטניה ותבוסת גרמניה ותורכיה, ירווח ליהודים והיישוב היהודי יצא נשכר. וייצמן האמין באמונה שלמה בנצחון בריטניה ותבוסת גרמניה ותורכיה.
בן גוריון, גרס שאסור בתכלית האיסור ליהודים בארץ ישראל להתייצב כנגד התורכים השולטים בארץ, כי משמעות הדבר גזרות קשות, שספק אם היישוב היהודי יכול לעמוד בהן, מה גם שהגזרות הללו, אם יונחתו, יעודדו פרעות מצד ההמון הערבי המשולהב, והתומך בתורכיה כנגד הבריטים בכל מאודו ונפשו.
בן גוריון, האמין שרק תורכיה חזקה וגדולה, עם המון לאומים ועמים בתוכה יש מקום ויש תקווה להקמת בית לאומי ליהודים בארץ ישראל.

זבוטינסקי, האמין שאין לסמוך לא על תורכיה ולא על בריטניה, אלא אך ורק על העם היהודי לבדו, ורק יישוב יהודי חזק יכול להקים מדינה יהודית, והישענות על תורכיה או בריטניה היא אשלייה מסוכנת, חזיון תעתועים!
טרומפלדור, קצין הצבא של הצאר הרוסי, חתר בכל כוחו, כאיש המעש, להקים לגיון יהודי לוחם, אשר יצטרף לבריטים במלחמתם כנגד גרמניה ותורכיה, מתוך אמונה, שכוח צבאי זה יהווה זרוע לצבא היהודי במולדתו בבוא העת.
התיזה של בן גוריון לא זכתה להצלחה, והוא עזב את קהיר מלא אכזבה ונסע לארה"ב להמשך המאבק למען הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל, הבריטים תמכו בטרומפלדור, בהשפעתו הברוכה של וייצמן, ועזרו להקמת גדוד יהודי, בפיקודו של טרומפלדור, וכך הוקם גדוד מובילי הפרדות, שנשלח לחזית התורכית, בגליפולי.
סיפור המפלה המוחצת של הבריטים בחזית גליפולי, עשרות אלפי ההרוגים והפינוי משם בשן ועין, לאחר מלחמה עיקשת ונבונה של קצין תורכי צעיר ושאפתן, בשם מוצטפה קמאל, הלא הוא אתאתורק, רשומים בספרי ההיסטוריה.

אבא של שי

טקס חלוקת מילגות
מקרן קדושי קהיר

מר סעדיה יוסף, יו"ר התאחדות יוצאי מצרים באור יהודה, הזמין אותנו להשתתף באירוע זה ולהציע שני מועמדים לקבלת מילגות מטעם קרן קדושי קהיר.

הטקס התקיים ביום שלישי, 16 בפברואר 1993, בבית מרכז מורשת יהדות בבל באור יהודה, בנוכחות כמאה מוזמנים.

דברי ברכה נאמרו על ידי:

- **מר מרדכי בן-פורת,**
  יו"ר מרכז מורשת יהדות בבל
- **מר ראובן פז,**
  מ"מ וסגן ראש העיר אור יהודה.
- **מר סעדיה יוסף,**
  יו"ר התאחדות יוצאי מצרים באור יהודה.
- **מר אבנר עשהאל,**
  מטעם התאחדות יוצאי מצרים בחיפה

תודתנו נתונה להתאחדות באור יהודה ובמיוחד ליושב ראש שלה **מר סעדיה יוסף** על הזמנתו האדיבה.

להלן דברים שנשא חברנו **אבנר עשהאל** בשם התאחדות יוצאי מצרים בחיפה:

נשיאות נכבדה! קהל נכבד! חברי!

בשם התאחדות יוצאי מצרים בחיפה והצפון, אני שמח לברך אתכם בערב זה של חלוקת מילגות על ידי קרן קדושי קהיר, שהתאחדות יוצאי מצרים עומדת בראשה. אנו שמחים מאוד ולנו הכבוד להשתתף במאורע זה. חשוב לעודד את הצעירים על ידי מילגה ולא רק על ידי מילגה, אלא על ידי פעולות של עזרה ממשית, להשלים את לימודיהם ולנצל את ההזדמנות הניתנת להם כדי להתקדם במסלול הידע, המדע והמורשת של עם ישראל.

אנחנו מעוניינים שגם אותם הצעירים, אחרי גמר לימודיהם, יתעניינו, יעמיקו ויחקרו את מורשת יהדות מצרים בכדי להאדיר את יהדות המזרח ובכדי שכל העם ידע מה יהדות זו תרמה ועושה למען עם ישראל ומדינת ישראל. אני מבקש להודות לאלה הפעילים ולעודד אותם על מנת שמורשת יהדות מצרים תקבל את התאוצה הראוייה.

כפי שידוע לכם, בנוסף להתאחדות באור יהודה, בתל-אביב, בחולון ובבת ים, קיימת גם התאחדות כזו בצפון הארץ, בחיפה ובעכו.

אנחנו בצפון עוסקים בפעולות תרבות ומנסים בכל כוחותינו לגייס את האנשים הנכונים שיכולים לעזור לחקר ושמירת מורשת יהדות מצרים.

אנחנו בחיפה גם מוציאים לאור עלון פעמיים בשנה ומקדמים את המורשת על ידי פעולות חודשיות. אנו מארגנים הרצאות, מסיבות, טיולים וכו'.

כמו-כן אנו מעודדים את החברים בינינו לבוא ולהשתתף בפעולות אלה על מנת להאדיר את המורשת של יהדות מצרים.

אני רוצה לנצל הזדמנות זו ולהזמין את הקהל שנוכח הערב. **מר בן פורת** מכיר אותנו וגם הירצה בפנינו בחיפה. אנו בוודאי נזמין את כולכם לבוא ולהשתתף בפעולותינו בשבועות הקרובים כדי שתדעו ותראו שבנוסף למרכז הארץ, גם בצפון קיימת פעילות עניפה כזו. חשוב מאוד שנהיה כולנו מאוחדים.

אני רוצה פעם נוספת לדבר אל לב הצעירים שמקבלים את המילגה הערב "מי יתן שנוכל בעתיד גם להמשיך ולהוסיף על המילגות והפעילויות האלה כדי שתוכלו לקדם את יהדות המזרח כולה. **היו ברוכים והצליחו!**"

אבנר עשהאל

מרכז מורשת יהדות בבל

התאחדות יוצאי מצרים
קרן מלגות ע"ש קדושי קאהיר
באור-יהודה

ערב אזכרה
ליחזקאל קזז ז"ל

טקס חלוקת מלגות מקרן קדושי קאהיר

ליל פסח שני - פסח 7.4.1993

ברכה לפסח של יציאת מצרים השנייה

עו"ד דניאל גושן

חג הפסח, על סדריו ומנהגיו מתייחד בזה שהוא התכנסות משפחתית בה מתענגת המשפחה על מסורת עם ועל מנעמי אכילה שבעלדיהם אין חגיגה שלמה.

המנהג והסדרים נשארו עמנו מימי קדם והם מתקיימים במשך אלפי שנים בבתי בני ישראל בכל אשר יהיו. ההגדה של פסח, היא קטע היסטורי של חיי עם ישראל, ונקראת בלשון הגלות והבית כדי שבני המשפחה יבינוה וישננו אותה מידי שנה. משתתפים בקריאת ההיסטוריה כל בני המשפחה מבעל הבית וזקניו ועד הפעוטות השואלים את הקושיות.

כמצוות הכתוב רואים עורכי הסדר כאילו יצאו ממצרים בכל דור ודור. זכינו לעוד שתי יציאות מצרים מודרניות בשנים 1949 ו-1956 לאחר היציאה הגדולה מעבדות לחירות.

אלה היושבים אל השולחן הערוך מכל טוב מרבים לספר בתולדות העם וההיסטוריה שלו, בשהותם במצרים ובגאולתם ביציאתם ממנה.

עמים שקעו ואימפריות נפלו ואחרים עלו על הבמה. תבל נושבת גדלה, כוחות איתני הטבע פגעו בהם והכחידום ואילו העם הזה עודנו קיים כמאז ימיו הראשונים ועודנו שומר את חוקיו, נאמן לעצמו וזוכר את צרות אבותיו. עודנו מתפלל להי אלוהיו במילים בנות אלפיים שנים, עם העבדות והחופש, ישראל.

הדברים נשמרו הודות לחוקת הפסח המופיעה בספר שמות פרק י"ב אותה נצטווה משה להעביר לבני ישראל שעדיין היו בעבדות אצל המצרים וכל מכות הי בהם לא ריככו את ליבו של פרעה לשחרר את עם ישראל, עד שתוכננה המכה הקשה מכולן - היא מכת בכורות. האם אלוהים היכה בהם בעצמו ולא שלח את מלאך המשחית לבצע את המכה הזאת? כדי שלא ייפגעו בני ישראל היה צריך לתת סימן למלאך המשחית. על כן נצטוו בני ישראל לגדל בבתיהם שה תמים זכר בן שנה, ולמח זכר - כדי שלא יהיה אנדרוגינוס. ביום החג הוא הארבעה עשר לחודש ניסן - הוא ראש חודשים ראשון לחודשי השנה שחטו את הכבש והשתמשו בדמו לסימון המזוזות והמשקופים כדי שהמלאך המשחית יפסח על בתי בני ישראל ולא יפגע בבכוריהם - ילדים ומקנה צאן שהיו בבתיהם.

המושג פסח פירושו דילוג ובנוסף להוראתו כחג החירות יש לו גם שימושים מעשיים ומודרניים כמו זה הפוסח על שתי הסעיפים, דהיינו מפשק את רגליו כמדלג על העיקר.

מצוות הי היא כי בני ישראל יזכרו את היום הזה ויחוגו אותו לדורותיהם ואמנם עם ישראל לדורותיו מקיים מצווה זו. החג הזה הוא אחד משלושת החגים החשובים של בני ישראל באשר הם.

בחוקת הפסח נקבעו הכללים כי היום הראשון והשביעי יהיו ימי שביתה ממלאכה וכי בשבעת הימים מ-14 עד 21 לחודש נאכל מצות ולא מחמצת. כדי שלא נשכח את המרורים שהאכילו אותנו המצרים בימי העבדות, עלינו לאכול את המצה עם מרור - עשב ירוק שראשיתו מתוק וסופו מר. זאת גם חלק מההיסטוריה של עם ישראל אשר ראשית בואם למצרים היתה לשבור שבר מחמת הרעב בארץ וסוף שהייתם שם היה באכילת מרורים מידי נוגש המצרי שהעבידם בפרך.

בחוקת הפסח אנו מוצאים מושגים שחזרנו והשתמשנו בהם בחיים המודרניים של עם ישראל המתחדש בארצו, ללמדנו עד כמה דברי הספר הקדוש אקטואלים בכל הזמנים.

משה קרא לכל זקני ישראל ואמר אליהם **משכו** וקחו לכם צאן למשפחותיכם.

היום נהוג מושג זה בצה"ל כאשר מדברים על **משיכת** ציוד ממחסנים.

אחרי שמשה מסביר לזקנים כי מטרת סימון המזוזות והמקופים בדם השה נועדה לאפשר למשחית לפסוח על בתיהם - מצווה הוא עליהם לשמור את הדבר הזה לחוק להם ולבניהם **עד עולם.** והוא שנאמר: **והגדת לבנך** ביום ההוא, כלומר וספרת לבנך ביום חג הפסח את הנס שעשה לנו אלוהים ביום מכת בכורות מצרים והכניעם.

מושג שני חשוב שאנו מוצאים בחוקת הפסח הוא המושג **אזרח**. הי אמר למשה ואהרון "זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו, תושב ושכיר לא יאכל בו. וכי יגור אתך גר ועשה פסח להי הימול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו, והיה **כאזרח הארץ** וכל ערל לא יאכל בו. תורה אחת תהיה **לאזרח** ולגר הגר בתוככם.

אם כן רואים אנו כי אזרחותנו הישראלית ניתנה לנו בני ישראל הנימולים כבר בחוקת הפסח. לא פלא הוא איפוא, שמדינת ישראל העצמאית חוקקה את חוק השבות ובו הוקניתה אזרחות ישראלית אוטומטית בהקפידה לבדוק כי רק מי שהוא יהודי באמת יזכה לקבלה.

יציאת מצרים לא היתה רק מעבר משעבוד לחרות אלא, ואולי בעיקר, מעבר מקבוצה נכנעת ומנוצלת לעם של אזרחים חופשיים ומוכרים.

משנכנס אדר מרבים בשמחה

בגלל קירבת חג הפורים, נתקבלה החלטה שהפעילות החודשית שלנו שתחול ב-3 במרץ 1993, תהיה "מפגש חברתי לכבוד פורים".

החלטה זו נתקבלה בשמחה רבה על ידי החברים וכבר הפכה למסורת אצלנו. ההיענות היתה גדולה, ההתלהבות עוד יותר. כמאה איש השתתפו.

זו היתה הזדמנות להיפגש, לשיר ביחד, לטפוח על השכם, לרקוד לצלילי התקליטן הצעיר שסחף את כולם. השמחה היתה כללית ומושלמת.

אוזני ההמן והעוגות היו טעימים וכל אחד נהנה גם מן השתייה, חמה או קרה לפי רצונו.

ההגרלות רוממו את האווירה הכללית. התרבושים והתחפושות, גם אם מעטות, הוסיפו לאווירה החגיגית. בקיצור ערב מהנה ומאוד מוצלח.

חן חן למארגנים שכרגיל לא חסכו ממירצם, זמנם וכוחם כדי לשוות לנו ערב נפלא.

להתראות במסיבה הבאה...

אבנר עשהאל

האמנים שבינינו

לא נחטא לאמת אם נאמר שקהילת יהודי יוצאי מצרים היא בין הקהילות הקטנות ביותר בארץ, אבל מאידך קהילה זעירה זו מצטיינת בכמה תחומים כגון שליטה בשפות, צמאון לדעת, נהירה לספרות, מוסר עבודה גבוה וכו'...

והנה בנוסף למעלות הללו, נתבשרנו בזמן האחרון שבנוסף לסופרים, למרצים, לבנקאים, ישנם בינינו אמנים בתחום הציור.

אנו מוצאים חובה נעימה לעצמנו להקדיש מאמר קטן זה לשניים מחברינו שהוכיחו כשרון בולט בתחום הציור והפיסול, והם **אליהו כהן ויוסף עבאדי**.

נאחל לשני האמנים שלנו המשך דרך צלחה.

אליהו כהן

אליהו כהן. נמלאי בן שש.

אליהו, יהודי צנוע וחם, נוכחותו בולטת בשטח ללא מאמץ יתר, אחד מסימני ההיכר שלו הוא החיוך שכמעט ולא מש מפניו, אליהו שופע אופטימיות בכל עת ולכל עבר, ולכל איש יש לאליהו אנקדוטה עסיסית מימים עברו, עם מוסר השכל שלה.

אליהו נולד בקהיר, בוא נגיד לפני הרבה זמן, כמה שנים טובות, היה פעיל בתנועה הציונית במצרים, עלה ארצה בשנת 1945, טרם הקמת המדינה. את שנותיו הראשונות בארץ עשה בקיבוץ דגניה, ובין הפרדס והרפת, בין הקומביין והלול, ספג לריאותיו את אהבת המולדת, שהיתה זה מכבר טבועה בדמו.

בשנת 1952 והוא עדיין צעיר בשנים, עשה מפנה בחייו, ועבר מהכפר, מהקיבוץ לעיר, והצטרף לחברת בזק ועלה בסולם הדרגות, הצטיין בעמלו, ואף הוענקו לו 15 פרסי ייעול.

הכשרון לציור נשאר חבוי בתוכו, עד לאותו רגע נכסף שיצא לפנסיה, ואז זה פרץ בכוח אדיר, תמונותיו מספרות על חייו במצרים, עם לבוש פלאחים מסורתי של גלביה או תרבוש אדום אדום, עם נשים רעולות פנים, הפולקלור המצרי קם לתחיה בתמונותיו.

תערוכה בלעדית לתמונותיו נערכה בבית האמנים היוקרתי 'בית שאגאל' בחיפה ותערוכה זו זכתה לתהודה חיובית.

אליהו הינו צעיר בימים, בסולם הגימלאים, הבא נאחל לו המשך יצירה פורייה.

יוסף עבאדי

יוסף הצטרף למפעלי אבן וסיד באמצע שנות החמישים, והחזיק בה מעמד עד יציאתו לפנסיה, בשנות השמונים.

למרות הכישרון מילדות, מתנת אל, החליט יוסף בעשור השישי בחייו ללכת וללמוד את מקצוע הציור, היום הגלגל התהפך, יוסף הינו מורה לציור בבית ההסתדרות בקרית אליעזר, לפיד הדעת עובר מדור לדור.

תמונותיו של יוסף מצטיינות בבהירות, בצבעים נאים לעין, וכוללות מגוון רחב של נושאים, החן והיופי פורצים מתוך הציור, תמונותיו כל כך אותנטיות עד שכמעט ניחוח הורדים ממלא את חלל החדר.

תמונותיו הוצגו במספר תערוכות, ובהן בית רוטשילד שעל הכרמל, בית הגפן בהדר הכרמל, ואף הצפינו לעיר שנפוליון לא הכניע - לעיר עכו.

דליה

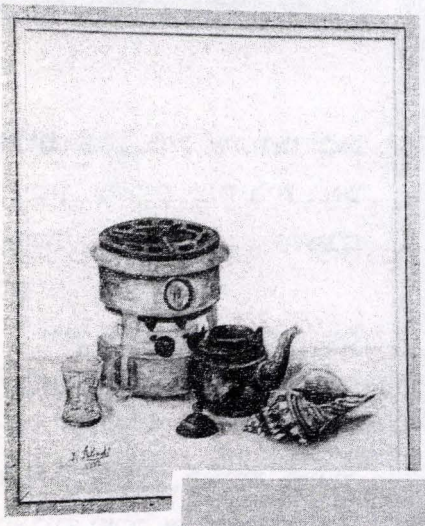

יליד קהיר, חניך התנועה הציונית בני עקיבא, צעיר ניצחי ברוחו, קפדן, שקדן, דורש הרבה מעצמו ומאחרים, ברגע שהוא מאמץ נושא לליבו הוא הופך בו לעומק ולרוחב, עד תומו.

הכישרון לציור התגלה ביוסי עוד משחר ילדותו, והמורה לציור בביה"ס בקהיר, התפעל ממנו, עודד אותו, דחף אותו ונטע בו אמון ואהבה לציור ולאמנות בכלל - פינה חמה בליבו שמורה עדיין לאותו מורה עד היום.

מאחר והיה קיים חשש שהמשטרה בקהיר עולה על עקבותיו, הוא החליט לעזוב את מצרים, ועלה ארצה ב-1949, ומיד עם הגעתו הצטרף לקיבוץ ברור חייל. עם הפילוג בתנועה הקיבוצית, הוא בחר באופציה השלישית, לעזוב את התנועה הקיבוצית ולהתגייס לצה"ל.

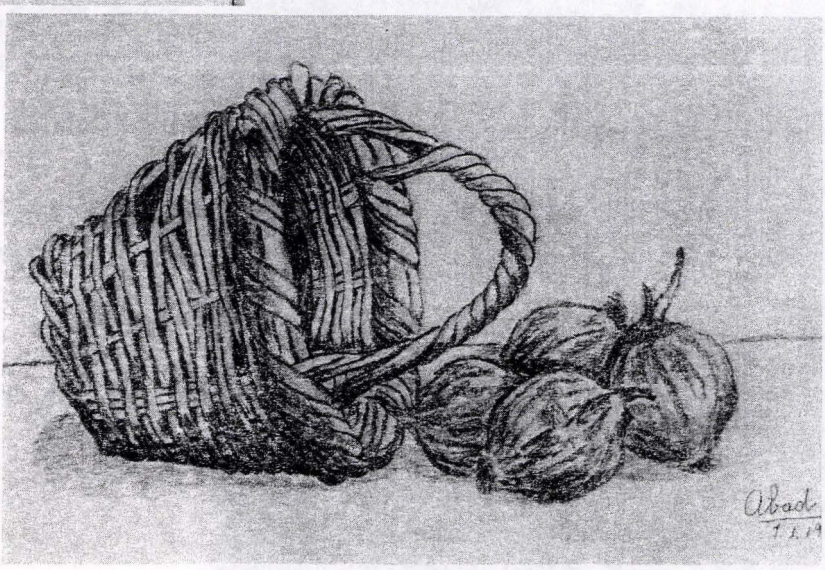

מדור ספרות

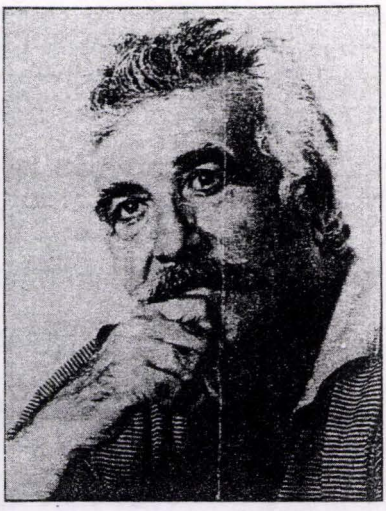

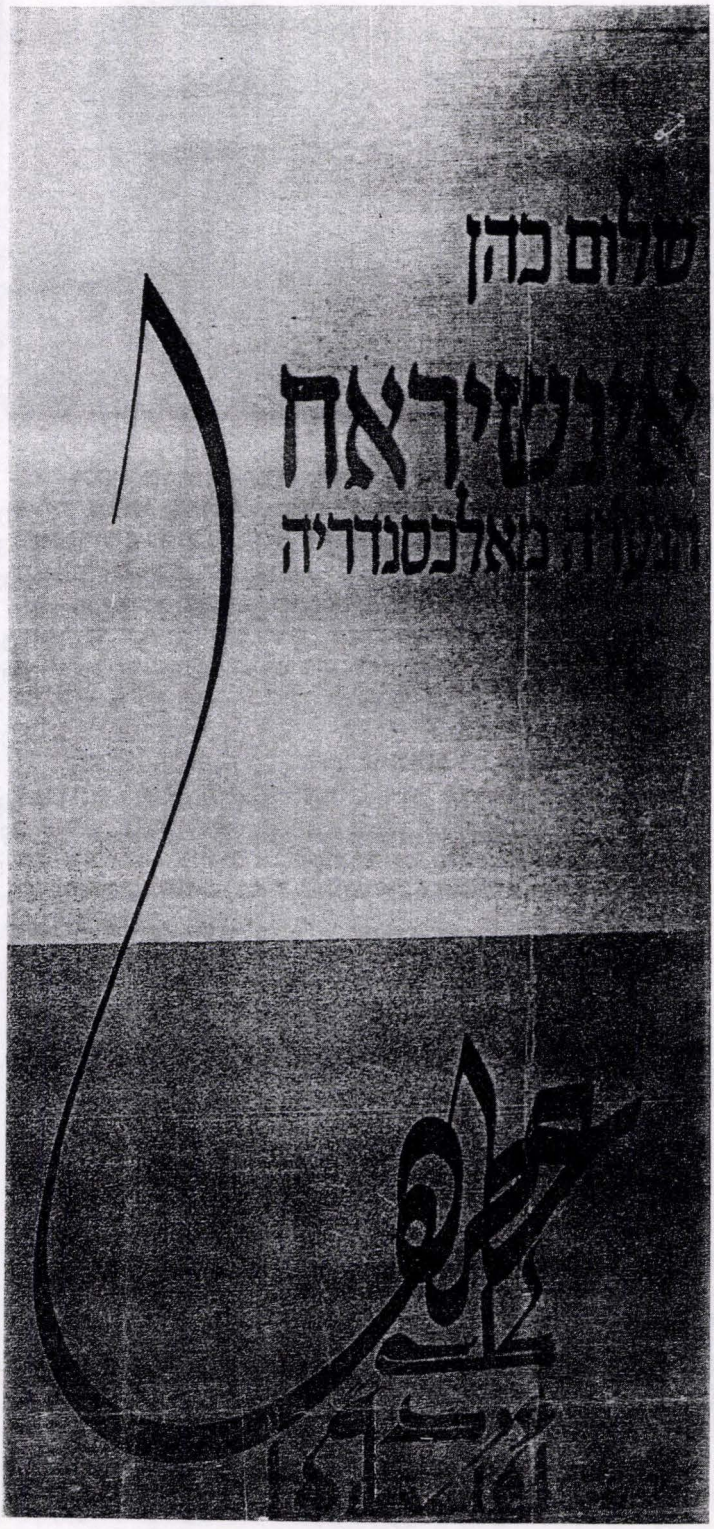

שלום כהן ז"ל עיתונאי בעל מוניטין. עשרים שנה היה ראש מערכת השבועון "העולם הזה".

יליד בגדד. עבר עם משפחתו לאכסנדריה שבמצרים ובה סיים את לימודיו. הצטרף לתנועת השומר הצעיר במצרים ועלה ארצה לפני קום המדינה. היה חבר הגרעין המייסד של קיבוץ נחשונים ולחם בחזית המצרית ביחידת שועלי שמשון. נחשב לבר-סמכא בענייני המזרח התיכון בכלל ומצרים בפרט.

היה חבר כנסת בין השנים 1969-1973.

אינשיראח

ספר חדש פרי עטו של העיתונאי הותיק **שלום כהן**, בהוצאה מהודרת של **דניאלה דינור** - מכיל 100 עמודים (בדיוק).

הספר מגולל סיפור (כמעט אישי), נוסטלגי של החיים הצעירים באלכסנדריה, מצרים, בתקופת מלחמת העולם השניה, בזמן ההפצצות האוויריות, היום-יומיות, של מטוסי מדינות הציר: איטליה (המחטיאים ומסכנים את האוכלוסיה האזרחית) וגרמניה (המדייקים בפגיעתם במטרות הצבאיות הבריטיות). תיאור של נער יהודי (16) ההולך שבי אחרי זונה (בת 14) **אינשראח** (שמחה-עליזה בעברית), בת הכפר שאביה מוכר לרועה זונות. תיאור מענג של חיי העליצות משוללי דאגה (פרט להפצצות) של העדות השונות החיות זאת בתוך זו באלכסנדריה, העיר הקוסמופוליטית, יחד עם אורחיהן חיילי בנות הברית. מהתיאור הנפלא עולים ריחות ניחוחים-אקזוטיים, של מצרים התמימה, בליל של שפות - כאן בתי קולנוע - כאן מסעדות פאר ובתי עינוגים.

הספר מחזיר אותי, כילד אלכסנדריה, למחוזות ילדותי, לשמות **והמונחים** הנשכחים מן הבאוב (השוער) **עד לרובה-בקיה** (אלטי זעכן). הגמברי (סוג של חסילונים), דליס (קונדיטוריה מפורסמת), מונסניור (מועדון לילה ויום יוקרתי) ועד הסברסגי (אוסף בדלי סיגריות). הרחובות "סבע בנאת" - שבע בנות או רחוב הנזירות שבו ריכוז של בתי בושת - הטרמאוי (החשמלית) רמלה ואנפושי (שכונות) - אלסלאם עליכום - סעידה (ברכות במפגש ובפרידה).

בד בבד מספר כהן סיפור של להטוטן-מצחיקן המסתובב בכפרים, חי מנדיבות ליבם של העניים המרודים כמוהו. הוא לא מסתובב לבד, איתו הקופה הנאמנה **אין-שיראח** (להבדיל בכתיב **מאינשראח** הזונה) הוא גם מגיע לכפר **אבו-גריס** של אינשראח הזונה.

גיבור הסיפור הראשי, יהודי המתאהב בזונה אינשראח, אך הסוף הטראגי הופך אותו **למג'נון אינשראח** (משוגע של אינשראח - המזכיר לנו אגדה מהספרות הג'הלית הטרום-איסלאמית **מג'נון לילה**).

ספר קריא, יבינו אותו, בעיקר, בני אותו איזור (הרבה סלנג ומונחים ערבים ואטניים) כתוב בחום ובאהבה. עוד כיוון חדש בספרות העברית המתייחס ל"עיירה היהודית המזרחית".

הספר יוצא גם בצרפתית ובהפקה קולנועית צרפתית.

ד"ר מוריס זקס

ועד העדה היהודית הספרדית בחיפה
הבמה לתרבות

מפגש חגיגי של הבמה

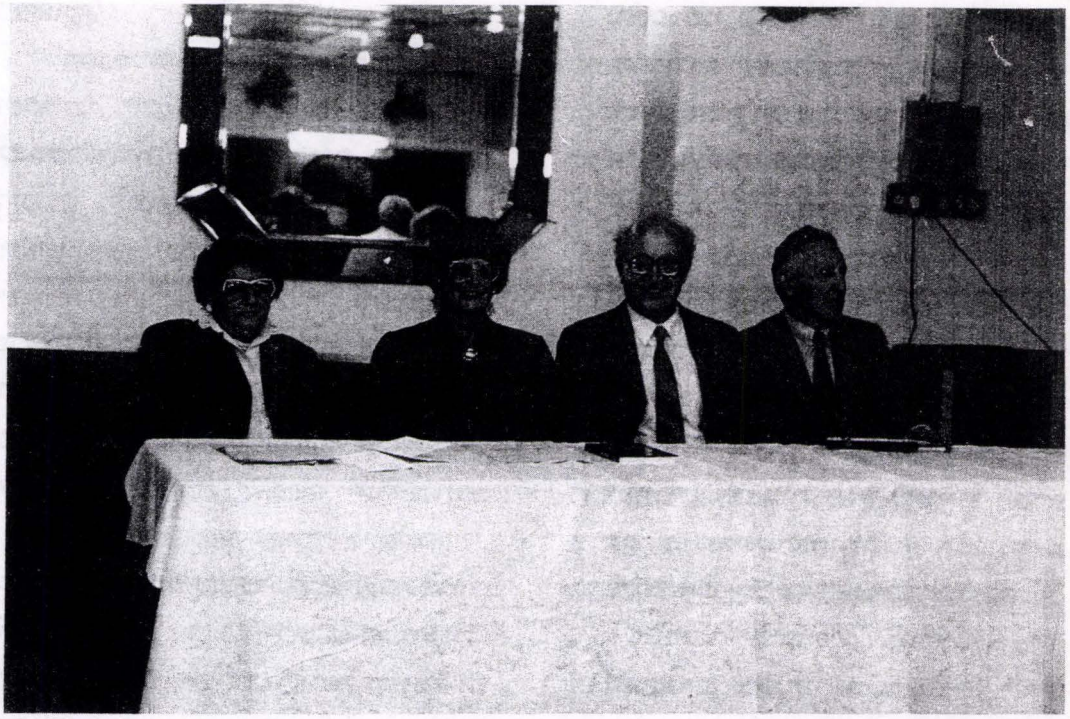

דברי פתיחה :

עו"ד משה עמאר, יו"ר ועד העדה

ברכות :

מר גבריאל קדוש, יו"ר ועדת התרבות

עו"ד דניאל גושן, נשיא אגודת שוחרי הספרות

תכנית המפגש :

יציאת מצרים בעת החדשה

גב' אסתי בר–און, פרופ' חיים אהרוני,
מר אברהם פפושדו, מר שמעון ענתבי

פרקי נגינה :

בכינור ואורגן **אלה בויקו – שמעון שטימן**

מנחה ומראיינת :

ד"ר עדה אהרוני, יו"ר אגודת שוחרי הספרות

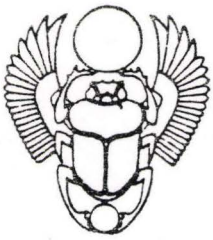

מתכון מסיפרה:

ריבת קוקוס – מֶרַבֶּת גוֹז־אֶל־הֶנד

זוהי הריבה של חג הפסח. מעדן לבן, דיחני וחגיגי.

½ ק"ג קוקוס (בפתיתים)
5 כפות מי פריחת הדרים (זֶהֶר)
¾ כוס מים

לערבב את מי פריחת־ההדרים במים הקרים, לצקת על הקוקוס ולערבב בעזרת מזלג תוך כדי מעיכה, בכדי שהקוקוס יירטב באופן אחיד.
להשרות בתוך כלי חרס או זכוכית, למשך הלילה, או לפחות למשך 3 שעות.

לסירופ

1 ק"ג סוכר
2 כוסות מים
2 כפות מיץ לימון

לערבב את כל החמרים של הסירופ, להרתיח למשך 2–3 דקות ולהעביר את הקוקוס המושרה בבת אחת לתוך הנוזל הרותח. לערבב ולהשאיר על אש בינונית עד לרתיחה, מבלי להפסיק את הבחישה האיטית.
אין לבשל את ריבת הקוקוס, אלא להביא לרתיחה בלבד ולהוריד מיד מעל האש.
בכדי לשמור על צבעה הלבן, יש לקרר אותה מהר ככל האפשר: לשם כך אפשר להעמיד את הסיר החם בתוך קערה או כיור מלאי מים קרים, או פשוט להעביר מיד את הריבה החמה לתוך כלי אחר.

להעביר את הריבה, לאחר שהתקררה, לתוך צנצנת בעלת מכסה אטום, ולהתחיל להגיש רק למחרת.

הערה: כאשר יועבר הקוקוס לתוך הסירופ הרותח, היא תיראה כאילו מאבדת את "דביקותה", אך אין כל חשש, לאחר שתתקרר היא תחזור ותסמיך.

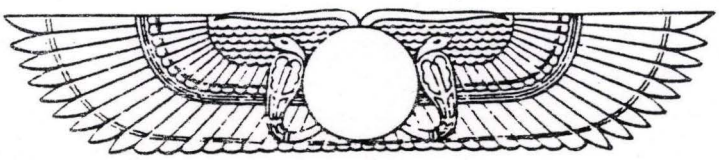

P O U R V O U S, CHERE M A D A M E

****

A vous, qui avez dépassé les 20 ans.

A vous, alertée par la peur de vieillir, peur qui s'accorde désespérément à une jeunesse récemment perdue; vous ignorez que la seconde jeunesse d'aujourd'hui, ainsi que celle de demain sont encore plus riches.

LE TEMPS n'est plus où la femme, en atteignant la quarantaine, était considérée comme une femme vieillissante. DE NOS JOURS, c'est encore une JEUNE FEMME.

Depuis un certain nombre d'années, les progrès scientifiques, les produits de beauté ont permis d'assurer et de conserver un visage frais et un corps jeune.

LA MODE, Chère M a d a m e, n'est plus une question d'âge, mais d'adaptation. Il faut, nécessairement, suivre la mode, sous peine de commettre parfois des erreurs, et risquer d'être considérée, six mois plus tard, comme portant des vêtements démodés.

CHERCHEZ DONC, VOTRE STYLE, car il est la base de votre personnalité.

QU'EST-CE EXACTEMENT LE STYLE ?

C'est tout d'abord, une manière de s'habiller conforme à votre train de vie et votre milieu social.

Etes-vous sportive, ou tout simplement la gardienne de votre foyer. Si vous passez une partie de vos journées dans un bureau, optez résolument pour la simplicité, ce qui ne doit pas vous empêcher d'avoir des vêtements de belle coupe et de bonne qualité.

Choisissez votre coiffure et votre maquillage en harmonie avec votre personnage ainsi que votre mode de vie.

VOTRE STYLE, une fois trouvé, ne doit pas, à tout bout de champ, subir de changements. L'élégance n'est pas tributaire de l'argent. Beaucoup de femmes riches ne sont pas élégantes.

Une femme intelligente et bien organisée, peut être élégante moyennant un minimum de frais.

En fait, l'élégance c'est véritablement le privilège d'un certain âge.

Un admirateur de
f e m m e s.

****

DISTRIBUTION DE BOURSES D'ETUDES OFFERTES PAR LE "FONDS DES MARTYRS DU CAIRE

Répondant à l'invitation de M. Saadia Yosseƒ, président de l'Union des Juifs d'Egypte à Or-Yehuda, nous avons assisté à la cérémonie tenue le 16.2.93 au Siège Central des Juifs d'Irak à Or-Yehuda, en présence de plus de cent invités, dont plusieurs personnalités locales.

Parmi les bénéficiaires de ces Bourses figurent les noms de deux candidats proposés par l'Union de Haifa.

Prenant la parole au cours de cette cérémonie, M. Avner Assael, président de l'Union à Haifa, a tenu à souligner l'importance de la contribution accordée par les Bourses envers notre jeunesse, d'une part, du point de vue économique, car elle les aide à poursuivre leurs études et, d'autre part, du point de vue professionnel, car elle élève tant leur niveau académique et scientifique, que celui du peuple d'Israel.

Il a tenu également à manifester sa reconnaissance à tous les membres actifs au sein des différentes sections de l'Union des Juifs d'Egypte à Or-Yehuda, Tel-Aviv, Holon, Bat-Yam, Haifa et Acco.

Il a donné un aperçu des activités à Haifa, qui comprennent la publication, deux fois par an, d'un Bulletin traitant en premier lieu de l'héritage et du patrimoine laissé par les Juifs d'Egypte, l'organisation de conférences mensuelles, de fêtes, bals, excursions, compte tenu de la ferme intention de serrer les liens et d'inculquer l'importance de cet héritage parmi les participants.

Souhaitons que ces Bourses soient aussi attribuées à l'avenir pour augmenter et relever le prestige des Juifs de tout l'Orient.

< Bonne chance à tous ! >

AVNER ASSAEL

BEN-GOURION, déçu par le rejet de sa thèse, quitta le Caire vers les Etats-Unis, pour poursuivre ses efforts pour un Foyer National Juif en Eretz-Israel.

JABOTINSKY, avec l'appui de WEIZMAN, reçut l'appui des Britanniques pour la formation d'une Brigade Juive (Mule Transport Corps), qui combattit à Gallipoli (Turquie). C'est là que les Britanniques subirent une défaite sanglante, avec une évacuation désordonnée et des dizaines de milliers de morts, et ce malgré la résistance acharnée d'un jeune officier Turc, surnommé légendairdment ATATURC.

Le père à SHAI

****

PARU DANS LE "JERUSALEM POST" du 31.3.93 PAR DAVID CATARIVAS

Couleurs du temps ; hymne à la paix, de **Rosy Menasche**

Rosy Menasche, comme beaucoup d'entre nous, participe de plusieurs cultures. Née en Egypte, elle a vécu en Italie. Aujourd'hui, elle est installée en Israël. C'est en français qu'elle écrit ses poèmes. Sa sensibilité de poète, son idéalisme, ses expériences lui inspirent des poèmes de style divers, de formes diverses mais ayant en commun une simplicité touchante.

LES LEADERS DES ORGANISATIONS MONDIALES JUIVES sont invités à se réunir en SESSION EXTRAORDINAIRE au C A I R E

****

Précisons que nous évoquons ici l'année 5191, c.a.d. au début de ce siècle.

Les leaders des résidents Juifs d'alors, tels que DAVID BEN-GOURION, HAIM WEIZMAN, ZEEV JABOTINSKY, YOSSEF TRUMPELDOR, se réunirent au Caire pendant que la première Guerre Mondiale battait son plein.

Cette guerre, entre la Grande Bretagne et la France, d'une part, contre l'Allemagne et la Turquie, d'autre part, posa à ces colons Juifs d'Eretz Israel un problème irritant. Devaient-ils prendre position ou bien rester neutres ?

Les divergences de vue étaient énormes :

- WEIZMAN, de par son orientation britannique, était convaincu de la victoire de ces derniers, sur leurs adversaires allemands et turcs. Il opta donc pour une mobilisation en masse des pionniers Juifs aux côtés des Britanniques et leurs Alliés, sans ignorer les difficultés / pénalités que soulèveraient, malgré tout , mais pour une courte durés, les Autorités Turques qui seraient encore en fonction.

- BEN-GOURION s'opposa à cette thèse, en estimant que les pionniers Juifs n'auraient pas pu tenir tête tant à ces pénalités qu'aux désordres qu'auraient soulevé les masses arabes incitées et appuyées par les Turcs.

Ben-Gourion alla même jusqu'à dire qu'avec une Turquie puissante, on aurait pu espérer la fondation d'un Foyer National Juif en Eretz-Israel.

- ZEEV JABOTINSKY, ignorant les deux thèses précédentes, n'avait foi que dans le peuple Juif lui-même, et rien que lui seul, lequel par sa puissance, aurait pu assurer l'établissement de l'Etat d'Israel.

- TRUMPELDOR, de par sa carrière militaire, en tant que officier de l'armée Tsariste, tenait à créer une légion combattante Juive,, aux côtés des Britanniques, avec la conviction que le jour viendrait où cette formation aurait été l'embryon de la future Armée Juive dans sa terre natale.

VISITE DE L'AMBASSADEUR D'EGYPTE A HAIFA

****

Répondant à l'invitation de M. ARIE GOUR-EL, Maire de Haifa, Dr. MOHAMMAD BASSIOUNI, Ambassadeur d'Egypte en Israel, ainsi que son honorable épouse, se sont rendus le 8.2.1993 au siège de la Municipalité à Haifa.

Dans son allocution, M. Gour-El mit le point sur l'importance des bonnes relations et de la co-opération existant durant des décades, entre Juifs et Arabes résidant dans cette ville. Encore une preuve de la volonté tenace du peuple Juif pour la concrétisation de la paix.

Dans sa réponse, M. Bassiouni exprima sa satisfaction au sujet de cette entente marquant la vie commune entre Juifs et Arabes à Haifa. Il ajouta que la Communauté Juive en Espagne jouissait d'une prospérité relativement florissante durant le règne des Autorités Musulmanes dans ce pays. Cette situation cessa avec l'Inquisition (persécutions, émeutes, extraditions, expulsions, etc.) -

L'ambassadeur Egyptien répondit ensuite à toutes les questions que lui posèrent les nombreux journalistes présents à cette rencontre. Etaient invités également les hauts fonctionnaires de la Municipalité ainsi que le Comité de l'Union des Juifs d'Egypte à Haifa, qui animèrent, avec l'humour traditionnel de la langue Arabe, l'atmosphère d'amitié qui régnait à cette rencontre.

Une fois de plus, le Maire de Haifa est à féliciter pour l'organisation d'une telle visite, qui fait ressortir les efforts incessants déployés par l'Ambassadeur Egyptien tendant à résoudre le problème palestinien et promouvoir la paix.

ELIE OVADIA

****

- A M. Arié Gour-El, pour sa contribution et assistance aux activités de l'Union à Haifa.
- A M. Dr. Mohammad Bassiouni, pour ses efforts et activités en vue du maintien de la paix.
- A M. Avner Assael, pour ses services en tant que Président de l'Union à Haifa, durant les 3 dernières années.

****

La Rédaction

FETE TRADITIONNELLE DE HANNUKA (26.12.92)

Cette fête, célébrée comme l'année précédente, dans les salles de l'Oulamè Ron, fut un énorme succès.

La foule, nombreuse, qui répondit à nos invitations, comprenait les personnalités suivantes:

- M. Arié Gour-El, Maire de Haifa.
- M. Dr. Mohammad Bassiouni, Ambassadeur d'Egypte en Israel.
- M. Lebesh Mishori, Président Régional de l'Union.
- Mme Levana Zamir, Présidente de l'Association Amicale Israel-Egypte.
- M. Albert Papouchado, Directeur Général de la Sté Petro-Chemicals à Haifa.

Un dîner somptueux, garni de brioches spécialement présentées pour la fête de Hannuka, a réussi à satisfaire les exigences de tous les gourmets.

Le programme artistique comprenait un orchestre entraînant, une chanteuse à la voix chaude, une danseuse du ventre, Debby, réputée pour son exhibition exotique, devait attirer les acclamations incessantes de tous les présents.

Après le rituel allumage des bougies, M. Yehuda Katz, Président de l'Union à Haifa, ouvrit la cérémonie en souhaitant la bienvenue à tous les invités, et en priant le Maire de la Ville ainsi que l'Ambassadeur d'Egypte, à prendre la parole.

M. Arié Gour-El souhaite la continuation des activités de l'Union, tendant à faire revivre et remémorer la splendeur de la Communauté Juive d'Egypte.

M. Mohammad Bassiouni remercia, en Arabe, l'Union pour son invitation et renouvela son assurance que le jour est proche pour que la paix règne au Moyen-Orient, et que les Israéliens pourront visiter la ville de Damas, tout comme ils le font en allant au Khan-Khalil au Caire.

A cette occasion, trois médailles ont été offertes par l'Union en reconnaissance pour les services et efforts déployés au cours des récentes années:

תוכן העניינים

- ציוני דרך
- דבר המערכת
- מסיבת חנוכה המסורתית
- ביקור שגריר מצרים בחיפה
- מצרים - מאה שנות היסטוריה
- קהיר מארחת ועידת פיסגה
- טקס חלוקת מילגות מקרן קדושי קהיר
- ברכה לפסח של יציאת מצרים השנייה
- משנכנס אדר מרבים בשמחה
- האמנים שבינינו
- מדור ספרות
- ועד העדה היהודית הספרדית בחיפה - הבמה לתרבות
- תבשילים מארץ הנילוס - מתכון מסיפרה של לבנה זמיר

צוות מערכת העלון:

- גילברט בר-און
- אלי עובדיה
- אבנר עשהאל
- ישראל נלסון

הדברים המתפרסמים בחוברת זו הם על דעת כותביהם בלבד!

פנימי - לא למכירה

עריכה והדפסה:
דפוס מיכאל לחמן בע"מ
חיפה, פבזנר 62 טל. 641706

התאחדות יוצאי מצרים

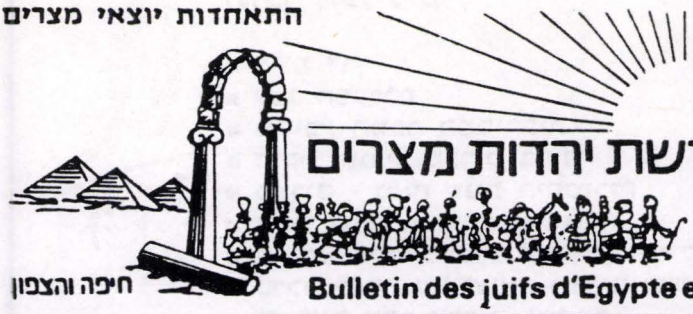

גושן
Goshen

No. 11 ■ MAI 1993 ■ GOSHEN, B.P. 589, 31004 Haifa, ISRAEL

פעילויות ארגוננו
במרוצת שנת 1992/93

מרץ 1992
מסיבת פורים

יוני 1992
אסיפה כללית ובחירת הועד החדש

ספטמבר 1992
מי הוא יהודי?
אורח הכבוד: מר דניאל גושן, עו"ד

נובמבר 1992
הסופר מר זאב ורדי
מספר סיפורים מהספרות העולמית והישראלית

דצמבר 1992
- האנטישמיות החדשהלאחר מלחמת העולם השנייה
אורח הכבוד: מר דוד כוכבי, חוקר אנטישמיות
- נשף שנתי
"נר אחרון של חנוכה"
במעמד מר אריה גוראל, ראש העיר חיפה
ואורח הכבוד מר מחמוד בסיוני, שגריר מצרים בישראל

ינואר 1993
רפלקסולוגיה מהי? התפתחות והיסטוריה
אורח הכבוד: מר ג'ילברט בר-און

פברואר 1993
- ד"ר עדה אהרוני, מספרת על סיפרה החדש
"מהנילוס לירדן"
מראיינת: הסופרת סבינה דורפמן
- רוזי מנשה, מחברת ספר הביכורים
"צבע הזמן"
מראיינת: ד"ר עדה אהרוני

מרץ 1993
מפגש חברתי לכבוד פורים

מאי 1993
המסתערבים ותולדותיהם
אורח הכבוד: עו"ד דניאל גושן

התאחדות יוצאי מצרים

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

Goshen

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גיליון מס' 12 ✂ תשרי תשנ"ו - אוקטובר 1995 ✂ גושן - ת.ד. 589, חיפה 31004

תיכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה...

בשם התאחדות יוצאי מצרים בחיפה, אנו מברכים את חברינו ויצידינו יוצאי מצרים באשר הם, וכל עדת בני ישראל בארץ ובגולה, בבירכת חג שמח, שנה טובה, בריאות, אושר וחיים ארוכים. אנו מאחלים לעצמנו, כתושבי מדינת ישראל, להגיע במהרה לשלום הנכסף עם שכנינו, תוך אחדות העם, כבוד הדדי וסובלנות הדדית.
מי ייתן ובשנה החדשה הבאה עלינו לטובה יפחת ההרג בדרכים ונהנה כולנו מנסיעה טובה ובטוחה.

בשנה שחלפה הימשכנו את פגישותינו החודשיות ב"בית גולדבלום", בהם שמענו הרצאות מעניינות וקיימנו דיונים פוריים, כמו-כן ערכנו בהצלחה רבה וברוב עם את הנשף השנתי שלנו ב"אולמי רון" (31.12.1994), במעמד ראש העיר חיפה **מר עמרם מצנע ורעייתו**, ראש העיר עכו **מר א. דה-קסטרו ורעייתו**, יושבת ראש האגודה לידידות ישראל-מצרים, **גב' לבנה זמיר**, ידידנו **עו"ד דניאל גושן**, אורחים ונכבדים רבים.

בשנה החדשה אנו מתכננים אירועים רבים ומגוונים שמטרתם העיקרית **העמקת מורשת יהדות מצרים**. כגון: מפגשים, הרצאות, טיולים בארץ, הנשף השנתי המסורתי בסוף דצמבר ויתכן גם שנארגן טיול לחוץ-לארץ וזאת לפי בקשת חברים רבים.

פעילתנו הראשונה בשנה זאת הינה לקחת חלק פעיל בארגון **כנס "יום אלכסנדרדיה"** הנערך בחול המועד סוכות ביום 11.10.1995 במסגרת פסטיבל הסרטים "שכנים" בחיפה, במלון דן-פנורמה חיפה, בסינמטק ובבית רוטשילד על הר הכרמל.
אנו מעריכים שלמעלה ממאה מחברינו וידידינו ישתתפו בכנס זה.
אנו רוצים לציין בהערכה רבה ובסיפוק שהשתתפות בקנה מידה כזה התאפשר הודות לסיועה הכספי הנדיב של עמותת בית יוצאי מצרים - גושן בחיפה. *לחברינו, חן חן.*

לסיום, אנו פונים לממשלת ישראל לפעול אצל ממשלות מצרים וסוריה למען העלאת עצמותיהם של קדושי קהיר ואלי כהן לקבר ישראל, יהי זיכרם ברוך!

בבירכת גמר חתימה טובה
אבנר עשהאל
יו"ר התאחדות יוצאי מצרים בחיפה

חברינו ויצידינו,
אנו פונים אליכם ומבקשים לשלם בימים אלה את דמי החבר להתאחדות יוצאי מצרים בסך 80 ש"ח למשפחה, עבור שנת הפעילות 1995/96.
עלינו להזכיר כי כספים אלה וכן תרומות נוספות חיוניים מאוד עבורנו להמשך קיום פעולותינו ובעיקר להוצאת עיתון "גושן".
אנו מודים לכם מראש!

דף שיר - מוגש ע"י הועדה המרכזית הארצית להנצחה ממלכתית של גיבור ישראל

אלי כהן הי"ד (בן שאול וסופיה ז"ל)

הועלה לגרדום בדמשק בט"ז אייר התשכ"ה - 18.5.1965

מילים: **אברהם בר-עוז** לחן: **אלי קניאל**

לא כָּל הַנּוֹפְלִים - נוֹפְלִים הֵמָּה
לא כָּל הַמֵּיתָרִים - נִתָּקִים...
יֵשׁ מֵיתָר שֶׁנִּתָּק - וּצְלִילוֹ כֹּה חָזָק...
בְּנִגּוּן הָאוֹפֵף אֶת כֻּלָּם.

לא כָּל הַנּוֹפְלִים - נוֹפְלִים הֵמָּה,
לא הָאִישׁ הָעוֹלֶה עֲלֵי גַּרְדּוֹם...
אֵלְיָהוּ אָחִי - כְּשִׁמְשׁוֹן הַנּוֹעָז,
שֶׁהִכָּה, בַּפְּלִשְׁתִּים - לְלֹא חַת.

לא כָּל הַנּוֹפְלִים - מֵתִים הֵמָּה,
אֵלְיָהוּ הָעַז לֹא נִשְׁבַּח...
בָּרְחוֹבוֹת, בַּבָּתִּים - בְּשֶׁמְךָ מְשִׂיחִים,
וּפוֹסְעִים - לוֹחֲמִים - לֵב אֶחָד.

שִׁמְךָ מְגַרְדּוֹם - מִתְנַגֵּן כָּאן,
נִגּוּן שֶׁל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד...
בְּמוֹתְךָ כְּגִבּוֹר - כְּעִבְרִי לְלֹא חַת,
הִתְעוֹרֵר כִּנּוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד...

שליחות עלומה

סגן אלוף אלי כהן, יליד מצרים (1924), הוצא להורג בתליה בדמשק, ב-18 במאי 1965, באשמת ריגול לטובת ישראל.

ב-1960 התגייס אלי כהן ל"מוסד", עבר סידרת אימונים אינטנסיביים בארץ, נשלח לארגנטינה והציג עצמו שם כגולה סורי בשם כאמל אמין תאבת'. בראשית 1962 הגיע לדמשק ופיתח מערכת של קשרים אישיים עם צמרת הממשל והצבא של סוריה. מדירה ששכר נהג להעביר שדרים אל "המוסד" בתל-אביב. הודות לעבודתו המוצלחת ידעה ישראל בשנים 1962-1965 מה מתרחש בצמרת המדינית והצבאית בסוריה.

בראשית 1965, אחרי שעשה חופשה קצרה בארץ והבטיח לאשתו ולילדיו שזאת יציאתו האחרונה ל"אירופה", חזר לדמשק ונתפס על ידי שירות הביטחון הסורי בעת שהעביר שדר לישראל.

משפטו של אלי כהן נמשך ימים ארוכים. ישראל עשתה מאמצים רבים להצליל את חייו, אך גם הבטחת ממון, משאיות וציוד אחר, שהוצעו לשלטונות דמשק, לא הועילה. אלי כהן נידון למוות והוצא להורג בתליה, בכיכר המרכזית בדמשק. הסורים מסרבים עד היום להחזיר את עצמותיו לישראל.

חברי התאחדות יוצאי מצרים - אזור חיפה והצפון

אבלים על מותו של **ליאון תמן ז"ל**

ומשתתפים בצערם של

רעייתו ריטה והמשפחה

ו-TA'ALI התנועה העולמית לאחדות ישראל

QUATRE JEUNES FILLES JUIVES SYRIENNES

Ada Aharoni

En mémoire des quatre jeunes filles juives qui ont été violées, mutilées et assassinees, en essayant de fuir le Ghetto de Damas

Mes quatre soeurs,
votre sang qui a coulé
était aussi le mien,
vos membres éparpillés
étaient aussi les miens.

Je l'ai entendu ricaner
près du portail à Damas
de celle-ci
je couperai un sein
de celle-la
une jambe toute blanche
et une petite oreille

De cette troisième
un bras droit
et son nez juif,
et de cette dernière
elle est si belle -
rien que la langue

O mes soeurs
en pleurs
dans le Ghetto de Damas
dites leur
que les langues
de ces filles
ont été greffées
à la mienne.

de "METAL ET VIOLETTES"

מֵחֵיפָה לְקָהִיר הַקְּרוֹבָה הָרְחוֹקָה

סופרת, כלת פרס שירת השלום הבינלאומי

זוֹכֶרֶת אֲנִי
אֶת צוּף קְנֵה הַסֹּכֶּר הַקְּטִיפָתִי
שֶׁשָּׁתִינוּ יַחַד,
עִם הָאֲוִיר הָרַךְ, הַכָּחוֹל,
תַּחַת שָׁמַיִם פְּרוּשִׂים,
אֶת גַּרְעִינֵי הַחַמְנִיָּה
שֶׁפִּצְחְנוּ יַחַד
עִם בְּדִיחוֹת
וּצְחוֹק מְהַדְהֵד בַּשֶּׁמֶשׁ,
כַּמָּה מְתוּקִים הָיוּ
הַתַּפּוּחִים הָאֲפוּיִים
בַּיָּמִים הָהֵם שֶׁל קֶשֶׁת בֶּעָנָן,
בַּיָּמִים הָהֵם שֶׁל בֻּבּוֹת סֹכֶּר חִנָּנִיּוֹת.

אוּלַם בְּנִגּוּד לָךְ, קַדְרִיָּה יַקִּירָתִי,
חָבַרְתִּי לִימֵי בֵּית הַסֵּפֶר שְׁטוּפֵי הַשֶּׁמֶשׁ,
נֶאֱמַר לִי שֶׁאֲנִי
רַק אוֹרַחַת
לַמְרוֹת הִוָּלְדִי בְּאֶרֶץ הַיְאוֹר.
בְּצַוּוֹת מִצְרַיִם אוֹתִי
אֶת כְּנָפַי הַיְהוּדִיּוֹת לְפָרוֹשׂ
וְלָתוּר אַחַר קֵן חָדָשׁ,
מְצָאתִיו עַל הַר הַכַּרְמֶל
וּפֹה בָּכַוָּנָתִי לְהִשָּׁאֵר.

יוֹתֵר מִכֹּל,
מִשְׁאַלְתִּי כַּיּוֹם
לִרְאוֹת אֶת בָּנֵינוּ הַלּוֹחֲמִים
טוֹבְלִים
בְּקַרְנֵי הַשָּׁלוֹם
שֶׁטָּווּ אִמּוֹתֵיהֶם
כְּשֶׁהָיוּ צְעִירוֹת מֵהֶם -
בַּיָּמִים הַקְּרוֹבִים הָרְחוֹקִים
שֶׁל קֶשֶׁת בֶּעָנָן.

מתוך **"בחיק כפות ידיך"**
מבחר שירים מסביב לעולם

ילדותי במצרים

אליקים א. שיינין - חוקר יהדות מצרים

Nous sommes dans un camp militaire de l'armée Anglaise à Ismaïlieh et nous préparons pour prendre le train pour la Palestine, et je pense qu' après 18 ans de vie en Egypte je lui dois au moins un adieu:

Adieu Egypte pays natal. Nous te quittons
Une deuxième fois que j'espère dernière fois;
Tu nous as été une bonne patrie;
Nous avons eu une belle jeunesse chez toi,
Sans peur, sans crainte et sans haine;
Nous avons vécu en égaux parni ton peuple;
Et dans quel pays au monde en 1942,
Les Juifs ont-ils vécu en paix totale?
Tu n'as rien fait de spécial pour nous
Mais nous avons eu une jeunesse merveilleuse
Et avons reçu une excellente instruction
C'est vraiment dommage qu'après notre départ,
Vos mauvaix leaders (pour le moins) ont mis la haine
Dans vos coeurs et gâté nos bonnes relations.
Et pendants 35 ans ils continueront à attaquer
Notre patrie Israél juste née pour la détruire,
Sans y réussir et finiront par signer la Paix.

Nous, les premiers Pionniers Sionistes venus d'Egypte, avons fait un petit pas: Egypte-Palestine mais une grande révolution dans nos vies:

- *Des jeunes gens de 18 ans se revoltent contre leurs parents et quittent la maison.*
- *D'une vie confortable dans une métropole pour une vie campagnarde.*
- *De travaux de bureau pour des travaux manuels.*
- *D'un régime autocrate féodal pour un régime socialiste démocrate.*
- *Nous avons quitté notre pays natal l'Egypte pour la Patrie Promise à nos Ancêtres, Il y a très longtemps. Notre patrie religieuse et spirituelle où vivent des Juifs mais un pays totalement étranger et entouré d' ennemis. Que va-t-il nous arriver?*

Réponse: La paix!!!

שיתוף פעולה עם ועד העדה הספרדית בחיפה

כידוע ועד העדה הספרדית מאגד בתוכו את קהילות יוצאי חלב (סוריה), בולגריה, מצרים, ארם צובה וכו'.
אנו משתתפים על ידי נציגינו ה"ה **אבנר עשהאל, נלסון ישראל, גילברט ואסתר בר-ראון** בועדת התרבות בראשותו של **מר גבריאל קדוש** בייזום ואירגון פעילויות חברתיות ותרבותיות.
במחצית השנה שחלפה נערכו שני אירועים באולמי בית-המהנדס בחיפה בנוכחות נציגי העדות וקהל-רב של מוזמנים - במפגש הראשון הופעה הזמרת הידועה **רוחמה רז** שהנעימה בקולה הערב בשירים עממיים בלדינו.
במפגש השני היתה גם הרצאה מעניינת של **ד"ר יורם מיטל** על ענייני דיומה.
יש לברך על הפעילות המשותפת הזו לטובת כל העדה הספרדית בחיפה על כל מרכיביה.

מיליון יהודים במצרים

נשמע כמו אגדה, לא מציאותי, כאילו נילקח הישר מעולם הדימיון, אבל בכל זאת זה מציאותי אמת לאמיתה.
זה היה לפני אלפיים שנה, לפי הדת הנוצרית והדת האיסלמית, זה היה בדיוק בשנת השלושים לפני הספירה. בשנה זו כבשו צבאות רומי את מצרים והיהודים שהיו מרוכזים ברובם הגדול בעיר הבירה אלכסנדריה. היהודים מנו לפי ההיסטוריונים קרוב למיליון והיו מעורבים היטב בכל תחומי החיים. היו ביניהם סוחרים אמידים שנתנו הלוואות והיוו כעין בנקאים די מוצלחים. היו ביניהם פקידי ממשלה בכירים וגם קציני צבא, אבל רוב יהדות מצרים היתה מורכבת מחקלאים עובדי נמל, עובדים מיומנים בתעשיות זעירות למניהם.
שלוש מאות שנה לפני הכיבוש הרומאי, נשלטה מצרים על ידי היוונים בתקופה של הגנרלים אחרי אלכסנדר מוקדון.
אלכסנדריה נהפכה לא רק הנמל המוביל הגדול באגם הים התיכון, אלא גם בעיקר עיר התרבות המובילה, המבוססת על התרבות ההלניסטית.
הרוב המכריע של היהודים תושבי מצרים היו מרוכזים בעיר הבירה. הם איכלסו שתי שכונות נפרדות ושלמות מתוך חמשת השכונות של כלל אלכסנדריה.
הם היו בין המובילים בחיי המסחר ובחיי התרבות של מצרים כולה.
למעשה, להקהילה היהודית דאז, היתה מעין אוטונומיה פנימית, מושלמת ונפרדת. בראש האוטונומיה עמדה מועצת חכמים אשר ניהלה את חיי הקהילה, בתי הספר שהפיצו את הדת והתורה. החכמים נתנו את הגוון הדתי. המסורת נמשכה מאז ועד עצם היום הזה.
יהודי אלכסנדריה דבקו בדתם אשר למעשה שמרה עליהם והפרידה ביניהם לבין יתר האוכלוסיה.
במאמר מוסגר ניתן כאן לציין שאנו דנים בתקופה של קרוב לשבע מאות שנה, טרם הכיבוש המוסלמי וכחמישים שנה לפני יסוד הדת הנוצרית.
בתי הכנסת של היהודים היוו את מרכז החיים הרוחניים של הקהילה. קהילה שפנתה לירושלים בתפילותיה ועלתה מידי שנה ושנה לירושלים עם מנחה לעיר הקודש ולמוסדותיה.
מאידך, הקירבה הפיסית ההדוקה והמגע היום־יומי עם התרבות האנליסטית אשר שלטה אז בכיפה, נתנה אותותיה על חיי הקהילה והשפיעה לא מעט על כלל היהודים. הם דיברו יוונית, נתנו לביניהם שמות יווניים והופיעו בחוצות העיר בלבוש הלניסטי טיפוסי.
נצייגן גם שספר התנ"ך תורגם ליוונית, משמע שהיהודים דיברו והבינו יותר יוונית מאשר עברית.
ביחסים בין סוחרי הקהילה היהודית לבין אלה היווניים היתה קיימת תחרות וקנאה - אהבה בין שתי הקהילות לא היתה.
עם הופעת הכובש הרומי החדש בשנת השלושים לפני הספירה, החלה דעיכת חיי היהודים במצרים והתחרות עם הקהילה היוונית נעשתה חריפה יותר.
השלטון הרומאי החדש אמנם אישר את זכויותיה של הקהילה היהודית לנהוג בחיי היום יום ללא הפרעות, לדבוק בדתם ולהמשיך לנהל את חיי האוטונומיה כמעט באין מפריע.
הרומאים התחילו להציק ליהודים, להציב גבולות ותחומים - בעזרתם ובעידודם של הקהילה ההלנסטית באלכסנדריה ומצרים.
כפי שאפשר לצפות מראש חל פיחות במעמדם, ביוקרתם ובהשפעתם של ההלנסטים במצרים עם הכיבוש הרומי והלנסטים הללו אשר נפלו ממעמד של שליט כל יכול למעמד של נשלט, היה תלוי בחסדי הממשל החדש, התחילו להציק ולרדוף את היהודים ועודדו את הרומאים בכיוון זה.
ההלנסטים אשר קיבלו אחריות מישנית על ידי הרומאית ונהנו מיתרונות, דחפו את הרומאים לשלול מהיהודים את אזרחותם. אי־מענק אזרחות משמעותה היתה מיסוי כבד יותר, הכבדה בחיי המסחר, שלילת קידום תפקידים ציבוריים.
ישנם כאלו המגדירים שהניצוץ לאנטישמיות שהתפתחה באירופה כאלף שנה יותר מאוחר, נולדה עם הכיבוש הרומי במצרים.

שלמה אליהו

נוער יהודי במצרים

אבנר עשׂהאל

הקהילה היהודית במצרים היתה קהילה שקטה מאוד, מעורבת בחיים המקומיים, ובימים שלפני מלחמת העולם השנייה גם היו יהודים פעילים במפלגות הלאומיות במצרים. למשל, ידוע כי במפלגה החשובה ביותר במצרים אז, ה"ואפד", היו פעילים עורכי-הדין ליאון קסטרו ופליקס בן-זקן באלכסנדריה, שהיו דמויות ידועות בקרב היהדות המצרית. הקהילה היהודית במצרים מנתה כשמונים אלף איש, וחייה הציבוריים היו בעיקר סביב ועד הקהילה היהודית. זה היה מורכב ממשרדי הקהילה וגם ממוסדות הרבנות במצרים. היהודים במצרים, ברובם הגדול, היו בקהיר ובאלכסנדריה (רבים יותר בקהיר מבאלכסנדריה), ורק מעטים היו בערים הקטנות.

ועד הקהילה היה תחת השפעה כפולה - הממשלה המצרית והבריטים - ולכן לא השתתף ולא הרבה בפעילות ציונית ממש. הפעילות הציונית הגדולה, הרחבה, העממית יותר, היתה בזמן מלחמת העולם השנייה. אז שלחו המוסדות בארץ שליחים אחדים, רק חברי התנועות הקיבוציות, הקיבוץ המאוחד והשומר הצעיר. ולכן, שתי התנועות הציוניות העיקריות היו "החלוץ הצעיר" ו"העברי הצעיר" שהיה למעשה "השומר הצעיר", שתיהן בקהיר ובאלכסנדריה. לעומת שתי התנועות החזקות האלו היו גם תנועות אחרות, גם בקרב הצעירים, אבל אלו היו קטנות מאוד.

הזרם העיקרי לא היה הזרם הציוני, אלא הזרם היהודי הכללי, שמסביב לועד הקהילה. זה דאג למשל ל"מכבי", הן כתנועה ספורטיבית והן כתנועה חברתית, שפעלה גם היא באלכסנדריה (בעיקר) ובקהיר. היו גם מוסדות של ועד הקהילה - בתי-חולים ובתי-אבות, מוסדות חינוך לילדים, בתי-ספר של ועד הקהילה וגם של הברון דה-מנאש. השפה הנהוגה במערכת החינוך היתה בעיקר צרפתית, כי במצרים היתה השפעה מדינית בריטית אבל ההשפעה התרבותית היתה צרפתית, גם אם היו בתי-ספר אנגליים מעטים.

חוץ מתנועות הנוער האלו היתה גם פעילות קומוניסטית בקרב היהודים, אמנם לא גדולה ביותר; ידוע היה אנרי קיריאל מקהיר, שלימים נרצח בפריס. באלכסנדריה היו גם תנועות שהיו אפילו אנטי-ציוניות, בעיקר בגלל הפעילות הקומוניסטית. אמנם, לא כל מי שביקרו בתנועות הקומוניסטיות היו ממש קומוניסטים; היו שקראנו להם "קומוניסט דה סאלון", שהיו בעלי גוון שמאלי, שהושפעו בזמן מלחמת העולם שנייה מההישגים של ברית-המועצות במלחמה.

הפדרציה הציונית במצרים היתה בתקופה מסויימת ארגון רישמי, מוכר על ידי השלטונות במצרים, ורק לאחר התגברות התנועה העממית הלאומית המצרית הפכה הפדרציה לתנועת מחתרת. ואזכיר, שב-15 במאי 1948, עם הקמת מדינת ישראל, היו באלכסנדריה ובקהיר מחנות מעצר, שישבו בהם מאות יהודים, עצורים במשך 15 חודש, עד אוגוסט-ספטמבר 1949. במסגרת הפעילות של תנועות הנוער שלחנו לארץ חברים שהצטרפו לקיבוצים או שיסדו אותם - כמו קיבוץ "נחשונים" של השומר הצעיר, השלמה של קיבוץ מסילות (גם הוא של השומר הצעיר), קיבוץ ברור חיל של תנועת "החלוץ", ועוד חברים לעין שמר, ליראון ולאחרים.

כמו התנועות האחרות, גם לנו היו אימוני הגנה וקשר עם ארגון ה"הגנה". ידוע "העסק ביש", שחברי תנועות הנוער במצרים שברשת נעצרו, נשפטו לשנות מאסר רבות ושניים הועלו לגרדום. וידועה גם פעילותו של אלי כהן, בדמשק.

כאן בארץ, עד היום חוגים פעילים של יהודי מצרים מאורגנים בהתאחדות יוצאי מצרים, ולהם סניפים בתל-אביב ובחיפה. בחיפה, למשל, אנחנו מאורגנים ומקיימים פעילות - מפרסמים עיתון פעמיים בשנה, בעיקר לשימור מורשת יהדות מצרים, מארגנים מסיבות וטיולים, נשף שנתי, והרצאות מדי חודש על נושאים הקרובים ליהדות מצרים.

התאחדות יוצאי מצרים

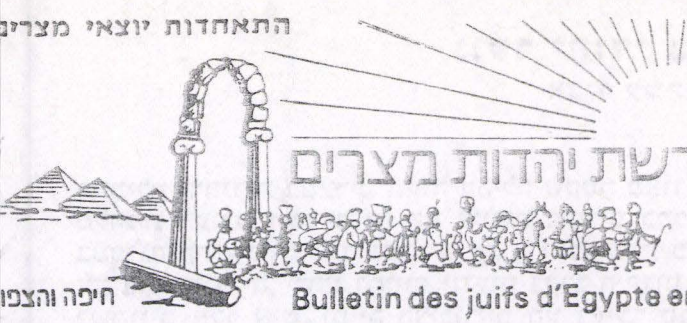

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

Goshen

No. 12 ✕ Octobre 1995 ✕ GOSHEN, B.P.589, 31004 Haifa, ISRAEL

O MON MASR-EL-GUEDIDAH !

Rosy Menasche

Que ne puis-je
t'embrasser
berceau de mon peuple
et de mon enfance

Egypte aux multiples liens
d'amour et de rejet
d'esclavage et de liberté
vibrant des reflets
transmis de père en fils...

Terre d'où je me suis arrachée
afin de poursuivre
mon destin de juive

loin d'Ismael
afin de le retrouver
un jour
peut-être demain....

sans rancunes ni mépris
à partir des monts
du Carmel
dans Jerusalem unifiée
à partir d'Ismaïlieh
et de Suez jusqu'au Caire
retrouvé

qui s'achemine
en tâtonnant
sur le chemin
moins encombré d'ecueils

de la paix nouée
entre Israel et Ismael
qui ensemble

ensemble
entreprennent une lutte
nouvelle
contre
les detracteurs
de droits

que tu rejettes

O mon Masr-El-Guedidah !

de "COULEURS DU TEMPS"
Hymne à la Paix

עורך: ג'ילברט בר-אן
הפקה: דפוס מיכאל לחמן בע"מ

התאחדות יוצאי מצרים

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

Goshen

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גיליון מס' 13 ✂ תשרי תשנ"ז ✂ ספטמבר 1996 גושן ✂ ת.ד. 589 חיפה 31004

דבר המערכת

לכל קוראינו וידידינו, שלום!

הנה שוב אנו מופיעים...

על אף הקשיים הטכניים הרבים ובעיקר התקציביים, עוד גיליון של "גושן" יוצא לדרך ויגיע אליכם לקראת החגים, ערב ראש השנה תשנ"ז הבא עלינו לטובה.

מטרתנו היא להמשיך ולקיים את הקשר בינינו. גם עם אלה שהם אתנו בלב ובמחשבה אך מפאת הקשיים, המרחק ומיגבלות הבריאות, אינם מופיעים בפעולותינו. אנו רוצים להביא לידיעתכם על המתרחש בהתאחדות בחיפה ולספר לכם מקצת מורשת יהדות מצרים.

הפעם בחרנו בסיפורו המרתק של חברנו המנוח ראלף חודרה ז"ל על המחתרת הציונית במצרים בתקופת הקמת מדינת ישראל.

בהזדמנות זו אנו שולחים לכם ולמשפחותיכם מיטב הברכות והאיחולים לשנה חדשה מלאה כל טוב, בריאות, נחת ואריכות ימים.

כמו-כן ברצוננו לאחל לכם שבימים טרופים אלה, תגיעו ליעדכם תוך נסיעה זהירה ובטוחה.

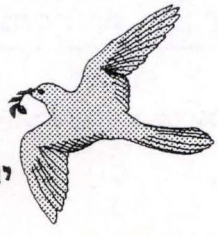

חג שמח ושנה טובה

אברהם משראל

יו"ר התאחדות יוצאי מצרים בחיפה

תוכנית פעולותינו

6.9.95 מר רם שמע
"מעמד ירושלים מההיבט הרוחני והמדיני"

11.10.95 קונגרס חגיגי במסגרת "יום אלכסנדריה"
בפסטיבל הסרטים חיפה - "שכנים"

6.12.95 גב' טלי וינקלר
"יצירתיות ותקווה לגיל הזהב" בליווי שקופיות

25.12.95 הנשף השנתי ב"אולמי רון"
במעמד ראש העיר מר עמרם מצנע

7.2.96 עו"ד עמירם חרלף
"חשיבותה של צוואה"

30.3.96 מר גבריאל קדוש
"יצירת מצרים המסורתית"

1.5.96 מר רם שמע
"בעידן הדמוקרטי - איך תחליט עבור מי לבחור?"

5.6.96 מר גבריאל קדוש
"המשיחיות ביהדות לדורותיה"

תוכן העניינים

אלכסנדריה שבלב / יצחק לבטוב .....
שיר - יציאת מצרים: זר תבואה / עזה אהרוני .....
מפגשים בעוספיה / עזה וחיים אהרוני .....
שיר - שוב על גדות היאור / עזה אהרוני .....
קהיר בשנת 1488 / אלי עובדיה .....
שיר - הפרפר .....
עדות / ראלף חוצרה (הצר) ז"ל (1926-1994) .....
ספרים מומלצים / צינה ברכה 3
שיר - על סף השלום / אברהם גרינאו 4
ה-23 ליולי - יום המהפכה המצרי / אלי עובדיה 5
מכתבים למערכת 3
מן המטבח המצרי / אסתי בר-און .....
מן המטבח המצרי / לבנה עמיר 2
סקירה על חיי הקהילה היהודית בחלב/א. הללי 3

ewish Self-Defense and the Aliyah of Egyptian Jewry
om 1917 to 1948 / *Sami Shemtov* 1
he 3,500-Year Exodus / *Judith Sudilovsky* 3
aradis D'enfance a Bab el Louk / *J.N. Diday* 5

שמות האסירים היהודיים באבוקיר .....

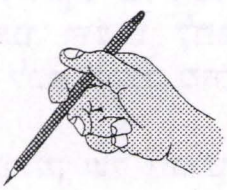

צוות המערכת:
אבנר עשהאל, נלסון ישראל, גילברט בר-און, יוסי מזרחי

הפצה:
גילברט בר-און

חברי ועד ההתאחדות בחיפה:
אבנר עשהאל - יו"ר, גילברט בר-און - סגן יו"ר, אסתר בר-און - מזכירה
יוסף מזרחי - גזבר, ד"ר יחזקאל פירון - מבקר
דליה עובדיה - חברת מזכירות, נלסון ישראל - חבר מזכירות

הדברים המתפרסמים בחוברת זו הם על דעת הכותבים בלבד.

אלכסנדריה שבלב

יפתח לפטור

André Aciman/Out of Egypt
A Memoir, New York,
Farrar, Straus & Giroux, '95, 340 pp.

לא מכבר נערך, במסגרת פסטיבל הסרטים ה-11 בחיפה, "שכנים" - יום אלכסנדריה". בכנס, שהתקיים בחסות ובהשתתפות ראש עיריית חיפה, **עמרם מצנע**, ושגריר מצרים בישראל, **מוחמד באסיוני**, נערך גם דיון על התרבות האלכסנדרונית ועל אלכסנדריה והיהודים. בכנס זה השתתפו **פרופ' ששון סומך**, ראש המרכז האקדמי הישראלי בקהיר, הסופר **יצחק גורמזאנו-גורן**, שכתב את "קיץ אלכסנדרוני", הקולנוען **משה מזרחי**, ההיסטוריון המצרי, החבר בפרוייקט להקמת הספרייה הגדולה של אלכסנדריה **וד"ר אחמד אל-הילל**, אשר סיפר על הספרייה שתוקם בהשראת הספרייה המהוללת של אלכסנדריה, שהיתה פלאי העולם העתיק ואשר אוסף כתבי-היד והמגילות שבה מנה חצי מיליון פריטים. כן השתתפו בכנס העיתונאי **יוסף אלגזי**, הקולנוען **מיכה שגריר** ויוצאי קהילת אלכסנדריה רבים החיים בישראל.

באלכסנדריה, משכיות החמדה של תרבות העולם ותרבות ישראל, נעשה תרגום השבעים, תרגום התנ"ך ליוונית, שהוא אולי התרגום החשוב ביותר מבחינת השפעתו על תרבות המערב. בה פעל הפילוסוף היהודי **פילון האלכסנדרוני**, שיצק את תורת ישראל לדפוסי מחשבה הלניסטית ובעקבותיה לפילוסופיה ולתיאולוגיה היהודית, הנוצרית והמוסלמית. בעת המודרנית חיו ופעלו הסופרים האיטלקיים **אונגרטי ומרינטי**, שנולדו וכתבו בה. המשורר **קוואפיס**, ששירתו מהווה ציר התחדשות בספרות היוונית, חי ומת בעיר הזאת. הסופרים האנגליים, **א.מ. פורסטר** שכתב על אלכסנדריה **ולורנס דארל** בעל "הקוואַרטט האלכסנדרוני" - חיו בה. מועטות הערים בעולם שיכולות להשתבח במתנות הנדיבות שהעניקו לתרבות העולם כמו אלכסנדריה.

יציאת מצרים / אנדרי אסימן

בימים אלה יצא לאור ספרו של **אנדרי אסימן** "יציאת מצרים", באנגלית.

מאז הדפסתו, בשלהי 1994, זכה הספר תוך מספר חודשים להצלחה רבה ולארבע הדפסות נוספות.

זיכרונות הממואר של **אסיאן נטוע** באלכסנדריה הקוסמופוליטית והשופעת כלכלית בעשורים הראשונים של המאה שלנו. הוא מתאר חמישים שנה בחיי משפחה יהודית, מאז הגיע אב המשפחה מאיסטנבול לעיר, בראשית המאה ה-20, ועד יציאתה-גירושה משם ב-1956, אחרי מבצע סואץ. הסאגה כתובה בפרוזה שנונה ואלגנטית על ידי **אנדרי אסימן**, שמכהן כעת כמרצה לספרות צרפתית באוניברסיטת פרינסטון בארה"ב.

בספר מתוארות הדמויות המרכזיות והמישניות שעיצבו את חייו, ילדותו ונעוריו, ביניהן הדוד וילי, שהספיק להיות במשך חייו חייל, סוחר, פאשיסט איטלקי ומרגל בריטי; שתי הסבתות - "הנסיכה" ו"הקדושה" - שמהלכות רכיל ומיטיבות לשנוא האחת את רעותה בשש שפות בהן הן שולטות; האב הקפיטליסט, השוקל בדעתו להתאסלם כדי שיכול להמשיך ולקיים את החיים המתוקים והטובים של המשפחה; הדודה פלורה, שמיטיבה לנגן מוסיקה קאמרית, ובעיקר את שומאן, והטוענת שהיהודים נוטים לאבד כל שיש להם לפחות פעמיים במשך שנות חייהם; ובני משפחה אחרים: דודות ודודים, מורים ומשרתים, גלריה שלמה, כאשר לכל דמות סיפור ופואנטה ספרותית מפתיעים משל עצמה. מפתיעים דווקא סיפורי ההיזכרות בגיבורי המישנה, כמו המורה לאיטלקית וליוונית עתיקה, שקורא לפני בעל הממואר שיר משל קאווּפיס על אודיסיאוס ואשר מחבר גם קונטרסים של ספרות אלכסנדרונית, ואשר בחלוף השנים, מסתבר לאסימן שאת השיר הנפלא על אודיסיאוס כתב לא אחר מאשר המחבר עצמו כמחווה לקאווּפיס.

אסימן מתאר את משפחתו היהודית באהבותיה ובשנאותיה חפה מכל רגש של לאומיות או ציונות. בשנים הרות גורל ליהדות ולציונות, לא עברו נושאים אלה את מפתן דלתה. יהודים, שרבים מהם אינם מעורים ממש במולדת אמיתית אחת כל שהיא משלהם, "יהודים לבנטיניים", כפי שהיטיבה לאפיינם נכונה, ולראשונה, וליצוק תכנים חיוביים למושג הלבנטיניות, הסופרת והמסאית הנשכחת **ז'קלין כהנוב**, שחייתה בתוכנו בשנות החמישים והשישים וספר מסותיה מעלה אבק במחסנים.

אלכסנדריה של היום, אחרי גירושם ועזיבתם של האיטלקים, היהודים, האנגלים והצרפתים, ראויה שישוררו לה שוחריה שירי "איכה" משלה. עיר שקסם הדרה חלף, עיר שדהתה, בלתה ופורקה מעדייה. ביקרתי בה לפני מספר חודשים, ב"חג הקורבן" המוסלמי, וצפיתי הלום תדהמה ברחוב מרכזי שבה, בכבשים טבוחות, ודמן ניגר על מרצפות הרחוב, הזוהי אלכסנדריה - העיר שמלוא יופייה הקליל נשמר בספרים כמו זה של **אנדרי אסימן**?

הממואר של **אנדרי אסימן** הוא גם משחק בקשת קולות ההומור, האירוניה, הציניות, והוא גם משחק מעודן בהומור של הלשון, שכן מדובר בעיר שנתקיימו בה לשונות הרבה: איטלקית, אנגלית, צרפתית, יוונית, לאדינו, ערבית ויידיש ולשונות נוספות אחרות. יש שמכתירים (**יורם ברונובסקי**) את תל-אביב כיורשת תרבותית של אלכסנדריה. אבל, גם תל-אביב, על הטיילת היפה וחיי

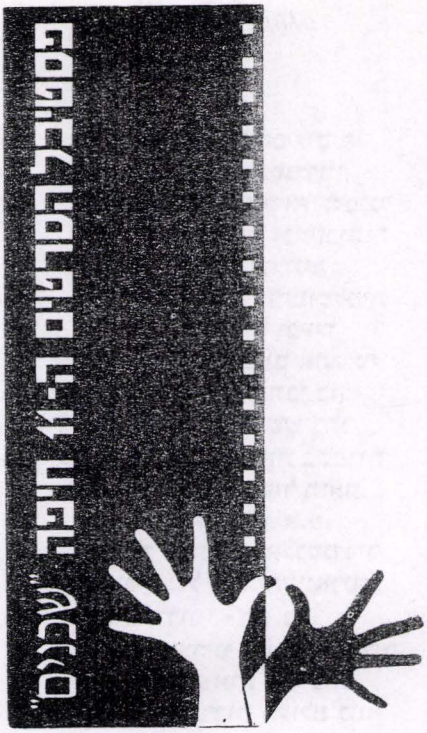

התרבות הרוחשים בה כעת, לא תוכל לחפות על יופייה החד-פעמי, שאינו קיים עוד, של הטיילת (הקורניש) של אלכסנדריה שבלב, שאסימן כה היטיב לתארה. אלכסנדריה שמזכירה בהיבטים מסויימים את "וינה העליזה", נטולת הדאגות, שבין שתי מלחמות עולם, עם כל השוני שבין שתי ערים אלה.

אנדרי אסימן כיוון לממואר ולא לרישום זיכרונות בלבד, שהיה עד להתרחשותם. הוא התכוון לעומק ההיזכרות האנושית במגוון פניה, שאם לא כן, לא יכול היה לתאר להפליא את האהבה, החיזור והנישואין של אביו לאמו, הנערה הצעירה כבדת השמיעה, בטרם נישואיהם. זהו ממואר התואם את הגדרתו של המשורר **ויליאם וורדסוורת** את עשיית השירה "כרגשות שמועלים בזיכרון בעו רוגע".

מתבקשת השוואה של הספר עם שני ספרים אחרים, שראו אור אצלנו בשנה האחרונה, ספרה של **רונית מטלון** - "זה עק הפנים אלינו" - אף הוא סאגה משפחתית שמוצאה בקהיר, וכן ספרה של **קלארה סרני** - "משחק הממלכות" - סאגה על משפחת סרני בהוצאת "הספרייה החדשה".

הממואר של **אנדרי אסימן** מזכיר את טעם עוגיית המדלן של **מרסל פרוסט**, כאשר את מקום העוגייה ממלא נוקש כף המנעול של דלת ביתם הנטוש של האסימנים באלכסנדריה - המונח קבע על המכתבה של הסופר בניו-יורק. הספר, הכתוב בשארם צרפתי, משמר את ארומת העיר המזרחית הים-תיכונית אלכסנדריה. ספרה של **קלארה סרני** מקיים את אצילות המשפחה היהודית האריסטוקרטית - וכמוה כאסימן - ארוג ספרה מעובדות, מאירועים ומפרי דימיון ספרותי יוצר. בספרה של **רונית מטלון** - סיפור המשפחה הוא אמצעי תובעני בחתירה לסגנון חדשני ספרותי.

ספרו של **אנדרי אסימן** הוא, לטעמי, שובה הלב שבין השלושה, והצלחתו עשויה אולי לעודד הוצאת ספרים לתירגומו ולהוצאתו לאור גם בעברית.

עדה אהרוני

בחיק כפות ידֶיך

מבחר שירים מסביב לעולם

יְצִיאַת מִצְרַיִם: זַר תְּבוּאָה

הַיּוֹם, לְיַד שָׁנִים מְשׂוֹחֲחוֹת,
שׁוּב מְבִיאָה אֲנִי
אֶת דּוּגִית גַּרְעִינַי
לְמַמְּגוּרָתְךָ אָבִי,
בְּנָשְׁמִי בַּדָּגוֹן בְּחַיְפָה,
רֵיחַ הַחִטָּה שָׁכֹּה אָהַבְתָּ
בִּמְעַרְבֹּלֶת הָעָבָר
בְּאָרֶץ מִצְרַיִם

בְּשׁוֹטְטִי
בֵּין אַבְנֵי רַחַיִם
שֶׁשִּׁמְשׁוּ יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם,
הַכֹּל קוֹשֵׁר אוֹתִי אֵלֶיךָ
בְּשַׁרְשֶׁרֶת תְּבוּאָה

זוֹכֶרֶת מִשְּׂרָדְךָ הָרֵיחֶנִי
בְּמוּסְקִי בְּקָהִיר,
עִם תּוֹהָמִי הַחֵרֵשׁ
הַשּׁוֹקֵל שַׂקִּים כְּבֵדִים
שֶׁל קָמַח וְגַרְעִינִים,
עַל מִשְׁקָל מְסֻרְבָּל, עַתִּיק,
שָׁעָה שֶׁהִקְשַׁבְתִּי
לִשְׁרִיקוֹת אַזְהָרָה
שֶׁל עָפְרוֹנִים
עַל קוֹרוֹת תִּקְרָתְךָ הַקְּמוּרָה:

יְהוּדִי נוֹדֵד,
פְּקַח עֵינַיִם יְהוּדִיּוֹת,
עָלֶיךָ יִהְיֶה לִפְרֹשׂ שׁוּב
אֶת כְּנָפֶיךָ
וְלָתוּר אַחַר קַן חָדָשׁ.
זְרוֹעוֹת הָעֲנָק שֶׁל דָּגוֹן,
מְמַלְאוֹת שַׂקֵּי דְּמָעוֹת
עַל שָׁאֵינְךָ כָּאן
עִמָּדִי,
לִרְאוֹתָן מְחַלְּקוֹת לָחֶם
לְיִשְׂרָאֵל,
הָאָרֶץ שָׁכֹּה אָהַבְתָּ
אַךְ בָּהּ לֹא נִקְבַּרְתָּ.

לְךָ אָבִי,
שׁוֹתֶלֶת אֲנִי כַּיּוֹם
זַר תְּבוּאָה מֻזְהָב,
לְךָ,
שֶׁתָּמִיד לִמַּדְתַּנִי
לִזְרֹעַ.

מפגשים בעוספיה

ד"ר עדה אהרוני ופרופ' חיים אהרוני

חברינו **ד"ר עדה אהרוני ופרופ' חיים אהרוני** הם בין יוזמי הקמת "אוהל השלום הצפוני", במאהל הבדואים בכניסה לעוספיה.
מדי חודש בחודשו במשך שנה שלמה התכנסו אנשי רוח, סופרים, משוררים ואנשי ציבור מכל העדות ברוח של הרמוניה ויצירתיות לקרוא שירים, הקשיבו למספרי סיפורים ודנו בבעיות אקטואליות של דו-קיום ואחוות עמים.
לכבוד הכנס: "ענבי שלום" במקום "ענבי זעם", השתתפו מאות משתתפים מכל המיגזרים, ובין המברכים ברך **חיים אהרוני**.

עדה פתחה את הערב המרשים הזה בסקירה אידיאולוגית על הבמה המרשימה הזו, ועל שורשיה בארץ מצרים.
היא גם קראה שירי שלום אשר ריגשו את הקהל.
בין הנואמים הופיעו השרים לשעבר **שמעון שיטרית ומשה שחל**.
הופיעו כמו-כן להקת חלילית והזמרת המרשימה **שולה** בשירים בעברית וערבית.
כן יירבו ערבים כאלה!

א.נ.

הריני להודיעכם כי פעילויותינו לשנת 1995/96 מסתיימות בסוף חודש יוני. הן תתחדשנה בספטמבר-אוקטובר 1996.

בהזדמנות זו פנינו להפציכם כי דמי החבר שלכם (80 ש"ח) לא נתקבלו אכם עבור שנת 1995/96.
אנו בטוחים כי הדבר נובע משיכחה. על כן נודה לכם אם תואילו להמציא לנו האחאה בסכום הנ"ל.

כתובתנו: ת.ד. 589 חיפה 31004.

בתודה מראש ובברכה,

התאחדות יוצאי מצרים
סניף חיפה

שיר מאת ד"ר **עדה אהרוני** שהתפרסם במצרים ב"אל אהרם"
בתירגומו של **פרופ' מוחמד פאוזי דאיף**

שוב על גדות היאור

ויוציאם ממצרים
אך כיצד מוציאים את מצרים
מהיהודים?

כי זו ששתתה ממי היאור
באדות חיוך אליו תחזור

והיא עפה חזרה כאנפה
ליאור העצום העכור
על גבו של ג'מוס

כי זו ששתתה ממי היאור
באדות חייך אליו תחזור

אחרי שלושים וחמש שנות דרור
כמשה בתיבה היא ניצבת
מול הנהר שהתווה אותה

כי היא ששתתה מן היאור
באדוות חיוך אליו תחזור

והיא צוללת לתוכו
ולתוך הנהר הפנימי שלה כדג
כסוף השוחה בתוך עצמו

כי היא ששתתה מן היאור
באדות חיוך אליו תחזור

مرة أخرى على ضفاف النيل (١٩)

وأَخْرَجَهُمْ من مصر
لكن كيف يُخرجون مصر
من اليهود ؟

لأن من شربت من ماء النيل
بموج باسم إليه تعود

وتطير عائدة كالبلشون الأبيض
إلى النيل العظيم العكر
على ظهر جاموس

لأن من شربت من ماء النيل
بموج باسم إليه تعود

بعد خمس وثلاثين سنة حرية
مثل موسى فى الصندوق ماثلة
أمام النهر الذى وسمها

لأنها التى شربت من النيل
بموج باسم إليه تعود

وهى تغوص فى أعماقه
وفى أعماق نهرها الداخلى كسمكة
فضية تعوم داخل نفسها

لأنها التى شربت من النيل
بموج باسم إليه تعود .

קהיר בשנת 1488

אלי שובניה

בשנת 1486 היום לפני כ-500 שנה בערך, יצא נפשו של מלומד איטלקי יהודי בשם **עובדיה בן-אברהם** לבקר בירושלים - הדרך הכי בטוחה להגיע לארץ הקודש, אז וגם היום היא דרך הים - מנאפולי, לרודוס, למצרים, ומשם הצטרף עם שיירת גמלים עד ירושלים.

במכתב ארוך מתאר **הרב עובדיה בן-אברהם** את קורות התלאות שעברו עליו במכתב ששלח לאביו - אנו נביא כאן בקצרה את אותו קטע מהמכתב הזורק אלומת אור ונותן תאור לחיי היהודים בארץ היאור, היום לפני כחמש מאות שנה, יותר מדוייק, בשנת 1488.

מיודענו, **הרב המלומד עובדיה**, נחת באלכסנדריה בשנת 1488, ומצרים דאז היתה תחת שלטון הממלוכים, השליט הממלוכי היה קאיתבי.

באלכסנדריה היו בסך הכל כ-25 משפחות יהודיות, קהילה בקושי מורגשת אך חמה ומאוחדת, - היו בה שני בתי-כנסת, הראשון גדול ורחב ממדים, עם חצר ענקית, אבל רעוע, קירות מתקלפים, צבע דהוי, חלונות שבורים, העזובה בכל פינה.

היהודים המקומיים הסבירו לרב **עובדיה**, כי לפי הוראותיו של השליט הממלוכי חל איסור מוחלט לא רק על בניית בתי-כנסת חדשים, אלא האיסור חל גם על שיפוץ בתי-הכנסת הקיימים, לכן העזובה, לכן אותות הזמן השאירו עקבות ברורים בכל פינה - מיותר להדגיש שמצוות השליט יש לקיים ולכבד כרוחה וכישלונה.

ידו של השליט הממלוכי לא יודעת רחמים, ומלשינים כידוע תמורת נזיד עדשים אף-פעם לא היו חסרים, לאו דווקא מבין היהודים, אלא מהאוכלוסייה המקומית.

בית-הכנסת השני, קטן יותר, שנשא את השם "בית-הכנסת של אליהו הנביא" היה במרחק לא רב מבית-הכנסת הראשון, והיהודים המקומיים מחוסר ברירה, התרכזו בו, ערכו בו התפילות, חגים ושבתות, בר-מצווה וחתונות - הוא היווה המרכז הקהילתי הרוחני של היהדות המקומית.

באחת הפינות בבית-כנסת הזה, על שם אליהו הנביא, דלקה נר-נשמה, לנצח דלקה לא כבתה, והגבאי המקומי, יהודי בעל סבר פנים מאירות, התנדב להסביר לאורח שלפני כעשרים שנה, בערך, הופיעו אליהו הנביא, בכבודו ובעצמו, באותה פינה בבית-הכנסת הזה, בפני הרב המקומי, להתריע בפניו שחובה להתלכד כי אסונות ממשמשים ובאים על הקהילה המקומית, ואולי על יהדות מצרים בכלל ולזכר המאורע הזה, נר נשמה דולק יומם ולילה באותה פינה, כאות סגולה שאולי תידחה את רוע הגזרה למועדים ארוכים יותר, אולי תמנע אותה כליל.

המנהג כאן באלכסנדריה, הוא שמסירים נעליים טרם כניסה לבית-הכנסת.

זהו כנראה מנהג הנפוץ בין כל היהודים בכל ארצות תחת הכיבוש המוסלמי שהועתק מהדת המוסלמית, שחובה להסיר נעליים טרם כניסה למסגד, מנהג הידוע לנו, כיהודים מזמן יתרו ומשה "של נעליך מעל רגליך"...

אלכסנדריה היא עיר די גדולה, המוקפת מצד היבשה בחומה בצורה די מסיבית ומוקפת מים, ים-תיכון, מהצד השני, לכאורה עיר מוגנת ובצורה, בטוחה אבל לדאבון הלב אותות המלחמות הרבות שעברה העיר נתנו אותותיהן בכל פינה, ההרס והעזובה ניכרים בה היטב.

בחלק המיושב אשר בעיר, הבתים די גדולים ומרווחים, עם חצרות רחבות ידיים, ומוזאיקות מעשה ידי אדם לתפארת.

ישנם בעיר ארבעה קונסולים, הנותנים מחסה וסעד לעת הצורך לסוחרים הזרים המרוכזים ומסתופפים רובם ככולם ליד הקונסולים האלה - הקונסולים הם של גנואה, של ונציה, של קטלוניה ושל אנקונה.

באלכסנדריה התוודעתי לזוג יהודי, עם שני ילדים קטנים וחמודים, שנדרו נדר לנסוע לירושלים, ולכן החלטתי להצטרף אליהם - הייתי סקרן לפשר הנדר והיציאה של כל המשפחה הנחמדה הזו לירושלים, ומתברר שאלוהים מנע תקופה ארוכה פרי בטנה של האישה, ולכן היא ובעלה נדרו והיה אם אלוהים יחוס עליהם ויעניק להם צאצאים הם יערכו סדר פסח כהילכתו בירושלים, ארץ הקודש, שני ילדים זכרים נולדו להם, בזה אחר זה, ונדר לכן חובה לקיים מצווה זו כלפי האל, הכל יכול, זוהי חובה מצפונית, פנימית, אישית של כל ילוד אישה, בין אם הוא יהודי או כל דת אחרת.

מימין לשמאל: **גרציה, גילברט בראון, אבנר עשהאל, מוחמד בסיוני, אילן בראון**

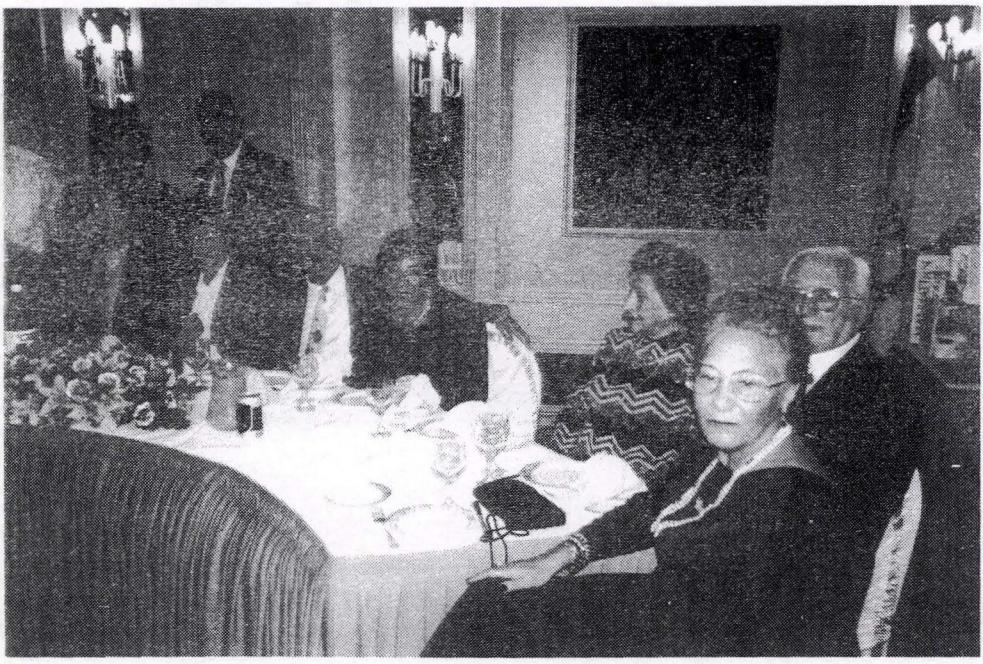

מימין לשמאל: **אלגרה, גרציה, אבנר עשהאל, עליזה ועמרם מצנע, יוסי מזרחי ואסתי בראון**

Hereunder Prisonner's names at Abbukir Campin Alexandria According to Roger Opeenheimer and Signaturey

להלן שמות האסירים היהודיים באבוקיר (באותיות לועזיות) החתומים ברישומו של יצחק רוג'ר אופנהיים

...ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל... ישעיה

ILANA BELAHOVSKY
RAHEL SULLAM
JEANNETTE SCHELLY COHEN
VICTORINE CASSOUTO
ROSE EPSTEIN
ISAAC VAENA
ILANA SIDES
ESTHER CHOUCHAN
GLADYS BENJOYA
YEHOUDITH CAMHY
JACQUES RABIN
JACQUES CHARBIT
VICTOR GOLDENBERG
AARON KRASNOVSKY
NAOUM HOTIMSKY
NESSIM ABASTADO
LAZARE ABRAMOVITCH
ELIE ASSAEL
JEAN ANAF
BINIAMINO BARDA
YACOB BENZAKEIN
ALBERT AGIMAN
ISAAC BENPECHAT
LEON BRAHA
HARON COHEN TAWIL
VICTOR CRUDO
RUBEN CAMHY
ELIE DANON
JOSEPH DANA
SALOMON ACHER
YSI FEINBERG
ISAAC FEINSTEIN
ALBERT GUETTA
SMUEL ISAAC
MORDEHAY MARDOCHE
YEHOUDA LEVY
SALVATOR LEVY
RUBEN PERLMUTTER
MAURICE MESSECA
LEON MORENO
VICTOR NACSON
VICTOR MADJAR
NAPHTALI OLALVO
ARIE SCHLOSBERG
ISAAC RAWASS
FELIX SIDES
SALOMON SAYEGH
RAPHAEL SFORNO
YACOB SADRA
LOUIS SAUL
YOSSA SPECTOROFF
ALBERT VIVANTE
SAMUEL GERSHMAN
YOSHUA EPSTEIN
SAM ARIEW
ISAAC ROGER OPPENHEIM

ESTHER ARDITTI
MAZAL ALPHANDARY
SARA ISRAEL
EVELYNE LEVY
MYRA EPSTEIN
RAPHAEL DWEK
RUTH SAMAMA
YONA MORENO
ESTHER SABBAGH
HERMAN LIPNER
BERNARD SCHEININ
OVADIA ISRAEL
CESAR GESUA
JOSEPH COHEN HEMSY
MARC ANGEL
SALOMON ABERGEL
ISAAC E. ARDITI
ISAAC ALVAREZ
ISAAC BELLELI
ABRAHAM BARUCH
JACQUES BOTTON
ABRAHAM BRONSTEIN
ROGER BARKI
MARCO BRAHA
NESSIM CHAHOWAH
YOSSEF CASSUTO
ALBERT CAMHI
ALBERT DEPAZ
HERBERT ATTAS
VICTOR CHUEKA
FERNAND GOLDENBERG
JOSEPH FARHI
HUGO HALFON
ELIE HOULI
ALBERT CATARIVAS
DANIEL LEVY
MOISE LEVY
YOSSI MEYOHAS
ABRAHAM MATALON
LEBESH MASRY
DANIEL NACSON
SALOMON NAHMIAS
YOHANAN MASRY
LEON PINHAS
AVINOAM HOURVITZ
ARMAND SALMONA
MOISE SAFFAN
BENI SEDBON
EDOUARD CHOUCHAN
ELIAS SHAPIRO
CLEMENT SINAI
RENATO VENTURA
WASSEF AZIZ WASSEF
OSWALD BURCHARD
ISAAC ANTAKI
MARCO MIZRAHI

חתימות האסירים היהודיים
במחנה המעצר אבוקיר
ליד אלכסנדריה ב1948-1949

רישום של **יצחק רוג'ר אופנהיים**

סקירה על חיי הקהילה היהודית בחלב - היא ארם צובא

במסגרת ברכה בערב נר שמיני של חנוכה - ב' טבת תשנ"ד (16.12.93)

בחגיגה של הקהילות היהודיות הספרדיות בחיפה וסביבותיה

תימצות מאת אברהם הלוי סג"ל

יהדות ארם-צובא היא חלב, היתה במשך הדורות מגוונת ומורכבת מיוצאי קהילות שהיגרו אליה מארצות שונות. הגרעין העיקרי היה יהודים מקומיים מאז ימי הבית הראשון ואפילו יש האומרים מימי מלכות דוד המלך, אלה נקראו "מסתערבים". שם זה כיום נפוץ בארצנו דווקא לאחת הקבוצות הלוחמות הטובות ביותר השומרות על ביטחוננו בארץ. כינוי זה מלמד ששבטי עבר וערב מתקופתו של אברהם אבינו חיו זה בצד זה והיתה ביניהם השפעה הדדית. קהילות ישראל שחיו בקרב שבטי ערב כונו מסתערבים כיוון שאימצו לעצמם מנהגים ותרבויות של שבטים אלה. לעומת זאת השפעת העברים ממוצא "עבר" ניכרה דווקא בקרב שבטי ערב, בעיקר במסגרת דת האיסלאם על ידי מחמד ועשרת חבריו (המכונים "אצחאבאה"). החלק השני ממנו מורכבת הקהילה היהודית החלבית הם יוצאי יהדות ספרד שהחלה להגר לארם-צובא לפני חמש מאות שנה (תאריך הגירוש) ואף לפני כן.

הספרדים היהודים שדיברו לדינו, בניגוד למה שהתרחש בארץ-ישראל, שכחו את שפתם ומנהגיהם ונטמעו כליל במסתערבים, לכן לא מוצאים בחלב דוברי לדינו, אף-על-פי שמספר המהגרים לחלב היה רב. אף-על-פי-כן הן הסמתערבים והן הספרדים שמרו על סימני ההיכר המבדילים ביניהם, דווקא בימי החנוכה הדבר מקבל ביטוי מיוחד.

כל אלה שמוצאמספרד מדליקים ביום הראשון של החנוכה במקום נר אחד ושמש, שני נרות ושמש, כך שביום השמיני נדלקים תשעה נרות ושמש. מעטים מבני הקהילה יודעים את הסיבה לכך, אך אלה שמדליקים נר נוסף נקראים "פרנג' אל-חנוכה" או "הפרנקים", כלומר המהגרים מהמערב לארם-צובא, כך ניתן למצוא שבמשפחה אחת חלק מדליק נר נוסף וחלק מדליק נר רגיל.

מנהג זה שאין לו אח ורע בקהילות אחרות, אומץ דווקא על ידי הספרדים שבקהילה שהיו אנוסים מצד אחד להיטמע בקהילה החלבית המקורית, ומצד שני לשמור על זהותם כספרדים (להבדיל אף הבדלות, דרך זו מזכירה לנו את יהדות ספרד האנוסים, הלא כן?).

כך או כך יהדות ארם-צובא היתה עשירה ברוח ובחומר; ברוח מפני שממנה יצאו גדולי החכמים ופוסקי ההלכה בדורנו ובדורות שקדמו לנו, כמו הרבנים משה מזרחי, לניאדו, עטייה, לופז, ספדייה, דווייק, עדס, קצין, דבאח, והחדשים שבהם - שחיבר, צדקה, הררי ועוד, ששמעם ופסיקתם הגיעה לכל ארצות האיסלאם ואף רחוק מזה. לא במקרה "הכתב" שהוא התנ"ך בנוסח העתיק והמוסמך ביותר נשמר בחלב. חכמי ארם-צובא שעלו במשך דורות רבים לארץ והשתקעו בירושלים, השפיעו השפעה ניכרת על הקהילה היהודית בה, הן בנוסח התפילה והן בפיוטים. עקבותיהם ניכרים במסורת ובמנהגים בארץ הקודש. קהילת ארם-צובא היא קהילה מסורתית שומרת מצוות ויודעת לשמר את מורשתה בדבקות רבה במנהגיה ובארוח החיים הן של חיי המשפחה והן בחברה ובקהילה.

עד כאן מעט מזעיר בכל הנוגע ל"רוח".

אשר לחומר: חלב שימשה ליהודים מרכז ממנו צמחו טובי הסוחרים ועשירי היהודים במזרח התיכון. המפורסמים שבהם הם משפחות "נחמד", "ספרא", סית, הררי, ספדייה ורבים אחרים שעושרם הוא שם דבר בעולם.

ניתן לאמר בענין זה שכל ילד ונער יהודיים החלו דרכם בקודש (בכותאכ, בתלמוד תורה, במדרש ובאליאנס) ושאפו לסיימם בחומר, תוך מיזוג חיי חולין עם חיי קודש. כל בוגר שסיים את לימודיו במדרש, או באליאנס, שאף להיות סוחר ואמיד, ובמקרה הפחות-טוב - בעל מקצוע במלאכת הצורפות ומלאכה זעירה.

יהודי חלב בכל הזמנים מנו בין 15,000 עד 20,000 תושבים. במספר זה עד שנת 1946, תאריך קבלת עצמאותה של סוריה, לא נשתנה אף-על-פי שקהילה זו היתה פורייה בילודה ואף-על-פי-כן לא גדלה האוכלוסיה במקום. דבר זה נבע מיציאת היהודים מחלב לארצות הפזורה בעולם; חלק מהם הגיע לצפון אמריקה וחלק אחר לדרום אמריקה. לא נפקד מקומן של ארצות המזרח הרחוק כולל הונג-קונג, יפן, סינגפור וארצות אירופה השונות.

כיום בכל ארץ שהיהודים עברו לשם מוצאים קהילה חלבית מבוססת ומאורגנת היטב. יהודי ארם-צובא שומרים על קשר ביניהם ומאורגנים, כך

שנוטלים על עצמם אחריות לסייע לבני קהילתם הזקוקים לסיוע.
הרבה מהמשפחות שהיו מבחינה חומרית, בינוניות, התפתחו והיו לעשירים מופלגים בנצלם או כשרונים במסחר. סידרת הטלויזיה עזרא ספרא ובניו (שהוא שם דימיוני) בא להצביע על צורת החיים ועל התיחכום של קהילה זו במסחר.
ניתן לאמר שלקהילת ארם-צובא היתה אוטונומיה תרבותית וחברתית בחלב שבסוריה, וכך גם היו הדברים בקהילות דמשק, קמישלה ובירות.

בחינוך: קהילת ארם-צובא קיימה מוסדות וממשל עצמי בשטחי החינוך, התרבות, החברה, הסעד והבריאות; החזיקה בחינוך בתי-ספר ומדרשות עבריים ומספר רב של מעין גני-ילדים מגיל שלוש ומעלה. ועד הקהילה שם את הדגש על החינוך מגיל הרך ועד לגיל הבגרות עד אשר הבוגר "הגיע לשוק" (טלע עס-סוק); לא פסחה על קיומן של תנועות נוער, צופים ומכבי ופעילות ספורט ומחנאות.

בתרבות: קיימה ערבי פיוטים ודרשות ולא פסחה גם על תזמורת כלי נשיפה משלה, הכינה את הנוער לעבודה עצמית וקיימה תערוכות על עבודתם זו; פעל מועדון קבוע UJJ "הארגון היהודי הצעיר".

בחברה: קיימה אירועים חברתיים בהשתתפות המונית לקריאת עשרת הדיברות, כנסים בחגי ישראל וגיבוש חברתי להשתלבות בחיי סוריה, כדי לשמור על האוטונומיה הזאת.

בסעד: סופקו צרכיהם החיוניים של נצרכי הקהילה, על ידי חנוך חנם, אספקת ביגוד לחורף הקשה לילדים, אחזקת בית יתומים - בו סופקו כל צרכי הילדים שהתייתמו מאב או משני ההורים, אוכל, ביגוד וחינוך. בחגים נשלחו חבילות אורז, קמח, סוכר, ובפסח - מצות. כשמדובר במצות כמעט כל הקהילה קיבלה מצות חינם, כדי שלא יקרה חלילה שהמצות לא יהיו על טהרת הכשרות. מתן בסתר היה מן הדברים המפורסמים, ולעניים היה "השלחון" שכלל ממיטב המאכלים, לחם בעג'ין, לחם, תבשילים שונים.

בבריאות: אחזקת בית-חולים "הוספיטל" בו שרתו רופאים יהודיים חלבים ורופאים בעלי שם, ארמנים. האישפוז והטיפול בבית החולים היו חינם לכל נזקק. העשירים ממילא לא נזקקו לבית-חולים זה. בית החולים הוחזק על רמה טובה וניקיון מופתי, כולל ניתוחים ופעולות חיסון לתינוקות, לילדי בתי-הספר ולמבוגרים; לוו את האדם מעת לידתו ולהבדיל את קבורתו כולל אחזקת בתי עלמין, צוות חברת קדישא וכל הכרוך בכך ללא תשלום. לא פסחה הקהילה גם על הצד השיפוטי ופתרון סכסוכים וחילוקי דעות במסגרת הקהילה. לעיתים נדירות נזקק בן הקהילה לבית-משפט אזרחי בחלב; בית-הדין הרבני בענייני נשואין, גירושין, מזונות ילדים, ירושות, ובכלל זה פסיקה בסכסוכים בין יריבים יהודים, לעיתים בית-הדין היה פוסק בין לא יהודי ויהודי, והלא-יהודי קיבל עליו את הדין ללא עוררין - גם אם לא פסקו לזכותו.
העול הכספי להפעלת שירותים אלה, כולל משכורות חכמים ומלמדים, בתי-הדין ובתי-הספר, בית-החולים ותמיכות הסעד, היה גדול וחייב תקציב גדול שכל כולו נתרם על ידי עשירי חלב במקום, כל אחד לפי יכולתו שבדרך-כלל היתה די טובה. ההכנסות מהמועדון, ממשחקי הקלפים וערבי הריקודים ("באל") הוקדשו כולם למטרות אלו. הקהילה עשתה את הכל כדי שלא תהיה זקוקה לחסדי הגויים, לפי הפתגם "לא מדובשך ולא מעוקצך".
הפזורה היהודית החלבית, המונה מאות אלפי בני קהילה המפוזרים בכל רחבי תבל וחיה בכל מקום במסגרת קהילתית, מאורגנת היטב, אף-על-פי-כן, קהילה זו נחבאת אל הכלים, לא נזקקה בעבר לתמיכה כספית של הישוב בארץ ולא של מוסדות המדינה, הסתפקה במועט. החינוך שספגו בני הקהילה בארץ מוצאם, שמר עליהם ועל צאצאיהם מפני כל רע והרחיקה אותם מפגע רע; בניה רחוקים מעבריינות כרחוק שמים מארץ. מי יתן ורוח טובה זו תידבק בכולנו להיות עם חסון בגופו ובריא ברוחו, היכול לעמוד בתהפוכות הזמן ובאירועי הימים, עמידה זקופה ואיתנה כשרגלנו איתן על הקרקע וראשנו זקוף לשמים.
דברים אלה אינם אלא פרק קצר ומתומצת ממה שניתן לספר על קהילת ארם-צובא, מקוצר הזמן והיריעה, לכן אסיים את דברי בברכה נאמנה לבאי חגיגה זו, ברכת מועדים לשמחה שלוחה לקהילה היהודית הספרדית בחיפה ובסביבותיה שתלך תגדל ותתעצם לטובת אחינו בני קהילות ישראל הספרדים והאשכנזים כאחד.

כה לחי!

מן המטבח המצרי

קְמוּנֶיַיה - רצועות כבד בקר

המתכון של אסתי בראון

קול ישראל - רשות השידור
רשת א'
"עונג שישי" - מוסף יום ו' לפולקלור
שידור פומבי חי בין השעות 13:00-12:00
ממלון מוריה - פלאזה - בירושלים
עורך ומפיק **שבתאי ביבי**
א' בתמוז התשנ"ד - 10 ביוני 1994

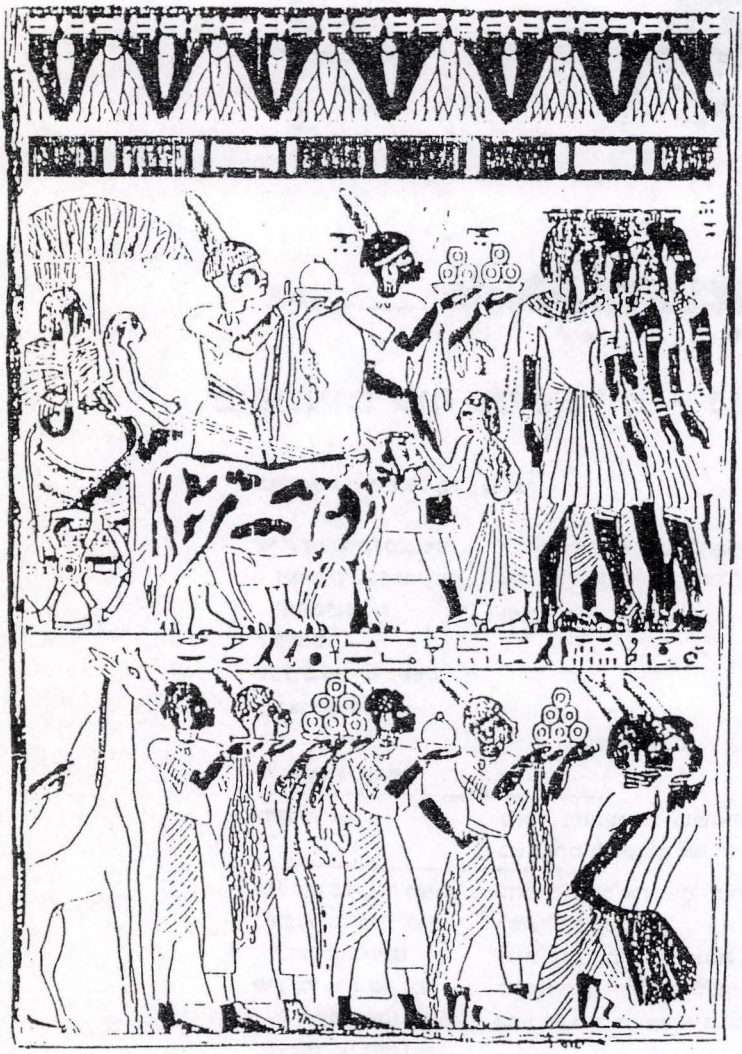

החומרים:

- ½ קילו כבד בקר שרוף ושטוף כדין, חתוך לרצועות, כמו צ'יפס
- 6-7 שיני שום כתוש
- 1 כפית כמון
- מעט פלפל אדום חריף
- 2 כפות שמן
- ½ כוס מים
- 1 כף רסק עגבניות
- המיץ של לימון אחד

אופן ההכנה:

שמים את השמן בסיר.
מוסיפים לו את השום והכמון, המלח והפלפל ומזהיבים קלות את הכל יחד על אש קטנה.
מוסיפים את רצועות הכבד וממשיכים לבשל על אש קטנה במשך כמה דקות.
מוסיפים את המים ואת רסק העגבניות.
נותנים להתבשל עד שהכבד מתרכך.
מוסיפים את מיץ הלימון, מרתיחים עוד כמה דקות ומורידים מהאש.
אפשר להוסיף בזמן הבישול תפוח אדמה אחד חתוך לקוביות, כדי להסמיך את הרוטב.
מגישים חם יחד עם אורז לבן.

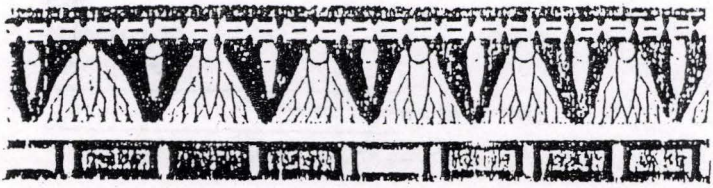

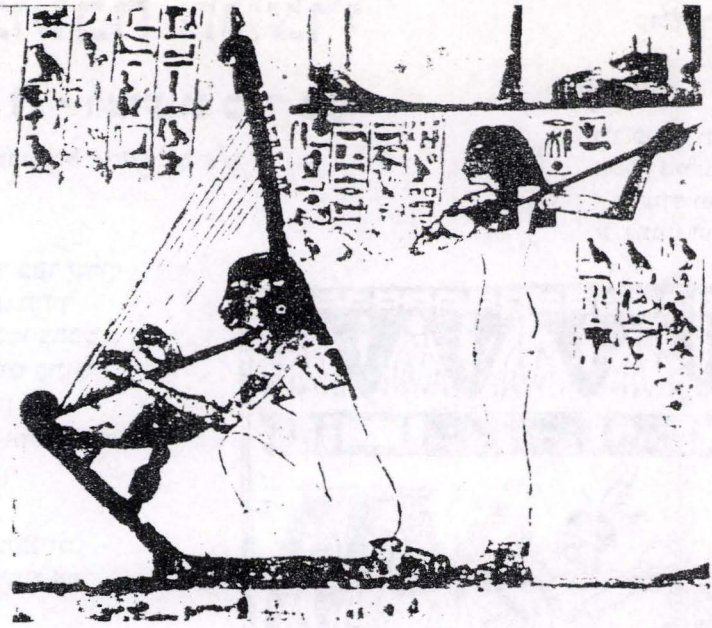

כופתאות עוף עם אגוזים – כּוֹפְתַה בֶּל־בּוֹנְדוֹא'

כופתאות חגיגיות וקלות להכנה.

½ עוף (עליון) מבושל וטחון (אפשר שאריות עוף מבושל)*	לערבב היטב את כל החמרים. אם העיסה רכה מדי, אפשר להוסיף מעט פירורי לחם או מצה.
2 ביצים	
50 גרם אגוזים קטנים קצוצים עבה	
מלח	
פלפל אנגלי טחון	
שמן לטיגון	להכין מהתערובת כופתאות עגולות ושטוחות, לטגן בשמן חם לא עמוק במיוחד.
1½ כוס מרק (או כפית אבקת מרק מדוללת ב־1½ כוס מים)	להכניס לסיר אחר את המרק ושאר החמרים, ולהרתיח למשך 2 או 3 דקות.
מיץ של ½ לימון גדול	לתת בתוך הרוטב הרותח את הכופתאות המטוגנות, להביא שוב לרתיחה, להנמיך את האש ולהמשיך לבשל בסיר מכוסה למשך 10 דקות.
2–3 כפות משמן הטיגון שנותר, או שמן טרי	
מלח	
½ כפית כורכום	
פלפל אנגלי טחון	
	להגיש חם בתוספת אורז לבן.

* *הערה:* אפשר גם מבשר עוף טחון, לא מבושל.

לבנה צמיח
תבשילים מארץ הנילוס

TA'ALI
WORLD MOVEMENT
FOR A UNITED ISRAEL

תע"לי
תנועה עולמית
לאחדות ישראל

ROOMS 36/7 NEW HOUSE
67/8 HATTON GARDEN, LONDON EC1N 8L
Telephone 071 242 4556
Fax 071 242 2419

Executive Director
Sidney L. Shipton LL.B. M.B.A.

MARCH 1996

World Chairman
Leon J. Tamman

Honorary Patrons
Yossi Beilin, Knesset
Sir David Alliance
Moshe Arens M.K.

Shlomo Bar'ali O.M., C.B.E.
His Excellency The Israeli Ambassador
Mr. Yoni Bloch
Rt. Hon. Lord Britto P.C., Q.C., M.P.
Kenneth Bialkin

Chief Rabbi Haham Lezion
Mordechai Eliyahu

His Honour Israel Finestein Q.C.

Yehoram Gaon
Dani Ghermann
Professor Julius Gould M.A. (Oxon)
Rabbi Yitzhak David Grossman
Rabbi Hugo Gryn C.B.E., M.A., D.D.
Mordechai Gur M.K.

Sir Sidney Hamburger C.B.E., J.P.
Zevulun Hammer M.K.
Joseph Harari
Clement Hassan
Sir Joshua Hassan K.C.M.G.
Perlina Herzog
Lilian Hochhauser

Raya Jagiorn
The Hon. Greville Janner Q.C., M.P.

Dr. Israel Katz
Philip M. Klutznick
Henry E. Knobil F.C.I., Ph.D.(Hon.)
Lionel Kopelowitz M.A.(Cantab), J.P.
Chaim Korfu
Ab Kramer LL.B (Hons)

Sir Ivan Lawrence Q.C., M.P.
Dr. S. Levenberg Ph.D.
Masha Lubelski

Professor Moshe Mani
Rabbi Arnold Marans
Lord Mishcon D.L.
Professor Eric Moonman M.Sc.
Yitzhak Moda, M.K.
Michla Modai
Gina Monty

Professor Yuval Naaman
Uzi Narkiss
Aryeh Nechamkin

Sir Leslie Porter Ph.D (Hon), C.B.E., M.

Professor Emanuel Rackman
Chief Rabbi Dr. Moses Rosen
Dr. S.J. Roth LL.D
Eli Rousso
Professor Amnon Rubinstein M.K.

Chief Rabbi Dr. Jonathan Sacks
Moshe Sasson
Shmuel Segev
Chief Rabbi Avraham Shapira
Rivka Shaw
Professor Andre Shuraky
Moshe Shnitzer
Chief Rabbi Rene Shmuel Sirat
Sir Sigmund Sternberg K.C.S.G.

Yosef Tekoah
Chaim Topol

Lord Weidenfeld

World Chairman Leon J. Tamman **Joint Vice Chairmen** [illegible] **Honorary Treasurer** Sidney Asher **Honorary Secretary** Martin [illegible]
Executive Board Uzi Arad, Rabbi Daniel Pe'er, Yoni Bloch, Albert Cohen, Bernard Cohen, Arnold Lee Jacobs, Gladys **Council Members** Ali Mahler, Mrs. Leonie [illegible], Sir Stephen [illegible], Roth, Eli Rousso, Lord [illegible], Rabbi Abraham Levy, Chief Rabbi Sholo Meir, M. Benzimra, Lord Taylor
Executive Director (Great Britain, Europe and Commonwealth) Sidney L. Shipton

Dear Friends,

It is my sad duty today to write this, the last communication to our Honorary Patrons and Membership, in my capacity as Executive Director of Ta'ali.

Since, very recently, Mr. Daniel Tamman informed me that he was no longer able to fund our organisation, we have explored several other avenues to help keep Ta'ali in existence, but to no avail; and so, the Movement, founded and lovingly nurtured by the late Mr. Leon Tamman, must now cease all its activities.

The realisation that we can no longer look forward to seeing you at Ta'ali's monday and wednesdays meetings will be hard to accept. We looked upon you as our extended family and will miss you greatly; especially those amongst you who, so loyaly, have for the great part of the past 9 years joined us in our twice monthly educational programmes. Nothing will be the same again.

I wholeheartedly believe that our work was of value to the community and that we have all benefitted from our regular talks and discussions, and sincerely hope that the knowledge and information acquired, and the friendships formed, will not have been in vain.

With my thanks and best wishes.

Yours sincerely,

Sidney L. Shipton

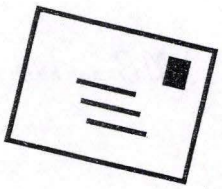

P.S.

We are sorry to have to cancel the meeting advertised for MONDAY 15th APRIL.

קיבוץ נחשונים

ד.נ. המרכז מיקוד 73190 טל: 03-9386411 פקס: 03-9386484

לבני אחרון - בתקאה לבתודה

To whom it may concern

Tal algazi, 32 year old, born in Kibbutz Nachshonim, daughter of 2 members of our kibbutz, who already suffered the trauma of loosing two children. Cause of death "Falkony's Anemia". Tal is still under the supervision of the doctors who looked after her late brother and sister, being in high danger herself the same reason.

Presently like Job's suffering, fate has strike again.

Tal got a cancer who attacked the tongue and the glands, and hospitalized in the "Memorial Cancer Center", 1275 York Ave, New-York, under Dr. Shah's treatment.

The treatment surgical operation and stay is very expensive, Tal is accompanied by her father and the nurse who treated her brothers. We very much call up on you to help us succeed in this challenge and give us whatever help you can.

All the members of the kibbutz are helping whatever they can, and we, the members, will be ever grateful for your help.

A big thanks

Kibbutz Nachshonim

N.B. our bank's account is in:

Bank Hapoalim

Rosh Haain branch no. 677

account number 152000

ISRAEL

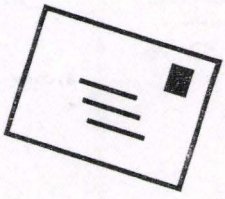

מר בסיוני עם הגב' שלנו לבנה זמיר ושר האוצר לשעבר מר שוחט
בקבלת פנים לרגל יצירת קשר בנקאי בין ישראל למצרים

מפגש חברים בתל-אביב - בפתיחת תערוכה ציורים

מכתבים למערכת

ושם השם נעשה וצלילת

היהדות הקראית העולמית בישראל
ת.ד. 101 רמלה
טל' 08-249104

ד' בתמוז התשנ"ד
14 ביוני 1994

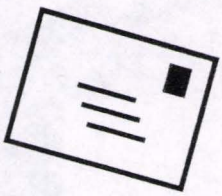

לכבוד

הוועדה עולי מצרים
טניף חיפה ת.ד. 589
חיפה 31004

אדונים נכבדים,

הנדון: שיתוף פעולה

1. אנו היהודים הקראים שמחנו לשמוע שהינכם מוצאים לאור דברי דפוס שונים, נשמח להיות בין מקבלי חומר הדפוס הנ"ל.

2. נודה לכם מאוד באם תיידעו אותנו בקשר לקיים ימי עיון, כנסים או אירועים חשובים אחרים אשר הניכם מקיימים .

3. מצ"ב חוברת הסברה על היהדות הקראית ומספר גיליונות מביטאון הקהילה היוצא לאור על ידינו.

4. אנו מודים לכם מראש על שיתוף הפעולה.

בברכה

דביר יוסף
דובר העדה

לכבוד
מר יוסף דביר
דובר העדה היהודית הקראית העולמית בישראל
רמלה

אנו מודים על מכתבך ועל חוברות ההסברה שאנו קוראים בעיון רב.
בהתאם לבקשתכם נשמח לשלוח לכם בקביעות את העלון שלנו וכן את ההודעות על הפעילויות השוטפות שאנו עורכים.
בתקווה לשיתוף פעולה גם בעתיד.

בכבוד רב

אברהם משראקי

יו"ר התאחדות יוצאי מצרים בחיפה

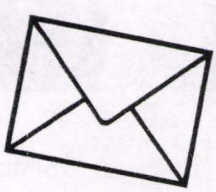

ה-23 ליולי - יום המהפכה המצרי

אלי סובחיה

כמדי שנה, ערך השגריר המצרי בישראל, **מר מוחמד בסיוני** מסיבה רבת משתתפים לציון מאורע בעל חשיבות עליונה בהיסטוריה המצרית העכשווית מסיבה לציון יום המהפכה.

להזכיר לאלה מבינינו בעלי הזיכרון הקצר, ביום זה, ביום 23 ליולי שנת 1952 קמה קבוצת קצינים מצריים, בהשראתו ובהנהגתו של **גמאל עבד א-נאסר** סלקה את המלך שסרח, והרחיקה **את** ראשי המפלגות שבמקום לדאוג לרווחת העם ולשגשוגו, דאגו להיטיב עם קמצוץ זעיר של קרובים וידידים.

ביום המיועד הזה, ה-23 ליולי, נענו קרוב ל-2,000 איש ואישה להזמנתו של השגריר, ובאו לקנטרי קלאב אשר בהרצליה, כאות הוקרה והערכה לעם המצרי המיוצג בכבוד רב על ידי השגריר **מוחמד בסיוני**, אישיות בעלת קסם בלתי נידלה, המשרה נועם הליכות, מקרינה חביבות, מפגינה חמימות, בקיצור - אישיות בלתי רגילה.

חובה נעימה לציין, זאת לא היתה מסיבה במובן הצר של המילה, זאת היתה חגיגה כל פינה בשטח העצום הזה של הקנטרי קלאב, נוצלה לצורך המאורע - כאן העתק מיניאטורי של הספינקס המצרי, ליד העתק מופלא של שלושת הפירמידות אשר בגיזה, ליד קהיר - לזכר העוצמה הטכנולוגית והדיוק ההנדסי שאליו הגיעה מצרים לפני כ-5,000 שנה, בזמן שהעולם כולו היה שרוי בפיגור ותרדמה.

זו היתה גם חגיגה גסטרונומית אדירה - בכל פינה שולחנות עמוסים מכל טוב לעייפה כאן עוגיות קטנטנות תאווה לעיניים, מרחק צעדים בשר ומאבל חם תאווה לפה ופינת הפלאפל עם הטחינה והפיתות גם כאן וגם שם - בכל פינה אשר תפנה - ובין לבין, גלידת ענק, בצורת פירמידה - ואם לא די בכך, עשרות מלצרים הסתובבו בשטח, בין המוזמנים, הציעו מעדני ה-CHEF, מילה האחרונה של הדליקטסים.

ראש הממשלה, **מר נתניהו** כיבד את המאורע בנוכחותו, וכך גם עשה **מר שמעון פרס**, שטרח ובא, ונתקבל אף הוא באהדה ובכבוד הראויים לאיש ענק זה, רב סגל השגרירויות הזרות נכחו במאורע, והנספחים הצבאיים טרחו ובאו בלבוש צבאי מלא, ענודים בדרגות הקצונה שלהם, ועיטורי המופת למיניהם.

האבטחה ברור, היתה כבדה, וללחוץ ידו של **שמעון פרס**, היית צריך לפלס דרך בין המאבטחים. ללחוץ ידו של **ביבי** היתה זו משימה כמעט בלתי אפשרית - וטוב אבטחה אפילו כבדה, מאשר חלילה אירוע כל שהוא שבהחלט יכול להזיק.

מקום כבוד הוקצה על הבמה הראשית, בין השגריר המארח לבין **מר נתניהו** לזוג **יולי ורותי עופר**, בעל הקאנטרי קלאב ואין פלא בכך - ללא תרומתם האדיבה, ללא מעורבתם הפעילה מאורע כזה לא היה לו כל סיכוי של הצלחה.

שוב הוכח, **שתקציב זעום**, אבל לב רחום, הינו סוד היקום.

On the occasion of the National Day
The Ambassador of the Arab Republic of Egypt
and Mrs. Mohamed Bassiouny
request the pleasure of the company of

Mr. & Mrs ASSAEL

at a reception on Tuesday 23 July, 1996
at Country Club Herzliya 85 Jabotinsky Street
from 8 to 10 p.m

(Regrets only)
Tel: 03 - 5452110

הנשף השנתי באולמי "רון" בנוכחות ראש העיר חיפה **מר עמרם מצנע** ורעייתו **עליזה;** ראש העיר עכו **מר דקסטרו** ורעייתו; **עורך-דין דניאל גושן**, יו"ר העמותה שלנו - "גושן"; **מר אבנר עשהאל** ורעייתו **גרציה**, יו"ר התאחדות יוצאי מצרים בחיפה והצפון.

גילברט שלנו כרגיל "תופס" מיקרופון ופותח את הנשף השנתי באולמי "רון"

כלול ברשימותיו והחזרתי לו את המחברת. אי-לכך, הוא סימן לי שאני יכול לעבור ולעלות למטוס.

אינני מסוגל לתאר את ההרגשה שאפפה אותי בישיבתי במטוס, ברגע שהבחנתי שהרים את גלגליו מעל אדמת מצרים.

הנחתי מאחורי 23 שנות חיים.

כך הסתיים בחיי פרק של אירועים, שאילצו אותי לעמוד במרכזה של פעילות שחוללה תפנית בקורות הקהילה היהודית במצרים.

החלה יציאת מצרים, יציאתם השנייה של יהודי מצרים, שהיתה חייבת להביא לחסיולה המוחלט של קהילה נאה.

היום, במבט לאחור, כעבור 35 שנה, בהעמדת האירועים בפרספקטיבה ההיסטורית שלהם, אני תופש שהתרומה של קבוצת הצעירות והצעירים היהודים הזאת, חדורת האידיאל הציוני, שהתמסרה בגופה ובנפשה לעניין הנעלה הזה - היתה בעלת משקל רב. לא היו מעשי גבורה ולא פעולות מרהיבות-עין. תרומתה העצומה של הקבוצה הורגשה ברגעים בהם עברה יהדות מצרים משבר קשה, בזמן שכל הערכים המבוססים התמוטטו בין-לילה. בתקופה הקצרה הזו התגלו מנהיגי הקהילה כבלתי-מסוגלים לקיים את אחריותם, והם נחלקו בקביעת העמדה שיש לנקוט להגנת האינטרסים של הקהילה היהודית. אחד מעורר כבוד שאמר להם: "צריך לעזוב, צריך לצאת מיד, צריך לעלות לישראל. הדבר אפשרי".

כך נודע ליהודים, שצמחה בקירבם סמכות חדשה, אמינה, מדריכה ומעודדת.

ספונטניות התנועה הזאת חייבה את מוסדות העליה של ישראל להתייחס ברצינות למצב יהודי מצרים ולשלוח שליחים בעלי אמצעים משמעותיים, כספיים ואחרים, שתרמו לשיפור הארגון וקידומו לרמה יותר משוכללת.

אני חושב שהקהילה היהודית במצרים חבה חוב מוסרי לכל תנועות הנוער הציוני, כי בלעדיהן לא היתה קמה רשת זו בימי המשבר הראשונים.

לא אנקוב בשם הפעילים, שמא אשמיט שמו של מישהו מהם. כל אלה שפעלו, זכאים להוקרה. אך לא אוכל שלא להזכיר את אמיל האגדתי, שהיה מסור ללא גבול - ואף שאין זה שמו האמיתי, יודעים פעילי אותה התקופה למי אני מתכוון.

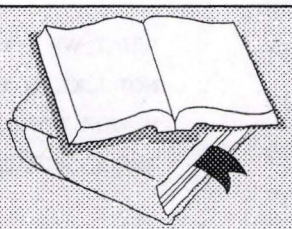

LIVRES LUS ET RECOMMANDES PAR DINA BRAKHA

Esther Vidal Mosseri L'Etreinte du passe - 1990
Editions Mamtam - 5 Arlosorov, Givat Shmuel 51905 Francias

Robert Dassa Back to Cairo - בחזרה לקהיר - 1992
רוברט דסה עברית - הוצאת משרד הבטחון

Shimon Antebi הסבא המחייך נשאר במצרים
שמעון ענתבי Copyright - Shimon Antebi - עברית - 22 Yotam St., Haifa 34672

Ruth Dotan nee Ventura My Beloved Country - 1993
רות דותן לבית ונטורה עברית - הוצאת ירון גולן תל-אביב

☎ 03-6992867 רחוב בורלאד תל-אביב,
(סדרת ברקאי לפרוזה איכותית לנוער)

ON THE BRINK OF PEACK / ABRAHAM GRINAU

השיר "On the Brink of Peace" הוא תרגום של השיר: **"על סף השלום"**.
השיר מופיע בספר: **"שירה לחיים ולשלום"** - "A Song to Life and World Peace" אשר ראה אור בשנת 1993
ומוקדש לקונגרס הבינלאומי למשוררים ה-13 בישראל בספטמבר 1992 והוצא על ידי W.A.A.C.
השיר תורגם על ידי **ד"ר עדה אהרוני**, העורכת הראשית של הספר ונשיאת הקונגרס.
הספר הוקדש לזכר רעייתו היקרה **איטה ז"ל** שנפטרה בכ' תמוז תשנ"א ולכבוד אהובתו תיבדל לחיים **אלוירה**.

עַל סַף הַשָּׁלוֹם

עוֹד מְעַט יִתְגַּשֵּׁם הַחֲלוֹם
וְיָבוֹא עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם,
כָּל הָעַמִּים יִחְיוּ בְּנַחַת
בְּלִי מוֹרָא וּבְלִי פַּחַד.
בְּחָכְמָה, בְּתְבוּנָה יֵעָמֵל
וְיִשְׂמַח מַה שֶּׁהָיָה אִתְמוֹל.
כָּל אֶחָד יִחְיֶה בְּבִטָּחוֹן
וְהַצֶּדֶק יִנְחַל נִצָּחוֹן
יְעָרוֹת חַיִּים לֹא יִשָּׂרְפוּ
פְּרָחִים וְעֵצִים יִפְרָחוּ
יְהוּדִים, מוּסְלְמִים, נוֹצְרִים,
כֻּלָּם בְּאוֹתוֹ אֵל מַאֲמִינִים,
בְּלִי מוֹרָא וּבְלִי פַּחַד
נְנַסֶּה לְחִיוֹת כֻּלָּנוּ בְּיַחַד
לֹא לִשְׂרֹף וְלֹא לִרְצֹחַ
עֵת לִבְנוֹת וְלִפְתֹּחַ

חיפה דצמבר 1990

ON THE BRINK OF PEACE

ON THE BRINK OF PEACE, NEARING YEAR 2000
IN A GOLDEN PRESENT-FUTURE SUN-LADEN VALLEY,
THERE WILL GROW UNBURNT, WISE GRASS,
THERE WILL SPROUT UNBURNT CREATIVE FLOWERS.

ALL CREEDS; JEWISH, MOSLEM, CHRISTIAN,
DRUZE AND BUDDHIST, ALL, ALL CREEDS -
WILL DRINK FROM THE FRESH, PURE SPRING
OF CREATIVE CULTURE AND REAL LOVE.

WHAT WE HAVE NOW, IS
NOT LIKE IN THE ABRAHAM AND ISAAC VERSION.
IN OUR TIMES, SOMEHOW,
THE SACRIFICIAL LAMB NEVER APPEARS.

ON THE BRINK OF PEACE, NEARING YEAR 2000,
LONG BURNT-OUT ASHES OF FILMS OF
MURDERS AND WARS WILL BE BURIED
UNDER SHADY, ENVELOPING ARMS.

OF A LOVING, CARING HUMANITY
NESTING HER YOUNG IN AN UNBURNT TREE,
AND ALL HUMANITY WILL SING A SPLENDID
PHOENIX SYMPHONY.

TRANSLATED FROM THE HEBREW BY DR. ADA AHARONI.

הפקיד עיין בו בריפרוף ומסר לי את הדרכון הירוק, היפה. עודני נזכר באותיות הגדולות החקוקות על הדרכון ROYAUME D'EGYPTE, הנושא בתוכו את תמונת אלי פלג. כעבור יומיים, טס אלי פלג לאירופה.

נתמזל לנו המזל, כי כעבור ימים מספר חוקקה ממשלת מצרים חוק, המחייב כל איש היוצא ממצרים להצטייד באישורים מיוחדים - אישורים שאלי פלג לא היה זוכה לקבלם, לעולם.

עיקר העבודה עוד עמדה בפנינו.

האירועים הבאים מהווים אחד הפרקים בתהליך העליה וחיסול גלות מצרים.

ניצלתי אישית ממאסר ב-15 במאי 1948 הודות לזה, שבאותו ערב, במקרה, הייתי באלכסנדריה (הייתי תושב קהיר). בחודשים הבאים נמנעתי מלהתגורר בבית-הורי ונשאתי, לחילופין, שמות בדויים: מוחמד מחפוז וג'ורג' דורס. בהיותי חובש תרבוש ודובר ערבית, הצלחתי להתערבב בהמון המצרי, ללא קושי רב.

לאחר גל המאסרים הראשון, היה צורך להעריך את היקף הנזקים ולמנות את מספר הפעילים הציונים שהתהלכו עדיין חופשיים.

בזהירות רבה חידשנו את הקשר בין הפעילים הצעירים, והתברר לנו שקבוצת צעירים נאמנים, שניצלו ממאסר, היתה עוד מוכנה לפעול. פעולתנו הראשונה התרכזה בעידוד היהודים לעזוב את מצרים ולעלות לישראל. זה חייב אותנו להתארגנות זהירה וקפדנית. בשלב השני עסקנו באיסוף ידיעות פוליטיות וצבאיות, שיכולנו לקלוט באמצעים שונים במצרים, ובהעברתן לישראל.

בעניין ארגון העליה, השבועות הראשונים היו הקשים ביותר. העתונות והרדיו היו מפיצים יום יום סיפורי-בדים על הפלישה, על הכיבושים ועל חורבות מדינת-ישראל והודיעו שתוך מספר ימים יבוא הקץ להרפתקאה הזו.

לא ידענו עדיין, שלמעשה שלטונות מצרים היו מעוניינים ביציאת היהודים ממצרים, בתנאי שיוותרו על רכושם, יהגרו רישמית לאירופה ויצהירו שהם מוותרים על זכותם לשוב למצרים. השלטונות ניסו ליצור את הרושם שהם מתעלמים מתופעת "יציאת-מצרים חדשה".

עלינו היה להיכנס למשחק - להתקשר עם יהודים, לשכנע אותם לעזוב את מצרים, לסדר ניירות, להזמין מקומות שמורים באוניות ובמטוסים, וכל זה תוך ארגון במחתרת.

שאלת הארגון במחתרת היתה מרכזית, כי אף על פי ששלטונות מצרים העלימו עין מהתפתחות גל ההגירה היהודית, הם היו עורכים מדי פעם מאסרים חדשים, על מנת להוכיח את דבוקתם במדיניות האנטי-ציונית.

נאלצנו להיות מוכנים לירידה למחתרת מוחלטת. אט-אט למדנו את כללי הפעילות במחתרת: מפגשים בפינות-רחוב בשעות שונות; תאים "ממודרים" בני שניים עד שלושה איש; לא לשאת ניירות "מרשיעים"; לא להיפגש בציבור עם חברי אותו התא, על מנת להימנע מכישלון. כשהיינו קבועים פגישה במקום ציבורי בשעה מסויימת, לא היינו ממתינים במקום יותר מרבע שעה, על מנת לא לעורר חשדות. במידה ומישהו לא היה מגיע לפגישה, היינו קובעים מפגש שני במקום אחר. לכל אחד מאיתנו היה שם בדוי או כינוי, לשימוש בקשרינו היום-יומיים. השימוש בטלפון היה מוגבל מאוד, מחשש לציתות.

תוך זמן קצר, קבוצה של תריסר פעילים ציונים צעירים הפעילה רשת מודיעינית. יש לציין שעם הגיעו לאירופה, הביא אלי פלג לידיעת המוסדות...

במשך שישה חודשים התגוררתי בחדרים רבים ונשאתי זהויות שונות, שמכולן זכורה לי במיוחד זהותי הבדויה כסטודנט קופטי בשם ג'ורג' דורס.

מחוץ לענייני עליה, שתפסו חלק ניכר ומכריע בעבודתנו, היה עוד שטח, בו לקח חלק פעיל מספר מוגבל של חברי ארגוננו: זה היה שטח המודיעין הפוליטי והצבאי.

לפני ה-15 במאי 1948 היה קיים במצרים ארגון ציוני שפעל בגלוי, אך במקביל לפעולותיו הציבוריות הוקמה במצרים רשת נוספת במחתרת. רשת זו פעלה במגזרים שונים נוספים: בארגון עליה ב' באמצעות תעודות מזוייפות, בקשר עם היחידות הארצישראליות בצבא הבריטי בעת שהותן במצרים, בארגון הגנה יהודית למקרה של פרעות בקהילה היהודית וגם בטיפוח קשרים ואיסוף ידיעות.

רוב הקשרים פסקו מלהתקיים ב-16.5.1948, עם פרוץ הקרבות בארץ-ישראל, בפני שני אישים שפעלו במגזר המודיעיני. אינני יודע איך הם ניצלו ממעצר באותם הימים. האישיות האחת היתה יולנד, אשר טיפחה קשרים בקרב חוגים מצריים

רמי-דרג, ואותה פגשתי בקביעות מסויימת. אני קורא בשמה, כי הלכה כבר לעולמה.

ליולנד היתה דירה בבניין גדול בקהיר, ובמקרה התגוררה באותו הבניין קרובת משפחתי, דודנית. היה בבניין שוער, שהיה רגיל לראות אותי פוקד את בית הדודנית שלי, ולכן, נוכחותי בבניין לא עוררה כל חשדות. מה שלא ידע השוער הוא, שבסיום ביקור אצל הדודנית הייתי עולה עוד חמש קומות, לדירתה של יולנד, ולפי מערכת של סימנים מוסכמים הייתי נפגש איתה, בשעות מסויימות ובימים מסויימים.

היא היתה מוסרת לי ידיעות שונות, לעיתים בעל-פה ולעיתים בכתב, וכשהייתי עוזב את הבניין, היה השוער משוכנע שביקרתי ביקור שיגרתי אצל הדודנית שלי.

ידיעות אלה וידיעות נוספות שהיינו מקבלים ממקורות אחרים, היו מסווגות לשני תחומים: היו ידיעות על הפעילות הפוליטית של מדינות ערב - אני זוכר שהיו בידי פרוטוקולים שלמים מישיבות מספר ועדות של "הליגה-הערבית", ימים אחדים בלבד לאחר התכנסותן - והיו ידיעות רישמיות למחצה על הלך-הרוחות בקרב חוגים ממשלתיים מצריים שונים.

העברתי גם ידיעות בעלות אופי צבאי. העברנו ידיעות רבות משטח האוייב וכן גם תעודות ומסמכים בהם צויינו שמות חברי ממשלה, קצינים בכירים ואישים רמי-דרג. נדמה לי שפעולתנו בתחום המודיעין היתה חשובה מאוד.

כל הידיעות שאספנו שוגרו בכל האמצעים שעמדו לרשותנו, ואני יודע שכולן הגיעו ליעדן.

הצלחנו גם לגייס שירותי מעבדת-צילום ובעזרתה צילמנו את המסמכים החשובים ביותר, על מנת להקל על שיגורם. מספר האנשים שעסק בתחום העדין הזה היה מוגבל ביותר, כמובן - בשל הסיכון הרב. היינו כולנו מודעים שבמקרה ועוצרים אותנו עם חומר כזה, יהיו תוצאות חמורות. לכן, זהירותנו היתה גדולה מאוד.

בעייתנו המתמדת היתה איך להעביר חומר רגיש זה ליעדו.

בתקופת פעילותי עמדו לרשותנו אמצעים דלים ומאולתרים. לדוגמה, לא היה בידינו מכשיר-קשר. נאלצנו להתשמש בדיו-סתרים, במזוודות או תיקים בעלי דפנות כפולים וגם בסבון חלול.

כל קבוצת עולים שיצאה את מצרים נשאה בחפציה, ללא ידיעתה, תעודות ומסמכים חשובים, מוסתרים בשפופרות משחת-שיניים או משחת-גילוח.

מגזר נוסף של מידע חיוני לארגוננו, התמקד במערכת היחסים ובצעדים של המשטרה המצרית ושירותי הביטחון, כלפי הנתינים הזרים ובמיוחד כלפי היהודים.

כעבור שנה מיום פרוץ המלחמה, במאי 1949, ארגוננו תיפקד כהלכה והתקדם מאוד...

נכנסתי לחדרו של הנספח הצבאי הצרפתי. נשאלתי מספר שאלות, והשבתי בצרפתית עילגת, בין היתר, שאינני זוכר בדיוק מקור נכותי, אך בהיותי ילד שמעתי את אמי מדברת על שיתוק-ילדים. הוא פנה אלי בבקשה להוריד את מכנסי, הסתכל במסגרת הברזל שליטפה את רגלי, נטל את ניירות-הצבא ורשם בהם: "פטור משירות צבאי מפאת שיתוק-ילדים", וחתם.

הודות לכך זכיתי בדרכון צרפתי על שם ז'אק חמו.

נותר לי עוד לקבל היתר-יציאה מהשלטונות המצריים. לז'אק חמו ז"ל, שנפטר לפני 15 שנה, לא היה כל תיק פלילי במשטרה - לכן קיבלתי בקלות את ההיתר.

ביום המיוחל, עמדתי בשדה התעופה בקהיר, מוכן ליציאה. ואשר התרחש שם הוכיח את צידקת החיפזון שלי.

אחרי הבדיקות השיגרתיות בדרכון ובתחנת המכס, נתבקשתי לגשת לבדיקה אחרונה אל קצין הביטחון. רוב הנוסעים לא ידעו את תפקידו של הקצין, שישב בקצה האולם ליד תיק ומחברת עבה. אני ידעתי שהוא היה אחראי לביקורת אחרונה של היוצאים ובידו היתה "הרשימה השחורה", הכוללת שמות האנשים שאין להתיר את יציאתם ממצרים.

בשעה שלוש בבוקר הגיע תורי להתייצב בפניו. אחרי יום עבודה ארוך ומפרך, הוא ישב רדום למחצה. הוא קיבל את דרכוני והציץ ברשימותיו. במקרה, שמתי האמיתי מתחיל באות הלטינית H כשמי החדש חמו. הרשימות היו ערוכות באותיות הלטיניות ולא באותיות ערביות, ונדמה לי שקצין הביטחון לא היה מספיק מיומן בכתב זה. מתוך עייפות, הוא העביר לי את המחברת וביקש אותי לבדוק באם שמי מופיע בה. הוא היה משוכנע שאיש לא ידע על מגמות אותן הרשימות. באדיבות עיינתי ברשימות. שמו של ז'אק חמו לא הופיע אך שמי האמיתי אכן היה רשום שם. אמרתי לקצין הביטחון ששמי אינו

עדות ראלף חודרה (הדר) ז"ל (1926-1994)

פעיל מרכזי במחתרת הציונית במצרים

(ההקלטה האישית בצרפתית, נמסרה לסמי שם-טוב בישראל בדצמבר 1984)

יום ה-15 במאי 1948 הוא תאריך היסטורי. ביום זה, בחצות, נולדה מדינת ישראל. אירוע זה, בעל השלכות פוליטיות מרחיקות לכת, שאיש לא היה מסוגל באותה עת לצפות את ממדי משמעותו, היה חייב להשפיע על חייו והלך-מחשבתו של כל יהודי בכל אתר ואתר, דתי או חילוני, ציוני או אנטי-ציוני. מאותו היום, דעתו של כל יהודי על עצמו ודעת הלא-יהודים עליו, השתנו לחלוטין.

המעשה המדיני האמיץ הזה, המלווה בנס הנצחונות הצבאיים של כוחות מזויינים זעירים של הקהילה היהודית במדינה הצעירה - עורר בקהילות ישראל בעולם התלהבות והערצה, ולפרק זמן היסטורי קצר, אף סייע להדוף את הרגשות האנטישמיים.

כך בדרך כלל, אך היו יוצאים מן הכלל - קהילות יהודי ארצות ערב.

קהילות אלו היו ברוב המקרים משגשגות, פיתחו חיים קהילתיים עשירים וחיו בדרך-כלל בהרמוניה עם המוני האוכלוסיה המוסלמית המקומית. תופעות של אנטישמיות, במידה וצמחו, היו תופעות יוצאות-דופן. הקמת מדינת ישראל, בהתנגדות כל מדינות ערב, שינתה מהיום למחר את המצב הזה.

האנטישמיות, תחת השם החדש של 'אנטי-ציונות', עמדה לגלות את פרצופה המכוער, וכל יהודי ארצות-ערב היו מיועדים להיפגע על ידה.

במצרים חיו אז בין 90 ל-100 אלף יהודים.

קהילה עתיקת-יומין זו, בת אלפיים שנה, פרחה מבחינה כלכלית, היתה מאורגנת היטב ושכנה בדרך-כלל בשלום ובידידות עם האוכלוסיה המצרית, המוסלמית והקופטית.

ההפגנות האנטישמיות הבודדות שפרצו, היו מעין תוצאה של התפרצות שנאה כללית לזרים (xénophobie) שהתפתחה במצרים, בעת שהחלה לצמוח בה לאומיות מצרית פעילה. זו היתה מכוונת בעיקר נגד הבריטים, אך גלשה גם לעבר כל הנתינים הזרים ואף נגד היהודים, שברובם הזדהו עם האזרחים המערביים שישבו במצרים.

כדוברי צרפתית בדרך-כלל, נקראו היהודים בפי המצרים בכינוי "חִוואגָה". מילה זאת, ממקור תורכי, היתה במצרים מעין שם-גנאי, ופירושה: אדם שאיננו מצרי אמיתי, אינו מדבר ערבית ואינו מוסלמי.

הקופטים היו יוצאים מן הכלל הזה; אף-על-פי שלא היו מוסלמים, הם נחשבו למצרים וייצגו מיעוט שהיה, למרבה הצער, נרדף ומדוכא.

בבוקר יום ה-16 במאי, נוצר מצב חדש במצרים.

בלילה פלשו צבאות מצרים לפלשתין, לשים קץ לייצור החדש הקרוי "מדינת ישראל".

באותו לילה נערך במצרים מבצע משטרתי נרחב: משטרות קהיר ואלכסנדריה, מצויידות ברשימות די מעודכנות, בארגון יעיל מדי, המאמת צדקת חשדותינו, שזכה לשיתוף פעולה בריטי - עצרו את רוב היהודים-הציונים וגם מספר אישים יהודים, שעושרם ומעמדם בקהילה היהודית עוררו את קנאתם של המצרים.

כל זה התלווה במסע תעמולתי בעתונות וברדיו, להוקעת "כנופיות הטרוריסטים היהודים של מדינת-ישראל". אז לא השתמשו לעיתים קרובות בכינוי "ציוני" אלא בכינוי "יהודי".

אם במעמד השליט עשו הבחנה בין שני הכינויים, ברור היה שהציבור הרחב לא עשה כל הבחנה ולא ראה כל הבדל בין יהודי לציוני.

יש להבין את הלך הרוחות של הקהילה היהודית באותם הימים - עולם שלם התמוטט וחרב עליהם, מהיום למחר. האשליה, שעתיד היהדות והיהודים מובטח לעולמים במצרים, הופרכה.

היתה מבוכה מוחלטת, ומתוך המבוכה הזאת היו תגובות שונות. בלחץ השלטונות המצריים, נאלצו אחדים ממנהיגי הקהילה להצהיר על הסתייגותם ממדינת-ישראל. על אף הכל, ללא צל של ספק, היה כל יהודי מלא גאווה וקיווה בסתר לבו לנס שיציל את מדינת ישראל הצעירה, על אף חששותיו ביחס לעתידו-הוא. הלב היהודי פעם בחוזקה.

ובמבוכה המוחלטת הזאת שאלנו את עצמנו: האם נוכל להמשיך בפעילותנו? האם יימשכו המאסרים? האם יוחרם רכוש היהודים?

ומדינת ישראל, מה זאת בעצם? איך להגיע אליה?

באווירה זאת של פחד, מבוכה ומחלוקת בקרב מנהיגי הקהילה בשאלת העמדה שיש לנקוט לשם הגנת והצלת הקהילה היהודית - החלו להתארגן היסודות הראשונים של המחתרת הציונית.

עד כמה שישמע מוזר היום, עלי להזכיר שהפעילות הציונית היתה מותרת במצרים שנים רבות. הקופסאות הכחולות של הקק"ל היו תלויות בבתי יהודים רבים ולפדרציה הציונית במצרים היו מועדונים בקהיר ובאלכסנדריה, אשר בפיתחם, לעיני כל, היו שלטים שנשאו את השם של ההסתדרות הציונית.

מרבית היהודים צפו בגאווה ובתחושת הזדהות בהגשמה הציונית בארץ-ישראל, אך ההשתתפות הפעילה הישירה שלהם במאמץ הציוני היתה מוגבלת מאוד, אם מתוך פחד מפני השלטונות או מתוך אדישות.

במרכז הפעילות הציונית עמדו, כפי שהוזכר, תנועות-הנוער - "החלוץ" המסונף לתנועת "הבונים", "העברי הצעיר" ותנועת "בית"ר". הן היו החלוץ, האבנגרד של המחנה הציוני במצרים. על אף המחלוקת האידיאולוגית ביניהן, היה לכולן מכנה משותף: עידוד הרעיון הציוני, כרעיון שיבת העם היהודי למולדתו, בדרך העליה האישית או בדרך של פעילות פוליטית וכספית, שיסייעו לכך.

קבוצות הנוער הודרכו על ידי שליחים מטעם ארגון מרכזי בארץ-ישראל, שהגיעו למצרים בדרכים ובאמצעים שונים ובעזרת תעודות מזוייפות. השליחים עסקו בארגון וחינוך ציוני במצרים.

אחד מהם היה אלי פלג (שהיה אז חבר קיבוץ גת).

אלי פלג הגיע למצרים באופן בלתי-לגאלי עוד כשנתיים לפני-כן, ופעל כשליח "השומר-הצעיר" בקרב תנועת "העברי הצעיר" במצרים. הוא הצליח להתמזג בציבור המצרי, ללא מאמץ רב, ואף על פי שלא היתה לו כל תעודת-זהות - המשיך בפעילותו. הכרזת המלחמה, הקמת מדינת-ישראל ואירועי ה-15 במאי 1948, העמידו אותו בפני מצב מסוכן. יומיים לאחר גל המאסרים, נודע לנו ששליח "החלוץ-הבונים" (שמואל שפיטלניק, איש קיבוץ ברור-חיל), נעצר, וישב יחד עם הצעירים הציונים במחנה האקסטפ. על כן היה חיוני ודחוף שאלי פלג יעזוב את מצרים, בהקדם.

הבעיה הדחופה היתה: אין להשיג לו ניירות, כי לא היתה ברשותו תעודה כל שהיא.

זה היה בשבילי האתגר הראשון. כיליד קהיר ודובר ערבית שוטפת, לא היה לי כל קושי להסתובב בקרב החוגים המצריים. מצוייד בתמונותיו של אלי פלג, ניגשתי למחלקת הדרכונים והגשתי בקשה לקבלת דרכון מצרי עבור יהודי אחד בשם יוסף מריאמס. יוסף מריאמס, היה חברי לשולחן-הלימודים, שעליה לישראל שנה לפני-כן והתיישב באחד הקיבוצים בארץ. ידעתי שיוסף מריאמס, שהיה בעל נתינות מצרית, לא הוציא אף פעם דרכון ולכן עמדתי להוציא דרכון בשמו. בעזרת ידידים שהיו לי במשרד הדרכונים, הוגשה הבקשה והודבקה עליה תמונתו של אלי פלג. בעזרת שוחד - נוהג מאוד מקובל אז במצרים - הצלחתי לקדם את הטיפול בבקשתי, ולהפתעתי הנעימה הודיע לי שהדרכון יהיה מוכן בעוד שבוע ימים. במועד הנקוב ניגשתי לקבל את הדרכון, אך פקיד המשרד שאל אותי אם אני הוא יוסף מריאמס? השבתי לו שיוסף מריאמס נסע אל מחוץ-לעיר וביקש אותי להוציא את דרכונו. אז נתבקשתי להציג תעודה כל שהיא על שמו של יוסף מריאמס, אחרת הפקיד אינו רשאי למסור לי את הדרכון. לא היתה בידי כל תעודה על שמו של יוסף מריאמס, ולכן אמרתי לפקיד: "בסדר גמור, אשוב בעוד מספר ימים ואציג בפניך תעודה על שמו של יוסף מריאמס".

שבתי הביתה ושקעתי בהרהורים. מה אוכל לעשות על מנת להשיג תעודה על שמו של יוסף מריאמס, שתוכיח שהוא עדיין שוהה במצרים? נזכרתי, שיוסף מריאמס סיים את לימודיו ותעודותיו נמצאות במשרד החינוך הממשלתי, כי במצרים היה נהוג לשלוח את תעודות התלמידים של בתי-הספר העל-יסודיים לאישור ורישום במשרד החינוך הממשלתי. שם היה לכל תלמיד "פנקס ציונים" (Livret Scolaire) הנושא את שם התלמיד, תמונתו וציוניו בתקופת לימודיו.

ניגשתי למשרד החינוך וביקשתי לעיין בפנקס הציונים של יוסף מריאמס (אדלג על פרטים נוספים) ותוך מספר ימים העמידו לרשותי, לעיון בלבד, את פנקס ציוניו של יוסף מריאמס. ביקשתי לקבל את התעודה הזאת וקיבלתי אותה תמורת תשלום המיסים הדרושים. בבית החלפתי את התמונה המודבקת של יוסף מריאמס בתמונתו של אלי פלג. היה לי קל לבצע את התרמית, כי על תמונתו של מריאמס לא הוטבעה כל חותמת.

חזרתי למחלקת הדרכונים והצגתי בסיפוק את פנקס ציוניו של התלמיד יוסף מריאמס.

עלינו על ספינה, בעיר רוזטה, אשר על גדות הנילוס, הזוג היהודי הזה, על שני ילדיהם, אני ועוד כמה מקומיים, פנינו לעבר קהיר - לאורך המסע הימי הזה נגלה לנגד עינינו כפרים שלווים ושקטים, בתים צפופים, שטחים מעובדים ופלחים מצריים המעבדים את אדמותיהם בשלווה ואהבה.
עם עתיק ימים, החי מאדמתן, ארץ עשירה, שסיפקה תבואה לארצות הקרובות לה. התעכבנו בדרך בגלל רוחות נגד חזקות במיוחד, ואפילו ירדנו לאיזה כפר לסעוד את ליבנו - אוכלוסייה חביבה, ירקות טריים בשפע ובמחיר השווה לכל נפש לאחר הפסקה מאונס, לאחר שוך הרוחות, המשכנו את המסע הימי והגענו לבולאק, בפרבר קהיר.
במימי הנילוס ליד קהיר, הזהירו אותנו מצפרדעים גדולים, תמסחים, בפי המקומיים, התושבים כאן התנדבו לספר לנו שאלו צפרדעים שנשארו במימי היאור, מימיו של משה, לאחר עשר המכות שנחתו על המצרים במצרים - איש באמונתו יחיה.
הנילוס כאן הוא די רחב, ובוודאי עמוק, מימיו מתוקים, אם כי לא צלולים.
בקהיר ישנם בערך כ-700 משפחות יהודיות, המרוכזים בחלקם הגדול, באזור זוויילה, הידוע, כחארת אל יהוד.
היהודים כאן מחולקים בין יהודים רבנים, שהם הרוב, לבין קראים, בערך כ-150 משפחות, ויהודים שומרונים, מיעוט מבוטל, בערך 50 משפחות.
היחסים בין הרבנים לבין הקראים, הם די טובים - אבל שניהם כאחד סולדים מהשומרונים, אשר עורכים זבח על הר גריזים, שהוא הקדוש בעיניהם, ולאו דווקא ירושלים.
שפת הדיבור שלהם היא עברית, כמו יתר היהודים, אבל הכתיב שלהם שונה, ומקורו בימים שלפני גלות בבל.
הם מקדשים רק את התורה, חמישה חומשי תורה - ספרי הנביאים והכתובים לא קיימים ולא מקודשים בעיניהם.
לא נתקלתי כאן באף יהודי שומרוני אחד, כולם כאחד נסעו להר גריזים לבית המקדש שלהם, לקראת חג הפסח.
הקראים לעומת זאת, לא מאמינים בתורה שבעל-פה, אבל להמעיט דבר זה, שהוא ודאי חשוב, הם נחשבים ליהודים לכל דבר.
נמצאים כאן בקהיר גם בערך כ-50 משפחות נוצריות, שברחו מספרד, השלטונות הקתוליים בספרד כנראה רודפים לא רק את המוסלמים ומגרשים אותם משם, לא רק מקימים אינקוויזיציות ליהודים ולמומרים, אלא מתעללים גם בנוצרים המאמינים בישו, נוצרים לכל דבר, אבל לא בעיני האינקוויזיטור הגדול, המטיל חתיתו כך מספרים, גם על המלך פרדיננד והמלכה איזבלה. נוצרים אלו העדיפו עיר מקלט בארץ תחת שלטון מוסלמי, בגלל הסובלנות הידועה של האיסלאם כלפי יתר הדתות.
העוני של אנשים אלו בולט לעין כל, אין מי שיעזור להם, להושיט להם סעד.
התושבים כאן מתייחסים אליהם יפה, אבל קצרה ידם מלהושיע, והשלטון הממלוכי עושה די בכך, שלא מטיל עליהם מיסים.
תורתו של ישו היתה סובלנות - ולא אלימות.

חלק לא מבוטל מבין היהודים כאן עוסק במסחר, חלק אחר הם מחליפי מטבעות הדורשת התמחות ובקיאות די רציניים, חלק אחר מתפרנס מתעשייה זעירה, קהיר כידוע, היא עיר ענקית, פתוחה לכל, מאוכלסת בצפיפות, פתוחה לכל, אין גזרות, אין אילוצים - בענייני מסחר, אין עיר המשתווה לקהיר, כאן כל אחד יכול להתעשר בקלות, ואין פלא לכן שמצבם של היהודים כאן הוא טוב ומשביע רצון בהחלט.
אווירת הביטחון בקהיר שוררת בכל מקום, כאן אתה יכול לצאת חופשי חופשי, לטייל להנאתך בכל שעות היום או הלילה - מזג האוויר כאן הוא נוח בעונה זו של השנה, ולעיתים, חלק מהעובדים בחנויות המסחר מעדיפים לישון בלילות על מפתן החנויות, מאשר לחזור לבתיהם, ברגל, או על חמור.
ברחוב של היהודים "חארת אל יהוד" אתה יכול לקנות הכל ובזול - השפע בולט לעניין, לעומת זאת, העצים לבישול, הם די יקרים, לכן חלק מהיהודים מעדיפים לבשל פעם בשבוע, ביום שישי, ביתר ימות השבוע, הם מעדיפים לקנות אוכל מוכן. הפרות כאן מעטים, ולא זולים במיוחד - הבשר טוב מאוד באיכותו, אבל גם הוא לא זול במיוחד.
הירקות לעומת זאת, בשפע עצום, בכמויות אדירות, ובמחיר השווה לכל נפש גם הלחם הוא זול, הוא עשוי להתייקר אם והיה והנילוס לא עולה על גדותיו, אבל הנילוס לא מאכזב, ומדי שנה, בשלהי הקיץ, עולה על גדותיו ומציף את הארץ, ומשבח את האדמה.
לאחר שהייה של כמה ימים, הצטרפנו לשיירת גמלים, לאל-עריש לעבר מחוז חפצנו, ירושלים.

הַפַּרְפַּר*

יָשַׁב לוֹ נַעַר עַל שְׂפַת הַנָּהָר
וְנִסָּה לְצַיֵּר עַל הַחוֹל — פַּרְפַּר.
נִסָּה לְצַיֵּר וְלֹא יָכֹל,
כִּי הָיָה הַנַּעַר צָעִיר מְאֹד
וְלֹא יָדַע עוֹד מַהוּ הַסּוֹד.

פִּתְאֹם הוֹפִיעַ עַל שְׂפַת הַנָּהָר
צַיָּר זָקֵן וְאָפֹר שֵׂעָר
צִיֵּר לַנַּעַר פַּרְפַּר מֻשְׁלָם
כְּמוֹ חַי. הַפַּרְפַּר הַיָּפָה בָּעוֹלָם!
אָז בִּקֵּשׁ הַנַּעַר נִפְעָם מְאֹד:
לַמֵּד אוֹתִי, סָבָא, מַהוּ הַסּוֹד?

* מתוך: "בשיבה טובה", ראה עמ' 66.

אָמַר לַנַּעַר אוֹתוֹ הַצַּיָּר:
צַיֵּר, בְּנִי, פַּרְפַּר אַחַר פַּרְפַּר,
וְאָז יָבוֹא יוֹם בּוֹ תַּרְגִּישׁ אוּלַי,
שֶׁצִּיַּרְתָּ פַּרְפַּר אֲמִתִּי, כְּמוֹ חַי.
וְאָז גַּשׁ לַנָּהָר וּלְיָדוֹ תַּעֲמֹד
וְתִרְאֶה בַּמַּיִם מַהוּ הַסּוֹד.

וְנוֹתַר הַנַּעַר עַל גְּדַת הַנָּהָר
וְצִיֵּר שָׁם פַּרְפַּר אַחַר פַּרְפַּר.
לֹא עוֹד צִיֵּר בְּמַקֵּל עַל הַחוֹל:
קָנָה לוֹ בַּדִּים, צְבָעִים וּמִכְחוֹל,
צִיֵּר וְצִיֵּר פַּרְפַּרִים לְמֵאוֹת
אַךְ לֹא גִלָּה מַהוּ הַסּוֹד.

פִּתְאֹם, עִם עֶרֶב, עַל שְׂפַת הַנָּהָר
סוֹף סוֹף הוּא הִשְׁלִים אֶת הַפַּרְפַּר.
פַּרְפַּר אֲמִתִּי, פַּרְפַּר נֶהְדָּר.
נִזְכַּר בַּזָּקֵן — הֵצִיץ בַּנָּהָר
וְרָאָה אֶת עַצְמוֹ זָקֵן מְאֹד,
וְאָז הֵבִין הוּא אֶת הַסּוֹד.

וּבְעוֹדוֹ עוֹמֵד שָׁם עַל שְׂפַת הַנָּהָר,
נִגַּשׁ אֵלָיו נַעַר קָטָן וְאָמַר:
פַּרְפַּר אֲמִתִּי, מַמָּשׁ כְּמוֹ נוֹשֵׁם!...
לַמְּדֵנִי זָקֵן... הָאִם זֶה קָשֶׁה?
לֹא קָשֶׁה, נַעֲרִי, זֶה קַל מְאֹד
אָמַר הַזָּקֵן וּבְעֵינָיו דְּמָעוֹת.

(אלדה)

famille et cuites au four de la boulangerie Simmonds située sur le trottoir d'en face. Cette table recevait aussi les dix indigents barbus qui avaient été invités par mon père aux anniversaires annuels des personnes décédées telles que ma mère et mon grand-père.
Un fois la prière terminée, le Kaddich était récité en présence des membres de la famille, puis le repas était servi à ces hommes de bonne volunté qui partaient avec une générosité individuelle de la part de mon père. Après cela toute la famille participait à un repas, où les spécialités, culinaires ne manquaient pas, le couscous compris. A droite, près du piano, il y avait le canapé avec son velours rouge où prenaient place ma grand-mère Esther et la parente qui la visitait.
J'écoutais les innombrables histoires de mariage, naissance, divorce, fête, mésentente, problèmes matériels et psychologiques etc...
"Set Esther" était consultée par tout le monde, même par un oncle Maître Abramino Yadid qu était juge à la Cour d'Appel rabbinique. Elle avait la sagesse et le bon sens alliés à un sens de la vérité et de la justice.
La porte-fenêtre de la salle à manger donnait sur un balcon en fer forgé qui nous permettait de surveiller la rue, son tramway, les défilés, les manifestations d'étudiants, le défilé des allées et venues du Roi Farouk avec le sable rouge au sol, entre le parlement et le palais d'Abdine qui était à proximité de notre quartier de Dawawine. A l'extrémité opposée de cet appartement un grand balcon donnait sur une cour intérieure, c'était là où on tendait les cordes pour suspendre le linge en partilier les dessous énormes de l'époque 1900 de ma grand-mère. Ils trônaient et enquiquinaient le voisin de palier qui n'était autre que mon oncle. Il nous lorgnait de sa fenêtre, et désapprouvait comme il le disait le panorama sexy. A une extrémité de ce bockon il y'avait une armoire en bois où toutes les friandises étaient stockées, en particulier les plateaux d'un mètre de diamètre de baklava et autres feuilletés au fromage, fruits secs et miel.
Le jour où il n'y avait pas de linge nous y jouions aux billes ou aux patins à roulettes, lè soleil était de la fête. Il y avait même un mur recouvert de plâtre dont j'ai grignoté des miettes en déclarant que le sucre était bon. On diagnostiqua mes carences en calcium.
Le confort de la salle de bains laissait à désirer. Il y avait l'eau courante froide, sans source d'eau chaude, ni chauffage central. Pour prendre un bain on chauffait l'eau sur le réchaud "primus" avec piston manuel qui fonctionnait au kérosène. La marmite (safiha) était portée avec précaution dans la salle de bains. Evidemment l'accident était possible.
L'une de mes cousines Yolande Jabès a eu les cuisses amochées par l'eau bouillante. Il y avait de l'ambiance dans cette salle de bains car on y allait à tour de róle. Bien sùr, le jour où ma tante Fortunée se mettait du henné sur la tête il y avait un branlebas que je ne suis pas prêt d'oublier. De plus la scène d'épilation avec le mastic de sucre et de citron était drôle. D'ailleurs, j'y goûtais avant la séance; j'appréciais ce goût de caramel.
La pièce qui m'était la plus chère était le salon, les fauteuils étaient recouverts de velours rouge et le chassis était doré. Le lustre avait des prismes de cristal et les rayons de soleil se décomposaient à leur contact, c'était une féérie multicolore. Quand il n'y avait pas de monde on recouvrait les chaises avec des housses blanches. Le sol était recouvert d'une moquette de laine verte imprimée. J'aimais la solitude dans cette pièce où je m'enfermais comme dans un royaume réservé. C'est là que j'ai réalisé mon premier portrait en aquarelle d'après un livre anglais que j'eus la chance d'emprunter à la bibliothèque américaine. C'est là aussi que j'ai commencé à coucher sur une feuille blanche mes premières impresions de solitaire, mes désirs de comprendre mon environnement et les interrogations de ma vie future.

SIROPS "GROPPI"

Tamarin — Roses
Violettes — Citron
Grenadine — Orgeat
Groseilles — Mandarines
P.T. 7 la bouteille

Griottes
Mangues
P.T. 10 la bouteille

Framboises
» 12

JUS "GROPPI"

Fraises
Orange
P.T. 7 la bouteille

Ananas
» 8

Remboursement de P.T. 1/2 au retour de la bouteille vide.

N.B. — Nos Sirops et Jus sont préparés avec du JUS de FRUITS FRAIS, SANS ESSENCES.

EN VENTE CHEZ :

GROPPI, A L'AMERICAINE
& à la Droguerie CORONEL

PARADIS D'ENFANCE A BAB EL LOUK

par J.N. Diday

Les annèes qui ont suivi 1930 me rappellent ma prise de conscience au sujet du paradis de mon enfance.

Je reviens de l'école et m'approche de notre maison, 65 Rue Nubar Pacha. En fait elle appartenait à mon oncle, c'était tout flou dans ma petite tête. Avant d'atteindre la porte je m'attardais à la devanture de l'encadreur de tableaux du rez-de-chaussée. La devanture était sale, les vitres poussièreuses, mais je m'obstinais à rechercher du regard le patron italien qui m'avait vu naître. Il avait les mains et les ongles jaunâtres, mais j'admirais les cadres impeccables qu'il réalisait avec ses catons, ses bois sculptés, ses bronzes dorés. Je sentais l'artisan passionné par sa tâche et j'étais sensible à l'application qu'il prodiguait à sa finition. Je suppose que c'est lui qui a dû exécuter les beaux cadres qui étaient accrochés sur les murs de notre appratement du ler étage. Je lui suis reconnaissant d'avoir préservé les inoubliables photos de famille. Dans l'entrée à gauche la photo de mon grand-pére Youssef qui avait comme toujours la rose à lâ boutonniére. Cette photo me permettait de mieux imaginer l'époux de ma grand-mére Esther née Palombo, euve, qu'elle me décrivait rarement. Dans le salon, la photo du grandpére de mon pére, Ibrahim Yadid. Il avait une mine resplendissante, l'obésité étant à la mode, elle était un pseudo signe de santé. C'est peut-être pourquoi il n'a pas vécu assez longtemps pour qu'il me prenne sur ses genoux. D'ailleurs, ni son fils, ni méme mon grand-pére maternel n'ont pu le faire. Est-ce la vie dure ou le joug de leurs chéres épouses? Enfin, je ne mentionnerai que les deux cadres dorés: l'un concernant la photo de mariage de mes parents Diane et Nessim, couleur sépia, l'autre, celle avec ma soeur Esther où chacun de nous tenait un marteau à la main (nous étions en avance sur l'ére actuelle du bricolage).

Je pousse la porte en face de l'immeuble, je jette un coup d'oeil sur la petite boìte aux lettres fixée à droite. Elle était moche et mal entretenue et pour cause: nous ne recevions pas beaucoup de correspondance. Les parents et amis nous téléphonaient ou nous rendaient spontanément visite le chabbat et les jours de fêtes juives. De journal "La Bourse" acheté régulièrement par mon pére m'était prêté tous les soirs. Pas de revues ni d'illusrés, il n'y avait que "Match" que me prêtait M. Chammah Michel notre voisin de palier. A la maison il n'y avait pas de bibliothéque et pour cause, ma grand-mére était illeettrée. Pourtant, tous les vendredis soir je la voyais tenir le livre relié en cuir, doux au toucher. Elle déchiffrait le texte de la traduction en arabe de la priére hébraîque. Elle jouait avec fidélité et inlassablement cette scéne devant la fenêtre que nous avions percée, sans demander l'accord du propriétaire, dans le muir de la salle à manger.

L'implantation sous cette fenêtre d'une salle de patinage en plein air, et plus tard un cinéma d'été "Strand" allaient introduire dans ma vie des possibilités de loisirs répétitifs et peu onéreux: Fred Astaire, Fernand Gravey, La Grande Valse, Ginger Rogers etc...

La salle à manger était la salle de séjour où se succédaient les activités de communication et d'échange de la vie familiale. Dans le coin droit, il y avait le piano noir où je tentais souvent de déchiffrer des airs appris à "Frére Jacques" ou "Prés de la Fontaine". Je n'avais pas le droit aux leçons de piano étant victime du sexisme féminin, seulement ma soeur y avait droit.

Mes oreilles étaient condammnées à subir l'horreur des gammes de Cszerny. Heureuseument, plus tard, les valses de Chopin m'ont réconcilié avec l'instrument.

D'ailleurs jusqu'aujourd'hui, quand je sens la visite d'un moment heureux je fredonne la valse de Chopin n° 3. La table de la salle à manger était aussi la table de ping-pong, grâce au filet installé entre deux repas. Sur cette table les jeudi et dimanche matin je me revois entre les mains du Rabbin à barbe poivre et sel m'initiant aux rudiments de la priére. Lire sans comprendre, puisque sans traduction était la régle. Mon pére qui avait quitté l'école à quatorze ans me disait: "Ne t'inguiéte pas, tu comprendras plus tard". D'ailleurs il n'a pas héstié à me faire donner au Lycée français du Caire des leçons d'hébreu par M. Alfilmaire et la compréhension des priéres à la veille des fêtes, en catimini, car le lycée étant laíque, il n'y avait en principe pas de cours religieux. Mes camarades de classe étaient musulmans et catholiques et la tolérance était de régle et le cosmopolitisme d'usage courant, (grec, italien, anglais, français, syrien, arménien etc.).

cette table a servi avec ses multiples rallonges de lieu de réunion des memberes de la famille qui accouraient à l'occasion des fêtes et avant, pendant et aprés le Chabbat.

Un jour, il y avait des membres de quatre générations qui étaient heureux de ressentir la chaleur de la rengcontre. Ma grand-mère sortait avec fierté son plateau en argent massif sur leguel elle servait ses confitures inoubliables de courges, de noix de coco, de dattes farcies d'amandes. Le sirop d'oranges servi était confectionné à la maison sans partler des autres douceurs orientales qui elles aussi étaient préparées en

When Chaim Weizmann came for a visit before the Balfour Declaration, he was welcomed by thousands of Jews, Shemtov said Ze'ev Jabotinsky also came to Egypt to recruit Jews for his mule corps during World War I.

BUT JUST AS conditions of the ancient Israelites in Egypt went from good to bad, so did the modern Egyptian Jews find their situation worsening. By the mid-1940s their idyllic life began to sour as Egyptian nationalism and anti-foreigner feelings grew.

Riots in November of 1945 ended with an attack on Cairo's Jewish Quarter - the first disturbance of its kind in modern Egypt. A synagogue, hospital and old-age home were burned and Jews were killed and injured.

But only after the establishment of Israel did the real violence begin. Jews were not allowed to leave Egypt without special permission, although the royal decree passed on May 15, 1948, forbade only Egyptian citizens from leaving the country without permission. Hundreds of Jews were arrested, their property confiscated. Some 250 were killed or injured by bomb blasts in Jewish neighborhoods, and Jewish businesses were looted.

Before the War of Independence, Jews were able to take the train from Cairo all the way to Tel-Aviv. Shemtov and Levin, along with 300 under otheir Zionist youth leaders, left in 1947 in what is known as "Operation Pessa:

It was the time of the White Paper and Jews were forbidden to immigrate to Israel. So Jewish soldiers serving in the British army stationed in Egypt gave the youth leaders their uniforms and, disguised as soldiers, the Egyptian Jews took the train from Cairo, through Gaza and on to Tel-Aviv, arriving in time to celebrate Pessah in Israel. But even then, said Shemtov, the young people were more interested in the practical aspects of their escape than in a comparison with the exodus story,

"Because it was Pessah it didn't look suspicious for all these 'soldiers' to be going home," Shemtov said matter-of-faculty. "The real soldiers gave up their holiday so we could go to Palestine. We were conscious of what we were doing, but at that age you don't think of historical significance."

The Zionist groups played an important role in getting Jews out of Egypt. According to a soon-to-be-released book by Michael Laskier, the Egyptian authorities seemed to ignore the illegal immigration during the first weeks of the War of Independence, but that didn't last long.

Laskier names Menasce Setton, owner of Setton Travel Agency in Cairo, as having played an important role in obtaining travel documents and visas. When necessary, he bribed foreign and Egyptian consulate officials of obtain permission for Jews to leave by ship. Laskier also says there were Jews such as Eliahu Braka (an Alexandira native) and Haim Shaul working secretly as aliya emissaries from Israel.

This time, the exodus form Egypt took almost 19 years, and there was no one single Moses who led the Jews through the Red Sea. The escape took place in spurts, and the paths leading to Israel varied, with two big waves of immigration in 1948 and 1957.

Jews from Egypt went by boat to Europe, and from there made their way back to Israel, said Braunstein, who along with the Aharons and Harel came to Israel by way of Europe using forged papers between 1950 and 1953.

Some 25,000 Jews left Egypt between 1948 and 1950, but only 14,000 came to Israel. There are now 35,000 former Egyptian Jews living in Israel, according to the *Encyclopedia Judaica*, and there are also smaller communities in Brazil, France, the United States, Great Britain and Argentina.

"Jews with money didn't come to Israel," said Braunstein.

Under the regime of Gen. Mohammad Naguib, the situation of the Jews improved, but when Nasser took power in 1954 he immediately arrested 100 Jews for Zionist and communist activities. Two Jews - Moses Leo Marzuk, a Karaite surgeon, and Samuel Bekhor Azar, a teacher - were sentenced to death.

Jews were forced to donate money to the armed forces and their businesses were strictly controlled. Some businesses were confiscated while others were forcibly sold to the government.

Immediately following the Sinai Campaign, about 3,000 Jews were arrested and thousands were given only a few days to leave the country. They were forbidden to take their money with them. The deportations continued into 1957, by which time there were only about 8,500 Jews in Egypt.

During the Six Day War, those few Jews still holding public posts were discharged and hundreds of others were arrested and tortured. Some Jews remained in detention until 1970, by which time there were only about 1,000 Jews still living in Egypt. They were then all given permission to leave but were not allowed to take their possessions. Only a few hundred people remained behind, and during the Yom Kippur War their condition worsened.

ONCE THE Egyptian Jews arrived in Israel they integrated into Israeli society almost unnoticed, said Aharon.

"There aren't jokes about Egyptian Jews like there are jokes about Persians, Kurds or Georgians," said Aharon, laughing. "We didn't make any waves.

There are a few Egyptian Jewish organizations in Israel - one in Haifa and one in Tel-Aviv - but none are particularly active. Shemtov's organization concentrates on collecting information about Egyptian Jewry, and hopes to establish a scholarship for a doctoral student who wants to do a thesis on that subject.

After the signing of the peace treaty with Egypt, Shemtov spent three years promoting Israeli imports in Cairo. Relations with the Egyptians were warm until the outbreak of the Lebanon War, he said, when he decided to return to Israel.

Although not a religious man, Shemtov attended synagogue on holidays in Cairo because that is where the Jewish community congregated. On Pessah there was a community seder in the one functioning synagogue.

The Jews who remained in Egypt were offered free passage to Israel and promised housing in nursing homes, but because of their advanced age they preferred to stay in Egypt, said Shemtov.

Over the years the aging Jewish community has been selling off property to pay for its needs, he said. In addition, the Joint Distribution Committee has been providing assistance. American and Israeli Jews of Egyptian origin send the Cairo community kosher wine and matza for Pessah. But all in all, the Egyptian Jewish community is literally a dying one.

And as for the Egyptian Jews who came to Israel, do they have any special traditions or personal stories they tell about their own exodus from Egypt when they celebrate Pessah?

Now, says Nelly with a wave of her hand, they just celebrate the holiday like all other Israelis.

"If you're living in Egypt, it seems a little strange to speak about *yeziat mitzraim*, but that's all. I've observed Pessah in France, Egypt and Israel, and there's no difference in the way it's done by a religious family," said Ruth (Ventura) Dotan.

THE 3,500-YEAR EXODUS

Every Jewish is commanded to celebrate Pessah as if the Exodus from Egypt happened to him personally. For Jews who immigrated from Egypt, no imagination is necessary, writes

Judith Sudilovsky

David Harel, 65, remembers celebrating Pessah with his many aunts, uncles and cousins around his grandfather's table in Cairo.

He remembers how every year they used to place crumbled pieces of matza into a folded piece of cloth which was passed from person to person, each putting the bundle on his shoulder and the others asking: "Where are you from?" To which came the answer: "Egypt." And then: "Where are you going?" The answer: "To Jerusalem."

"Already by the time I was 10 or 11 I didn't identify myself as an Egyptian," said Harel, sitting in the Ramat Hasharon living room of Benny Aharon with four other childhood friends, all of whom were members' of Hashomer Hatza'ir in Egypt.

"I felt we were strangers in Egypt, I started to think about how I would get to Israel. On Pessah I would feel different. But my father would wonder out loud how we would get along with the Jews in Israel."

But, interjected Ninette Braunstein, 63, most Egyptian Jews did not consider themselves to be re-living history, nor did they give the Pessah story a second thought. They were simply living their day-to-day lives as members of what at that time was a very cosmopolitan society. In fact, she said, many of the Jews sent their children to Arabic schools so they would later be able to attend Egyptian universities.

"Most of the Jews in Egypt were not religious, but they were traditional and celebrated the holidays," added Aharon, 65. "Preparing for the holidays was done out in the open, and even the Egyptians would know when it was time for Pessah. Preparations in the Jewish neighborhoods would start two weeks before the holiday."

Although after the establishment of the State of Israel relation with the Egyptians deteriorated, Aharon said, memories of his early years in Egypt are these of easy coexistence.

He recalled the activity in the Jewish neighborhoods as women began their Pessah cleaning. His mother would clean the house room by room, locking each door as the cleaning was complete so that no piece of *hametz* would defile the home during the holiday. By the day before Pessah, the family of six was eating in the small entrance hall.

Aharon's wife Nelly, a native of Alexandria, said there were holiday foods sold for Pessah which are not found in Israel. Extrathin round matzot were used for making *pashidot* and a special matza, which nobody liked to eat because of the taste, was used for the afikoman. But what she misses most, she said, are the round *molupite* Pessah cookies laced with anise.

Another difference was the way the plagues were remembered at the seder, said Harel. Instead of drops of wine falling daintily onto a plate, Harel said at his grandfather's house one servant held a jug of wine and another held a jug of water: When the plagues were called out, they would pour out streams of water and wine into a bowl.

Every family had its own traditions, but on the last day of Pessah most Jews would decorate their homes with green vegetables to symbolize a green year, said Nelly Aharon. The following day, which coincided with a national holiday celebrating nature, they would join other Egyptians in a Mimouna-style celebration.

A SIGNIFICANT Jewish presence in Egypt after the first Exodus can be traced back to the time of Jeremiah, but it wasn't until the conquest of Alexander the Great in 332 BCE that there was a second wave of Jewish immigration. Later, Babylonian Jews also made their way to Egypt, and during the rule of Saladin many Jewish scholars from Christian countries settled there, including Maimonides.

The opening of the Suez Canal in 1869 brought prosperity and commerce, and the Jewish population grew with increased immigration from Europe.

The fate of Egyptian Jewry varied as power changed hands from Saladin to the Mamelukes to the Ottoman Turks until it became an independent kingdom.

Around the time of World War I, Sephardi Jews joined the ranks of Egyptian Jewry, as did some Ashenazi Jews expelled from Palestine after refusing Ottoman citizenship. For the most part, relations between Jew and Moslem were peaceful and Jews served in the government.

Each Jewish community maintained its own traditions, but there was no tension between Ashkenazi, Sephardi and Egyptian-born Jews. Even a small Cairo community of Karaite Jews - who accept only the Written Law - were a part of the Egyptian Jewish community. Nevertheless, the group in Aharon's living room teased each other, good-naturally about their backgrounds as they recalled their childhood practices.

The majority of Jews were concentrated in Cairo and Alexandria, with only some 4 percent living in other towns such as Port Said and Ismailiyya. Most of the Jews were prosperous merchants, while others were employed in industry, administration or public services.

As with other foreigners, most Jews were not granted Egyptian citizenship, said Aharon.

Ironically, Yasser Arafat was later to live in the Hasakakini neighborhood of Cairo, which and been one of the most pupulous Jewish areas, Aharon noted.

The Egyptian Jewish community was a vibrant one; there were numerous Jewish schools, yeshivot, hospitals and newspapers, and 29 synagogues in Cairo alone, said Sami Shemtov, 73, head of the Israeli Center for Egyptian-Jewish Legacy.

Zionist organizations including Hashomer Hatz'ir, B'nei Akiva and Hehalutz were very active, as were the Zionist Federation and the Jewish National Fund. The Zionist movement was bolstered by the presence of Palestinian Jews, said Nahum Levin, 70 plus, whose parents were among those expelled from Palestine.

Eliahu Brakha, Yossi Bousso, Professor Hayim Aharoni, Mr. Kimhi, Dr. Yosef Marzouk and the dynamic Shifra Dahan who from 1927 until 1942, together with her husband Meir Dahan, made a great contribution to the teaching of Hebrew and of Jewish culture in the Cairo Community schools.

Mr. Moshe Sanua, former assistant of Chief Rabbi Hayim Nahum Effendi and founder of the Judeo-Spanish circle, expressed his amazement at discovering an entire epic of which he had been unaware due to the strict rules of secrecy. He had been well acquainted with the Zionist Federation of Cairo in which he had served for many years as secretary until the election of Messrs. Leon Castro and Emile Najjar to the General Council in 1945. One point to be elucidated by historians is the attitude of the affluent members of the Egyptian community, represented by its president, René Cattaui, towards the Zionist Movements. Indeed, the members of these movements roundly condemned the pusillanimous positions adopted by the community leaders in the critical period prior to and after 1948.

In a completely different domain, clarification was also demanded by Elia Buznach, the last Maccabi youth leader and one of the first Haganah militants in Egypt. Still young is spirit and brimming with optimism, despite the hardships suffered during eighteen months of detention at Huckstep, he demanded an inquiry into certain deficiencies in the actual organization, which led to unnecessary detentions after May 15, 1948, and which could have been easily avoided. An unsatisfactory reply was given by Jacques, the last Haganah shaliach in 1948.

Mr. David Harel (Wahba) of Ha-Shomer ha-Tza'ir, the Young Guard, related the activity of his group. These youngsters, then aged 17 or 18, had found themselves overnight with major responsibilities. Thanks to a strong ideological preparation and hermetic partitioning, they took over from their elders who were arrested on May 15, 1948, and organized fundraising in order to finance illegal Aliyah with any means that they could (including counterfeit documents). This activity brought 20,000 immigrants to Israel, most of whom had no identity papers allowing them to leave Egypt legally and to be accepted, even temporarily, in the European countries of transit, prior to leaving for their final destination: Israel.

The numerous accounts of this period, recorded at the Yad Tabenkin Center, do credit to the Jews of the Nile. They will enter the public domain in the form of a history book, that will serve as a requiem to a community that no longer exists.

Sami Shemtov recalled the age-old yearnings of this community, that had been transmitted down the generations. Without these yearnings, no Zionist Movement, however great its organizational means, would have succeeded in bringing such a stream of immigration to Israel. This constitutes a firm rebuttal of the opinion generally prevailing in Israel that the Jews of the Orient were always indifferent to the call of Zion. It should be recalled that the certificates according the legal right to immigrate to Palestine were distributed only sparingly in Egypt. A mere twelve certificates were delivered in 1934q44, despite the threat posed to the Egyptian Jewish community by El Alamein in 1942, and at a time when first xenophobic, then anti-Semitic nationalism left no other solution that illegal immigration to Israel, notwithstanding the White Paper issued by the British Government.

Exodus Two took place this time without Moses, but thanks to these "youngsters" who now filled the hall at Yad Tabenkin.

It is high time that this chapter in Egyptian history be brought to the knowledge of the general public.

We have a great responsibility towards the history of our community, which is now scattered far and wide. We must transmit this testimony to the future generations wherever they may live. We also have a debt towards those who risks their lives to successfully carry out this epic of EXODUS TWO, which is already more of a legend than living history.

JEWISH SELF-DEFENSE AND THE ALIYAH OF EGYPTIAN JEWRY FROM 1917 TO 1948

by Sami Shemtov

On Monday, February 25, 1985, a symposium was held at the Yad-Tabenkin Kibbutz Seminar, for the veteran militants of the Youth Movements, on the subject of the Self-Defense and the Aliya of Egyptian Jewry from the Balfour Declaration of 1917 until 1948.

Despite snow storms, a rare phenomenon in Israel, this symposium was attended by over a hundred and twenty participants from around the country. It was organized by the Oral Documentation Center of the Halutzic Movements in the Countries of the Middle East, directed by Dr. Yitzhak Avrami, and actively assisted by Mr. Shlomo Barad and Sami Shemtov, who organized the event. The aim of the Symposium was to collect the testimonies of the militants for the period preceding the drama of Exodus Two, in order to serve as material for the historians and above all to fill in some gaps in the Archives. It was also designed to clarify certain unanswered questions and to throw light on other questions which had not yet been elucidated due to the clandestine nature of the activities.

The account of Mr. Raphael Recanati, who had been responsible for the illegal Aliyah from 1946, was a source of great interest. He revealed episodes hitherto unknown to the general public, as regards the circumstances and the means that made possible the massive immigration of three hundred youth movement pioneers on the eve of Easter 1946. These young people reached the country disguised as British soldiers "returning to Palestine for the Easter holiday", thanks to the collaboration of Haganah members in the Jewish Brigade. This important milestone marked the beginning of what we call the "Second Exodus from Egypt".

This odyssey of the Cairo-Rehovot train, under the noses of the British soldiers and the British Military police, reads like a thriller. However, it was a matter of human lives and an ideal, and not merely a question of defying the keen sleuths responsible for ensuring compliance with the British White Paper banning Jewish immigration to Eretz Israel.

This operation followed several previous attempts, such as the use of small boats by Mr. Elie Toriel of Alexandria, the chartering of a boat which was canceled at the last moment due to the British fleet's radar, or the hazardous crossing of the Sinai desert by camel, with the assistance of Bedouins and thanks to baksheesh (bribes) that opened many doors.

Gershoni, a former Haganah commander and Jewish Brigade sergeant, who was stationed in Egypt, recounted the spontaneous beginnings of self-defense in the Jewish neighborhoods during the period following the alarm caused by the sweeping advance of Rommel to the outskirts of Alexandria in 1942. It was Mr. Shlomo Haviliou, as the official Haganah representative, who organized the first cells in Egypt, in 1945. He gave a complete and very lively account, from the time of the political decision taken at the highest level (Ben-Gurion, Yigal Allon, Galili and Moshe Sneh) and after a stormy discussion, of the different aspects and risks caused by such an initiative, with all the possible repercussions on the Egyptian community. As it happened, the excellent organization and the hermetic partitioning of the cells justified the implementation of this grave decision and the necessity of self-defense despite all the reservations expressed regarding its effectiveness. Indeed the community found itself beset by a fanatic mob, which would stop at no pogrom. On November 2, 1946, for instance, the Ashkenazi synagogue in Cairo was torched. Likewise, a bomb placed in the Haret El Yahud Jewish quarter left 20 dead.

Following the official speakers, many of those present offered their own testimonies. Among these were Dr. Ada Aharoni, Hayim Setton,

תורכי עאמר

נולד בחורפיש (1954), בוגר אוניברסיטת חיפה (1977), עובד בהוראה.
השירים נכתבו בערבית ותורגמו על ידי **ניר שוחט**.

أنت في قلبي

مثلما الزيتُ في الزيتونْ
مثلما الملحُ في البحرِ
مثلما الرمل في الصَّحرا
مثلما العطرُ في الزَّهْرِ
مثلما الشَّمسُ في تموز
مثلما النارُ في الجمرِ
مثلما الثَّلجُ في القُطبِ
هكذا أنت في قلبي !

אַתְ בִלְבָבִי

כַּזַּיִת בַּזֵּיתִים
כַּמֶּלַח בַּיָּם
כַּחוֹל בַּמִּדְבָּר
כַּבֹּשֶׁם בַּפְּרָחִים
כַּשֶּׁמֶשׁ בְּתַמּוּז
כָּאֵשׁ בַּגֶּחָלִים
כַּשֶּׁלֶג בְּקֹטֵב
כַּךְ אַתְ בִּלְבָבִי

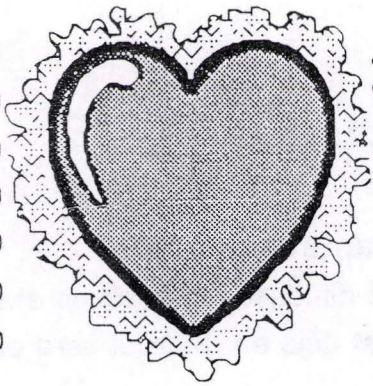

أحبّوا أعداءكم

[illegible]ُهُك عورةُ آدم فيكْ
[illegible]ينُ العالم
[illegible]وتُ العالم لا يكْفيكْ
[illegible]
[illegible] هُوذا موسم حُبي
[illegible]فاحاً يُغريكْ
[illegible] يُعريكْ

אֶהֱבוּ אֶת אוֹיְבֵיכֶם

שִׁנְאָתְךָ - עֶרְוָת אָדָם בְּךָ
תַּאֲנַת הָעוֹלָם
תּוּת הָעוֹלָם לֹא יִסְפֹּק לְךָ
הֱוֵה זָהִיר !
הִנֵּה - עֵת אַהֲבָתִי
תִּפּוּחַ לְפַתּוֹת אוֹתְךָ !!
בָּא לְחַשּׁוּף אוֹתְךָ !!

דפוס מיכאל לחמן בע"מ
חיפה, פבזנר 62 טלפקס: 04-8667327

התאחדות יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה והצפון

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël!

גושן Goshen

No. 13 ✶ SEPTEMBER 1996 **GOSHEN** ✶ B.P. 589 HAIFA 31004 ✶ ISRAEL

A tous nos lecteurs, Shalom!

Nous voilà de nouveau avec vous...

En depit des nombreuses difficultés techniques et surtout budgétaires, ce numéro de "GOSHEN" est déja en route et sera en vos mains a la veille de Roch-Hachana.

Notre but est de maintenir le contact entre nous tous. Même avec ceux qui sont avec nous de coeur et qui, pour des raisons de santé ou autres, ne peuvent pas prendre part à nos activités. Nous voulons vous tenir au courant de ce qui se passe chez nous à l'Union et vous parler un peu sur les Juifs d'Egypte.

Nous avons choisi cette fois-ci le récit captivant écrit par notre ami, feu **Ralph Hodara**, sur la clandestinité Juive Sioniste en Egypte lors de la fondation de l'Etat d'Israel.

Nous saisissons cette occasion pour vous souhaiter a vous et a vos familles nos meilleurs voeux de joie, longue vie et bonne santé.

Bonne et heureuse Année

Avner Assaèl

Président de l'Union des Juifs d'Egypte à Haifa

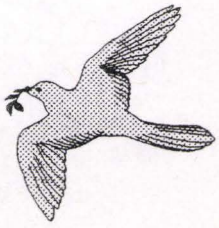

בית יוצאי מצרים

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

Goshen

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גיליון מס' 14 ✕ תשרי תשנ"ח ✕ ספטמבר 1997 גושן ✕ ת.ד. 589 חיפה 31004

דבר המערכת

בשם בית יוצאי מצרים בחיפה, אנו מברכים את ידידינו וחברינו בארץ ובגולה בברכת שנה טובה, עם הרבה בריאות, שגשוג וחיים ארוכים ומאושרים.

כתושבי מדינת ישראל אנו מאחלים לעצמנו שהשנה הבאה תהיה רגועה, ללא הרג ואלימות ושנחייה בשלום עם כל שכנינו תוך אחדות העם, כבוד וסובלנות הדדיים.

הנה עברה עוד שנה וכולנו, מי פחות ומי יותר, עברנו חוויות שונות: שמחות, משפחות התרחבו, ילדים ונכדים נולדו וגדלו והוסיפו לנו נחת. אחדים מאיתנו יצאו לטיולים ובילויים בארץ ובעולם, ראו מקומות חדשים והכירו עמים ומינהגים שונים ומשונים וחזרו מלאי רשמים.

ואנו בחיפה, הימשכנו בפעילויותינו. מפגשים חדשים והרצאות להעמקת מורשת יהדות מצרים וגם בנושאים כלליים, מסיבות וטיולים למרות שלפעמים, עקב גילנו הצעיר, הדבר קשה לנו.

ומבלי שנרגיש, חלפה עוד שנה והנה החגים מתקרבים.

אנו מאחלים לכולנו חג שמח, שנה טובה
וברכת גמר חתימה טובה.

תיכלה שנה וקללותיה, תחל שנה ובירכותיה

אבנר עשהאל

בית יוצאי מצרים - גושן

מתוכניתנו

4.9.96 מר ציון הדרי - "Paramedic"
הדרך לבריאות מושלמת

30.12.96 ערב תג'ג' לכבוד סוף השנה

5.2.97 הרצאה המתוכננת לא התקיימה
עקב מחלתו של המרצה

22.3.97 מפגש חברתי לחג הפורים

16.4.97 ערב חגיגי - הרמת כוסית לפסח

7.5.97 מר שלמה בן-אמנון
הכרת אופי הזהות
מאסטרולוגיה ועד לגרפולוגיה

4.6.97 מר גבריאל קדוש
500 שנה לגירוש יהודי ספרד
על ידי האינקוויזיציה

בגיליון זה

כנס כלכלי / לבנה צמיר 1
קדושי קהיר / בטאון המרכז למורשת המודיעין 5
Medecins Juifs d'Egypte 6
קהילת היהודים במצרים / ליבש מישורי-מסרי 17
Elia Busnach N'est Plus 20
קברי משפחות בקהיר / ויקטור סנואה 22
מחקר על הישגי יוצאי מצרים / לבנה צמיר 24
כיצד לצאת מדחק ולחץ? / אנדרי מטיאס 28
יציאת מצרים השניה / רואבן קשאני 30
בחיק כפות ידיך / עדה אהרוני 33
Bessamat El Madi / אסתר ויצאל 34
על סף השלום / אברהם גרינאו 36
La deuxieme sortie d'Egypte / א. שיינין 37
Couleurs du Temps / רוצי מנשה 40
דיאלוג דרך הספרות / חיים אהרוני 41
מן המטבח המצרי 43
מחוויות פורים תשנ"ז 44

דפוס מיכאל לחמן בע"מ
פבזור 62 חיפה, טלפקס 8667327

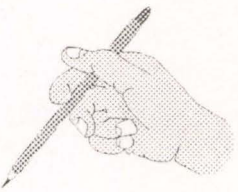

הפצה: גילברט בר-און

תברי ועד ההתאחדות בתיפה:
אבנר עשהאל - יו"ר, גילברט בר-און - סגן יו"ר, אסתר בר-און - מזכירה
יוסף מזרחי - גזבר, ד"ר יחזקאל פירון - מבקר
דליה עובדיה - חברת מזכירות, נלסון ישראל - חבר מזכירות

ארגון עולמי של יוצאי מצרים - Union Mondiale des Juifs d'Egypte
התאחדות עולי מצרים בישראל - Union des Juifs d'Egypte
המרכז: רח' פינסקר 56, ת.ד. 11464 תל-אביב, 61113 ☎ 03-5285534

הננו שמחים להודיע כי "התאחדות עולי מצרים" עוסקת בפעולות הבאות:

- ארגון וטיפול בדורשי פיצויים.
- מתן אישורים לחברים ("אסירי ציון", מוסדות וכד'...).
- מתן מילגות לסטודנטים.
- חוגי יחסי אנוש וזוגות צעירים.
- קבלת קהל בימי שלישי של כל שבוע (בין השעות 17:00-19:00) ומפגש חברתי חודשי כל תחילת חודש.
- הנצחת קרובים ונפגעי פעולות איבה.
- פעולות חברתיות שונות.

לפרטים נא לפנות לחברי ההנהלה: **הדסי יעקב**, יו"ר ההתאחדות; **טרם מנשה**, יו"ר ההנהלה

כנס כלכלי שנערך ע"י גב' לבנה זמיר, יו"ר האגודה לידידות ישראל-מצרים

באולמי גן-הלוטוס בפתח-תקוה

במענה להזמנה שנתקבלה, נכחה בכנס הנ"ל, נציגות מצומצמת של ההתאחדות.
בין הנוכחים נמנו בין היתר אנשי הסגל הדיפלומטי והכלכלי וכמו-כן שגריר מצרים בישראל, **מר מוחמד בסיוני** אשר הצהיר בדבריו כי בעתיד אפשר להפוך את המזרח-התיכון לגן עדן "Paradise".

בין הנואמים הבולטים, הופיע **מר אלברט פפושדו**, אשר ריתק את הקהל בסקירתו האקדמית על התפתחות כלכלת ישראל הן בתחום המזרח-התיכון והן מחוצה לו.
להלן קטע מדבריו...

Egypt's Achievements in 1996

1996 has come to an end, and we now stand at the threshold of a new year. This is a good time to stop and take stock of the events of the previous year and to draw conclusions to be applied in the near and more distant future.

1996 will undoubtedly be remembered as one of the more successful years in Egypt's economic history. During this year, Egypt's economic leaders managed to steer the economy toward impressive achievements.

Following are some of Egypt's outstanding achievements in this field:

- **Successful Implementation of the Privatization Plan**

Last year, the Government of Egypt successfully implemented a far-reaching privatization plan which mainly entailed the transfer of ownership of plants and businesses from government to private hands. This measure directly resulted in improved efficiency and broadening the scope of Egypt's economic activity, as well as in creating thousands of new jobs.

- **Far-reaching Regional Development**

In 1996, continued impressive momentum was recorded in the government initiative to develop new regions in Egypt. Most noticeable was the continued effort to cultivate and make the desert bloom between Cairo and Alexandria, as well as development works in the Sinai peninsula and in the Red Sea and Ghardaka regions.

Large-scale investments were made in preparing for the cultivation of new agricultural lands, establishing new industrial plants and expanding the tourist infrastructure in Egypt (4½ million tourists visited Egypt in 1996).

The development of the various regions is one aspect of the surge of economic growth that Egypt is undergoing which injects incentive into the private and public sectors, encourages entrepreneur-ship and offers many new jobs for the unemployed, young and old alike.

The "New Valley" Project *("El Wadi Algdid")*

The highlight of Egypt's accelerated economic activity is the launching of a giant-scale and prestigious project referred to as the "New Valley" *("El Wadi Algdid")* during the last quarter of 1996, following the completion of extensive planning and preparations.

This project, which is one of the largest in our region and in the world for that matter, will facilitate extensive utilization of the waters of the Nile River from Lake Nasser to irrigate widespread desert areas stretching over two million fadens of land through the Taska Canal and lakes.

Thanks to this project, previously barren regions will bloom and make way for successful farming, plants and workshops, as well as tourist attractions. Above all, this will create about 750,000 new jobs.

The new waterways will facilitate the generation of a significant increase of electricity in Egypt on a scale that will reach up to 350 megawatts.

According to the plan, the first stage of the project is scheduled for completion within 30 months. The performance of a such a large-scale and complex project calls for applying the most advanced and sophisticated technologies which will also contribute to the development of advanced technology in Egypt. This project inspires great professional and commercial interest from all over the world. I am certain that Israel can contribute to the establishment and success of this venture.

- **International Achievements**

Egypt has also attained impressive economic achievements in the international arena. Among these outstanding achievements is a commercial agreement for the supply of gas from Egypt to Turkey on a scale of $4.5 billion a year. This is an enormous sum which will have a favorable impact on Egypt's

balance of payments and help to promote the Egyptian economy toward achieving commercial equilibrium in the 21st Century.

Alongside this important agreement, it is noteworthy to mention the enormous interest in the Egyptian economy shown by hundreds of businessmen the world over who visited the Cairo Convention last November. These businessmen who are active in the wide range of economic activities saw the potential in the Cairo Convention as the right place for establishing new business contacts and expanding existing ones.

High ranking Israeli government ministers and businessmen visited the convention, and reported upon their return on the success of the convention and their impressions of the large number of important participants who attended. I have no doubt that we will already see the fruits of the convention in this fiscal year.

Many of the achievements listed above could not have taken place were it not for the peace treaty that was signed between Israel and Egypt close to twenty years ago.

This year it will be twenty years since the commencement of the process that led to the peace treaty between our two countries. The war between us has ended, and we are left to struggle, and this time together, for the development of economic relations between us.

True, many of the expectations that we all had from the peace treaty in the economic field have yet to become a reality, largely due to the impact of the political issues which often neutralize any possibility for progress.

Political issues can usually be solved, and sometimes relatively quickly. For example, during Camp David solutions were found within a few days to a war that lasted over thirty years. The same applies to Jordan as well as the agreement between Israel and the Palestinians that was signed in Oslo. And it is my hope that we will also be able to sign treaties with Syria and Lebanon in the near future.

After all, there is no hatred between Israel and the Muslims. We are renewing a tradition of hundreds of years where the people of Israel and the Muslims lived side by side in harmony in our region.

The goal of keeping peace lies in the economic ties between us.

During millenniums of history until 1948, Egypt enjoyed a wealthy economy characterized by a budgetary surplus, no unemployment and harvests that supplied the needs of all its inhabitants, some of which were diverted for export.

Egypt was even a center of attraction of tourists the world over.

Egypt has absorbed a large influx of immigrants from the region and from Europe.

To give you an idea of Egypt's economic strength at that time, it is enough to say that in 1948 the exchange rate of the Egyptian pound was 5 dollars.

Following World War II, Western countries, headed by Britain, owed Egypt hundreds of millions of Egyptian pounds!

All this changed in 1948, as a result of the radical and spendthrift regimes that strongly contributed to the downfall of the Egyptian economy.

But, inspite of the slow start and hurdles along the way, the leaders of Egypt and Israel adhere to a clear policy in support of the continuation of the peace process.

The Egyptian economy started to bounce back following the election of the late Mohammed Anwar El Sadat to the office of President of Egypt and afterwards, his successor to the presidency - Mohammed Hosni Mubarak - May He Live Long.

A new and brave plicy that gave priority to solving Egypt's internal problems before any other matter.

It is our hope that the constructive policy of the Government of Egypt under the leadership of President Mohammed Hosni Mubarak will pave the way for establishing Egypt's economic strength and restore it to its era of glory, in the years before 1948.

The best way to achieve this goal, in my opinion, is through broad economic cooperation with Egypt, as the first

country that signed a peace treaty with Israel and served as an inspiration to other countries in the Arab world to also sign agreements with Israel.
The potential inherent in economic relations between the two countries is enormous.

In the commercial sector:
After examining the trade balance and export and import characteristics of both countries, we discovered that Egypt imports large quantities of products included in Israel's list of export products and vice versa.
Therefore, based on the above, it is necessary to explore and expand the commercial cooperation and integration between the two countries.
The geographic proximity will help to keep transportation costs low.

In the industrial and other sectors:
We shall encourage mutual investments for setting up joint ventures in the sectors of industry, energy, chemicals, petrochemics, tourism, hi-tech, communications, health, agriculture, etc. This will help to create jobs and raise the standard of living.
For the success of mutual investments and joint ventures between the two countries we have to establish:

- Joint financial institutions and banks;
- Joint insurance companies;
- Joint transport companies;
- To exempt joint ventures from the payment of income tax and custom duties;
- The most important step is introducing a policy of open borders that will facilitate the free movement of businessmen, investments, goods, tourism, etc.

If the commercial integration and the creation of joint ventures will both materialize, the trade balance between the two countries, Israel and Egypt, may be expressed in tens of billions of dollars, rather than the few million dollars in trade today.
Egypt is blessed with an abundance of natural resources and a high professional human capital.
Israel is known for its high standard of technology and expertise in marketing and financial management.
Tapping the rich potentials of both countries will create a strong world class economic entity.
The day that both countries realize this is the day that we will have peace and unity, and there will not be a power on earth able to separate us.

בתום הנאומים, המוזמנים נהנו ממזנון מגוון ורחב ידיים.

מאמר שהופיע בפברואר 1997, מס' 15, של בטאון המרכז למורשת המודיעין.
אנו מודים מאוד על הרשות לפרסם מאמר זה בעיתוננו.

קדושי קהיר

גולת הכותרת להנצחת קדושי קהיר – תחרות כתיבה יוצרת בנושא 'הפרשה'

נדוני קהיר רשמו פרק מפואר בתולדות קהילת המודיעין, סיפורם מהווה דוגמה של הנוער היהודי-ציוני במצרים, גם כיום זהו אות, מופת וסמל לאורו ניתן לחנך בני נוער.

קרן "קדושי קהיר" שהוקמה לזכרם של **מקס בינט, שמואל עזר וד"ר משה מרזוק ז"ל** ערכה טקס הענקת תעודות ופרסים לתלמידים שהשתתפו בתחרות השנתית לשנת תשנ"ו.
הקרן שהוקמה ביוזמת המ.ל.מ, משפחות נדוני 'הפרשה' ואסירי 'הפרשה' ובשיתוף משרד החינוך, שמה לה למטרה לעודד כתיבה יוצרת בנושא בקרב תלמידי בתי-הספר ברחבי הארץ.
כותבי שש עבודות מצטיינות הוזמנו לבימה ובמיוחד צויין התיכון התחיה, בבת-ים.
ייחודה של הקרן במתן הזדמנות יוצאת דופן להשתתף במשימה לימודית העוסקת במורשת המודיעין ממנה נגזרת פרשת הריגול שהסעירה את מדינת ישראל בראשית שנות החמישים.
ד"ר יוסף מרזוק שהתלווה אל דיוני ועדת השיפוט מספר: "באחד הדיונים שקיימה הועדה, התפתח ויכוח בין **גב' אפרת בר-גיורא והגב' זהבה ברמן** לבין **ד"ר סעדיה חיים**, הויכוח נסב על **"יומנה של מרסל ניניו"**.
התברר כי אחת התלמידות שמה עצמה במקומה של מרסל וכתבה יומן אירועים אישי אותנטי ומרגש עד כי השתיים היו משוכנעות כי התלמידה העתיקה את החומר מיומן מקורי. כשהתברר להן שמרסל ניניו לא כתבה יומן מסוג כזה, קיבלה התלמידה את מלוא ההערכה לעבודתה.

השנה הופנה עיקר המאמץ לגיוס תלמידים ממחוז תל-אביב. שלושה בתי-ספר לקחו 'פסק זמן' ובמקביל ללימודיהם השוטפים הקדישו זמן ומאמץ ללימוד הנושא.
ד"ר סעדיה וד"ר מרזוק החזמנו לפגישות הסברה עם התלמידים. במפגשים העלו התלמידים שאלות נוקבות.

- **מדוע הופקרו אסירי 'הפרשה' בכלא המצרי שנים רבות כל כך?**
- **מדוע לא נעשתה עיסקת החלפת שבויים בינם לבין שבויים מצריים בימים שלאחר 'מלחמת סיני'?**
- **מהו הלקח שהפיקה קהילת המודיעין בעקבות 'הפרשה'?**

"ידעתי ימים של שברון לב, התכחשות וניכור", אומר ד"ר מרזוק, "אני מאמין שהעלאת הנושא מחדש מדי שנה תוביל לפתיחות ואולי אף להכרה בעוול הנורא שנעשה למי שנשאו בדין על שירותם למען מדינת ישראל. שמתי לי למטרה להנציח את הנידונים למוות - אחי, ד"ר משה מרזוק, שמואל עזר ומקס בינט שנפלו במילוי תפקידם. המפגשים הללו עם התלמידים הם בבחינת גולת הכותרת להנצחת הנופלים". את צוואתו של ד"ר משה מרזוק העביר בעל-פה **אלי נעים** שזוכה בדין והגיע ארצה, "אחיך מבקש שתקרא לבנך על שמו ותיטע עץ לזכרו".
הרשויות לא התירו ליוסף לטעת עץ שיישא את זכר אחיו עד אשר התערבו הנשיא דאז **יצחק בן-צבי, רעייתו רחל ינאית ויעקב צור** ששימש בתפקיד מנכ"ל הקק"ל ובעברו היה שגריר ישראל בפאריס ומקורב לאסירי 'הפרשה'. היה זה צור שדאג וסייע להגנתם במשפט, בגיוסם של עורכי-דין צרפתיים. היער שניטע ליד מושב עמינדב נשא את השם **"יער קדושי קהיר"**. רק בשנת 1968 כשהשתחררו אחרוני השפוטים מהכלא המצרי אושר להסב את שם היער על שמם של הנפטרים.
באפריל 1977, אישר נשיא מצרים **אנואר סאדאת** להעביר ארצה למנוחת עולם את ארונותיהם של ד"ר משה מרזוק ושמואל עזר. בדיעבד רואה ד"ר יוסף מרזוק בנכונותו של הנשיא המצרי את הסנונית הראשונה לשלום העתידי בין מצרים לבין ישראל; כשישה חודשים לאחר מכן, בנובמבר 1977 הגיע אנואר סאדאת לירושלים.

EPOQUE ANCIENNE

Essai sur l'Histoire des Médecins Juifs d'Egypte depuis l'antiquité jusqu'à nos jours

L'ancien hébreu regardait la santé et la mort comme émanant de la même source divine : « *Je fais mourir et je fais vivre, je blesse et je guéris* », disait Dieu à Son serviteur Moïse (Deutéronome, Chapitre 32, verset 39). Aussi, les Ministres de Dieu étaient considérés Ses messagers et les exécuteurs de Sa volonté. La médecine était plutôt œuvre spirituelle; Dieu était le médecin d'Israël.

L'Exode nous enseigne que Dieu, s'adressant à Moïse, lui dit : « *Si tu écoutes attentivement la voix de l'Eternel ton Dieu, si tu fais ce qui est droit à ses yeux, si tu prêtes l'oreille à ses commandements et si tu gardes toutes ses ordonnances, je ne t'infligerai aucune des maladies que j'ai infligées à l'Egypte, car je suis l'Eternel qui te guéris* » (Exode XV, 26).

La pratique de la médecine était donc sanctionnée par la Loi (voir l'Exode, Chapitre 21, versets 18 et 19). Elle faisait partie intégrante de la religion des Juifs et les sujets médicaux sont traités plutôt comme des recommandations religieuses. On verra plus loin comment Moïse exhorte ses prêtres de surveiller la lèpre. Toutefois, en dehors des hommes du culte, il y avait des particuliers qui faisaient fonction de guérisseurs. (Jewish Encyclopedia, Page 409, vol. VIII). Nous trouvons aussi, sous les Pharaons, des sages femmes israëlites pratiquant la gynécologie : « *Le roi d'Egypte parla aux sages femmes des Hébreux, dont l'une s'appelait Sépora et l'autre Phua. Il leur dit « Quand vous accoucherez les femmes des Hébreux... etc...* » (Exode, 1, 15).

Mais le plus célèbre parmi les médecins hébreux qui ont vu le jour sous le ciel clair de la Vallée du Nil et dont les ordonnances ont largement contribué à préserver l'humanité, fut incontestablement le législateur d'Israël: Moïse.

L'œuvre médicale que nous a légué Moïse, est au moins aussi importante que son œuvre morale et religieuse. Les préceptes hygiéniques et les prescriptions médicales contenues dans le Pentateuque (les cinq livres attribués à Moïse :

כנס כלכלי שנערך ע"י גב' לבנה זמיר, יו"ר האגודה לידידות ישראל-מצרים

באולמי גן-הלוטוס בפתח-תקוה

במענה להזמנה שנתקבלה, נכחה בכנס הנ"ל, נציגות מצומצמת של ההתאחדות.
בין הנוכחים נמנו בין היתר אנשי הסגל הדיפלומטי והכלכלי וכמו-כן שגריר מצרים בישראל, **מר מוחמד בסיוני** אשר הצהיר בדבריו כי בעתיד אפשר להפוך את המזרח-התיכון לגן עדן "Paradise".

בין הנואמים הבולטים, הופיע **מר אלברט פפושדו**, אשר ריתק את הקהל בסקירתו האקדמית על התפתחות כלכלת ישראל הן בתחום המזרח-התיכון והן מחוצה לו.
להלן קטע מדבריו...

Egypt's Achievements in 1996

1996 has come to an end, and we now stand at the threshold of a new year. This is a good time to stop and take stock of the events of the previous year and to draw conclusions to be applied in the near and more distant future.

1996 will undoubtedly be remembered as one of the more successful years in Egypt's economic history. During this year, Egypt's economic leaders managed to steer the economy toward impressive achievements.

Following are some of Egypt's outstanding achievements in this field:

- **Successful Implementation of the Privatization Plan**

Last year, the Government of Egypt successfully implemented a far-reaching privatization plan which mainly entailed the transfer of ownership of plants and businesses from government to private hands. This measure directly resulted in improved efficiency and broadening the scope of Egypt's economic activity, as well as in creating thousands of new jobs.

- **Far-reaching Regional Development**

In 1996, continued impressive momentum was recorded in the government initiative to develop new regions in Egypt. Most noticeable was the continued effort to cultivate and make the desert bloom between Cairo and Alexandria, as well as development works in the Sinai peninsula and in the Red Sea and Ghardaka regions.

Large-scale investments were made in preparing for the cultivation of new agricultural lands, establishing new industrial plants and expanding the tourist infrastructure in Egypt (4½ million tourists visited Egypt in 1996).

The development of the various regions is one aspect of the surge of economic growth that Egypt is undergoing which injects incentive into the private and public sectors, encourages entrepreneur-ship and offers many new jobs for the unemployed, young and old alike.

The "New Valley" Project *("El Wadi Algdid")*

The highlight of Egypt's accelerated economic activity is the launching of a giant-scale and prestigious project referred to as the "New Valley" *("El Wadi Algdid")* during the last quarter of 1996, following the completion of extensive planning and preparations.

This project, which is one of the largest in our region and in the world for that matter, will facilitate extensive utilization of the waters of the Nile River from Lake Nasser to irrigate widespread desert areas stretching over two million fadens of land through the Taska Canal and lakes.

Thanks to this project, previously barren regions will bloom and make way for successful farming, plants and workshops, as well as tourist attractions. Above all, this will create about 750,000 new jobs.

The new waterways will facilitate the generation of a significant increase of electricity in Egypt on a scale that will reach up to 350 megawatts.

According to the plan, the first stage of the project is scheduled for completion within 30 months. The performance of a such a large-scale and complex project calls for applying the most advanced and sophisticated technologies which will also contribute to the development of advanced technology in Egypt. This project inspires great professional and commercial interest from all over the world. I am certain that Israel can contribute to the establishment and success of this venture.

- **International Achievements**

Egypt has also attained impressive economic achievements in the international arena. Among these outstanding achievements is a commercial agreement for the supply of gas from Egypt to Turkey on a scale of $4.5 billion a year. This is an enormous sum which will have a favorable impact on Egypt's

balance of payments and help to promote the Egyptian economy toward achieving commercial equilibrium in the 21st Century.
Alongside this important agreement, it is noteworthy to mention the enormous interest in the Egyptian economy shown by hundreds of businessmen the world over who visited the Cairo Convention last November. These businessmen who are active in the wide range of economic activities saw the potential in the Cairo Convention as the right place for establishing new business contacts and expanding existing ones.
High ranking Israeli government ministers and businessmen visited the convention, and reported upon their return on the success of the convention and their impressions of the large number of important participants who attended. I have no doubt that we will already see the fruits of the convention in this fiscal year.

Many of the achievements listed above could not have taken place were it not for the peace treaty that was signed between Israel and Egypt close to twenty years ago.
This year it will be twenty years since the commencement of the process that led to the peace treaty between our two countries. The war between us has ended, and we are left to struggle, and this time together, for the development of economic relations between us.
True, many of the expectations that we all had from the peace treaty in the economic field have yet to become a reality, largely due to the impact of the political issues which often neutralize any possibility for progress.
Political issues can usually be solved, and sometimes relatively quickly. For example, during Camp David solutions were found within a few days to a war that lasted over thirty years. The same applies to Jordan as well as the agreement between Israel and the Palestinians that was signed in Oslo. And it is my hope that we will also be able to sign treaties with Syria and Lebanon in the near future.
After all, there is no hatred between Israel and the Muslims. We are renewing a tradition of hundreds of years where the people of Israel and the Muslims lived side by side in harmony in our region.
The goal of keeping peace lies in the economic ties between us.
During millenniums of history until 1948, Egypt enjoyed a wealthy economy characterized by a budgetary surplus, no unemployment and harvests that supplied the needs of all its inhabitants, some of which were diverted for export.
Egypt was even a center of attraction of tourists the world over.
Egypt has absorbed a large influx of immigrants from the region and from Europe.
To give you an idea of Egypt's economic strength at that time, it is enough to say that in 1948 the exchange rate of the Egyptian pound was 5 dollars.
Following World War II, Western countries, headed by Britain, owed Egypt hundreds of millions of Egyptian pounds!
All this changed in 1948, as a result of the radical and spendthrift regimes that strongly contributed to the downfall of the Egyptian economy.
But, inspite of the slow start and hurdles along the way, the leaders of Egypt and Israel adhere to a clear policy in support of the continuation of the peace process.
The Egyptian economy started to bounce back following the election of the late Mohammed Anwar El Sadat to the office of President of Egypt and afterwards, his successor to the presidency - Mohammed Hosni Mubarak - May He Live Long.
A new and brave plicy that gave priority to solving Egypt's internal problems before any other matter.
It is our hope that the constructive policy of the Government of Egypt under the leadership of President Mohammed Hosni Mubarak will pave the way for establishing Egypt's economic strength and restore it to its era of glory, in the years before 1948.
The best way to achieve this goal, in my opinion, is through broad economic cooperation with Egypt, as the first

country that signed a peace treaty with Israel and served as an inspiration to other countries in the Arab world to also sign agreements with Israel.
The potential inherent in economic relations between the two countries is enormous.

In the commercial sector:
After examining the trade balance and export and import characteristics of both countries, we discovered that Egypt imports large quantities of products included in Israel's list of export products and vice versa.
Therefore, based on the above, it is necessary to explore and expand the commercial cooperation and integration between the two countries.
The geographic proximity will help to keep transportation costs low.

In the industrial and other sectors:
We shall encourage mutual investments for setting up joint ventures in the sectors of industry, energy, chemicals, petrochemics, tourism, hi-tech, communications, health, agriculture, etc. This will help to create jobs and raise the standard of living.
For the success of mutual investments and joint ventures between the two countries we have to establish:

- Joint financial institutions and banks;
- Joint insurance companies;
- Joint transport companies;
- To exempt joint ventures from the payment of income tax and custom duties;
- The most important step is introducing a policy of open borders that will facilitate the free movement of businessmen, investments, goods, tourism, etc.

If the commercial integration and the creation of joint ventures will both materialize, the trade balance between the two countries, Israel and Egypt, may be expressed in tens of billions of dollars, rather than the few million dollars in trade today.
Egypt is blessed with an abundance of natural resources and a high professional human capital.
Israel is known for its high standard of technology and expertise in marketing and financial management.
Tapping the rich potentials of both countries will create a strong world class economic entity.
The day that both countries realize this is the day that we will have peace and unity, and there will not be a power on earth able to separate us.

בתום הנאומים, המוזמנים נהנו ממזנון מגוון ורחב ידיים.

מאמר שהופיע בפברואר 1997, מס' 15, של בטאון המרכז למורשת המודיעין.
אנו מודים מאוד על הרשות לפרסם מאמר זה בעיתוננו.

קדושי קהיר

גולת הכותרת להנצחת קדושי קהיר – תחרות כתיבה יוצרת בנושא 'הפרשה'

נדוני קהיר רשמו פרק מפואר בתולדות קהילת המודיעין, סיפורם מהווה דוגמה של הנוער היהודי-ציוני במצרים, גם כיום זהו אות, מופת וסמל לאורו ניתן לחנך בני נוער.

קרן "קדושי קהיר" שהוקמה לזכרם של **מקס בינט, שמואל עזר וד"ר משה מרזוק ז"ל** ערכה טקס הענקת תעודות ופרסים לתלמידים שהשתתפו בתחרות השנתית לשנת תשנ"ו.
הקרן שהוקמה ביוזמת המ.ל.מ, משפחות נדוני 'הפרשה' ואסירי 'הפרשה' ובשיתוף משרד החינוך, שמה לה למטרה לעודד כתיבה יוצרת בנושא בקרב תלמידי בתי-הספר ברחבי הארץ.
כותבי שש עבודות מצטיינות הוזמנו לבימה ובמיוחד צויין התיכון התחיה, בבת-ים.
ייחודה של הקרן במתן הזדמנות יוצאת דופן להשתתף במשימה לימודית העוסקת במורשת המודיעין ממנה נגזרת פרשת הריגול שהסעירה את מדינת ישראל בראשית שנות החמישים.
ד"ר יוסף מרזוק שהתלווה אל דיוני ועדת השיפוט מספר: "באחד הדיונים שקיימה הועדה, התפתח ויכוח בין **גב' אפרת בר-גיורא והגב' זהבה ברמן** לבין **ד"ר סעדיה חיים**, הויכוח נסב על **"יומנה של מרסל ניניו"**.
התברר כי אחת התלמידות שמה עצמה במקומה של מרסל וכתבה יומן אירועים אישי אותנטי ומרגש עד כי השתיים היו משוכנעות כי התלמידה העתיקה את החומר מיומן מקורי. כשהתברר להן שמרסל ניניו לא כתבה יומן מסוג כזה, קיבלה התלמידה את מלוא ההערכה לעבודתה.

השנה הופנה עיקר המאמץ לגיוס תלמידים ממחוז תל-אביב. שלושה בתי-ספר לקחו 'פסק זמן' ובמקביל ללימודיהם השוטפים הקדישו זמן ומאמץ ללימוד הנושא.
ד"ר סעדיה וד"ר מרזוק החזמנו לפגישות הסברה עם התלמידים. במפגשים העלו התלמידים שאלות נוקבות.

- **מדוע הופקרו אסירי 'הפרשה' בכלא המצרי שנים רבות כל כך?**
- **מדוע לא נעשתה עיסקת החלפת שבויים בינם לבין שבויים מצריים בימים שלאחר 'מלחמת סיני'?**
- **מהו הלקח שהפיקה קהילת המודיעין בעקבות 'הפרשה'?**

"ידעתי ימים של שברון לב, התכחשות וניכור", אומר ד"ר מרזוק, "אני מאמין שהעלאת הנושא מחדש מדי שנה תוביל לפתיחות ואולי אף להכרה בעוול הנורא שנעשה למי שנשאו בדין על שירותם למען מדינת ישראל. שמתי לי למטרה להנציח את הנידונים למוות - אחי, ד"ר משה מרזוק, שמואל עזר ומקס בינט שנפלו במילוי תפקידם. המפגשים הללו עם התלמידים הם בבחינת גולת הכותרת להנצחת הנופלים". את צוואתו של ד"ר משה מרזוק העביר בעל-פה **אלי נעים** שזוכה בדין והגיע ארצה, "אחיך מבקש שתקרא לבנך על שמו ותיטע עץ לזכרו".
הרשויות לא התירו ליוסף לטעת עץ שיישא את זכר אחיו עד אשר התערבו הנשיא דאז **יצחק בן-צבי, רעייתו רחל ינאית ויעקב צור** ששימש בתפקיד מנכ"ל הקק"ל ובעברו היה שגריר ישראל בפאריס ומקורב לאסירי 'הפרשה'. היה זה צור שדאג וסייע להגנתם במשפט, בגיוסם של עורכי-דין צרפתיים. היער שניטע ליד מושב עמינדב נשא את השם **"יער קדושי קהיר"**. רק בשנת 1968 כשהשתחררו אחרוני השפוטים מהכלא המצרי אושר להסב את שם היער על שמם של הנפטרים.
באפריל 1977, אישר נשיא מצרים **אנואר סאדאת** להעביר ארצה למנוחת עולם את ארונותיהם של ד"ר משה מרזוק ושמואל עזר. בדיעבד רואה ד"ר יוסף מרזוק בנכונותו של הנשיא המצרי את הסנונית הראשונה לשלום העתידי בין מצרים לבין ישראל; כשישה חודשים לאחר מכן, בנובמבר 1977 הגיא אנואר סאדאת לירושלים.

EPOQUE ANCIENNE

Essai sur l'Histoire des Médecins Juifs d'Egypte depuis l'antiquité jusqu'à nos jours

L'ancien hébreu regardait la santé et la mort comme émanant de la même source divine : « *Je fais mourir et je fais vivre, je blesse et je guéris* », disait Dieu à Son serviteur Moïse (Deutéronome, Chapitre 32, verset 39). Aussi, les Ministres de Dieu étaient considérés Ses messagers et les exécuteurs de Sa volonté. La médecine était plutôt œuvre spirituelle; Dieu était le médecin d'Israël.

L'Exode nous enseigne que Dieu, s'adressant à Moïse, lui dit : « *Si tu écoutes attentivement la voix de l'Eternel ton Dieu, si tu fais ce qui est droit à ses yeux, si tu prêtes l'oreille à ses commandements et si tu gardes toutes ses ordonnances, je ne t'infligerai aucune des maladies que j'ai infligées à l'Egypte, car je suis l'Eternel qui te guéris* » (Exode XV, 26).

La pratique de la médecine était donc sanctionnée par la Loi (voir l'Exode, Chapitre 21, versets 18 et 19). Elle faisait partie intégrante de la religion des Juifs et les sujets médicaux sont traités plutôt comme des recommandations religieuses. On verra plus loin comment Moïse exhorte ses prêtres de surveiller la lèpre. Toutefois, en dehors des hommes du culte, il y avait des particuliers qui faisaient fonction de guérisseurs. (Jewish Encyclopedia, Page 409, vol. VIII). Nous trouvons aussi, sous les Pharaons, des sages femmes israëlites pratiquant la gynécologie : « *Le roi d'Egypte parla aux sages femmes des Hébreux, dont l'une s'appelait Sépora et l'autre Phua. Il leur dit « Quand vous accoucherez les femmes des Hébreux... etc...* » (Exode, 1, 15).

Mais le plus célèbre parmi les médecins hébreux qui ont vu le jour sous le ciel clair de la Vallée du Nil et dont les ordonnances ont largement contribué à préserver l'humanité, fut incontestablement le législateur d'Israël: Moïse.

L'œuvre médicale que nous a légué Moïse, est au moins aussi importante que son œuvre morale et religieuse. Les préceptes hygiéniques et les prescriptions médicales contenues dans le Pentateuque (les cinq livres attribués à Moïse :

(Genèse, Exode, Lévitique, Nombres et Deutéronomes) sont, de l'avis des plus grandes autorités médicales conformes aux dernières découvertes de la thérapeutique moderne.

Il est difficile de savoir comment Moïse a pu être à ce point versé dans les sciences médicales, quoique l'éducation qu'il reçut au palais du Pharaon égyptien ne fut pas étrangère à l'étendue des connaissances de toutes sortes dont il fit preuve au cours de sa miraculeuse carrière.

Certains savants soutiennent que Moïse apprit les premiers éléments de Droit et de Médecine sur les prêtres d'Osiris du Temple d'Héliopolis. Cette affirmation, qui n'est explicitement confirmée par aucun texte ancien, a cependant de bonnes raisons d'être vraie. D'abord parce que la plupart des auteurs se sont accordés à dire que dans l'Egypte antique, ce sont les Ministres du Culte qui exerçaient la médecine.

Dans son intéressante Histoire Illustrée de la Médecine (Bibliothèque Egyptienne du Caire No. 6674 (Médecine), le Professeur Dumesnil rapporte, d'après Hérodote, *« la loi réglementait l'exercice de la médecine en Egypte... Les médecins étaient des prêtres* (Page 26). *Homère ajoute que les Egyptiens sont tous des médecins habiles ».*

Ce qui contribue à donner une certaine vraisemblance d'authenticité à l'assertion des savants précités, c'est que de grands historiens ont prétendu que Moïse n'était pas seulement l'élève d'un prêtre païen, mais qu'il était lui-même un prêtre égyptien. Telle est, du moins, l'affirmation de Manéthon, le célèbre historien qui vivait sous le règne de Ptolémée Philadelphe (voir Essai sur l'Ecole Juive d'Alexandrie par J. Biet, Page 214, Bibliothèque du Caire (Histoire) No. 2844) et de Chérémon, auteur d'une histoire de l'Egypte (voir Josephe contre Apion 1. I, CXI). Apion lui-même, soutient après Manéthon et Chérémon, que Moïse était un prêtre d'Osiris, issu de la Ville d'Héliopolis (voir Josephe contre Apion 1.II, C.1).

Ce qui est certain, c'est que Moïse resta à la maison de Pharaon jusqu'à l'âge de 15 ans (d'après les dibré Yamim le Mosché Rabbenu) et que son éducation a été confiée, comme pour tous les enfants royaux, à un ministre de culte égyptien. C'est ce dernier sans doute qui lui enseigna l'art de guérir.

I

Le Prophète Moïse, vétéran des médecins juifs d'Egypte

Ainsi, dans l'universalité de l'activité de Moïse on ne saurait être surpris de le voir se préoccuper dans les moindres détails des problèmes d'hygiène et de pathologie sociales.

Il pense aux plus petites particularités de l'hygiène intime, il connaît ou pressent les conditions de la transmission des maladies épidémiques.

Il pense aux soins à donner aux jeunes mères et aux petits enfants, il sait imposer à la mère le repos qui lui convient.

L'hygiène alimentaire est l'objet de ses préoccupations attentives. Il donne la liste des aliments permis et des aliments défendus. Citons la curieuse interdiction qui se rapporte au sang de quelque animal qu'il soit, car « la vie du corps est dans le sang ». Il prescrit des jeûnes rituels, mais qui oserait dire que cette idée n'est pas dans l'esprit de la plupart des thérapeutes modernes ?

C'est le chapitre XIII du livre III du Lévitique de Moïse, qui est particulière-

ment intéressant à cet égard. Nombreux sont les auteurs qui se sont efforcés depuis des siècles de faire un diagnostic d'après les descriptions mosaïques. Au premier abord la richesse des détails fournis par le grand législateur juif est telle qu'il peut sembler facile de situer exactement dans les cadres de nos traités de médecine les descriptions de Moïse. Au surplus, le texte est formel et le mot de lèpre est universellement employé pour traduire l'expression hébraique: tsaarath, qui sert à désigner la maladie décrite. C'est également le sens qu'il faut donner au mot « aussatz » employé par Luther dans la première traduction in extenso de la Bible en langue allemande. Le mot lèpre est également employé dans la version française.

Voici les symptômes que nous trouvons dans ce chapitre du Livre Saint. « Si, sur sa peau, quelqu'un voit se produire une éruption sous forme de taches, de bourgeons ou de pistules... qu'il soit conduit au grand prêtre Aron ou à l'un de ses fils.

« Si les poils de son corps sont devenus blancs, et qu'à l'endroit du mal une ulcération est apparue, il s'agit certainement de lèpre.

« S'il y a suppuration sans que la peau soit ulcérée ni que les poils soient devenus blancs, que le malade soit enfermé sept jours et qu'il soit examiné au bout de ce temps.

« Si l'affection persiste sans avoir rongé davantage, qu'il demeure encore sept jours en observation.

« Si le quatorzième jour, l'affection a disparu, le malade sera jugé pur car il était atteint seulement de gourme.

« Si l'affection n'est pas guérie à ce moment, qu'il demeure encore sept jours en observation. Si après ce dernier délai la maladie dure encore et ronge toujours la peau il s'agit sûrement de lèpre ».

Voici l'enseignement thérapeutique de Moïse : « Si quelqu'un a la lèpre il déchirera ses vêtements, il ira la tête nue, les lèvres voilées et criera sur sa route: « Impur ! Impur ! » Que faisait-on de plus, en vérité, au moyen âge pour les lépreux ?

De nombreux conseils prophylactiques *tement de laine ou de lin, ou sur un quelconque objet de fourrure est une souillure verdâtre ou rougeâtre, le prêtre fera enfermer le vêtement sept jours. Si le septième jour, la souillure s'est étendue, c'est là un signe de lèpre. On brûlera un tel vêtement ou un tel objet de souillure. Si la souillure s'est limitée, le vêtement sera lavé là où est la souillure et le vêtement sera enfermé sept jours. Si alors la souillure n'est pas partie, la place où elle était sera arrachée et le vêtement lavé de nouveau. Alors seulement il sera pur* ». Nous sommes moins exigeants de nos jours !

La désinfection des maisons, elle-même, est prévue : *Les murs seront grattés et recrépis à neuf; si les taches apparaissent ensuite, la maison sera détruite et les pierres portées au loin de la ville, en un endroit impur.*

Des conseils judicieux sont donnés aux malades guéris : *Celui qui est guéri se purifiera, se lavera, lavera ses vêtements, tondra les poils de son corps. Il rentrera dans le camp seulement, alors. Il attendra encore sept jours et refera toutes les cérémonies de purification avant de réintégrer son domicile.*

Tel est le paradoxe de Moïse, dont les descriptions permettent de reconnaître avec certitude les malades et dont les prescriptions prophylactiques sont suffisantes pour éviter la contamination du peuple entier.

La Médecine et l'Hygiène à travers la Bible

La Bible est d'un puissant attrait pour quiconque s'intéresse à l'Histoire de la Médecine et de l'Hygiène dans l'antiquité. Ces textes, véritables archives des premières civilisations, sont une mine abondante de renseignements sur les maladies de l'époque, sur les pratiques médicales et l'hygiène.

Dans cette étude, forcément réduite, nous ne retiendrons que la partie de la Bible afférente aux prescriptions de Moïse; c'est à dire celles contenues dans le Pentateuque dont la paternité a été attribuée au législateur d'Israël lui-même, et qui englobe la Genèse, l'Exode, le Lévitique, les Nombres et le Deutéronome.

Nous procéderons donc dans le métiellement médicale qui a été amplement me ordre en négligeant la partie essendécrite plus haut et qui traite particulièrement des soins prescrits pour l'isolement et le traitement des lépreux.

I. — Circoncision.

Ainsi, dans le Deutéronome, Chapitre XXVIII, 60, on trouve une note explicative de ce qui a pu être le mobile de la circoncision.

Il y avait, en effet, à prévenir un mal plus grand. L'hygiène voit dans la circoncision, une mesure de simple propreté, qui prévient l'accumulation des produits irritants, facile à éviter par de simples lavages.

II. — Défense de manger la graisse.

Dans le Lévitique, Chapitre III, 17, nous lisons : « *C'est une loi perpétuelle pour vos descendants en quelque lieu que vous habitez: vous ne mangerez ni graisse ni sang* ».

On sait que la graisse est indigeste, surtout par la chaleur; les célèbres expériences de Pavlow en ont démontré le rôle d'arrêt ou de suspension sur la sécrétion du suc digestif. L'appétit, par nos saisons de haute température, surtout en Egypte, est déjà diminué, et tous savent que la graisse ne ferait que le diminuer encore. Le péritoire est sujet à la tuberculose (péritonite tuberculeuse) et à d'autres infections, par suite de son voisinage des intestins où pullulent des milliards de germes.

Quant au sang, nous avons à la Genèse IX,4 et au Lévitique XVII,14 les raisons médicales et morales de son interdiction.

III. — Défense de manger la viande avariée

Nous trouvons, d'autre part, dans le Lévitique, Chapitre VII, 17-18 : « ...*Ce qui resterait encore de la chaire de la victime, le troisième jour, sera consumé par le feu; le troisième jour, ce sacrifice ne sera point agréé; ce sera une abomination, et quiconque en aura mangé portera son iniquité* ».

La putréfaction de la viande, sous un ciel chaud, humide, générateur de germes et de mouches, est très rapide; et qui dit putréfaction dit poisons, secrétés par les microbes.

IV — Défense de manger la viande des cadavres.

Dans le même ordre d'idées, nous lisons dans le Lévitique, Chapitre XI, 39-40: « *S'il meurt un des animaux qui nous servent de nourriture, celui qui touchera son cadavre sera impur jusqu'au soir. Celui qui mangera de son corps mort, lavera ses vêtements et sera impur jusqu'au soir. Celui qui porte-*

ra son corps mort, lavera ses vêtements et sera impur jusqu'au soir ».

En effet, ces cadavres sont dangereux par les germes qui ont déterminé la mort: tuberculose, charbon, etc., maladies très dangereuses pour l'homme lui-même. N'apprenons-nous pas, de temps à autre, que des centaines de personnes dans les villages égyptiens, meurent ou sont malades pour avoir mangé de cette viande ?

V. — *Animaux impurs.*

Le Lévitique, Chapitre V, 46-47 prescrit : « *Telle est la loi touchant les quadrupèdes, les oiseaux, tous les êtres vivants qui se meuvent dans les eaux, et tous les êtres qui rampent sur la terre, afin que vous distinguiez entre ce qui est impur et ce qui est pur, entre l'animal qui se mange et celui qui ne se mange pas* »

Le médecin comprend l'interdiction de ces animaux impurs. Il sait que le rat, le porc, par exemple, qui se plaisent dans la fange, absorbent et retiennent les parasites et les microbes. La viande du porc peut aussi occasionner des épidémies d'une maladie très redoutable : la trichinose, causée par un vers très fin de l'ordre des Nématodes.

En 1878, le Conseil de Santé de Chicago estimait à 8% le nombre des porcs trichinés.

La viande du porc est encore chargée de graisse qui est peu digestible. On est aussi frappé, dans les abattoirs, de la fréquence de la tuberculose chez les porcs.

La liste de ses méfaits n'est pas close : on a appris que le bantidium (un infusoire), hôte inoffensif dans l'intestin du porc, est pathogène seulement pour l'homme; il produit la dysenterie balantidienne, qui ressemble, par sa gravité, à la dysenterie amibienne car elle peut durer jusqu'à vingt ans.

VI. ... Interdiction des mariages consanguins.

Les mariages consanguins sont interdits dans le Lévitique, Chapitre XVIII, 6 : « *Aucun de vous n'approchera femme qui est sa proche parente, pour découvrir sa nudité...* ».

N'est-ce pas l'interdiction des mariages consanguins dont les inconvénients sociaux et pathologiques sont connus de tous les médecins ? La consanguinité des parents, en effet, cause souvent des déformations physiques ou des dégénérescences psychiques importantes. D'où la décadence et la disparition de certaines familles, dont les membres se mariaient entre eux.

Ces restrictions rigoureuses, et les autres prescriptions hygiéniques contenues dans le Talmud, ont donné à l'Israëlite une physionomie pathologique particulière.

Le docteur Jean Flamant de la Faculté de Médecine de Paris, dans une étude fort documentée, publiée en 1934, sous le titre : « Contribution à l'étude de la Pathologie de l'Israëlite », conclut :

« Il semble que l'on puisse affirmer d'après des statistiques portant sur des pays différents que :

a) La rareté de la tuberculose chez les Juifs, est due, en grande partie à la surveillance de la viande consommée...

b) La rareté de la syphilis chez les Juifs a pour causes essentielles : les modifications anatomiques engendrées par la circoncision.

De toutes façons, il résulte que la pathologie des Israëlites, qui est fonction directe des habitudes qu'ils ont acquises et transmises à leurs descendants par tradition, a été incontestablement influencée par les usages religieux et hygiéniques que leur a légué Moïse, le grand législateur d'Israël.

III

Les Médecins Juifs d'Egypte sous l'empire gréco-romain

Après l'Exode des Hébreux de la Terre de Goshen, la période la plus prospère pour les Israëlites de ce pays fut celle de leur établissement à Alexandrie sous Alexandre de Macédoine d'abord et Ptolémée, fils de Lagus, ensuite. On sait que ces deux conquérants ont favorisé l'immigration juive pour peupler la ville d'Alexandrie qui venait d'être fondée (au début du troisième siècle avant l'ère chrétienne).

La colonie juive d'Alexandrie devint vite florissante. Les Juifs plaisaient par leur modestie, leur humilité, ils étaient laborieux et fidèles. La sûreté de leur moralité, leur assurait les places d'hommes de confiance. La haute considération dont ils jouissaient dans les classes élevées de la société d'Alexandrie ainsi que le contact journalier entre les classes industrielles et mercantiles des deux races, ont rendu aussi plus intimes et plus sincères les rapports entre les intellectuels d'origines distinctes. Il en résulta que la culture grecque finit par exercer une influence considérable sur le développement intellectuel des Juifs d'Alexandrie. Toute une littérature, de la plus haute élévation d'esprit, naquit de cette collaboration étroite entre savants hellènes et israëlites.

Le plus étrange de cette situation c'est que de cette renaissance intellectuelle qui produisit un matériel littéraire colossal, aucune trace ne nous est parvenue sur les médecins juifs d'Alexandrie. Pourtant, la ville d'Alexandrie ne contenait pas moins d'un million de sujets israëlites et une école de médecine y fonctionnait. Est-il possible que de tous les savants israëlites, pas un seul ne se soit aventuré à étudier les sciences médicales ?

Durant cette succession de près de quatre siècles, les disciples de Moïse sont-ils restés aveugles à l'éclat de cette science qui venait d'être définitivement établie par Hippocrate ? Se sont-ils contentés de leurs livres sacrés, se faisant guérir par des médecins étrangers ?

Il faudrait, pour le penser, ne connaître ni le caractère des Juifs, ni leur activité, ni leurs habitudes.

Les historiens de cette époque, ne font qu'une rare allusion aux médecins juifs d'Alexandrie tandis que ceux-ci apparaissent très nombreux dans les siècles suivants.

Nous ne pouvons nous expliquer une telle disette de renseignements que par deux raisons :

1.) L'incendie qui dévora à différentes occasions la fameuse bibliothèque d'Alexandrie et qui fit disparaître les traces que nous présumons avoir été laissées par les savants israëlites dans ce domaine.

2o) Les persécutions dont furent victimes nos ancêtres sous le régime des empereurs byzantins (les premiers siècles du Christianisme) ce qui a déterminé une partie des israëlites d'Alexandrie de changer de religion ou de camoufler leur nom pour paraître d'origine païenne.

Philon, le représentant le plus illustre de l'Ecole Juive d'Alexandrie, nous apprend qu'après Tibère, qui ne fut pas l'ennemi des Israëlites, les haines les plus ardentes éclatèrent contre ces derniers dans la Capitale de l'Egypte et aux environs.

Des attaques furent dirigées contre eux de toutes parts. Les Grecs et les Romains employèrent tour à tour la calomnie, les persécutions cruelles, le meurtre et le pillage. Parmi les Juifs, *ceux qui n'embrassèrent pas la religion nouvelle, ne laissèrent plus de traces pour qu'on puisse les distinguer et les suivre.*

Cette dernière observation a été confirmée par les chroniqueurs de l'époque, qui nous apprennent que « de tous les Juifs persécutés par Cyrille d'Alexandrie (au cinquième siècle de l'ère vulgaire) un seul, Adamantius, qui enseignait la Médecine, accepta le baptême pour échapper à l'expulsion (voir « Les Juifs en Egypte » Tome I, Page 107).

A notre avis, l'unique source de renseignements à consulter, pour reconstituer ce point important de l'histoire et combler la profonde lacune qui s'ouvre, tant dans les annales antiques de la médecine en général que dans celles des médecins juifs d'Alexandrie, serait la bibliothèque d'Athènes ou celle de Rome où l'on doit retrouver la trace des œuvres détruites par le feu dans les fameux incendies d'Alexandrie.

IV

Les Médecins Juifs d'Egypte sous les Califes Arabes

A en croire Ibn Abi Asaïbia, le fameux historien des médecins de langue arabe (1) il y avait au IX siècle 2 médecins juifs, 5 musulmans et 130 chrétiens. Au dixième siècle, les médecins Juifs étaient au nombre de 6, les musulmans de 30, les chrétiens de 29 et les païens 4. Au XIe siècle, les Chrétiens 4 seulement contre 7 Juifs, et une grande majorité de musulmans.

D'après les écrivains arabes, le plus célèbre médecin juif d'Egypte, après Maïmonide, fut Isaac Ben Salomon Israëli, appelé par les Arabes Abou Ya'coub Ishak Ibn Soliman Al Israëli. Né au IXe siècle, il est mort vers 932, âgé de plus de cent ans.

Silvestre de Sacy nous apprend que Ishak Ibn Soliman Al Israëli (2) fut un médecin habile, de grand talent et très instruit. Il composa de nombreux ouvrages et se distingua par son noble caractère. C'est lui qu'on a communément appelé Al Israïli (l'Israëlite). Il était natif de l'Egypte et se livra d'abord à la profession de médecin oculiste. Ensuite il se rendit à Kairawan où il s'établit définitivement comme médecin de l'Imam Abou Mohamed Abdalla Al Mahdi, le souverain d'Afrikia (903-909 ap. J.C.). Il est l'auteur de quatre ouvrages : le *Traité des Fièvres,* celui des *Aliments et des Remèdes,* celui de l'*Urine* et enfin le *Traité des Eléments.* Les œuvres médicales d'Ishak, parmi lesquelles on cite en outre des traités précédents, un Traité du *Pouls,* un autre sur le *Thériaque* et un troisième sur l'*Hydropisie* ainsi qu'une introduction à la Médecine, ont été rédigés, en langue arabe. Les œuvres d'Isaac Israëli ont été traduites en latin au XIe siècle et imprimées à Lyon au XVI sous le titre de *Opera Omnia Isaaci.*

L'œur influence sur la Médecine de cette époque a été considérable.

Du XIe au XIVe siècle, le nombre et la réputation des médecins Juifs d'Egypte va en croissant.

(1) Ibn Abi Usaibi'a était l'ami d'Abraham. le fils de Maïmonide. Il pratiqua au Caire et décéda en 1270.

(2) Appelé aussi par les occidentaux Isaac Judaeus.

Vers la fin du Xe siècle, vivait dans la Cour d'El Moïzz (952-75) le savant Moché Ben Eleazar auteur d'un traité de pharmacologie. Il est mort en 974 après avoir vu ses fils Isaac et Ismaïl et son petit fils Jacob nommés comme médecins au service du calife et honorés par lui quoique restant israëlites. Son frère, par contre, se convertit à l'Islam. Le Calife fatimite Al-Hakim Bi Amrillah, malgré sa haine acharnée contre les Juifs, avait, à son service, un chirurgien juif nommé Al Hakir An Nafië (l'humble et l'utile). Les médecins juifs Salama Ibn Rahmoun et son fils Mobarak vivaient au Caire vers l'an 1100. Salama a écrit 2 petits traités intitulés « Pourquoi la pluie est rare au Caire » et « Pourquoi les femmes du Caire engraissent quand elles commencent à vieillir ».

Hibat Alla Ibn Zein El Dine connu sous le surnom d'Ibn Djami' Al Israïli, était un des médecins du Sultan Saladin au XIIe siècle. Ibn Djami' a composé plusieurs traités de médecine en langue arabe dont l'original, inédit, se trouve à Oxford et à Paris. Aboul Bayan As-Sadid Ibn il Modawar, Juif Karaïte, était médecin à la Cour des derniers califes fatimides (jusqu'en 1171) et de celle de Salah El Dine El Ayoubi, leur successeur. Il est mort au Caire à un âge assez avancé. Son ouvrage le plus important était « *Al Dastour al Maristani* » une pharmacopée à l'usage des hôpitaux.

Aboul Fada'il ibn An-Nakid, était un contemporain d'El Modawar, il exerçait le métier d'oculiste juif au Caire en 1188. Son fils Aboul Faraj, également oculiste, se convertit à l'islamisme. D'après Ibn Abi Usaïbi'a les médecins juifs égyptiens les plus importants sont : Hibat Alla, mort en 1184, Mowafik Ben Chaou'a chirurgien et oculiste (1183), Aboul Barakat Ibn Al Koda'i (1202) chirurgien oculiste au service du Sultan Al Aziz, fils de Saladin. Le plus important d'entre eux fut Moussa Ibn Maïmoun dit Maimonide.

V

MAIMONIDE

Sa vie et son œuvre médicale

Maïmonide a exercé la médecine à Fostat (Vieux Caire) vers 1167. Il fut, paraît-il, nommé par le calife fatimide Al Adid (1171). Ibn El Kifti (1248) l'a bien précisé dans son « Histoire des Savants ».

Le célèbre Ibn Abi Osaïbi'a (1270) qui a été le Collègue d'Abraham le fils de Maïmonide à l'hôpital du Caire et qui a dû bien connaître ce dernier, écrit relativement à celui-ci dans ses « Nouvelles importantes sur les classes des Médecins ». Le Chef Abou Imran Mousa Ibn Maïmoun (*) de Cordou était unique dans son temps dans la profession médicale et dans sa pratique, étant donné ses connaissances scientifiques et particulièrement philosophiques.

Le roi victorieux Salah Eddine (Saladin), l'estimait beaucoup et l'avait comme médecin. Ainsi fit Al Malik Al Afdal son fils (Nour El Dine Ali). Les grands de la Cour aussi. Le Prof. Dr. Meyerhoff écrit relativement aux occupations de Maïmonide: « Les années augmentèrent la réputation du savant ainsi que son surmenage ». En 1198 Al Afdal, fils aîné du grand Saladin, s'empara du trône de l'Egypte et nomma de suite Maïmonide médecin en Chef de la Cour. Cette dignité entraîna une nouvelle perte de temps dont Maïmonide se plaint amèrement dans une lettre adressée à Rabbi Samuel Ben Tibbon en date du 30 Sep-

(*) Pour de plus amples détails sur la vie de Maïmonide, et son œuvre philosophique, consulter « Les Juifs en Egypte », Tome Ier, Page ...

tembre 1199. Samuel avait l'intention de venir de France au Caire pour voir Maïmonide et pour discuter avec lui des questions religieuses, Maïmonide répond :

« Tu t'exposeras en vain aux dangers du voyage, car tu ne trouveras pas un moment pendant la journée ou la nuit pour causer avec moi ».

« Le Sultan réside à Al Qahira (au Caire) et moi j'habite à Fostât à une distance de deux tekhoum sabbath (2,5 kms.). Chaque matin il me faut rendre visite au Sultan, et si lui, un de ses enfants ou une de ses femmes est malade, je dois y passer toute la journée. Mais même s'il n'y a rien de particulier, je ne reviens jamais avant l'après-midi. Quand je rentre à la maison mourant de faim, je trouve les antichambres remplies de personnes de tout genre, des Juifs et d'autres, des riches et des pauvres, des amis et des ennemis, des Juges et des fonctionnaires, une foule multiple et variée qui attend ma consultation. Il me reste à peine le temps de descendre de mon cheval, de me laver et de prendre un peu de nourriture. Les consultations se prolongent ensuite jusqu'au soir et quelquefois jusqu'à 2 heures de la nuit et plus (c'est à dire jusqu'à 2 heures après le commencement de la nuit). Je me vois ensuite obligé de me reposer sur le lit tant je suis faible et je peux à peine parler. Ce n'est que le Sabbath que je suis capable de m'occuper des affaires de la Communauté et d'étudier la doctrine, c'est ce jour là que j'administre les affaires communales pour la semaine courante et que je fais une conférence. C'est ainsi que mes journées passent ».

L'oeuvre Médicale de Maimonide.

Maïmonide nous a laissé neuf traités médicaux dans des manuscrits arabes traduits plus tard en hébreu et en latin. Ces ouvrages ont été composés entre

Rab Moché Ben Maïmoun, dit Maimonide.

1167 et 1200 ap. J.-C. En voici une analyse sommaire :

1o) Les « Extraits » ou *Mokhtasarat* sur les œuvres de Galien, le fameux médecin Grec du IIe siècle ap. J.-C Cet ouvrage avait pour but de faciliter l'étude de l'œuvre du grand savant antique.

2o) *Commentaires aux Aphorismes d'Hipocrate*, le plus célèbre des médecins grecs nommé le « père de la médesine ».

3o) *Les Aphorismes de Moïse* (Fosoül Moussa). C'est l'ouvrage médical le plus important écrit par Maïmonide. Le manuscrit a été écrit entre 1187 à 1190. C'est un recueil de plus de 1500 sentences puisées dans Galien et dans d'autres écrivains de l'antiquité grecque avec 42 remarques critiques et une grande analyse finale par Maïmonide lui-même. L'ouvrage est divisé en 25 chapitres dont les 3 premiers concernent l'anato-

mie, la physiologie et la pathologie générale. Dans les autres chapitres, Moïse parle de la chirurgie, de la gynécologie, de l'hygiène, de la gymnastique etc... Dans le dernier, il récapitule l'œuvre de Galien et critique les opinions de ce dernier en indiquant plus de 40 endroits où la contradiction est flagrante.

4o) *Sur les Hémorroïdes* (Fil-Bawasîr). Ce traité est divisé en sept chapitres: Le 1er traite de la digestion normale, le 2nd des aliments à éviter à cause des hémorroïdes, 3ème les aliments utiles pour les hémorroïdes, 4me les remèdes simples et composés pour usage interne, 5me les remèdes d'application locale. 6me du traitement par les bains de siège, huiles composées, etc... 7me du traitement par les fumigations. Maïmonide considère que l'émission du sang ou l'opération des hémorroïdes comme moyen extrême dont on ne doit avoir recours qu'au dernier moment.

5o) *Du Coït* (Fil Gimâ) traite sur les rapports sexuels. Ce livre est composé de dix-neuf chapitres qui traitent des différences du tempéramment humain, de l'utilité et des inconvénients des rapports sexuels, de l'abstinence, des remèdes qui excitent ou calment le désir, des aphrodisiaques, des narcotiques et de biens d'autres remèdes.

6o) *Traité de l'Asthme.* Maïmonide expose en treize chapitres le régime alimentaire et climatérique salubre en général, ensuite celui convenable aux asthmatiques. Après cela il fait suivre des recettes et, dans le dernier chapitre, selon son habitude, Maïmonide parle du climat et des aliments dans différents pays. Il dit très juste que le climat sec de l'Egypte convient aux asthmatiques et qu'on peut s'y passer souvent de remèdes.

7o) *Des Poisons et des Préservatifs contre les Remèdes Mortels.* Traité composé en 1199 et constitué de deux sections. La première est subdivisée en six chapitres : de la piqûre des serpents, scorpions, abeilles, guêpes, araignées, de la morsure des chiens enragés, du traitement des plaies — des remèdes extérieurs et intérieurs. Maïmonide recommande un régime végétarien et comme boisson, du vin fort; ce qui correspond tout à fait à nos connaissances actuelles. La deuxième section traite des poisons et des remèdes vénéneux en 4 chapitres: verdigris, arsénique, litharge, opium, jusquiame, les solanacées, champignons, cantharides, etc.. Maïmonide mentionne comme antidotes contre tous les poisons, les bezoars et thériaques de l'ancienne médecine. Ce traité est remarquable surtout par la précision avec laquelle il s'occupe des poisons animaux.

8o) *Sur le Régime de la Santé* c'est un traité d'hygiène que Maïmonide a écrit en 1198 pour le fils aîné de Saladin, Al Malik Al Afdal Nour El Dine Ali. C'est un des ouvrages les plus connus de l'œuvre de Maïmonide. Ce livre est extrait largement des œuvres des auteurs anciens et du moyen âge et très habilement composé. Il est composé de quatre chapitres. Le 1er parle de la constipation, le 2e, tristesse et mauvaises pensées, affliction, pressentiment de mort et mauvaise digestion. Le troisième chapitre, le plus intéressant, contient un cours complet sur l'hygiène de l'âme avec citations tirées d'ouvrages philosopqiques comme ceux d'Aristote et d'El Farabi. Dans le quatrième Maïmonide fait un résumé de ses prescriptions hygiéniques sous forme de dix sept aphorismes. Ils concernent l'air, le climat, les tempéraments, la disposition personnelle, les bains, les rapports sexuels, le vin, les refroidissements, les aliments, l'habitude et les différentes espèces de viande.

9o) *Discours sur l'explication des accidents.* Maïmonide etant malade, repond dans cet ouvrage, à certaines questions qui lui furent posées par écrit par

le Sultan Al Afdal. Ce traité est divisé en 22 chapitres. C'est un régime très intéressant au point de vue médical et historique.

L'éminent Dr. Meyerhoff écrit: «L'œuvre médicale de Maïmonide est d'une importance à peine inférieure à celle de son œuvre théologique et philosophique. Comme praticien, il a acquis une réputation extraordinaire ce qui a rehaussé sa position dans toutes les communautés juives d'Egypte, de Palestine et de Syrie. Comme écrivain médical, il a créé des œuvres qui ne sont pas toujours originales, mais qui brillent par un langage vivant et animé d'une conception scientifique profonde. Les livres d'hygiène, et surtout ses deux derniers traités dédiés au Sultan Al Afdal sont supérieurs à tout ce qui a été écrit à son époque. Leur influence a été très grande. Les originaux ont été rapidement répandus dans le monde islamique, leurs traductions hébraïques se sont répandues dans les communautés juives de l'Orient et de l'Occident ».

Les traductions latines commencées au XIIIe siècle et imprimées plusieurs fois au XVe et XVIe siècles, sont témoins de l'influence médicale de Maïmonide en Europe. Introduits à la faculté par les versions d'Armangaud de Blaise, les livres médicaux de Maïmonide y étaient encore en vogue au XVe siècle. Même au XVIIIe siècle, nous en trouvons encore des citations dans certaines dissertations sous la formule stéréotypée : Dixit Rabbi Moyses.

500 שנה לגירוש ספרד - **אסתי בר-און** מעניקה מדליה לגבריאל קדוש

קהילת היהודים במצרים - ת"י היהודים

מתוך הספר זיכרונות מארץ מצרים / מאת ליבש מישורי-מסרי

מחבר הספר - **ליבש מישורי-מסרי**, יליד אלכסנדריה 1923 היה פעיל התנועה הציונית במצרים, נעצר כשנה וחצי במחנה המעצר - אבוקיר באלכסנדריה, אסיר ציון, עם שחרורו עלה לישראל עם קום המדינה. עומד בראש ארגון יוצאי-מצרים בישראל ומוביל את פעולות "ההתאחדות" למען שימור רכוש הקהילה היהודית במצרים, טיפוח מורשת יהדות מצרים מתן עזרה לשארית הפליטה במצרים, וקשר עם גורמים מדיניים בארץ ובחו"ל. איש רב פעלים רואה-חשבון במקצועו, נשיא לשכת המבקרים הפנימיים בישראל (לשעבר). מחבר ספרים בתחומי המקצוע - ביקורת פנימית והכנה לבחינות מועצת רו"ח.

היהודים התרכזו ברובעים: מידאן, רובע אלנגאר, אנפושי, סוק אל חיט, קאלת אל למון וראס אל-טין.

היהודים גרו בקומונות, מאות תושבים, כל משפחה התאכסנה בדירה משלה. היו באלכסנדריה "וקאלות" - רובעים.

זכורים לי שלושה רחובות צרים בהם התנהלו חיי המסחר: סוק אל חיט (רחוב החוטים - לילקאן), סוק אל מוגרבה (המערביים) שם מכרו חפצים שונים כמו: מחברות, מכשירי כתיבה וכו', סוק אל בנאת למימכר צעצועים.

השווקים הובילו לכיכר מרכזית, שם היו ממוקמים הבורסה, המלונות, מג'סטיק בונאר, רחוב טאופיק, מערכת העיתון - La Tribune Juive, עורך העיתון - **יעקב רבין ז"ל**, במערכת העיתון עבד כעורך ראשי - **יוחנן מצרי** - אחי וכן גם כותב שורות אלה.

למעשה כך התנהלו העניינים וכך זרמו חיי היהודים.

La Commnaute - חיי הקהילה היהודית התנהלו על ידי ועד הקהילה. בית-הספר אגיון, הרב הראשי של אלכסנדריה, המכלול המוסדי שהיו צמודים זה לזה - היו מרכז חיי הקהילה. שם היה משכנו של הרב הראשי של אלכסנדריה, **הרב פראטו** ולאחר מכן משכנו של **הרב ד"ר משה ונטורה**.

במרכז מכלול המבנים של הקהילה היהודית באלכסנדריה עמד בית-הכנסת "אליהו הנביא". שם היה משכנה של מקהלת חמסי, ולידו מועדון הספורט מכבי, "מכבי" כללה את הפעילים של בית-ספר "אגיון" והיוותה את הגרעין המרכזי של הנוער. "הגרעין" שכן בבית-הספר "אגיון".

לאחר חמש שנים הועבר לביה"ס התיכון "מנשה" ומיעוטו עבר ל"ליסה" - לתיכון.

למעשה התנהלו חיים חופשיים, הנוער היה משוחרר ומודרני, הקהילה היתה עצמאית, בחרה את מקצועותיה, לא היה אף אחד שכפה את רצונו מלבד החיים היומיומיים ואילוציהם.

מספר שערים היו לה לאלכסנדריה.

זכור לי במיוחד השער אל הים הוא שער מספר שש שנקרא "גומרוק".

הרכב האוכלוסייה

האוכלוסייה היהודית מנתה כ-40,000 נפש באלכסנדריה, כ-50,000 נפש בקהיר ו-20,000 נפש ביתר הערים.

באלכסנדריה, התרכזה מרבית האוכלוסייה ברובע "המידן" אך ברבות הימים היגרו לאזורים אחרים כ"מוחרם ביי" ו"ראמלה".

האוכלוסייה היהודית היתה הטרוגנית והמאפיין הבולט של יהודי מצרים הוא מיגוון מקורות המוצא; היו ממוצא יווני, מקורפו, והיו ממוצא סורי - חאלב, מארץ ישראל - ירושלמים, יהודים ממוצא תימני, מעדן, ספרדים ואשכנזים - בליל של שפות, מנהגים ומאכלים. מכאן גם עושרה התרבותי של הקהילה, השפות הרבות שידעו יהודי מצרים, ופתיחותם לדעות, אנשים ותרבויות.

היהודים עבדו בבנקאות, בתי-חרושת, הנהלת חשבונות, סוחרים, בעלי חנויות. השפות הרבות שהיו שגורות בפי היהודי הממוצע הגיע לחמש שפות, גורם מקדם מבחינת עבודות וקשרים עם גורמי חוץ.

המנהלים בבנקים ובחברות היו על-פי רוב יהודים.

מבין יהודי הקהילה האמידים בלטו: ואנה - Vaena, עובדיה סאלם וסמוחה. ואנה נעצר ב-1948 במחנה הריכוז אבוקיר, הוא גידל ושיווק את הבצל ברחבי מצרים. לזכותו יש לספר כי ליבו היה רחב, נדיב ועזר רבות לנזקקי הקהילה. כך גם היה עובדיה סאלם שבבעלותו היתה חברה לבדים. סמוחה היה בעל שטחי אדמה נרחבים, התיר לבני-הנוער

ולתנועות החלוציות לבקר בשטחיו ולשתות חלב (כפיר קר).
אמידי הקהילה נוספים כמו: רולו, עדה - על שמו נקרא אזור שלם בשם "Cite Ada" היתה בבעלות המשפחה קריה משלהם והיו לשם דבר. בנקים בבעלות יהודיות כגון: בנק זילכה, ובנק זוארץ.
סמוך לקולנוע "מג'סטיק" לאורך הבולבאר נמצא "גאר דה ראמלה".
פאר החנויות וכל טוב מכל המוצרים. המקום יכול היה להשתוות למיטב הרחובות והשדרות של הערים הגדולות באירופה. כמו שמתואר בחבורת של אלברט פפושדו, כיום מנהל מפעלי פטרוכימיה בחיפה, על קהיר ויהודיה. בקצה הבולבאר נמצאת תחנת ראמלה, תחנת "הטרם"-החשמלית המרכזית שבעיר. זו תחנת חשמליות שהובילה מצד אחר לעיר - ראס אל תין ועד אנפושי, ומצד שני לכל תחנות "ראמלה": מזריטה, קמפ סיזר, אברהמיה, ספורטינג, - קליאופטרה, סידי בישר, בולקלי, מונתזה - שם שכן ארמון המלך. כל תחנה היתה עולם ומלואו, אוכלוסייתה ומוסדותיה.

אלכסנדריה - עיר השוכנת לחופו של הים התיכון, הים והחוף היו חלק בלתי נפרד מחיינו, בימות הקיץ, היינו נוהרים לחופים הלבנים, כאשר לאורך הקורניש - הטיילת, מיתמרים עצי הדקל הגבוהים, דוכני התירס הקלויים וריחם המיוחד של הערמונים על האש, רוכלים בגלביות לצידם של אדונים בחליפות כשלראשם "תרבוש" אדום, כירכרות "ערביה חנטור" מציעים לתיירים לערוך טיול בכירכרה לאורך הטיילת.
למי שהיתה משגת ידו, היה שוכר חדרון על החוף - "קבין" לחודשי הקיץ היו שהתגוררו שם וחיו שם, היו שבאו לנפוש, לעיתים התארחנו אצל חברים וזיכרונות רבים שמורים בליבותינו לזכר ימי הנוערים הללו.
המגדלור - "פאר אג'יפסיין" Le far Egyptien היזדקר למרחוק עד למונטזה. זכורני בהיותי ילד מטייל בחלקת אל סאמק - שרשרת הדגים, דוכנים עמוסים בפירות-ים ודגים למיניהם. הריחות המיוחדים של הים והדגים, זו היתה חוויה.

סידי גאבר - זהו החלק הפנימי של העיר שהוביל אל הרובעים היותר עממיים בעיקר שכנה שם האוכלוסייה הערבית.

קבארי - סגרה את העיר, שם נבלמה המודרניזציה, כן גם האזורים הסמוכים **באקוס, ראג'ב פשה.**

בני ברית - Loge: בסמוך לבית-הספר אגיון שכנו הרבנות, בית-הכנסת "אליהו הנביא" וה-Loge לשם היו באים אמידי הקהילה, ושם התנהלו החיים האזרחיים של גוהר, פרחי עובדיה, סאלם ואחרים.
שם עמד ועדיין עומד על תילו במלוא תפארתו, בית-הכנסת על-שם "אליהו הנביא" - Temple - נביא דניאל.
הרובע כלל ארבעה רחובות ראשיים של העיר אשר גבלו עם הבולבאר, רחוב מיסללה, היונים, הופיטל הלניק ורחוב נביא דניאל.
הגדר של בית-הספר אגיון היתה גבוהה מאוד כאשר בחלקה העליון תקועים שברי זכוכית במטרה להגן על הקהילה היהודית, כך שבעת הפגנה סוערת לא יכלו אנשים מבחוץ לחדור ולסכן את חיי היהודים.

השלטונות: היחס של השלטונות היה הוגן ואפשר לומר שהשלטונות התייחסו בכבוד ליהודים. בתקופת המלכים שרר אימון וכבוד הדדי, יהודים שולבו בתפקידי מינהל, פקידות בכירה, סוחרים אמידים, יועצים כלכליים ורופאים, פרט לתקופה מוגבלת בימי עבדול נאצר אשר קדם לנשיא אנואר אל סאדת הנאור, אשר הוא שהגיע לירושלים לחתום על הסכם השלום והביא לפריצת הדרך והוביל את ארצות ערב אל דרך השלום ושל חיים נורמליים באזור.
כיום, בימיו של חוסני מובראק, חיה במצרים קהילה יהודית מצומצמת מבוגרת אך נהנית מהגנה ומחיים שקטים.
מוסדות: אחד התחומים שהקהילה היהודית נתברכה בו הוא בתי-החולים ורמת הרפואה הגבוהה בקהיר ובאלכסנדריה. בית-החולים היהודי L'hopital Israelite היה מוסד מכובד ביותר וכיהנו בו מיטב הרופאים כדי לטפל ולרפא את האוכלוסייה היהודית והלא-יהודית גם יחד.
הרפואה היתה מקצועית ובעלת שם עולמי.
ד"ר חארה, "בחרת אל יהוד" - (סמטת היהודים) אשר מרפאתו שכנה באזור עממי, ליד ה"מידן" והיהודים הלכו יום-יום למרפאתו, היה הכתובת העיקרית והעממית לריפוי המחלות וכן רופא כללי.
אחרים הלכו לרופאים ידועים אחרים כמו: ד"ר קראוזה, צוקרמן ועוד.

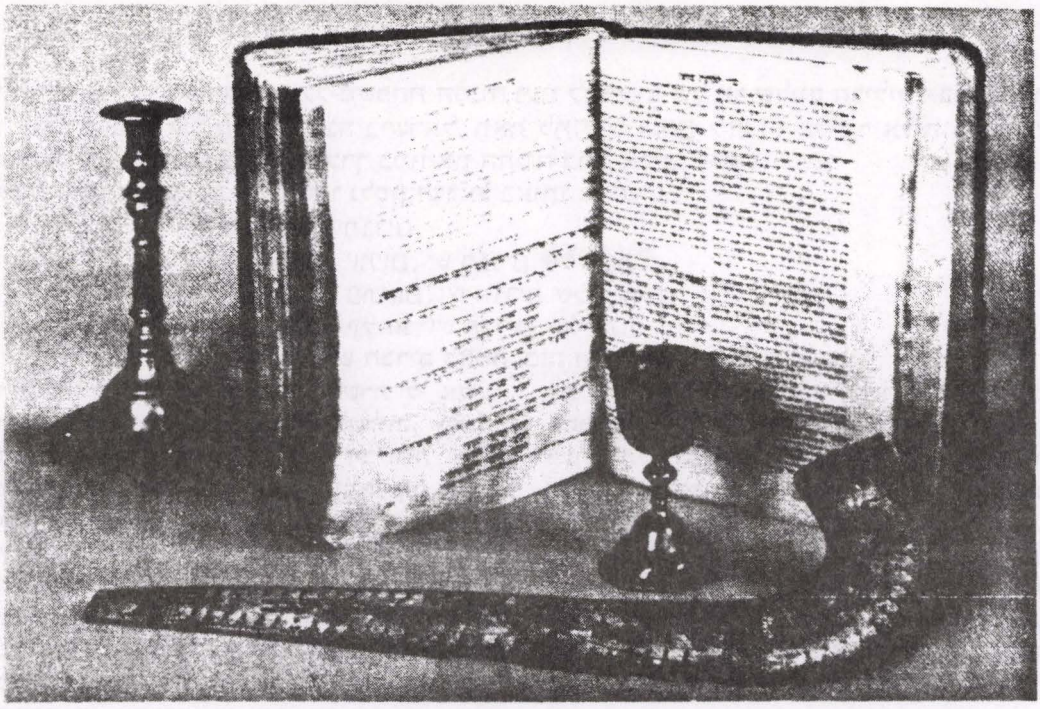

תשמישי קדושה מבית הכנסת
שופר גביע יין ל"קידוש"
ספר תפילות ופמוטים לשבת

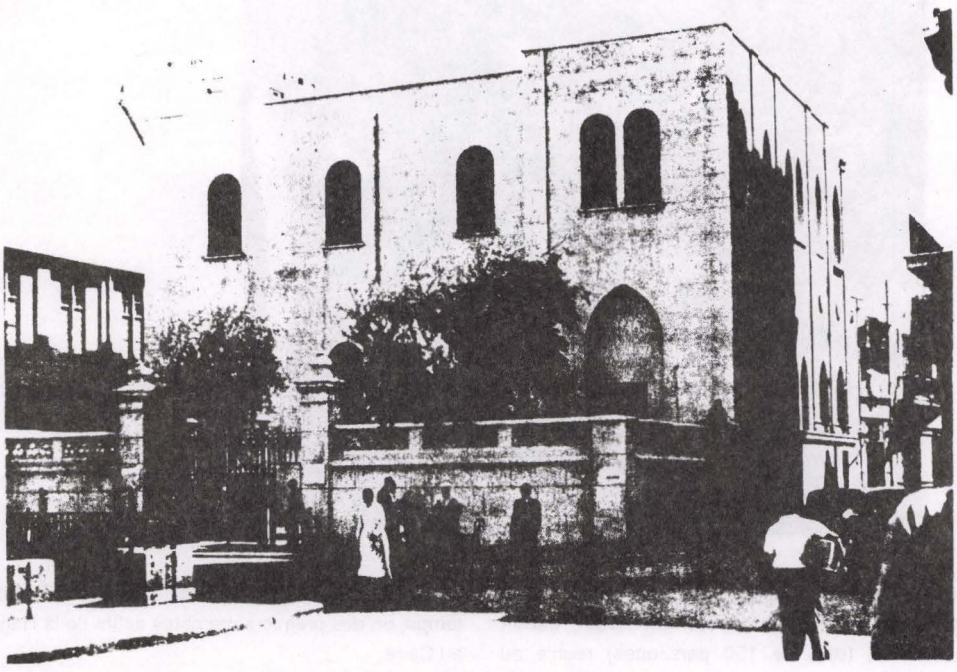

בית הכנסת ע"ש הברון יעקב מנשה
נוסד ב- 1863 -באלכסנדריה

יותר מ-150 איש ואישה, כולל משפחת המנוח נענו להזמנתו של **מר שלמה חביליו**, חבר נשיאות הארגון הארצי של חברי ההגנה בישראל, וזאת למפגש רעים לזיכרו של **מר אליה בוסוך ז"ל** שנפטר לאחרונה - מגפש זה נערך במוזיאון ההגנה בתל-אביב, ב-27.3.1997.

להלן קטעים מנאומו של חברנו **נלסון ישראל** באותו מפגש.

יש חברים ויש חברים
יש חברים של יום יום, יש חברים של שבת
יש חברים של פתאום, יש חברים של תלמיד
יש חברים של קלחת, יש חברים של לתת
וכשיש מזל, **יש חברים באמת**, כזה היה **אליה** שכבר איננו.

ההודעה המרה על פטירתו, מבשרת לי אשתו, **ריקו**, אישה פשוטה, מתוקה ושלווה, מסורה לבעלה לאורך כל הדרך. זיכרונות רבים מסתופפים במוחי, ידי רועדות ומחזיקות בקושי את העט, אך חייב אני לפרוס פרטים אודות האיש הנהדר הזה.

היכרתיו לפני כשישים שנה במועדון מכבי שבקהיר, שכלל צריף גדול וישן וסביבו מתקנים ספורטיביים אחדים. מועדון זה לא היה מפואר במיוחד, אך האווירה היהודית ציונית ריפרפה על ראשם של החברים בו, מה עוד שהאיש ששמר על הישארותה של להבת הציונות היה **אליה**.

זריז וחביב, כל הזמן מחייך, הוא דאג לשלום החברים הנזקקים (מחארט אל יהוד) עם אלה של שכונות היוקרה. בשבילו כולם היו שווים. הוא היה מוכן לשמוע ולהשמיע בדיחות בערבית פשוטה וכמו-כן ביידיש.

עם כושר מנהיגות לדוגמה, הוא הטיל על עצמו אחריות מלאה על סיכונים העלולים לקרות לאור פעילויותינו הקטנות, מלספר על חלקו בפעילות ההגנה בקהיר, אנשים יותר מוסכמים ממני, נמצאים כאן כדי לאשר ולהרחיב בנושא.

ב-15.5.1948, נפגשים **אליה** ואנוכי במחנה של בולוקונים בעבסיה, ומשם מועברים למחנה ריכוז. לאחר שחרורי, ניסיתי ונכשלתי פעמים לעלות על אונייה מנמל אלכסנדריה, אך סוף סוף הצלחתי לברוח בניירות מזוייפים מנמל פורט-סעיד - הסיכון שבע שנות מאסר עם עבודות פרך.

בשמי ובשם אלה שהכירו והעריכו אותך, אומר **אליה**, שנשמתך תנוח בשלווה המתוקה המגיעה לך, ולריקו נשיקה במצח לאומץ שעליה להפגין הלאה.

Nous reproduisons ici quelques extraits de l'allocution prononcée par notre confrére, **Nelson Israel**, devant une assistance (plus de 150 personnes) réunie au Musée de la Haggana á Tel-Aviv, de 27 mars 1997.

Mr. Shlomo Havilio, au nom de la Haggana, avait organisé cette cérémonie pour rendre hommage á **Elia Busnach**, récemment décédé. et qui fút, eu son temps, un des premiers membres actifs de la Haggana, au Caire.

Noté parmi l ássistance, la famille du défunt, des amis ainsi que des orateurs qui le connurent personellement.

Tres Cher Elia, Ne Me Demande Pas Pourquoi?

La vie est une triste chose,
Souffrir, mourir voila notre destin,
Nous ressemblons à ce bouton de rose,
Dont la senteur nous enivre un matin.
Longtemps, j'ai cru que mon humeur morose,
N'était dûe qu'á un rien, une petite cause,
Que le temps comme une lime tend à effacer,
Pour nous offrir un avenir plus brillant que le passé.
Le temps passe, le poids de l'âge se fait sentir,
La santé avec ses surprises nous fait souffrir,
A un tel point que nous préfererions un jour,
Abréger la souffrance, á nous mëmes et á ceux qui nous entourent.

Elia Busnach N'est Plus

Cette triste nouvelle m'est annoncée par sa femme **Rico**, une dame élegante, calme, simple et douce, sincérement dévouée á son mari.

Le choc est dur, mes mains tremblent, les noñbreux souvenirs se bousculent tellement dans ma mémoire que malgré les larmes qui m'étranglent, malgré que mes doigts figés détiennent ma plume, difficilement je me fais l'imposant devoir de retracer quelques traits de ce regrettable disparu.

Je l'ai connu, il y a prés de 60 ans en m'inscrivant comme Scout á la Maccabi Centrale de la Rue Abdel Aziz, au Caire.

Celle-ci consistait cu une grande baraque on bois contenant des installations sanitaires rudimentaires (douches, toilettes, etc.), avec dans la cour qui l'entourait, des équipements sportifs tels que barres fixe et paralléles ring de boxe, sac de sable, etc.

Si lá bas le luxe faisait défaut, l'ambiance juive et surtout Sioniste resplendissait, cette flamme, celui qui la retenait constamment flambante c'était **Elia**. Physiquement alerte et toujours souriant, il prêchait pour l'intégration des éléments infortunés (du quartier juif ou ailleurs avec ceux des quartiers résidentiels. Il était prët á écouter ou raconter des anecdotes en arable vulgaire (fallahi) ou en jargon juif (yiddish). Pour lui tout était pareil, sans distinction. Sa présence (toujours accompagné par son inséparable épouse) dans les sorties (parades, excursions, campements), était le symblole d'un Chef idéal, d'un guide capable d'assumer toutes les responsabilités. D'autres personnes plus qualifiées que moi, pourront témoigner ici sur la contribution active d'**Elia** aux opérations de la **Haggana** au Caire.

A part cette activité, il possédait et dirigeait un grand établissemant qui fournissait, entre autres, des instruments de musique aux grandes fanfares du Caire (Armée, Police, Garde Royale). C'était lá aussi qu'il recevait la visite de nos coreligionnaires et des Maccabims, auxquels il prodiguait de précieux conseils, voire des aides financières aux nécessiteux.

Le 15 Mai 1948, nous nous retrouvons, **Elia** et moi, emprisonnés á la garnison des Bouloks Nizam, á Abbassieh, pour étre ensuite transférés au Camp de Concentration de **Huckstep**.

Je me rappelle qu'aprés ma libération, aprés 2 tentatives avortées pour essayer de m'embarquer d'Alexandrie, j'ai réussi á m'embarquer de Port-Said sous un faux nom, en risquant 7 ans de travaux forcés. En arrivant au Camp d'Arénas (á Marseille) qui hebergeait les émigrés juifs d'Egypte, une belle surprise m'attendait. C'était une enveloppe contenant un billet de Chemin de Fer pour un voyage Aller-Retour Marseille-Montpellier, lá oú je devais retrouver des Ex-Internés de Huckstep qui étudiaient la Médecine á Montpellier. Lá aussi, c'était **Elia** qui en entendant mes péripéties avait réglé cette promenade avec la noble intention d'alléger ma peine.

En mon nom, et en celui de ceux qui t'ont connu et estimé, je te dirai:

Elia, Que ton ame repose dans la douce paix que tu merites. Amen!

Quant á **Rico**, je pose vénéralement un baiser sur son front pour le courage envers les épreuves qu'elle doit affronter.

קברי משפחות בקהיר

אנו מביאים כאן, קטעים ממאמרו של ההיסטוריון החוקר **מר ויקטור סנואה** אשר פורסם לאחרונה בשבועון אמריקאי.

בקהיר, עיר מולדתו של **ויקטור סנואה**, היה בית קברות עתיק ימים (1200 שנה) בו נקברו אביו **דוד סנואה ז"ל** שנפטר ב-1935 וכמו-כן אמו **מארי שמעון סנואה ז"ל** שנפטרה ב-1951 ימים מספר לפני שתגיע ותתאחד עם בנה בארה"ב.

ידוע לכל, שכיום באותו בית קברות עתיק, אי-אפשר לזהות שמות של נקברים, מאחר ומספר רב של מקומיים חיללו את הקברות ושדדו כל שיש ואבן שהיא בשטח, על מנת להשתמש בהם כחומר בנייה. לעומת זאת **ויקטור** מצא באיסטנבול (תורכיה) קברים שלמים, ללא כל פגע, של בני משפחתו, שחיו שם במאה ה-16 וה-17 לאחר גירושם מספרד.

יש לציין את מאמציו של הממשל המצרי אשר ויתר על כוונתו לסלול כביש שחוצה את בית הקברות (בבאסאתין) ולהקים גשר מעליו כדי לשמור על קדושת המקום. ויתור זה הושג לאחר חמש שנים של מאמצים שהופעלו על ידי **מר רלמנט (רחמים) סופר** איש עסקים מוצלח, יליד מצרים השוהה בארה"ב, ובעזרת אנשי הממשל ובית המחוקקים של ארה"ב הראשון, מאז **מר סופר** נחשב כמלאך השומר על קדושת בתי הקברות היהודיים בכל רחבי העולם.

ויקטור סנואה נולד בקהיר ב-1950 ולמד באוניברסיטה האמריקאית שם. לאחר קריירה ארוכה של לימודים אקדמיים באוררה של ארה"ב, הוא נהיה למרצה בהרווארד, באוניברסיטאות של ישיבה ואדלפי, בסוף נשאר עם אוניברסיטת סנט-ג'ונס בקווין.

לפני 1940 קהילת יהודי מצריים מנתה 80,000 איש, כיום נשארו רק 100, רובם בני 80. הצפיפות בקהיר, 2.5 מיליון תושבים בשנת 1950, כאשר מספר זה עלה ל-15 מיליון - מכאן ניתן להבין את פלישת ההמונים לבתי הקברות אשר נהפכים למקום מגורים של דלי העם אשר חיים שם, מבשלים שם וכו'...

חברי ההנהלה: **יעקב הדסי** - יו"ר ההתאחדות, **טרם מנשה** - יו"ר ההנהלה

Family Stones

Victor Sanua mourns the desecrated Jewish cemetery of Cairo — where his parents lie buried.

In a driving rain, Victor and Stella Sanua stand over the gravestones of kin, chanting memorial prayers. Their voices are echoed by Jews the world over, the living bowing their heads to the departed, during the Days of Awe.

For Victor, honoring the spirits of two sisters and a nephew in the Sephardic section of the United Hebrew Cemetery in Staten Island last Sunday, the annual visit is particularly wrenching. He is thinking of the city of his birth, Cairo.

WRITER'S BLOCK

TOBY AXELROD
STAFF WRITER

There, in a Jewish cemetery 1,200 years old, lie his father, David Sanua, who died in 1935, and his mother, Marie (Shimon) Sanua, who died in 1951 — days before she was to join her son in America.

For all Sanua knows, his parent's graves in Cairo's nine-square-mile Bassatine Cemetery — one of the oldest known Jewish cemeteries on the planet — are no longer identifiable. Their marble markers may have been used, like so many other stones in that cemetery, by people desperate for building material.

In contrast, his family name is found on undisturbed stones centuries old in Istanbul, Turkey, where Sanuas sought haven during the Spanish inquisition 500 years ago.

"I have found centuries of ancestors from the 16th and 17th centuries, but I can't go to my father and mother in Cairo today because the cemetery is desecrated," says Sanua.

He is grateful for the Egyptian government's recent efforts to preserve the cemetery, by creating a bridge over it instead of building a planned road through it. A wall also is being built around the sacred site.

"It is a very good feeling we have that the Egyptian government is doing something about it," says Sanua. "But whether I will be able to locate my family is another matter."

With such thoughts weighing on him, Sanua one year ago helped found The Historical Society of Jews from Egypt, which aims to preserve the monuments and heritage of Jews from Egypt. Sanua has helped arrange lectures and is coordinating an international conference for 1997, directed by Jane Gerber of the Institute of Sephardic Research at the City University of New York.

With Egypt's protection of the cemetery, a major stride already has been taken in preservation of Jewish monuments.

The struggle to save the cemetery began some five years ago, when, with the assistance of members of the U.S. House of Representatives and Senate, Egyptian-born New York businessman Clement Soffer convinced Egyptian authorities it was in their best interest not to build the road as planned. A single bone disturbed would be a desecration, said Soffer, whose grandparents repose there along with Jews of several centuries, buried in tiers.

Now, Soffer, a vice president of the newly formed historical society and head of its Sites Committee, said he is grateful for Egypt's decision to build the bridge instead. To his knowledge, this is the first time Egypt has consulted with halachic authorities before such an undertaking.

Since then, Soffer — president and owner of Joujou and Dollhouse fashions — has become a guardian angel for Jewish cemeteries worldwide, from Egypt to Belarus, from Germany to Cochin, India.

The Cairo rescue is a sign of hope for Sanua, who has "such pleasant memories of Egypt. Jews lived beautifully there."

His family's odyssey begins with an escape from Spain 500 years ago. In Turkey the family's Spanish roots thrived; in Brooklyn, they are withering. "In my house, we spoke Spanish for 500 years, until today," says Sanua, vice president of American Jewish Friends of Turkey. "With me, it's over."

Sanua's grandfather left Turkey for Egypt in 1850, when the Suez Canal was under consideration. Europeans were invited to participate in the ... economic boom. Sanua's mother came later with her family from the Dardanelles, a string of islands off Turkey.

Before Yom Kippur, Victor and Stella Sanua visit the Staten Island cemetery.
Richard Levine

In a 1952 photo, Victor's Uncle Nissim and Aunt Rosa pose at the grave of his mother Marie, in Cairo.

Sanua was born in Cairo in 1920, one of four children. Like many Jews, he attended Catholic schools. He was so good at catechism that "the inspector told me, 'Maybe you should go into the priesthood.' I said, 'No thank you, I am a Jew!' "

Sanua studied at the American University of Cairo and in 1950, after failed attempts by the family to emigrate to Israel, was accepted into Bowling Green University in Ohio. He planned to return a year later. But then arrived a telegram from his family: "Victor, don't come. We are coming."

To extend his student visa, Sanua enrolled in Michigan State University. "My dilemma was solved," he recalls, clapping his hands.

The relief was not to last. Days before his family was to arrive, "They called me long distance while I was taking my finals," he says. "I was in a telephone booth. They told me, 'Your mother is dead.' I cried my heart out."

Guilt had accompanied Sanua since the day he left Cairo. "You know Jewish mothers: 'If you leave, I'll die.'

"Maybe it was because of heartbreak," Sanua muses. "My feeling is that she thought she would be a burden to the rest of the family. Subconsciously, she wanted to die."

Sanua helped his sisters settle in New York. Of his three sisters, two have passed away.

Sanua made a name for himself in social psychology. His teaching career has included stints at Harvard, Yeshiva University and Adelphi University. Since 1980, Sanua has been with St. John's University in Queens.

He married Stella, who comes from a Syrian Jewish family, in 1956 and they have been "happy ever since," he says. They have two children — David, an attorney, and Marianne, an historian — and two grandchildren.

For all his happiness here, Sanua has not forgotten his roots. There were 80,000 Jews in Cairo before the 1940s. Today, only about 100 Jews are left in Egypt, said Sanua, and most are at least 80 years old.

He took his daughter there 15 years ago. "In the synagogue where I was bar mitzvahed, there were six Jews and they had to wait for Israeli tourists to start a minyan," he says. "During my youth, there was standing room only."

Sanua told the synagogue sexton he would like to go to the cemetery.

"Please don't go. It will break your heart," the sexton told him.

"Stupidly, I didn't go," says Sanua. "I would no be able to locate the tombstones. They had been defaced o removed."

Cairo has changed in another way since Sanua left. The population has grown from 2.5 million in 1950 to 15 million today.

"Where you had gardens, now there are skyscrapers. When I was young, I could take my bicycle from Cairo to the pyramids [at Giza], going and coming in one hour. Today, it takes two or three hours by car."

Crowding is so bad, says Sanua, that people have moved into Jewish and Moslem cemeteries. "I heard there are people living inside the mausoleum of Rabbi Nachum [Hair Nachum Effendi], next to his tomb, cooking and cleaning," he says. According to Soffer, the police have cooperated in evicting such squatters.

That sand-swept cemetery is a world away from the rain-soaked grounds of the cemetery in Staten Island, where Sanua prays before the newest family stones. He sings loud, says Stella, "so people can hear him" far and wide. "That makes the minyan," she says.

One day, perhaps, Sanua's voice will be heard again over the stones of his mother and father in Cairo. □

Egypt

מ ח ק ר

בנושא: הישגיהם של יוצאי-מצרים בישראל, מ-1948 עד היום

ע"י: לבנה זמיר, עתונאית ועורכת המגזין "נטע" - ויו"ר האג' לידידות ישראל-מצר

להלן המכתב שהגיע למערכת "גושן", המזמין את קוראי "גושן" להשתתף במחקר הנ"ל, ע"י מתן תשובותיכם לשאלות המופיעות בעמוד הבא:

לכבוד
מערכת "גושן",
חיפה.

חברים יקרים,

הנדון: מחקר על הישגיהם של יוצאי-מצרים בישראל, משנת 1948 עד היום - לקראת יובל ה-50 של מדינת ישראל.

כעתונאית, מפיקה ועורכת, נתבקשתי ע"י "המכון לחקר שבטי ישראל", לכתוב מאמר על הישגיה של קהילת יהודי מצרים בישראל ותרומתה לפיתוח המדינה בכל התחומים, מ-1948 עד היום.

המאמר יתפרסם במסגרת ספר מיוחד שיצא לאור בתחילת 1998, לקראת יובלה הראשון של מדינת ישראל, ובספר זה יסופר בכתובים, במסמכים, בתמונות ובתעודות, על "50 שנות השתלבותן של הגלויות השונות במדינת ישראל" בכל התחומים: תרבות, אמנות, בטחון, תעשיה, כלכלה ומסחר, דת, פוליטיקה, התישבות (קבוצים, מושבים), רשויות מקומיות, עבודה צבורית, תקשורת, משפטנות, רפואה, פיזיקה, ביוכימיה, תעופה, ועוד.

אמנם ידועים לכולנו שמותיהם של יוצאי מצרים נכבדים שעלו ארצה ותרמו בפעילותם המקצועית והצבורית באופן בולט, כגון: יוסף בר-אל, לילית נגר (תקשורת), מוריס קסוטו, פפושאדו (מלונאות), אורה הרצוג, סוזי אבן (עבודה צבורית), אלי כהן, רוברט דאסה, מרסל ניניו (בטחון), ד"ר עדה אהרוני ופרופ' חיים אהרוני (אוניברסיטת חיפה), ד"ר אברהם מטלון (תרבות השפה העברית), ד"ר נסים וידאל (אסטרו-פיזיקה), מרדכי אביצור (פוליטיקה), ועוד. אך על מנת שהמאמר הנ"ל ישקף את הישגיהם ומפעל חייהם המקצועי ו/או הצבורי של יוצאי-מצרים בכללותם, והשתלבותם בחיי החברה, הכלכלה והתרבות בישראל, אנו מפיצים בקרב יוצאי-מצרים ולמומחים בנושא את השאלון הבא, ונראה לי חשוב - לשם השלמת המחקר - שגם קוראי "גושן" ימלאו שאלון זה ויחזירו לי אותו בדאר עד ה- 15.10.98 לכל המאוחר.

אנו מודים למערכת "גושן" על שיתוף הפעולה, וכן לכל אלה שישלחו בדאר את תשובותיהם לשאלון חשוב זה, לכתובתנו:

לבנה זמיר

עורכת המאמר על "יוצאי מצרים בישראל"

ת.ד. 18260,

תל-אביב - 61181

מכתב אל: מערכת "גושן" - חיפה

מאת: לבנה זמיר, יו"ר האג' לידידות ישראל מצרים.

חברים יקרים,

מאחר ונושא הפיצויים והרכוש היהודי שנותר במצרים, הינו נושא כאוב לרבים מאיתנו, בשל היותו נעול בארכיוני משרד המשפטים - כקלף מיקוח בידי ממשלת ישראל כנגד הפיצויים שדורשת ממשלת מצרים מישראל - הנני מוצאת מחובתי לשתף את מערכת "גושן" בחילופי המכתבים שהיו לי עם "ווז'ק" האירגון העולמי של יהודי ארצות-ערב.

בנוסף לכך, נערכה ישיבה ביוזמת "ווז'ק" ביום 9.7.97, בהשתתפות מר צבי רמות, יועץ בכיר ליו"ר הסוכנות היהודית, פרופ' יעקב מרון ממשרד המשפטים, וראשי האירגונים של יהודי ארצות-ערב בישראל. נקודה חשובה שהועלתה בישיבה זו, היא הצהרתו של ח"כ מרדכי בן-פורת (ממייסדי "ווז'ק"),כי מאחר והרכוש היהודי שנותר בארצות-ערב אינו שייך למדינת ישראל אלא ליהודי ארצות-ערב עצמם, ממשלת ישראל אינה יכולה להתקזז עם ארץ ערבית כלשהי. ואם ממשלת ישראל חפצה משקולים כלשהם, להתקזז עם ארצות-ערב על חשבון הרכוש היהודי שנותר שם, אז ממשלת ישראל מחויבת לפצות על כך את יהודי ארצות-ערב בישראל, אשר להם שייך הכסף הזה.

לאור הנ"ל, הנהלת "אירגון נפגעי הרדיפות האנטי-יהודיות במצרים" בראשותו של ד"ר מוריס זקס, שהיא האחראית על תביעות אלו, שוקלת עתה אפשרות פניה למשרד המשפטים, ברוח דבריו של מר מרדכי בן-פורת.

להלן תוכן המכתב שנשלח להנהלת "ווז'ק",המעמיד דברים על דיוקם.

האגודה לידידות ישראל-מצרים

4.7.97

לכבוד
מר שמעון אבידזמר, מזכ"ל "ווז'ק"
האירגון העולמי של יהודים יוצאי ארצות ערב,
תל-אביב.

מר אבידזמר, שלום רב.

<u>הנדון: רישום הרכוש היהודי שנותר במצרים - מכתבך אלי מיום 23.6.97</u>

אנו מודים לך על מכתבך הנ"ל, הקורא לביצוע רישום הרכוש היהודי שנותר בארצות-ערב והאיסלם, לבקשת משרד החוץ והסוכנות היהודית.

אנו מברכים על היוזמה, ומצטערים להביא לתשומת לבכם, כי רישום הרכוש היהודי שנותר במצרים וכן רישום תביעות הפיצויים המגיעים ליוצאי מצרים, נעשו באופן מסודר בין השנים 1957-1972 בעידודו הנמרץ של משרד המשפטים, ונפתחו אז כ-4.000 תיקי תביעה, בשווי של כחצי מיליארד דולר דאז. לדאבוננו, תיקים אלה שהופקדו במשרד המשפטים, לידיו של פרופ' יעקב

מרון - אז וגם היום ראש המחלקה ליהודי ארצות ערב במשרד המשפטים - נותרו בארכיונים הנעולים של משרד המשפטים, המסרב עד לעצם היום הזה, להגיש לממשלת מצרים את התביעות.

ידוע לנו, כי גם אירגון ווז'ק (והג'וינט) פעלו בתחילת שנות ה-70 בפריס, לרישום תביעות כאלו עבור רכוש יהודי-מצרים שגרים בחו"ל, בשווי של מאות מיליוני דולרים. תביעות אלו הופקדו אף הן במשרד המשפטים, ונותרו אף הן כאבן שאין לה הופכין, בארכיונים הנעולים של משרד המשפטים בירושלים, עד לעצם היום הזה.

לאור הנ"ל, אנו מוצאים מחובתנו לפרט במכתב זה, לידיעת ההנהלה של ווז'ק, את קיצור השתלשלות העניינים, הן כדי לבדוק כיצד אירגון ווז'ק יכול לסייע לחידוש הטיפול בנושא, והן - בעיקר - על מנת למנוע גורל דומה לרכוש היהודי שנותר בארצות ערב האחרות:

1. החל משנת 1957 עד 1972, אירגון נפגעי הרדיפות האנטי-יהודיות במצרים, אז בראשותו של מר סמי עטייה (מחולון), פעל לרישום הרכוש היהודי שנותר במצרים ורישום תביעות פיצויים, בעידודו הצמוד של פרופ' יעקב מרון, הממונה על הנושא במשרד המשפטים.

2. עד לשנת 1972, הופקדו לידי פרופ' מרון במשרד המשפטים בירושלים, כ-4.000 תביעות לפיצויים של יוצאי-מצרים, עבור: רכוש שנעזב במצרים ו/או הולאם ע"י ממשלת מצרים, ימי מעצר-בית, פיצויי עבודה, הפסקת לימודים, שיקום וכו'. סה"כ התביעות נאמד לפי השווי דאז, בכחצי מיליארד דולר. מתוך 4.000 תיקים אלה, כ-500 הם של יהודים מחו"ל והשאר של אזרחי ישראל ואינם כוללים את תביעותיהם של רוב יהודי מצרים העשירים ביותר, צאצאי המשפחות קטאווי, מוסרי, אמבו, רולו, ועוד.

3. עו"ד שלמה כהן ציודון, אז היועץ המשפטי של אירגון נפגעי הרדיפות האנטי יהודיות במצרים, יזם וטיפל בזמנו בנושא, ולאחר שהופקדו התביעות במשרד המשפטים, הוגשה תביעה לדוגמא בבית המשפט המחוזי בתל-אביב (תיק מס' 44/60), ופעילי האירגון המתינו לשעת הכושר של השלום המיוחל עם מצרים, למימוש תביעת הפיצויים.

4. עם חתימת חוזה השלום עם מצרים בשנת 1975, ישראל הסכימה לסגת משדות הנפט באבו-רודס, מבלי להגיש שום תביעת פיצויים על הרכוש היהודי שנותר במצרים.

5. ד"ר מוריס זקס, יועץ האירגון ומר סמי עטייה, יזמו מיד פניה לבג"ץ בשם "אירגון נפגעי הרדיפות האנטי-יהודיות במצרים", וביקשו להוציא צו מניעה נגד הממשלה, שלא תחזיר את אבו-רודס עד שנקבל ממצרים פיצוי מלא על כל הרכוש היהודי. בג"ץ דחה את העתירה, בטענה של "חוסר רלוונטיות" אך ברור היה לפעילי האירגון כי שיקולים זרים הנחו את משרד החוץ ומשרד המשפטים בטיפולם בתביעות להשבת הרכוש.

6. סעיף 8 להסכמי השלום, קובע כי "תוקם ועדה משותפת ישראלית-מצרית לשם יישוב הדדי של התביעות הכספיות". סעיף זה הוכתב על פי דרישת המצרים, אשר הגישו לאו"ם בשנת 1975, תביעות כספיות מממשלת ישראל, בעיקר על ניצול בארות הנפט בסיני.

7. בפברואר 1980, פנה עו"ד שלמה כהן-צידון לראש הממשלה בגין, ודרש ליישם לאלתר את הוראות סעיף 8 לחוזה השלום, ולהקים ועדה משותפת עם מצרים ולטפל בתביעות הפיצויים של עולי מצרים. אך משרד החוץ ומשרד המשפטים כאחד, המשיכו אז וממשיכים גם היום, לדחות כל פניה ומסרבים לטפל בתביעות.

8. על סמך כתבה של העתונאי רונן ברגמן, בעתון הארץ מיום 15.12.95, אשר חקר ביסודיות את הנושא, הטענה העיקרית של משרד החוץ נגד תביעה כזאת, היא הסיכוי שפנייה רישמית לממשלת מצרים תביא מיד להזדעקותם של רבבות פליטים פלשתינאים לקבל פיצוי תמורת הרכוש שהותירו מאחור ב-48.

9. באותה כתבה של רונן ברגמן, הוא כותב כי פרופ' מרון גילה לאזניו, כי ממשלת ישראל אינה מטפלת בתביעת הרכוש והפיצויים של יהודי מצרים, כדי למנוע תביעה נגדית של המצרים, על הנפט ששאבה ממשלת ישראל במשך 15 שנה באבו-רודס, וכי אלפי התביעות של יהודי מצרים משמשים עד היום כקלף בידי ממשלת ישראל לבלימת תביעה מצרית אפשרית.

10. ב- 9.2.95, פנה שוב מר יוסף וידאל - חבר באגודתנו - בשיחה אישית עם פרופ' יעקב מרון, המופקד על תיקי התביעה של יהודי מצרים במשרד המשפטים. לדאבוננו, חזר פרופ' מרון על אותם נימוקים, מדוע תביעות אלו הנעולים אצלו בארכיון, לא הוגשו לממשלת מצרים. כמו כן, נדהם מר וידאל לשמוע מפיו של פרופ' מרון באותה שיחה, שהרכוש היהודי שנותר לאחור לפני כ-50 שנה כבר אין לו ערך (?!!!...) וכי אין טעם לטפל בנושא. ואכן, בכתבתו של רונן ברגמן, הוא כותב בתדהמה "כי למרות שבידיו של מרון רשימה מפורטת של חשבונות הבנק המוקפאים של היהודים משנות ה-50, מר מרון אפילו לא טרח לבדוק אפשרות לתבוע אותם"...

לסיכום: ממשלת ישראל, אשר בעידודה הופקדו בידיה כל התביעות, גוזלת למעשה - על-ידי אי-הגשת תביעות אלו - את רכושם של יהודי מצרים.

נודה להנהלת אירגון "ווז'ק" על כל התיחסות וסיוע לקידום הנושא, כי אין ספק שמצב חמור זה, עלול להוות תקדים לממשלת ישראל, לטיפול דומה בתביעת רכושם של יהודי ארצות-ערב האחרות, בבוא הזמן.

בתודה מראש על תגובתכם,

ובכבוד רב,

לבנה זמיר - יו"ר

העתק: מר עובד בן-עוזר, יו"ר בפועל,
ההנהלה העולמית של "ווז'ק".
מר יחזקאל זכאי, מנכ"ל הפדרציה הספרדית העולמית בישראל.
מר צבי רמות, יועץ בכיר ליו"ר הסוכנות היהודית.

כיצד לצאת מדחק ולחץ?

עובד על ידי **אנדרי מטיאס** לפי Saftey News (1996)

הדחק הוא אחד הסיבות המובהקות להתרחשות התאונה. דחק, לחץ (Stress), הוא תופעה שבה הגוף נערך להתמודד עם הרגשת איום כל שהוא. קיימים סוגי דחק רבים - דחק "קצר מועד", דחק מתמשך, דחק פיסיולוגי, דחק ריגשי, ולכולם השפעה פיסיולוגית על גוף האדם.

דחק במידה מעטה (בצורה אינדיוידואלית) הינו חיובי - הוא גורם למוטיבציה חיובית ולעירנות החושים האישיים. דחק במידה מעל לסביר או מתמשך - עלול לגרום להתפתחות מחלות ו/או תאונות.
מיליוני בני אדם חווים את הסימנים והתופעות של לחץ נפשי/ריגשי או לחץ גופני. בעצם כ-75% מהביקורים אצל הרופא מקורם בתוצאות ישירות או עקיפות של דחק.
אך אל יאוש - יש פתרון; והעצות המובאות להלן יעזרו לכם להירגע ולהפחית את הרגשת הדחק.

הקשב למוסיקה

הפעל רדיו וכוון את התחנה למוסיקה רוגעת או האהובה עליך. מומחים מצאו שמוסיקה יכולה לייצב ולהפחית את קצב פעימות הלב, לשפר את מחזור הדם ולהוריד את לחץ הדם. מוסיקה יכולה להרגיע מבחינה פסיכולוגית, היא עשוייה לעורר זכרונות נעימים או רגשות חיוביים.

התעמל

כושר גופני - ביצוע פעולות ספורט - ריצה, רכיבה על אופניים וכו', יכולים להרפות מתיחות בשרירים, להפחית מתח ולעזור לכם להישאר רגועים כאשר המאמץ והלחץ מרקיעים שחקים.

תבך את ת"ת המתמד שלך

מחקרים מראים שלחיות-בית יש השפעה חיובית על בריאות הנפש. הטיפול בחיית-מחמד יכול לעזור בהורדת לחץ-דם ודחק. חיות-מחמד "מספקות" לבעליהם הרגשת ביטחון. חיות אינם "דורשות" אך הן נותנות הרבה חום ואהבה.

עשה אמבט'ה

מזה אלפי שנים ידועה ההידרוטרפיה גורם המזרז התרגעות. מומחי רפואה מסכימים שמים חמים מרגיעים. השימוש בתמציות אמבט, בשמני אמבט, נרות ומוסיקה רכה ונעימה בהחלט משפיעים.

רתץ את י'ד'ך

רחיצת ידיים היא פעולה משחררת לחץ קלה ומהירה שניתן לעשותה בכל מקום בעבודה, בבית, או אפילו במסיבה. דמיין לעצמך שעם רחיצת הידיים ושטיפתן גם הבעיות וגורמי הדחק נשטפים לביוב.
לאחר-מכן תרגיש רעננות. וכמובן שגם ניקיון הידיים הוא חשוב.

עשה נ'קי'ון וסדר

בלאגן יכול להוות מקור דחק. ככל שיש יותר אי-סדר ובלאגן (בעבודה, בבית, בחפציך האישיים וכד'), כך אתה נדרש לחיפוש ולזמן נוסף. ארגן מחדש ארון או מגירה תוך כדי זריקת חפצים ו/או חומר שאינך זקוק להם יותר, ארגן את העיתונים הישנים מחדש או את מכתביך או אוסף כל שהוא.

קרא ספר

מומחי רפואה טוענים שקריאת ספר היא דרך מהירה,טבעית וזולה לברוח מטרדות היום. זה גם טוב שתיתן לעצמך פסק זמן ולאחר-מכן לחזור למציאות ולבחון מחדש את הבעיות שגורמות לדחק. ייתכן שתמצא פתרון שלא חשבת עליו קודם.

הימנע מאכילת מאכלים הגורמים ללחץ

הוצא מהתפריט שוקולד, קפה, סוכר, תה ומיני משקאות מוגזים.

אכול תפריט מזון מאוזן

אינך יכול להימנע מדחק. אז חמש עצמך בתפריט המכיל חומרי עזר העוזרים לגוף לעמוד טוב יותר בלחצים. הכוונה היא שבגופך יהיה "מאגר" מבוקר של מזון המכיל ויטמינים ומינרלים מתאימים. ויטמין B ו-C, פוטסיום, מגנזיום ואבץ חיוניים למערכת עצבים בריאה. מומלץ - תוך התייעצות עם רופא - לרכוש תכשיר המכיל מולטי ויטמינים.

ת"ך ואמור לא!

רוצה עצה בטוחה להימנע מלחץ? חשוב לפני שיהנך אומר כן לפרוייקט נוסף, לאירוע נוסף או לעבודה נוספת. הסיכויים הם שכך תימנע מרוגז ומתסכול. עדיף להימנע ממצב שבו יש פוטנציאל גבוה למצב דחק מאשר להתחרט לאחר-מכן.

שלוט על הנשימה

אתה יכול לשלוט במצב דחק באמצעות שליטה על הנשימה. האט את קצב הנשימה בצורה מבוקרת, חשוב שהינך "פולט" את הבעיות יחד עם נשיפת האוויר. תאר לעצמך שאנרגיה חדשה חודרת לגופך יחד עם השאיפה. על-ידי האטת קצב הנשימה והעמקת השאיפות תיכנס למצב פיסיולוגי רגוע יותר שישפיע גם על המוח.

דבר עם חבר

יש בעיות? הרם את השפופרת של הטלפון ודבר עם חבר. או יותר טוב - פטפט קצת. רכל מעט. חיזוק החברות מרגיע את שני הצדדים. אנשים מרגישים לעיתים קרובות מבודדים עם בעיותיהם ועם צרותיהם, וזה עלול להגביר את הלחץ. כאשר הינך מפטפט עם מישהו זה מפסיק את הרגשת הבדידות.

צא לטיול

צא מתוך השיגרה. צא לטבע. לבש משהו קל ולא מחייב. טיול בחיק הטבע עוזר להירגע ו"להטעין מצברים". הליכה של כשלושים דקות לא רק שמרגיעה אלא גם שורפת קלוריות, מגבירה את קצב חילוף החומרים, משפרת את הכושר הגופני ומפחיתה משקל.

תשוב לפני שהינך מגיב

לפני שהינך מגיב למצב שיש בו פוטנציאל דחק רב, נסה להבין תחילה. ספר עד עשר לפני שהינך מגיב. זה יאפשר לך לחשוב ולהגיב בצורה שקולה, מבוקרת ויעילה יותר. בצורה כזו הינך יכול לקחת את הדברים בצורה יותר רצינית ויותר עניינית ולא באופן אישי.

שמור על עצמך

כאשר הינך לחוץ, קל לשכוח את עצמך. אנשים רבים נופלים לפח של לוח זמנים צפוף ולחוץ שאינו מאפשר זמני ארוחות, אוכל בריא ומגוון, שינה טובה, ולאחר-מכן נאלצים להשתמש בתרופות הרגעה. הבסיס - אוכל נכון, שינה טובה, הימנעות משתיית משקאות חריפים ועישון, ופעילות גופנית הם המפתח לבריאות טובה, חוזק גופני ומניעת מחלות העלולות להיגרם כתוצאה מדחק.

יציאת מצרים השנייה

מתוך קהילות היהודים במצרים / ראובן קשאני

במאה הי"ט קמה המועצה היהודית באלכסנדריה (1840), אחר-כך נוסדה גם מועצה יהודית בקהיר, והקהילה בקהיר כללה בתוכה את כל העדות: ספרדים, אשכנזים וקראים והיא שהוכרה רשמית על ידי הממשל המצרי. באותו זמן, התגוררו יהודי מצרים לבד מן הערים הגדולות קהיר ואלכסנדריה. גם ביישובים מיעוטי אוכלוסין כמו העיר דמנהור, שנתפרסמה לימים בשל מקום קבורתו של הקדוש והמקובל רבי יעקב אבוחצירה ממרוקו, שנפטר שם ביום כ' בטבת, שנת תר"ם - 1880.

מסופר על הרב אבוחצירה, המכונה "אביר יעקב", שנגלה אליו אליהו הנביא וכי ניסה שש פעמים לעזוב את ארץ מולדתו כדי לעלות לעיר הקודש ירושלים, אך בכל פעם מנעו בעדו בני עדתו והפצירו בו להישאר אתם. לבסוף יצא את מרוקו רכוב על חמור והגיע לדמנהור שבמצרים, התאכסן בביתו הגביר משה סרוסי ושם נפטר. לאחר מותו הפך ציון קברו בדמנהור לאתר קדוש ליהודים וגם למוסלמים ורבים פוקדים את קברו, בייחוד ביום פטירתו. קהילה קטנה אחרת היא טנטא, בה נמצא יישוב יהודי מן המאה הי"ח והיא היתה השלישית בגודלה לאחר קהיר ואלכסנדריה. בטנטא נמצאו שלושה בתי-כנסת, בית-ספר של כל ישראל חברים - כי"ח, ואף היתה שם פעילות ציונית.

עלילת דם במנסורה

בעיר מנסורה התגורר יהודים בשכונה אחת, שנקראה "רבע אליהוד". בשנת 1877 העלילו המוסלמים במנסורה עלילת דם על יהודי העיר, שחטפו נער מוסלמי לצורך פולחן דתי יהודי. היישוב היה בסכנה גדולה אך הם ניצלו מפרעות וייסורים תודות לאחיהם מקהילת אלכסנדריה.

גם באסמאעליה נמצאו יהודים. בשנת 1897 נמנו בה ארבעה מניינים, ובבית-העלמין המקומי, נמצא קבר יהודי של אהרן אלטאראס מ-1866. כן נמצאו יהודים בסואץ וכן בפורט סעיד, שגם בה ארעה עלילת דם, שיהודי חטף ילדה נוצריה כדי לשחוט אותה וללוש בדמה מצות לפסח. הדבר היה בשנת 1902. יהודים נמצאו גם ביישובים קטנים אחרים (ר' יעקב מ. לנדאו, היהודים במצרים במאה התשע-עשרה).

על מצבם של יהודי מצרים במאה הי"ט מצויים עדויות ורשמים של נוסעים ותיירים, שביקרו בין היתר בקהילות פחות ידועות כיום כמו רוזטה, דמיאט, מנטה, בנהא ועוד. הנוסע בנימין השני, יליד רומניה, שנטל לעצמו כאות חיבה את שמו של בנימין מטדלה, ויצא ב-1840 לחפש את עקבות עשרת השבטים, ביקר גם במצרים. הוא מספר ברשימותיו על יהודי אלכסנדריה כך: "יישוב קטן מחולק לעדה אפריקנית (הכוונה למזרחית) ולעדה איטלקית, רובם דלי אמצעים ונוטים לעסוק במסחר וברוכלות מכל הסוגים".

ר' יעקב ספיר הלוי מתאר בספרו "אבן ספיר", את מצב היהודים, עיסוקם ומעמדם, ואלה דבריו: "פה כשש מאות משפחות יהודים מאזרחי הארץ מלפנים ומעט איטלקים, תוגרמיים, בבליים, סוריים אשר כולם בשם ספרדים נקראו... רובם בעלי מלאכה, צורפים בכסף ובזהב ומהם עשירים ומכובדים. להם מורה וחכם ר' משה הלוי מירושלים, והנשיא והגביר אלישע... ליהודים ברחובותיהם עשר בתי-כנסיות ישנים מאוד. בנויות על מנהג ארצות הקדם עומדים במעמקים בירכתי הרחובות והחצרות".

עוד אומר ספיר: "רוב היהודים יושבים בחלק מהעיר לבדם והיא אחוזת נחלתם מימי קדם ושם כל בתי-כנסיותיהם, וראשי רחובות העיר הקדמונית, ומעט מזעיר מהעשירים יושבים גם ברחובות חוצה לה (כנראה מחוץ לקהיר או באזורי יוקרה) וברחוב החדש לחפשית האוויר. גם מסחר היהודים וחנויותיהם סמוך לרחובותיהם. מבואות היהודים דלים, צרים ורעים, מהם אשר שני אנשים לא יוכלון הלוך זה בצד זה, ומהם גם מקורות ועליות עליהם, ובלתי מרוצפות, מלאות עפר ואבק ואשפתות, אבל בתיהם מרווחות וגבוהות. טהרה ונקיות תשתרר בהם, כן בבתיהם". ועוד: "גם פה רוב היהודים יסחרו יישאו ויתנו במעשה השולחנות (מחליפי מטבעות) באנקירים ומלוי ברבית... ולמטבעות שני ערכים, ערך חוק המלך וערך הסוחרים ועולים ויורדים, וחריצות גדול לחשוב חשבונותיהם ורוב העסק הזה ביד היהודים. עם נבון וחכם ומהם עשירים גדולים כגבירי איראפי וסוחרים למרחבי הארץ לכל המדינות, בבגדים וצמר-גפן ומשי ובכל מיקח וממכר ולהם יד ושם גם בבית הפחות והסגנים וכל טוב הארץ בידם כי דרך כלל יש היום פה דרור וחופש גדול לכל היהודים" (שם, עמ' ט 33 ב).

אנשי כספים ויועצים כלכליים

בקרב יהדות מצרים פעלו אישים דגולים, שמלאו תפקידים בפיתוח הארץ בשטח הבנייה והתעשייה, בסחר היצוא והיבוא, בפיתוח חקלאי ועוד. ביניהם אנשי עסקים כמו משפחות אצלאן, קטאווי, סיקורל וסר רלף הררי ואחרים, היו יועצים כלכליים, אנשי בורסה, בנקאים, בעלי קרקעות ומקצועות חופשיים, כגון עו"ד, רופאים, עיתונאים, סוחרים גדולים ובעלי מלאכה, מקימי חברות ומפעלי סוכר, מזון, טקסטיל, סיגריות ועסקו בנכסי דניידי ודלא ניידי. בשל מיעוט נתונים סטטיסטיים, קשה לדעת את התפקיד שמילאו היהודים בכלכלה במצרים. כמו-כן היו אישים בעלי מעמד והשפעה הקרובים למכות כעו"ד ליאון קאסטרו, שהיה יועץ ראש ממשלת מצרים. סעד זגלול פאשה. פקידים יהודים בכירים עבדו

במיניסטריונים שונים ובמוסדות ציבור, ואשף שירותי בקבינט הממלכתי כיוסף אצלאן, קטאווי פאשה ואחרים.

ד"ר יעקב מ. לנדאו, בספרו "היהודים במצרים", מצטט מקור משנת 1906 המספר על השפעת היהודים על החיים הפיננסיים ומעמדם בכלכלה המצרית: "בימים נוראים סגורים בתי המכס, הבורסה וכל הבנקים החשובים וגם המוסד הכנסייתי "קרדיט ליונה". וכן מציין, שיהודי מצרים חיקו את שכניהם המוסלמים בלבושם, ובלשונם וגידולם המספרי עורר קנאה.

בקהילה היהודית פעלו גם גבירים ונדיבים שסייעו למוסדות חינוך ורפואה ואף הקימו גני-ילדים ובתי-ספר, בתי-יתומים ומעונות קשישים, בתי-חולים ומפעלי צדקה שונים. היו אלה משפחות קטאווי, אצלאן, סוארס, אגיון, סלומה, בטיש, רולו, קאסטרו והברון מנשה, שהיה מאיילי ההון במצרים. בשנת 1891 והקם בית-החולים היהודי הראשון במצרים על ידי משפחת מנשה, ולכבוד הפתיחה חובר שיר עממי מיוחד על ידי מימון ונטורה, שנקרא: "תנו כבוד לבית מנשה", בין היתר נאמר על בית-החולים: "כליל יופי, בלי דופי, נשלם נפתח בית-החולים. בו רווחה וארוכה לכל מכאוב וחבלים, בקול נעים, פצחו רנה והלולים... מנשה רם, מעם מורם, האיר עדה ממאפליה, ניניו נכדיו כולם יחדיו, אבו ללכת בנתיבותיו". במצרים פעלו גם כמה מסדרים של בני ברית, ויהודי מצרים נחלקו לשתי שכבות, אחת של עשירים בעלי ממון והשפעה, שתפסו מקום נכבד בחברה היהודית והמצרית, ואילו על השכבה השניה, נמנו עניים ומחוסרי יכולת, שהוו רוב במעמד זה.

הרבנים הראשיים במצרים

החיים הדתיים והרוחניים במצרים, התנהלו בראשות רבנים ראשיים, שכיהנו בקהיר ובאלכסנדריה. החל מהמחצית השניה של המאה הי"ט, שמשו ברבנות הרב אליהו חזן, רב ראשי באלכסנדריה ב-1888-1908. הרב האהרן רפאל בן שמעון, רב ראשי בקהיר ב1921--1981. הרב מנדל הכהן, ששימש רב ראשי לקהילה האשכנזית הנפרדת, שנוסדה ב-1865. הוא כיהן בקהיר ב-1897-1910. הרב חיים נחום אפנדי. רב ראשי בקהיר ב-1925-1961. הרב נחום, היה חבר גם באקדמיה ללשון הערבית ונאלץ לפני הקמת מדינת ישראל, להכריז על חובת יהודי מצרים, להגן על ארצם מפני הציונות. פרשת פעילותו במצרים והצהרתו האנטי-ציונית, שניתנה במצב מיוחד בעת מלחמה, דורשת הערכה היסטורית של העתיד.

כמו-כן כיהנו כרבנים ראשיים ורועים רוחניים, הרב דוד פראטו באלכסנדריה ב-1927-1936. הרב ד"ר משה ונטורה באלכסנדריה ב-1938-1948. הרב חיים דואג 1957-1972. הרב נסים אוחנא בפורט סעיד, בקהיר כיהן כאב"ד הרב עובדיה יוסף, ששימש גם כממלא מקומו של הרב נחום אפנדי.

בתחילת המאה העשרים פרחה יהדות מצרים, והשפעתה היתה ניכרת בתעשייה, במסחר ובמקצועות חופשיים. הוקמו מוסדות רוחניים, בתי-דין, בתי-כנסת ובתי-מדרש, בתי-חולים לזקנים, מועדוני נוער וקבוצות ספורט. קם דור משכילים, ששירת בכל ענפי המשק הציבורי ובמנגנון הממשלתי. במצרים ביקרו תיאטרונים עבריים כמו "הבימה", "אהל" וכן התזמורת הפילהרמונית, שאגב כך הגבירו את השאיפה הציונית אצל יהודי מצרים, שגם למדו את השפה העברית ועלו לארץ ישראל, לקחת חלק במפעל החלוצי.

מוות ליהודים

תקופת הזוהר, שידעה היהדות במצרים, באה לקיצה וסימני שנאת זרים ואנטישמיות הופיעו באופק, בייחוד לאחר שהנאצים הגיעו לשלטון ב-1933. במצרים נוסדה ליגה נגד האנטישמיות הגרמנית, ששמה לה למטרה להביא לידיעת הציבור את המגמות הגזעיות של הנאצים. ואף פעלה להחרמת מוצרים מגרמניה. בשנות מלחמת העולם השנייה הושפעו המוסלמים מתעמולה נאצית. פרסומים אנטישמיים הציגו את היהודים כמוצצי לשד האומה המצרית ולכן יש לחסלם לאלתר. לאחר ניצחון בנות הברית על הרייך בשנת 1945, הפגינו המצרים נגד היהודים וביום הכרזת בלפור, שדדו חנויות, הרסו בתי-כנסת, שרפו ספרי תורה, ועל קירות הבניינים הגדולים ציירו סיסמאות: "מוות ליהודים".

למעשה, הפכו יהודי מצרים לבני ערובה מאז החלטת האו"ם לכונן מדינה יהודית. במשך הזמן ובכמה גלים נעצרו יהודי מצרים באשמת ציונות או קומוניזם, והיו נתונים להתפרעות האספסוף ברחוב. כאשר עזבו היהודים את מצרים, ורכושם הוחרם - החתימו אותם המצרים על הצהרות, שאין להם כל תביעות כספיות וכי לא ישובו עוד למצרים. בישראל הוקם ארגון נפגעי הרדיפות האנטי-יהודיות במצרים. הועד ערך רישום הרכוש הציבורי והפרטי שנשאר במצרים, ותובע לפצות את בעלי הנכסים והנפגעים על רכושם וכספם.

במאה העשרים נמנו במצרים שבעת אלפים קראים, שהתגוררו ברובע מיוחד שנקרא "רחוב הקראים". הם נהנו מאוטונומיה פנימית דתית וניהלו מוסדות צדקה וחסד כיתר העדות הבלתי מוסלמיות. בראש הקהילה הקראית עמד רועה רוחני ומנהיג עליון שתוארו "אלחאכאם אלאכבר". מוסד אחר היה מורכב מחזנים וגבאים, מעין "מועצת רבנות ראשית" ושמו "אל האכאמכנה", על שם מקום מושב החכם. הקראים השתתפו בפעילות ציונית ועם הקמת מדינת ישראל עלו לארץ הקודש. יש להזכיר את ד"ר משה מרזוק הקראי, שהועלה לגרדום במצרים בשנת 1954 (ב"עסק ביש") בגלל פעילות ביטחונית למען מדינת ישראל. משה מרזוק הובא ממצרים לקבורה בהר הרצל בירושלים ביום ו' באייר תשל"ז (24.4.77). (ר' שלמה כהן צידון, דרמה באלכסנדריה 1954-1955).

י' בן צבי בספרו "נדחי ישראל", מציין את שיבת הקראים ממצרים לארץ ישראל: "רואה אני חובה לעצמי להדגיש במיוחד כי במצרים, בעת החדשה, היו היחסים בין הקראים לבין היהודים יחסי אחווה ורבים מעסקניהם נתנו יד לציונות והיו חברים בבית העם הציוני בקהיר, ומהם השתתפו ב"קרן הגאולה" מטעם הועד הלאומי. בזמן המלחמה העולמית

הראשונה היו הקראים פעילים יחד עם היהודים לארח חיילים מהגדודים העבריים שעבדו בצבא הבריטי במצרים" (ר' נדחי ישראל, מהדורה רביעית, עמ' 281).

מספר היהודים במצרים

עד להקמת מדינת ישראל ב-1948, נמנו כתשע מאות אלף יהודים, שהתגוררו בעשר ארצות ערב והן מצרים, לוב, מרוקו, אלג'יריה, תוניסיה, עדן, תימן, סוריה, לבנון ועירק, ובארבע ארצות - סוריה, עירק, מצרים ולוב - התייחסו השלטונות ביד קשה מאוד כלפי היהודים. לפי גודל האוכלוסייה היהודית בארצות אלו, עמדה יהדות מצרים במקום החמישי על פי מספר היהודים שנמצאו בה, עד הקמת מדינת ישראל.

יהדות מצרים בסוף המאה הי"ח היתה קהילה דלה המורכבת בעיקר ממקומיים. לפי נתונים סטטיסטיים ומפקדים שנערכו במצרים מזמן לזמן, מנתה יהדות מצרים בראשית המאה הי"ט כחמשת אלפים יהודים. מחציתם התגורר בקהיר ומחציתם באלכסנדריה. אולם בסוף המאה הי"ט מנו עשרים ושש אלף. בעשור הראשון של המאה הכ', גדל מספר יהודי מצרים לכדי ארבעים אלף ואילו לאחר מלחמת העולם הראשונה, ב-1971, מנו כשש אלף ובשנת 1930 היה המספר כשבעים אלף. האוכלוסייה היהודית גדלה ממהגרים יהודים שהגיעו למצרים מארצות הבלקן, וממרחבי אגן הים התיכון. נראה שמחצית ממספר היהודים במצרים היו בעלי נתינות זרה משום שבדרך זו ביקשו להבטיח לעצמם עורף וחסות של מדינה חיצונית לעיתות צרה ומצוקה.

בשנת 1947/48 כלומר לפני הקמת מדינת ישראל, התגוררו במצרים כשמונים אלף יהודים. אך מאז כינון המדינה ואילך, החלה ירידה תלולה במספר יהודי מצרים, שבאה כתוצאה מצעדים אנטי-יהודיים: התנכלויות אלימות והסתה פרועה של המונים והעיתונות המצרית.

בשנת 1966 פרצה מלחמת סיני. היתה זו שנה גורלית ליהודי מצרים, שמנו אז כארבעים אלף נפש. יהודים רבים נמלטו מארץ הנילוס. עשר ששנים לאחר-מכן, כלומר ב-1967, נמצאו במצרים אלפיים עד אלפיים וחמש מאות יהודים, ובחמישה ביוני, יום פתיחת מלחמת ששת הימים, נעצרו כל הגברים היהודים מבני שבע עשרה שנה ומעלה והושלכו לבתי כלא. המצרים התעללו בהם והשפילו אותם בצורה המחפירה ובתנאי מאסר נוקשים. רק בשנת 1970, שוחררו אסירי 1970 וגורשו מחוץ לגבולות מצרים.

יציאת מצרים השניה

הגב' בת יאור, מתארת בספרה "יהודי מצרים" את סבלות יהודי מצרים כך: "באלכסנדריה הושלכו היהודים לתאים רוחשי כנסים וללא בתי-כסא, ארבעים ושמונה שעות בילו בהם בלי מים ובלי מאכל... הוכו בידי קצינים וחיילים, כשהם כורעים ברך בחצר ומצחם ארצה... בכל אחד מתאי צינוק אלה הצטופפו 70 עד 75 אסירים... מזונם הקבוע היה מורכב מרק או חומוס, לפעמים אורז... פעמים אחדות ביום, היו אסירים מוכים על גבם ועל רגליהם במקלות או בכפות תמרים לחות. אחרי כן היו אנוסים לרוץ בחצר או במסדרון. חיילים שהיו מוצבים פה ושם היו מרביצים בהם במגלבים של עור. לעיתים קרובות אולצו לזחול ארבעתיים במעגל, בעוד החיילים ממטירים עליהם מהלומות. פעמים רבות היו הקצינים מצווים עליהם לצרוח משך שעה ויותר, סיסמאות פרו-ערביות. מי שלא צעק בכוח מספיק הוכה... לא הורשה שום חבר של שום ארגון בינלאומי לבקר אצלם. הודות לפניות חוזרות ונשנות, שנמשכו בין חודשים אחדים לשלוש שנים, זכו האסירים לשחרור ולגירוש מיידי (שם, עמ' 138).

לאחר יציאת מצרים השניה ולאחר מלחמת ששת הימים, נותרו במצרים כשבע מאות יהודים וגם אלה היגרו ממנה בדרכים שונות. כך שרוב רובה של יהדות מצרים מצאה את מקומה בישראל. בשנת 1983 נותרו במצרים מאה יהודים, וזה לאחר הסכם שלום שנחתם בין ישראל ומצרים ב-1977.

הקמת מדינת ישראל, שינתה באופן דרמטי את מעמדה של קהילת מצרים העתיקה שנתחסלה כמעט כליל. אולם הזיקה של יהודי ארץ ישראל למצרים, שבה ונתחדשה עם חתימת הסכם השלום ונהירת הישראלים למצרים לצורכי תיירות מוכיחה את הסקרנות, שמגלים יהודים לארץ הקשורה קשר כה עמוק בתולדותיהם ובמסורת יציאת מצרים.

בתיק כפות יד"ך / עדה אהרוני
מבחר שירים מסב"ב לעולם

מחיפה לקהיר הקרובה הרחוקה

מתוך האגודה למחקר
ולהפצת מורשת יהדות מצרים
אב"ב 1997, מספר 1

זוכרת אני
את צוף קנה הסוכר הקטיפתי
ששתינו יחד,
עם האויר הרך, הכחול,
תחת שמים פרושים,
את גרעיני החמניה
ששפצחנו יחד
עם בדיחות
וצחוק מהדהד בשמש,
כמה מתוקים היו
התפוחים האפויים
בימים ההם של קשת בענן,
בימים ההם של בבות סכר חגניות.

אולם בנגוד לך, קדריה יקירתי,
חברתי לימי בית הספר שטופי השמש,
נאמר לי שאני
רק אורחת
למרות הולדי בארץ היאור.
בצוות מצרים אותי
את כנפי היהודיות לפרוש
ולתור אחר קן חדש,
מצאתיו על הר הכרמל
ופה בכנתי להשאר.

יותר מכל,
משאלתי ביום
לראות את בנינו הלוחמים
טובלים
בקרני השלום
שטוו אמותיהם
כשהיו צעירות מהם -
בימים הקרובים הרחוקים
של קשת בענן.

Please Reserve the Date
HISTORICAL SOCIETY of JEWS FROM EGYPT
is sponsoring a lecture on
THE CULTURAL HERITAGE OF THE JEWS FROM EGYPT
by
Dr. Ada Aharoni
at the
Magen David of West Deal
395 Deal Road
Ocean, N.J 07755
on Wednesday July 23, 1997
at 8 PM.

Dr. Aharoni is well known around the world for her research on the Jews from Egypt, and her historical novels and poetry on this subject. Among the many books she wrote, her first book is called the **SECOND EXODUS,** acclaimed throughout the world and recognized by Egyptian scholars as a masterpiece of historical importance.

Her latest historical novel on the Jews of Egypt: **FROM THE NILE TO THE JORDAN,** will be available (at a discount), with the author's signature.

A large crowd is expected so please mail in your reservation early.

HSJE
PO BOX 230445
Brooklyn, NY 11223
You may also fax it to
718-998-2497

"B E S S A M A T E L M A D I"

****

"LES SOURIRES DU PASSÉ"

Contes inédits, par Esther Vidal née Mosséri

Esther Vidal née Mosséri, auteur du livre "L'ETREINTE DU PASSÉ", a relégué à ses enfants un petit livret de contes "Bessamat El Madi", qu'elle a écrit et recueilli, sur la vie des Juifs des années 20 au quartier Juif du Caire, où la vie coulait si douce. Sourions donc, avec deux de ces contes inédits, que la fille de l'auteur, Levana Zamir, a bien voulu nous confier.

"O S T A A H M A D"

==========

Chaque fois, chaque fois que Nono prenait le pacquet des ordures pour le jetter à la poubelle en bas, chaque fois il ne pouvait s'empêcher de soupirer après cette corvée. "Ah!" expliquait-il, "nous étions tout petits et je ne me souviens jamais que quelqu'un de mes frères ou soeurs aient jamais jetté les ordures. Non. Les riches et les pauvres avaient leur ramasseur d'ordures, qui moyennant 3 piastres venait tous les matins vider notre boite. Tous les matins, celà faisait 1 millième chaque jour... Une millième... Et ici, le plus riche comme le plus pauvre, se doit de descendre lui-même ses détritus... et payer un prix énorme pour qu'on les prenne d'en bas... Ah... celà et sans parler des grêves où ils laissent tout sur le tas. Et Nono ne peut s'empêcher de raconter en détail comment Osta Ahmad relevait dans sa hotte noire, tous les jours, la "sefihat zebala". Quand la hotte qu'il portait sur ses épaules était pleine, il la déposait dans sa charette et la remplaçait par une vide, qui se remplissait à son tour. C'était son travail... il vivait lui et sa famille de cette besogne. Vers les 12 heures il finissait le tour de tout le quartier et, dans le "mestoëd", le brûloir des détritus, de grands tas se dressaient ça et là pour être détruits. Osta Ahmad séparait les papiers des boites d'étain et des épluchures. Si jamais il trouvait une cuillère, un couteau ou même une paire de ciseaux, il savait juste à qui ils appartenaient, les rendait à leur propriétaire. Il avait notre pleine confiance. Un très vaste terrain était à sa disposition, et sous le four où brûlaient les ordures, on avait placé un immense réservoir en fer épais qui, rempli d'eau chaude deservait le Hamam qui n'était pas loin de là... Des tuyaux très larges amenaient l'eau tiède durant la semaine, et brûlante les jeudis et vendredis, où la foule - hommes et femmes et enfants - venaient se baigner à raison d'une piastre par tête... Ah, les beaux jours... Les beaux ébats qui ne reviendront jamais. Mais écoute, ce n'est pas tout. Le feu qui réchauffait l'eau du bain, cuisait lentement entre ses cendres brûlantes, le foul du Shabat... La terrine en terre cuite, bien bouchée avec un couvercle et un torchon bien propre enduit de Tafl (argile) et il fallait goûter au foul le mieux cuit et le plus délicieux !... Osta Ahmad menait et ramenait la terrine lui même. Il en avait des dizaines... des dizaines... il savait exactement à qui celle-là appartenait et à qui celle-ci appartenait sans jamais se tromper. Ainsi il vivait honêtement, dans cette éternelle besogne, entre les amoncellements de détritus et de cendres qu'il vendait comme engrais

à des fermiers, qui de loin venaient la chercher... Et puis, attend... ce n'est pas tout. Le Vendredi soir après les dix heures, il faisait le tour du quartier et éteignait les lampes de toutes les maisons. Oui, une à une à l'heure convenue: il recevait pour celà un pain, un "reghif baladi" entier, grand et croustillant et en plus un bout de gâteau. Voilà c'était la vie d'un pauvre diable, qui encore une fois nous apprend qu'il n'y a point de sot métier, il n'y a que de sottes gens...
Et ici, ici, dans tout ce modernisme effarant, la vie est si dure, si compliquée. Oui, Nono a raison. Je me rappelle, non seulement au quartier, mais partout. A Héliopolis, à Helwan, à Ghamra, le tarif était 3 piastres par mois... même dans le grand immeuble à 7 étages de la rue Malika Nazly. Le Zabal montait sept étages pour une millième par jour. Il ne grinchait jamais, jamais il ne se plaignait. Au contraire, on dirait qu'il faisait de son mieux pour nous contenter: il lui arrivait de nettoyer le fond de la boite aux ordures, et, y mettait un bout de papier ou un carton résistant à l'eau ou à l'humidité... C'est celà la vie sans embages,sans prétention aucune à améliorer un état si stationnaire depuis des centaines d'années. Mais ici, c'est autre chose. Nous avons évolué parait-il... en reculant ou en rétrogradant nos mesures d'assimilation...

"LES BONS COMPTES FONT LES BONS AMIS"...

Et l'enfant entra en trombe. Il s'assit devant son plat de soupe: "As-tu lavé les mains?" demanda son père. "As-tu fais ta Nétilat-Yadayim ?"

"J'ai faim" riposta l'enfant,nerveux. "Si tu fais ta nétilat-yadayim, je te donne 2 piastres". Et voilà l'enfant debout devant l'évier, égrenant à haute voix la bénédiction du lavage des mains. Son père écouta jusqu'au bout, l'oreille tendue et fit Amen. Alors l'enfant se rassit, mangea tout à son aise, apaisa sa faim et sa soif. Il repoussa lentement son assiette vide avec un geste de satisfaction réalisée. "C'était bon?" questionna le pére. "Oui,très bon" fit l'enfant. Donne-moi les 2 piastres ." Alors grâvement le père proposa: "Si tu fais ta Birkat Hamazon, tu auras aussi 8 piastres." "Celà fera en tout 10 ?" demanda l'enfant, les yeux brillants, tout à la joie d'encaisser 10 piastres tout à l'heure. Et il récita toute la bénédiction, avec ses poses et ses accents. Le père répondait par des Amen, Baroukh Hou, Baroukh Chémo et celà devint une habitude. L'enfant bénissait... puis encaissait. La vie, les jours se suivirent avec la même cadence. Un jour,les parents absents de la maison, l'enfant se trouva obligé de déjeuner au restaurant voisin. Il fit à haute voix la nétilat-yadayim. Après lui, le restaurateur répondit: Amen. Il mangea et fit sa Birkat Hamazon et l'homme du restaurant en desservant répondit Amen. "Combien vous dois-je?" demanda l'enfant. "Sept piastres en tout" dit l'homme. "Ah" fit l'enfant, "ainsi tu me dois 3 piastres." "Hein" fit l'homme perplexe. "Mais oui" reprit l'enfant. "2 piastres la nétilat-yadayim et 8 piastres la Birkat-Hamazon - tu as bien répondu aux Amens - donc tu me dois 10 piastres, juste comme mon père. Rabaisse le prix du plat,7 piastres: donc tu me dois 3... Non ???"...

על סף השלום / אברהם גרינאו

יליד לודז' פולין 1919, עלה ארצה בסוף 1946 במסגרת עלי"ה ב' באוניית המעפילים כתריאל יפה. כשפרש מעבודתו החל לסדר את רשימותיו, שרובן נכתבו בשנים 46/1945 בשפה העברית שזכר מימי ילדותו, בהם למד את השפה ממשורר הגטו, יצחק קצנלסון.

לזכר אמי ז"ל

הֶעָנָן שֶׁלִּי

הֶעָנָן שֶׁלִּי כְּבָר מִזְּמַן חָלַף,
מִשָּׁדַיִךְ פַּעַם יָנַקְתִּי חָלָב.
בְּיוֹם הַדִּין תש"א בְּשִׁמְלָה לְבָנָה
נָטַשְׁתְּ צֶאֱצָאַיִךְ וְהָפַכְתְּ לַעֲנָנָה.
שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה,
מְחַפֵּשׂ אוֹתָךְ בְּתוֹךְ הָאֲדָמָה.
עוֹמֵד אֲנִי וּמַזִּיל דִּמְעָה
וְאַתְּ אֵינֵךְ עוֹנָה...
בְּיוֹם הַדִּין תשנ"א
לְיוֹם הוּלָדְתֵּךְ הַמֵּאָה
בָּאתִי לְבָרֵכֵךְ עַד מֵאָה וְעֶשְׂרִים
שֶׁאוּכַל עוֹד לִכְתוֹב לָךְ שִׁירִים
וּלְבַקְּרֵךְ בְּאַדְמַת נֵכָר לְהַמְשִׁיךְ
עַד שֶׁעֵינַי יֵחָלוּ לְהַחְשִׁיךְ.

חיפה, יוני 1990

La deuxième sortie d'Egypte et 50 ans de l'Etat d'Israél

par: **Eliakim Scheinin**

La vie en Egypte

Je promets de dire la vérité et rien que la vérité. Toute la vérité, je l'ignore comme vous tous; tout ce que j'écris est vrai, vécu ou vu par moi et non pas des comptes rendus de rumeurs étrangères. Je ne raconterai donc pas beaucoup d'événements ou la vie d'autres personnes.

Je vous prie de m'en excuser dès à présent. Je laisse cette mission à d'autres auteurs.

1890. Nous sommes en Russie, dans une banlieue de Nicolaiev, au bord de la mer Noire, en Ukraine.

Un couple juif portant de jolis prénoms: lui Eliakim qui signifie en hébreu "Dieu relèvera" et elle: "Menouha", qui signifie "Repos". Ils se marièrent.

Eliakim était mon grand père, qu'hélas, je n'ai pas connu. Il ressemblait à Théodore Herzl: brun avec une épaisse barbe noire tout autour du visage. Il devait avoir bien appris la "Haggada" (légende de la Pâque Juive) parce qu'il fit comme c'était écrit: quatre fils, chacun avec un caractère différent.

Le premier, nommé Joseph, était trappu, robuste, ouvrier appliqué - le genre du paysan russe - toujours sérieux et très sévére.

Le second, Oscar, était gros, court, timide, naïf et modeste. Il attirait, malgré lui, les rires de tous les neveux.

Le troisième était mon père, Max, beau, robuste, bon vivant, intellectuel et serviable; il était le plus aimé des frères.

Le quatrième, Bernard, était de petite taille, beau, intelligent, rusé, dominateur et orgueilleux; c'était lui qui dirigea la tribu.

Mon grand père avait un petit commerce et ses clients étaient des paysans russes. Les samedis, pour se rendre au temple situé assez loin, il mettait sa femme et ses quatre fils sur une charrette, et lui marchait à pied pour ne pas commettre le sacrilège de voyager le shabbat; on dit qu'ils avaient été, un jour attaqués dans la neige par une bête sauvage et qu'il réussit à l'abattre.

En 1904, certains gros bonnets russes, pendant le régime de Nicolas II, avec l'aide active des hommes de religion, ordonnèrent de faire un progrome contre les Juifs qui étaient, sans nul doute, la raison de tous les malheurs du peuple russe et, un sombre matin, soudain, dans plusieurs endroits à travers le pays, des centaines de Russes attaquèrent leurs voisins et amis juifs, tuant, blessant, brûlant et pillant leurs biens.

Mes grands parents, avertis à temps, se cachèrent dans la grange du magasin. Ils entendirent, tremblant de terreur, les Russes cirer: "Tuez le Juif, tuez le Juif!".

J'imagine que certains Russes n'étaient pas d'accord avec cela, qu'ils aimaient leurs voisins juifs avec lesquels ils vivaient depuis toujours en harmonie; j'imagine aussi qu'ils regrettaient ces vilences, mais qui demande au peuple son opinion?

Quelques jours plus tard, ma famille prit quelques effets et embarqua sur un bateau, en mer Noire, pour la Terre Promise.

Les premières années du vigtième siècle en Palestine étaient absolument intolérables; on disait que "le Pays dévorait ses propres habitants". Mon grand père dut casser des pierres sur la route de Jérusalem, ville quil aima passionnément. mais là encore, le destin ne lui fut pas clément. Quelques années plus tard, le gouvernement ottoman les renvoya, avec d'autres Juifs venus de Russie vers le pays le plus proche: l'Egypte.

En Egypte, au début du siècle, régnait une grande prospérité due à l'ouverture du Canal de Suez reliant l'Europe, l'Afrique du Sud, les Indes, le Japon et l'Océanie.

Des centaines de milliers d'immigrants arrivés de tous les pays du monde, chrétiens pour la plupart, vinrent en Egypte pour profiter du commerce prospère qui s'y développait, à Alexandrie, en particulier, de par sa position sur la mer Méditerranée, à la découverte du Delta, non loin de la pointe nord du Canal de Suez.

Moi, Eliakim, fils de Max Scheinin et de Frida Matalon, je suis né à Alexandrie le 13.1.1928. Alexandrie ressemblait beaucoup à Tel-Aviv, bien que bien plus ancienne qu'elle de 3000 ans. Du point de vue topographique: un port sur la Méditerrannée, la deuxième ville de par son importance, du point de vue démographique: métropole cosmopolite, ses habitants viennent du monde entier: arabes, musulmans, Coptes, Soudanais, Ethiopiens, noirs à faire peur, Hindous, Anglais, Français, Grecs, Italiens, Russes, Suisses, Juifs, Arméniens, Allemnads, etc. une vraie tour de Babel. Et cela commence chez moi, à la maison: papa était né en Russie, maman à Damas. Et comme si cela ne suffisait pas, mon père avait fait la Première Guerre mondiale dans l'armée américaine et je suis né sujet américain. On décida de me nommer Edwin, car Eliakim ne sonnait pas bien en américain. D'après mes souvenirs, les championnats sportifs scolaires de football et de basket opposaient le Collège Saint Marc et le Lycée français. L'antagonisme était farouche entre ces deux établissements scolaires, pourtant français tous deux. En troisième position, se trouvaient une

école grecque etle lycée juif, une excellente école secondaire. Son meilleur joueur se trouvait être mon cousin Eliakim, fils de l'oncle Bernard, et le second Claude Feinstein, mon copain et collectionneur de papillons. Par chance, nous n'étions pas au football, là-bas c'était presque la Guerre civile entre Arabes et Grecs. Le club champion de basket était longtemps la Maccabai, équipe qui fit honneur aux Juifs d'Alexandrie, celà avant qu'une autre équipe juive fasse son apparition: La Maccabi du Caire. Il s'agissait d'une équipe presque familiale composée des quatres frères Harari. Après notre départ d'Egypte, un des frères est demeuré dans l'équipe nationale égyptienne, c'était Zouzi Harari que les Egyptiens applaient Youssef, avec Elie Amiel d'Alexandrie appelé Liet. Un jour où nous étions sur le point de gagner la finale, on coupa le courant électrique.

Isaac Salem était l'entraîneur de Maccabi Alexandrie et un des premiers arbitres du basket au Moyen Orient. Il épousama cousine Ety, fille de l'oncle Oscar bien qu'elle le dominait d'une tête. Cela me rappelle une histoire d'une autre monde: L'inoubliable Charles Laughton était convoqué un jour pour jouer un film avec une artiste débutante: Marilyn Monroe. Quand elle le rencontra pour la première fois sur scène elle s'écria: "Mais je suis plus grande que lui!". Et lui, très amusé de répondre: "Ne vous inquiétez pas Mademoiselle, dans cinq minutes, vous serez plus courte que moi!". Nous habitions dnas un quartier "camp de César" (l'empereur romain) dans une zone de Ramleh (sable en arabe) dont la grande majorité était européenne, avec très peu d'arabes - généralement des domestiques ou de petits commerçants. Chez nous, il était interdit de converser en arabe, hormis pour maman qui le pratiquait avec ses cousines ou ses partenaires aux cartes. Au nord du quartier, se trouvaient le Collège Saint Marc, en face du Grand Lycée français, la mission laïque, garçons et filles séparés, le club de scouts Maccabi, l'école suisse, anglaise, italienne, avec un mouvement de scouts fasciste officiel - chaque école avait son terrain de football, un orphelinat juif, une petite école Jabès, des scouts grecs avec un terrain de basket, un joli temple Anzarouth, la droguerie d'un juif, épicier et boulanger Grecs, un cordonnier arménien et un boucher juif. Enfin un seul magasin arabe qui vendait des céréales, des légumes et des fruits secs.

En face de ma maison se trouvait, jusqu'en 1938, le bureau secret de Rudolphe Hess. Mon plus beau souvenir d'enfance est la veille de Pâque, Beux soirs de suite, le premier chez le frère de maman: Khodor Matalon, de Syrie, très religieux, il faisait la prière exactement selon la tradition; le second chez le frère de mon père: Bernard Scheinin, un peu moins conservateur avec mes cousins et cousines préférés. Il y avait les préparatifs avant la fête: deux semaines au moins. D'abord faire descendre du taudis, tous les services: marmites, assiettes, verres, cuillers, fouchettes etc. les nettoyer pour la fête. Les achats surtout: les pistaches, noisettes et amandes de meilleure qualité, la fameuse Harosset, les côtes d'angneau si difficiles à trouver, etc. Et puis on achetait des vêtements pour tous, sauf pour moi; je recevais les anciens vêtements de mon grand frère Albert.

Quand mon père arrivait à gagner une loterie, on m'achetait une chemise en satin blanc et des chaussures vernies noir. La seule fois où ma mère réussit à m'acheter des vêtements neufs était à ma Bar Mitzvah. Je reçus même un beau chapeau - comme ceux des films américains. Mais après le repas, en pleine nuit, et après avoir bu 4 verres de vin doux obligatoires, nous revenions à pied à la maison, 4 stations car ma mère refusait de voyager en tramway ou en ascenceur.

Durant toute ma jeunesse, j'avais voulu chanter la merveilleuse chanson de la Haggada: "Nous étions esclaves de Pharaon en Egypte", mais je n'en ai jamais eu l'occasion; il y avait toujours des cousins plus âgés que moi; mais ce sera toujours ma chanson préférévée surtout après être moimême sorti d'Egypte en 1946 pour "monter" en Israël au kibboutz Degania B. Et maïntenant je comprends mieux ces deux merveilleuses phrases:

"La Bible a Davantage Gardé Le Peuple Juif Que Le Peuple Juif N'a Gardé La Bible!"
Plus on Parlera De La Sortie d'Egypte, Mieux Ce Sera".

Mon oncle Bernard disait: "Chaque enfant apporte sa chance en naissant" et c'était vrai; après avoir eu ses quatre enfants, il devint très riche et ses deux frères, deux beaux-frères et deux neveux travaillèrent dans sa maison de commerce.

Une fois par semaine, j'allais au "Héder", une chambre simple, grisâtre dans la cour du Temple Anzarout pour apprendre la prière - pas l'hébreu - chez l'excellent rabin Betzalel Ohana né en Algérie. Il était très sévère. La plupart du temps, il frappait son fils Alphonse, mon copain, sans raison spéciale, pour donner l'exemple aux autres élèves.

En ville il y avait le Grand rabbin Ventoura, très célèbre, diplômé de la Sorbonne et d'Egypts. Après plusieurs années, il fut nommé recteur de la Faculté des Sciences religieuses à l'Université de Jérusalem. Ses enfants, tous deux docteurs, s'établiront en Israël. Il y avait aussi le charmant Rabin Angel qui eut l'idée de traduire les livres de prière en français, pour notre plus grand profit.

Et j'arrive à un paradoxe sur les Juifs d'Egypte, paradoxe qui va sûrement à d'autres communautés juives: En Egypte, on priait comme des perroquets, sans comprendre le texte; mais maintenant, en Israël, nous comprenons le texte mais nous avons cessé de prier!

1994

1932

Rosy Menasche
Couleurs du Temps - Hymne a la Paix

Israel Ismael (1972)

...
Israel et Ismael
joignez vos mains
débarrassées
de couteaux poignards
et de roquettes

vos bras restitués
à oeuvre de création
vos esprits tournés
vers la source
cristalline du
respect d'autrui
vos esprits rafraichis
méme si la fournaise
de l'été
dans vos régions
demeurera toujours

de cette fournaise
vous pourrez toujours
vous défendre
mais non pas de la
fournaise
de la guerre.

Israel Ismael
Ismael Israel
reconnaissez
au fond de vos yeux

le visage de l'autre
le visage à l'image
de Dieu
qui vous veut
frères spirituels
outre que demi-frères
réels

car dans Son dessein
lesacanons
devront étre fondus
pour créer
mieux que la Tour
Eiffel
pour créer
charrues et tracteurs
et mille instruments
de création
de recherche

Ismael et Israel
vos lois de guerre
laisseront place
aux lois de la paix.

Mes frères...

דיאלוג דרך הספרות

פרופ' ת"ם אהרוני

מתוך "גלי השלום", אנתולוגיה "גלים 8" - כתב עת לספרות תרבות אמנות ותברה

תהליך ההתפייסות בין עמים לאחר סכסוך מתמשך, הוא מטבע הדברים תהליך קשה ואיטי, הוא דורש התעלות מעל לדעות קדומות אשר השתרשו בעת הסכסוך, נכונות לביקורת עצמית, ופתיחות להבנת הצרכים וההשקפות של הזולת. אפשר להבחין בנכונותם של אחדים מאנשי הרוח המצריים, ללכת בעקבות הקו שהיתווה הסופר חתן פרס נובל נגיב מחפוז, ולנסות להבין באובייקטיביות את הרגשות והלכי החשיבה המניעים את העם הישראלי. הספר "משמעות השלום בשירתה של עדה אהרוני" אשר יצא לאור בקהיר לאחרונה, הוא אחד הביטויים לנכונות זו.

הספר הוא פרי עטו של ד"ר מ. פאוזי דאיף מהפקולטות ללימודים ערביים באוניברסיטת קהיר ובאוניברסיטת מיניא, והוא ספר ראשון בסדרה "מלחמה ושלום בספרות הישראלית". ד"ר דאיף שואף לאפיין את הרגשות ואת הלכי החשיבה השוררים בישראל על פי השתקפותם בספרות העברית. עיון בספר, מראה שלדאיף שליטה בשפה העברית, ידע טוב אודות היצירה הספרותית הישראלית העכשווית, ורמה גבוהה במקצוע הביקורת הספרותית. הספר מכיל ניתוח מעמיק של שירתה של עדה אהרוני תוך ציון היבטים מעניינים אודות הנושאים, הלכי החשיבה, אופן הבעת הרגשות, וסגנון הכתיבה. המבקר הספרותי המצרי מקדיש תשומת לב מיוחדת להיבטים העשויים לעניין אנשי רוח מצריים, וערביים בכלל, החפצים להבין את עמיתיהם הישראליים. בין הנושאים הזוכים לתשומת לב מיוחדת, הזיקה לזהות היהודית והקשר בינה לבין הזיקה לזהות הישראלית, וכמו כן יחס הסופרים הישראלים לשאיפות הקשורות בזיקת שכניהם לזהות הערבית הפלסטינית. דאיף מתייחס להשקפות המקובלות בישראל בפתיחות ראוייה להערכה. הוא מגיע למידה בלתי צפוייה של הבנה כלפי המניעים האידיאולוגיים שעל יסודם קמה מדינת ישראל, ומביע אופטימיות לגבי אפשרות של "שלום צודק ובר-קיימא" באזור.

בחירת היצירה השירית של עדה אהרוני כנושא לספר הראשון בסדרה "מלחמה ושלום בספרות הישראלית", אינה מקרית. נושא הזהות מהווה תמה חשובה ביצירתה. שירתה מבטאת בנאמנות את רגשי הזרות שהיא חוותה בתקופת ילדותה במצרים, הכמיהה להשתייכות לאומית, והזדהותה עם ישראל. היא מודעת כמו כן שבני העם הפלסטיני חווים רגשות מקבילים לרגשותיה, והיא מביעה באמצעות שירה לירית בעלת עוצמה, את יחסה לרגשות אלה ואת יחסה המיוחד כלפי מצרים, הארץ בה בילתה את שנותיה הראשונות.

שירתה של עדה אהרוני וספרו של פאוזי דאיף מהווים פתיחה של דיאלוג בין אנשי רוח ישראלים ומצריים, בנושאים אידיאולוגיים והשלכותיהם בתרבות, ויש תקווה שדיאלוג מבורך זה יתפתח ויורחב. פרופסור שמואל מורה, מהאוניברסיטה העברית, מציין: "אני מלא הערכה ושמחה על ההישג הגדול שזכינו לו. אין ספק שספרו של דאיף, הוא הראשון שכותב מבקר ספרות ומשכיל מצרי על משורר או סופר ישראלי. הדבר מראה פניה חיובית ששירתה ויצירותיה של עדה אהרוני גרמה להם. מאוד חשוב והכרחי שידעו על הספר בישראל..."

ידידינו לייבש מישורי כותב לנו...

אני לייבש מישורי מברך אתכם על ערב העיון בנושא האינקוויזיציה בספרד - מי ייתן ותירבו בפעולות חשובות כאלו.
לפני מספר ימים קיבלתי עיטור "עלה" ממשרד הביטחון (עיטור לוחמי המדינה) וסיכה של משרד הביטחון. העיטור התקבל הודות לאישור בכתב של השר לשעבר מרדכי בן-פורת, רב-גונדר (בדימוס) שאול לוי שהיה ראש הש.ב.ס וד"ר אברהם מטלון.

מספר":

- **זכרונות מארץ מצרים** - ביוגרפיה, בהקדשת הגב' רות דותן - בתו של הרב ונטורה, הרב הראשי של אלכסנדריה ומר לובה אליאב
- **ביקורת חשבונות** - חלק א' וחלק ב' - בהשתתפות רואה-חשבון יצחק מישר וחלק ג'.
- **סיר הסירים** - ספר מטעמים ומאכלים ממצרים והמזרח-התיכון
- **החלום** - פרוזה, רומן
- **סופרמן - שרגול** - רומן בלשי
- **ספר שירים** - שירים לכל עת ואירוע
- **יומנו של צנחן** - פרוזה, סיפורו של חייל
- **יומנו של שוטר** - ביוגרפיה, יומן אירועים
- **סיפורים, אימרות ופתגמים**
- **מלחמת המפרץ** - רומן
- **החור השחור** - סיור בדיוני
- **הגשר בין שני העולמות** - סיפור בדיוני
- **שומר השער** - פרוזה
- **ראש הממשלה על הכוונת** - רומן בלשי

החלום

הקדמה

זהו סיפור של חבר קיבוץ החוזר מעבודתו בשדה, עייף מיום עבודה מפרך כטרקטוריסט הזורע את שדות הפלחה; כשקומביין רתום אל הטרקטור שלו. הוא מתיישב על האדמה הלחה, מנמנם ומבלי להרגיש נופלת עליו תרדמה עמוקה.
החלום, חלום בלהות מעורב עם עירוב של חלום על ...פורים.
הסיפור שופך אור על חיי הקיבוץ ופותח יריעה על היומיום של אנשי העמל החורשים בשדות, בזיעה. על הווי חדר-האוכל, בית-הילדים, חיי השיתוף - הקומונה.
"החלום" מספר על הרדיפות והזוועות נגד היהודים במשך הדורות, מאז ימי האינקוויזיציה בספרד, דרך תקופת החושך והאופל בימי הנאצים ומנגד את שמחת הילדים וחברי הקיבוץ, את הריצה, השמחה והמשחקים במשק.
הוא מעביר בנו צמרמורת על מעשים שלא ישובו עוד לעולם, את שמחת החיים החזקה מכל, בקטנים ובגדולים, כבני אנוש הראויים לשמחות האנושיות הקטנות והגדולות.
האירוניה המעציבה של הטרגדיות ההיסטוריות, היא שהן נעשו על ידי הממשלות ששלטו והמנהיגים, אשר בהוראתם ניתנו הפקודות לרצוח, לשרוף, להשמיד, לרדוף אחר אזרחים שלווים בשם "החוק", אשר השליטו. מעשים ארורים בפקודת בתי המלוכה, הצארים וממשלות שרצו להנחיל חוק אכזר ושתלטן, ולתיאבונם לא היה כל גבול.
טרגדיות שנמשכו שנים רבות, הנאצים שהכניעו מדינות ומעצמות והעמידו את העולם כולו בסכנת קיום, תוך שימוש באמצעים הקשים מכל ובתאי גזים. למזלנו ולמזלו של העולם, דמוקרטיות אשר נכנסו, אם כי באיחור רב, שמו קץ לפשעים ולמשטרי הדיכוי, על כך חייבים אנו ויתר העולם את שחרורו וחירותו.

אחרית דבר

החלום מגולל את חיי הקיבוץ ונוגע לאווירה שם. הוא מספר את חלקו של המשק במצב הכלכלי בארץ והיחסים השוררים בין חברי הקיבוץ.
קדושת העבודה תופסת מקום נכבד בתודעת החברים. כולם מעריכים מאמצים אלה ונציגיהם משתתפים בסיום אירועים מרכזיים ובחגים.
החלום מצביע על גורלו של עם ישראל מאז ומתמיד.
הסיפור מתרכז על אירועים שחלם עליהם כחלום הבלהות, האינקוויזיציה, גירוש ספרד ושריפת אנשים חיים וספרי קודש.
על זוועות מלחמת העולם השניה בה הנאצים-הגרמנים, רדפו את היהודים בשל היותם יהודים. הוליכו ילדים, נשים, גברים וטף בטורים ארוכים לתאי הגזים, במחנות ההשמדה אושוויץ, ברגן בלזן, דכאו ומחנות אחרים.
יכול היה גיא לחלום על היהדות מימי הפרעונים במצרים, רעמסס, תות ענך עמון, נבוכדנאצר, צלופחד ואחרים.
הם ניצלו הודות לתעוזתו של משה רבנו שהוציאם ברכוש גדול והביאם לארץ-ישראל. גם הפרק של המן הרשע החומיני של אז, הוא חלק מההיסטוריה היהודית שהיה לה רגעים קשים, זוועות ורדיפות. קורבנות של מיליונים שהלכו לטבח.
זהו סיפור על אומה שקמה על רגליה להיות אור לגויים. עם ישראל, בארצו החי בביטחון ובשלום ולא ייתן שימים, רדיפות זוועות אלו ישובו לעולם.
החלום האחרון של גיא, הוא חלום "פורים". הסיפור נגמר בהפי-אנד, הכל טוב כשנגמר בטוב.
הילדים הרצים סביבו, שמחים ועליזים, מתיישבים על ידו ומשוחחים איתו. מתיידדים איתו. שיחה מלב אל לב על עתיד האומה.
הם מתכוננים אחרי ט"ו בשבט, ליום הפורים, העליז והשמח. מכינים את התחפושות כיד הדימיון הטובה, מסיכות, בגדים, כובעים ומשחקים. אבל, החג הוא לכולם, לקטנים ולגדולים. משלוחי מנות עם מגשים, צלחות וכלים מלאים בכל טוב, עוגות, דברי מאפה.

מן המטבח המצרי

לחם הארמון - עֵיש אֶל-סַרַאיה

פרוסות לחם דקות, רוויות בסירופ חום ומקושטות באישטה*.
כאן, הקצפת שלנו יכולה בהחלט למלא את מקום האישטה.
* אפשר להשתמש בכוס לבן בתוספת 4 כפות חלב, במקום השמנת החמוצה, אך התוצאה תהיה, כמובן, טובה יותר עם שמנת.

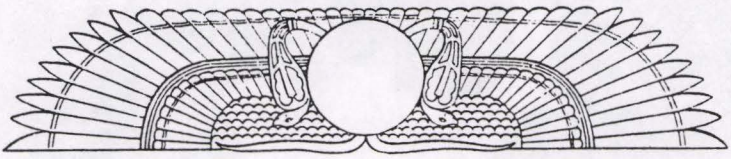

הסירופ

- ***5 כוסות סוכר***
- ***5 כוסות מים***
- ***2 כפות מיץ לימון***

להרתיח למשך כ-10 דקות, עד שמתחיל להיות דביק.

- ***5 כפות סוכר***
- ***1 כפית תמצית וניל***

להרתיח את 5 כפות הסוכר, בתוך סיר קטן, תוך כדי בחישה מהירה ומתמדת, עד שימס הסוכר ויקבל צבע חום של קראמל. להעביר את הסירופ החם מהסעיף הקודם לתוך הקראמל ולבחוש היטב. להוסיף את הוניל.

- ***כיכר לחם פרוס, כל פרוסה בעובי ½1 או 2 ס"מ***

להשתמש בלחם מלפני יום או יומיים, או לייבש מעט את הלחם הטרי בתנור בחום נמוך. אין לייבש יתר על המידה. להסיר את הקרומים מסביב לפרוסות הלחם, ולערוך שכבה אחת של פרוסות במחבת או בכלי רחב ככל האפשר.
לצקת מעל שכבה זו חלק מהסירופ הרותח, להרוות בו היטב את הלחם ולבשל על אש נמוכה עד שהלחם יספוג היטב את הסירופ.
ללחוץ על פרוסות הלחם בעזרת כף, בכדי לסייע להן לספוג כמות של סירופ גדולה ככל האפשר, עד שתהיינה רוויות ממש.
להעביר את הפרוסות הרוויות לתוך צלחת-הגשה לחה (רטובה במעט מים) ולהמשיך עם שאר הפרוסות באותה צורה, עד שייגמר כל הסירופ. לקרר את הפרוסות הרוויות.

- ***1 כוס שמנת מתוקה***
- ***1 כף סוכר***

להקציף את השמנת המתוקה עם כף הסוכר ולקשט בה את הפרוסות הרוויות שהתקררו.

- ***50 גרם אגוזים, או פיסטוקים קצוצים***

אפשר להמשיך ולקשט במעט אגוזים או פיסטוקים קצוצים.
הערה: אפשר, כמובן, להכין כמות קטנה יותר, אך יש לשמור על יחס הכמויות של הסירופ.

- ***75 גרם חמאה מרוככת***

לאחר 50 דקות אפיה בערך, כאשר רק תתחיל העוגה להשחים (ולאחר שהיא נראית יבשה וכבר ספגה את המרגרינה המבצבצת בין החיתוכים), להוציא לרגע מהתנור. למרוח עליה בזהירות את החמאה המרוככת, בצורה אחידה, ולהחזירה מיד לתנור לאפיה נוספת של כ-20-25 דקות, עד שתשחים ותקבל צבע אדמדם בהיר על כל שטחה (פנים העוגה יישאר תמיד רך, גם כאשר מבחוץ, למעלה ובתחתית, היא תשחים מאוד).

- ***סירופ חם מאוד (לעיל)***

להוציא את העוגה מהתנור ולצקת עליה **מיד** ובבת-אחת את הסירופ החם מאוד (אם הספיק הסירופ להתקרר יש להרתיחו שוב לפני שיוצקים אותו). שעה שהסירופ נספג, לחתוך שוב את העוגה לפי סימני החיתוכים שנתאחו בשעת האפייה. העוגה תספוג לאט לאט את כל הסירופ.

לאחר שהעוגה התקררה לגמרי, להוציא, בעזרת סכין שטוחה ובזהירות רבה, את הריבועים מהתבנית ולערכם בצלחת הגשה. למחרת יום האפייה העוגה נוטה פחות להתפורר.

לגיוון: לפני האפייה אפשר לקשט כל ריבוע בחצי שקד חלוט (מושרה במים רותחים ומקולף). אין זה הכרחי, אך זה מוסיף טעם וחגיגיות.

1994

1932

Rosy Menasche
Couleurs du Temps - Hymne a la Paix

Israel Ismael (1972)

...
Israel et Ismael
joignez vos mains
débarrassées
de couteaux poignards
et de roquettes

vos bras restitués
à oeuvre de création
vos esprits tournés
vers la source
cristalline du
respect d'autrui
vos esprits rafraichis
méme si la fournaise
de l'été
dans vos régions
demeurera toujours

de cette fournaise
vous pourrez toujours
vous défendre
mais non pas de la
fournaise
de la guerre.

Israel Ismael
Ismael Israel
reconnaissez
au fond de vos yeux

le visage de l'autre
le visage à l'image
de Dieu
qui vous veut
frères spirituels
outre que demi-frères
réels

car dans Son dessein
lesacanons
devront étre fondus
pour créer
mieux que la Tour
Eiffel
pour créer
charrues et tracteurs
et mille instruments
de création
de recherche

Ismael et Israel
vos lois de guerre
laisseront place
aux lois de la paix.

Mes frères...

דיאלוג דרך הספרות

פרופ' ת"ם אהרוני

מתוך "גלי השלום", אנתולוגיה "גלים 8" - כתב עת לספרות תרבות אמנות וחברה

תהליך ההתפייסות בין עמים לאחר סכסוך מתמשך, הוא מטבע הדברים תהליך קשה ואיטי, הוא דורש התעלות מעל לדעות קדומות אשר השתרשו בעת הסכסוך, נכונות לביקורת עצמית, ופתיחות להבנת הצרכים וההשקפות של הזולת. אפשר להבחין בנכונותם של אחדים מאנשי הרוח המצריים, ללכת בעקבות הקו שהיתווה הסופר חתן פרס נובל נגיב מחפוז, ולנסות להבין באובייקטיביות את הרגשות והלכי החשיבה המניעים את העם הישראלי. הספר "משמעות השלום בשירתה של עדה אהרוני" אשר יצא לאור בקהיר לאחרונה, הוא אחד הביטויים לנכונות זו.

הספר הוא פרי עטו של ד"ר מ. פאוזי דאיף מהפקולטות ללימודים ערביים באוניברסיטת קהיר ובאוניברסיטת מיניא, והוא ספר ראשון בסדרה "מלחמה ושלום בספרות הישראלית". ד"ר דאיף שואף לאפיין את הרגשות ואת הלכי החשיבה השוררים בישראל על פי השתקפותם בספרות העברית. עיון בספר, מראה שלדאיף שליטה בשפה העברית, ידע טוב אודות היצירה הספרותית הישראלית העכשווית, ורמה גבוהה במקצוע הביקורת הספרותית. הספר מכיל ניתוח מעמיק של שירתה של עדה אהרוני תוך ציון היבטים מעניינים אודות הנושאים, הלכי החשיבה, אופן הבעת הרגשות, וסגנון הכתיבה. המבקר הספרותי המצרי מקדיש תשומת לב מיוחדת להיבטים העשויים לעניין אנשי רוח מצריים, וערביים בכלל, החפצים להבין את עמיתיהם הישראליים. בין הנושאים הזוכים לתשומת לב מיוחדת, הזיקה לזהות היהודית והקשר בינה לבין הזיקה לזהות הישראלית, וכמו כן יחס הסופרים הישראלים לשאיפות הקשורות בזיקת שכניהם לזהות הערבית הפלסטינית. דאיף מתייחס להשקפות המקובלות בישראל בפתיחות ראוייה להערכה. הוא מגיע למידה בלתי צפוייה של הבנה כלפי המניעים האידיאולוגיים שעל יסודם קמה מדינת ישראל, ומביע אופטימיות לגבי אפשרות של "שלום צודק ובר-קיימא" באזור.

בחירת היצירה השירית של עדה אהרוני כנושא לספר הראשון בסדרה "מלחמה ושלום בספרות הישראלית", אינה מקרית. נושא הזהות מהווה תמה חשובה ביצירתה. שירתה מבטאת בנאמנות את רגשי הזרות שהיא חוותה בתקופת ילדותה במצרים, הכמיהה להשתייכות לאומית, והזדהותה עם ישראל. היא מודעת כמו כן שבני העם הפלסטיני חווים רגשות מקבילים לרגשותיה, והיא מביעה באמצעות שירה לירית בעלת עוצמה, את יחסה לרגשות אלה ואת יחסה המיוחד כלפי מצרים, הארץ בה בילתה את שנותיה הראשונות.

שירתה של עדה אהרוני וספרו של פאוזי דאיף מהווים פתיחה של דיאלוג בין אנשי רוח ישראלים ומצריים, בנושאים אידיאולוגיים והשלכותיהם בתרבות, ויש תקווה שדיאלוג מבורך זה יתפתח ויורחב. פרופסור שמואל מורה, מהאוניברסיטה העברית, מציין: "אני מלא הערכה ושמחה על ההישג הגדול שזכינו לו. אין ספק שספרו של דאיף, הוא הראשון שכותב מבקר ספרות ומשכיל מצרי על משורר או סופר ישראלי. הדבר מראה פניה חיובית ששירתה ויצירותיה של עדה אהרוני גרמה להם. מאוד חשוב והכרחי שידעו על הספר בישראל..."

ידידינו לייבש מישורי בוחב לנו...

אני לייבש מישורי מברך אתכם על ערב העיון בנושא האינקוויזיציה בספרד - מי ייתן ותירבו בפעולות חשובות כאלו.
לפני מספר ימים קיבלתי עיטור "עלה" ממשרד הביטחון (עיטור לוחמי המדינה) וסיכה של משרד הביטחון. העיטור התקבל הודות לאישור בכתב של השר לשעבר מרדכי בן-פורת, רב-גונדר (בדימוס) שאול לוי שהיה ראש הש.ב.ס וד"ר אברהם מטלון.

מספר":

- **זכרונות מארץ מצרים** - ביוגרפיה, בהקדשת הגב' רות דותן - בתו של הרב ונטורה, הרב הראשי של אלכסנדריה ומר לובה אליאב
- **ביקורת חשבונות** - חלק א' וחלק ב' - בהשתתפות רואה-חשבון יצחק מישר וחלק ג'.
- **סיר הסירים** - ספר מטעמים ומאכלים ממצרים והמזרח-התיכון
- **החלום** - פרוזה, רומן
- **סופרמן - שרגול** - רומן בלשי
- **ספר שירים** - שירים לכל עת ואירוע
- **יומנו של צנחן** - פרוזה, סיפורו של חייל
- **יומנו של שוטר** - ביוגרפיה, יומן אירועים
- **סיפורים, אימרות ופתגמים**
- **מלחמת המפרץ** - רומן
- **החור השחור** - סיור בדיוני
- **הגשר בין שני העולמות** - סיפור בדיוני
- **שומר השער** - פרוזה
- **ראש הממשלה על הכוונת** - רומן בלשי

החלום

הקדמה

זהו סיפור של חבר קיבוץ החוזר מעבודתו בשדה, עייף מיום עבודה מפרך כטרקטוריסט הזורע את שדות הפלחה; כשקומביין רתום אל הטרקטור שלו. הוא מתיישב על האדמה הלחה, מנמנם ומבלי להרגיש נופלת עליו תרדמה עמוקה.
החלום, חלום בלהות מעורב עם עירוב של חלום על ...פורים.
הסיפור שופך אור על חיי הקיבוץ ופותח יריעה על היומיום של אנשי העמל החורשים בשדות, בזיעה. על הווי חדר-האוכל, בית-הילדים, חיי השיתוף - הקומונה.
"החלום" מספר על הרדיפות והזוועות נגד היהודים במשך הדורות, מאז ימי האינקוויזיציה בספרד, דרך תקופת החושך והאופל בימי הנאצים ומנגד את שמחת הילדים וחברי הקיבוץ, את הריצה, השמחה והמשחקים במשק.
הוא מעביר בנו צמרמורת על מעשים שלא ישובו עוד לעולם, את שמחת החיים החזקה מכל, בקטנים ובגדולים, כבני אנוש הראויים לשמחות האנושיות הקטנות והגדולות.
האירוניה המעציבה של הטרגדיות ההיסטוריות, היא שהן נעשו על ידי הממשלות ששלטו והמנהיגים, אשר בהוראתם ניתנו הפקודות לרצוח, לשרוף, להשמיד, לרדוף אחר אזרחים שלווים בשם "החוק", אשר השליטו. מעשים ארורים בפקודת בתי המלוכה, הצארים וממשלות שרצו להנחיל חוק אכזר ושתלטן, ולתיאבונם לא היה כל גבול.
טרגדיות שנמשכו שנים רבות, הנאצים שהכניעו מדינות ומעצמות והעמידו את העולם כולו בסכנת קיום, תוך שימוש באמצעים הקשים מכל ובתאי גזים. למזלנו ולמזלו של העולם, דמוקרטיות אשר נכנסו, אם כי באיחור רב, שמו קץ לפשעים ולמשטרי הדיכוי, על כך חייבים אנו ויתר העולם את שחרורו וחירותו.

אחרית דבר

החלום מגולל את חיי הקיבוץ ונוגע לאווירה שם. הוא מספר את חלקו של המשק במצב הכלכלי בארץ והיחסים השוררים בין חברי הקיבוץ.
קדושת העבודה תופסת מקום נכבד בתודעת החברים. כולם מעריכים מאמצים אלה ונציגיהם משתתפים בסיום אירועים מרכזיים ובחגים.
החלום מצביע על גורלו של עם ישראל מאז ומתמיד. הסיפור מתרכז על אירועים שחלם עליהם כחלום הבלהות, האינקוויזיציה, גירוש ספרד ושריפת אנשים חיים וספרי קודש.
על זוועות מלחמת העולם השניה בה הנאצים-הגרמנים, רדפו את היהודים בשל היותם יהודים. הוליכו ילדים, נשים, גברים וטף בטורים ארוכים לתאי הגזים, במחנות ההשמדה אושוויץ, ברגן בלזן, דכאו ומחנות אחרים.
יכול היה גיא לחלום על היהדות מימי הפרעונים במצרים, רעמסס, תות ענך עמון, נבוכדנאצר, צלופחד ואחרים.
הם ניצלו הודות לתעוזתו של משה רבנו שהוציאם ברכוש גדול והביאם לארץ-ישראל. גם הפרק של המן הרשע החומיני של אז, הוא חלק מההיסטוריה היהודית שהיה לה רגעים קשים, זוועות ורדיפות. קורבנות של מיליונים שהלכו לטבח.
זהו סיפור על אומה שקמה על רגליה להיות אור לגויים. עם ישראל, בארצו החי בביטחון ובשלום ולא ייתן שימים, רדיפות וזוועות אלו ישובו לעולם.
החלום האחרון של גיא, הוא חלום "פורים". הסיפור נגמר בהפי-אנד, הכל טוב כשנגמר בטוב.
הילדים הרצים סביבו, שמחים ועליזים, מתיישבים על ידו ומשוחחים איתו. מתיידדים איתו. שיחה מלב אל לב על עתיד האומה.
הם מתכוננים אחרי ט"ו בשבט, ליום הפורים, העליז והשמח. מכינים את התחפושות כיד הדימיון הטובה, מסיכות, בגדים, כובעים ומשחקים. אבל, החג הוא לכולם, לקטנים ולגדולים. משלוחי מנות עם מגשים, צלחות וכלים מלאים בכל טוב, עוגות, דברי מאפה.

מן המטבח המצרי

לחם הארמון - עֵיש אֶל-סַרַאיה

פרוסות לחם דקות, רוויות בסירופ חום ומקושטות באישטה*.
כאן, הקצפת שלנו יכולה בהחלט למלא את מקום האישטה.
* אפשר להשתמש בכוס לבן בתוספת 4 כפות חלב, במקום השמנת החמוצה, אך התוצאה תהיה, כמובן, טובה יותר עם שמנת.

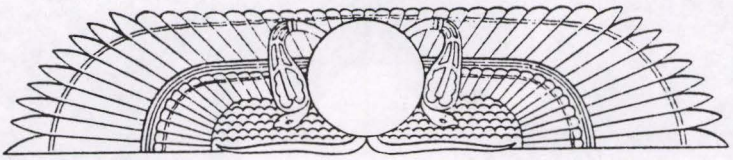

הסירופ

- ***5 כוסות סוכר***
- ***5 כוסות מים***
- ***2 כפות מיץ לימון***

להרתיח למשך כ-10 דקות, עד שמתחיל להיות רביק.

- ***5 כפות סוכר***
- ***1 כפית תמצית וניל***

להרתיח את 5 כפות הסוכר, בתוך סיר קטן, תוך כדי בחישה מהירה ומתמדת, עד שימס הסוכר ויקבל צבע חום של קראמל. להעביר את הסירופ החם מהסעיף הקודם לתוך הקראמל ולבחוש היטב. להוסיף את הוניל.

- ***כיכר לחם פרוס, כל פרוסה בעובי 1½ או 2 ס"מ***

להשתמש בלחם מלפני יום או יומיים, או לייבש מעט את הלחם הטרי בתנור בחום נמוך. אין לייבש יתר על המידה. להסיר את הקרומים מסביב לפרוסות הלחם, ולערוך שכבה אחת של פרוסות במחבת או בכלי רחב ככל האפשר.
לצקת מעל שכבה זו חלק מהסירופ הרותח, להרוות בו היטב את הלחם ולבשל על אש נמוכה עד שהלחם יספוג היטב את הסירופ. ללחוץ על פרוסות הלחם בעזרת כף, בכדי לסייע להן לספוג כמות של סירופ גדולה ככל האפשר, עד שתהיינה רוויות ממש.
להעביר את הפרוסות הרוויות לתוך צלחת-הגשה לחה (רטובה במעט מים) ולהמשיך עם שאר הפרוסות באותה צורה, עד שייגמר כל הסירופ. לקרר את הפרוסות הרוויות.

- ***1 כוס שמנת מתוקה***
- ***1 כף סוכר***

להקציף את השמנת המתוקה עם כף הסוכר ולקשט בה את הפרוסות הרוויות שהתקררו.

- ***50 גרם אגוזים, או פיסטוקים קצוצים***

אפשר להמשיך ולקשט במעט אגחים או פיסטוקים קצוצים.
הערה: אפשר, כמובן, להכין כמות קטנה יותר, אך יש לשמור על יחס הכמויות של הסירופ.

- ***75 גרם חמאה מרוככת***

לאחר 50 דקות אפיה בערך, כאשר רק תתחיל העוגה להשחים (ולאחר שהיא נראית יבשה וכבר ספגה את המרגרינה המבצבצת בין החיתוכים), להוציא לרגע מהתנור. למרוח עליה בזהירות את החמאה המרוככת, בצורה אחידה, ולהחזירה מיד לתנור לאפיה נוספת של כ-20-25 דקות, עד שתשחים ותקבל צבע אדמדם בהיר על כל שטחה (פנים העוגה יישאר תמיד רך, גם כאשר מבחוץ, למעלה ובתחתית, היא תשחים מאוד).

- ***סירופ חם מאוד (לעיל)***

להוציא את העוגה מהתנור ולצקת עליה **מיד** ובבת-אחת את הסירופ החם מאוד (אם הספיק הסירופ להתקרר יש להרתיחו שוב לפני שיוצקים אותו). שעה שהסירופ נספג, לחתוך שוב את העוגה לפי סימני החיתוכים שנתאחו בשעת האפייה. העוגה תספוג לאט לאט את כל הסירופ.

לאחר שהעוגה התקררה לגמרי, להוציא, בעזרת סכין שטוחה ובזהירות רבה, את הריבועים מהתבנית ולערכם בצלחת הגשה. למחרת יום האפייה העוגה נוטה פחות להתפורר.

לגיוון: לפני האפייה אפשר לקשט כל ריבוע בחצי שקד חלוט (מושרה במים רותחים ומקולף). אין זה הכרחי, אך זה מוסיף טעם וחגיגיות.

בית יוצאי מצרי

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפ

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

No. 14 ✕ Septembre 1997 GOSHEN ✕ p.o.Box 589 Haifa 31004 ✕ ISRAEL

Très chers Amis,

Au nom des Juifs d'Egypte de Haifa, nous vous souhaitons à tous en Israel et dans la Diaspora une bonne et heureuse année, pleine de bonne santé, longue vie et bonheur.

En tant que citoyens de l'Etat d'Israel, nous nous souhaitons que l'année prochaine nous assure le calme et la fin de toutes les activités terroristes ainsi que la solidarité et l'union du Peuple, le respect et la compréhension mutuels.

Encore une année s'est écoulée. D'aucun parmi nous ont voyagé de par le monde, cotoyé d'autres civilisations, d'autres coutumes. Mais ils étaient toujours avides de retourner vers la Mère Patrie.

Quant à nous, ici à Haifa, nous poursuivions nos activités, nos rencontres mensuelles avec conférences dans le but d'approfondir la connaissance et l'histoire de la Communauté Juive d'Egypte et d'autres sujets intéressants. Nous avons également organisé des fêtes ainsi que des excursions, malgré les difficultés de l'âge...

Et voila, le temps passe et déjà une nouvelle année s'ouvre devant nous avec tous nos espoirs.

A cette occasion nous vous adressons ainsi qu'à vos familles nos meilleurs voeux et souhaits.

Avner Assaèl

Maison des Juifs d'Egypte - Goshen

בית יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

גיליון מס' 15 ✕ תשרי תשנ"ט ✕ ספטמבר 1998 גושן ✕ ת.ד. 589 חיפה 31004

50 שנה לעצמאות מדינת ישראל

תש"ח - תשנ"ט

מתוכנ'תנו

22.3.1997 אספת חברי לכבוד פורים

7.5.1997 **מר שלמה ארנון**

הכרת אופי הפעולות אסטרולוגיה ומד לעברפולוגיה

10.6.1998 **טוביה גרוס, MA במדעי המדינה**

אדינת ישראל ברשו הדורות

24.9.1997 פרטחת שנת הפעילות 98/1997

עו"ד דניאל גושן "רשאים אביקור באלרים"

29.12.97 נשף חנוכה - סוף השנה

בגיליון זה

דבר היו"ר (עברית, צרפתית) / אלבנר עשהאל 1

מכתב תודה / עדיד דנשת גושן 3

מדינת ישראל בת חמישים / אלגרה מזרחי 4

הזמנה / אלברט בר-און 6

משפחה יהודית / אליקים א. שיינין 6

פרק חיים במצרים / בני אהרון 7

כנס פעילי ה"הגנה" ההעפלה ותנועות הנוער במצרים 9

מצרים והציונות / ד"ר אברהם אטלון 10

מפגש 50 שנות ציונות / ישראל נלסון 17

ממשלות ישראל ומצרים לא מעוניינות לממש סעיף החזרת הרכוש היהודי מתוך אינטרסים ממשלתיים פרטיים / רו"ח ליאים אסרי-אישרי 18

ישיבת הנהלת ההתאחדות סניף תל-אביב / הדסי יעקבי 20

מכתב / אליקים א. שיינין 21

התפזרות יהדות מצרים / פרופ' יואל בייינין 25

מהמטבח המצרי / אלגרה מזרחי 26

שירים / אסתר ויבשת-אוסרי ז"ל 27

שיר / רחלי אנשה 32

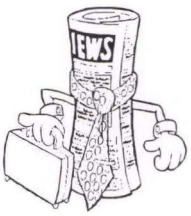

דפוס מיכאל לחמן בע"מ

פבזנר 62 חיפה, טל 8641706, פקס 8667327

הפצה: **גילברט בר-און**

תבר' ועד ההתאחדות בת'פה:

אבנר עשהאל - יו"ר, **גילברט בר-און** - סגן יו"ר, **אסתר בר-און** - מזכירה

יוסף מזרחי - גזבר, **ד"ר יחזקאל פירון** - מבקר

אלגרה מזרחי - חברת מזכירות, **נלסון ישראל** - חבר מזכירות

דבר היו"ר

אם תרצו אין זו אגדה... - כך אמר בנימין זאב הרצל, והוא אכן צדק.

השנה אנו חוגגים חמישים שנה למדינת ישראל.

אנו שמחים וגאים להשתייך לדור זה של מייסדים שהגיע הנה ונלחם, התאמץ, עבד קשה והקים את המדינה. היה זה חלום שהתגשם. הרבה נפלו בדרך.

אמנם עשינו שלום עם מצרים וירדן, שתי שכנותינו החשובות - אבל לצערנו, עדיין התותחים רועמים ומאבק הדמים טרם הסתיים.

כולנו תקווה שבעזרת השם, בקרוב יבוא היום ותימצא הנוסחה הגואלת גם עם הפלשתינאים, הסורים והלבנונים וישכון שלום בארצנו ובאזורנו.

רק חמישים שנה עברו והעובדות מדברות בעד עצמן.

האוכלוסייה שמנתה אז 600,000 נפש, מונה היום כשישה מיליון.

החקלאות, התעשייה, הרפואה והכלכלה התקדמו בצעדי ענק. בשטחי המדע, הטכנולוגיה והמחשבים, אנו משמשים אור לגויים.

אני בטוח שהצעירים של היום והדורות הבאים ימשיכו את הדרך ויהיה טוב לכולם.

השתתפנו השנה בכנסים מעניינים שונים:

- ב"גן הלוטוס" התקיים מפגש שאורגן על ידי גב' לבנה זמיר יו"ר האגודה לידידות ישראל- מצרים.
- במפגש חגיגי שאורגן בבנק לאומי תל-אביב ע"י מר א. ספושדו נשיא לשכת המסחר ישראל-מצרים לרגל סיום תפקידו של סגן השגריר המצרי בישראל וחזרתו לארצו.
- במפגש מרגש ומוצלח של פעילי ההגנה עם יוצאי תנועות הנוער שנערך ב"יד טבנקין".

אנו שמחים להביא לידיעתכם שהנשף המסורתי-השנתי שלנו ייערך השנה בתאריך 31 לאוגוסט 1998 ב"אולמי כרמל" בחיפה, שיעמוד בסימן חמישים שנות המדינה. אנא התכוננו והזמינו את הכרטיסים מראש מהפעילים.

אחרון חביב.. לקראת החגים המתקרבים, אנו מאחלים לכולנו חג שמח ושנה טובה, חג אהבה, שגשוג והבנה בין כל חלקי העם, הרבה בריאות ושלום.

תבלה שנה וקללותיה - תחל שנה וברכותיה

אפרים משהאל

Tres chers, Amis

"SI VOUS LE VOUDREZ CE N'EST PAS UNE LEGENDE..."

A dit Theodor Herzl – et il a eu raison

Cette année nous celebrons le cinquantenaire de l'etat d"Israel. Nous sommes fiers et heureux d'appartenir a cette generation de fondateurs qui est venu ici, a lutte de toutes ses forces, a travaille dur et a cree le pays.
C'etait un rêve et nous l'avons realise.
Plusieurs sont tombés en route...
Certes, nous avons fait la paix avec l'Egypte et la Jordanie, nos deux voisins importants. Mais malheureusement les canons continuent a tirer et les combats sanglants ne s'arrètent pas. Nous esperons tous, qu'avec l'aide de dieu, le jour ne tradera pas ou un modus vivendi sera conclu avec les Palestiniens, les Syriens et les Libanais et la paix regnera alors dans notre pays et dans toute la Region.
Cinquante ans seulement se sont écoules et les faits sont là. La population qui comptait alors 600,000 personnes ateint aujord'hui 6 millions. L'agriculture, l'industrie, la medecine et l'economie ont fait des pas de géants. Dans le domaine de la science, la technologie et les ordinateurs, nous servons de modèles à plusieurs.
Je n'ai aucun doute que les jeunes d'aujourd'hui et les générations futures continuerons dans cette voie pour le bien de tous.

Nous avons participe cette annee à plusieurs rencontres intéressantes:
Dans les salons du "Gan Halotus" Petah-Tikva à la reunion organisee pas **Mme. Levana Zamir**, presidente de l'association pour l'amitie entre Israel et l'Egypte.
A l'auditorium de la banque leumi à Tel-Aviv à la reception solenelle organisee par **Mr. Albert Papouchado**, President de la chambre de commerce Israel-Egypte, en l'honneur du ministre plenipotentiaire qui retourne en Egypte, a la fin de ses fonctions dans notre pays.
A Yad Tabenkin à la reunion tres intéressante des véterans de la Hagana et les membres des mouvements de jeunesse Juive d'Alexandrie et du Caire.

Nous sommes heureux de vous informer que notre Bal aura lieu cette année le 31.12.1998 au "Oulamei Carmel" à Haifa sous le signe des 50 ans de l'Etat d'Israel. Donc preparez vous et reservez vos billets à l'avance.

A l'occasion des fêtes qui s'approchent nous vous souhaitons à tous nos meilleurs voeux et souhaits de Bonne Année, Bonne Sante et surtout l'entente cordiale entre nous tous.

Hag Sameah

Avner Assael

דניאל גושן, משרד עורכי דין ונוטריון
DANIEL GOSHEN, LAW OFFICE & NOTARY

דניאל גושן, עורך דין. מוס. משפ. ונוטריון
אביתר גושן, עורך דין. מוס. משפט.
דורון גושן, עורך דין, בוג. משפ.
טל יצחק, עורכת דין. בוג. משפ.
אורן ארבל, עורך דין. בוג. משפ.

DANIEL GOSHEN, Advocate (M.Jur). Notary
EVYATAR GOSHEN, Advocate (LLM)
DORON GOSHEN, Advocate (LLB)
TAL ITZHAK, Advocate (LLB)
OREN ARBEL, Advocate (LLB)

23 בספטמבר 1997

ג/164

לכבוד
מר אבנר עשהאל
רח' הראל 2,
חיפה.

לידידי אבנר וז"ילבר,

קראתי בענין רב את הגיליון מס. 14 של כתב העת "גושן" שנתת לי בפגישתנו ביום ה- 21 דנא.

ברצוני להביע לכם הערכה מיוחדת לתכנה הרב גוני והמענין של החוברת. מענינים המאמרים על "קדושי קהיר", על "קהילת היהודים במצרים" של ליבש מישורי, ובאופן מיוחד וראויה לשבח רשימתו של ראובן קשאני על "יציאת מצרים השניה" המכיל פרטים אינפורמטיביים חשובים על הרכב האוכלוסיה בארץ היאור.

תבואו על הברכה בעמלכם זה.

ברכות לשנה החדשה התשנ"ח (שנת 5758 לבריאת העולם).

בהערכה ובידידות כנה

דניאל גושן

רסט.251

חיפה, רח' חסן שוקרי 8 מיקוד: 33111
חיפה, ת.ד. 4700 מיקוד: 31046
טל: 04-8629678, 04-8623096
פקס: 04-8679760

Haifa. 8 Hasan Shoukry St. 33111
P.O.B. 4700 Haifa. 31046
Tel: 04-8629678, 04-8623096
Fax: 04-8679760

מדינת ישראל בת חמישים

✿

מדינת ישראל בת חמישים
כולם כולם חוגגים וצוהלים
ומאחלים למולדת צעירת האביבים
לקראת שנותיה החמישים
שלום בטוח והישגים.

✿

מדינה קמה
תוהו ובוהו והמולה
אויבים בשער, יש מלחמה.
לצה"ל קורבנות רבים
אבל עצמאות יש, וחוגגים.

✿

"פודיקונטרול" ומעברה,
בין בנין ועליה,
הסתדרות וממשלה,
המדינה עוד בראשיתה
ונאבקת על עצמאותה.

✿

לעצמאות ומגילה
כנסת ותחיקה
לבחירות ושרים,
ויכוחים על תקציבים
צמצומים וקיצוצים.

✿

ובתום שני עשורים,
מלחמת ששת הימים
עם ניצחון של צה"ל על האויבים
וגבולות הורחבו בכל הכיוונים,
מהחרמון ועד המיצרים.

✿

מדינה שמחה
עם צוהל,
אבוקה דולקת

לכבוד עוד יום הולדת
למרות שהסכנה עדיין אורבת.

✿

ולאחר חמש שנים
שוב מלחמה – מלחמת יום הכיפורים
ושוב צה"ל ידו על העליונה.
המדינה ניצלה,
אך קורבנות לרוב יש לה.

✿

מלחמה רודפת מלחמה
ולפתע מדרום שלום בא,
אבל מצפון צמחה הרעה
ומלבנון המלחמה,
ושוב קורבנות לרוב יש לה.

✿

מלחמה רודפת מלחמה
ולפתע מדרום שלום בא,
אבל מצפון צמחה הרעה
ומלבנון המלחמה,
ושוב קורבנות למדינה.

✿

אור שלם
היא עיר השלום
ומאבקים עליה רבים
משכנינו הערבים,
אבל על בירתנו אנו לא מוותרים.

✿

מתי הו מתי, אלוהים שלי,
תשלח מלאכי שלום
לארצי ולעמי
ואז יפרחו הפרחים
במדינה צעירת האביבים.

אלגרה מזרחי

עריכה לשונית: מרים שטיין-גרוסמן

دعـــوة - INVITATION - הזמנה

The Israel Egypt Chamber of Industry & Commerce

Cordially invite you to a reception in honor of

H.E. Mohamed El Orabi

On the completion of his mission as Minister Plenipotentiary and Deputy Ambassador of the Arab Republic of Egypt in Israel. The reception will take place on Tuesday 14th July 1998, at the Bank Leumi le Israel Auditorium 35 Yehuda Halevy st., Tel Aviv, at 11:30 a.m.

Following the reception lunch will be served

A.M. Papouchado
Chairman

(Regrets only)
Tel. 03-9563528

bank leumi בנק לאומי באדיבות

Morceaux Choisis
D'un roman autobiagraphique en Francais:
Une Famille Juive (pas imprime)
Et traduits de l'Hebreu d'un roman Historoique (en edition)

"La Seconde Sortie D'Egypte"

Par Eliadim M. Sheinin

Prologue

Je dedie ce modeste manuscrit aux jeunes heros qui, en mourant, nous ont offert une patrie sur un plateau de sang. D'abord a ceux qui sont morts avant notre naissance sans avoir vu l'arbre qu'ils avaient plante et arrose de leur sang; a ceux qui ont defie la mort, a ceux qui amaient vivre mais n'ont pa vecu! Aux inconnus morts en mer ou en pays ennemi; aux jeunes en short kaki qui n'ont pas touche un rasoir; a ceux qui ont tout donne et n'on rien recu; aux combatants clandestins, aux parmakh, aux emigrants a Latroun, a la caravane des docteurs et infirmiers au mont Scopus, aux voluntaires de l'etranger le Mahal, aux soldats druses et Bedouins aux infirmiers morts en sauvant un blesse, aux parents des soldats morts, aux invalides qui auraient peut-etre prefere la mort a leur souffrance; aux generations d'orphelins qui iront apres leurs peres et seront toujours ici pour sauvegarder la capitale du monde enfin Unifie: Jerusalem.

פרק חיים במצרים

זה היה משהו כמו לפני יובל שנים.
עת חיה לה במצרים, קהילת "חווגיה" בורגנים,
יהודים טובים, צייתנים ושמרנים,
שהגיעו יאורה השתרשו, מחבלי עולם שונים.

סוחרים חנוונים, בכלכלה מעורבים,
בעלי מקצועות חופשיים, או בעיקר, פקידים טובים,
משוכנעים כולם, שמצרים אמיתיים המה,... ולמעשה
בבקשם דרכון לזהותם, קיבלו מהר Laissez Passer

קהילה מבוססת, בלי צל של ספק,
אמידה מכובדת, שופעת "סלמאלק",
החיה בנינוחות, ללא דאגה ושאיפות,
ואשר ילדיה, בגן, ב"מטרנל", כבר שלטו בשש שפות.

היו ששרדו מימי מלך עבאס,
היו שברכו זה את זה בבוקר "קלימרסס"
היו ספניולים, משללה עם סיפורי גבורה,
על כיצד ערקו מצבא טורקי "וודרדו דעין הרע".

היו חלבים עם ארשת Pince Sans Rire ודיבור המתנגן,
התוקעים בכל משפט "עיב אל שום", הומור בריא ומרענן,
ואפילו אשכנזים, מרבה הפלא, איך נחתו כאן בארץ ערב,
נדמה המסכנים, סבלו הם מתסביך עדות מערב.

אך היו גם המצרים, "הבלדי" המתבוללים בלי ריסון,
אשר העיפו טרבושם, בשומעם אום קלטום,
וכן צפון אפריקנים, איטלקים, בליל מוצא, מי יזכור,
ורק שאלת "אבן מין" והיגעת למקור.

כך חיה לה הקהילה, כנטע זר, אך בטוח כלשהו,
בארץ שטופת שמש, רוגעת, אך רוחשת משהו,
אך לא הטרידנו במיוחד זהותנו, או חיפוש עברנו,
הרי ממילה Nos Ancetres Les Gaulois הבטיחונו בבית ספרנו.

חיי המשפחה בלי TV לא היה כל כך איום,
ממילא לבסוף, פסוקו של אבא היה פסוקו של יום,
האמהות טרחו ימים כלילות, בהכנת "מננות, פסטלידים,
יש לזכור שבאותם ימים טרם המציאו קולסטרול וגליצרידים.

בערבים, אם לא הלכן לסינמה עם Attractions
הלכו קלפים, הוגשה ריבם, מים קרים, וקראו זאת 'Receptions'
דיברו כולם על כולם מי אמר מה ומי לא קונבנציונלי,
ואיזה Chef Rayon Chez Cicurel שידוך נאה ופוטנציאלי.

וכך זרמו להם לאיטם החיים הנינוחים, בלי מתחים,
בטוחים כולם שכך יהיה לעד, לנצח נצחים,
אידיאל החברה היה קריירה בחיק הקהילה,
כי כך היה וכך יהיה Certainement לדורות "אינשאללה"

עד שפתאום, איזה יום בהיר,
צץ ומופיע איזה חלוץ ו"עפריט" צעיר,
אשר במהרה הופך הוא לנו, סמל למרד נעורים,
ואיתו גם מתהפכים המעיים להורים.

רעש, מהומה, חולצה כחולה ומהומה רבה,
כי אז נהיר שנשנה פני הדור אדרבא ואדרבא,
ואז נרקמים המאווים, נרכשים הערכים, ללא בקש מאיש אישור,
ומי אם לא אנחנו Ferons se Lever le Jour.

והתנועות מגוונות הן, עם הבדלי נואנסים, סגנון ושאיפה.
כזרמים השונים בארץ ישראל, ולפי רוח אותה תקופה,
היו אנשי החלוץ, דרור, הבונים, שחינכו לקיבוץ, להגשמה,
וכך השומר הצעיר אשר צרפו גם מרקם לנין "יה חסרה" למשימה.

היו גם בני עקיבא אשר הקדישו מקום נכבד בחבורה,
לאותם הערכים, בעזרת השם, של עבודה וגם תורה,
אך מעל הכל, חשבו כולם על הגשמה, ועל חרות,
וכי אז מי צריך Laissez Passer כי אז מספיק גם Feuille de Route.

היו גם המנהיגים, בהחלוץ מעולם הצאן Mouton על שום מה,
בהשומר עם יערי וחזן, גם רלף וטוטו באותה נשימה,
אבל בבני עקיבא, בנוסף להשגחה גם קצת על נס,
היה המנהיג המזוהה כמו בשב"כ רק ארשי תיבות - VS.

וכך באווירה מחשמלת זו, בשלהי שנות הארבעים,
מחליטה תנועת הבחורים להיות גורם באירועים,
וכמה מדהימה, בדיעבד, המחשבה,
כיצד בני עשרה ראו עצמם שליחים שנרתמו להוביל רבבות יהודים לארץ מבטחים.

כי אז אורגנה יציאת מצרים, מלאכת מחשבת, עם שמירת איזון עדין,
בין מחתרת מכוונת ומחנכת ופעילות באור יום, בהסעת רבבות כדין,
עם מכירת חבילות תיור ליהודים לנפולי או סיור במונפרנס,
כאשר היעד הסופי, ארץ מכורה, דרך Grand Camp d Arrenas.

וכך פעלו חבורות הנוער הנפלאות, מלאות המרץ
המוכנות בכל עת לפקודה, גם לעמוד בפרץ,
חדורות בערכים, בכל נפשם ומאודם להגשמת הציונות,
כך פשוט, בלי מרכאות, נטו, ללא עיוות.

וכיום, חמישים שנה אחרי, מול תמונות וזכרונות, משתאים על ימי הנעורים
מי עם כרס מרשימה, מקריח, קצת מדדים, מציצים על אותם ימי מעש אדירים,
אותה תקופה סוערת, אשר מעין מפץ גדול, היתוותה זהותנו, הווייתנו,
והטביעה הערכים כחוט שני, בלב כולנו, כמעט אמרתי סלע קיומנו.

לכל החברים באשר הם, תחזקנה ידינו... עד מאה ועשרים!!!

מאת *בני אהרון*

במעמד... מפגש לפעילי ההגנה ותנועות הנוער, לרגל חמישים למדינה,
שנערך ב"יד טבנקין" ב-11.6.98

מפגש פעילי ההגנה ותנועות הנוער שהתקיים ב-11.6.98 ב"יד טבנקין"

קומץ חברים פעילים יוצאי מצרים, בראשות יוסי גוסו, ארגנו לכבוד יובל **החמישים של המדינה** כנס רב משתתפים, כ-600 חברים וחברות כל-כך שמחו להיפגש, לראות האחד את השני, לטפוח על השכם, להסתכל ולבדוק מי הזדקן יותר, מי זה ומי זו, מה את/אתה עושה, כמה נכדים יש... וכו'.

מעל הכל אנו מבקשים **בעלוננו "גושן"**

לברך את הוסדה המארגנת
על יוזמתה הברוכה,
על הארגון למופת
ומודים להם
שנתנו לנו
סרה כל-כך מהנה!
תודה!

ההגנה

משרד החינוך
התרבות והספורט
מרכז ההסברה

כנס פעילי ה"הגנה" ההעפלה ותנועות הנוער במצרים

יד טבנקין - רמת אפעל

(ראו מפה בגב הכרטיס)

יום ה' 11 יוני 1998, שעה 17:00

בתכנית:

17:00-18:30	רישום - מפגש חברים - כיבוד
18:30-19:00	דברי פתיחה ברכת יו"ר ארגון חברי ההגנה אלוף מיל' אהרון דורון
19:00-20:45	מעמד יזכור סקירות ומחקרים
20:45-21:30	תכנית אמנותית מופע אור-קולי היסטורי

פיזור

הזמנה לזוג

מצרים והציונות

ד"ר אברהם אטלן

בימים אלה, כאשר הסכם השלום שעליו חתמו ישראל ומצרים לפני כעשרים שנה לא הניב את הפירות המקוות, וכאשר עמדת מצרים הקשוחה כלפי ישראל ותמיכתה בימינו אלה בכוחות השואפים להצר את צעדי ישראל בהתיישבות ובמדיניות חוץ ובזירה הפלשתינית, טוב להשקיף אחורה ולהזכיר את עמדות מצרים כלפי הציונות, התנועה הלאומית היהודית מראשית המאה העשרים. הקטע הבא הינו חלק מסקירה שנרשמה על פעילות היהודים במצרים מתחילת המאה העשרים. בחרנו לשיח על המצרים והציונות.

בשנת 1917 הגיבה העיתונות המצרית בחיוב על הצהרת בלפור, שהכירה בזכות העם היהודי להקים בית לאומי־יהודי בארץ ישראל. שני העיתונים החשובים "אלמוקטם" ו"אלאהראם" פירסמו מאמרי שבח להצהרה.

ב־1918 יום השנה הראשון של הצהרת בלפור נחוג בפני קהל יהודי רב באלכסנדריה בהשתתפות ראש הממשלה זיור פשה ומושל העיר. בתום האסיפה עברה תהלוכה גדולה ברחובות העיר ובראשה התנופף הדגל הציוני הכחול לבן וחברי מכבי במדיהם ועמם הצופים היהודים. הקהל המצרי הריע להם: "יחי היהודים". עוד שנים רבות אחרי כן חגגו קהילות ישראל בערים שונות – בקהיר, באלכסנדריה, בטנטה ועוד את הצהרת בלפור.

המנהיג הלאומי סעד זגלול תמך ברעיון הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל וראה בכך טובה שתצמח לארצו. עמו במפלגה היו באותה הדעה מוצטפא אנחאס המוסלמי והקופטי מכרם עביד.

אולם בסוף שנות השלושים קמו זרמים קיצוניים שונאי זרים ויהודים בדמות מצר אלפתאת ואחים המוסלמים ואסרו מלחמת חורמה נגד הציונות.

בימי מלחמת העולם השניה, בראשית שנות הארבעים, כאשר פנתה מצרים אל הרעיון הפנערבי בבקשה לעמוד בראש האיחוד הערבי־האיסלמי, התחולל קרע כפול: האחד בין היהודים והערבים, והשני בקרב היהודים עצמם. מעתה נראתה הציונות בעיני המדינאים הערביים במצרים כסותרת את המאווים הערביים והם יצאו חוצץ נגדה. הפליגו עשרות מפלגות קיצוניות שמנינו האחים המוסלמים ומצר אלפתאת.

חסידי היהודים והציונות ברחוב המצרי היו יוצאי דופן והצטיינו בהרבה אומץ לב ויושר בינתי, כגון אסמעיל צדקי פשה והפילוסוף טה חסין.

בשנות מלחמת העולם השניה, כאשר התנועה הלאומית המצרית הגבירה את מאבקה נגד הבריטים נמצאו חוגים מצריים שהביטו בהתפעלות למאבק הישוב העברי בארץ ישראל נגד הקיסרות הבריטית. לכן, כאשר שני חברי המחתרת היהודית – אליהו חכים ואליהו בית־צורי הרגו את לורד מוין בחוצות קהיר, סטודנטים רבים באוניברסיטה המצרית הביעו התפעלות ואהדה. שני עורכי דין מצריים מן הדגולים קיבלו על עצמם להגן על הנאשמים ובעצם נאומיהם הפכו להיות נאומי סניגוריה לתנועה הציונית.

נכון שדבריהם לא יכלו למנוע את גזר דין המוות שנקבע בהשראת הבריטים ובמצותם עוד לפני שהחל המשפט.

הקופטים במצרים ראו את המגמה המוסלמית הקנאית שמקבלת הלאומיות המצרית ורבים מהם קיוו כי הציונות והקמת מדינה יהודית בארץ ישראל תגביל את סכנת הקנאות המוסלמית הסוחפת את האזור כולו.

כשהייתי סטודנט בפקולטה למשפטים המצרית בעיר אלכסנדריה, ישבתי יום אחד בשנת 1945 בספריה בעוד שהסטודנטים השביתו את הלימודים ויצאו בחוצות העיר בהפגנה רבתי נגד דרישות ארצות הברית להרשות עליית מאה אלף יהודים מניצולי השואה הנאצית באירופה. אחרי שעייפתי מעיון בספר המשפט, עלעלתי בעיתון הערבי שלפני. פתאום, מישהו דפק קלות על כתפי ואמר לי:

- اوعى يافندوصا منكم ..
- ص ايه دى
- فلسطين لا تزال موعودة للشعب اليهودى

שלא יקחו אותנו מהם.

כלומר אפס שמא מוצהרת עדה היהודי

זהו היתה תגובה כנה של סטודנט קופטי שחרד לגורל עדתו. אולם, בדרך כלל המנהיגות הקופטית נספחה לתורך הזרם הלאומני המצרי כדי להוכיח את נאמנותה למדינה הערבית המוסלמית.

ראוי להביא פה בלשונה המקורית – הצרפתית – הערכת דפלומט צרפתי בשנת 1943 על עמדת הקופטים במצרים:

"Parmi les Egyptiens, il règne une fermentation nationaliste, xénophobe, avec une forte part de fanatisme islamique. Le sentiment panarabe ne parvient pas à s'affranchir de ce caractère confessionnel. Il en résulte que les chrétiens orientaux, tout en étant de langue arabe, se sentent menacés par le progrès du panarabisme. Mais pour la plupart, ils considèrent d'avance le succès de ce mouvement comme certain; ils n'osent pas lutter contre le destin; et ils hurlent avec les loups dans l'espoir qu'on leur pardonnera tout de même de n'être pas musulmans s'ils se montrent arabissimes." (cité par Gudrun Kramer, Political participation of Jews in 20th century Egypt, Tel Aviv University, p Ministère des Affaires Etrangères (MTE) Guerre 1939-1945, Alger 1036; Moeneclay to de Benoist, 2.12.1943.)

האיבה לזרים וליהודים בכללם הגיעה לשיאה ולרמת מדיניות ממלכתית של מצרים בתקופת גמאל עבדל נאצר, שהוביל את ארצו למלחמות עקובות מדם נגד ישראל. באפילה זו ראוי להזכיר את ניצוץ האור שניצת לרגע קט בדמותו של הגנרל נגיב שהועמד לפרק זמן קצר בראש תנועת הקצינים.

נגיב גילה אהדה כנה לקהילה היהודית במצרים. כאשר שר הוקף שייח אלבכורי כינה בנאום שלו את היהודים חזירים; דרש ממנו נגיב לגשת לביתו של הרב הראשי חיים נחום אפנדי ולהתנצל בפניו. לאחר שאלבכורי הסתפק לעשות את הדבר בטלפון, חייב אותו נגיב לגשת בעצמו לבית הרב הראשי. הוא עשה זאת על אפו וחמתו. אולם, לאחר שסולק נגיב מהשלטון, חזר השייח לסורו ורדף את היהודים בקללות תחת עינו האוהדת של גמל עבדול נאצר.

תיפסק־נא החרמת תרבות יהודי המזרח
לרגל פרשת אורי אור ב"הארץ"

הנה סוף סוף מתפוצץ הפצע ופורצת ממנו המוגלה שהיתה אצורה בו עשרות בשנים. דווקא בימינו כאשר שפר במעט מצבם של ילדי יהודי המזרח ורב מספרם בקרב האקדמאים ובכלכלה, קצה נפשם של אלה שסולדים מכל דבר מזרחי אפילו בתוך עמם ויצאו לתת פומבי למה שהיה כמוס בלבם שנים כה רבות. וטוב שיפתח הפצע וטוב כי יוצאת המוגלה. מוטב כי ינוקה הפצע ויטוהר ויחובש בשמן ויסירו את שורשי המוגלה שהיתה בו. לא יועילו דברי התנצלות מפה אל החוץ שאינם יוצאים מלב דואב ומתחרט.

האם ההתנצלות שהשמיע בנתיבות ברק, מנהיג מפלגה, לפני שנה וח"כ אורי אור בפרוזדור הכנסת לבקשת סליחה על מאמר שיטנה שהתפרסם בראיון שנתן בעיתון "הארץ" לפני שבוע יטהרו את האווירה? וגם אם ינודה ויורחק משורות המפלגה, האם בזה הקיץ הקץ למורשת השיסוי של עדה על רעותה בישראל? לא ולא.

מה נעשה באלה שהטיחו בוץ ורפש במאמריהם וספריהם על אחיהם המזרחיים, וקולם לא עוד ישמע אבל דבריהם כתובים בספרים ובמאמרים שעוד נקראים ועל פיהם מחנכים? אלה הם גדולי הדור שקבעו כי דרושות כמה עשרות שנים עד שהמזרחיים יתקרבו לאחיהם ברמת תרבותם. אחד מהם ייצג אותנו במשפחת העמים ודיבר שם בלשון אנגלית מצוחצחת. השני הנהיג את צבאנו במערכות מהוללות. מי יוכל למחוק דברים שכתב סוציולוג גדול בשנות המדינה הראשונות שתיאר את המזרחיים כנתונים בתת רמה ושלמענם צריך להנהיג תוכנית לימודים מיוחדת לטיעוני טיפח? מי עוד יזכור או יכול לשכוח א דעותיו המפלגות של אחד, ק. קצנלסון בספרו "המהפכה האשכנזית" בגנות היהודים המזרחיים? מי יזכור מאמר גדול שפירסם אחד יעקב, בנו של מי שהיה שר חוץ ואף ראש ממשל בשבועון "העולם הזה" ששם תאר מורשת אחיו המזרחיים כתת תרבות ואותם כמי שלא תרמו כמעט דבר למורשת ישראל? מי ימחה מאמר שפירסם עיתונאי מהולל ב"הארץ" לפני למעלה מעשר שנשים וכתב שם כי לא היה רוצה שילדיו ידברו עברית במבטא "מזרחי". מי מוכן למחול לאותו עיתונאי שקולו נשמע עוד בתוכניות "הפופו" הרועשות, אשר בעיתון יומי כינה את אחיו המזרחיים "בבונים".

אם בימינו קמה מהומה על אחד המוהיקנים שונאי-המזרח האמיצים, הרי זה מפני שגדל והתעצם מספרם וכוחם של בני המזרחיים בישראל שלא עוד ישמעו דברי נאצה והחרפה עדתיים ויחרישו. על כן, כתגובה להשמצת קהילות בני המזרח, קמה תנועת ש"ס ואיגדה בתוכה אנשי תורה שהיו מופלים לרעה על ידי אחיהם האשכנזים. כשנוסדו בעבר תנועת תמ"י ואחרי ש"ס, כונו בתואר גנאי של תנועות עדתיות. לעומת זה כאשר התארגנו במפלגה אזרחים שעלו מברית המועצות, לא היה הדבר הזה לגנאי בקרב הציבור הישראלי ולא נקראה רשימתם רשימה עדתית.

את המהומה הרבה אחרי מאמר אורי אור עושים בעיקר מנהיגי המפלגות, מוסדות ההסתדרות והרשויות המקומיות. הם המגיבים בחריפות כדי לשמור על נכסיהם האלקטורליים לימי הדין הבאים. אבל אם יסתפקו בדברי גנאי חולפים, ברור שלא יוסר שורש הנגע שחדר עמוק בתרבות ובהלכי החיים. שורשים אלה בחברתנו הניבו רוש ולענה שקנו שביתה עד כי היו לחלק מחיינו ומהלך מחשבתנו. נמנה להלן מספר תוצאות חמורות שהביאו עלינו אנשי הצמרת התרבותית בעשרות השנים האחרונות.

ידוע שבתחילת המאה ישב ועד הלשון העברית על המדרכה, וקבע דרכי מבטא עיצורים בעייתיים שלא היו קיימים בשפת ארצות אירופה שמשם באו האשכנזים. חברים אלה אנשי אמת היו ואת טובת עמם ושפתם דרשו. באו ללמד את העם כיצד להגות את העיצורים הגרוניים: א', ה', ח', ע'.

כמו-כן לימדו כיצד להגות ט' וק'. אולם, המורים ויתר אנשי החינוך והמנהיגות התרבותית לא קיימו את הכללים האלה. לא בלבד שהם המשיכו בדרך מבטאם הנלוזה אלא השימו עצמם מחנכים לדרדקים ולגדולים ולמדו את פיהם להשחית את מבטאם וללכת אחרי הבל מבטא הקלוקל שהיה בפיהם. דורות אלה שקמו לאורי אור הליכות פסולות נתנו מורים, קריינים, שחקנים, זמרים, פירסומאים, פרופסורים וחברי כנסת ומפלגות שנחשבו לאנשי יוקרה. הם השמיעו את מבטאם שנחשב לרצוי וטוב וביישו את אלה שהחזיקו במבטא העברי הנכון והוסיפו לו את שם התואר "מזרחי" ולמבטאם הקלוקל קראו "ישראל, צבר". ילדי הגן ותלמידי בית-הספר, שבבית הוריהם עוד שמעו את המבטא העברי הנכון עמדו נבוכים לבחור בין מבטא הוריהם ומבטא מוריהם וחבריהם. תחת הלחץ החברתי כי רב, בחרו במבטא המתקרא ישראלי והחרימו את מזרחי שיוחס לתת-חברה הישראלית.

נישואי התערובת שנכרתו בין ספרדים ואשכנזים לא תרמו לקירוב המשפחה למורשת העברית ולהכרת תרבות המזרח והמערב. הם לא הביאו לשמירה על גווניהם התרבותיים של שני בני הזוג. הצד המזרחי נטה להרגיל את ילדיו לסגנון הדיבור "המערבי". שני ההורים ששו לשמוע את ילדיהם לומדים לדבר עברית במבטא "האשכנזי" ולא "המזרחי".

המוסיקה בסגנון המזרח שהלכה ונפוצה בקרב העם נלחמה שנים רבות על מקומה בכלי התקשורת הממלכתית, היא נאבקה מחוץ להם עד שכבשה את מקומה ברדיו ובטלויזיה. אולם, אם סגנון המוסיקה קרוב לצלילים המזרחיים, הרי במלל דבקו רוב הזמרים במבטא הקלוקל וחשבו כי בכך הם קונים ביתר שאת את עולמים על קשרי הבימה. אותם אנשי זמר שהחלו את דרכם בהשמיעם מבטא נכון, בעלותם לגדולה, זנחו את מבטא האמת וילכו אחרי הבל המבטא הקלוקל ויהבלו. ברדיו ובטלויזיה מעלים כממצאים ארכיאולוגיים את זכרם של משה חובב, ראומה אלדר ועמיקם גורביץ' ברשות השידור ואת שושנה דמרי בשירתה. תיחתם קם דור שאינו רוצה לשמוע או להשמיע את מבטא שפת האמת.

המצב לא יתוקן על ידי הדחה הפגנתית של אורי אור או הדומים לו. חרטת אמת פירושה לנטוש את דרך ההטעייה ולדבוק בדרך האמת, לתקן את השקפתנו התרבותית. יפסיקו לשנן ולומר ולכתוב כי תרבות ישראל תרבות מערבית היא. יפסיקו לשנן או לרמוז כי יהודי המזרח לא הביאו עמם שום מורשה עברית ויהודית בעלת ערך. ההתפתחות המדעית העצומה שידענו בדורנו אינה מצדיקה את האמירה הריקה כי המדע הינו נכס "מערבי" וכי בהיותנו אוהבי מדע, הרינו בני תרבות מערבית. המדע שייך לכל מי שירצה ללמדו וליישמו, בין שיהא זה בארצות הברית, בקנדה, בצרפת או ביפן, בסין, במצרים, באפריקה או בישראל.

שירת המתחרטים יכולה להלך לפנינו בטור גדול. אולם מעשים בדרך חדשה תכפר במעט על חטאת העבר. בתחום הלשון, יש לדבוק בה ובמאפייניה שבלעדיהם אין בפינו לשון עברית שקמה לתחייה כי אם איזה לשון שנוסדה על אדני העברית ושהולכת לקראת יצירת שפה אחרת.

לפני שנים רבות קמו קומץ אנשי אמת במשרד החינוך והתרבות וביקשו לעשות מעשה, לשפר ולהנהיג במבטא התיקני הלכה למעשה בבתי-הספר. אולם, התוכנית נכשלה והוזנחה משום שלא היתה מלווה בהשקפה נכונה של תרבות ישראל. אפשר שבימים אלה, הציבור בשל לקיים את המהפכה הלשונית והתרבותית בכלל שתשוב ותידבק ביסודות המזרחיים ששמרו למעלה ממחצית היישוב היהודי ותעשה אותם לנכס לאומי בסנתזה עם מורשת יתר קהילות ישראל.

התגובה הנכונה לשערוריית אורי אור צריכה להיות חשבון נפש ועשיית אמת בחברה הישראלית בכלל ובמערכת החינוך ובתיקשורת בפרט כדי להחזיר ליושנה עטרת המבטא ומורשת ישראל. על עם ישראל לזכור כי הוא עשוי עדות וקהילות שכל אחת מביעה תרומתה לפסיפס האדיר של תרבות עמנו ומורשתו.

ממשלות ישראל ומצרים לא מעוניינות לממש סעיף החזרת הרכוש היהודי מתוך אינטרסים ממשלתיים ופוליטיים

מאת: **רו"ח ליביש מסרי-מישורי - יו"ר התאחדות יוצאי מצרים בישראל**

יהדות מצרים השקטה החליטה להרים קולה וראשה ולדרוש את זכויותיה. יהודי מצרים הצטיינו מאז ומתמיד בתרומתם הרבה בהקמת המדינה בבניית המערכות הכלכליות, החברתיות והתרבותיות שלה. בדרכה המיוחדת מעולם לא יצאה יהדות זו בקולניות רעשנית או בהפגנות לדרוש את המגיע לה, יהדות זו נקלטה בשקט ובענווה בכל מערכות החברה והכלכלה והתרבות, יהדות שהצטיינה באנשיה האינטלקטואליים, רופאים, מהנדסים, עורכי-דין, רואי-חשבון, במאים, סופרים, פרופסורים, אנשי רוח, אנשי ביטחון וצבא ואנשי כלכלה בכירים.
ואולי בגלל היותה יהדות ענווה וצנועה לא שמעו עליה די, ולא קיבלה את הראוי לה מהמימסד. ואולי דרכה התרבותית היתה בעוכריה.

לפני 21 שנה הגיע הנשיא **אנואר סאדאת** לישראל, ולמחרת נאם בכנסת בירושלים. שנה לאחר-מכן נחתם הסכם השלום עם מצרים, מצרים הגדולה בשכנות ישראל, יודעת מה רבה היתה תרומת יהודי מצרים למדינתם. יהודי מצרים השתלבו במערכות החברה, הכלכלה והתרבות, הם היו מקור לחיקוי, להערכה ולקנאה על ידי החברה המצרית, מאז עזבו יהודי מצרים את אדמתה ועלו לישראל, לא התמלא החלל הגדול שנפער מאז עזיבת היהודים את מצרים.

הקהילה היהודית מנתה כ-90,000 איש, מתוכם בקהיר כ-45,000 יהודים, ובאלכסנדריה כ-35,000 איש. היתר בערים אחרות. כיום חיים במצרים פחות ממאה יהודים, זקנים אשר מצבם הכלכלי קשה, משמרים את האתרים הקדושים כמו בתי-כנסת ובתי-עלמין יהודיים, ספרי תורה ונכסי הקהילה היהודית.

קהילה זו ידעה ימי זוהר וגדולה, היהודים היו מעורים בחיים הפוליטיים, כלכליים, בתי-הכנסת ידעו ימים של פאר ושמחה, המונים גדשו את אולמות ההיכלים בימי חג ומועד, הרבנים הראשיים - **חיים נחום אפנדי** בקהיר, **הרב פראטו** באלכסנדריה ואחריו **הרב משה ונטורה** היו הדמויות הבולטות והרוחניות באותם ימים, היו בעלי ידע-רב בתורה ובדינים ובשפות רבות. יש לציין כי הממשל במצרים התייחס בכבוד לרבנים עד לגירושו של **הרב ד"ר משה ונטורה** בגלל סירובו הפסקני לצאת בהצהרה נגד הציונות. אישים יהודיים בוטים אשר היו מעורים בחיים הפוליטיים והכלכלים כגון - **קטאוי פשה**, שכיהן כשר האוצר בימי המלך פארוק, **משפחת דה מנשה, משפחת אגיון, דורה, טויל, משפחת עדה** - קריה שלמה נקראה על שמה, **ואנה, עובדיה סאלם, ענתבי, סיקורל, מיפאנו** ועוד רבים אחרים.

הרכוש הקהילתי עדיין עומד על תילו, ספרי התורה והנכסים הקהילתיים חייבים להגיע לארץ ישראל ולשמרם בבתי-כנסת בארץ. כמו-כן רכוש יהודי רב נותר על אדמת מצרים. וזכותם של יהודי מצרים להתדיין עם רשויות השלטון המצרי ולקבל את הפיצוי המגיע להם.

יהודי מצרים היו המשענת לישוב היהודי בארץ ישראל ערב קום המדינה, סיוע רב ותמיכה רבה הושיטו יהודי מצרים להקמת המדינה ולתנועה הציונית. הם היו משענת ושותף בפעילות היהודית והציונית, הפעילות היתה עניפה ואינטנסיבית. הבריגדה היהודית מצאה בנו מרכז להישען עליו, הצנחנים **חנה סנש, חביבה רייך, אנציו סירני** הגיעו למצרים, התארחו במועדונים היהודיים עוד לפני מבצע הנחיתה שלהם באירופה בשנת 1942.

התזמורת הפילהרמונית הגיעה מישראל והופיעה באולם אלהמברה שבאלכסנדריה, רבבות יהודים גדשו את האולם.

מתוך יהדות מצרים יצאו בניה להקריב את חייהם למען המדינה, אנשי הפרשה, **אלי כהן**, ועוד רבים וטובים עלומי-שם, קהילת יהודי מצרים היתה פעילה ותוססת, היא פעלה בגלוי, הוקמו תנועות נוער ציוניות,

הציונות היתה רישמית והיינו שותפים פעילים ונאמנים לישוב היהודי בארץ ישראל. רבים מבניה עלו לארץ עם קום המדינה והצטרפו לקיבוצים ולבניית הארץ. השליחים מארץ ישראל הגיעו למצרים ופעלו בגלוי למען התנועה הציונית כמו: **רפאל קרנאטי, עברי, אבנר, יוסף ליכט, עקיבא איגר, משה בן-אשר** ועוד.

חוזה השלום עם מצרים הפיח פתח לתקווה בלב יהודי מצרים, סיכויים מוחשיים לקבלת הפיצויים על הרכוש הנטוש במצרים. פניות רבות נעשו על ידי ראשי התאחדות יוצאי מצרים, כנסים וימי עיון בנושא הרכוש הנטוש במצרים אורגנו על ידי התאחדות עולי מצרים בישראל. ממשלת ישראל נתנה התחייבותה שהנושא יועלה לדיון בין הצדדים במשא-ומתן על חוזה השלום, אך יש חשש שממשלות ישראל ומצרים לא מעוניינות לממש סעיף זה ולקזז זכויות ותביעות אלה עם האינטרסים הממשלתיים.

אפשר לסווג תביעות אלה כדלקמן: תביעות קהילתיות ודתיות, תביעות ציבוריות ותביעות פרטיות. תביעות אלה מסתכמות במיליארדי דולרים.
להלן רשימת התביעות העיקריות:

- בית-הכנסת הגדול – עדלי פשה – שער השמיים
- בית-הכנסת אליהו הנביא – רח' דניאל הנביא
- בית-הכנסת מנש – באלכסנדריה
- בית-ספר בטש – הליופוליס
- בית-ספר אגיון – באלכסנדריה
- בית-ספר בדהר
- בית-ספר פרגולה
- בית-ספר זרדל – צפנת פענח
- בית-חולים ישראל – באלכסנדריה

הרכוש הפרטי – הרשימה ארוכה ונוגעת לעסקים פרטיים בכל המגזרים, גם בתים, מפעלים, אדמות, חנויות, רכוש רב שערכם לא יסולא בפז.
כדי להבין את היקף הרכוש הפרטי צריך לעמוד על מעמדה ומקומה של הקהילה הן בפני השלטונות במצרים והן האדמיניסטרציה, וההיקף שלה בתוך עצמה וההתארגנות של הקהילה.

רצ"ב מסמך היסטורי חשוב – רשימת בעלי הרכוש הידועים, מלבד לרכוש הפרטי של כל יהודי ויהודי שעזב את ביתו, חנותו, ומשרדו לעלות ארצה. ספק אם רשימה זו תקיף את כל המי ומי של הקהילה היהודית במצרים, אבל היא נותנת רגש של כבוד והדר ובסיס איתן בין הצדדים לעשות למען הצדק ההיסטורי של קהילה מפוארת ונאמנה.

אנו דורשים להיות שותפים במשא ומתן ועומדים על זכויות יהודי מצרים לקבלת פיצוי הולם עבור הרכוש הרב שנותר על אדמת מצרים.

מבין רשימת היהודים העשירים והבולטים אפשר לציין את:
קטאוי פשה – שכיהן כשר האוצר בימי המלך פארוק. **משפחת דה מנשה, משפחת אגיון, ג'ק גוהר, חיים דורה, משפחת רוסנו, משפחת לוי, משפחת טויל, משפחת חסין, משפחת עדה** – קרית שלמה נקראה על שמם. **יצחק ואנה** – שהיו לו עסקי בצל ותוצרת חקלאית מהגדולים באלכסנדריה, **עובדיה סאלם** – עסקי ויצרן טקסטיל, **משפחת רולו, משפחת טוריאל** – בעלי חווה קלאית בראס אל סודה, **משפחת ענתבי ובלוך, מר עזרן, מר שרביט, מר ברדה, משפחת מיוחס, משפחת סיקורל** – בעלי בתי כלבו גדולים. **משפחת יפה** – יצרני חולצות, **משפחת מיפאנו** – דברי חשמל, **משפחת ביניה** – יצנרני עניבות, **משפחת אריינאס, משפחת כהן צידון, משפחת בנבנישתי, משפחת רומנו, משפחת קסטרו, משפחת קסוטו, משפחת נכסון, משפחת קרמונה, משפחת גולדשטיין, משפחת בהר, משפחת בנסעיד, משפחת קרולה, משפחת אלבוואר, משפחת אלבגלי, משפחת כהן יעקב, משפחת ויונטה** – הלבשת אופנה, **משפחות אל מלח, גמל, פוליטי ואפשטיין יהושוע, מר מיפנו ומר נחום חוטימסקי** – יינות, **קלרמן** – צילום, **משפחת צדקה, טיבור וייס, רח'ה אופנהיים, השופט עמנואל ידיד הלוי, עורך-דין ליסבונה, דנון, משפחת ברודו, ז'ק רבין** – בעל העיתון הצרפתי "Tribune Juive", **משפחת אשכנזי, מר ברקי, משפחת מרויס בנין** – אייל ספנות, **ד"ר קראוזה, ד"ר קרזנובסקי, ד"ר וזרה, ד"ר שלוסברג, עורך-דין לוטן, מר ביסנק, יעקב ברכה** – יום שגריר בקוסטה ריקה, **משפחת סלדינגר, משפחת קיבריט, משפחת בסאט, משפחת רולו, משפחת מורד, ניסים לזם** – מאמן מתאגרפים ידוע, **סלוניקין, חולי, נפוסי, פרו פולני** ועוד ועוד רבים אחרים.

תערוכת הישגים של חב

אסתי עם העבודות התיכניות

גילברט ותכשיטיו

אחדות יוצאי מצרים בחיפה

יוסי עבדו וציוריו הנפלאים

אלי כהן עם ציוריו ואוסף הכיכרות מעשה ידיו

גב' לבנה זמיר מקבלת מדליה עבור פועלה בקרב יוצאי מצרים בחיפה

A l'occasion de la rencontre des mouvements sionist es d'Egypte
Pour les 50 ans de l'Etat d'Israel

Haverot et Haverim,

Au nom de l'Union des Juifs d'Egypte à Haifa je veux feliciter les organisateurs de cette heureuse rencontre, pour leur initiative.

Il y a plus d'un demi siecle que l'on a entendu dire en Egypte que le rêve d'établir I'Etat d"Israel, cela serait une utopie irrealisable.

Le fait que nous celébrons aujourd'hui le cinquantenaire de son existence denie la base de cet argument.

A cette occasion, permettez moi de demander à cette honorable assistance de rendre hommage à ceux qui ne sont plus parmi mous, en observant une minute de silence en leur memoire.

La schlerose ne peut effacer de notre memoire, cette nuit du vendredi 15 Mai 1948, lorsqu'après le kiddoush rituel, les policiers egyptiens sont venus ramasser quelques centaines de nos juifs pour les jeter dans les camps de concentrations: Huckstep, Aboukir et El Tor.

Aucune loi egyptienne ne justifiait ces arrestations.

Toutefois, apres notre liberation, nous les ex-internes ainsi qu'une majeure partie de notre communaute, sommes venus nous installer en Israel. Cette communaute, malgre les conditions difficiles qu'elle a affronte, a reussi à s'integrer dans la vie de ce pays en se faisant remarquer dans plusieurs domaines: législature, finance, industrie, police etc. tout cela sans avoir recours à aucun moyen gouvernemental mais par leur propre moyen.

Malgre les divergences de vue politique et malgre la jeunesse aux tetes rasées, ainsi que leurs boucles d'oreilles, les realisations de notre pays sont gigantesques et elles suscitent la jalousie des pays voisins.

Pour conclure, souhaitons à nos enfants et nos petits enfants un second cinquantenaire plein de paix et d'harmonie avec des aspirations qui puissent leur assurer le bien etre à eux et à tous les habitants de la region.

ISRAEL notre patrie, elle est belle
Avec l'aide de DIEU elle sera eternelle.

Nelson Israel

ישיבת הנהלת ההתאחדות - 23.4.1998

1 – סיכום הפעולות של התאחדות עולי מצרים בין התאריכים 5.2.98 – 23.4.98

- ב-15.2.98 קיבלנו מכתב תודה ממר **יעקב עובדיה**, על הסכום של 1,500 ש"ח שהעברנו לו מקרן בנק דיסקונט, כעזרה להזנת ילדיו.
- ב-18.2.98 העברנו חומר מידע על יהדות מצרים לגב' **שולביץ מלכה** – ירושלים, לפי דרישתה. החומר, כולל העתקי פרסום על התאחדות עולי מצרים בעיתונות בישראל, וכן מחו"ל (בעיקר מפרופ' סנואה – ניו-יורק).
- שלחנו ב-18.2.98 מכתב תודה לפדרציה הספרדית על תרומתה לנשף חנוכה.
- העברנו בקשה למר **בוסו יעקב** על מכתבו ליוצאי מצרים, על רצוננו לשתף פעולה עמו, לקראת כנס יוצאי מצרים במאי או ביוני. עד לתאריך הישיבה לא קיבלנו תשובה ממנו (לברר כתובת ולצלם העתקים).
- מר **שאול חדידה** מניר גלים, ביקש חומר עבור בנו בתיכון על יוצאי מצרים. ב-9.3.98 נשלחה אליו ביבליוגרפיה על יהדות מצרים (הרשימה שמורה בהתאחדות).
- ב-8.2.98 נתקבלה דרישה לתמיכה על-שם **אברוחובסקי ימימה** (חד-הורית). בבדיקת הכנסתה של החברה, כנהוג, נמצא שהנ"ל אינה זכאית לתמיכה מההתאחדות.
- בחודש פברואר 1998 נתקבלה דרישה מ-AMF לקניית ספר תורה ממצרים בסך $30,000. הבהרנו למוכר שאין לנו תקציב בגובה כזה.
- **מנשה טרם, הדסי יעקב ודוד שמע** השתתפו בכנס הליברלים שנערך ב-12.3.98 בבית סוקולוב – ת"א. הנושאים היו: האיום העיראקי על המזרח התיכון וישראל, וכן עובדים זרים – ברכה או נטל? (הדיון היה בראשות **ד"ר סילברה דוד**, מנכ"ל מדרשת פורצר).
- בחודש מרץ 1998 קיבלנו דרישה מעמותת יישור קו בראשותו של **מר נתן וולך**, מ"מ ראש עיריית תל-אביב, להשתתף בעמותה **מנשה וייעקב** הסכימו לתת יד אוהדת ל**מר וולך** העוסק גם בענייני יהודי מצרים, בהשתתפות: **יעקב, מנשה, דוד אידה**.
- ב-1.4.98 נערכה הנהלת הפדרציה הספרדית הרשומה, ובה נדונו נושאים שונים, כגון: דוחות פעולה, המצב הכספי בפדרציה ודיון על הבחירות לפדרציה.
- ב-19.3.98 הוזמנו לכנס מטעם **ברית יוצאי מרוקו** בישראל, בעיר בית שמש, לצערנו לא יכולנו להשתתף מסיבות טכניות. בזאת אנו מאחלים לאנשי הברית הצלחה, אושר ועושר, בכל אשר ילכו.
- ב-6.4.98 הועבר מכתב ובו תשובה על שאלות של **מר דוד סוסנה** בקשר לכנס בירושלים. התקבלה תשובה שהכנס נדחה לחודש ספטמבר.
- קיבלנו דרישה להשתתף במסיבות שונות, כגון המימונה וכדומה, אך לצערנו לא יכולנו להשתתף. אנו מאחלים הצלחה ליו"ר **מר נחמיאס** (ברית יוצאי מרוקו).
- ב-21.4.98 נשלח חומר על יהדות מצרים, לתלמיד **מורנו דותן**, בשפה העברית.
- **לפידוס אליס** – נבחרה היום כחברת הנהלת ההתאחדות, תשמש כרכזת התרבות במועדון. תפתח בכל יום ב' את המועדון לקהל בין השעות 11:00-13:00.
- **מר עדס** מציע שספרי התורה על שם **ד"ר עדס** בבית-כנסת איסמעילייה – קהיר – בית-כנסת "שער השמים" יועברו לישראל לבית-כנסת של ההתאחדות. **יעקב** יטפל בנושא.
- הניקיון ייבדק עם התקציב.
- ב-23.4.98, ההתאחדות קיימה שיחה עם הפדרציה הספרדית ו**מר יחזקאל זכאי** יהיה פנוי לאחר יום העצמאות (מילגות, סיוע שנתי להתאחדות).

משתתפים: **הדסי יעקב, טרם מנשה, ד"ר עדס, דוד שמע, לפידוס אליס, טרם בני.**

בברכת חג שמח

הדסי יעקב, יו"ר ההתאחדות

סניף תל-אביב

אליקים מ. שיינין

המאבק 31 גבעתיים 53523, טל 03-5710050

אל

כל קהילת יהודי מצרים

העולים והיוצאים ממנה מכל רחבי-הארץ

חברי היקרים אשלוך!

זה מכתב פרידה זמני מההתאחדות, הסניף הראשי בתל-אביב שהיה הערש Le Berceau של הקהילה המפוארת הזו, שאני מאוד גאה להשתייך לה.

את מכתב הפרידה הסופי מכל הקהילה אכתוב דקות ספורות, אם יספיק לי הזמן, לפני נסיעתי "האחרונה" לבקר אצל בוראי; אני מאוד סקרן לפגוש בו כי אני נושא את שמו. כל חיי נלחמתי למען האחרים ולא למען ריווחתי האישית; אני שייך אולי (והלוואי) לדור הנפילים שבנה את הארץ הנפלאה הזו; אך אני יותר צעיר מהם בעשרים שנה בערך ואיחרתי את הרכבת. טוב עשה היו"ר הקבוע של ההתאחדות (הלוואי עד גיל 144) כשביקש מהנוכחים באסיפה דקה דומייה לזיכרו של **יצחק רבין**, שנה להירצחו; אם לא הוא, אז אני הייתי מציע זאת (זה רשום לי); אבל ברצוני להוסיף כמה מילים: קודם-כל וראשית-כל דקה דומייה לא מספיקה ואלף דקות לא יספיקו לעולם להיפרד מהאיש הזה, להגיד לו תודה שהגיש לנו עם האחרים מדורו מדינה על מגש של דם ודמעות! וגם על איחודה של ירושלים, בירתנו הניצחית לעולמי-עולמים; ושממנה לא נחזיר אפילו אבן אחת שעליה נשפך דם יהודי טהור ואני מאוד מקווה שכל ממשלות-ישראל ינהגו כך.

רציתי להוסיף עוד כמה חלקיקי דקת דומייה לזיכרם של בנינו מקרב הקהילה שנפלו על קדושת המדינה, בראש וראשונה לכבוד חברי **אלי כהן** גיבור ישראל הניצחי, גיבור דמשק ומה עוד! ואין מילים נכונות ומתאימות לתאר אותו; כתבתי עליו כמה שורות בשתי שפות, שכן שלי כתב את המילים של שיער עליו; ואחרים כתבו המון דפים בהמון שפות וזה לא נגמר עדיין וכל המרבה זה משובח! (זוכרים?)

לזיכרם של קדושי קהיר שנפלו כמו אנשי הפלמ"ח הצעירים, בלי לראות את המדינה שלמענה הם הקריבו את חייהם הצעירים והיקרים; לזיכרו של חברי מילדות **שלום כהן** חלוץ אמיתי, משועלי שמשון, מייסד "העולם הזה", וכמעט היחיד מהקהילה שזכה להיות חבר-כנסת והביא לנו בזה כבוד גדול; ולבסוף אחרון אחרון חביב, חבל שלא מזכירים אותו במפגשים שלנו, חברי לחיים **יצחק חיון** המכונה בפי ידידים **ד"ר זרקוב**, על שם אחת הדמויות של סדרת קולנוע מפורסמת בזמנו בשם פלש גורדון. ציוריו מקשטים את קירות המועדון; הוא היה חלוץ אמיתי, ממקימי קבוצת נחשונים; הענקתי לו אחרי מותו על ידי אחיו **יעקב** תעודת הוקרה בשם ההתאחדות סניף תל-אביב; האיש היה נמוך קומה אבל ענק ברוחו ואפשר לשייך אותו לדור הנפילים ולאנשי יציאת מצרים השניה.

פה אבקש סליחה, דילגתי עם קטע ממכתבי, בקשר ל**שלום כהן**: הוא הוציא לאור ספר קטן על "אישה" אחת מאלכסנדריה (המקצוע לא חשוב ברגע זה!) ורצה למכור אותו במועדון, אבל לא הספיק לו הזמן והלך... ניפגשתי עם אלמנתו, היא לא ממצרים; היא נתנה לי כמחווה חבילה של ספרו זה וביקשה ממני לעשות בהם כראות עיני; ואני חשבתי רבות על העניין הזה; האלמנה לא זקוקה לכסף בכלל; לתת לה המחאה מההתאחדות לא בא בחשבון בשום פנים, אז חילקתי את רוב העותקים ממנו קודם לספריות הציבוריות כפי שנהוג, במקום אחד הוספתי את סיפרו של **לבש מישורי**. מי שמעוניין בספריית יד-טבנקין במדור מצרים ואחר-כך לכל חבריו שחיים בארץ: קודם לכל חברי קיבוץ נחשונים, ואחר-כך לחבריו הלוחמים וכו'.

נולדתי בעיירה קטנה במצרים, ב-13.1.28, בשם אלכסנדריה, על חופי הים התיכון, בשום אופן לא בפלחין, ואני מזהיר את כל מכיריי אל תקראו אותי פלח!...
אחרי שמונה ימים "הרגשתי" שעשיתי את שגיאתי הראשונה בחיים: נולדתי יהודי!
אחרי כמה שנים הרגשתי שעשיתי עוד שגיאה גדולה מאוד לגבי עתידי בעולם: נולדתי בעוונותיי הרבים חצי-אשכנזי ושגיאתי השלישית היתה להיוולד בעיירה קטנה שכוחת-אל במקום בכרך הגדול: "מָסר אֶל קְבִירָה"!

קיבלתי חינוך לא מתאים כלל לתקופה הסוערת של סוף המאה העשרים; חינוך דתי, השכלה בבית-ספר צרפתי של גויים עשירים; הייתי במיעוט תלמיד יהודי עני עם כל השלכותיו (ולכן כל חיי אלחם שלא יהיו מיעוטים בעולם מכל סוג שהוא).

הוריי ז"ל עשו עוד טעות חמורה מאוד: במקום לחנך אותי כבחברה בורגנית עתיקה במצרים לעשות כסף, חינכו אותי לכיוון הפוך לגמרי – לעזור לנזקקים שמסביבי ונזקקים היו לרוב! קודם כל מדינת ישראל בחיתוליה משנת 1946, ואחר-כך להגנה, לקיבוץ עני מאוד פורייה, ואחר-כך פה ושם; עד שבגיל 64 לחיי ניתקלתי במקרה בסניף תל-אביב של הקהילה ואמרתי – גם הם זקוקים לעזרתי ותרמתי להם חמש שנים מחיי (לא 24 שעות ביממה – אל תגזימו!) בראותי שהם במצב של התנוונות (בלשון המעטה) וללא חרטה!

והיום, אני מצהיר בזאת הצהרה בלתי חוזרת:

- אני גאה שנולדתי יהודי.
- אני גאה שנולדתי חצי-אשכנזי וחצי מזרחי, היו לי הורים נפלאים, הרבה מעל הממוצע במשק.
- אני גאה להיות יהודי-מצרי.

אך לאחרונה הייתי מעדיף לגור באיזה שהוא מקום בין חיפה לעכו ולא בקרבת המועדון שבפינסקר שכאמור היה **הערש** של הקילה, אך מי יודע מה צפוי לנו משם; אני רואה כעת עננים קודרים, והלוואי ובואו נתפלל יחדיו (בגלל זה יש ארון קודש) שהקהילה המפוארת הזו, במקום לדעוך, תקבל תנופה חדשה על ידי דור ההמשך וגם על זה סימן שאלה גדול! דור ההמשך?

וכי מה זאת מורשת יהדות-מצרים שאנו משאירים לדורות הבאים? המון חברים כתבו על זה וגם אני כתבתי על זה; רק שאלוהים יעזור לי להדפיס אותו; כמו שהוא הציל אותי כל חיי, הציל אותי ממוות בטוח לפחות שבע פעמים בדוקות וכל פעם הוא מקים אותי מחדש! אחד מדור ההמשך בתל-אביב רצה להקים עמותה חדשה; עזרתי גם לו ומכל העסק ההוא נשארו רק שניים מדור-ההמשך; ...חבר מאוד נחמד ומאוד מפורסם מאור יהודה הבטיח אפילו להביא עשרות נכדים לשחק במועדון בפינסקר ואני קורא ברגע זה את תוכנית הפעולות לשנת 1997; המון חלומות!

כאמור זה מכתב פרידה זמני ובשום פנים לא מכתב לעשיית ביקורת, בכלל לא מתאים!
דלתי פתוחה 24 שעות ביום לחברי הקהילה, הטלפון שלי פנוי (כאשתי לא מדברת), אני קם כל יום בשעה שתיים לפנות בוקר, כי אני לא מוצא תא מנוחתי להר-גשש של רגשות שפוקדים אותי יום-יום וטוב עשיתי שלא כתבתי את מכתבי זה ב-7.11.96 בסיום האסיפה המאוד אומללה; למרות נוכחותם של חברים מכובדים מני-יורק ועד נהריה שבצפון, ואנו כולנו מלאים הוקרה על השתתפותם הברוכה, על הסיוע שהם מעניקים לנו ולמתנדבים החדשים שנקראו לדגל!
אבל אני אומר לכם בפה מלא, יד על המזוזה ויד שניה על הלב – בדרך הפסדנו שלושה חברים נהדרים!

יציאת מצרים השניה

הזכירו את המושג הזה הרבה, דיברו עליו הרבה, אני אישית כתבתי עליו הרבה בשתי שפות אפילו; ספרי בצרפתית לחו"ל יצא אולי בתחילת שנת 1997 ומכתבי זה לא משמש אמצעי לפרסם אותו. רוב חברי הקהילה לא שייכים לקומץ יהודי-מצרים שעליהם כתבו יציאת מצרים השניה בתחילת המבצע שלה – בשנות 46-45-1944 בעיקר; רוב קהילת יהדות מצרים היתה אנטי-ציונית מובהקת, אפילו מועדון המכבי באלכסנדריה; וזה היה לפני שידענו על השואה הנוראה והמוסתרת היטב היטב מעיני העולם.

הקהילה שמנתה לא יותר מ-90,000 איש אף פעם, נהנתה מחיים נהדרים שלא היו כמותם בזמן מלחמת העולם השניה באף מקום בעולם, פרט לשוויץ הניטרלית; נהנו מסיר הבשר, מהמדג'רה, מהפול של בנימין, מהפלאפל של סלומון, מהגבינה של עזים מטוגנות בחמאה או שמן זית (יש לי בבית – אהלן וסהלן ביקום!) מהקוביות עם סנובר מהמטבח של אימותנו הסוריות, ממלך מלכי המלכים: צלעות של טלה צעיר ממולאות בכל מיני מעדנים ותפורות ביד בערב פסח בתפילת "עבדים היינו לפואד במצרים"; וליהלום שבכתר "שראב-אל-לוז" האמיתי... סליחה שעוררתי את תאבונכם (אלף קלוריות לפחות) והתבקשתי על ידי רוב קוראיי לא להזכיר את הקרפיון המתוק וה"גפילטה-פיש!".

חבר יקר מקהיר **אברהם ארוצ'ס** כמעט ועזב את הקיבוץ בגלל זה בערב פסח (אפריל 1946) ביום הראשון לעלייתנו ארצה.

אני מדבר על דבר אחד במיוחד: על **העלייה הציונית חלוצית** בלבד; ואני אחראי על כל מילה כמו שכתבתי במבוא לספרי: אני מצהיר בזאת להגיד רק את האמת ולא שום דבר אחר.

בשנת 1944 היו מעט מאוד ציונים ועוד יותר מעט חלוצים ציוניים; ועובדה רק חמש מאות מהם עלו ארצה בגל הזה של יציאת מצרים השניה; זה החל ב-1944 כשקומץ מאוד קטן של בחורים דתיים מהחלוץ מאלכסנדריה, בהנהגתו של **ד"ר יעקב ונטורה**, בנו של **הרב הדגול ונטורה**, רבה הראשי של הקהילה, עלו לקיבוץ יבנה, אבל נשרו ממנו; אחר-כך, לפי הסדר גרעין של השומר הצעיר בקיבוץ עין השופט (**שלום כהן ויצחק חיון**) הגרעין הגדול של הקיבוץ המאוחד בגבת והגרעין שלי "חרות", באפריל 1946 בקיבוץ דגניה ב' ואחרינו גרעין של בני עקיבא (**עם ד"ר פרון**) לגוש עציון.

מעט מאוד, מעט מדאי מהחלוצים הנפלאים האלה נשארו בהתיישבות העובדת; וגם על כך ערכתי מחקר, אבל לא פה; נשארו לפי הסדר בקיבוץ נחשונים, בקיבוץ גבת, בברור חיל; אז רקדו שם טנגו והורה; כעת סמבה והורה; במושב שיתופי תימורים, במושב אמונים, מכמורת וכמעט שכחתי את החברייה מקיבוץ עין שמר (**אלי דנון** היה בו); כואב לי שאנו לא מזכירים אותם; אני היחידי שמזמין אותם, טלפונים ומכתבים על חשבוני לכל המפגשים שלנו; קשה להם לנסוע בלילה בגלל המרחק, אבל ביום הם יבואו.

נושבת בארץ רוח לא טובה; בחוגי הימין הקיצוני והחרדים הדתיים, שוכחים את העבר, אלה שנפלו לפני ובמלחמת השחרור; רובם הגדול מההתיישבות העובדת; מכנים את חברי הקיבוצים בכל מיני שמות גנאי כמו פרזיטים וכו'... וחברה מאוד חמודה, דתייה מקיבוץ יבנה אמרה ברדיו בפומבי: "ופאום רבין בוגד, רוצח, מכר את

כל ירושלים לערבים! מתי? וזה בדיוק אותו כיוון מחשבה ומכינים כבר את הרצה הפוליטי הבא." ואני שואל את העם היושב צביון: **מדוע?** אני נמנה בגאווה על קומץ בחורים צעירים שעשו מהפכה גדולה בחייהם ובחרו את חיי הקיבוץ ודרך שוויון הזכויות בארץ זרה לחלוטין (חוץ מספרי התפילה) בעבודות גופניות קשות לעומת הישיבה במשרד.

רצינו לבנות מקלט מדיני לאחינו מגיהינום אירופה ומדינה שתהיה **אור לגויים** כחזון **בן-גוריון** ועכשיו מכנים אותם פרזיטים!

נחזור ברשותכם לעינינו: הכתר של גל העלייה שלנו היה משלוח מיוחד של מאתיים בחורים מחופשים לחיילים בריטים ברכבת על חשבון הוד מלכותו ברכבת מאיסמעליה אחרי חציית מדבר מצרים מקהיר לאלכסנדריה ומאלכסנדריה לקהיר במשאיות כדי לבלבל את כוחות הביטחון הבריטים; ארוחת-צהריים בקנטרה ומשם דרך רפיח לרחובות.

ברשותכם, אני מאחל מעל דפים אלה לכל חברינו בהתיישבות העובדת: חבריה תחזיקו מעמד, אתם לא לבד, אנו סומים עליכם וזוכרים אותם בליבנו ואיחוליי אלה מופנים לוותיק ביותר **שלמה אוחנה** מגבת, ל**מרים קורצוייל** (נולדה נחום אחייניתו של הרב נחום) **דב רוזנהק, ניסים חביב ואשתו, משפחת אלבגלי** ואחרים מברור חיל; **לזר גבעתי, מרימז** ואחרים מנחשונים; **משפחות שיטרית וגואטה** ואחרים מתימורים; **שלמה בורלא** וחברים מעין שמר; **משפחת גליפוליטי** ממכמורת; **משפחות אריה ומאיר אוחנה** מאמונים; **ראובן דה-יאן ואשתו** משדה ורבורג; **אליהו כהן** הצייר מקרית חיים, **ראובן ברקן, חיים אהרוני** מחיפה, **ד"ר אברהם מטלון** ממייסדי ההתאחדות; **אלי דנון** מעין שמר וממייסדי ההתאחדות **וד"ר אריה שלוסברג** מתל-אביב (לשעבר חבר קיבוץ) ולד"ר **יעקב ונטורה** מראשוני יציאת מצרים השניה, כעת בקרית גת והרבה חברים טובים אחרים.
אומרים שני יהודים מרכיבים שלוש מפלגות; זה נכון וזה מה שקרה בהתאחדות תל-אביב: אחרי פרישתו של **לבש מישורי** כשליט יחיד, נבחרו חמישה חברים שלא הגיעו אף פעם להחלטה משותפת, התעסקו בחתרנות, בשיתוק ההתאחדות (למטרות פרטיות). כל הישיבות נסובו על שני נושאים, בעיקר: למי לתת או לא לתת מפתח למועדון; למי מגיע השבוע אירוע במועדון, לחוג של **אליהו עמיאל** או של **מנשה טרם** או של האגודה ליחסי אנוש, אבל לצורכי ההתאחדות עצמה אף אחד לא ביקש! הנושא השני החביב על כולם: הוצאות קטנות – למה עשית צילום בארבעים אגורות, למה שלחת מכתב בשקל, על כל מכתב רגיל לא מחייב, לעבור בדיקה של חמישה חברים שגרים כל אחד בעיר אחרת; לאחרונה באיזה רשות שלחתי מכתב נהדר לקהילת יהודי ברוקלין על פי בקשתם? מקרה חריג ממש. סגן היו"ר ביקש ממני ממש להביא מהטאבו "נסח" של המועדון פעם בחיים; שילמתי 32 ש"ח רק עבור הבולים של המסמך; זה עלה לי מכיסי עוד 20 ש"ח לא חשוב למה; וסגן היו"ר החדש מסרב לשלם לי רק את 32 ש"ח בטענה שעשיתי זאת בלי רשותם של חמישה חברי הנהלה; וכך אתם רוצים או חושבים שאפשר למשוך את העגלה הזאת?

אבל על הדברים הגדולים באמת, על אירועים, על תוכניות לעתיד, אף אחד לא חשב ולא דיבר!

ועל זה נפלה ההנהלה ואחרות שיכלו בדרך זו תיפולנה גם. חבריה תיסעו לחיפה ותקבלו שיעורים פרטיים בניהול התאחדויות וכו'...

אם אני הייתי מנהיג מדינה ערבית אוייבת לישראל, לא הייתי מכריז עליה מלחמה; להיפך, הייתי ממהר מאוד לחתום על חוזה שלום איתה, שלום אמת ללא נשק; ובזה הייתי מסיים את תפקידי ונותן להם להרוג אחד את השני; והיו דברים כאלה בזמן מלכות יהודה. עם ישראל לא יודע לחיות בזמן שלום ורק לעת מלחמה הוא מתאחד באופן זמני.

אני אף פעם לא הייתי עבדו של פואד או פארוק
אבל אני בהחלט מוכן להיות עבדכם הנאמן
בעיקר לנחמדים שביניכם וישנם רבים כאלה

אללה יחליקום!

Une injustice historique

Après tout ce que Moïse avait accompli pendant ses quarante ans de commandement. Dieu l'oblige à se retirer et aide Josué à lui succéder. C'est donc avec des sentiments fort mitigés que l'homme qui avait fait sortir son peuple d'Egypte fait l'ascension du Mont Nébo, pour jeter un premier et dernier regard sur la Terre Promise, où il n'entrera pas.

June 1, 1998

STANFORD UNIVERSITY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-2024

Dear

DEPARTMENT OF HISTORY

It has been about six years since I began systematic research on the Jews of Egypt after 1948. But I have not forgotten your valuable help and generosity in agreeing to tell me your part of that story. The University of California Press has just released The Dispersion of Egyptian Jewry: Culture, Politics, and the Formation of a Modern Diaspora. Please accept this copy of the book with my deepest gratitude for your contribution to making it possible.

Sincerely,

Joel Beinin
Professor
Director, Program in Modern Thought and Literature

19 August 1998

Professor Joel Beinin
Director, Program in Modern Thought and Literature
Department of History
Standford University
Stanford, California 84305-2024

Dear Sir,

I would like to thank you very much for the copy of your book "The Dispersion of Egyptian Jewry".

The book is very interesting, especially to us who were involved.

Esti and I thank you again for your kindness in sending us the published book.

All the best for your future endeavours.

Yours sincerely,

Esti and Gilbert Bar-On

The Dispersion of Egyptian Jewry

Culture, Politics, and the Formation of a Modern Diaspora

Joel Beinin

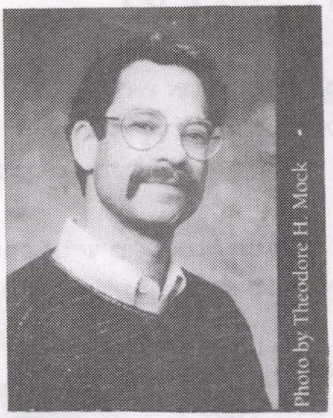

"We Spoke French and English in school, Italian at home, Arabic in the street, and cursed in Turkish. "What is the ethnic and national identity of such an individual - a Jew born in Egypt into a family of Spanish exiles with Italian citizenship? Although he was an anti-Zionist, identified with Egypt's nationalist movement, and lived his entire life in that country, many Egyptians consider him a foreigner. This heritage of multiple allegiances and compound identities is characteristic of Egyptian Jews – a complex and heterogeneous community that has become even more diverse as their Diaspora continues in the present day.

Egypt's indigenous Jewish population comprised Arabic- speaking Rabbinate and Karaite Jews, some of whom had been in the country since the early Islamic era. Jews expelled from Spain in 1492 took refuge in Egypt, and their numbers were augmented in the mid- nineteenth century by Sephardic immigrants. Originally welcomed elsewhere in the Ottoman Empire, these Spanish Jews came to Egypt seeking economic opportunity in the era of Suez Canal construction and the cotton boom. The late nineteenth century brought Ashkenazi Jews fleeing persecution in Eastern Europe. The different groups formed a heterogeneous community of cosmopolitan hybrids, which was both an element of strength and a factor in its eventual demise.

In his provocative and wide-ranging history, Joel Beinin examines fundamental questions of ethnic identity. How do people handle identities that are dislocated and reformed by turbulent political and cultural processes? Beinin himself grapples with this issue, and his reflections on his experiences as an American Jew in Israel and Egypt offer a personal perspective on the hazards of marginal identities.

The Dispersion of Egyptian Jewry examines the history of the Egyptian Jewish community after 1948, focusing on three major areas: the life of the majority of the community, which remained in Egypt from the 1948 Arab-Israeli War until the aftermath of the 1956 Suez/Sinai War; the dispersion and reestablishment of Egyptian Jewish communities in the United States, France, and Israel; and contested memories of Jewish life in Egypt since President Anwar al-Sadat's visit to Jerusalem in 1977. Beinin argues that the experiences of Egyptian Jews cannot be adequately accounted for by either Egyptian nationalist or Zionist narratives. Fushing history, ethnography, literary analysis, and autobiography, Jeol Beinin conducts an interdisciplinary investigation into identity, dispersion, and the retrieval of identity that is relevant for anyone interested in Egypt, Israel, the Jewish Diaspora, or the formation of cultures and identities.

Joel Beinin is Professor of History and Director of the Program in Modern Thought and Literature at Stanford University. He is the author of *Was the Red Flag Flying There? Marxist Politics and the Arab-Israeli Conflict in Egypt and Israel, 1948-1965* (California, 1990) and coeditor, with Joe Stork, of *Political Islam: Essays from* Middle East Report (California, 1996).

מהמטבח המצרי

"אין אנו אדישים למאכלי העדשים"

קושארי/מג'דרה - מאכלי קיץ של עדשים אדומים או ירוקים עם ארוז, מבושלים יחד אוכלים אותם עם יוגורט ו/או סלט ירוק ובצל מטוגן מעל.

מרק עדשים: מאכל יום חורף אמיתי, עשוי מעדשים אדומים.
אוכלים אותו עם לחם קלוי ו/או עם איטריות דקות.

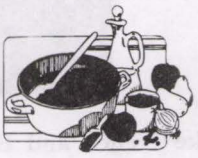

המתכון:

1 שקית עדשים אדומים (500 גרם)
2 כפות קוסברה יבשה
2 כפות שמן
2 כוסות מים
2 כפיות כמון
½ כפית שום קטוש
½ כפית מלח
חופן איטריות דקות

מנקים/מבררים, רוחצים היטב, מכניסים אותם לסיר מלא בחציו מים ומבשלים כ־3/4 שעה.
כאשר העדשים מבושלים מניחים אותם להתקרר מעט, שופכים הכל למסננת בתוך סיר נקי וסוחטים התבשיל עד שנשאר ממנו חופן פסולת עדשים.

למרק זה מוסיפים 2 כוסות המים, המלח ומעלים על האש להרתחה.
מצד שני מטגנים השום והקוסברה ב־2 כפות השמן, כאשר צבעם ורוד, שופכים אותם על המרק הרותח ומסיפים הכמון, מבשלים כ־10 דקות.

אם ברצונכם להוסיף האיטריות, נא לעשות כך לאחר הרתחה ראשונה.

ממטבחה של אלגרה אצרו

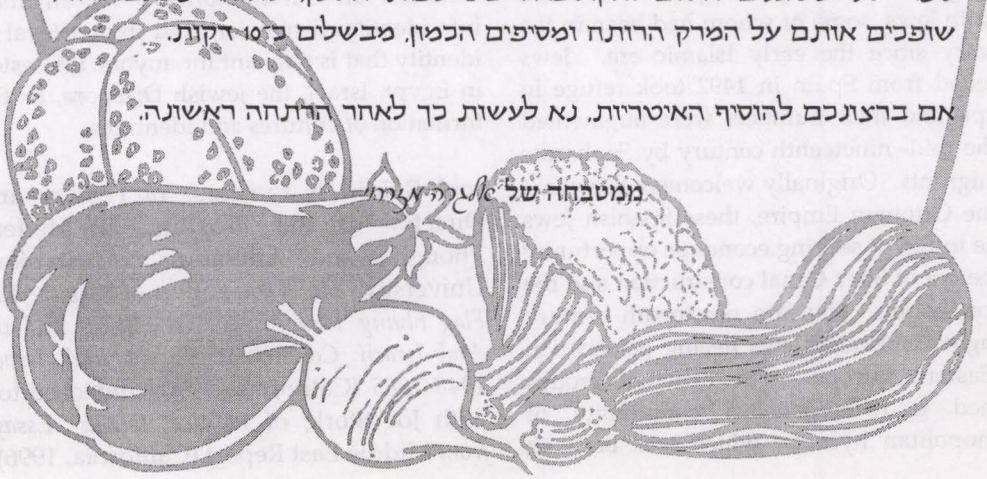

POEMES
"BESSAMAT EL MADI"
par ESTHER VIDAL MOSSERI

Ces 5 poèmes de Esther Vidal-Mosséri, ne sont qu'une partie de son carnet de poèmes "Bessamat el Madi" (Sourires du Passé). Ils ont été publiés pour la première fois en Octobre 1985, à la Revue "Nahar Misraim" le Bulletin de l'A.S.P.C.J.E. à Paris. L'écriture en arabe de ces 5 poèmes, a été faite pour "Nahar Misraim" par Mr. Ibram Th. GABBAI, Paris.

YA MASSR EL-HABIBA

La-Ini ya-massr ēl-habiba
La-ini ya barr-ēl amān
La-ini, ana mich ghariba
Ana mēnokom, ana bēn't Helwan...

Etreins-moi bien-aimée Terre
Etreins-moi ô Terre du Salut
Etreins-moi... je ne suis pas étrangère
Je suis ta fille... de Helwan l'Elue.

Etreins-moi dans les plis du zéphir
qui doucement caresse ça et là...
Etreins-moi dans la douceur d'un sourire
Qui te consacre par la Voix d'Allah

Etreins-moi dans ce faisceau de lumière
qui se mire dans une goutte d'eau,
Il te reflète, Egypte superbe et altière,
et te pare du diadème le plus beau.

من ديوان شعر
إستر موصيرى فيدال

يَا مَصْرُ الحَبِيبَة

لأنى يَا مَصْر الحَبِيبَة
لأنى يَا بَرّ الأمَان
لأنى أنا مُوش غَرِيبَة
أنا مِنكم أنا بِنْت حِلْوان

نَقْحَرَة بِقَلَم إبرام تيودور جبای

TRANSLITERATION DE I. TH. GABBAI

YA-MALI WE-RESSMALI
BANATI WE-GUED'ANI

par Esther Vidal-Mosséri

Yà màli wé-réssmàli, mén él-dönia déya
Yà fàrhét albi, wé-fàrhét 'Enàya

Yà bàhguétt hayàtti
Guéd'âni wé-Banàti

Elàhi Yéh'rösscom ménn coll radéyia

Ya ssanad karim,
Lé-éyiàmi éli râyha-râyha

Yà khàtwa 'aziza, yà hédéyét zamàni
Banàti wé guéd'âni

يامالى ورأس مالى
بناتى وجدْعانى

يَامَالى وَرَأس مَالى من الدُنيَا دِىَّ
يَافَرحِت قَلبى وفَرْحِت عِنَّيَّه

يَا بَهْجِت حَيَاتى
جِدْعَانى وَبَنَاتى
إِلَلهِ يَحْرُسْكُم مِن كُل رَاضِيَّة

يَا صَنَد كَرِيم
لأَيَّامِى إِلِه رَايْحَه .... رَايْحَه

يَا خَطْوَة عَزِيزَة يَا هِدِيَّه زَمَانى
بَنَاتى وَجِدْعَانى .

YA LEILI - YA LEILI...

(chanson)

par Esther Vidal-Mosséri

Bein ēl-mayia wēl-khōdra
Rouh' ēgri wassalni
Dal-Sabah' nour wē-ôdra
Wē sabaht' ana mēt-Hanni

El-koll nawar, farid we-alhân
Ah'la mēn ēl-'Id fē-tal'ētou
El-Tērr ghanna ala'l aghssân
Hallēfni acharkou fē-farhētou

Mayēl 'alē el-yassmin
Abēl khēdoudou wē-wachwēchou
Wē-hēlēft ana mit yàmin
L'afrēd bossati waffrēchou...

Wâr-oss wa-aghanni: Yaleil yaleil
Wa-bât mēt-hànni fē-'ēzzak, yaleil yaleil
ya leili, leili - yaleil.

يا ليلى - يا ليلى
(أغنية)

بين الملاية والخضرة
روح إجري وصلني
داه الصباح نور وقدرة
وصبحت أنا متهني

الكل نوار فريد والحان
أحلى بين العيد في طلعته
الطير غني على الأغصان
حلفني أشركه في فرحته

مايل على الياسمين
تايل خدوده وأوشوشه
وحلفت أنا بيت يميني
لأفرد بساطي وأفرشه

وأرقص وأغني يا ليل يا ليل
وأبات متهني في عزك يا ليل يا ليل
يا ليلى ليلى - يا ليل.

par Esther Vidal-Mosséri

El-Mâdi ?

Ebtessàma...
Quélma... Alàma...

Salàm... Tahéya...
Dem'â ràyha-guàya...

Salàt el-Fàgrr,
Leilet el-Adrr...

Mawloud guedid...
Fostan el-'Id...

Asswât manssèyah...
Felouka Me'adèyah...

'Oud tàmre-hénnah...
Rihet el-guànnah...

Chàm'a menàwarah...
Fe'id helwa soghàyarah...

'Eyoun el-habayeb

Laouni... La'ouni...
Ya farhet 'Eyouni...

ألماضى

أَلْمَاضِى ؟

إِبْتِسَامَة ....
كَلِمَة .... عَلَامَة ....

سَلَام .... تَحِيَّة ....
دِمَاغ رَائِحَة جَيِّدَة ...

صَلَاةُ ٱلْفَجْرِ
لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ ....

مَوْلُود جَدِيد ....
فُسْتَانُ ٱلْعِيدِ ....
أَصْوَات مَنْسِيَّة ....
فُلُوكَه مَعَدِيَّة ....

عُوْد تَمْر حِنَّة ....
رِيحَة ٱلْجَنَّة ....
شَمْعَة مِنَوَّرَة ....
فِى يَد حِلْوَة صُغَيِّرَة ....

عُيُون ٱلْحَبَايِب
لَقُونِى .... لَقُونِى ....
يَا فَرْحَت عُيُونِى .

"LES CIGARETTES DE MA TANTE KAHLA"

par ESTHER VIDAL MOSSERI

Et encore une petite histoire, simple et colorée, sur la vie d'antan, écrite par Esther Vidal-Mosséri, dans son receuil "Par delà les jours".

****

On a juré que fumer est une des raisons de tant de graves maladies qui tourmentent notre pauvre existence... Mais, réplique Nono Vita: "Depuis que je me connais, j'ai vu ma grande mère Rena et son mari, grand-père Habib, fumer... Il lui tendait sa cigarette à elle, avant d'allumer la sienne propre... Et tous les deux bavardaient, des heures durant, sans tenir compte de la fuite du temps, commodément assis sur leur canapé, le plateau du café, avec tout son attirail, déposé entre eux. Cet attirail comptait un petit réchaud à mêche trempée dans l'alcool, une boite de café turc, sentant bon à une lieue à la ronde, une autre boite de sucre fin, blanc, importé de l'Europe et, enfin, une petite cafetière en cuivre doré, ainsi que le plateau et les tasses.

Mais les cigarettes de mes grands parents, ils les roulaient eux-mêmes: dans la tabatière remplie de bon tabac sec, ils puisaient avec le pouce et l'index, délicatement, une pincée de pacotille blonde, la mettait dans le papier fin, d'une transparence idéale, coupé à la mesure de la cigarette. Il la roulait lentement amoureusement patiemment, goûtant à l'avance au plaisir de fumer et de se délacter du nectar de ce tabac choisi... Et puis, ayant remis en place le carnet de ce papier fin, ainsi que la tabatière, alors, ils allumaient la cigarette qui envoyait dans la chambre, les volutes bleus d'un nuage toujours montant avant de disparaitre tout à fait, vite suivit par un autre nuage... deux vieux amis... deux vieux amis, unis pour le meilleur et le pire... deux vieillards...

Mais Khalti Kahla, notre voisine de palier, fumait, elle, de vraies cigarettes, prêtes. Une dizaine dans la boite... sans marque aucune, sans nom, sans adresse... enroulées à la main par de petits ouvriers. Elle m'appelait Atati, me raconte Nono Vita, et c'était toujours moi, qu'elle envoyait pour lui acheter ces cigarettes. Elle les vidait de leur boite et les mettait dans son étui à elle... un étui de fer blanc, qui mieux que le carton, conservait ses cigarettes, bien au sec. Mais elle ne jettait pas la boite: elle me la donnait, et moi, je les conservais en lieu sûr... quand j'avais déjà une dizaine de ces boites, je les donnais au vendeur de cigarettes qui lui, me remettait une piastre !... Oui une piastre entière... c'était quelque chose en ce temps là... J'avais sept ans... et avec cette piastre, je pouvais aller au cinéma Olimpia... et faire le fier, avec mes copains."

LISEZ LE REGARD DE CET ENFANT

Rosy Menasche

Les crocs
de l'exsangue
fouillaient
dans le vide
des espaces
inter-individus.

Ces crocs
furent arrêtés
par le regard
d'un enfant
amoureux
de sa famille.

Ces crocs
se briserent
en memorie
des guerriers
et des rebelles
a la lance pointue.

Toutes les armes
des armees
se croisèrent
au carrefour
du mince espace
inter-individus
ou pleurait
l'enfant
detrônisé
par les violences
fe toutes les armes
fe toutes les armees.

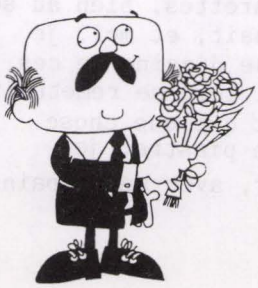

Des terrible accidents
de la route
et des actes
de terreur.

Une soeur
décha ces larmes
dacrées.

בית יוצאי מצרים - גושן

ערב ראש השנה תשנ"ט

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מעלון "**גושן**", ביטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה כרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שיכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 100 ש"ח! שאותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **בית יוצאי מצרים** – "**גושן**" – ת.ד. 589 חיפה 31004.

בצפייה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

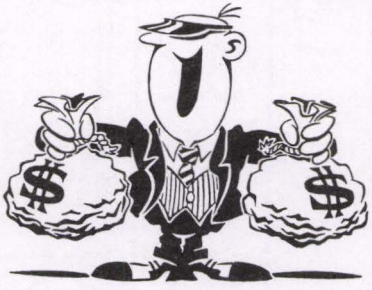

לפרטים נוספים נא להתקשר לה"ה:

אסתי וגילברט בר-און	☎ 8510554
ישראל נלסון	☎ 8528587
אבנר עשהאל	☎ 8244479
יוסי מזרחי	☎ 8526026
אלגרה מזרחי	☎ 8360160

בכבוד רב,

הנהלת בית יוצאי מצרים "גושן"

חיפה

אברהם לנדאו איננו...

חברנו אברהם לנדאו נפטר לאחרונה אחרי מחלה קשה והוא בן 69 שנים.
הוא מילא תפקידים מרכזיים בעיריית חיפה, במנהל האגף לשירותי רווחה.
התאחדות יוצאי מצרים לא תשכח את עצותיו ועזרתו הרבה למציאת מישכן
לפעילויותינו ולמימון התובניות האומנותיות בנשפים שערכנו במשך השנים.

חיים נדאף איננו...

חברנו חיים נדאף מבכירי העדה הספרדית בחיפה נפטר לאחרונה.
אנו זוכרים אותו כידיד וכיועץ, הירצה בפני חברינו על נושאים המעניינים אותנו.

יהי זכרם ברוך!

בית יוצאי מצרי

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפ

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן

Goshen

No. 15 ✕ Septembre 1998 GOSHEN ✕ P.O.Box 589 Haifa 31004 ✕ ISRAEL

Cinquante Ans d'Indépendance d'Israël 1948-1998

בית יוצאי מצרים

גושן

עלון מורשת יהדות מצרים

Goshen

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גיליון מס' 16 ✈ טבת תש"ס ✈ ינואר 2000

גושן ✈ ת.ד. 589 חיפה 31004

2000

בסיום המילניום הראשון
אומרים לך:
לילה טוב, תודה ושלום.
כי הצעיר, המבוגר וכולם
צריכים לדעת שהשאיפות הדימיוניות
סופן מלחמות, שכמו רעידות האדמה
אינן מובילות לשום יעד

1999

2000

בפתח המילניום השני
אומרים לך:
בוקר טוב, ברוך בואך ושלום.
כי כולנו יחד מתעוררים
ומאחלים לעצמנו שנחייה לעולמים
בין כל שכנינו וישראל.
אמן!

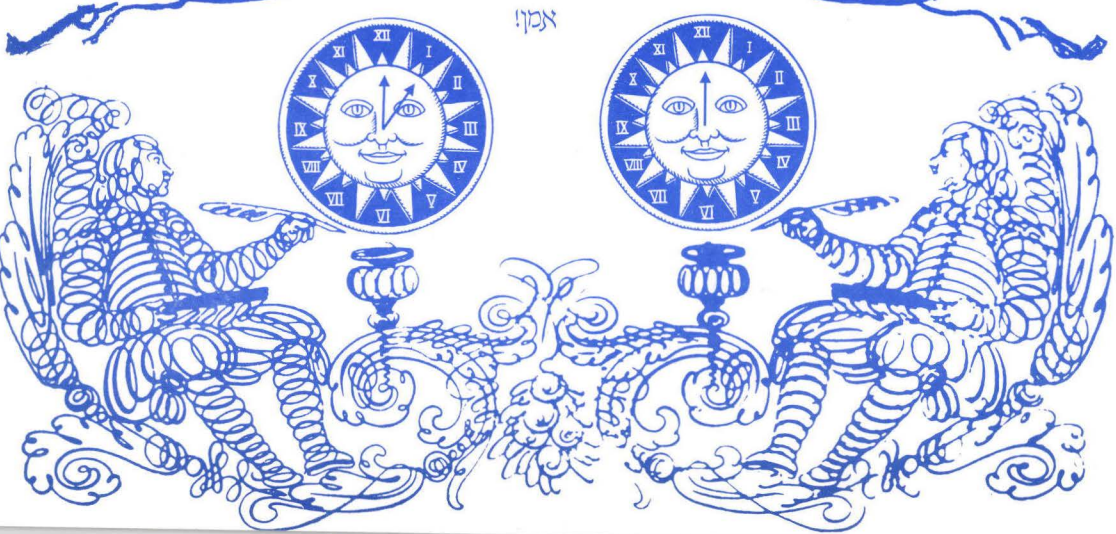

מתוכניתנו

4.11.98 **מר שמע רם, בוגר אוני' חיפה**

ראוי כלכלי של המשבר הפולמי

2.12.1998 **מר בנימין יפה**

אוניברסיטה ברסיונית - הברסיון, האטום - ברכה או קללה?

31.12.1998 *נשף גאלה מפואר לסיום השנה בסימן 50 שנה למדינת ישראל*

3.2.1999 **עו"ד דניאל גושן**

משפט קלינטון - רקע והשפעות

5.5.1999 **גב' לאה שוחט**

המרד הגדול של יהדות מצרים בתקופה ה"ברקו רומית"

דפוס מיכאל לחמן בע"מ

פבנר 62 חיפה, 8641706 טל, פקס 8667327

בגיליון זה

עברית

דבר היו"ר – עברית, אבנר עשהאל 1
חן חן לדינה ברכה, אבנר עשהאל 2
הקראים במצרים 3
הבנים שלנו 4
מכתבים למערכת 5
הפרידה, איבון מולכו 7
לזכרו של ז'ק חסון ז"ל, אבנר עשהאל 8
פרופ' ויקטור סנואה 9
מהמטבח של אסתי בר־און 11

לועזית

דבר היו"ר – צרפתית, אבנר עשהאל 1
Des Juifs a Suez, רוזי מנשה 2
Le Nouvel Exode, פרופ' עדה אהרוני 4
Mamica, פרופ' עדה אהרוני 5
Guerre Traitresse, רוזי מנשה 6
Sous Ton Ciel Bleu, אלברט פרדו 7
Excursion, אלי ברזילי 8
עצי הזית של ירושלים/יום הזיכרון, ליליאן לאה 9
Hadaya, אסתר וידאל 10
La Marieuse, אלבר פרדו 12
Egyptian Jewish Identities, יואל ביינין 14
Les Cigarettes, אסתר וידאל 23
A Nono Vita, אסתר וידאל 24
Alsan El-Tabbakh, אסתר וידאל 25
La Seconde Sortie, אלייקים שיינין 33

הפצה: **גילברט בר-און**

חברי ועד ההתאחדות בחיפה:

אבנר עשהאל - יו"ר, **גילברט בר-און** - סגן יו"ר, **אסתר בר-און** - מזכירה
יוסף מזרחי - גזבר, **ד"ר יחזקאל פירון** - מבקר
אלגרה מזרחי - חברת מזכירות, **נלסון ישראל** - חבר מזכירות

נשף גאלה
באווירת
שנת המילניום
ערב הגאלה ייערך
ב־1 ינואר 2000, בשעה 20:00
באולמי "כרמל"
שדרות הנשיא 124
מרכז הכרמל חיפה

לפרטים נוספים
נא לפנות
לחברי ועד ההתאחדות

יהדות מצרים ומדינת ישראל בשנת 2000

אני זוכר היטב כשהגענו ארצה בשנים 1948-1949. נדמה שזה היה רק אתמול או שלשום. רק עתה השתחררנו ממחנות ההסגר במצרים, בהם שהינו מיום הקמת המדינה – 15 במאי 1948.

מי היה אומר שחלפו כבר חמישים שנה?
נכון עוד היינו צ'וצ'יקים, רווקים לרוב, ללא אחריות, מלאי אידיאל, עם המון רצון טוב ושאיפות לבנות ולהיבנות.
ואכן נרתמנו לעבודה, מי בעיר ומי בכפר, מי בקיבוץ ומי במושב.
דבר אחד מאחד את כולנו – הרצון לעבוד ולהתקדם מבלי לבקש עזרה מאיש.
דבר זה מאפיין את יהדות מצרים.
לא דפקנו על הדלתות ולא דרשנו. לא ידענו ולא חשבנו שמגיע לנו דבר בחוק, ועיניכם הרואות – התקדמנו, התרבינו, השתתפנו בבניין הארץ ותרמנו למדינה בכל כוחותינו ובכל השטחים.

כך, הנה הגענו, לשנת ה־2000... בל נשכח כי במשך חמישים שנה אלה היו לנו חמש מלחמות, בהן כולנו נלחמנו בכל החזיתות בהצלחה רבה, אך גם לדאבוננו עם חללים רבים.

היום, כשפנינו לעתיד, אני מלא גאווה וסיפוק שאני חלק ממדינה דמוקרטית לתפארת, שהיא אור לגויים, שהספיקה תוך שנים כה מועטות לכרות ברית שלום עם שתיים משכנותיה החשובות – מצרים וירדן. כעת מנהלת משא ומתן מתקדם עם הפלשתינאים וגם קוראת לסוריה וללבנון להצטרף למעגל השלום.

בכל זאת, אין אנו פטורים מדאגה.
היינו כל־כך רוצים שהשלום ישרור לא רק עם שכנינו. אלא ובעיקר שנחיה בשלום עם עצמנו, שנהיה סובלנים אחד לרעהו, ללא אלימות, ללא "דין רודף" ו"דין מוסר", עם המון אהבה, אחווה ורצון לעזור אחד לשני.

מי ייתן וכל זה יתגשם וילדינו ונכדינו יחיו בעולם שכולו רק טוב.

אמן.

אברהם משהאל
יו"ר בית יוצאי מצרים - גושן

חן חן לדינה ברכה

אנו מבקשים להביע בזה את תודתנו והוקרתנו לדינה ברכה וחברי ציוותה, עבור הכנת והוצאת החוברת המרתקת שבאה לסכם את כנס פעילי ההגנה ותנועות הנוער שהתקיים ב-11.6.98 ב"יד טבנקין".

חוברת זו על כל מאמריה הרבים והמפגש עצמו מהווים תרומה חשובה למורשת יהדות מצרים ועל כך אנו מברכים.

אבנר עשהאל

Felicitations a Dina Brakha

Neus avons le plaisir d'exprimer notre reconnaissance a Dina Brakha et a son equipe pour la preparation et la publication de la brochure interessante resumant la rencontre des membres de la Hagana et des mouvements de Jeunesse qui a eu lieu le 11.6.98 a "Yad Tabenkin".

Cette brochure avec ses nombreux articles ainsi que la rencontre elle même constituent un apport important an patrimoine des Juifs d'Egypte et meritent nos remerciements.

Avner Assael

הקראים במצרים

היהודים והקראים

בראשית התקופה המוסלמית של מצרים, היה הישוב היהודי דל וחסר חשיבות, אך כאשר היגרו אליה יהודים מבבל, חוזקה הקהילה והמרכז היהודי פעל בפוסטאט – קהיר, באותו זמן התארגנה במצרים גם עדה קראית חשובה, שהחזיקה מעמד עד לימינו.

בין הקראים במצרים נמצאו משפחות מיוחסות וגבירים ידועים בעושרם, שהרבנים כיבדו אותם ואף באו עימהם בקשרי נישואין. דבר זה נתברר מתעודות ומסמכים שנתגלו בגניזה הקהירית. בין הכתובות על נישואי תערובת בין רבנים וקראים, מצויה כתובה של ראש הגולה דוד בן דניאל הגאון מארץ ישראל, שנשא לו לאישה מבנות הקראים, את נאשיה בתו של ר' משה הכהן, שהיה מראשי הקראים בפוסטאט בשנת תתמ"ב- 1082. הכתובה נכתבה בארמית כמינהג רבני ארץ ישראל ובין היתר נאמר בה, שהגאון קיבל עליו שלא יכריח את אשתו הקראית לשבת עמו בלילי שבת כשהנר דולק – מה שנוגד את ההלכה הקראית, ושלא יגרום שתחלל את המועדים שלה, החלים לפי הלוח הקראי. כן לא יכריח אותה לאכול מאכלים האסורים על בני כת המקרא ומותרים לרבנים. אך מאידך, אשתו הקראית תשמור עמו את חגי ישראל.

בכתובה אחרת שנחתמה בשנת תשצ"ה-1035, מתחייב הבעל היהודי לשבת עם אשתו בחושך בלילי שבת, לקיים את החגים של היהודים והקראים כאחד ולשמור על דברים אסורים על הקראים: "כי לא יביא אל ביתו אשר היא בו בהיותה אשתו אליה (הקראים אוסרים אכילת האליה) ולא שתי הכליות ולא הכבד ולא יבעיר נר בלילי שבתות ולא יהיה בביתו אש בימי השבתות, ולא ישכב עמה בימי השבתות והמועדים שכיבת ימי חול (הקראים אסרו את הזיווג בשבת, בראש חודש וביום צום) ולא יכריח אותה על חילול מועדי ה' צבאות אשר על ראיית הירח" (כלומר, על פי הלוח הקראי). בכתובות אחרות נקבעו תנאים, שאחד מבני הזוג לא יחלל את המועדים של השני, ויש ששני הצדדים קיבלו עליהם לקיים את החגים של הקראים והרבנים כאחד (ר' שמחה אסף, באהלי יעקב, עמ' 183). מאחר שיש הבדלים בענייני איסור והיתר, וקיים שוני בין הלוח היהודי לזה של הקראים, והחגים והמועדים חלים בימים שונים, נהגו להבטיח בכתובה לכל אחד מבני הזוג את החופש הדתי, והויתורים נעשו על פי רוב בהתאם למעמדו של הצד שהיה כנראה הקבוע.

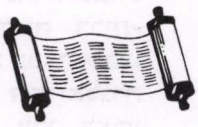

הפלשים צאצאי היהודים שירדו מצרימה

חוקרים אחדים סוברים כי יהודי חבש – הפלשים אינם אלא צאצאי היהודים שירדו מצרימה בזמן גלות עשרת השבטים. הנביא ישעיהו בחזונו על כינוס נידחי ישראל מכריז ואומר: "והיה ביום ההוא יוסיף אדוני שנית ידו לקנות את-שאר עמו אשר יישאר מאשור וממצרים ומפתרוס ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים" (שם, יא, יא). דעה נוספת טוענת כי הפלשים הם צאצאי היהודים שהגיעו לחבש לאחר חורבן המרכז היהודי בייב, ובהשפעתם קיבלו ילידי הארץ את האמונה היהודית. לדעת פרופ' א. אשתור נשכחו היהודים שהיגרו ממצרים לחבש ורק במצרים ובדרום ערב ידעו על קיומם, והשקפותיהם על המהגרים היו מושפעות מן הכוהנים שבבית חוניו, שהקריבו קורבנות על אדמת מצרים. אחר-כך הגיעו לשם יהודים מדרום ערב או היו גרים שהתערבו והתחתנו בבני השבט החבשי אגאו, וגיירו רבים מהם ומאידך קיבלו את לשונם. לאחר זמן, כאשר התנצרו החבשים, נותק הקשר בין יהודי חבש שנקראו פלשים-זרים ובין שאר קיבוצי ישראל, ואז החלה גם הדת החדשה להשפיע על אורח חייהם, וכמו ליהודי מצרים מימי התלמיים, היו לפלשים כוהנים שהקריבו קורבנות ומיני מאפה מסולת, וקיימו את מיצוות התורה על-פי דרך מיוחדת להם.

הבנים שלנו

מתוך מאמר שהופיע בחוברת **Gala Tribute Dinner** ארה"ב, לכבוד הענקת תואר כבוד מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **לגב' נינה א. ווינר, נשיאת ISEF** (קרן בינלאומית לחינוך בני הספרדים).

פרופ' סולי מזרחי

פרופסור סולי מזרחי מנהל מחלקת כירורגיה בבית-חולים סורוקה בבאר-שבע, בנם של **צזר ז"ל ואלגרה מזרחי** אשר עלו לארץ ממצרים בשנת 1950. סולי נולד שנה לאחר-מכן במעברת כפר-אתא שבפרברי חיפה. אביו היה מנהל סניף בבנק לאומי ואמו מורה לאנגלית בבתי-ספר תיכוניים.

ילדותו של סולי היתה קשה במגורי בדונים במחנה מעבר. למרות זאת, סולי היה תלמיד מצטיין בתיכון ופעיל בתנועת מכבי צעיר.
סולי החל את לימודי הרפואה באוניברסיטה העברית בירושלים, במרכז הרפואי "הדסה" כעתודאי בגיל 17. "זו היתה חוויה גדולה בשבילי – אהבתי מאוד את התקופה הזאת ואף קיבלתי פרסים בכל שנה בהיותי תמיד התלמיד המצטיין בכיתתי" – אומר סולי.

סולי שירת כרופא צבאי מוצנח בצה"ל במשך שלוש שנים וקיבל אות על מעשה גבורה. לאחר-מכן היה רופא כירורג במשך שש שנים בבית-חולים נהריה, ושם החל לגלות עניין רב בהשתלת איברים.
ב-1990 קיבל הזדמנות נדירה להימנות על צוות כירורגים משתילים באחד מבתה"ח האוניברסיטאיים הטובים ביותר בארה"ב.
בעזרת ארגון ISEF (אשר מעודד ילדי הספרדים) – שהה שם ד"ר סולי מזרחי שנתיים ובהם היתמחה בטכניקות החדשניות ביותר בתחום ההשתלות – טכניקות אשר טרם השתמשו בהם קודם לכן בישראל.

מרכז רפואי סורוקה
החטיבה הכירורגית
ת.ד. 151 באר שבע 84101 טל. 07-6400781 פקס. 07-6403026

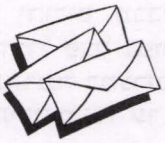

לכבוד,
פרופ' מזרחי סולי
מנהל מח' כירורגית א'
כאן.

15 מרץ 99-

סולי שלום רב

ברצוני לברך אותך לרגל אישור המינוי שלך בועדת המינויים העליונה לדרגת פרופ' חבר בפומדנו.

אני מאחל לך שנים רבות של עבודה פוריה בשטח אקדמי, בהוראה, במחקר.

הריני מאחל לך הצלחה רבה בעבודתך.

בברכה,
פרופ' א. ריבקינד
יו"ר החטיבה הכירורגית

"ביצעתי מעל ל-150 השתלות כבד, מעל 300 השתלות כליות וכ-30 השתלות לבלב. כמו-כן פיתחתי שיטת תמיכה מחוץ לגוף ע"י כבד של חזיר, לחולים אשר סובלים מבעיות כבד חמורות, שיטה זאת קיבלה אישור ה-FDA (הארגון האמריקאי לרפואה) להשתמש בזה לניסויים.

באוגוסט שעבר פרופסור מזרחי ביצע השתלת כבד + לבלב – בחולה צעירה שסבלה ממחלת סוכרת חמורה בבית-חולים בלינסון. ההשתלה היא אחת הנדירות אשר בוצעו בעולם, ועל כן הוא מונה כפרופסור במרכז הרפואי של אוניברסיטת באר-שבע.

בחודש מרץ 1999 קיבל ד"ר סולי מזרחי מינוי רישמי לתואר פרופסור.

Dr. Solly Mizrahi, M.D.

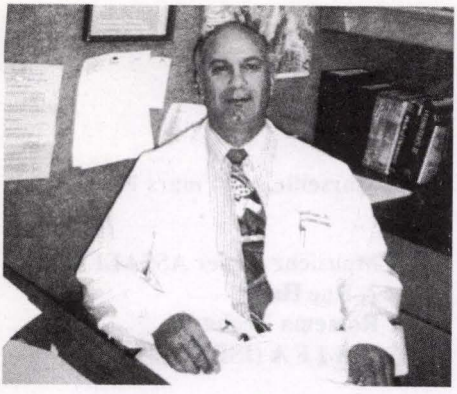

Now the Chairman of the Department of Surgery at Soroka Medical Center in Beersheva, **Prof. Solly Mizrahi** is the son of Egyptian Jews who arrived in Israel in 1950. Solly was born a year later, in a tent city (ma'abara) just outside Haifa. Eventually his father rose to direct a local bank branch and his mother became a high school English teacher, but Solly's childhood in the immigrant transit camp was difficult.

Nonetheless, he was an outstanding student in high school and was active in the Maccabi youth movement. Solly began medical studies at The Hebrew University – Hadassah Medical School at age 17. "It was a great experience for me, I loved it. Each year I received scholarship awards for being at the top of my class."

Solly then served as a medical officer in the IDF Paratroops for three years and did a six-year surgical residency in Nahariya, where he began developing an interest in organ transplantation. Then in 1990 came his big chance – a fellowship in organ transplant surgery at a top teaching hospital in the United States.

With the help of an ISEF Fellowship, Dr. Mizrahi spent two years learning state-of-the-art techniques never before used in Israel. "I have performed more than 150 liver transplants, 300 kidney transplants, and 30 pancreas transplants," he tells us. "I also developed an extracorporeal pig liver support system for patients with fulminant hepatic failure. This system has received FDA approval for experimental use."

In August, Dr. Mizrachi took part in performing *Israel's very first liver-pancreas transplant for a diabetic patient* at Beilinson Hospital – one of the few such double transplants ever performed in the world. Dr. Mizrahi is about to be named Associate Professor at the Ben-Gurion University Medical School in Beersheva.

Christina and Salvador J. Assael

מכתבים למערכת

מר זילבר בראון 15 אוקטובר 1998

זילבר יקר, שמחתי לקבל בדואר ערב החגים את עלון מורשת יהדות מצרים מצורף לברכה חמה לקראת החגים.

קבלת החוברת ריגשה אותי מאוד כי היא מהווה עבורי קשר לחלק מעמנו שלא היה מוכר לי. הקשר בינינו החל במסגרת עבודתינו המשותפת בויטקו. בשיגרת העבודה הרשמת בהשכלתך הרחבה ובידיעת שפות, אבל בצניעותך הרבה לא איפשרת לסובבים אותך להכיר את זילבר האמיתי הרב-גוני. רק בשנתיים האחרונות כאשר התחלתי ללמוד צרפתית וביקשתי את עזרתך, הכנסת אותי לעומק פעילויותיך דרך החוברות הכתובות עברית וצרפתית ודרך ספרים אשר המרשימים ביניהם היו של מר אליקים שיינין וכך בחיפושי אחרי ה"אתונות", מצאתי את "המלוכה", שהיא שותפות מזערית בקבוצה הנהדרת של יוצאי מצרים. זילבר יקר, אני שמח לראות את שמך ושם אשתך בחוברות המגיעות אלי. יישר כוחכם ותיזכו לחיים ארוכים ומאושרים עם ידידיכם יוצאי מצרים.

מאורל רק טוב

אליעזר הרצ'ל

Albert P A R D O
50, Boulevard Banon
13004 Marseille
F R A N C E

Tél. O4 91 34 35 59
E-mail : si.berto@infonie.fr

Marseille, le 24 mars 1999

Monsieur Avner ASSAEL
2, Rue Harel
Romema Yechana
H A I F A (ISRAEL)

Cher Monsieur Assael,
Je vous remercie vivement de m'avoir adressé le Bulletin n° 15 de GOSHEN.
Comme demandé dans la lettre jointe, j'ai envoyé à GOSHEN, 150 francs ; mais, au lieu de les adresser par chèque, je les ai remis à ma sœur Chouchana Cohen qui était de passage ici à Marseille et qui habite UDIM. Elle vous les enverra par lettre dès son arrivée en Israël.

Permettez-moi de vous féliciter de vous occuper à garder vivante la mémoire des Juifs d'Egypte et d'essayer d'entretenir entre eux des rapports amicaux. Les textes en Français et en Anglais m'ont beaucoup intéressé mais, hélas, je n'ai pu prendre connaissance des textes en Hébreu. Je ne connais dans cette langue que les prières que nous avons tous étudié par cœur sans en comprendre la moindre signification. Je serais heureux de recevoir les numéros suivants de Goshen. Si vous le désirez, je pourrais vous envoyer des textes sur l'Egypte en Français que vous publierez dans ce Bulletin, si vous le jugez utile. J'ai, en effet, écrit un recueil de souvenirs sur l'Egypte qui a plu à plusieurs de nos coreligionnaires d'Egypte, vivant ici, à Marseille.

Avant de terminer, je voudrais vous demander un service, si cela ne vous dérange pas : Mon plus grand hobby est de correspondre avec ceux qui écrivent des poèmes, des textes, des contes, des souvenirs, etc. qui se rapportent à l'Egypte et d'échanger les miens avec eux. J'ai beaucoup apprécié ceux de Madame Rosy MENASCHE et de Madame Esther VIDAL MOSSERI. Pourriez-vous me fournir leur adresse ainsi que celle de toute personne qui voudrait correspondre avec moi ? Je vous en serais reconnaissant.

Mon épouse et moi espérons avoir le plaisir de faire votre connaissance ainsi que celle de Madame Assael lors d'un passsage à Haifa ou du vôtre à Marseille et, dans l'entretemps, je vous prie d'agréer, cher Monsieur Assael, mes sincères et amicales salutations.

P.S. Dans mon adresse, il ne faudrait pas mentionner Marseille 37/05 mais
13004 Marseille
Merci.

Journée du Souvenir!

Yvonne Molco

Journée de la Souffrance
Dans ce silence imposant du Mont Hertzl,
Ils reposent dans leurs tombes
Où les fleurs aimantes les recouvrent jalousement
Jls reposent en groupes
Et leurs âmes de vingt ans
Palpitent encore par leurs exploits vaillants.
Vies éphémères!
Pleins de courage et de bravoure
Enfants d'Jsraël!
Vos sacrifices inoubliables sont racontés
Pieusement à toutes les générations.
Et vous êtes toujours dans nos prières.
L'oiseau gazouille
L'abeille butine
Nos larmes coulent l'entement.

Les Oliviers de Jérusalem

Yvonne Molco

Les oliviers aux troncs rabougris
et à la tête ronde me regardent.
Je les salue émue,
Car ils prennent à mes yeux
La forme des pionniers.
Ils sont là en lignée comme des gardiens
s'agrippant par leurs racines
à ce sol glorieux qui est le nôtre
Et quand le vent souffle,
Le bruissement de leur feuilles
me ramène de loin cette musique
éternelle qui nous raconte lentement
les épisodes bibliques
Dont ils ont été tèmoins.
J'aime à contempler
Les oliviers de Jérusalem.

הפריידה

שיבון אולכו

תרגום מצרפתית לעברית

אברהם שגב

כגרעין שנזרע לארבע רוחות
בתבל אנו מפוזרים
לארבע כנפות
בין קנדה ואוסטרליה,
צרפת ואיטליה.
אנו נובטים
במקום שהמזל שם אותנו.
שלום לעירי איסמעליה,
פנינת המדבר
מבושמת בגניך
ומפורסמת באגמיך היפים
עתה תורי הגיע
היד שזורעת לארבע רוחות
תפסה גם אותי בתנופתה
ובקרוב אנבוט
בארץ חדשה.
אך שורשי העמוקים
שאני משאירה
לא ישכחו ימים עברו
דוגמנַי וציורַי
שִׁמְחַתִי ותוגתי
ידידי – נפשי
שלום ושוב שלום
אני משאירה בצער
חלק מעצמי.

לזכרו של ז'ק חסון ז"ל

זזברנו ז'ק זסון נפטר בפריס, ב-24.4.99, אזרי מזולה ממושכת.
ז'ק שהיה רופא במקצועו, היתמזזה בפסיכולוגיה ובפסיכואנליזה והיה פעיל בהרבה מוסדות רפואיים וספרותיים. הוא היה גם מאוד פעיל בכל הנוגע למורשת יהדות מצרים ופירסם ספרים רבים בנושא זה. הירבה לנסוע לעיתים תכופות לכל מיני מקומות בעולם, על מנת להיפגש עם יהודי מצרים ולהרצות בפניהם.
היה בין היתר, הרוזז הזזיה, בכתיבה ובפירסום זזוברות "נהר מצרים" שראו אור בפריס.
כולנו מצטערים צער ערב על הסתלקותו והפסקת פעילותו.
בהיוודע דבר מותו, שלזנו מברק תנזומים לאשתו פסקל ולמשפזתו בפריס.

יהי זכרו ברוך!

אבנר פשאל

En Memoire De Jacques Hassoun

Notre ami Jacques Hassoun est décedé a Paris le 24.4.99 apres une longue maladie.

Jacques qui etait médeçin s'etait specialisé en psychologie et en psychanalyse, etait actif dans plusieurs institutions medicales et literraires. Il etait egalement tres actif dans tout ce qui concernait le patrimoine des Juifs d'Egypte et a publie plusieurs livres a ce sujet. Il voyageait beaucoup de par le monde pour rencontrer les Juifs d'Egypte et presenter des conferences.

Il etait, entre autre, l'ame vivante dans la publication de la revue "Nahar Misraim" à Paris.

Nous avons tous ete profondement affecté par la perte de Jacques et sa disparition.

Aussitot avoir appris le deces, nous avons envoyé un telegramme de condoleances a sa femme Pascale et a sa famille a Paris.

Que son ame repose en paix

Avner Assael

קיבלנו מפרופ' ויקטור סנואה הזמנה. הוא יבקר בארץ ב-5.10.99 ל-24 שעות וישמח לפגוש אותנו במלון שרתון תל-אביב, בשעה 8 בערב, לשיחה ודיבור על פעילות ארגונם החדש בארה"ב ובפריז. ב-2000 ייערך קונגרס בצרפת וב-2002 קונגרס בישראל – נעדכן את החברים עם קבלת הפרטים. פרופ' ויקטור סנואה הוציא חוברת ראשונה על פעולותיהם בארה"ב, לפניכם חלקים ממנה...

I.A.J.E. NEWSLETTER 1

International Association of Jews from Egypt
Association Internationale des Juifs d'Egypte

EDITOR: Prof. Victor D. Sanua **1999 Volume 1 No.1**

EDITORIAL

This newsletter is addressed to all the **Jews from Egypt** who had to leave the country during the 1940's, 50's and 60's and find refuge in other parts of the world. Today the number of Jews left in Egypt does not exceed 50 individuals, all old and on their way to extinction, This is a far cry from the **80,000 Jews** who once made their homes in the **Nile Valley**.

For a number of years now, we have tried to establish a link between the Jews from Egypt living in various parts of the world. **Dr. Jacques Hassoun's** group in Paris was formed for the purpose of "*sauvegarder le patrimoine des Juifs d'Egypte*." In the United States, **Dr. Albert de Vidas** has established l'**Amicale Alexandrie**, which publishes a newsletter. In pursuing these objectives it has become quite clear that the general public, Jews and non-Jews alike, has very little knowledge of our existence.

With the publication of this international newsletter we hope to place the Jews from Egypt on the map. The history of Egyptian Jewry in modern times must be documented and efforts are being made in that direction by individuals around the world.

An initial effort was made in New York City in December, 1997. (See article inside) We are preparing for another international conference to be held either in Paris or in Israel in the early part of 2,000. Please write to us with your preferences and suggestions. Other activities include a monthly lecture, discussion and social meeting in New York City, where our life as a community is explored. Interviews have been conducted with Jews from Egypt in various parts of the world, reflecting on their experiences during the exodus and the problems encountered overseas,

The major countries of exile include Israel, France, England, Italy, Switzerland, Belgium, Canada, the United States, Brazil and Australia. Most of the activities and interviews mentioned have been videotaped; soon they will be transcribed in order to provide a permanent visual and written record.

The International Association of Jews from Egypt is your link to a glorious past. In order to succeed it needs your financial and moral participation. Only you can provide the resources needed to preserve our precious heritage and pass it on to our children.

All tax-deductible contributions in American currency can be made payable to the **AAJFT**, our affiliated organization, in the name of the **IAJE** and sent to **Dr. Victor Sanua, editor, 2416 Quentin Road, Brooklyn, NY 11229, USA**.

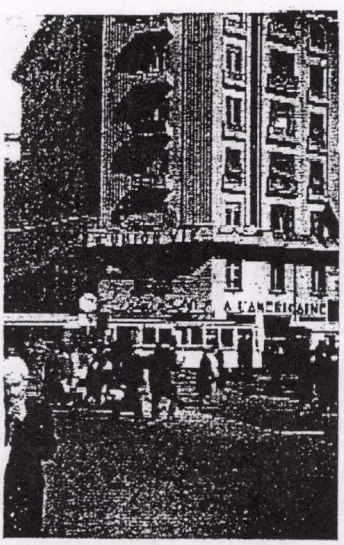

Shariah Fouad, center of town with "A L'Americaine" - 1945

Ce bulletin s'adresse à tous les **Juifs d'Egypte** qui ont du quitter le pays dans les années 40, 50 et 60 et trouver refuge dans d'autres parties du monde. Aujourd'hui le nombre de Juifs qui restent en Egypte ne dépasse pas la cinquantaine, tous agés et en voie de disparition. C'est bien loin des **80,000 Juifs** qui habitaient la **Vallée du Nil.**

Depuis quelques années, nous avons essayé d'établir un lien entre les Juifs d'Egypte à travers le monde, Le groupe du **Docteur Jacques Hassoun** à Paris fut formé afin de "*sauvegarder le patrimoine des Juifs d'Egypte*." Aux Etats-Unis, le **Docteur Albert de Vidas** a formé l'**Amicale Alexandrie** qui publie un bulletin. Nous avons découvert toutefois, en poursuivant ces buts, que le grand public, Juif ou non-Juif, n'a pas une grande connaissance de notre présence.

Avec la publication de ce bulletin international, nous espérons mettre les Juifs d'Egypte sur la carte. L'histoire moderne des Juifs d'Egypte doit être documentée et des efforts à cette fin ont déjà débutés à travers le monde.

Un premier effort a été déjà fait à New York en Décembre, 1997. (Voir l'article qui suit) Nous préparons une autre conférence internationale pour l'an 2,000 à Paris ou en Israel. Faites-nous connaître vos préférences et envoyez-nous vos suggestions. Une conférence mensuelle agrémentée de discussions et de réunions sociales prend place à New York et explore notre vie communautaire. Des interviews avec des Juifs d'Egypte dans diverses parties du monde ont été conduits afin d'enregistrer leurs expériences durant l'exode ainsi que les problèmes rencontrés outre-mer.

Les plus importants pays d'exil sont Israel, la France, l'Angleterre, l'Italie, la Suisse, la Belgique, le Canada, les Etats-Unis, le Brésil et l'Australie. La plupart des activités et des interviews ont été vidéographiés et seront bientôt transcrits afin d'établir une source permanente visuelle et écrite.

L'**Association Internationale des Juifs d'Egypte** est le lien à votre glorieux passé. Afin de réussir elle a besoin de votre aide financière et morale. Les ressources nécessaires à la préservation de notre précieux patrimoine et à sa transmission à nos enfants, ne peuvent venir que de vous.

Toutes vos contributions en devises américaines peuvent être déduites de vos taxes. Envoyez-les à notre organisation soeur, l'**AAJFT**, au nom de l'**IAJE**, au **Docteur Victor Sanua, éditeur, 2416 Quentin Road, Brooklyn, NY 11229. Etats-Unis.**

CONFERENCES AND MEETINGS OF JEWS FROM EGYPT

Cairo, Egypt

The Israeli Academic Center in Cairo held a conference, "Jewish Life in Modern Egypt: a retrospective," in June 1997. Prof. Somekh arranged the conference which included the presentation of papers by Shimon Shamir, former ambassador to Egypt, Jacques Hassoun, Michael M. Laskier among others. All papers were published in the Bulletin of the Center No. 23 June 1998. For a copy write to the IACC, 92 El-Nil St Apt. 33, Doki, Giza.

New York, U.S.A.

Two days of meetings were held on December 3 and 4, 1997. The first, a social gathering, was at the Sephardic Center in Brooklyn and the second, a conference at the Middle East Institute of Columbia University in Manhattan.

At the conference, a number of papers were presented by academicians, mostly from Israel, dealing with various aspects of the history of Jews from Egypt. This conference, which was arranged by Prof. Victor D. Sanua, was titled "The Jews in Modern Egypt from the Ottoman Empire to the Present, Reflections on the Second Exodus 1948-1998."

Dr. Jean-Marc Oppenheim directed the arrangements at Columbia University. The proceedings were all videotaped and it is hoped that the papers will be published in the near future.

Dr. Jacques Hassoun and friends at the Hotel Étoile St. Honoré on Oct. 17, 1998

Paris, France

The Association pour la Sauvegarde du Patrimoine Culturel des Juifs d'Egypte, headed by Dr. Jacques Hassoun, arranged for "Les Journées du Judaisme Egyptien, Hier, Aujourd'hui et Demain" 7-11 February, 1998. It included the films "Ghazi El Banatt" with Leila Mourad, "Hayat el Hob," "Chatt el Gharam," and "Bab el Hadid," a musical concert by "Saad El Sharif," a main presentation by Dr. Hassoun, "Le Judaisme Egyptien, Permanence d'un lien bi-millenaire," three round tables and a homage to Chief Rabbi Haim Nahum Effendi.

An exhibition "La Gloire d'Alexandrie," sponsored by Gilbert de Botton who is a native of Cairo, took place in Paris from May 5 to July 26, 1998. Mr. Botton hosted a dinner for 100 guests among whom were some of Egypt's top drawer Jewry (the Mosseris, Smouhas, Sinigaglias, Mehrez, Nadlers, Sharons, Castros, Danons, de Picciottos, Najars, Doueks, Mizrahis, Riches, Naccamulis and Zilchas.)

São-Paulo, Brazil

A group of Jews from Egypt celebrated the 40th anniversary of their settling in Brazil. They produced a special publication carrying a number of stories about their expulsion from Egypt. Mr. Claudio Leon organized this activity.

Tel-Aviv, Israel

A conference of Jews from Egypt was held on June 19, 1998, at the Tabenkin Research Center. The purpose was to reminisce on the efforts made, more than fifty years ago, on the legal and illegal ways for the Jews from Egypt to go to Palestine and later Israel. Among the organizers of this conference were the Brakhas, Sami Chemtob and Joseph Bousso.

NEWS FROM AROUND THE WORLD

Mr. Eric J. Adams

Mr. Adams' parents were born in Egypt and he is planning to produce a video documentary on Jews from Egypt. He is a writer/producer who lives in Petaluma, California and he stated that "I believe this is a fantastic opportunity to bring the story of Egyptian Jewry to a wide audience. Our goal is to see this film broadcast internationally and screened at film festivals worldwide."

פינת המטבח של אסתי בר־און

פשטידת גבינה

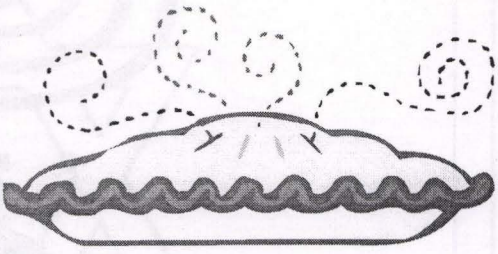

2 בצלים גדולים – לטגן עד שמתקבל צבע זהוב
להוסיף 2 קופסאות של פטריות ולהמשיך לטגן יחד.

2–3 ביצים
1 קוטג' 9%
1 גבינה לבנה 5%
150–200 גרם גבינה צהובה מגוררת
2 כפות אבקת מרק (עוף/פטריות)
לערבב הכל יחד.

לתערובת להוסיף את הבצל עם הפטריות, לערבב ולשפוך לתבנית.
לאפות בחום בינוני (150°) בערך 40 דקות.
לאחר 40 דקות, להגביר את החום ל–180° ולאפות עוד 5 דקות עד שמתקבל צבע זהוב.

סופגניית "דיאט"

סופגנייה דלת קלוריות
שימו לב! חמישית מכמות הקלוריות הנמצאות בסופגנייה רגילה!
מתקבלות כ–25 סופגניות.
ערך תזונתי לסופגניה: 110 קלוריות, 13 גרם שומן, 3 גרם חלבון, 0.5 מ"ג כולסטרול.

החומרים:
1 כוס חלב
• חלבוני ביצה
½ כוס שמן
3 כוסות שמן טיגון
10 טבליות סוכרזית מומסות בכף מים חמים
1 כוס קמח מלא
1 ¼ כוסות קמח לבן
1 שקית אבקת אפייה
¼ כוס יין מתוק
1 שיק וניל
מעט מלח

אופן ההכנה:
מרתיחים שמן, מערבבים היטב את כל החומרים לכדי בצק. בעזרת כף טבולה במים מכניסים את הבצק לשמן, ונותנים לו להזהיב.
מוציאים את הסופגניות ומניחים על נייר סופג.
ממלאים בריבת דלת קלוריות.

שיהיה לכולנו חג שמח, טעים ולא משמין.
למי שכמובן יכול להרשות לעצמו, מומלץ בחום סופגניות במילוי קרמל, קצפת, שוקולד חם ועוד.

Morceaux Choisis
D'un roman autobiographique en Francais:
Une Famille Juive (pas imprime)
Et traduits de l'Hebreu d'un roman Historique
(en edition)
"La Seconde Sortie D'Egypte"
Par **Eliahkim M. Sheinin**

Prologue

Je dédie ce modeste manuscript aux jeunes heros qui, en mourant, nous ont offert une patrie sur un plateau de sang. D'abord à ceux qui sont morts avant notre
Naissance sans avoir vu l'arbre qu'ils avaient planté et arose de leur sang; a ceux qui ont defié la mort, a ceux qui amaient vivre mais n'ont pas vecu! Aux inconnus morts en mer ou en pays ennemi; aux jeunes en short kaki qui n'ont pas touché un rasoir; a ceux qui ont tout donné et n'ont rien recu; aux combattants clandestins, aux Palmach, aux emigrants a Latroun, a la caravane des docteurs et infirmiers au mont Scopus, aux volontaires de l'étranger le Mahal, aux soldats druses et Bedouins aux infirmiers morts en sauvant un blessé, aux parents des soldats morts, aux invalides qui auraient peut-étre preferé la mort à leur souffrance; aux générations d'orphelins qui iront après leurs peres et seront toujours ici pour sauvegarder la capitale du monde enfin Unifie: Jerusalem.

tament répartissant ses biens entre tous ses enfants de la façon la plus équitable. Mais il luttait intérieurement contre la maladie, contre la vie, contre les gens. Il continuait de travailler, mais un matin il s'évanouit au magasin et ses fils le montèrent dans la maison de Sol. Elle le reçut en silence. Elle le soigna, il guérit, ce fut des jours d'une infinie douceur, pour lui, pour elle, pour les enfants devenus grands. La vie avec Louna n'était plus ce qu'elle était au commencement du mariage. Répudie -la, exigea Sol, répudie-la et amène les enfants ici, je les élèverais. Mais Aslan, ce colosse avait un coeur, un vrai, il adorait ses enfants, ceux de Louna comme ceux de Sol. Il retourna chez sa deuxième femme. Celà ne dura pas longtemps et il s'alita. Ses fils ainés s'attachèrent à leurs frères du second lit. Ils acceptèrent Louna avec tous ses défauts.

Dix ans... il a fallu dix ans pour émousser la douleur de Sol, elle avait vieilli de vingt ans. Cette belle tête, ce visage radieux, ces yeux en amande n'étaient plus rien... Aslan était mort.... Elle devait le rejoindre d'un jour à l'autre, car le cancer avait fait son oeuvre..

Nessim, l'ainé avec Zaki et Maurice remirent à neuf l'hôtel Aslan de Ras el Bar. Ce fut un changement mené au plus haut degré. Tout fut modernisé, les clients respectant la mémoire du père qui avait repris sa place dans la Société, les clients ne cessaient d'encourager les fils, les dignes héritiers d'une digne génération aux belles traditions. Sol eût la grande joie de voir ses fils unis reprendre la place de leur père. Ils se marièrent et d'autres petits Aslan naquirent, mais ceux-là ne furent jamais ce que fût l'aïeul ou le grand père. La guerre egypto-israélienne en 1956 dépouilla cette grande famille de tous ses biens. Etant sujets français, ils s'installèrent en France, un peu partout. Ils reçurent une indemnité, les dédommageant un peu de tant de pertes matérielles et morales.

La tragédie était au-dessus des forces humaines, de nouveau, le temps se chargea de cicatriser des blessures terribles. Mais à Ras el Bar, l'hôtel Aslan est encore debout, ses braves serviteurs, ces Damiettois restèrent fidèles à sa mémoire, au pain qu'il leur avait donné avec bonté et largesse. Ensemble, tous, ils dirigent l'hôtel Aslan, et avec fierté.

Les deux hommes pleuraient. Le Rabbinat et le Grand Rabbin ordonnèrent d'excommunier cet homme qui avait osé bafouer les lois et les écritures, on lui interdit l'entrée des Temples. Il habita hors du quartier un certain temps.

Un jour, en faisant des emplettes au Mousky en sortant des grands magasins Palacci je vis un fiacre arriver droit vers moi, c'était la voiture que l'oncle Aslan avait achetée pour faire ses nombreuses courses. Il était assis seul, enveloppé de sa Habaya de laine noire, son écharpe de soie blanche autour du cou, son visage rayonnait de santé, et une lueur de joie brilla dans ses beaux yeux noirs en m'apercevant. Il avait l'air imposant d'un Emir. Monte fit-il gentiment, me faisant une place à ses côtés. Je le regardais muette ne sachant quoi lui dire. Ce fut lui qui parla: toi aussi tu me rejettes? Oh! oncle, pas du tout, fis-je dans un élan. Tu m'es toujours très cher, et je te comprends, même Vita, mon mari, te comprend. Je lui avais pris la main: laisse passer l'orage oncle. Le temps adoucira les choses.
Mais le lendemain Sol ayant eu vent de ma conduite, arriva chez moi et me fit une de ces scènes. Elle ne pardonna jamais, elle, mais son père le recevait tous les jours, durant trois heures, assis tous deux sur le canapé, le plateau de café chaud et la bonne ménéna entre eux, ils causaient affaires. Mais ses enfants qui l'avaient renié et refusaient de le voir, influencés par leur mère, petit à petit lui parlèrent. Ils ne manquèrent jamais de rien, mais c'est lui, lui leur père qui leur manquait.

Les vendredis soir, le kidouch, les fêtes... Nono Bechor déjà si malade s'éteignit et durant les sept jours de deuil, Aslan ne quitta point la maison de son père où toute la famille était réunie. On s'habitua à le voir, à lui parler, à le servir. Tout le quartier vint lui présenter ses condoléances, ce qui fut un signe qu'il avait été de nouveau un des leurs... Louna sa deuxième femme restait à l'écart, mais attentive à ses moindres besoins. Elle vivait comblée de bijoux, de robes, de promenades, de voyages. Elle lui suggéra de s'habiller à l'européenne, de maigrir. Il le fit pour lui faire plaisir. Bientôt un beau garçon lui naquit, un garçon qui était le portrait copié de Zaki son fils. Il l'appela David. Après deux ans vint Jacquot, puis Nazly. J'ai vu ces enfants à Ras el Bar. Ils étaient les vrais frères des enfants de Sol. Avec le temps Louna sûre de son influence, lui imposa ses quatre volontés. Pour éviter les scandales, l'oncle Aslan acquiesça à toutes ses exigences et fit son tes-

Et il guérit, et la famille fit une grande fête et Nono Bechor prépara lui-même le banquet de la Bar Miztva de Nessim le fils d'Aslan, qui dura trois jours, avec chaque soir des chanteuses et des chanteurs venus fêter avec la famille le rétablissement de mon oncle et prendre part à la joie de tous. C'était au mois de Mars...

En Juin, il fallait déjà préparer l'hotel de Ras el Bar. Grand-père partit lui, à la tête de son armée de serviteurs et tout fût prêt. Aslan connut de nouveau le bonheur dans le travail accompli. Ce fut à lui et Nono Bechor les premiers, que j'annonçais avec ma mère mes fiançailles. Avec Victor, je leur rendis visite et ils reçurent mon fiancé les bras ouverts, les larmes de joie au coin de l'oeil. Mais le démon de midi se jouait des sentiments de mon oncle, cet homme droit, honnête, bon, large, pieux, surtout très pieux, très pratiquant. Une petite jeune fille, une parente pauvre, venait chercher chaque mois pour sa famille ce que l'oncle lui rétribuait. Et ce fut la catastrophe. Il remarqua que sa force virile perdue en partie depuis sa maladie, lui revenait quant il touchait cette jeune fille de dix huit ans. Il consulta son docteur qui lui conseilla, pour cause de santé, d'épouser cette personne. Un matin, il annonça à Sol, à ses fils, à ses filles, qu'il allait à Port-Saïd pour affaires, et cela dura huit jours. En la présence de dix rabbins il reçut sa quetouba et épousa Louna qui accepta d'être sa seconde femme. Après trois jours tout le quartier apprit la folie qu'il venait de faire. Folle de douleur, Sol n'y crut pas à ces racontars, mais, revenant à elle-même, alla voir si son tephilim et son tallit étaient là. Alors elle sut la vérité. Peut-on décrire la consternation de toutes nos familles en face de toutes les conséquences d'un tel geste.

C'était une froide matinée de Janvier 1932, grand-père était très très malade. Aslan savait que c'était lui la cause de la maladie de Nono. Il vint le voir, honteux, sans mot dire, s'assit à ses côtés. Nono sentit sa présence, se retourna, le regarda longuement: Aslan, comment as-tu pu faire une pareille chose? Aslan, toi si pieux, si pratiquant.
Aslan éclata en sanglots. Oh Père, cette jeune fille m'a rendu la vie; j'étais quelqu'un de mort, de perdu. Je suis redevenu un homme , un homme Père.
Sol ne me comprend pas, elle ne me veut pas... et je m'étiolais Père... à quarante ans ... Père.
Veux-tu que je meure, veux-tu m'enterrer à quarante ans?

Aslan se maria très jeune et, Sol sa femme, le seconda largement dans ses diverses occupations et responsabilités. Il fut très vite un membre prépondérant et actif au Rabbinat du Caire qui souvent lui demandait conseil sur telle ou telle personne, car il connaissait tout le monde. Sa charité n'avait pas de borne et chaque année il mariait vingt couples qui n'avaient pas les moyens, et les aidait à faire leur maison. Il rendait compte à son père de tout ce qu'il faisait et celui-ci devenu malade, lui laissa ses affaires, en le surveillant de loin.

Mais, tel n'était pas l'avis de Maurice, le fils ainé de Zohra, qui à l'âge de 21 ans partit faire son service militaire en France. Il dépensait des sommes énormes, là-bas, qui causaient des brèches dans la caisse commune. Joseph, dit Soussou, faisait ses études de commerce au Lycée français d'Alexandrie où il habitait, celà revenait très cher. Esther se maria à Moussa Salem, un riche négociant de Hamzaoui, et il reçut une belle dot et un beau trousseau. Encore des dépenses et des frais, et le budget se trouva en panne, et, les dissidents apparurent.

Maurice rentra de France juste la veille du mariage de Rachel sa soeur, il exigea que chacun expose son point de vue et vive sa propre vie. Et le partage des biens se fit du vivant de Beckor el Tabak. Tous les biens immobiliers et l'argent liquide passa aux enfants de Zohra. Tout le dépôt cuisine laboratoire et tout l'hôtel de Ras el Bar avec ses deux cents chambres y compris meubles, accessoires, services de cristal, porcelaine, tout cela pour Aslan. Nasly et Amar avaient déjà reçu leur dot.

Tout celà ne se fit pas très facilement, comme celà s'écrit. La santé de grand-père se trouva ébranlée encore plus, et l'oncle Aslan, père de six enfants et âgé de trente six ans tomba gravement malade. Tous les Temples du quartier israélite étaient pleins de fidèles qui demandaient: Refou-a chelemah! J'avais treize ans alors, et je me rappelle les entrées et sorties du docteur Ibrahim Menaché, le Karaïte, qui le soignait. Je me rappelle la maison pleine de monde, les chuchotements, les larmes essuyées furtivement. Je me rappelle la chambre à coucher de l'oncle, si propre si luxueuse, où le soleil entrait à flots par le balcon grand ouvert, oui, au quartier israélite, et lui, sur son lit, pâle, défait, me faisant signe d'approcher: est-ce que tu crois que je vais guérir dis ma chérie, fit-il dans un souffle? Mais oui, oncle, mais oui!...

elle ne fit de différence entre ses propres enfants et Nazli et Aslan et ma mère Amar. Le bien-être et l'aisance régnaient dans cette maison où tout le quartier venait chercher aide spirituelle et matérielle. Aslan était l'idole de cette famille nombreuse, car le père de Beckor s'était remarié et lui avait donné six soeurs et trois frères que j'ai connus et rencontrés chez mon grand-père. Seule Maracilla, l'esclave négresse, achetée par Nono Beckor, seule elle fronçait les sourcils quand il tirait de sous son oreiller son sac en toile plein de pièces d'argent et remettait à chacun et à tous ce que son grand coeur offrait largement.

J'aimais beaucoup passer quelques jours à la maison de grand-père, celle-ci était très richement meublée. De beaux salons en velours rouge, de beaux rideaux, de beaux tapis, mais, à ma grande surprise, l'eau courante et l'électricité y manquaient encore, j'entendais Dada Maracilla envoyer Ibrahim el Aknaf chercher le porteur d'eau Kou-You, qui, clopin-clopant s'amenait une peau de boeuf entière sur les épaules, remplie d'eau qu'il avait pris à la fontaine publique.

Mais oui, j'ai tenu à aller voir moi-même cette fontaine, j'avais dix ans, et cela m'amusa beaucoup. Il y avait beaucoup de monde autour de cette fontaine, et chacun attendait son tour, non sans incident, car on se poussait et l'eau se renversait, et l'on criait et les injures ne tardaient pas à venir. Mais cela ne gênait personne ce mode de vie, tout le monde était heureux au quartier, cet état dans l'Etat.

L'oncle Aslan était le bras droit de son père, il l'accompagnait partout chez ses clients, recevait les commandes, faisait les comptes car il savait lire et écrire l'arabe et le français, L'oncle Aslan aimait le théâtre. Tous les soirs il allait entendre El Sheik Salama Hegazi, dont il imitait le chant. Maman raconte qu'il avait monté une scène dans la cour de la maison où il donnait cours à ses dons et sa voix s'élevait pure et forte en chantant: Ah! Ya Juliett.

Bientôt le Hazan au Temple Rabi Yaacov l'accapara, et ce fût pour les fidèles un enchantement que de l'entendre prier le shabat et les jours de fêtes.

priait grand-père depuis toujours, avec son propre père d'abord, avec tous ses fils ensuite, et surtout avec son aîné Aslan. C'était le Temple des anciens du quartier, même Habib Chémès le frère de ma grand mère Marietta, la première femme de Beckor y priait. Le dépôt cuisine laboratoire de Beckor faisait face au Temple, c'est là qu'il avait appris de son père Aslan el Tabach à faire la bonne cuisine, les bons gâteaux, la méfataka ce nougat oriental si délicieux. En poussant le haut portail de la maison on voyait une belle cour dallée et au fond un appartement dont la grande porte vitrée courait d'un mur à l'autre. C'est là que je suis née, me dit un jour ma mère, et ma soeur Nasly et mon frère Aslan. Ces trois étages que tu vois là, et ces nombreux petits appartements c'est mon père qui les a fait construire petit à petit avec ses économies.

La mère de Nono Beckor était accoucheuse de son métier, c'était une belle personne avenante et gaie. A la naissance de son fils, son mari lui demanda de ne plus sortir de la maison, elle refusa. Au bout de quelque temps ils divorcèrent, Beckor restait avec son père, mais sa mère qui ne se remaria jamais, laissa tout ce qu'elle avait à son fils unique. Pieux, pondéré et intelligent il se fit très vite une place dans la haute société qui lui confia les banquets, les mariages où des gens appréciaient son art culinaire. Quand je lui demandais, où donc as-tu appris à faire tant de bonnes choses Nono? Il souriait dans sa moustache blonde, ses beaux yeux clairs brillaient: à Paris, ma petite fille, à Paris... me disait-il. Alors tu as été en France à Paris? Mais oui... regarde donc cette médaille sur le mur, là, en face de toi, on me l'a octroyée à l'exposition de 1880, à Paris même, où je tenais un beau restaurant et une confiserie orientale. Mme. Courteille y amenait ses amis et amies, et il ajoutait les yeux pleins de malice contenue: Oh! peut-être ai-je un beau garçon français ou une charmante fille qui ressemble à ta mère, là-bas...

Nono Bechor fut le premier à découvrir la belle plage de Ras el Bar. Mme Courteille venue en Egypte décida d'y rester et l'encouragea d'ouvrir un hôtel rustique à Ras el Bar. Tout cacher pour les Israélites du Caire, pendant qu'elle-même faisait un hôtel pour les diplomates étrangers qui venaient chez elle oublier les ardeurs du soleil du Caire.

A la mort de Nonna Marietta, il se trouva seul avec ses trois enfants en bas âge. Il se remaria, et Zohra fut une vraie mère pour les orphelins. Jamais

patient et répétait de temps en temps: attention! Yeminak, Chemalak Hasseb, Hasseb.

Enfin, nous arrivions à notre destination: Sorafféia. Quelques magasins, le café Lanciano, puis avant de tourner à gauche, Mère jetait un regard en face pour voir si le balcon de tante Cahla n'était pas ouvert. Parfois Khalti Qahla nous voyait et nous faisait signe de la main: vite passer chez elle.

Mais Mère raconte, que, lorsque j'avais à peine 2 ans et qu'elle prenait le côté qui menait chez sa tante, je me clouais à ma place et refusait d'aller plus loin. Je pleurais même si elle essayait de force de m'y conduire, car je préférais la maison de Nono Bechor, à ces escaliers sombres et pas soignés de Khalti ti Qahla. Je préférais Nona Zohra, à cette dame anguleuse toujours vêtue de noir qui gesticulait sans cesse et parlait à voix haute.

Quand j'étais devenue plus âgée, je disais à Mère d'aller,elle, chez sa tante, pendant que je l'attendrai au magasin de l'oncle Aslan, son frère. Mais oui, j'aimais beaucoup mon oncle qui nous voyant arriver nous faisait fête depuis l'entrée de la rue, mais il fallait saluer Ibrahim Wahba, le laitier qui desservait avec ses bons fromages tout le quartier. Puis venait Daoud le coiffeur, toujours souriant, laissant son client la barbe toute barbouillée de savon pour nous offrir l'eau de rose. Je m'asseyais près du bureau et parcourais du regard ce vaste magasin si bien entretenu, où couraient sur les belles étagères blanches, les bouteilles de vin cacher de Richon le Sion, le cognac français voisinant avec l'eau de vie, le pur araq de Zahleh. Puis venaient l'eau de fleur d'oranger, l'eau de menthe, distillée par les mains de Nono Bechor. Ah voilà Fatma la vendeuse de volaille, le jeudi, et offrant des oeufs toute la semaine à bon prix. Son magasin faisait coin avec Atfet el Ostad et la rue de la Soraféa. Tout de suite venait la haute muraille du Temple, elle courait jusque la porte de la maison de grand père Nessim Bekor Cohen Saban, cette maison où il naquit, se maria deux fois et y éleva ses fils et ses filles.

La porte du Temple El Ostad était toujours fermée et les après-midi, dès les quatre heures, les dames des maisons environnantes, apportant chacune sa chaise, se réunissaient pour bavarder. Parfois Nono Bekor passant pour rentrer chez lui jetait un oeil sévère et réprobateur à ces femmes, envoyait son fidèle suivant, les priant de se disperser loin de la porte de la maison de prière. Ce n'est que par hasard que j'appris que là

"ASLAN EL-TABBAKH"

par Esther Vidal (Mosséri)

Aslan Cohen-Saban, connu sous le nom de Aslan El-Tabbakh, dirigait et en maitre pendant les années 30, 40 et 50, l'hôtel ASLAN à Ras El-Barr, et organisait les buffets de fêtes et de mariages les plus somptueux, pour l'aristocratie Juive du Caire à cette époque.
Sa nièce du côté maternel, Esther Vidal, a décrit dans ce récit, non seulement l'histoire invraisemblable mais vraie, de cet homme respectable qui épousa rabbiniquement deux femmes, mais aussi le Folklore Judéo-Egyptien florissant du début de ce siècle.

* *
*

Avec fierté et tendresse je retrace la vie du Grand Père Nessim Bechor et son fils Aslan.

Pour aller voir grand-père Bechor au quartier Israélite nous prenions le train. Si le voyage se faisait avec papa nous descendions à l'avant dernière station, à Sayeda-Zeinab, de là, nous prenions le tramway , celui qui portait le n°5 ou le n°7. Nous attendions ce tram au moins 20 minutes, les pieds glissant sur la boue en hiver, et exposés aux mouches en été. Mais ce quartier indigène, populeux et coloré m'attirait par les diversités de ses faces. J'aimais observer les gens groupés autour de la mosquée si réputée, j'aimais écouter les vendeurs qui clamaient leur marchandise. Mais si c'était maman qui visitait ses parents nous arrivions au terminus propre et calme. Bab el Louk, quartier presque tout entier européen avec ses bâtiments modernes. Il n'y avait point de tram pour nous conduire au Mousky ni même au Mancy. Alors à ma grande joie Mère hélait un fiacre, qui, pour deux piastres égyptiennes devait nous conduire non seulement au quartier, mais nous porter jusqu'à la porte de la Soraféia. Alors commençait la belle promenade. Le cocher ne pressait jamais ses bons chevaux, qui, lentement prenaient la rue El Saha, puis la rue Abd el Aziz, où les beaux magasins attiraient mon attention, surtout Orosdi-Back, que les indigènes appelaient: Omar Effendi. Puis venait El Ataba el Khadra, grouillant de véhicules et de gens. Enfin on s'engageait prudemment au Mousky, essayant de n'écraser personne sous les roues de la voiture. Le cocher était

" A NONO VITA " (le mari de l'auteur)

par: Esther Vidal-Mosséri

Poème commencé en 1947 (á Helouan) et terminé en 1970.

Quand tu seras vieux, et que je serai vieille,
Quand nous aurons chacun presque 80 ans,
Nous viendrons nous asseoir ici sous la treille,
Nous nous rapellerons de ces beaux jours d'antan .

Tu égrèneras pour moi, un chapelet de roses
J'égrènerai pour toi, épines de buisson,
Je te rappellerai certaines tristes choses,
Toi qui m'a aimée ainsi, à ta facon...

Tes cheveux tout blanchis, te faisant auréole,
Ta main lourde et blanche un petit peu tremblante,
Tu la poseras ici, sur mon épaule,
Je te reprocherai ton humeur si changeante.

Et toi dont la mémoire restée infaillible,
Répétant certains faits toujours restés obscurs...
Tu resteras toi... enfant incorrigible,
Et je t'aimerai ainsi, toujours toujours
toujours...

*
* *

"QUAND JE NE SERAI PLUS"

Quand je ne serai plus,
Ne pleure pas.
Souviens toi seulement, j'ai vécu
Et en silence, écoute mes pas.

Rien ne sera plus comme avant , dis tu - j'en conviens...
Sèches tes larmes, il ne faut pas pleurer,
Receuilles-toi... là dans l'auvent...
Les âmes se fatiguent d'errer...

Rien ne sera plus comme avant, Soit...
Mais la vie ne peut être éternelle...
Les choses ont toutes leur loi
Et ma part a été la plus belle...

Rien ne sera plus comme avant, Rien
Ni pour toi, ni pour eux...
Oh!... Je le sais trop bien...
Mais tâchez tout de même, soyez heureux !

"LES CIGARETTES DE MA TANTE KAHLA"

par ESTHER VIDAL MOSSERI

Et encore une petite histoire, simple et colorée, sur la vie d'antan, écrite par Esther Vidal-Mosséri, dans son receuil "Par delà les jours".

****

On a juré que fumer est une des raisons de tant de graves maladies qui tourmentent notre pauvre existence... Mais, réplique Nono Vita: "Depuis que je me connais, j'ai vu ma grande mère Rena et son mari, grand-père Habib, fumer... Il lui tendait sa cigarette à elle, avant d'allumer la sienne propre... Et tous les deux bavardaient, des heures durant, sans tenir compte de la fuite du temps, commodément assis sur leur canapé, le plateau du café, avec tout son attirail, déposé entre eux. Cet attirail comptait un petit réchaud à mêche trempée dans l'alcool, une boite de café turc, sentant bon à une lieue à la ronde, une autre boite de sucre fin, blanc, importé de l'Europe et, enfin, une petite cafetière en cuivre doré, ainsi que le plateau et les tasses.

Mais les cigarettes de mes grands parents, ils les roulaient eux-mêmes: dans la tabatière remplie de bon tabac sec, ils puisaient avec le pouce et l'index, délicatement, une pincée de pacotille blonde, la mettait dans le papier fin, d'une transparence idéale, coupé à la mesure de la cigarette. Il la roulait lentement amoureusement patiemment, goûtant à l'avance au plaisir de fumer et de se délacter du nectar de ce tabac choisi... Et puis, ayant remis en place le carnet de ce papier fin, ainsi que la tabatière, alors, ils allumaient la cigarette qui envoyait dans la chambre, les volutes bleus d'un nuage toujours montant avant de disparaitre tout à fait, vite suivit par un autre nuage... deux vieux amis... deux vieux amis, unis pour le meilleur et le pire... deux vieillards...

Mais Khalti Kahla, notre voisine de palier, fumait, elle, de vraies cigarettes, prêtes. Une dizaine dans la boite... sans marque aucune, sans nom, sans adresse... enroulées à la main par de petits ouvriers. Elle m'appelait Atati, me raconte Nono Vita, et c'était toujours moi, qu'elle envoyait pour lui acheter ces cigarettes. Elle les vidait de leur boite et les mettait dans son étui à elle... un étui de fer blanc, qui mieux que le carton, conservait ses cigarettes, bien au sec. Mais elle ne jettait pas la boite: elle me la donnait, et moi, je les conservais en lieu sûr... quand j'avais déjà une dizaine de ces boites, je les donnais au vendeur de cigarettes qui lui, me remettait une piastre !... Oui une piastre entière... c'était quelque chose en ce temps là... J'avais sept ans... et avec cette piastre, je pouvais aller au cinéma Olimpia... et faire le fier, avec mes copains."

רקדנית בטן מלהקת "גלי קול" בנשף סוף השנה - 1998

אבנר עשהאל עם טלי - מנהלת להקת "גלי קול"

גילברט מכריז על הגרלות נשף סוף השנה - 1998

מימין: גילברט, יוסי מזרחי, לבנה זמיר, אסתי ואבנר עשהאל

מימין: יוסי אשכנזי, אודט דואק, ויוי אשכנזי, לוסי פירחי, פרדי ואשתו

ריקודים לצלילי להקת "גלי קול"

ראש העיר עמרם מצנע מברך

מימין: נציג מצרים, אלברט פפושדו וראש העיר מר עמרם מצנע

because articles stressing its Egyptian character appeared after events threatening the status of Jews in Egypt, such as the anti-Zionist demonstrations on the anniversary of the Balfour Declaration on Nov. 2, 1945 that degenerated into anti-Jewish riots and the start of the first Arab-Israeli war on May 15, 1948. But many such articles were unconnected to any crisis.[50] Even if its insistence on the Egyptian identity of the Karaites was strategically motivated, *al-Kalim* was an Arabic publication and the only organ of the Karaite community from 1945 to 1956 giving substance to the claim. The Karaite community was deeply imbued with Egyptian Arab culture while remaining fully Jewish in its own terms.

This included a religiously based love of Zion but no organized involvement with political Zionism.[51] The *he-Halutz* [Pioneer] Zionist youth movement (see below) tried to organize Karaites and Rabbanites in *harat al-yahud,* but with limited success. The Cairo Zionist Federation had no ties with Karaites, and few residents of *harat al-yahud* belonged to Zionist youth movements.[52]

Murad Farag, the leading intellectual of the community, had long advocated closer relations between Karaites and Rabbanites. He encouraged some of the educated youth around *al-Kalim* who were unsatisfied by the communitarianism of their elders to seek contacts with the Rabbanites, who were considered more "advanced." Stepping beyond the boundaries of their community exposed these Karaite youth to the full range of political orientations of the post-World War II era, and some became Zionists. Farag's closest disciple, Maurice Shammas, wrote for the Rabbanite Arabic newspaper, *al-Shams* [The Sun], between 1946 and 1948 and then for *al-Kalim* before he emigrated to Israel in 1951. Several hundred young Karaites emigrated to Israel between 1948 and 1956 against the advice of Chief Rabbi Babovitch.[53]

The best-known Karaite involved in organized Zionist activity was Moshe Marzuq, who was executed for his role in Operation Susannah. He was a member of he-Halutz and the underground self-defense [*Haganah*] organization established by emissaries from Palestine in 1946 before becoming a spy and saboteur for Israel. As a physician in Cairo's Rabbanite Jewish hospital, the son of a wealthy family, and a French citizen, his social and cultural milieu was not limited to *harat al-yahud,* and this explains his receptivity to Zionism.

Marzuq's arrest and execution had a chilling affect on the community. Yet a significant proportion of the community remained in Egypt until the 1960s. Because most Karaites were thoroughly Arabized and defined themselves in terms rooted in their experience as an Ottoman millet, they tended to remain in Egypt longer than Rabbanites. Ultimately, they could not resist the forces reshaping the Egyptian political community in ways that effectively excluded Jews.

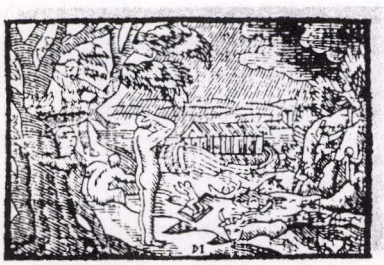

נח • NOE

Si l'on ne réussit pas du premier coup

Frustré par l'imperfection morale de Sa propre création, Dieu détruit le monde sous un déluge de quarante jours. Mais Il surmonte Sa déception, et décide de sauver Noé et ses trois fils. Après le Déluge, les êtres humains se voient accorder une nouvelle chance d'apprendre à vivre ensemble en paix. Chacun des fils va fonder une race - les races africaine, européenne et sémitique.

His style was said to resemble that of Ahmad Shawqi, a leading twentieth-century Egyptian poet.[43] *Al-Kalim*'s editor-in-chief, Yusuf Kamal, was the son of Da'ud Husni (1870-1937), a major figure in modern Arabic music and composer of the first Egyptian opera, "Samson and Dalilah." Each year on the anniversary of his death, *al-Kalim* celebrated Husni's artistic accomplishments, sometimes reprinting articles from other Arabic publications affirming the nationalist contribution of his music.[44]

According to *al-Kalim*, Karaite men wore *sharawil* [baggy pants] and *tarabish* [fezes] like other Egyptians, and there was "almost no difference in outward appearance between the Karaite woman and her Muslim friend."[45] The Karaites, unlike their Rabbanite brothers, were "Eastern" and "conservative" in their social customs. Karaite women did participate in mixed cultural and sports clubs, but this was legitimate because it encouraged marriage and did not violate propriety, as women of other communities had already done the same.[46] This comment acknowledged changes in Karaite gender relations while affirming the norms of Middle Eastern patriarchy and a communitarian outlook. The author of this article in *al-Kalim* emulated the Egyptian nationalist movement in assigning to women the burden of cultural authenticity while promoting moderate reforms in their status so that they could become proper companions for male citizens.

The relationship between the Karaite community court and the Egyptian state illustrates the unstable amalgam of communitarianism and the demands of citizenship informing Karaite practices by the 1950s. Like all the non-Muslim religious communities, the Karaites opposed the abolition of religious courts despite nationalist criticism of this institution. *Al-Kalim* reprinted an article in *al-Ahram* arguing that these courts were not an Ottoman innovation (hence not properly Egyptian), but a valid Islamic institution established in the time of the Prophet.[47] Each year the link between the Karaite court and the state was renewed when the governor of Cairo confirmed its members, who were required by law to be Egyptian citizens. In October 1949, the judges who had served the previous year were reappointed by the community council. An official of the governorate sent to certify the citizenship of the judges rejected their claims to be Egyptians and demanded that they obtain certificates of citizenship. This official admitted that he, like most Egyptians, did not have such a certificate. Jacques Mangubi, the head of the communal council and a senior employee of Bank Misr, then explained, "It is known that we are Egyptians. The government must determine if we are foreigners or Egyptians. And as long as we are not foreigners, then we are Egyptians." Yusuf Kamal affirmed that the members of the court were Egyptians, but that it was difficult for them to obtain certificates of citizenship "for reasons not hidden from anyone." He advised the government to expedite the procedures for certifying citizenship and to facilitate granting certificates to all Egyptians regardless of religion.[48] This was an unusually bold criticism of the government and a departure from the loyalist quietism typical of the Karaite community.

Most Karaites were entitled to be and wanted to be Egyptian citizens, but met with official resistance to their claim. Yet a low-level state official might well be uncertain about the identity of even this most Egyptian of all Jewish communities. As Eli Amin Lisha` acknowledged, "some [Karaites] have French or Russian citizenship even though they and their fathers have never left the country, and this is because citizenship used to be sold, and a Karaite may have bought it though he is 100 percent Egyptian" [*wa-huwa masri lahman wa-daman*].[49] This incident indicates, in a small but crucial way, that non-Zionist Jews were not treated exactly like other Egyptians, as the government and press claimed during the trial of the Operation Susannah conspirators, even though they might have wished to be.

There is probably a measure of defensiveness in *al-Kalim*'s representation of the Karaite community,

political tradition, and explained their Egyptian identity in those terms.

At the same time, educated Karaite youth, responding to the mass murder of European Jews and the widespread hopes for a new world in the post-World War II era, began to feel constrained by the limits of communitarianism. Some were not particularly interested in religion, did not pray regularly, did not observe the Sabbath scrupulously, and used Passover *matzah* [unleavened bread] baked by Rabbanite Jews.[35] The Young Karaite Jewish Association (YKJA) was formed in 1945 by educated youth seeking to establish a modern identity for their community. They published an Arabic bi-monthly, *al-Kalim* [The Spokesman], which appeared regularly until 1956 and promoted a program of communal reform including the study of Hebrew and modern forms of sociability such as the Karaite boy scout troop, the Karaite youth orchestra, theater performances, sports activities, and outings of young men and women to the Pyramids, Saqqara, the Barrages, and Ma`adi. *Al-Kalim* also campaigned to improve the status of women.[36] This orientation demonstrated considerable strength when the YKJA challenged Rabbi Babovitch and the community council by supporting a slate of candidates in the council elections of 1946. Seven of its ten candidates were elected.[37] Except for the particularity of Hebrew (which has its parallel in Muhammad `Abduh's efforts to reform the study of Arabic), the activities encouraged by the YKJA were the same as those embraced by liberal Egyptian nationalists seeking to create modern, bourgeois citizens, though conducting them within the Karaite community reinforced communitarianism as much as it promoted nationalism.

In this spirit, an editor of *al-Kalim*, Eli Amin Lisha`, criticized the Karaites's social isolation. He reproached Rabbi Babovitch for failing to visit the newly appointed *shaykh* of al-Azhar in 1946 or to greet King Faruq when he returned to Cairo from Alexandria and urged the community to participate in Egyptian national holidays "because our Egyptian citizenship requires this." This would win the affection of "our Egyptian brothers" and increase their sympathy for the community.[38] Lisha`'s appeal to assume the responsibilities of national citizenship acknowledged that Karaite practices and outlooks were still largely communitarian. Moreover, his concern for the community's image in the eyes of other Egyptians is itself a form of communitarian sentiment.

The editors of *al-Kalim* linked the project of communal reform to the Egyptian national revival and regarded Karaite Jews as Egyptians in all respects. The newspaper's front page often featured the cartoon figure of "Abu Ya`qub" -- the Jewish counterpart of "al-Misri Effendi," who symbolized the modern, educated, Egyptian nationalist.[39] Sometimes the two were shown walking arm in arm; sometimes Abu Ya`qub appeared alone, accompanied by an article on his Egyptian character. *Al-Kalim* repeatedly referred to Karaites as "*abna' al-balad*" [sons of the country], a populist term connoting authentic Egyptians. Language, dress, and gender relations were commonly cited as markers of the Karaites's authentic Egyptian identity.

The language of instruction in the Karaite communal schools was Arabic. Even today, many Karaites who live in Israel speak Egyptian Arabic as their daily language. *Al-Kalim* proudly noted that Karaite dialect and usage was indistinguishable from that of other Cairenes.[40] Even in referring to contested localities for which Jews and Arabs used different names, *al-Kalim* used Arabic not Hebrew terms -- "Nablus" [Shkhem], "al-Quds al-sharif" [Jerusalem], and "Filastin" [the Land of Israel].[41]

Karaites were fully integrated into Arabo-Egyptian culture. *Al-Kalim* often published poetry in colloquial Egyptian [*zagal*], an art commonly considered a marker of cultural authenticity.[42] The poet laureate of the community, Murad Farag, composed both *zagal* and standard Arabic *qasidas*.

Egyptian Jews, like others trapped by the false promises of liberalism, blended elements of communitarianism and nationalism in practices and world views shaped by the European presence in the Middle East yet incompatible with the logic of the nation state. In what follows, I examine sectors of the Egyptian Jewish community -- the Karaites, the haute bourgeoisie, the Zionist youth movement *ha-`Ivri ha-Tza`ir* [The Young Hebrew], and, to a lesser extent because I have treated them elsewhere, the communists -- whose outlook and activities resist incorporation into the national narratives of Egypt and Israel.[25]

the karaites: an arab-jewish community

The Karaite Jews of Egypt, numbering about 5,000 by 1948, were part of a small minority within Judaism who reject the validity of the Talmud as a source of Jewish law.[26] Karaites have lived in Egypt for over 1,000 years, mainly in Cairo's *harat al-yahud.* They were fully integrated into Cairo's ethnic division of labor and typically worked as goldsmiths and jewelers. Remnants of their historic role persist in the Karaite family names of firms in Cairo's gold market, like al-Sirgani, though no Karaites remain in the trade, and few Egyptians are aware of the origin of these names. In the twentieth century, wealthier Karaites began to move to `Abbasiyya and Heliopolis and to adopt elements of bourgeois, francophone, cosmopolitan culture. But in all respects except religious practice, the daily life of the Karaites of *harat al-yahud* was indistinguishable from that of their Muslim neighbors.

In March 1901, the Karaite communal council was reorganized and recognized by the Egyptian state.[27] The somewhat archaic Arabic name of this body (*majlis milli*) expresses the Karaites's self-conception as a communal-religious Ottoman millet.[28] The editor of the community newspaper explained, "Our community's existence is based on religion so it is our first duty to preserve our religion and to behave in accord with the law of our lord Moses" [*shari`at sayyidina Musa*].[29] When the shaykh of al-Azhar died in 1945, Karaite Chief Rabbi Tuvia Levi Babovitch attended the funeral, and the community newspaper extended condolences "to the Egyptian nation and the Eastern countries" [*al-umma al-misriyya wa'l-aqtar al-sharqiyya*] -- a formulation implying that Egypt was a Muslim country, not a liberal secular state in which religion was irrelevant to citizenship.[30] The same conception motivated the congratulations offered to "the Egyptian people" on the Muslim feast of *`id al-adha.*[31] Similarly, the community greeted "the Christian peoples" [*al-umam al-masihiyya*] on the occasion of "the foreign new year" [*ra's al-sana al-ifranjiyya*].[32]

The Karaites's historical narrative legitimated their presence in Egypt with reference to its Islamic history and the protected status of Jews according to Islamic law. One account claimed that Karaites resided in Egypt when it was conquered for Islam by `Amr Ibn al-`As, who gave them a plot of land at Basatin (near Ma`adi) as a communal cemetery and exempted them from paying the *jizya* tax. Another traced the Karaite presence in Egypt to the eighth century, the time of Anan Ben David, whom Rabbanites consider the founder of the Karaite sect.[33] Both versions affirmed that, except during the reign of the Fatimid Sultan al-Hakim, Karaites enjoyed good relations with their Muslim neighbors.[34]

These linguistic usages and historical narratives are imbedded in the categories of Arabo-Muslim culture. By the 1940s most Karaites had only partially assimilated the liberal notions of citizenship and nationality recently introduced to Egypt. They saw themselves as a protected religious minority in a Muslim country, employed concepts and institutions derived from the Islamic cultural and

right to do so was not seriously challenged. This is radically different from current American notions of multi-culturalism because the Ottoman political field was defined by a hierarchical relationship among religious communities and very few people believed that individuals could or should be detached from their religious communities. The installation of the formal apparatus of liberal democracy in Egypt reformed the citizenry into a "majority" and "minorities" and created new forms of hierarchy that were somewhat less transparent because of the liberal discourse of equality.

The secularist slogan of the 1919 nationalist uprising -- "Religion is for God and the homeland is for all" [*al-din li-llah wa'l-watan li'l-jami`*] -- invited Jews to claim their place as citizens of the Egyptian nation, and some did so. Yet even in the 1920s, the hegemony of secular territorial nationalism was challenged on two fronts by the persistence of colonial privilege and Islamic conceptions of the polity. From 1876 to 1949, the legal affairs of foreign citizens were adjudicated in mixed courts, which Europeans commonly regarded as more "advanced" and modern than the indigenous legal system. But preserving a zone of legal separatism reproduced elements of Ottoman-style community autonomy that undermined liberal notions of citizenship.

The legal autonomy of non-Muslims was not solely a product of colonialism. Until 1955, Egypt recognized the communal courts of all its religious communities. The state colluded in undermining its sovereignty for over three decades because the authority of Islamic *shari`a* courts derived from the same conceptual order that sustained the non-Muslim religious courts. Until Gamal `Abdel Nasser, no political leader commanded sufficient authority to challenge it.

By the late 1930s, the limited character of the independence achieved in 1922 and the inevitable reaction against it eroded liberal territorial conceptions of the nation. British collusion with the monarchy in undermining parliamentary democracy, the continuing British military occupation, the privileged position of Europeans, the intensifying Arab-Zionist conflict in Palestine, and the rise of fascism and communism in Europe led many Egyptians to reject liberal conceptions of the nation and to rearticulate their nationalism in either pan-Arab or Islamist terms, though these had long been elements in the cultural repertoire from which Egyptians drew their self-conceptions.[20] Such orientations implicitly excluded Jews from membership in the nation, either because they were not Muslims or because Jews were uncomfortable with militant pan-Arabist anti-Zionism and the pro-German sentiments of some Arab nationalists.

At the turn of the twentieth century, autochthonous Jews entitled to Egyptian citizenship by the 1929 nationality law and its successors comprised at least half of the Jewish community.[21] But in 1948, only 5-10,000 of Egypt's 70-80,000 Jews held Egyptian citizenship. Some 40,000 were stateless, and 30,000 were foreign nationals.[22] Many of the 10,000 poor, Arabic-speaking residents of the Jewish quarter [*harat al-yahud*] in the Gamaliyya district of Cairo or the 15,000 residents of the port district [*harat al-liman*] of Alexandria were among the stateless.[23] Jews with foreign citizenship typically acquired it in the colonial era, when the category of Egyptian citizen did not exist, and did not believe that it impugned their identity as Egyptians, though most Egyptians felt otherwise.

Establishing citizenship, like many other transactions between the Egyptian state and its subjects, was a cumbersome procedure. Until the enactment of the Company Law of 1947 requiring firms to employ fixed quotas of Egyptians, those who did not travel abroad had no need for a certificate of citizenship and rarely bothered to obtain it. Chief Rabbi Nahum encouraged eligible Jews to apply for citizenship during the 1930s and 1940s, but despite the nominally liberal language of the law, their applications were often subjected to bureaucratic delay and rejection.[24] Such practices were not directed specifically at Jews; members of other non-Muslim communities long resident in Egypt

were closed, and Zionism was declared illegal. The government did little to protect Egyptian Jews and their property from bombings and other attacks generally attributed to the Muslim Brothers during the summer of 1948, not necessarily because it was in sympathy with them, but because it sought to avoid a confrontation with its internal opponents on a complex issue. It would have been difficult to explain vigorously defending the Jews of Egypt to the public in the middle of a war against the Jews of Palestine. Between 1948 and 1950, 20,000 Jews left Egypt, of whom 14,428 reached Israel.[16] Conditions began to improve when Ibrahim `Abd al-Hadi became Prime Minister in early 1949. By the time the Wafd returned to power in January 1950, all the prisoners had been released from internment, and many Jews felt it would be possible to return to life as it was before the war.

A Zionist activist who left Egypt in late 1949 reported to the Jewish Agency's Department for Middle Eastern Jewry that many of his compatriots felt there would be peace between Egypt and Israel sooner or later and that neighborly relations would be resumed. He affirmed the historic Jewish link to Egypt in the same terms used by the *Yearbook of Egyptian Jewry:*

> The Jewish people has taken root in Egypt and the most beautiful Jewish figures resided in that country or came there seeking refuge: Joseph, the first minister of supply in history, our great legislator Moses, Philo of Alexandria, Saadia Hagaon, Maimonides. . . .Our Torah, the most beautiful achievement of the spirit, the charter of humanity, was given to us on Mt. Sinai, land of Egypt.[17]

A few months later Haim Sha'ul, a clandestine Zionist emissary who returned to his native Egypt to organize immigration to Israel, reported that an important Jewish community would continue to live in Egypt and that it was necessary to think about how to organize it.[18] Some 50,000 Jews remained in Egypt until after the 1956 Suez/Sinai War. As late as 1961, when less than 10,000 Jews remained in Egypt, long-time Zionist activist Félix Benzakein believed that "one day [Jews]. . . will come back in peace to resume our unalterable friendship with the [Egyptian] people."[19] Ultimately, about one-third of all Egyptian Jews resettled in Israel; others reestablished their communities in Europe and the Americas.

millet, minority and citizenship

Aviezer Golan's desire to justify Israeli-inspired espionage and sabotage led him to overlook much that was significant, yet not easily contained by the Israeli national narrative. But the Egyptian national narrative is similarly flawed because the secular-liberal conception of the Egyptian nation invoked by Zakariyya Muhyi al-Din and other Egyptian officials during the trial of the perpetrators of Operation Susannah has never been fully realized. Until 1914, Egypt was a part of the Ottoman Empire, and its Jewish residents were juridically a religious community protected by a Muslim state. The community's affairs were governed by autonomous institutions in accord with the Ottoman *millet* system. Its members consisted of those who accepted the authority of Jewish law [*halakhah*] as interpreted and applied by rabbinical courts, though by the twentieth century few Jews resorted to these courts except for matters of personal status -- marriage, divorce, burial, inheritance.

This millet identity can be termed communitarianism: the world-view and self-perception of Jews (and other non-Muslims) living in a multi-ethnic, multi-religious empire. There was a high level of toleration, communal autonomy, and cultural symbiosis among Muslims, Christians, and Jews. Individual Jews achieved high positions in the political and economic arenas in late Ottoman and monarchical Egypt. But Muslims occupied the leading military and political positions, and their

to Asyut, where they formed a tribe of warriors. They were later joined by refugees, including the prophet Jeremiah and his secretary Baruch, fleeing the Babylonian conquest of Judea.[9] The 1945-46 edition of the *Yearbook of Egyptian Jewry* reiterated the historic link between Jews and Egypt, and risked offending religious sentiment by suggesting that the source of Jewish monotheism was the ancient Egyptian cult of Ra. The anonymous author of this article (probably Maurice Fargeon) claimed that many Jewish rituals, symbols, and precepts -- circumcision, the candelabrum, the altar, the design of the pillars of the Temple, even several of the Ten Commandments -- derived from ancient Egypt.[10] These assertions are probably drawn from Renan's *The History of the People of Israel*, a popular text among rationalist francophone Jews. The dubious evidence supporting them does not diminish their significance in the construction of the identity and self-presentation of Egyptian Jews. As Renan himself noted, "Getting its history wrong is part of being a nation."[11]

Recapitulating these stories affirmed the ancient bond of Jews with Egypt, hence the legitimacy of their residence there. This history implicitly disputed the positions of Young Egypt and the Society of Muslim Brothers who were, by the late 1930s, antagonistic to the Jewish presence, as well as the Zionist goal of "negation of the diaspora." Referring to Egyptian Jews as pioneers did link them to the Zionist settlement project in Palestine. Fargeon certainly knew that only a small minority of Egyptian Jews supported political Zionism. Perhaps by noting their contribution to the pioneering effort 3,000 years ago, he tacitly excused them for neglecting this enterprise in the twentieth century. Moreover, since even in the time of Moses some Jews remained in Egypt, it would be unreasonable to expect all of Egyptian Jewry to emigrate to Palestine in the twentieth century.

Between the two world wars, many Jews felt no contradiction between Zionist and Egyptian national commitments. In an open letter to Haim Nahum Effendi, the Chief Rabbi of Egypt, the editor of the Arabic/French pro-Zionist periodical *Isra'il/Israël*, Albert D. Mosseri, asked the rabbi to, "Please explain to our brothers that one can be an excellent patriot of the country of one's birth while being a perfect Jewish nationalist. One does not exclude the other."[12] Rabbi Nahum, a consistent anti-Zionist throughout his tenure in office (1924-60), did not accede to this request.

Several Egyptian Jews did participate in both national movements. Léon Castro conducted propaganda for the Wafd party in Europe after the 1919 nationalist uprising and founded and edited a pro-Wafd French language newspaper, *La Liberté*, after returning to Egypt. He was simultaneously the head of the Zionist Organization of Cairo and the representative of the Jewish Agency for Palestine in Egypt. Félix Benzakein was a member of the Wafd, a deputy in parliament, a member of the Alexandria rabbinical court, and president of the Zionist Organization of Alexandria. Despite his Zionist commitments, Benzakein remained in Egypt until 1960, when he emigrated to the United States.[13] The intensification of the Arab-Zionist conflict in Palestine during the Arab revolt of 1936-39 strained such dual commitments, and they became virtually impossible after the 1948 Arab-Israeli war. Yet as late as 1965 Shlomo Kohen-Tzidon, a native of Alexandria who emigrated to Israel in 1949 and eventually became a member of the Knesset, published a book memorializing Shmu'el Azar -- one of the two Egyptian Jews executed for their role in Operation Susannah -- whose central argument, in contrast to prevailing opinion in Israel, was that an accommodation and understanding between the Egyptian and Israeli national movements was possible and desirable.[14]

For Zionist historiography, the creation of the state of Israel and the 1948 war signal the end of the Egyptian Jewish community. Some 500 Zionist activists were interned in Huckstep, Abu Qir, and al-Tur (along with several hundred communists, including many Jews, and Muslim Brothers).[15] The property of those suspected of Zionist activity was sequestered, pro-Zionist Jewish newspapers

Golan, in the name of the four, emphasized the lack of Jewish affinity to Egypt. In contrast, at the press conference convened to announce the arrest of the saboteurs, Egyptian Minister of Interior Zakariyya Muhyi al-Din stressed that the majority of Egyptian Jews were loyal citizens like all other Egyptians. He claimed that some Jews approached by Israeli agents had refused to act against their homeland and that those who did succumbed to trickery or coercion.[4] He vowed that the government would deal harshly with the minority of Jews who committed espionage and sabotage on Israel's behalf while continuing "to treat the non-Zionists with the kindness and respect due to every decent citizen."[5] The prosecutor at the Cairo trial of the network summarized this official view in his concluding statement: "The Jews of Egypt are living among us and are sons of Egypt. Egypt makes no difference between its sons whether Moslems, Christians, or Jews. These defendants happen to be Jews who reside in Egypt, but we are trying them because they committed crimes against Egypt, although they are Egypt's sons."[6] Photo essays on the trial in the weekly *al-Musawwar* and daily reports of the proceedings in *al-Ahram* reiterated that the accused were not being tried as Jews, but as spies and saboteurs, while loyal Jewish citizens continued to live peacefully and without discrimination.[7]

These contradictory representations of the identity and consequent obligations of Egyptian Jews are products of the national narratives of Israel and Egypt. Both national projects required Jews to identify unequivocally with one or the other. Any ambivalence was an unacceptable betrayal of the nation state and its imperatives. But until the dispersion of the community after the 1956 Suez/Sinai War, Egyptian Jews maintained more complex multiple identities and loyalties than can be accommodated by either of the contending national narratives. Their responses to the demands for loyalty from the emerging national states of Egypt and Israel were inflected by differences of class, ethnic origin, religious rite, educational formation, political outlook, and personal accident. Yet few could embrace fully the options of official state-centered identities. Forced to decide between Egypt and Israel, most chose neither. Decades after the liquidation of the community, some Egyptian Jews have reclaimed their Levantine cosmopolitanism through nostalgic literary reconstructions of Egypt that challenge the canons of Zionist discourse and simultaneously resist the discourse of Egyptian nationalism.

between two homelands: egyptian jewish representations of egypt

The Jewish connection to Egypt, even if partly mythological, is ancient. The Biblical stories of Abraham, Joseph, and the Exodus incorporate Egypt into the sacred geography of the Jewish tradition, and these narratives were regularly invoked. The 1942 *Yearbook of Egyptian Jewry*, whose editor, Maurice Fargeon, openly declared his Zionist sympathies, proudly reviewed the Jewish bond to Egypt:

> The history of the Jewish people has been linked, since the remotest times, to that of Egypt. Already in the time of the pharaohs of the first dynasties we find Joseph sold by his brothers becoming, because of his great wisdom and profound judgment, a powerful minister in the valley of the Nile. . . .the children of Israel went to Goshen (a province of Egypt) at the call of Joseph. . . .Moses, the most sublime figure of Israel, the first legislator, emerged from the womb of Egypt. . . .Thus the first chalutzim [pioneers] of history were the Jews of Egypt led by Moses and then Joshua.[8]

According to Fargeon, some Jews did not leave Egypt at the time of Moses but remained and moved

EGYPTIAN JEWISH IDENTITIES
COMMUNITARIANISMS, NATIONALISMS, NOSTALGIAS

Joel Beinin

In July 1954, Israeli Military Intelligence ordered an espionage network of Egyptian Jews it had formed three years earlier to launch "Operation Susannah" -- a campaign to fire bomb the main Alexandria post office, the United States Information Agency offices in Cairo and Alexandria, the Cairo train station, and several movie theaters in Cairo and Alexandria. The saboteurs (today we would call them terrorists, especially if they were Arabs or Muslims acting against Israel or the United States) were quickly apprehended and brought to trial in December 1954. The verdicts and sentences delivered in January 1955 spanned the range of options. Sami (Shmu`el) Azar and Musa (Moshe) Marzuq were sentenced to death along with the Israeli handlers of the network -- John Darling (Avraham Dar) and Paul Frank (Avraham Seidenwerg) -- who were not apprehended and tried *in absentia.* Me'ir Meyuhas and Me'ir Za`fran received seven years in prison. Victor Levy and Philip Natanson were sentenced to fifteen years in prison. Marcelle Ninio and Robert Dassa were condemned to life in prison. Caesar Cohen and Eli Na`im were acquitted. Max Binnet, an Israeli spy apprehended with the network but not directly involved in its operations, committed suicide in jail.[1] Here, I do not propose to revisit the perennial question in Israeli politics, "Who gave the order?" -- the focal point of a still unresolved political scandal labeled the "Lavon affair" or, in the sanitized discourse of national security, "the mishap" [*ha-`esek ha-bish*].[2] Instead, I will use the apology for the operation offered in the name of four members of the network -- Marcelle Ninio, Victor Levy, Robert Dassa, and Philip Natanson -- to open a discussion of the identities and loyalties of Egyptian Jews.

After fourteen years in Egyptian jails, the four reached Israel in the prisoner exchange following the 1967 Arab-Israeli War. Their presence in the country was an official secret until 1971, when Prime Minister Golda Meir announced her intention to attend Marcelle Ninio's wedding. Not until March 1975, when the four told their story publicly for the first time on national television, did an Israeli government acknowledge that they had been trained and directed by the Israeli army. Aviezer Golan compiled an authorized collective memoir, *Operation Susannah* (the code name for the bombing campaign), and explained that their actions did not constitute treason against Egypt because

> The foursome -- like all the other heroes of 'the mishap' -- were born and brought up in Egypt, but they never regarded themselves -- nor were they ever regarded by others -- as Egyptians. . . .They were typical members of Egypt's Jewish community. . . .It was a community with shallow roots. The Jews reached Egypt during the second half of the nineteenth century or the beginning of the twentieth. . . .[T]hey could not read or write Arabic, and spoke no more of the language than was necessary for the simplest daily needs. . . .All of Egypt's Jews could have been considered Zionists -- or, to be more precise, 'lovers of Zion.'[3]

מטות מסעי • MATOT MASSEI

Droits des femmes

Les cinq filles de feu Zélofkhad protestent contre l'injuste répartition de l'héritage de leur père, en Terre Promise, en faveur de leurs cousins. Dieu répond à leur requête en leur permettant d'hériter de leur père, à condition de se marier à l'intérieur de leur propre clan élargi. La loi juive s'avère donc accessible aux contestations bien étayées des femmes discriminées.

A la date fixée, la marieuse se présentera accompagnée du prétendant et de ses père et mère, munis d'un bouquet de fleurs ou d'une boîte de chocolats. Présentations. Conversation sur la pluie et le beau temps et on se découvrira rapidement des amis communs ou une parenté éloignée. La jeune fille apparaît alors portant le plateau contenant les coupelles de confitures et elle commencera à faire le tour de l'assistance pour leur en offrir. Tout le monde se tait un instant. Sa maman l'a conseillée pour ses vêtements, sa coiffure, ses bijoux, son maquillage sans avoir soufflé mot de l'entrevue.La conversation reprend aussitôt. Coups d'œil discrets du jeune homme et de ses parents. Si la jeune fille n'est pas niaise, elle comprendra alors de quoi il en retourne et, elle aussi, du coin de l'œil, elle jettera un regard sur le jeune premier.

Il serait fastidieux de détailler toute la suite des évènements, si suite il y a. Autrement, d'autres entrevues avec d'autres prétendants se suivront jusqu'au jour où on dénichera le fiancé convenable. Si le mariage s'avère une mésalliance, le nom de la marieuse sera maudit à longueur d'années par les deux familles. Et s'il est bien venu, on lui fera une bonne publicité auprès des amis et parents. Il y a d'innombrables anecdotes se rapportant à la marieuse. En voici deux racontées par un ami.

ANECDOTE n°1 - Une marieuse avait jeté son dévolu sur un jeune homme fortuné, beau, instruit, ayant de belles manières, avec l'espoir de le marier à une jeune fille de grande famille et de gagner ainsi une « commission » importante. Elle venait le relancer toutes les semaines pour qu'il accepte une entrevue avec l'une ou l'autre fille de ses nombreux clients. Celui-ci déclinait ses propositions, courtoisement mais fermement. Un jour, perdant patience, elle lui dit :

- Mais qu'est-ce que vous cherchez que je n'ai pas ? Voulez-vous de la fortune ? j'en ai ! De la beauté ? j'en ai ! De l'instruction ? j'en ai aussi ! J'ai dans ma clientèle tout ce que vous pouvez désirer !

Excédé, le jeune homme lui répondit :

- Madame, ne perdez pas votre temps avec moi ; je ne veux pas d'intermédiaire car je veux me marier par amour. Et l'autre, sautant aussitôt sur l'occasion, lui dit :
- Par amour ? qu'à cela ne tienne : J'AI AUSSI PAR AMOUR !

ANECDOTE n° 2 – Comme il arrivait souvent, deux marieuses s'étaient associées. L'une d'elles était une bavarde impénitente qui mettait souvent les pieds dans le plat. Sa compagne la supportait parce que l'autre avait ses entrées auprès de nombreuses familles aisées d'où possibilités de mariages profitables. Un jour où elles devaient rendre visite à des clients huppés et craignant que son associée ne fasse tout rater par son bavardage, elle lui dit :

- S'il te plaît, laisse-moi mener la chose et contente-toi d'appuyer mes affirmations.

Reçues avec beaucoup d'amabilités, la première dame faisait l'article, comme à l'accoutumée.
La première : Le jeune homme que je destine à votre fille est d'une grande distinction.
La seconde : Grande seulement ? très, très grande distinction.
La première : Il a un très bon commerce ; son magasin a près de 100 mètres carrés.
La seconde 100 mètres seulement ? au moins deux cent cinquante mètres.
Et ainsi de suite : à chaque affirmation de la première, la seconde renchérissait exagérèment et cela finit ainsi :
La première : Il a quand même un défaut insignifiant mais l'honnêteté m'oblige à vous en faire part : il a une petite, mais toute petite taie sur l'œil gauche.
La seconde : (emportée par sa pétulance) Petite seulement ? une grande taie qui lui couvre entièrement l'œil.....

LA MARIEUSE

Par ***Albert Pardo***

Elle connaît tout le monde et tout le monde lui courre après, l'invite, la cajole, lui offre des présents....N'est-ce pas elle qui procurera à votre fille le fils de famille beau et pourvu d'une situation confortable ? Ou bien, à votre fils, la belle et riche héritière ?
Avant la guerre de 39, elle avait une place exceptionnelle dans la société européenne vivant en Egypte. Les jeunes filles de famille ayant terminé leurs études n'allaient pas encore travailler dans les banques, les bureaux ou les magasins ; cela ne se faisait pas même si les parents étaient dans le besoin ou la gêne. Et comment, alors, allaient-elles faire connaissance avec les jeunes gens qui pourraient demander leur main d'autant plus qu'on ne laissait jamais une jeune fille sortir seule, non accompagnée ?

C'est là qu'intervenait la marieuse et chaque mariage lui rapportait une « commission » basée sur le montant de la dot ou bien fixée d'avance entre elle et les parents de la jeune fille.

La « société » de l'époque était divisée en différentes catégories ou classes sociales : Il y avait , par ordre décroissant, l'aristocratie et la haute bourgeoisie, les professions libérales puis les commerçants, artisans, ouvriers et ainsi de suite jusqu'au « hors cours » c'est-à-dire le lot de veufs ou de veuves, des divorcés, pour finir par les gens de petite condition. Il y avait, parallèlement, des marieuses spécialisées dans chacune de ces catégories.

Donc, dès que votre fille se trouvait en âge de convoler en justes noces, vous invitiez la marieuse. A sa première visite, elle demandera à voir la jeune fille, laquelle ignore généralement tout de ces transactions.
Il est de tradition d'offrir, à tout visiteur, plusieurs choses à un petit intervalle l'une de l'autre : sirop glacé (maison), confitures (maison), pâtisseries (maison), etc. et, en dernier lieu, le café. Il est de tradition, aussi, que ce soit la jeune fille la plus âgée de la famille et non pas la maîtresse de maison ou la bonne, qui vienne présenter ces offrandes aux invités. C'est l'une des rares occasions où on peut justement exhiber décemment sa progéniture en âge de convoler et plus d'une fille à marier a trouvé chaussure à son pied grâce à des connaissances ou amis communs qui ont vanté la beauté et les mérites de la fille de Monsieur Untel, entrevue à l'occasion de ces mondanités.

Lors de la première visite de la marieuse, la maman ne manquera pas de glisser dans l'oreille de celle-ci que toutes les bonnes choses offertes ont été préparées et confectionnées par la jeune personne et elle ajoutera qu'elle sait aussi jouer du piano, coudre, cuisiner, etc.

La matrone, à chaque apparition de la jeune fille, lui fera compliment pour connaître ses réactions et la jauger. En « additionnant » ses impressions au montant de la dot annoncée par le père, elle fera mentalement le tri dans son « stock » et lancera deux ou trois noms de prétendants. Comme un marchand qui vante sa marchandise, elle la parera de toutes les qualités, en mentant effrontément : le petit employé besogneux sera, d'après ses dires, un garçon économe, pieux, sérieux, ne fréquentant pas les cafés ou les lieux de plaisir, futur bon père de famille. Il adorera votre fille et la rendra toujours heureuse, bien qu'il ne l'ait encore jamais vue. Et malgré que tout cela soit cousu de fil blanc, les parents se laissent tomber dans le panneau tant est grand leur désir de voir leur fille, mariée. Ils choisiront dans le lot un nom au hasard ou bien parce qu'ils connaissent la famille de réputation et ils fixeront aussitôt un rendez-vous pour une entrevue.

هديتك يا قلبى

هديتك يا قلبى
لأعلى القلوب
وانت يا قلبى
ما كنتش تطوب

هديتك ورجعت أهدى
روحى وأولادى
لك وللوطن
هديتك يا قلبى

هديتك هنايه
والماضى الجميل
هديتك منايه
ورضيت بالقليل
وهديتك يا قلبى

مديت لهم إيديه
طالبه السلام
وجيت أهدى وأسجد
لعفار الزمان
وهديتك يا قلبى

دارت عنهم دموعى
دارت عنهم دموعى
وكتمت الألام
ونار بيه ضلوعى

هديتك إل غالى
إل كل صبح رخيص
فداك يا قلب يا غالى
بقدرة الحريص
وهديتك يا قلبى

هديتك هنايه
وسعد وأمنى
هديتك منايه
هديتك هديتك
وانت إمتى تردينى

وصفى لى زمانى
ورب القلوب
هديته وهدانى
بكل محبوب

حبونى بسلامه
نوروا فى عينهم
حبونى بسلامه
نوروا فى عينهم

بينهُ وبينهم علامه
بينهُ وبينهم علامه
ومجد حواليهم

وصفى لى زمانى
ورب الوجود
هديته وهدانى
وصنع الهكود

إرتاح بقى يا قلبى

תרומה • TROUMA

Contributions artistiques

Comme Dieu interdit de façonner des idoles pour Le representer, les arts plastiques n'ont jamais été à l'honneur dans le Judaïsme. Pourtant, lors de la fabrication de la Tente portable qui abrite les Tables de la Loi, Dieu encourage les artisans doués à y apporter leur contribution, sous forme de tapisseries, et d'ustensiles cultuels d'or et d'argent.

" H A D A Y A " (Cadeau)

Ce Poème, écrit par Esther Vidal-Mosséri en Juin 1967 - après la guerre des six jours - est un hymne à Jérusalem et un chant de Louanges au Seigneur, pour le retour sain-et-sauf de ses enfants qui avaient combattu pendant la guerre, à tous les fronts.

H A D A Y A

A Jérusalem le coeur du monde - le coeur éternel d'Israel

1

Hadétak ya albi
Lé à'la el-ouloub
Wé-énta ya-albi
Ma 'ontéch tétoub

2

Hadétak, wé-régué'et ahàdi
Ròhi, Awladi...
Làk, wé-lél-Wàtan
Hadétak ya-albi...

3

Hadét el-bakàra
Hadét el tèni
Hadét él-Amàra
Wé-Brahim él hénni
Làk, wé lél-wátan

4

Hadétak hanàyia
Wél màdi él-gamil
Hadétak Monàyia
Wé-rédit' bél-alil
Wé hadétak ya-albi...

5

Madétt lôhom eidàya
Tàlba el-Salàm...
Wé-guétt wàhdi azgöd
lé'öfàr el-zamàn
Wé hadétak ya-albi...

6

Darétt 'ànhom démou'ÿi
Darétt 'ànhom démou'yi...
Wé katamt él-alam
We nár béin délou'yi

7

Hadétak él-ghàli
El-kol sàbah rékhiss
Fadàk ya-alb ya ghàli
Bé-ödrétt él-Hariss
Wé hadétak ya-albi

8

Hadétak Hanàyia
Wé sohdi we-anini
Hadétak monayia
Hadétak... Hadétak...

Hadétak...

Wé-énta... Emta té-hadini ?

9

Wé safàli zamàni...
Wé Rabb él-ouloub,
Hadétou, wé-hadàni...
Bé-kol mahboub

Gouni bé-Salàma,
Nourou fé-'énéhom...
Gouni bé-Salàma
Nourouh fé-'énéhom

Bénou wé-bénhom 'alàma
Bénou wé-bénhom 'alàma

Wé màgd hawaléhom !...

10

Wé safàni Zamàni
Wé Rabb él-wégoud
Hadétou wé-hadàni
We sàn' él-Hé'oud

Ertàh bà'a ya albi...

Nous sommes tous à bord pour le retour, on remonte l'ancre, on lève les voiles, le batelier à la barre, on cingle vers Alexandrie, le vent fait tanguer l'embarcation, nous mangeons à la bonne franquette, bientôt nous serons chez nous, on chante.

Show me the way to go home
Show me the way to go back.

Les mouettes nous survolent, c'est que nous approchons du port. On chante Yasalma, Ya Salama, Rohna Ouéguena Besalama.

Nous voilà arrivés au quai. On débarque, on sort du portail. Pas de contrôle d'identité, à cette époque les cartes d'identité étaient inconnues en Egypte, en 1930.

On se sépare. Au-revoir, amis. N'oubliez pas ce soir, au Casino Bella Vista, on va danser.

Petah-Tiqva, 18 Mai 1999

Chére Madame Esther,

Ci-inclus les poémes de ma mére Yvonne Molco, ils sont 3 que mon mari Avraham a traduit en hébreu.

En vous remerçiant et avec mes souhaits de Bonne Fétes des Shavouot. Hatslaha lé "Goshen"!

Liliane Lea Séguer

עצי הזית של ירושלים

גזעי עצי הזית המעוותים
בעלי ראש עגול מביטים אלי
אני מצדיעה להם נרגשת
כי בעיני הם מקבלים דמות של חלוצים.
הם כאן עומדים בסך כנוטרים
נאחזים בשורשיהם
לאדמה מהוללה הזאת שהיא לנו
וכשהרוח מנשבת
רשרוש העלים שלהם
מביא אלי מרחוק הניגון הנצחי הזה
המספר לנו בלאט
מעשי גבורה מהמקרא
שהיו עדים להם.
אני אוהבת להתבונן
בעצי הזית של ירושלים.

יום הזיכרון

יום של סבל
בדומיה המרשימה זו, בהר הרצל
הם נחים בקבריהם
והפרחים האוהבים מכסים אותם בקנאה
הם נחים בקבוצות
ונשמותיהם בנות עשרים
פועמות עדיין ממעשי גבורה.
חיים קצרים!
מלאי אומץ ותושייה
ילדי ישראל!
קורבנכם הבלתי נשכח יסופר
בחרדת קודש בכל דור
ואתם נזכרים תמיד בתפילותינו.
הציפור מצייצת
הדבורה מלקטת
הדמעות זולגות אט... אט...

EXCURSION EN MER À ALEXANDRIE (1930) À AGAMI

Par **Eli Barzilai** ("Nahar Misraim, numero 14-15)

La saison estivale débutait à Alexandrie vers mars, avril et avec elle les excursions et les bains de mer.

Jeunes gens et jeunes filles juifs, voisins et collégues aimaient sortir ensemble, en excursion, en groupe. Ils se donnaient rendez-vous le dimanche, à l'intérieur du port d'Alexandrie, entrée 6. Là étaient amarrés coters et barques à voiles en location, et les bateliers arabes qui nous attendaient...

...J'attends mon groupe avec des amis. Ils arrivent, des jeunes gens bien bâtis, en bras de chemise, jeunes filles souriantes, le teint halé par le soleil, élancées, vêtues en robes sans manches et souliers de plage, certaines coiffées de chapeaux en paille.

Bonjour! Bonjour! Ya fol! Ya fol! s'exclament les jeunes gens, Naharna zaï el fol! ils sont contents, les filles sont arrivées.

On se salue, on plaisante, mais attention! pas d'embrassades avec les filles, ça met en fureur les arabes qui sont autour de nous, et les braves chaowiches en uniformes blancs, coiffés de tarbouches qui nous regardent, courtois, il faut se conformer aux moeurs du pays. Ils nous connaissent; nous sommes les juifs du patelin, Woulad Balad.

La plupart habitaient non loin du port, dans les rues adjacentes, au port Est, à côté de la mosquée Sidi Abou El Abbas El Morsi, à Gamh El Cheikh, à l'impasse du Temple Zaradel; d'autres arrivent de Moharam-Bey avec le tramway, de la rue Menache à côté du Temple Castro.

On s'embarque, jeunes gens et jeunes filles, enjambent prestement l'embarcation. Le cotre lève l'ancre ayant à son bord 30 à 35 personnes, piloté par deux bateliers arabes à destination de la plage de Agami à 20 km d'Alexandrie.

Le cotre s'éloigne lentement du quai, Arrivé au grand bassin, il traverse le Palais de Ras El Tin, un des palais du Roi Fouad, le phare.

Nous passons près du Yatch "Sarah Ada" amarré à côté de celui du Roi Fouad, "La Mahroussa". Nous croisons des embarcations pleines de juifs se dirigeant camper sur le brise lame, à côté de Ramla el Beida, un banc de sable.

Notre petit voilier cingle en direction de la sortie du port, la mer est calme; à l'intérieur de la rade, les dauphins émergent de l'eau et suivent l'embarcation pour s'amuser.

Nous voilà hors du port, nous voguons en haute mer, voiles au vent, cap sur Agami; il y a du soleil, des vagues, du vent,c'est suffisant pour faire balloter notre frêle embarcation, mais ce n'est pas ça qui va effrayer Alexandrins et Alexandrines. Tous ont pris soin d'enfiler leur costume de bain chez eux avant de venir.

On chante au son de la guitare, en arabe, en français, en anglais, en italien, les chants de l'époque de Sayed Darwiche, de Mounira El Mahdeya, de Zaki Mrad, de Tino Rossi et Georges Milton.

Les vagues qui nous mouillent nous rappellent que nous sommes en mer. Nous nous approchons après presqu'une ou deux heures de la plage de Agami.

Les bateliers choisissent une crique et jettent l'ancre, loin du rivage, pour que le bâteau ne s'enlise pas dans le sable. Tout le monde se jette à l'eau et nous voilà à terre; Agami était une plage (1930) splendide à cette époque, un désert et rien que des dunes de sable, et des excursionistes (actuellement c'est une station balnéaire importante au nom de Hanoville-Agami, on y accède par voie terrestre par autobus).

A L'EGYPTE ETERNELLE...

Sous Ton Ciel Bleu

Sous ton ciel bleu
J'avi vu le jour.
Sous ton ciel bleu
J'ai été comblé d'amour.
D'abord, celui de ma famille
Puis, celui de mes amis
Enfin, celui de mon épouse chérie.
Sous ton ciel bleu
Les Fils du Nil
M'ont abondamment octroyé
Considération, Confiance, Amitié.
Sous ton ciel bleu
Je me suis toujours efforcé
De mériter ce qu'il m'ont donné.
Loin de ton ciel bleu
Je clame sans cesse
Ta générosité et ta gentillesse
Et, si le célèbre adage ne ment pas
Qui dit: "Qui a bu l'eau du Nil en boira"
Alors, je reviendrais me désaltérer
Aux Sources de l'Hospitalité,
Sous ton ciel bleu.

Albert Pardo

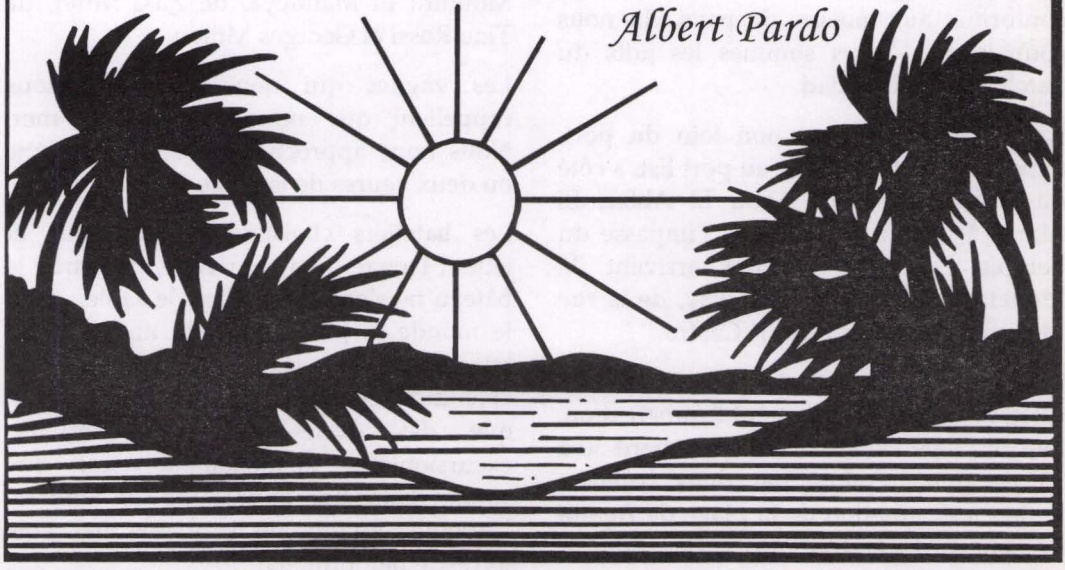

GUERRE TRAITRESSE DE YOM KIPPOUR

Rosy Menasche

Un jeune homme héros silencieux

C'était un jeune homme
en fleur
vingt ans

ce jour-là
le premier au front
arraché à son innocence
il vit la mort
faucher ses compagnons
en quelques instants

puis assourdi
par un "bang" infernal
qui la nuit encore
vingt ans plus tard
déchire ses tympans

un bang
en fit un homme
touché dans sa chair

mais cet homme
est d'une étoffe
héroïque
la fleur
est restée en lui
et dans ses yeux
ses grands yeux noirs
où se sont logés
des débris d'obus.

Cet homme au courage
et à l'humanité
infinis

Déambule
son message
muet éloquent.

Qui ne l'aimerait-il
pas?
Qui ne lutterait contre
les causes de guerre
pour restituer
à ce héros
de paix
qui ne haït pas
l'ennemi d'hier
sa place qui lui
revient
au premier rang
des bâtisseurs du pays.

Car il s'est inséré
dans la vie sociale
à un prix héroïque
avec sa grande âme

auquel chaque indifférent
devrait demander pardon
pour le don gratuit
qu'il a fait
de sa vie

à l'âge
d'un jeune homme
en fleur

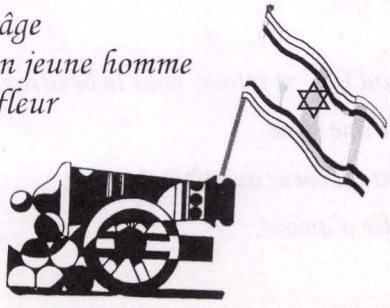

En l'horneur de ma chére maman, Fortunée Yadid,
demeurant à Bat Galim et Paris
Ada Aharoni

MAMICA

Tu n'avais jamais lu L'Emile de Rousseau,
tu le connaissais d'instinct,
par coeur.
Tu nous laisais trotter pieds nus,
dans les chaumes dorés,
dormir fenêtres grandes ouvertes.

Tu nous donnais tout ce que tu avais
de tes deux mains pleines.
Parfois tu oubliais de manger
jamais de nous nourrir.
Tous nos actes et paroles
avaient pour toi l'éclat du diamant,
tes enfants étaient tes petits dieux.

Même quand je t'ai quitté
et quitté la France,
pour un pays que j'aimais,
tu n'as montré ni peine ni colère,
tu as donné ta fille au kibboutz
avec un sourire
suivi de larmes.

Aujourd'hui, en retour, nous te bénissons
comme une reine
sortant du coeur du métro parisien,
auréolée d'amour.

מַמִּיקָה* עדה אהרוני

מַעוֹלָם לֹא קָרָאת "אֶמִיל" שֶׁל רוּסוֹ
אַךְ יָדַעַתְּ אוֹתוֹ מִלְּבָבֵךְ
הַלֵּב הֵיחוּדִי שֶׁלָּךְ –
נָתַתְּ לָנוּ לְשׁוֹטֵט יְחֵפוֹת
בִּשְׂדוֹת הַזָּהָב שֶׁל בֵּיתֵנוּ בְּקָהִיר
וְלִישֹׁן בְּחַלּוֹנוֹת פְּתוּחִים לִרְוָחָה

הָעֲנַקְתְּ לָנוּ כָּל אֲשֶׁר הָיָה לָךְ
בִּשְׁתֵּי יָדַיִם מְלֵאוֹת שֶׁל
מַלְאֲכֵי נְחָשֶׁת תִּנְ"כִיִּים
לְמַרְאֲשׁוֹת עֲרִיסוֹתֵינוּ –
יֵשׁ אֲשֶׁר שָׁכַחְתְּ לָקַחַת אֹכֶל אֶל פִּיךְ,
אַךְ מַעוֹלָם לֹא לְהַאֲכִיל אוֹתָנוּ.
כָּל אֲשֶׁר עָשִׂינוּ אוֹ אָמַרְנוּ
הָיָה מִכְרָה יְהָלוֹמִים,
הָיוּ לָךְ יְלָדַיִךְ אֲלִים קְטַנִּים

אַף כַּאֲשֶׁר עָזַבְתִּיךְ
וְאֶת צָרְפַת
לְמַעַן הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי
לֹא נִפְגַּעַתְּ
לֹא רָגַזְתְּ –
מָסַרְתְּ אֶת בִּתֵּךְ לַקִּבּוּץ
בְּחִיּוּךְ כְּשִׁיר סְפָרַדִּי,
מְלֻוֶּה בְּדִמְעָה

הַיּוֹם אָנוּ סוֹגְדִים לָךְ
כִּלְמַלְכָּה
עָלְתָה מַחִיק הַמָּטְרוֹ בְּפָרִיס
אֶל בַּת־גַּלִּים,
מַלְכַּת הַגָּלִים כְּמִקְדָּם
עַל חוֹף יַמָּהּ שֶׁל אֲלֶכְסַנְדְּרִיָה –
אִמָּא, מַמִּיקָה, הָעוֹמֶדֶת עַל קוֹנְכִית,
כָּתֶר אַהֲבָה זָהֹב לְרֹאשֵׁךְ.

* "ממיקה" – כינוי חיבה ל"אמא" בלאדינו.

A la mémoire de mon pére Nessim Yadid, négociant eu farine an Caire
Ada Aharoni

LE NOUVEL EXODE

Aujourd'hui j'apporte à nouveau
mon vaisseau
de grain
à ton port pére,
en humant l'odeur de blé
que tu aimais –
moi, dans le Silo Dagon à Haïfa,
toi là-bas, si loin, si près.

Joseph en Egypte,
jarres de Chanaan,
fouilles rituelles en bronze des amples,
pilons, meules et mortiers –
tout me ramène à toi
devant ta vieille balance rouillée
au Mouski au Caire.

Je me souviens de ton bureau beige-orange,
avec Tohami le sourd
pesant les sacs de farine lourds –
et moi, écoutant le cri des oiseaux
piaillant l'alarme dans la charpente du plafond:
"Juif errant, sois vif,
avec un trou
dans la poche
Depuis l'Ile Verte à Suez jusqu'à Rome
Avant de quitter son home.

Avec un seul bras –
Mais la bulle de la vie crevée
Lorsque la jambe aussi s'en alla
Il ne la parcourt plus.
Mais son rire chaud
résonne encore
parcourt encore
nos vies.

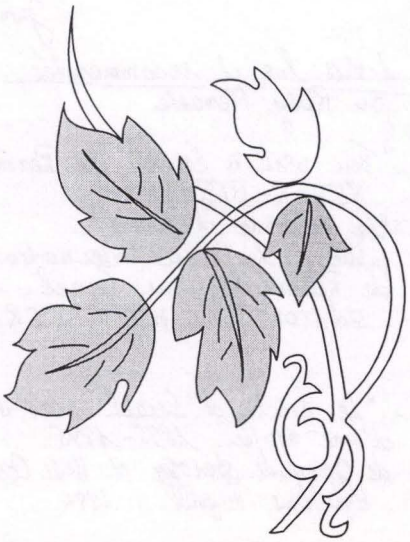

YAD VASHEM יד ושם
The Holocaust Martyrs and Heroes Remembrance Authority רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

לכבוד
גב' רוזה מנשה
רח' נורדאו 22
ח י פ ה 33123

ירושלים, א' בחשון תשנ"ט
20 באוק' 1998

גברת מנשה הנכבדה,

רב תודות לך על שהואלת להעניק ליד ושם עותק מהשיר שחיברת:
"Six millions plus un, au moins".

אנחנו אוספים מגוון של חומר, ביניהם ספרות יפה ושירה, ואנו
מאמינים ששירה היא דרך חשובה מאד להנציח את נושא השואה.

בברכה
רבה
ד"ר רוברט רוזט
מנהל הספרייה

Jun 1999

Livres lus et recommandés
par Rosy Menaste

I - "Feu vert à Israël" par Renée NEHER-BERNHEIM
"La Mémoire d'Israël" - publié par le Centre International de Recherches sur Israël - 1983 - Editions Louis MUSIN - CIREL

II - "Le Siècle d'Israël" Les secrets d'une épopée - 1895-1995 - de Jacques Derogy et Hesi Carmel - Editions Fayard - 1994

Livre recommandé par Dina Brakha
Paula Jacques
Deborah et les anges dissipés

DES JUIFS A SUEZ

Rosy Menasche

A Suez, sur la Mer Rouge, à l'embouchure du Canal, quelques familles juives ont constitué une minuscule communauté depuis le début du siècle. Des familles comme les Lichtental, les Benatar, les Cadranel et autres, ont vécu en parfaite harmonie avec les communautés d'européens, les italiens, les grecs, les français, les anglais, les hollandais, les maltais et avec des relations de réelle amitié avec les égyptiens.

Les Juifs de Suez venaient des horizons les plus lointains (Rhodes italienne, par ex.) et exerçaient les métiers les plus divers (grand commerce, orfèvrerie, bijouterie, photographie, colportrice).

Pendant la seconde guerre mondiale, à Rosh Hashanah, à Kippour, Pessah, et à l'occasion du Shabbat, combien de soldats juifs de l'armée britannique et de frères américains, ainsi que de l'Australie et de la Nouvelle Zélande ont trouvé un foyer juif pour les accueillir, les héberger! Souvenirs d'enfance inoubliables même lorsque des Polonais attablés chez nous, et déployé sur la table en gros caractères, le quotidien "Le Progrès Egyptien" en langue française, reportait les néfastes nouvelles de l'occupation nazie du couloir de Danzig.

Vers 1947, les commandos-palestiniens ont menacé des juifs, dont mon père, qui vivaient pour la famille et le travail, sans activité politique d'aucune sorte. Menacés de mort et de terreur s'ils n'allaient pas verser des sommes importantes pour financer ces commandos- mêmes.

Le gouverneur local a pris soin de protéger ces juifs en les faisant escorter (pendant un certain temps) par des soldats de l'armée égyptienne, fusil à l'épaule, du travail à la maison et vice-versa.

Celà n'a pu durer au-delà de la guerre de 1956, alors que plusieurs membres de cette petite communauté ont été internés.

Certains, comme Gabriel Menasche feu, mon père, né à Suez, furent transférés à la Citadelle, prison du Caire pour délinquants communs, car il refusait d'être expulsé séance tenante en tant que citoyen italien et juif habitant la zone du Canal de Suez, soupçonné de pouvoir devenir un espion et cinquième colonne de l'Etat d'Israel.

1977: Visite mémorable de Sadat à Jérusalem. Ce Même Gabriel Menasche observe son poste de TV, à Milan, et goûte une joie insoupçonnée mêlée d'èmotion. Çà y est: la roue tourne.

Qu'est devenue cette petite synagogue, perchée au troisième étage d'un vieil immeuble, aux grands balcons de bois, près du Shouk, ou nous fêtions entre autre, Souccoth, la fête des Cabanes et la fête où, dans notre lointain passé, nous avions prié pour toutes les nations du monde?

Des tapis persans encadraient les parois de ce vieux balcon de bois, et là, les femmes bavardaient tranquillement en attendant les points culminants de la prière. Les enfants jouaient dans une petite pièce à côté.

Et la soif qui vous prenait à Kippour, et la musique irrépétible des "rimmonim". Avec en sourdine le bruit du Shouk.

Suez, Port-Tewfik, cieux aimés et délicieux petits jardins; plages aux marées généreuses. Sayed, Mohammad, Barakat, Ali Shérif, Rashad Effendi, qu'êtes-vous devenus? Et le quartier arabe de l'Arbaïm est-il toujours sur pied? Et l'hôpital français, où je faisais mes premiers pas dans le volontariat à l'âge de 15 ans?

Suez et Port-Tewfik, ce n'est qu'un aurevoir.

Tres chers, Amis

Les Juifs d'Egypte et l'Etat d'Israel en l'an 2000

Je me souviens bien de notre arrivée en Israel en 1948-1949. On dirait que c'etait seulement hier ou avant hier. Nous venions d'etre libéré des camps en Egypte dans lesquels nous etions internés depuis le 15 Mai 1948, jour de la création de l'Etat d'Israel.

Qui aurait dit que 50 ans ont déja passé?
Nous étions des gosses. La plupart célibataires, sans responsabilité mais plein d'idéal et de bonne volonté. Nous nous sommes mis au travail dans les villes et les villages, kibutzim et mochavim. Une chose nous unit à tous. La volonté de travailler et de nous developper sans aide de quiconque.
C'est ce qui caractérise les juifs d'Egypte.
Nous n'avons pas tapé aux portes et n'avons rien exigé. Nous ne savions même pas que quelque chose nous revenait de droit.

Et malgre tout nous avons avancé. Nous avons participé à la construction et au développement du pays dans tous les domaines.

Et ainsi nous voila arrivés en l'an 2000... Il ne faut pas oublier que pendant ces 50 ans nous avons eu 5 guerres et avons tous combattu sur tous les fronts avec succés mais aussi avec beaucoup de pertes.

Aujourd'hui en contemplant notre avenir, nous sommes fiers d'appartenir à un pays democratique qui sert d'exemple à d'autres pays. Un etat qui a réussi en si peu d'années à faire la paix avec deux de nos voisins les plus importants, l'Egypte et la Jordanie. Un état qui mène actuellement des pourparlers de paix avec les Palestiniens et qui invite les dirigeants de la Syrie et du Liban a se joindre au mouvement de paix.

Et malgré tout, nous sommes très inquiets. Nous aurions voulu tellement avoir la paix, non seulement avec nos voisins, mais surtout entre nous. Que nous soyons tolérants l'un envers l'autre, sans violence, sans"verdict de poursuite" et "verdict de diffamation", avec beaucoup d'affection, d'amour, de bonne volonté de nous entraider les uns les autres.

Espérons que tout ceci se réalise pour tous nos enfants et nos petits enfants.

Amen

Avner Assael

Président du foyer des Juifs d'Egypte - Goshen

בית יוצאי מצרים - גושן

1.1.2000

לכל החברים והשלוחים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מעלון "**גושן**", ביטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה כרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שיכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 100 ש"ח! שאותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **בית יוצאי מצרים** – "**גושן**" – ת.ד. 589 חיפה 31004.

בצפייה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

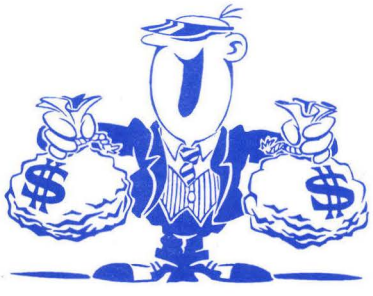

בכבוד רב,

הנהלת בית יוצאי מצרים "גושן"
חיפה

לפרטים נוספים נא להתקשר לה"ה:

אסתי וגילברט בר-און	☎ 8510554
ישראל נלסון	☎ 8528587
אבנר עשהאל	☎ 8244479
יוסי מזרחי	☎ 8526026
אלגרה מזרחי	☎ 8360160

בית יוצאי מצרי

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפו

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

No. 16 ✶ January 2000 GOSHEN ✶ P.O.Box 589 Haifa 31004 ✶ ISRAEL

2000

A La Fin De Ton 1er Millénaire, On Te Dit:
Bonne Nuit, Merci, Adieu Et Shalom
C'ar L'enfant Et L'homme
Doivent Savoir Que Les Aspirations
Utopiques Mènent A Des Guerres
Comparables A Des Tremblements De Terre.
Qui Ne Mènent A Aucune Fin.

A Ton 2ème Millénaire, On Te Dit:
Bonjour, Bienvenue, Shalom.
Car, Tous En Somme
Nous Nous Levons Comme Un Seul Homme
En Nous Souhaitant Une Paix Eternelle
Entre Tous Nos Voisins Et ISRAEL
Amen!

1999

2000

בית יוצאי מצרים

גושן
Goshen

גיליון מס' 17 ✕ תשרי תשס"א ✕ אוקטובר 2000 גושן ✕ ת.ד. 589 חיפה 31004

דבר היו"ר

ידידים יקרים,

בשם קהילת יוצאי מצרים בחיפה, אנו שולחים לכם את ברכותינו לשנה טובה ומאושרת עם הרבה בריאות וחיים טובים וארוכים.

מי ייתן וסוף סוף יבינו מנהיגינו שגדולתם תהיה בהרגעת הרוחות, באיחוד השורות ובמציאת הנוסחה הגואלת שתביא לשלום בינינו ועם שכנינו. כולנו תקווה שמנהיגינו ידעו להפעיל את השפעתם הרבה לקירוב הלבבות ולשמש מופת לסובלנות, מתינות ואחווה.

עוד נושא מאוד מאוד כאוב הוא תאונות הדרכים הגורמות מדי שנה למאות הרוגים, אלפי פצועים ונכים. צו השעה הוא להילחם בתופעה ההרסנית הזו ולהקטין את ממדיה.

לסיכום, אנו מאחלים לכל חברינו וידידינו בארץ ובעולם חג שמח, שנה טובה וברכת גמר חתימה טובה.

אברהם משהאלי

בית יוצאי מצרים - גושן

מתוכניתנו

1.9.1999 הרמת כוסית לשנת תש"ס

3.11.1999 מר שלמה בן־אמנון
מחקרים חדשים על ההיפנוזה

1.12.1999 מר הרפז
מבצע אנטבה

1.1.2000 נשף גאלה באווירת שנת המילניום

2.2.2000 גב' ניצה צפריר־רוסו
הרשות הלאומית לתרבות הלאדינו ופעולותיה
בהשתתפות הזמרת **מונסראט פרס**

12.4.2000 ערב חגיגי לכבוד חג הפסח
קריאת ההגדה בנוסח מצרים

3.5.2000 מפגש חברים
ברכות, הרמת כוסית וכיבוד קל, ריקודי כל הזמנים

6.9.2000 מר משה והבה איש חינוך ומנהל בי"ס לשעבר
סקירה היסטורית־גיאוגרפית על מצרים באזורים שונים

בגיליון זה

עברית

מי אתה **אלי כהן?** 1
יהדות מצרים 2
ויהי אחרי חמישים שנה..... 4
פילון האלכסנדרוני 7
מכתבים למערכת 8
פינת המטבח 11

לועזית

Fétes Juives 1
Interview of **Mr. Joseph Soffer** 2
Nahar Misraïm..... 5
Le Mauvais Œil 7
Le Retameur Ambulant 9
De Haifa Jusqu'au Caire 12
Nostalgie et Memoires 13

חברי ועד בית יוצאי מצרים – גושן בחיפה:
אבנר עשהאל – יו"ר, **גילברט בר־און** – סגן יו"ר, **אסתר בר־און** – מזכירה
יוסף מזרחי – גזבר, **ד"ר יחזקאל פירון** – מבקר
אלגרה מזרחי – חברת מזכירות, **נלסון ישראל** – חבר מזכירות

הוצאה לאור והפקה: **דפוס מיכאל לחמן בע"מ** – פבזנר 62 חיפה

נשף גאלה

לסיום שנת הפעילות 2000
ייערך ביום ראשון, ה' טבת תשס"א, 31 בדצמבר 2000, בשעה 20:00
ב"אולמי כרמל" – שדרות הנשיא 124 מרכז הכרמל חיפה

לפרטים נוספים נא לפנות לחברי הועד

רובי קימחי
מנחה את
סדר הפסח

סדר פסח
"קבוצת המארגנות"

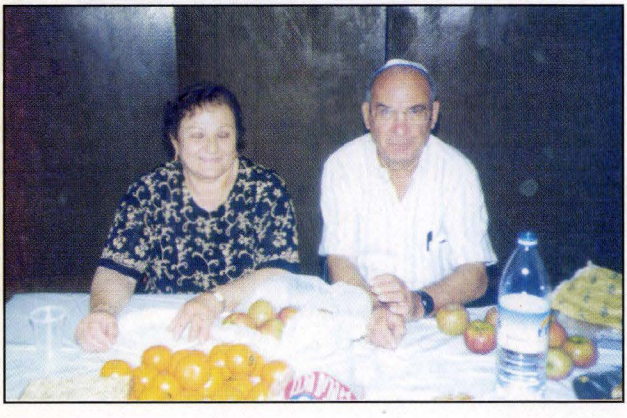

"מנוחת הלוחם"
אחרי סדר פסח
רוזי ויוסי מזרחי

סדר פסח
בבית גולדבלום

מסיבת המילניום,
זילבר השובב הנצחי
בשירה עם טלי,
זמרת הערב

אלברט פפושדו
מרים כוסית
לקבלת המילניום

חלוקת ההגרלות
במסיבת המילניום

מי אתה – אלי כהן?

אלי כהן נולד במצרים בשנת 1922. משפחתו, משפחה יהודית שהתגוררה במשך שנים באגן הים־התיכון, מצאה את מקומה בשנים אלה בעיר הבירה – קהיר.

לצד שמירה על חיים כיהודים – כחלק מקהילה חמה ותומכת, השתלבה משפחתו בחיי המסחר של מצרים. שנות ילדותו לוו בטעימה מתמשכת של הנופים וההווי הייחודי של מצרים הקוסמופוליטית בה שכנו זה לצד זה מיעוטים שונים מכל רחבי המזרח התיכון ואירופה.

שפת המשפחה היתה שילוב מקסים של ערבית, עברית, צרפתית, איטלקית ופה ושם מילה ביוונית. הבליל הזה נשמע עד עצם היום הזה טבעי. פשוט יש מילים שיאה להגות בשפה מסויימת. איש אינו מסוגל להסביר מדוע ואולי כדאי שלא לשאול.

לבליל התרבויות הזה, השפעה רבה על שנות ילדותו של **אלי**. הוא משפיע מאוחר יותר על הגמישות והיכולת לעבור מחומר אחד למשנהו ומדיסציפלינה אחת לרעותה. הכל אפשרי ובאמצעות החומר והמכחול – השמיים הם הגבול.

לבליל הזה יש גם מהות מאוד ראשונית ובסיסית הוא יוצר כנראה תחושה שהכל עדיין ניתן לעיצוב מחדש ותחושת "הכל אפשרי", מטביעה את חותמה על האופי הנאיבי של ציוריו.

אלי למד בתיכון איטלקי. הוא נשלח לשם במיצוות אביו כדי ללמוד מסחר. בלכתו לבית־הספר הכיר הוא רק מספר מילים באיטלקית. המטלה הראשונה אותה קיבל ביום הראשון ללימודיו שם, היתה לכתוב חיבור על "הסנדלר". הידע המינימלי באיטלקית לא הותיר לו סיכוי כלשהו. אך עם הגישה של הכל אפשרי, התיישב הוא בכיתה, בתחילת שנות השלושים של המאה וצייר ציור של סנדלר. מה רבה היתה הפתעתו, כשהמורה ציין לשבח את ציורו בפני כל התלמידים באומרו כי זהו החיבור היפה ביותר אותו קיבל.

סיפור הסנדלר מחבר אותנו לציוריו, רובם עוסקים בבעלי מקצוע. רוב בעלי המקצוע נעלמו ואינם ומסמך זה מהווה תיעוד היסטורי בעיניו של איש בן שבעים המעלה מנבכי זכרונו את האנשים והאווירה.

ילידי הארץ של אותה תקופה, שראו ציורים אלה, מעידים כי נופים אלה היו נחלתה של ארץ־ישראל של אותם הימים.

אלי כהן עלה ארצה בשנת 1945 ומאז לא ביקר במצרים.

במשך שנים עסק בהדרכת בני נוער ולימד ציור. זאת לצד עבודתו כטכנאי בחברת בזק.

היום, בגימלאות הוא ממשיך ביצירה.

ראיון שקיימה **ליליאן ס. דאמונד** עם **מר יוסף סופר**

ב־17 בדצמבר 1996 במשרדו בניו־יורק בנושא "**יהדות מצרים**"

יהדות מצרים

מר סופר ומשפחתו עזבו את מצרים ב־1958 לצרפת, שם חיכו לויזה לארצות הברית. משקיבלו אותה, יצאה משפחת סופר לדרך והגיעה לארה"ב ב־1959.

"אבי נולד בבגדאד, עיראק. אמי נולדה באלבניה. משפחתה הגיעה לשם מתורכיה. כל הארצות הללו היו חלק מהאימפריה העותומנית והיהודים יכלו לנוע בחופשיות ברחבי האימפריה. בסופו של דבר הגיעו שתי המשפחות בנפרד להשתקע במצרים. שם נפגשו הורי, נישאו והקימו משפחה. אבי היה סוחר. הוא נהג לקנות סחורה מסיטונאי בקהיר, לארוז אותה על גב חמור ולעבור בכפרי הדלתה כדי למכור אותה. ה"עומדה", ראש הכפר, בכל אחד מהכפרים הכיר אותו היטב וקיבל את פניו יפה. הוא נעזר בדרכים בשוליה צעיר. ערב אחד ביקש ממנו להעירו ב־06:00 בבוקר, כדי שיוכלו לצאת לדרך ב־07:00. תשובת הנער הייתה: 'אין בעיה. אם תעיר אותי בחמש דקות לשש, אעיר אותך בשש.' אני מספר את הסיפור הזה כדי להמחיש את האווירה ששררה אז. חיינו היו שלווים, השירותים שנתנו זכו להערכה, והכפריים התמימים, הלבביים ומסבירי הפנים חיבבו אותנו.

אני נולדתי ב־1906 בשכונת חאן חאליל, שהייתה אז והיא עדיין אזור יהודי נודע לתיירים. גרנו בדירה עם ההורים, שני בנים ושלוש בנות. לא היו לנו לא מים זורמים ולא חשמל. מים קנינו מרוכלים ברחוב ואכסנו אותם בכדים גדולים בבית. כולנו למדנו בבתי הספר של כי"ח שסבסדו תורמים מהקהילה והאליאנס יזראלית. בבית־הספר היסודי למדנו עברית, צרפתית, ערבית ואנגלית. הלימודים בבית־הספר היו מהגן ועד לקבלת תעודת־בגרות צרפתית. הנשים הטובות של הקהילה נתנו לנו ארוחות בוקר וצהרים. לעולם לא אשכח את נדיבותן של המתנדבות שעברו בין השולחנות ושאלו, אם אנחנו רוצים עוד חלב בארוחת הבוקר או תוספת בשר בארוחת הצהרים. אני זוכר את כל מה שלמדתי בבית־הספר והדברים הללו היו לי לעזר רב בחיים. זו הייתה אחת התקופות הטובות ביותר בחיי.

היה שם גם בית־ספר של טיפת חלב, בו תמכה בעיקר משפחת בן־ארויה, למען יתומים נזקקים.

בסוף מלחמת העולם הראשונה התפוררה האימפריה העותומנית ומצרים וארץ ישראל עברו לחסות הבריטים. התנועה הלאומנית Wafd במצרים, בהנהגת סעד זגלול פחה, שאפה לעצמאות גמורה של מצרים מכל השפעה זרה. באותו זמן הבטיחה הצהרת בלפור הקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל. היהודים רצו לסלק את הבריטים מארץ־ישראל. בשני בתי הספר, היהודי והממלכתי מצרי, ארגנו את התלמידים להפגין יחד נגד הבריטים. נשאנו דגלי מצרים ודגל יהודי. היהודים והערבים התאחדו למטרה משותפת: סילוק הבריטים ממצרים ומארץ־ישראל. לבסוף השתתפו רק סטודנטים בהפגנות.

הצבא הבריטי שלח חיילים לפזר את ההפגנות. חברים רבים במפלגת ה־Wafd נתפסו והוגלו למלטה. באותה עת תקפה ה'יד השחורה', תנועה מצרית מהפכנית, את הקצונה הבריטית. שנים־עשר צעירים, חברי התנועה, נעצרו, ביניהם שני אחים. אחד־עשר נמצאו אשמים ונתלו. אחד האחים אנאייאט היה קטין ונדון למאסר עולם. הוא שוחרר לאחר עשרים שנה. בבית־הסוהר למד משפטים ולאחר מכן הפך לעורך־דין מפורסם.

לאחר הבר־מצווה שלי החליט אבי שעלי לצאת לעבוד כדי לעזור לפרנסת המשפחה. מנהל בית־הספר חשב שאני תלמיד טוב ומבטיח לכן סידר לי קורסי ערב בליסה פרנסה, לאחר העבודה. לקחתי קורסים בניהול עסקים, הנהלת וראיית חשבון. לאחר שלוש שנות לימוד למדתי עוד שנתיים בקורס מתקדם לראיית־חשבון במכללה ממשלתית והפכתי לרואה־חשבון מוסמך. כל הלימודים היו חינם. התקבלתי למשרת רואה־חשבון בחברה הכללית לחקלאות, בה כיהנתי עשר שנים. לאחר מכן הייתי רואה־חשבון ראשי בחברת ביטוח איטלקית Reunione Adriatica de Securita. עבדתי שם מ־1930 עד 1950. ב־1940 הצטרפה איטליה למלחמה בצד גרמניה. כל נכסי הקהילה האיטלקית במצרים הוחרמו. במשך חמש שנים ניהלתי את החשבונות המעוקלים ובמשך חמש שנים לאחר המלחמה עסקתי בהחזרת הנכסים לחברה ולבנקים. במלחמת העולם

השנייה עלתה רמת החיים. שלושת ילדי הצעירים נולדו בין 1940 ל־1945. עול כלכלת משפחתי הגדלה היה מונח על כתפי והשתתפתי גם בפרנסת הורי. עבודתי כללה בין היתר דיווחים למחלקת העיקולים של ממשלת מצרים על עסקי חברת הביטוח האיטלקית. רק כאשר התמנה מעקל כללי חדש במחלקת העיקולים, בדקו מחדש את המינוי שלי. זכיתי להעלאה ניכרת בשכר ולפיצויים גבוהים על השנים שעברו.

במצרים, ובמיוחד באלכסנדריה, היו איטלקים רבים עתירי נכסים. למעשה, אחרי התמוטטות האימפריה העותומנית, הפכה מצרים למוקד משיכה למשקיעים זרים ולמהגרים. הסיבה לכך הייתה בעיקר הנוכחות הבריטית, שהגנה על הזרים (הלא־מצריים) בתקופה שהסכם הכניעה היה בתוקף. על פי הסכם זה הוקמו בתי־דין בינלאומיים מעורבים לטפל בתביעות האזרחיות של הזרים, שלא נאלצו אפוא לפנות לבתי־דין מצריים וההליכים יכלו להתנהל בצרפתית, איטלקית ואנגלית. ואמנם, ב־1950, כאשר נאצר עלה לשלטון, נחתם סעיף בחוזים בין המצרים והזרים, על פיו יידונו כל תביעותיהם בבתי־הדין המעורבים.

אני חייב להזכיר את אחי שהתעוור ולכן לא יכול היה לעבוד בעבודה רגילה. גברת מצרייה הציעה לאמי, שילמד לנגן בעוד, כלי נגינה הדומה לגיטרה. הוא הפך לנגן כל־כך מעולה בכלי יפה זה, שהחל ללמד נגינה בו לפרנסת משפחתו. לרוע המזל נשרו התלמידים בזה אחר זה ולא הצליח לקבל חדשים. חייו היו קשים מאוד. הוא מת ונקבר במצרים.

נחזור לקורות חיי: נישאתי והקמתי משפחה. אשתי הייתה אישה מוכשרת מאוד טובת־לב. חיי המשפחה שלנו היו יפים ולבביים. היו לנו ארבעה ילדים. לאשתי הייתה משרתת לעבודות הבית ועזרה במטבח. למרבה הצער חלתה אשתי בסרטן ונפטרה בגיל צעיר מדי ב־1966.

בעבודה התקדמתי יפה באותה תקופה. דיברתי ערבית והיטבתי לייעץ לסוכנויות הממשלתיות השונות. בסופו של דבר הציעו לי ב־1952 את הפיקוח על מחלקת החשבונאות במפעל ראלף פונטרמולי ובניו לייצור רהיטי עילית בהזמנה. המפעל, על 500 עובדיו, היה באלכסנדריה, עם אולם תצוגה בקהיר וסדנה של 50 עובדים. זו הייתה המשרה האהובה עלי ביותר. עבודתי זכתה להערכה בגלל התועלת שהביאה למפעל. הייתי מאושר מאוד באותה סביבת עבודה.

ב־1956 עבר בני קלמנט לארה"ב. שנתיים לאחר מכן הפכו החיים במצרים לבלתי נסבלים ליהודים. הצלב האדום הסדיר את העברתנו בספינת הפליטים האחרונה. יכולנו להתיישב בצרפת, אך צרפת לא הסבירה פנים למהגרים. לכן העדפנו להצטרף לבננו באמריקה. כשהגענו עזר לנו ארגון ה־HIAS למצוא דירה. בני כבר החל להסתדר כאן, וגם אנחנו הצלחנו להסתדר לאט לאט. היהודים באמריקה זוכים לעזרה, והחופש האישי הוא יתרון גדול. אחותי ואחת מבנותי עלו לישראל.

נשארו לי זיכרונות מאוד יפים ממצרים, הארץ הגדולה הזו, שבה חיו אבותינו במשך מאות בשנים בעבדות, עד שאלוהים שלח לנו את משה לגאול אותנו מעבדות הפרעונים והמיט עליהם את עשרת המכות. במקרה שלי, במבט לאחור, אני שמח על כך שחייתי במצרים. זכיתי לחינוך מצוין ממורים טובים ומסורים. חיינו חיי עושר משתלמים. למצרים יש לב טוב ונדיב והם מסבירי פנים. אני אוהב את מצרים ואת המצרים.

ברצוני להוסיף הערה על מצבם של היהודים במצרים בשנים האחרונות לפני שעזבנו. ב־1918 הוכרזה מצרים לממלכה תחת שלטונו של המלך פואד, שהעריך מאוד את תרומת הקהילה היהודית. הוא היה חבר טוב של הרב נחום אפנדי העניק תואר פחה לחברים חשובים של הקהילה היהודית. ביניהם יוסף כטאוי שהיתמנה לשר האוצר. בנו, רנה קאטאווי ביי, היה נשיא חברת ראדי קום אומבו. הוא נבחר גם לחבר פרלמנט. משפחות נבחרי הקהילה היהודית במצרים שנולדו שם במשך חמישה, ששה דורות היו: קאטאוי, מנשה, אסקאקי, בן־ארויה, פאלאצ'י, סיקוראל ורבים אחרים.

כל ממשלות מצרים כיבדו את חופש הדת. ליהדות מצרים היו שני בתי־כנסת בכל שכונה שבה גרו יהודים. למיטב ידיעתי, היו בקהיר וסביבותיה חמישים בתי־כנסת ועוד עשרים באלכסנדריה ובערים אחרות.

ראוי לציין, שכל שנה בערב יום כיפור כיבדה אותנו בבית־הכנסת המרכזי באיסמעאליה משלחת של שלושה מנכבדי חצר המלך פואד ולאחריו זו של המלך פארוק. המנהג הזה נשמר גם אחרי ההפיכה הצבאית ב־1952. מוחמד נאגיב וגאמל עבדול נאצר כבדו אישית את הקהילה שלנו בנוכחותם".

ליליאן ס. דאמונד, ניו־יורק, 11 מרץ, 1998
מאנגלית: **מרים שטיין־גרוסמן**

בחודש מאי האחרון חגג הגרעין המצרי בקיבוץ עין־שמר – יובל 50 שנה לעלייתו ארצה. נערכה מסיבה גדולה אליה באו חברים רבים מהעיר, מהכפר ואפילו מחו"ל – שמחה רבה ונוסטלגיה. חברנו בני אהרון מביא כהרגלו בלשונו הציורית ובשירה, את ההיסטוריה של הגרעין...

ויהי אחרי חמישים שנה..., יובל לגרעין המצרי

הכל החל מאמצע המאה של האלף שעבר,
עת התהווה הגרעין, התגבש ויהי לשם דבר,
חבורת נוער, צמאי מעש, ואידיאלים, לדרך ארוכה ניגש,
ועל אדמת ארץ ישראל, בעין שמר, נקבע את המפגש,

והדרך רצופה חתחתים, והמדינה בראשית דרכה,
והאידיאולוגיה חזקה מכל, נוקשה, בל ישוער ערכה,
והדרכים מתעתעות, ובמרוצת השנים, מתפצלות למסלולים,
וחמישים שנות חיים, עוברות על כל פרט, לא במעט הישגים וטילטולים,

אוי כמה אנרגיה גרעינית, בזה הגרעין, שהתפרס במהלך הימים,
אל מחוץ לקיבוץ, ולמדינה, אף גם מעבר לימים,
ובמלאת חמישים שנה, נשאר עדיין אותה חבורת נערים,
אשר בחוט שני, ערכי יסוד, לעד מחוברים,

במלאת יובל, באנו להעלות זיכרונות של מראות דמויות ואנשים,
כאשר שחרור עמים, חיי שיתוף, משאת נפש להגשים,
וכך... ויהי בוקר ויהי ערב, וחצי מאה עברה,
והנה שוב מפגש, כולנו בעין שמר בחזרה,

...עין שמר, עין שמר חזרנו אליך שנית...

אי–שם היו הצריפים הצהובים, מול הרפת וניחוחה,
והמקלחת המשותפת, כמו הגענו לנחלה ולמנוחה,
בתא הבגדים, גרביים עם שרוך מדלדל, שתי חולצות עבודה ואחת לבנה יומרנית,
רצוי עם כפתורים בצד... יעני מהפכנית,

כמה אמיתיות היו הדמויות החלוציות של החברה הותיקים,
זלמן מהמחסן עם כובע רחב שוליים, נושא שקים,
ולוצ'יה "דה לה מר לול" עם שורטים, גומיות צמודות,
עם סלסילות ביצים כמו בספרי האגדות,

ופסיה אשר על גן הירק בסבר פנים חמוץ,
כמו על יבולה בלבד חי אז כל הקיבוץ,
היתה גם פרומה מהרפת המכירה כל פרה, על הישגיה הפרטנים,
וחילק המשדל את השור בהטרדה מינית, במעשיו המגונים,

היו גם אנשי הג'ובים והפוליטיקה, אנשי המשרד,
מיטק האידיאולוג חמור הסבר, שומר הדגל של הממסד,
וריפטין הוגה דעות, עם רעמת שיער לבנה, אנליטי תכליתי,
בהשראת פסלי לנין וסטאלין, מבעד למשקפיו העבות מטיף למהפך חברתי,

היה גם איגנץ, אשר על היופי והנוף מופקד,
איתן כסלע, גוף ענק, אך נשמה של פרח מלבלב מחד,
וגם שמרי המשורר אשר לחברה מנחיל עברית כגחלת,
ובנק, איש חביב, פשוט, איש הבניה, הבלוקים והמלט,

היה גם אשר, אשר על המטעים,
אשר בתפיסת צמרת הגרעין, בטעימות, עשה אז מטעמים,
ושמואל החצרן, עם סוסה ועגלה,
שסיפק המיצרך הכי חשוב, עוד טרם המציאו הגלולה.

ועוד כהנה וכהנה דמויות בזיכרון, אך גם למצרים לא חסר... הנה טוטו,
המסביר ש–5/6 DU GLOBE הנותרים עוד נשאר לשחרר או טו טו,
וכן ויטה זועף ומתנשף, מי שהיה איש המיסתורין והחוץ,
ו–והבה, צנום החלטי, מורד, תקיף וגם חרוץ,

ורמי הפלמחניק, הניצחי, הוא ויקו,
והפלאח מברוקלין, על הטרקטורים, איש הלבן, הוא שיקו,
ואמנון באריטון, על טי די 9, זועק בקול,
וג'ו המתגנב, דומה טרם יצא מה"קאראקול",

ונלי עם זיכרונות, צמה, דה גול, ו–CROIX DE LORRAINE,
ופליטת עליית הנוער, היא מרים LA ROUMAINE,
ואירית המרגיעה, בטפלה בכל TROUSSEAU ברגש בררן,
ומאיה מצרפת, היפה, השרה בקול סופראן,

ועשהאל אשר על התנורים, במעט קמח, הרבה תורה, כל חלה מלטש,
ובלילוס המתנדנד, אשר נשרף לו חלילו מרוב בלדות על האש,
ואברם גיבור אקסודוס, הגיבור האגדי,
ושם טוב תולש זקנו, עם אלף סיפור תלת–מימדי,

וסופר האידיאולוג, הדוקטור חשמלטור,
וקפארי הלמדן, כמו מינה אותו הסוביט אמבסדור,
ומרסל הרפתן, המקנה גם לפרות בידור,
ובלאיש המפוזר, צייד השוק שחור במלכודות קירור,

ואיזי שסבל ונשף באנחה, כמו חייל ותיק בדימוס,
ופופי, איתה כמהנו על גדות ירדן, ואנו עוד על גדות הנילוס,
ומרים והבה אשר הקסימה את בכור החלוצים,
ויצחק ד, אשר את בכורת החלוצות אף הוא הקסים,

וידודית לביא על הקוסמטיקה,
ואלוורז אביר ההצגה על הדיקלום והרטוריקה,
ועוד כהנה וכהנה חברים אוהבים ויקרים,
מכרכרים, מתרוצצים, כמו בסרטים מצויירים,

...וכאן, יש לזכור את חברינו שהלכו כל הדרך איתנו,
אשר בשר מבשרנו המה, ואינם יותר עמנו,...

שמעון מלר הקונסטרוקטור, בונה המיגדלים,
סלבו החבוב, ובראוני, מהנדס השיכלולים,
אהרון לביא המופנם, בלילוס האח גדול,
בנז'ו המתבודד, ואבלגון השקט מכל,

ילינק הייקי, איזי הצנחן, ולולו נהג חרוץ,
ומוני המכלכל בתבונה כל הקיבוץ,
ז'ול העצבני, ברטו הספורטאי, ארלט והנרי פוליטי התוססים,
רוזט החייכנית, ופרלה, מלכת דאהר, עתירת המעשים,

...חברים יקרים כולם, שהלכו בטרם עת לעולמם,
דמותם שמורה עמנו תמיד,... נכבד את זיכרם!!

כך חבורת הנערים של אותו גרעין,
אשר הטביע זה שנים, מנפלאות אחוות רעים,
וכאשר איש איש, את דרכו, במהלך חצי מאה מיצה,
ביובל החמישים אל נקודת המפגש, כמו בראשונה, יגע ומצא,

וכאשר גרעין זה השריש והנביט במהלך השנים,
וכבר מלאה הארץ בנכדים, עוד מעט גם בניינים,
עוצר לרגע קט, ומביט על תמונות עבר כמזכרת,
כי אותה רוח נעורים בשמחה, את הזכות שומרת,

לערוך עם כו-לם, המפגשים הבאים,
שישים שבעים שמונים... עד מאה ועשרים!!!

בגיליון מס' 16 של גושן (ינואר 2000), במאמר על "הקראים" נשמט הציון כי המאמר נלקח מספרו של מר ראובן קשאני "קהילת היהודים במצרים" (עמ' 31), איתכם הסליחה!

פילון האלכסנדרוני

מתוך ספרו של **ראובן קשאני "קהילת היהודים במצרים", יוני 1984**

באלכסנדריה של מצרים, פעל בסוף ימי הבית השני, הפילוסוף היהודי פילון האלכסנדרוני, שנמנה על משפחה עשירה והיה בעל השכלה רחבה ובקי במשפט הרומי ובספרות יוון ובמדעים של זמנו. פילון הכיר את מקורות היהדות בהלכה, אגדה ומדרשים ותורה שבעל־פה. כפי שנתגבשו על ידי חכמי ישראל עד תקופתו. היה מורה, דרשן ומטיף בבתי הכנסת על תורת ישראל, עלה לארץ הקודש והקריב קורבן בבית המקדש.

פילון המכונה גם כ"אפלטון היהודי", כתב חיבורים על אמונה ומוסר, פירושים אליגוריים לכתבי הקודש, ועסק בנושאים פילוסופים היסטוריים. היה מעריץ גדול של תורת אפלטון האתונאי שהיה מגדולי הפילוסופים היוונים. השפעת אפלטון היתה גדולה עד שפילון קראו בכינוי חיבה וכבוד "הגדול" וה"קדוש שבקדושים". כפי שידוע השפיעה משנתו הפילוסופית של אפלטון על הפילוסופיה היהודית במרוצת הדורות וכן גם על הנצרות והאיסלאם.

ספר
חק לישראל
נדפס
במצרים

שער הספר חק לישראל
שנדפס במצרים בשנת ת"ק — 1740

משה גדול הפילוסופים והמחוקקים

פילון נשא בגאון את שם ישראל ולימד עליה סניגוריה ופעל בדרכים שונות לחזק את האמונה היהודית. הוא הציג את ההשקפה ההלניסטית לעומת תורת משה, שאותו הוא מכנה גדול הפילוסופים וגדול המחוקקים, שתורתו היא החוקה האידיאלית, ולה משפט הבכורה. פילון טען כי חוקי היוונים חולפים. אך חוקי משה אינם משתנים משום שנתנו על ידי ההשגחה העליונה לא רק לעם ישראל, אלא לכל עם ועם השואף לצדק ויושר וחברה מתוקנת. בין יתר דבריו הוא מציין, שתורת המידות וראשי העיקרים של הדברים שונים הם: "ביחס לאלוהים – החסידות והקדושה, וביחס לבני אדם – אהבת האדם והצדק". וכן המקריבים את עצמם – מקריבים את המעולה שבקורבנות, כי אלוהים נהנה ממזבחות בלא אש, שסביבתם יוצאות במחולות המידות הטובות... כי יש בנפשו של האדם, ויהא אפילו הדיוט "שנאה עזה אל הרע".

כאמור פעל פילון רבות להפצת תורת משה ועליונות המוסר היהודי בקרב יהודי מצרים, שנטו להתבוללות בין המתייוונים והנוכרים. הוא הסביר כי הפילוסופיה היא הישג עליון של המחשבה של האדם, וכי גופו של האדם מחברו לעולם החומר. ואילו הנשמה מקשרת אותו עם אלוהים ועל האדם להחליט בעצמו כיצד יפעל ויתנהג בימי חייו עלי אדמות. פילון עסק רבות במצרים ובתרבותה ובהתייחסו לפסוק בתורת משה "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו". הוא מסביר אותו כך: "למרות כל הרעות, שעשו לנו המצריים, אהבת האדם צריכה להתגבר בנו על שנאת השונא, כי אהבת האדם מתפשטת על כל בני האדם, אף על זרים ואויבים. שהרי אפילו על בעלי־חיים חסה התורה – ואיך לא תחוס על נוכרים, שהם בני אדם".

מכתבים למערכת

IFLAC
"איפלק-סלילת השלום" פורום בינלאומי לתרבות השלום
"IFLAC-PAVE PEACE" INTERNATIONAL FORUM FOR THE CULTURE OF PEACE
President: Prof. Ada Aharoni

7. 3. 2000

לאמני ולבי לבבה היקרים,

כפי שביקשתם, אני שולחת לכם
תמונה של הבנים לבגוד תוברת "בגין",
לכם, ועם לברכה ושמחה גל. ובמוקן,
כמלטה מכנס.
מאוד נהנינו מהשתתפותכם היפה והשרה
בכנס איפלק, ואנו מעריכים אותכם להבא
לפעילות שלנו למען קידום תרבות השלום. נשמח
מאוד גם תשתתפו. בברכה לקראת
שנה

פרופ' עדה אהרוני, נשיאת איפלק ★ רח' חורב 57 חיפה 34343 ישראל ★ טל: 04-8243230 ★ פקס: 04-8261288
Pres. IFLAC, Prof. Ada Aharoni ★ 57 Horev St., Haifa 34343 Israel ★ Tel. 972-4-8243230 ★ Fax. 972-4-8261288
E-mail: ada@gezernet.co.il http://tx.technion.ac.il/~ada/home.html

הקשוד
כנסים, ימי עיון והשתלמויות

7/3/00

לאמני לבי יקרה,
אבנך ומברכים
בקשר הגיליון בגין
(ניו-יורק) ומובנה, על כך
נכדי ש"ן בא"י תהיה
לשנת 2000. בברכה
ותמונות
מצרפת

ברגשי כבוד
With Compliments

ל. מישורי – רו"ח
שד' החשמונאים 6 תל-אביב 67018 טל: 03-5618018, 5618016, פקס: 03-5618018
6 Hahashmonaim Blvd. Tel-Aviv 67018 Tel: 03-5618016, 5618018, Fax. 03-5618018

בית יוצאי מצרים - גושן
משתתפים בצער משפחת אשכנזי
על מותו של חברנו וידידנו היקר
יוסף (סוסו) אשכנזי ז"ל
אשר הלך לעולמו לאחר מחלה קשה
הוא ייזכר בינינו לעד
יהי זכרו ברוך

בית יוצאי מצרים - גושן
משתתפים בצער משפחת מנו
על מותו של חברנו וידידנו היקר
אברהם מנו ז"ל
אשר הלך לעולמו לאחר מחלה ממושכת
היה נשיא, יו"ר וממייסדי בית-הכנסת
"היכל חיים חביב" בקרית אליעזר חיפה
יהי זכרו ברוך

יד יצחק בן-צבי

6.1.2000

לכבוד
„אושן"
עלון מורשת יהדות מצרים
ת"ד 589
חיפה 31004

אוי"ל

תודה על הוצאת „אושן" האחרונה.
אני מבקשת לציין שמערכת הספרים "ראי" אלאלף
קבל תפקיד אחר בוד בן-צבי (במקומו)
מרים כהן.

אשמח לעדכן עמדם משהוא פעלה מלא.

בברכה
מרים כהן

מכון הברמן למחקרי ספרות
המרכז לגנזי המזרח
המוזיאון למורשת עדות ישראל

THE HABERMAN INSTITUTE
CENTER FOR ORIENTAL JEWISH CULTURE
MUSEUM OF JEWISH HERITAGE

לכ"ל
מערכת אושן
חיפה

שלום רב

קבלנו ותודה את חוברת אושן 61. החוברת מציגה
פעילות רבה של אדאוניסף ובן חומר תרבותי עיוני של
הקרקיה, יהודי אלעזריה ועשי.
אנו מוציאים לאור כתב עת מקום, חוברת כ"א הופיעה
מתב, ואז מאמר על יהודי אלעזריה. כמו כן מאמר על אניזה
קהיר.

בכבוד רב

ד"ר מיכל מלאכי

אל אחינו

יוצאי ארצות ערב והאיסלם

קריאה זאת מופנית אל כל היהודים יוצאי ארצות ערב והאיסלם שברשותם מידע כלשהו על רכוש קהילתי ומוסדות ציבור, כגון: בתי כנסת, בתי-ספר, ישיבות ותלמודי תורה, בתי חולים, בתי יתומים, בתי עלמין, גניזות, נדל"ן ציבורי וכו' שנותר במקומות יישובם כאשר נאלצו בזמנו להיחפז ולעקור מארץ המוצא.

וויזיק - הארגון העולמי של יהודים יוצאי ארצות ערב, בשיתוף פעולה של ההתאחדויות וארגוני העולים מארצות ערב, נערכים בימים אלה לרישום מסודר ומוסדר של כל רכוש ציבורי יהודי שנינטש בעקבות היציאה ההמונית מארצות המוצא ושרובו הוחרם ע"י שלטונות המקום.

בדבר פרטים בעניין סדרי הרישום מתבקש כל אחד לפנות בדחיפות לארגון או להתאחדות העולים בו הוא חבר או לארגון וויזיק המאגד בתוכו את כל יוצאי ארצות ערב והאיסלם:

אחים יקרים!

השעה דוחקת מאד ואחריות כבדה רובצת על כל אחד. רישום הרכוש היהודי חייב להיעשות מייד בטרם נאחר לגמרי את המועד.

וויזיק - הארגון העולמי של
יהודים יוצאי ארצות ערב
רח' יהואש 8, תל-אביב 63575
טלפון: 03-5240173-4
פקס: 03-5225089

Marseille, le 16 février 2000

Albert PARDO
50, Boulevard Banon
13004 Marseille
FRANCE.

E-mail : albpardo@club-internet.fr

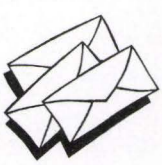

Cher Monsieur Assael,

J'ai bien reçu le dernier Bulletin de GOSHEN et je tiens à vous remercier et à vous féliciter.

Vous remercier de m'avoir donné l'hospitalité de vos colonnes et vous féliciter pour avoir étoffé notablement la partie française et anglaise de votre publication.

En effet, alors que je suis sûr que la majorité des Membres de votre Association lisent et comprennent couramment les deux langues précitées il est patent que rares sont vos lecteurs juifs égyptiens qui comprennent l'hébreu et cela par la force des choses, pour les raisons expliquées dans ma lettre du 24 mars 1999, publiée dans votre Bulletin n° 16.

Chers Frères

Je vous remercie également de votre dernier coup de fil. J'ai été heureux de vous entendre et, comme vous me le demandez, je joins à la présente deux articles extraits de mon livre L'EGYPTE QUE J'AI CONNUE qui, je l'espère, vous intéresseront.

A toutes fins utiles, je vous prie de noter le changement de mon E-mail comme indiqué en tête de la présente.

J'ai eu plaisir à voir vos photos tant dans le dernier Goshen que dans le Bulletin n° 2, I.A.J.E. NEWSLETTER de mon cher Ami Victor D. SANUA.

En espérant vous rencontrer dans un futur proche, je vous prie d'agréer, cher Monsieur Assael, mon cordial C H A L O M

P.J. Le Mauvais Œil
Le Rétameur Ambulant

פינת המטבח של אסתי בר-און

והפעם – לראש השנה...

עוגיות בטעם שוקולד, לימון ופקאן

Pain de fruits

- 125g de sucre
- 150 g de farine
- 75 g de beurre
- 3 œufs
- 125 g de noisettes en poudre
- 60 g d'amandes en poudre
- 100 g de figues sèches
- 100 g d'écorce de citron confit
- 125 g de raisins de Smyrne
- 1 cuil. à café de cannelle
- 1 cuil. à café de levure en poudre
- sel

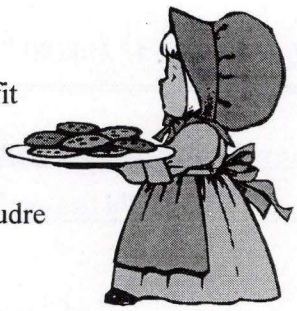

Tapissez entièrement un moule à cake de papier beurré. Faites tremper les raisins dans un peu d'eau tiède. Coupez les figues et l'écorce de citron en très petits dés. Dans une terrine, travaillez les œufs entiers, le sucre et le sel jusqu'à ce que le mélange fasse le ruban. Ajoutez le beurre ramolli, la farine tamisée, la levure, la cannelle, les figues, citrons, raisins et poudres d'amandes et de noisettes.

Remplissez le moule, faites cuire à four doux 1 heure environ.

המרכיבים (לכ-50 עוגיות)

- 200 גרם חמאה או מרגרינה
- ½ כוס סוכר
- ½ כפית קליפת לימון מגוררת
- ½ כפית מיץ לימון
- 2 כוסות קמח תופח
- 2 כפות קקאו
- 100 גרם אגוזי פקאן קצוצים גס

לזיגוג

- 100 גרם שוקולד מריר
- 25 גרם חמאה
- ¼ כוס חלב

אופן ההכנה

- מחממים את התנור לחום בינוני גבוה (170-190°C). מרפדים שתי תבניות אפייה שטוחות בנייר אפייה.
- מקציפים את החמאה עם הסוכר לקרם חלק. מוסיפים את קליפת הלימון ומיץ הלימון תוך כדי הקצפה. בקערה אחת מנפים יחד את הקמח עם הקקאו. מקטינים את מהירות ההקצפה ומוסיפים בהדרגה את הקמח.
- שומרים בצד כ-4 כפות שברי אגוזים לקישוט. בוחשים פנימה את יתר האגוזים. בידיים רטובות מעט מכינים מהבצק כ-50 כדורים קטנים. מניחים את הכדורים על תבניות האפייה במרחק מה ביניהם, ומשטחים בגב או כף או במזלג.
- אופים את העוגיות 10-15 דקות, עד שהן משחימות קלות ופריכות. מעבירים בזהירות בעזרת מרית לרשת צינון.
- בכלי חסין מיקרוגל (או בסיר כפול) ממיסים את השוקולד עם החמאה בעוצמה גבוהה כשתי דקות. בוחשים פנימה את החלב לקבלת זיגוג שוקולד חלק.
- מזליפים על העוגיות מהשוקולד או טובלים אותן בשוקולד החם. מפזרים מעליהן שברי פקאנים.

leur jeu... Mais Madame Biberman arrivait avec son balai à la main, pour secouer ses édredons. Et nous, nous six petites filles heureuses d'être ensemble, l'écho de leur joie se répercutant, s'agripant aux murs, aux colonnes...

Allez-vous-en souvenirs, allez-vous en, éparpillez-vous aux quatre coins du monde, comme nous nous sommes éparpillées nous toutes...

Les flots de soleil et de lumière entrant dans les chambres de l'hotel réouvert par d'autres gens, renové par d'autres mains, les flots de chaud soleil sont les mêmes, mais nous, nous ne sommes plus là...

==========

"J'AI DEVANCÉ L'AURORE"

==========

par Esther Vidal (née Mosséri)

Poème au "Tout Puissant"

1

J'ai devancé les âges
J'ai devancé les temps
Prise dans le sillage
des tumultes et des vents...

2

J'ai devancé l'Aurore
des matins lumineux
Remplissant mon Amphore
du Nectar des Dieux...

3

J'ai devancé la brise
qui murmure sa plainte
Qui caresse et qui grise
Voluptueuse et Sainte

4

J'ai devancé les rêves
les songes sans lendemain
Et les illusions brêves
qui nous bercent en vain...

5

J'ai devancé la vague
fougeuse, écumante
Qui solitaire, drague
le secret des tourmentes...

6

J'ai devancé le Son
qui devança la Lumière
J'ai promené l'Enscens
sous les portiques de pierre.

7

ET TOI ! TOI LE TOUT PUISSANT
Toi Tu es l'Esprit
Tu me fis à Ton Image

Toi ! Tu es l'Esprit
La Grâce et Le Mirage
Toi Tu es l'Esprit

Et moi ? Je ne suis que le verbe
que Tu as devancé...

voir pourquoi. Pourquoi ? Oh, j'en pleurai Hélène, et j'eu honte de le répéter à celle qui m'avait envoyée. Tu as été travailler comme vendeuse, oui vendeuse, dans un magasin de nouveautés, et Mary aussi. Ne pouvais-tu attendre de finir tes études secondaires? Non... car Sophie se mariait et il fallait vivre, aider le père. Tu rentrais tard, fatiguée. Point de congé... point de répit... la fièvre de la capitale s'empara de vous, deux petites jeunes filles, les frêles émigrés d'hier. Vous vous leviez tôt, très tôt, et le train sifflant, crachant ses nuages noirs de fumée, vous emportait vers le Caire, vers les lumières de la ville, vers les salles de danses, les rendez-vous... Mr. Biberman ne pouvait plus lutter. Il l'avait fait durant de longues années. Ses pauvres jambes qui avaient tant parcouru de chemins, ses jambes trainaient déjà, et ses tempes où les cheveux grisonnants s'affirmaient déjà, ses tempes gonflées par la tension artérielle battaient le chari-vari. Mais son coeur fidèle et reconnaissant gardait à jamais gravée en lui l'image de Maurice Mosséri, mon père. Et ton petit frère David, devenu un beau jeune adolescent, courait derrière son copain portant le même nom en criant: Doudou, Doudou !...

Ils se revirent souvent, très souvent, malgré les temps. Car on ne peut oublier les belles années de l'enfance, ces années où l'on partage tout: les joies, les pleurs, les gâteaux, les bonbons, la miche de pain arabe, chaude, arrosée de miel noir ou tapissée d'une belle tranche de fromage blanc et doux, doux comme la vie... la vie sans cesse renouvelée, avec ses espoirs, ses instabilités, avec ses éternels recommencements. La vie qui noue et dénoue les liens les plus beaux, les plus chers, les plus solides, les rendants frêles, si frêles que notre mémoire tremble de les perdre un jour. Mais non, non... Les roses blanches, les petites roses thé, grimpant sur le grillage de l'hotel Gorban, s'entêtaient à fleurir, bien bien longtemps après que les Gorban fussent partis...

Dans ma promenade matinale, je passait devant le portail en fer forgé, cadenassé... mais les roses thé étaient là... J'en faisais un petit bouquet, malgré les épines qui me piquaient les doigts, et toute la journée, ces fleurs posées dans l'entrée parlaient des absents.

Et des fois... des fois, je me surprend riant aux éclats, comme ça, seule, en revoyant un certain tableau. Un tableau émergeant des nuages des temps, des distances, des âges, un tableau mouvant où six petites filles debout, en file indienne sur le parapet de marbre de la cour dallée de l'hotel Valavanis, se jettaient l'une après l'autre, en poussant des cris de joie, sur les immenses édredons de plumes, les édredons russes, qui enfouissaient dans leur duvet les petits corps qui se relevaient et recommençaient

juste au sortir du portail, était venu nous chercher toutes les trois, pour rentrer à la maison. Son regard tomba sur ces étrangers et leur misère le frappa dans toute son ampleur. Le chef de famille vint vers mon père et lui dit: Shalom. Bnei-Amenou ? Mon père hocha la tête et après une longue causerie faite en francais je le vis sortir et de suite revenir avec une pile de pains frais croustillants, de belles pièces de fromage blanc doux et une bouteille d'eau fraiche. Le Monsieur donna aux enfants à manger, et à nous aussi. Ainsi dès la première heure nous furent frères et soeurs, une grande famille, une famille de ce grand Peuple dispersé sur le Globe terrestre, mais unis, dès le premier regard... Monsieur Biberman - car j'entendis mon papa l'appeler ainsi - senti qu'il était enfin arrivé à bon port, après les durs secouements d'un pays à l'autre. Car venant de France, après avoir fui la Russie, il était complètement dénudé de tout bien. Deux chambres du premier étage de l'hotel leur furent données pour quelques mois... la communauté leur dispensa quelques meubles et trouva du travail pour le chef de famille. Nous apprimes que le fils ainé âgé de 19 ans faisait la guerre en Palestine, enrolé dans la Brigade Juive. Sophie, âgée de 17 ans parlant francais, fut engagé dans une Banque. Les trois jeunes soeurs: Mary, Hélène et Olga, vinrent à l'école des Soeurs avec nous et nous devinrent inséparables. Leur petit frère David, ayant le même âge et le même nom que mon frère, fut son copain durant de longues années. Seule la maman, une personne ronde grassouillette, avec un lourd chignon de cheveux blonds toujours prêt à se défaire, ne plaçait jamais un mot... Elle souriait en nous regardant discuter, gesticuler avec ses filles en francais, car elle comprenait cette langue mais ne la parlait pas. Elle n'échangeait que quelques phrases avec Madame Gorban quand elle la rencontrait dans la rue. Je n'ai jamais su ni compris ce qu'elles se disaient. Hélène qui avait mon âge, était dans la même classe que moi. C'était une bonne élève, mais un peu fière et même arrogante "avec ces filles qui se croient quelque chose et qui, en vérité, ne valent rien" disait-elle. Quand je lui demandais pourquoi elle se conduisait ainsi, elle me regardait longuement et disait: "Toi, tu es autre chose Esther, toi tu es moi... moi, mon autre moi, avec en plus un bon coeur et une petite naïveté qui t'es bien spéciale"...

Chère Hélène... drôle d'Hélène. Tes beaux yeux verts-bleus, ta peau laiteuse, tes cheveux blonds, drus, courts, tes gestes secs, tes paroles tranchantes, fouettant de vérité... ta petite personne, ton ombre suivant la mienne sur le chemin du retour de l'école ou du temple, ta petite personne, je n'ai jamais pû l'analyser suffisamment, car seuls ces instants brefs nous étaient accordés. La vie avare pour toi et pour moi, ne nous laissait point de répit. Tu as poussé trop vite Hélène, et un beau jour tu ne vins plus à l'école... ni ta soeur Mary d'ailleurs. Ma maitresse m'envoya

צזר מזרחי ז"ל

עשור לזכרו של הבעל היקר – צזר ז"ל

החלום הרע

יום אחד פתאום
להתעורר ולגלות
שאנו חולמים חלום רע
אשר ממנו אולי מתעוררים

הסיוט הזה היה מחלה ארוכה
אשר ממנה לא מבריאים
ואת הבעל, האב והסבא האהוב
הכאבים והסבל מכריעים

ומאז אותנו מלווים
הזיכרונות היפים והנעימים
אך את הבעל, האב והסבא שאוהבים
אינם מחזירים

כי מהחלום הרע הזה
לעולם לא מתעוררים

אשתך האוהבת
אלגרה

עוד תמונות בחיי המשפחה

מאז יום הולדת השישים
התווספו למשפחה עוד שני דרדקים
בהירי שיער וחמודים
הקובעים לכולם את לוח הזמנים
עופר של לני... "אני כועס"...
ויפתח שלנו שרוצה כבר להיות בן "סס"

☆

בחמש שנים שחלפו
עבדת בשביל הכיף בבקרים
ונחת ובילית בערבי
במזג השבת היתה עוברת
עם החברים בעיר הכנרת

☆

במסגרת ההכנות למכביה
שברה אימא את רגלה
וכל התוכניות למדליה ולשיא
נגנזו עד לאחר תיקון ה"שסי"
אבל אתה לא ויתרת לרגע
והיית למראשותיה לאחר הפגע
הסתובבת שעות וימים
במחיצתה בבית-החולים
עד אשר הבריא השבר
והלכה על שתי רגליה ללא עזר

☆

בחודשים האחרונים למדת בקלות
נושאים ותחומים שאני עד היום משנן ללא לאות
רמות של סוכר... ופעילות אינסולין שכזה...
כמות פרדניזון... ונקזים בחזה...
כל זה בא לך בשל הדבקות של כמה רופאים
שחפצו לברר אצלך את פשר הפגמים
למרות שהרגשת ומרגיש כמו כל הבריאים

☆

ולאחר סדרת טיפולים חשובה
ורצון עז שלך להישאר בתמונה
לדעת ולהבין כל מה שעושים למענך
כולנו בטוחים שתתגבר על הקשיים
ותשכח את ימי חוסר האונים
כולנו איתך ולצידך כדי תמשיך בדרך
ותלך איתנו עוד שישים שנה בערך

עם המון אהבה מכל החברייא

אימא, סולי, נחמה, יניב, יונתן, יפתח, לני, ציו, שחר, עופר

Cesar Mizrahi – Date de son deces 20.12.1990

Presque 10 ans après sa malheureuse disparition, je me fais un imposant devoir de retracer, en quelques lignes et avec l'assistance de son epouse, le portrait de cette venerable personne qui fut un exemple parfait du "self-made man", en d'autre termes, carrièriste individuel, indépendant.

Né au Caire, en 1924, il vivait a Héliopolis, avec ses deux fréres, Soly et Victor et leur mére, Mme Hanem dans un appartement situe dans une ruelle parallele a celle de notre famille. C'est ainsi que j'avais souvent l'occasion de recontrer les membres de cette sympathique famille toujours souriante, malgre que le poids d'avoir á elever toute seule ses enfants, retombait a leur mère, devenue veuve tres jeune.

Cesar a terminé ses etudes primaire [CEP] a l'Ecole Abraham Betesh, a Heliopolis, pour poursuivre ensuite par correspondance ses études de "Chartered Accountant" [Expert Comptable] avec le British Institute qui lui decerne en 1958 le diplôme correspondant.

Cesar s'est marié a une excellente jeune fille, Allegra fille de Mr. Joseph Soffer qui fut president du comite de direction du temple Vitali Madjar, a Heliopolis.

Cesar et Soly ainsi que leurs familles respectives faisaient partie du méme convoi que celui de ma propre famille. Tous devait s'embarqer a bord du "Providence" qui partait d'Alexandrie le 30.5.1950 a destination de Marseille en route pour Israel. Moi-méme, aprés ma liberation du camp de concentration a Huskstep, mûni d'un passport Egyptien et de l'Exit visa, j'ai ete arrété par la police du port avec l'excuse de figurer dans leur "Liste Noire" des terroristes dangereux a la Securite Publique. Toutefois, j'ai reussi plus tard a m'enfuir de Port Said, avec de faux papiers.

C'est ainsi qu'aprés avoir surmonte les difficultés endurées durant notre transfert, de St. Lux, du Beit Olim a Pardes Hanna, de la a la Maabara de Kfar Ata et enfin au shikoun de Ole Hadash, la ou Cesar et moi habitions dans la méme rue Marzouk, a 50 metres de distance.

Courageux et actifs, Soly et Cesar acceptaient sans fausse honte ou orgueil d'effectuer scrupu-leusement le travail dur et physique que leur offrait une institution militaire située prés de Haifa. Ce travail, ils continuérent a le faire j'usqu'en 1955, date a laquelle Cesar, tout seul commence sa carriere a la Banque Leumi. Lá encore un point d'honneur a cette communaute Judeo-Egyptienne qui en arrivant en 1950 en Israel, n'avait ni exigences ni reproches aux autorités.

Entretemps, la voie commune des 2 fréres, fut interrompue par le deces de Soly en 1965. C'est ainsi que Cesar choisit, tout seul, le chemin de son avenir, tout en prenant a sa charge la responsabilite de ses neveux, devenus orphelins. Il debute comme comptable aupres de la Bank Leumi, et arrive jusqu'à devenir 'Directeur de branche' d'abord a Shderot Ben-Gourion a Haifa ensuite a Nazareth ou il dirigeait et assumait la responsabilité de 3 branches a: Nazareth Illit, Nazareth en ville Arabe, Migdal Haemek.

Parallelement, sa femme Allegra, de par son instruction Anglaise acquise d'abord au St. Clare's College d'Heliopolis ensuite a l'universite de Haifa, remplit le poste de professeur d'Anglais a l'ecole secondaire d'O.R.T. de Kiryat Bialik, et après sa retraite au Gordon College, a Haifa.

Subitement atteint d'une cruelle maladie, presque incurable, Cesar devait subir d'atroces souffrances, qu'Allegra, toute seule, avec son admirable fidelite devait essayer d'atténuer, tout en veillant a l'execution des douleureux traitements que cette maladie imposait.

Pour terminer cette emouvante page, je signalerai que Soly Jr. [le fils de Cesar] a termine avec honneur ses etudes en chirurgie a la Faculte de Medecine Hadassa Jerusalem, ensuite a celle de New Orleans auz Etat Unis, la ou il se specialisa dans le domaine des 'Transplantations'.

Actuellement, porteur du titre de 'Professor' il occupe un poste de chef de la section chirurgical, de l'hopital Soroka a Beer-Sheba.

Leny Geva (fille de Cesar), aussi a terminé ses études à la factulté d'agriculture à Rehovot.

Tant pour ma famille que pour moi-meme, le souvenir de Cesar restera toujours grave dans notre memoire.

Nelson Israel, Haifa

הַקָּרַחַת שֶׁמִּתָּחַת

לְסַבָּא שֶׁלִּי
יֵשׁ שְׁעָרוֹת מִיָּמִין
וּשְׂעָרוֹת מִשְּׂמֹאל.
וּבְאֶמְצַע הָרֹאשׁ יֵשׁ שֶׁטַח
גָּדוֹל רֵיק
לָכֵן הוּא תָּמִיד מִסְתָּרֵק
לְכַסּוֹת אֶת הַחֵלֶק הָרֵיק.
אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ רוּחַ
הַכֹּל מִתְפָּרֵק
וְסַבָּא צוֹחֵק
כִּי כֻּלָּם רוֹאִים אֶת
הַקָּרַחַת
שֶׁמִּסְתַּתֶּרֶת מִתַּחַת

שחר גבע, נכדו של צבי ל"ז

CEZAR MIZRAHI Z.L.

César,
le prince de tous les princes
égyptiens
nous a quittés

il est passé à meilleure
vie.

Que son âme delicate
repose en paix.
Et qu'il prie pour nous tous.

Nahamou du fond cu Coeur
Á notre chére Allegra

et á toute la famille
en ces jours

qui me touchent
profondément.

Rosy Menasche

הספד לחברנו **צזר מזרחי** שנקרא בבית-העלמין צור שלום, ביום 4.12.1990

צזר היקר,

כולנו באנו כאן להיפרד ממך ולהעניק לך את הכבוד המגיע לך בדרכך האחרונה.

כל הנוכחים ידעו להעריך את הליכתך האלגנטית וגישתך המכובדת לפתרון הבעיות הרבות שהתעוררו במסגרת התאחדות יוצאי מצרים, הן בהיותך בין ראשוני מיסדיה בחיפה והן בתור יושב ראש לתקופה ארוכה מאוד, דבר המדבר בעד עצמו.

העול הכבד שהוטל עליך לא מנע את הליכתך זקוף קומה וכמובן את חיוכך ואת גישתך היפה גם כלפינו וגם כלפי רעייתך המסורה אשר שיתפה גם היא פעולה באותה מסגרת.

אין לנו מילים להביע את צערנו העמוק ומבקשים את סליחתך באים חס וחלילה פגענו בכבודך.

אנו חבריך כאן, מתחייבים לעמוד לימין רעייתך ומשפחתך ולהושיט להם כל סיוע שיידרש, כי דמותך נשארת חרותה בליבנו לעד.

יהי זכרך ברוך!

אפרים משהאל

בשם התאחדות יוצאי מצרים חיפה

arabe ne m'étonna point, mais me donna à réfléchir. Avec les années le père, Mr. Ephraïm, s'avéra orfèvre, les fils grandirent et continuèrent le métier de leur père, mais jamais ils ne se mêlèrent à nous. Distants, polis, ils avaient leur propre vie et après presque dix ans il quittèrent Helouan.

Presqu'en même temps qu'eux, arrivèrent les Gorban, les Blums. Des fugitifs ayant pû sauver leurs biens et purent aisément refaire leur situation. Ils s'occupèrent d'hotellerie et leurs affaires prospérèrent. Ma petite soeur Marie, étant de l'âge de Rose Gorban, fut son amie et son soutient à l'école... et fut son intime de longues années, tandis que Sophie Blum jalousait ces deux fillettes et perdait son savon à mettre la discorde entre elles. Les Gorban et les Blum étaient des polonais de la même ville, ils parlaient le Idish, ils savait profiter de chaque mot, de chaque geste. Ils n'eurent jamais besoin de l'aide de la communauté. Au contraire, ils aidèrent largement ceux qui étaient dans le besoin. Durant les prières du Shabat au temple et durant les Fêtes, leurs donnations dépassaient toute générosité. Mr. Gorban et sa femme estimaient beaucoup notre famille et le mari confiait souvent à mon père ses petits ennuis. Son fils unique, Elie, était l'ami et le copain de mon frère David et quand ils quittèrent Helouan vers l'année 1923, tous deux pleurèrent en se jettant dans les bras l'un de l'autre. Rose, qui considérait me soeur Marie comme une soeur à elle, insista pour l'avoir près d'elle au Caire durant une longue semaine. Elles se parlaient au téléphone et leur amitié ne fut interrompue que par le départ de Rose pour l'Europe.

Mais Marie avait bien où porter ses épanchements, car Mary Biberman attendait patiemment que son heure fut venue pour coller ses pas à ceux de ma seurette. Je les revois encore toutes les deux, agées à peine de cinq ans, chacune pour la première fois, se regardant longuement comme pour se scruter, comme pour lire ce qui était écrit sur leur front...

Je jouais à la marelle ce jour là après la classe, avec mes soeurettes dans l'immense cour dallée de l'hotel Valavanis depuis longtemps silencieux. Le beau marbre des parapets, les colonnes du plus beau style, les cinquantes chambres donnant sur quatre grandes rues, les beaux salons, tout, tout était muet. Ce silence me pesait et m'étonnait à la fois. Quand je demandais à papa pourquoi l'hotel était-il ainsi délaissé, il me disait: à cause de la guerre... Je ne pouvais comprendre alors, que tous ces hotels silencieux dorénavant, et alors grouillants de vie, avaient appartenus à des Autrichiens, des Grecs, des Allemands... Je jouais donc à la marelle quand le grand portail en fer forgé s'ouvrit à deux battants, laissant pénétrer l'un après l'autre les membres d'une nombreuse famille portant chacun son fagot tant bien que mal. Ma pierre de jeu à la main je regardais ces nouveaux venus essouflés, rompus, déposer leur bagage et s'asseoir dessus. Mon père qui avait son magasin

N O S T A L G I E E T M E M O I R E S

ESTHER VIDAL, NÉE A HELOUAN EN 1911, NOUS A LÉGUÉ SES PROPRES MEMOIRES D'ENFANT, SUR L'ARRIVEE DES EMIGRES VENUS D'EUROPE EN EGYPTE DANS LES ANNEES 1914-1919, ET LEUR ASSIMILATION A LA VIE DE LA COMMUNAUTE JUIVE DE HELOUAN. ET VOILA DONC:

"LES EMIGRES DE 1914-1919"

par ESTHER VIDAL (née MOSSERI)

Ils remplissent la petite ville de Helouan. Ils viennent de loin, de partout... de tous les pays... de toutes les nationalités... de toutes les religions. Il y en a qui sont venus de Malte, et ils sont Chrétiens, les Cassingena. Une grande famille: trois veuves vêtues de noir et cinq marmots... Ils habitent l'hotel Panorama. De notre fenêtre je les vois: tous assis sur les marbres de l'escalier à longueur de journée, essuyant furtivement des larmes du revers de la manche, parlant une drôle de langue - un méli-mélo de français, d'arabe et d'italien.

Ils sont nourris par les religieuses de notre école où les trois petites filles ont été admises. Et longtemps je suivis leur assimilation à la vie, leur nouvelle vie, leur vie à Helouan. Longtemps je fréquentais les petites filles, devenues grandes, vertueuses, rangées, acceptant leur lot sans gémir... acceptant le travail qui enoblit les âmes... acceptant de se mêler à la société qui les a aidé à refaire leur avenir, un avenir qui sourit, oui sourit, malgré tout, à ceux que la volonté de vivre est toujours la plus forte.

Les Cassingena étaient les premiers émigrés que je cotoyais. Puis vinrent les Ephraïm: c'était une famille nombreuse venue d'Ukraine, quatre garçons potelés, roses, d'une forte carrure, la tête grosse et ronde et chauve... le visage ouvert, les yeux vifs et intelligents, courant l'un après l'autre comme de petites souris, ne parlant jamais. Seul le père connait quelques mots de francais et peut s'expliquer avec mon papa. "Mr. Ephraïm est sûrement comme nous Israélite" dis-je à ma maman. Car ce matin là il ouvrit la porte au laitier et je vis sur son front le téphilin et sur son bras droit aussi. On dit qu'il est riche, c'est pour celà qu'il a prit une maison spacieuse. On ne voit jamais sa femme, toujours occupée aux soins des bambins. Mais à Kippour elle vint au temple. Quant aux garcons, ils fréquentèrent l'école Arabe, sous prétexte d'apprendre la langue du pays... Mais la vérité sortit de la bouche des enfants: "Ce sont des Chrétiens" dirent-ils, montrant du doigt l'école des Frêres, "nous avons une Mezouza à notre porte, nous ne devons pas mettre nos pieds, là où il y a la croix"... Cette remarque faite en

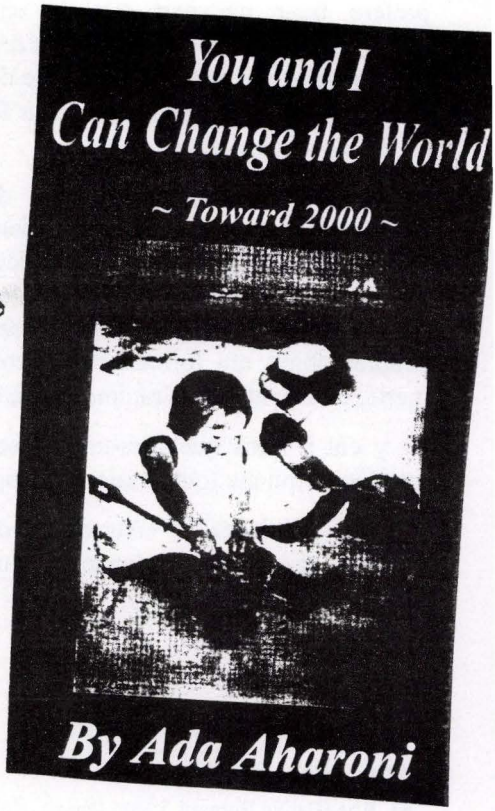

DE HAIFA JUSQU'AU CAIRE
PROCHE LOINTAIN

Je me souviens du sirop de sucre velouté
que nous buvions ensemble
dans l'air bleu doux
sous les ciels ouverts
des semences de tournesol
que nous fendions ensemble
avec des plaisanteries
rires faisant écho dans le soleil
Qu'étaient savoureuses
les douces patates grillées
en ces jours d'arc-en-ciel
de jolies poupées de sucre.

Mais contrairement à toi, chère Kadreya
amie de mes jours ensoleillés à l'école
on m'a dit que je n'étais
qu'une visiteuse . . .
bien que née dans le pays du Nil.
Sommée par l'Egypte avec mes ailes juives
de fuir
de chercher un nid nouveau
je l'ai trouvé au Mont Carmel
et je veux rester ici.

Mon voeu essentiel aujourd'hui
est que nos fils soldats
se baignent
dans les rayons paisibles
que leurs mères ont façonnés
quand elles étaient plus jeunes
aux jours d'arc-en-ciel proches lointains.

D'aucuns circulent d'une ville à l'autre en visitant les musées ou les cathédrals. Je préfère pour ma part évoluer entre les échoppes, hanter les brocanteurs et découvrir des librairies qui me permertront de dénicher des livres rares, improbables... Leur fonction est de me surprendre.

Certains de ces livres seront dévorés, d'autres seront un jour ou l'autre parcourus, quelques-uns seront simplement feuillerés, parfois ils seront lus, relus et serviront d'ouvrages de reference, beaucoup seront de simples objets qui formeront une collection inerte, en attente d'être ranimés par hazard.

Ily y eut à Paris quelques-uns de ces lieux privilégiés qui me fournissaient en dope.

«La Joie de Lire» et «Autrement dit» ont disparu. Le reste s'ordonne autour de la «Terrasse de Gutenberg».

Il paraît que cette librairie existe depuis dix ans.

Je crois qu'il s'agit d'un tour que le temps me joue. La *Terrasse* existe depuis que je sais lire. Elle représente l'espace où l'enfant se retire à l'abri du monde des adultes pour pouvoir entrer dans l'univers des écrits de son choix. Mais la *Terrasse* est aussi ce lieu de rencontre où des chemins se croisent. Point de depart et d'arrivée, de conjonction et de separation, elle représente l'espace de jeu d'une enfant qui joue à la marelle, entre ciel et enfer, en sautant à cloche-pied autour de l'image projetée du très austere *Gutenberg*.

(écrit au bazaar des bouquinistes de Yeni Cami dIstanbul le 10 août 1993)

Mme. Pascale Hassoun
61, Rue Claude Bernard 75005 Paris

Chers Messieurs,
C'est avec une grande emotion que j'ai lu votre texte faisant part du deces de mon mari. Du fond du Coeur je vous en remercie.
Jacques etait en effet un militant fervent de la diffusion et retrouvailles des Juifs d'Egypte et de toute leurs richesses.
Le numero que vous m'avez envoye se lit avec plaisir. On y retrouve les temoignages vecus. C'est important de maintenir ainsi sa memoire.
Un homage au Centre Culturel Egyptien a Paris va etre rendu le 8 Mars prochain a la memoire de mon mari, ceci a l'initiative de l'Ambassade chez nous. [L'Egypte reconnait ses enfants meme Juifs]. A cette occasion L'Association pour la defense du partrimoine culturel des Juifs d'Egypte et la revue "Nahar Mitzrayim" va sortir un petit ouvrage avec des textes de mon mari. Je vous les ferai parvenir.
Je vous joins un petit livret que j'ai moi meme realise a l'occasion du livre posthume "Actualites d'un malaise" sorti en Octobre 1999.
Avec tout mes encouragements, recevez l'assurance de mes sentiments les plus cordiaux.

P. Hassoun

P.S. Je pense que vous etes en contact avec Mme. Carmen Weinstein presidente de la communaute des Juifs du Caire. Elle tire la sonnette d'alarme pour la conservation de 2 synaguogues historiques. Etes vous au courant?

VIENT DE PARAÎTRE

Jacques Hassoun

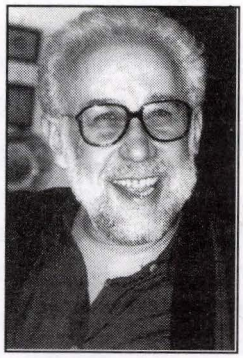

Je crois avoir toujours eu un livre entre les mains. En hébreu d'abord dès l'âge de cinq ans, ensuite en français. Durant des années, les lettres carrées et les caractères latins se sont entrecroisés. D'un côté les hymnes et les gloses, les invocations et les traités d'éthique traditionnelle, de l'autre des récits, des contes puis des romans et des essais. Adolescent, je lisais même en marchant. J'écumains des librairies et les bibliothèques. À dix-sept ans, j'ai dû attendre Durant un an mon visa de sortie d'Égypte. Ce fut l'année où je hantais la Bibliothèque du Centre Culturel Français où je lisais systématiquement – tel l'autodidacte nauséeux de Sartre – tout Jules Romains, tout Romain Rolland, tout Zola, tout Sartre (ah! Les *Chemins de la Liberté*!), mais aussi Simone de Beauvoir (le choc représenté par *Le Deuxième Sexe* est resté longtemps inégalé), ou Panaït Istrati, ainsi que Karl Marx, Friedrich Engels, Lénine, Staline (eh oui!), André Still, Ber Borokhov, Georges Politzer, Aragon, et Leo Pinsker, Isaac Deutscher (Trotsky viendra beaucoup plus tard), dont les œuvres circulaient sous le manteau. Je les dévorais. Puis j'ai découvert une autre bibliothèque «*La Librairie circulante – Vient de Paraître*». Et à nouveau le marathon recommença. Tout Dos Passos, tout Upton Sinclair, tout Steinbeck, tout Sinclair Lewis, les premiers romans de Baldwin, tout Hemingway ont ainsi defile…

Puis ce fut le depart d'Alexandrie. Faute de visa de sortie, j'ai eu droit à une expulsion sous forme de bannissement.

Trente-deux ans passèrent. Les livres ne m'ont jamais quitté, ne me sont jamais tombés des mains.

De cette époque je garde le souvenir de «la Librairie du Rhin», à Strasbourg, de «La Joie de Lire», rue Saint-Severin à Paris…

Demeurait pourtant l'incompréhensible insatisfaction née de l'attente avec d'improbables retrouvailles.

Trente-deux ans passèrent et je publiai à mon tour un certain nombre d'ouvrages. Un jour, cependant qu'*Alexandries* venait de paraître, une voix inconnue m'appela: «*J'ai découvert votre livre hier. J'ai passé la nuit à vous lire… Seriez-vous intéressé par un débat dans ma librairie… La Terrasse de Gutenberg?*»

Je ne m'étais jamais livré à cet exercice. J'acceptais. C'est alors que Michelle Ferradou et la Terrasse de Gutenberg ont fait irruption dans ma vie. Savait-elle que j'ai habité Durant quatre ans place Gutenberg à Strasbourg où je conçus mes deux filles aînées? Je suis sûr que non. Savait-elle qu'elle est la sœur jumelle – ou plutôt l'arrière-petite-fille jumelle – de celle que je devais retrouver six ans plus tard à Alexandrie – Anahide Meramedjian – la libraire apparemment érernelle de la *Librairie circulante* (ah, le charme infini du franco-alexandrin!) «Vient de paraître» de la rue Saad Zaghloul? Savait-elle que c'est au cours de ce débat sur *Alexandries* que fut donné le coup d'envoi aux *Passions Intraitables*? Je l'ignore…

D'Alexandrie à Paris, de la rue Saad Zaghloul à la rue Emilio Castelar, de la rue Nebi Daniel à la place d'Aligre, du restaurant de Benjamyn Saadia à celui de «la Connivence», les chemins jalonnés de livres ne cessent de se croiser.

LE RETAMEUR AMBULANT

(Mobayad El Nehass)

Albert Pardo

Dans le temps, tous les ustensiles de cuisine étaient en cuivre et il fallait les faire rétamer de temps à autre afin d'éviter la formation de vert-de-gris.

Cuivre, en arabe, se prononce «néhass» et, culotte, «lébass». Cette rime facile est de tout temps utilisée par des jeunes loustics qui suivent à bonne distance le rétameur ambulant et, aussitôt qu'il lance son cri: «abayad el néhass» c'est-à-dire «je rétame le cuivre», qu'ils lui répondent en chœur «ouackokhe fél lébass» ce qui veut dire «et je fais dans ma culotte».

Le rétameur ambulant est l'objet de cette taquinerie de père en fils et il a toujours sur lui quelques petites pierres choisies avec soin, qu'il lance avec adresse à ses provocateurs.

Enfin! Une cliente!. Elle l'appelle. Il monte. Marchandage. Accord. Pendant qu'il s'installe dans la rue, à la porte de l'immeuble, on lui descend les ustensiles à rétamer: casseroles, marmites, bassines, poêles, cuillers, fourchettes, louches, etc...

Il fait un trou dans la terre, y introduit le bout d'un soufflet, recouvre le tout de charbon et allume son feu.

En attendant que celui-ci prenne, il récure à fond chaque pièce avec de l'eau et du sable car l'étain ne prendra pas si l'ustensile est sale. Lorsque la marmite ou la bassine est assez grande, il y met un peu d'eau et de sable et la récure avec... ses pieds nus! Pour ce faire, il entre debout dans la marmite et, se retenant des deux mains appuyées sur le mur de l'immeuble, il se déhanche de droite à gauche et de gauche à droite en effectuant ainsi une danse sur place qui a pour effet de nettoyer complètement la pièce à rétamer.

Les enfants et la bonne l'approvisionnent en eau. Un cercle d'enfants l'entoure, subjugués par le feu et lui rendent de menus services dans l'espoir de manœuvrer le soufflet.

Enfin, le feu a bien pris et les ustensiles sont propres. Il met chaque pièce sur le foyer, il la tourne et la retourne avec une longue pince. Quand il juge qu'elle est suffisamment chauffée, il la retire et trace dessus quelques traits avec le baton d'étain qui se déposent sur l'ustensile. Il attrape aussitôt une grosse poignée de coton brut se trouvant dans une assiette devant lui et pleine, à ce qui'il me semble, d'alun ou de potasse en poudre, qu'il passe rapidement sur l'étain pour l'étendre. Et c'est un ballet rapide: quelques secondes sur le feu, une caresse avec le cotton et, au fur et à mesure, l'ustensile de cuivre se transforme en argent étincelant!

A midi, on lui envoie son déjeuner. Il mange rapidement pour ne pas laisser tomber le feu et reprend son travail qu'il termine vers la fin de l'après-midi.

S'il a trop lésiné sur l'étain, qui est cher, le rétamage ne tiendra pas longtemps et c'est un client de perdu. Mais, s'il est consciencieux, il servira pendant de longues années les mêmes clients qui le recommanderont aux parents et amis.

On se méfie toujours d'un nouveau venu dans le quartier et les enfants se relayent auprès de lui toute la journée. En effet, combien de rétameurs inconnus non surveillés, n'ont-ils pas disparus en emportant avec eux toute la batterie de cuisine.

° A noter que le fassoukh (variété d'encens) n'est pas blanc mais au contraire, il est d'un noir brillant. On le flatte pour qu'il soit encore plus efficace.
°° Toujours la flatterie!

Cette incantation sert á exorciser les lieux: appartement, maagasin, bureau, etc. Quant aux personnes, on pose à terre un brasero allumé, on y rajoute de l'encens (le fameux fassoukh) et des herbes aromatiques de façon à provoquer une épaisse fumée odorante et tout le monde, père, mere, enfants, bonne et domestique, i'enjambe chacun sept fois aller et retour, pendant que la maîtresse de maison recite plusieurs fois l'incantation ci-dessus.

Une autre méthode consiste à faire appel à un soi-disant exorciste. Il récitera des formules appropriées, brûlera des herbes et de l'encens et munira la victime supposée du Mauvais Œil, d'une amulette prétendument préparée spécialement à son intention.

Le Mauvais Œil est craint par tout le monde, égyptiens et même européens tant s'avère exact le fait que l'on finit par adopter les us et coutumes du pays que l'on habite.

Chez nous, lorsqu'un enfant tombait malade et que cela durait plusieurs jours malgré les visites du médecin, on soupçonnait alors que cette maladie était due au Mauvais Œil. On envoyait quérir un vieux rabbin repute pour ses capacities dans ce domaine. Ce dernier s'asseyait près de l'enfant, lui prenait sa petite menotte dans l'une de ses mains et là, il se mettait à marmonner interminablement des prieres à voix basse. Ses yeux commençaient à clignoter sous l'effect du ronron religieux et il se mettait à bailler de plus on plus longuement, une fois, dix fois, cent fois...

Il était notoire que, plus il bailler, plus le Mauvais Œil était puissant et que les bâillements expulsaient les effets de celui-ci. Les femmes se regardaient d'un air entendu en hochant la tête et en essayant de deviner à qui elles pouvaient attribuer ce Mauvais Œil néfaste...

J'étais tout jeune à l'époque; en regardant les bâillements du rabbin, je commençais à bailler moi-même aussi et je ressentais la somnolence m'envahir. Mais je m'efforçais à tenir les yeux ouverts pour ne pas manquer la phase finale de l'opération: sa tête dodelinait de plus en plus, il s'arrêtait de marmonner puis il sombrait dans un profond sommeil ponctué de ronflements sonores. J'étais alors très fier d'avoir gagné.

Les femmes de la maison attribuaient ce somme à la fatigue ressentie par le saint homme à extirper ce terrible Mauvais Œil. Elles faisaient sortir tout le monde de la pièce et le laissaient se reposer tout en lui préparant un bon repas suivi d'un bon café.

Il arrivait parfois que, à la suite de la visite du rabbin, l'enfant se rétablisse. Je dois être certainement un mécréant car je pense que c'était plus par coincidence que par l'effet de ses pières.

Nous reproduisons ici une annonce parue a Paris dans le journal "Le Monde" le 12.2.2000
CONDOLEANCES
"Des anciens eleves du Lycee De L'union Juive D'Alexandrie expriment leur sympathie a Elie Attas et sa famille a la suite de la disparition de Marguerite Attas". La redaction de GOSHEN se joint egalement et presente ses sentiments a notre membre et ami Joe Attas.

LE MAUVAIS ŒIL

Albert Pardo

Il y a quelque chose que l'on craint comme la peste dans tout le Moyen-Orient: c'est Le Mauvais Œil! Cela englobe l'envie, la jalousie, la haine ou tout autre mauvais sentiment envers quelqu'un.

Partant de lá, on attribue tout grand ou petit malheur qui vous touche á l'effet du Mauvais Œil de telle ou telle personne: la voisine, la belle-mère, la vieille tante du mari, la niece nécessiteuse ou quiconque envers qui on n'est pas bien dispose ou que l'on antipathies. On les soupçonne qu'ils jalousent votre bonne santé, votre fortune, les bonnes relations qe vous avez avec votre mari et vos enfants, etc... On pense aussi á la dernière personne qui vient de vous rendre visite juste avant qu'un désagrément vous soit arrive. En tous cas, le Mauvais Œil a bon dos en Egypte. Si la bru n'arrive pas á procréer, c'est LUI; si le bébé tombe et se fait une bosse, c'est LUI; si un commerçant voit ses affaires péricliter, c'est LUI; s'il se dispute avec sa femme, c'est LUI; s'il a mal au ventre d'avoir trop mange, c'est LUI, encore LUI, toujours LUI!

En consequence, chacun craint, en manifestement son admiration envers qui ou quoi que ce soit, d'être taxé d'avoir LE Mauvais Œil. C'est une reputation que l'on vous fera á vote insu et tout le monde est vite renseigné. Cela pourrait vous être préjudiciable. Alors, pour s'en defendre, des comedies étonnantes se jouent. La dame qui rencontre une amie avec un gros et beau dans les bras, s'écriera «Mon Dieu que ce bébé est laid! Il est maigre á faire peur!» et ainsi de suite. Plus elle abondera dans ce sens, plus la maman du petit sera heureuse. Chaque qualificatif employé voudra dire exactement le contraire mais, dit de cette manière, il ne défiera pas le sort et ne provoquera pas l'effet néfaste du Mauvais Œil. D'ailleurs, pour s'en prémunir, il y a des methodes que l'on pratique. On se procure chez le Aattar (herboriste et, dans certains cas, préparateur de medicaments á base de plantes) un amalgame d'herbes aromatiques et d'encens que l'on brûle dans un petit brasero. On promène cet ustensile allumé dans chaque pièce de la maison, sur et sous les meubles, lits, bibelots, etc. Et la fumée degagée fera fuir le Mauvais Œil; cela, en même temps que l'on recite des incantations propices. Voici l'une d'elles, savoureuse, en langue arabe mais en caractères latins, avec sa traduction en français:

YA FASSOUKH, YA FASSOUKHANI
YA ABIAD°, YA MOEGUEBANI,
OUEHHYAT EL RABB EL FO-ANI?
TE'LAA EEIN YAHOUDI,
OUE MOSLEM, OUE NASRANI.
LAOU KANOU YAHOUD,
AALEHOM BE KHESSARA.
LAOU KANOU MOSSLEMINE,
AALEHOM RABB EL ALLAMIME.
YA FASSOUKH, FASSKHOU HHELOU' (beau)°°
LAOU KANE AAMAL, HHEL-LOU
OUE LAOU KANE EEIN, E-ELAAHA.
YA FASSOUKH, YA FASSOUKH,
OUEHHY AT SAYEDNA NOUH,
TAKHOD EL HAFOUA
OUEL KAFOUA
OUEL CHARR
OUE TROUHH, EL BABE MAFTOUHH!

ENCENS, BEL ENCENS,
BLANC° ET MERVEILLEUX,
AU NOM DU TOUT-PUISSANT
CREVE LE MAUVAIS ŒIL DES JUIFS,
DES CHRETIENS ET DES MUSULMANS.
S'ILS SONT JUIFS,
ILS AURONT AFFAIRE AU DIEU VENERE.
S'ILS SONT CHRETIENS,
ILS PERDRONT TOUS LEURS BIENS.
S'ILS SONT MUSULMANS,
ILS AURONT AFFAIRE AU TOUT-PUISSANT
ENCENS, BEL ENCENS,°°
SI C'EST UN SORT, DEFAIS-LE
ET SI C'EST UN MAUVAIS ŒIL, CREVE-LE.
ENCENS, BEL ENCENS,
PAR SAINT NOE
PRENDS L'HEBETUDE,
ET LA PROSTRATION,
ET LE MAL
ET VA-T-EN, LA PORTE EST OUVERTE.

sensible. Ces emigrants venaient d'Europe ou en general du pourtour de la Méditerrannée et tous ces nouveaux emigrants juifs commencent á vouloir habiter, non pas á l'ancienne, non pas dans la ville musulmane, mais á vivre á l'européenne. Les juifs les plus aisés, de même d'ailleurs que les non-juifs, quittent leurs quartiers traditionnels respectifs et habitent donc de nouveaux quartiers créés pour eux. Les plus aisés vont vivre dans un nouveau lotissement qu'on appelle Zamalek ou près du quartier des Ambassades aux noms évocateurs comme Garden City ou Méaadi, les classes moyennes se retrouvent au Daher tout autour du palais Sakikini. Le Baron Empain, un belge, lance un défi audacieux, il crée une nouvelle ville en plein desert et c'est Héliopolis avec la première ligne de metro au Caire. Mais on retrouvait dans tous ces nuoveaux quartiers les trois communautés mélangées: musulmane, chrétienne et juive inextricablement mêlées avec des lieux de predilection cependant pour les uns ou pour les autres, suivant leurs affinities. Les activités professionnelles étaient tout aussi mêlées, on pouvait habiter comme de nombreux juifs, le quartier européen de Kasr el Nil mais on tenait boutique au Hamzaoui près d'Al Azhar au Coeur de la ville musulmane.

Mais je crois que le phénomène le plus remarquable qui devait marquer cetter période, était l'école que nous avons fréquentée, cette école multiconfessionnelle, qui bien que placée sous un patronage tantôt franchement laïque, comme au Lycée Français, ou sous un patronage franchement catholique comme chez les Jésuites on chez les Frères. On y retrouvait côte á côte pour étudier les premiers elements d'une civilisation européenne, les enfants de la petite ou moyenne bourgeoisie, musulmane, copte, juive, syro-chrétienne, arménienne etc... avec des enfants de familles européennes vivant en Egypte, mais tous apprenaient á vivre ensemble et á s'estimer réciproquement. Plus tard á l'Université égyptienne on s'y retrouvait sans peine, sans que l'appartenance á différentes communautés ne constitute un obstacle quelconque aux activités scolaires. Peut-être avons-nous ainsi eu la chance de connaître, par rapport au Caire d'aujourd'hui, cette courte période historique de vingt ou trente années Durant laquelle, la ville était á peu près adaptée au nombre de ses habitants. Quand la rue Soliman Pacha avait encore des arbres sur chaque trottoir et que des nuées d'oiseaux y pépiaient le soir, quand la place Tahrir s'appelait encore Place Ismaïlieh et qu'un beau bassin d'eau en ornait le centre; les jardins de Guézireh n'étaient pas cernés par des gratteciels et les calèches á deux chevaux concurrençaient vaillamment les voitures particulières. Au Daher, les enfants juifs et non-juifs jouaient avec des balles de chiffons dans les rues sans risquè de se faire écraser par des voitures automobiles et les filles pouvaient même se baigner dans les piscines avec des garcons sans scandaliser personne et sans que personne ne songe á savoir si elles étaient coptes, musulmanes ou juives. Ce Caire lá, il faut bien le dire, n'existe plus. Il n'existe plus aujourd'hui comme le vieux quartier juif n'est plus qu'á peine un souvenir. La Communauté Juive d'Egypte qui avait compté quelques cent mille personnes a été totalement dispersée. C'était la plus vieille communauté juive du monde, puisque c'est en Egypte – ne l'oublions pas – que pour la première fois les enfants de Jacob et d'Israël devinrent un peuple juif. La ville du Caire elle-même a éclaté dans un désordre indescriptible. La dispersion de notre Communauté étaielle inscrite dans l'histoire. La creation de l'Etat d'Israël en mai 1948 avait pour objectif le regroupement en Israël des Juifs du monde entier. Avait-il donc pour corollaire la dispersion des Communautés juives d'Orient? Au Caire, nous, nous ne le pensions pas, l'histoire en a decide autrement. Mais comment ne pas regretter, ne pas espérer un monde dans lequel un peu de la tolerance passée que nous avons connue, permettrait á nouveau á ces peuples qui ont vécu côte á côte depuis près de cinq mille ans, á apprendre á nouveau á cohabiter en paix dans le respect mutuel de leurs differences et pour le bien de tous.

NAHAR MISRAÏM

Numeros 18-19, Octobre 1985

Bulletin De L'Association Pour La Sauvegarde Du Patrimoine Culturel Des Juifs D'Egypte

Temoignages des Communautes Juives D'Egypte
Le Caire

par Raymon d Stambouli

Permettez-moi de vous parler pendant quelques minutes du Caire que nous avons connu celui des années 1925/30 jusqu'à 1948, c'était le Caire de la tolerance. S'il y a un souvenir que nous partageons tous, s'il y a une raison pour laquelle, contrairement à tant de réfugiés de tant d'autres pays, nous ne nous répandons pas en imprecations contre notre pays d'origine, c'est bien parce que nous avons connu une société dans laquelle, juifs, musulmans et chrétiens cohabitaient, étudiaient et travaillaient ensemble pour créer ce qu'ils pensaient devoir être une société pacifique et prospère. Cette cohabitation, cette acceptation de la difference allaient tellement de soi, qu'on se permettait même d'en rire, sans que personne ne se sente pour autant outrage.

Comment peut-on oublier le grand Kéchkech Bey? L'immortel Naguib el Rihani dans sa pièce célèbre qui fit rire tout Le Caire, et dans laquelle le juif Cohen donnait la réplique et avec quel humour, à un copte et à un musulman. On ne parlait pas alors d'antisémitisme. Leila Mourad, juive, pouvait chanter à côté de Farid el Atrache en arabe, sans que Oum Kalsoum ne se sente pour autant ni outragée, ni diminuée, et l'évènement sportif de la saison du Caire était alors la rencontre en basket-ball de la Maccabi du Caire avec les frères Harari (qui peut les oublier) contre une selection de l'armée égyptienne. Personne n'y voyait alors les prémices de futurs affrontements combien peu sportifs. Le Caire est dit-on une ville millénaire puisqu'il y a quelques années on vient d'en fêter les mille ans.

Mais ce n'est là que le millénaire de la ville musulmane, elle-même héritière d'une ancienne ville qu'on appelait alors Babylone, qui est une partie du Vieux Caire et qui est elle-même héritière du Vieux Memphis qui remonte à la ville des Pharaons.

Comment peut-on parler d'une telle ville en quelques minutes? Aux 13e et 14e siècle Le Caire était déjà avec 500,000 habitants la plus grande ville d'Orient et d'Europe. C'était une ville absolument classique dans le monde musulman, divisée en quartiers, un quartier juif, un quartier musulman et un quartier copte ou chrétien. Il faut bien souligner que contrairement à la conception européenne le fait d'avoir un quartier juif n'était nullement une exclusion des Juifs de la cite. On avait un quartier juif exactement comme on avait un quartier musulman, les juifs étaient chez eux, les musulmans étaient chez eux, cela n'empêchait pas que les gens se retrouvaient, travaillaient ensemble, se rencontraient et cohabitaient et co-vivaient ensenbe, Ce n'est pas du tout le ghetto, il faut bien enlever ça de l'esprit surtout dans un monde européen comme celui dans lequel nous vivons aujourd'hui. Quand on parle du quartier juif il ne s'agit pas du ghetto. Il s'agit de la ville dans laquelle les juifs vivaient, exactement comme la ville dans laquelle les musulmans ou les chrétiens pouvaient vivre également. Il est difficile de dire combine de juifs il y avait en Egypte á travers tous ces siècles. Ce qu'on sait, c'est qu á partir du moment où Napoléon Bonaparte est arrive en Egypte, il en restait á peine 3000 sur une population totale de l'Egypte qui était alors d'á peu près 2,000,000/2,500,000 de personnes – ce n'était pas beaucoup -. Mais tout au long du 19e siècle nous avons tout un flot de nouveaux émigrants juifs (et non-juifs d'ailleurs) qui viennent s'ajouter et qui augmentent la population juive d'Egypte d'une manière très sensible. Ces emigrants venaient d'Egypte d'une manière très

Unfortunately my wife developed cancer in 1966 and died much too young.

Meanwhile my work progressed well. I spoke Arabic well and knew how to deal with the various government agencies with which I had to consult. Finally in 1952 I was offered a post as Controller of the accounting department in the Ralph Pontremoli and Sons enterprise, which manufactured high quality furniture on special order. They had a factory in Alexandria with 500 employees and a show room in Cairo with a workshop with fifty employees. That was the position I enjoyed most. My work was recognized for the value it brought to the business. I was very happy in that environment.

My son Clement came to the US in 1956. Two years later the situation for the Jews became intolerable in Egypt. The Red Cross made arrangements for us to leave on the last refugee boat. We could have settled in France, but France is not a welcoming place for immigrants. So we came to America to rejoin my son. When we arrived HIAS helped us find an apartment. Since my son had already started his life here, we were able to settle little by little. Jewish life is encouraged in America and personal freedom is a great advantage. My sister and one of my daughters had gone to Israel to settle.

I stay with wonderful memories of this great country where our ancestors lived in centuries past as slaves, until God sent us the Prophet Moses to save us from slavery to the Pharaohs to whom he had sent the ten plagues. In any event, on looking back I am glad to have lived in Egypt. I had an excellent education with good and devoted teachers. We had a rich and rewarding family life. The Egyptians have a good heart, they offer, open heart and kind hospitality. I love Egypt and the Egyptians.

I would like to add a post scriptum about the position of the Jews in Egypt in the last years before we left. In 1918 Egypt was declared a kingdom and King Fuad was named its ruler. He was most appreciative of the contributions of the Jewish community. He was a good friend of Rabbi Nahum Effendi. He gave titles of Pashas and Beys to prominent members of the Jewish community. Amongst them Joseph Cattaui Pasha was named. was named Finance Minister. His son Rene Cattaui Bey was President of the Societe Wadi Kom Ombo. He was also elected a member of Parliament. The most prominent names of Jews in Egypt, who had been born for five to ten generations in Egypt were: Cattaui, Menache, Eskaki, Benaroyo, Palacci, Cicurel and many more.

The Egyptian government had always respected all religions. As far as the Jews of Egypt were concerned, we had a couple of synagogues in every neighbor-hood where we settled. There were fifty synagogues in Cairo and the surrounding area, as far as I know. There were another twenty in Alexandria and other towns.

I must add that every year on the eve of Yom Kippur, we were honored to receive at the Central synagogue of Ismailia a delegation of three important members of the Royal Court of King Fuad and later of King Faruk. This custom prevailed after the army revolution of 1952. Mohammed Naguib and Gamal Abdel Nasser came personally to express their holiday greetings to our community.

The British had a military presence and they sent soldiers to break up the demonstrations. Many high placed members of the Wafd party were and exiled to Malta. At that time the Black Hand, an Egyptian revolutionary move-ment carried attacks against British army officers. Twelve young members of the movement were arrested, two of whom were brothers. Eleven were found guilty and hung. One of the Enayat brothers was under age and was condemned to life in prison and was freed after twenty years in jail. He had studied law while in prison and became a well-known lawyer.

After I had my Bar-Mitzvah, my father decided that I had to go to work to help the family. The Principal of the school thought that I was a good, promising student. He arranged for me to take night classes at the Lycée Francais after work. I took business management courses, learned bookkeeping, accounting and auditing. When I finished the three years course I attended two years for advanced accounting, to become a CPA at a government school. All that schooling was free of charge. I obtained a bookkeeping position which I held for ten years at the Societe Generale d'Agriculture. I then held the position of head bookkeeper at Reunione Adriatica de Securita, an Italian insurance company. I was working there from 1930 to 1950. In 1940 Italy entered the war at the side of Germany. The assets of all the Italian community in Egypt were sequestered. I spent five years keeping the accounts during the sequestration and five years after the war to return their assets to the company and the banks. During the Second World War the cost of living went high, and between 1940 and 1945 my three younger children were born. I was responsible for my growing family and partly for my parents. I also had to give accounts to the Department of Sequestration of the Egyptian government for all the Adriatica's affairs. It was only when a change occurred in the Department of Sequestration and a new General Sequester was named, that my position was reviewed. I was given a good raise and granted an important compensation for the past years.

There were many Italians in Egypt especially in Alexandria, who had a great many assets. In fact, after the break up of the Ottoman Empire, Egypt became a very attractive focus for foreign investors and immigrants. This was mainly due to the presence of the British who protected foreigners (non-Egyptian) through the Treaty of the Capitulations. The treaty provided International Mixed Tribunals to handle civil suits for non Egyptian who thus did not have to go through the Egyptian courts and whose business could be handled in French, Italian and English. In fact, up to 1950 when Nasser came to power, a contract between an Egyptian and a foreigner had a clause which refereed all disputes to the Mixed Tribunals for resolution.

I have to talk about my brother who had lost his eyesight and thus could not hold a standard job. An Egyptian lady suggested to my mother that he be taught how to play the "oud", a musical instrument which can be played like a guitar. He became so good at playing the beautiful instrument that he started teaching it. That is how he earned his family livelihood. Unfortunately he lost his students little by little and could not get replacements. It was a very difficult life. He died and was buried in Egypt.

To continue with my life: I had married and started to have a family. My wife was a woman of great ability and kindness. We lived a beautiful, warm family life. We had four children. My wife had a maid to do the housework and help in the kitchen.

An Interview about Egyptian Jewry:

Liliane S. Dammond, Interviewed **Mr. Joseph Soffer** from New York – March 11, 1998

This is an interview given by **Mr. Joseph Soffer** on December 17, 1996 at his office to **Liliane S. Dammond. Mr. Soffer** and his family left Egypt in 1958 for France where they waited for an American visa. The visa was granted and the **Soffer** family arrived in the US in 1959.

"My father was born in Baghdad, Iraq. My mother was born in Albania, her family had gone there from Turkey. All these countries had been part of the Ottoman Empire and the Jews travelled freely within the Empire. Eventually both families came to Egypt independently to settle. This is where my parents met, married and started a family. My father was a merchant. He would buy the merchandise from a wholesaler in Cairo, pack it on the back of a donkey and travel around the agriculture villages of the Delta to sell them. He was well known by the "omdeh" (the Mayor) of many villages and was received generously. He had a young manservant to help him along the way. One day he asked him to wake him at 6:00 in the morning so that they could start on their way by 7:00am. The boy answered: "Certainly, if you wake me up 5 minutes before 6:00, I will wake you at 6:00". I tell you this story to illustrate the kind of relationship which existed around us. We were at ease within this world, appreciated for our services and liked by villagers who were naive, warm hearted and hospitable.

I was born in 1906, in the Khan Khalil neighborhood, which was and still is a jewelry district well known by present day tourists. We lived in an apartment shared with my parents, we were two sons and three daughters. It was an old quarter were working families lived. There was no running water and no electricity. The water was sold by street vendors and kept in large jars in the house. We all attended the schools run by the Alliance Israelite, which were supported by donations from the community and from the Alliance Israelite. We were taught Hebrew, French, Arabic and English up until elementary level. The school had classes from kindergarten until The French Certificat d'Etudes. The kind ladies of the community provided us with breakfast and lunch. I will never forget the kindness of the volunteer ladies who went through the tables asking us if we wanted more milk during breakfast or a second helping from the meat dish during lunch. All that I learned in this school has remained with me and served me well through my life. It was one of the best things in my life.

There was also Ecole de la Goutte de Lait, supported in great part by the Benaroy family. It served needy orphan children.

At the end of the First World War the Ottoman Empire was broken up and Egypt as well as Palestine came under the protection of England. In Egypt the WAFD nationalist movement under the direction of Saad Zaghloul Pasha aimed at making Egypt completely independent of any foreign influence. At the same time the Balfour Declaration had promised to create a Palestinian Jewish state. The Jews wanted the removal of the British from Palestine. The children of both the Jewish schools and the Egyptian governmental schools were organized to take part side by side in the demonstrations against the British, we carried flags from our own country, that is an Egyptian flag and a Jewish flag. Jews and Arabs were bound together towards the same goal: the removal of the British from Egypt and Palestine. Eventually only university students took part in the demonstrations.

FÊTES JUIVES
ROCH HACHANA – LE NOUVEL AN

Les Juifs célèbrent la nouvelle année, le premier et deuxième jour du mois de Tichré, qui est le sepitème mois après la sortie des Juifs d'Egypte, ainsi qu'il est écrit dans la Thorah (Lévitique 23, 24 et Nombres 29,1) "Au septième mois…".
L'importance de ces jours saints repose sur les idées morales et humanists qu'elles représentent: la reconciliation, le pardon, l'amour et l'entente réciproque entre les hommes et entre les hommes et D.

La veille de cette fête, les Juifs se réunissent à la synagogue la veille de ce grand jour pour la prière du soir (Ma'ariv). Puis en se séparant après le service, les personnes se souhaitent mutuellement le voeu: "Puissiez-vous être inscrits dans le livre de la vie".

Le repas de fête comprend des aliments symbolisant une bonne année comme le poisson ("puissions-nous nous multiplier comme les poisons dans la mer"), la tête d'un poisson ou d'un mouton (puissons-nous être toujours à la tete et non a la queue), des grenades (puisse la nouvelle être pleine de bonnes actions autant que la grenade a des graines) et (douce comme) les dates.
Une autre coutume consiste à tremper de la pomme dans du miel en priant que la nouvelle année soit douce. Pendant le repas on évite les mets piquants et acides.

Le repas débute avec le Kiddouch (une benediction de sanctification) sur une coupe de vin puis on recite la prière Chéyhianou, ("Sois loué Eternel, notre D., roi du monde, qui nous a donné la vie qui nous a maintenu (en santé) et nous a permis d'atteindre cette époque"). Le pain de fête (hala) est trempé dans le miel.

L'ordre des prieres du service de Roch Hachana est défini dans le mahzor traditionnel (livre de prière).

Ecouter le son du choffar est un commandement important car, "une convocation sainte" (Lévitique 23, 24 et Psaumes 16;89).
Il y a trois sortes de manières de souffler dans le choffar-tekiah, chévarim, trouah. L'objectif est de réveiller le Coeur des hommes.
La prière en communauté est très importante car elle nous unit tous, la congregation et l'individu. Les prieres ressemblent à un dialogue, entre père et fils, à une relation entre un berger et son troupeau, entre un peuple et son roi.

La beauté de la liturgie repose sur une profonde comprehension de l'âme humaine, et de ses desirs. Par exemple dans les passages de la prière du nouvel an: "Puisses-Tu nous inscrire dans le Livre de la prospérité", "Puisses-Tu nous inscrire dans le Livre de la Vie".

Il est coutume, le premier jour de Roch Hachana de se rendre au bord de la mer, près d'un cours d'eau ou d'une piscine, où vivent des poissons (qui sont un symbole de benediction) pour y réciter la prière du Tachlikh. Ce nom provient du texte dans lequel nous implorons D. "Tu plongeras dans les profondeurs de la mer tous leurs péchés".

נשף סיום השנה
וקבלת המילניום החדש
באולמי כרמל

ריקודי
מסיבת המילניום

מסיבת המילניום
מימין: זילבר בראון,
אבנל עשהאל,
ראש העיר מר עמרם מצנע,
אלברט פפושדו

חברי מועדוננו בכנס "איפלק" בטאבה

בית יוצאי מצרים - גושן

ערב ראש השנה תשס"ח

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מעלון "**גושן**", ביטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה הכרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שיכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 100 ₪! אותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **בית יוצאי מצרים** – "**גושן**" – ת.ד. 589 חיפה 31004.

בציפייה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

בכבוד רב,

הנהלת בית יוצאי מצרים "גושן"
חיפה

לפרטים נוספים נא להתקשר לה"ה:

אסתי וגילברט בר־און	☎ 8597554
ישראל נלסון	☎ 8528587
אבנר עשהאל	☎ 8244479
יוסי מזרחי	☎ 8526026
אלגרה מזרחי	☎ 8360160

בית יוצאי מצרים
עלון מורשת יהודות מצרים
חיפה
Bulletin des juifs d'Egypte en Israël
גושן
Goshen
No. 17 ✶ Octobre 2000 GOSHEN ✶ P.O.Box 589 Haifa 31004 ✶ ISRAEL

Tres chers Amis

Au nom de la communaute des Juifs d'Egypte de Haifa, nous vous adressons nos meilleurs voeux de Bonne et Heureuse Annee pleine de bonne sante et longue vie.

La grandeur de nos dirigeants, dans ces moments difficiles, serait de trouver la formule qui nous permettrait de vivre en paix entre nous memes ainsi qu'avec nos voisins tout en appelant a la solidarite et a l'unite du peuple.

Nos dirigeants devrait egalement user de leur influence pour le rapprochement des coeurs et servir d'exemple de tolerance et de fraternite.

Un autre fleau tres douloureux est celui des accidents de route qui causent chaque annee des centaines de pertes en vie humaines ainsi que des milliers de blesses et d'invalides. Nos responsables doivent faire de tout pour enrayer cette horrible situation.

A cette occasion nous adressons
a nos amis et sympathisants en Israel et par le monde
nos meilleurs voeux et souhaits pour la nouvelle annee.

Avner Assael
Foyer des Juifs d'Egypte - GOSHEN

בית יוצאי מצרים

גושן Goshen

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גליון מס' 18 ✕ כסלו תשס"ב ✕ דצמבר 2001 גושן ✕ ת.ד. 589 חיפה 31004

דבר היו"ר

ידידות וידידים יקרים,

בפרוס חג החנוכה, חג האורים, שחל בימים אלה ולכבוד שנת 2002 הממשמשת ובאה, אנו שולחים לכם מכאן, מחיפה, את ברכותינו.

מי ייתן והימים הבאים יהיו ימי שקט – בלי פיגועים, בלי חיסולים, בלי הרוגים ופצועים. ואולי יבוא סוף־סוף הנס, נס חנוכה ונלמד כולנו, כל עמי האזור, לחיות ביחד זה לצד זה, בשכנות טובה, בכבוד הדדי ובשלום למען ילדינו ונכדינו ולמען עתיד טוב יותר.

בהזדמנות זו, אני מבקש להודות לחברות ולחברים שטרחו, התרוצצו ועזרו בהכנת גיליון זה ולכל אלה הנותנים יד לפעילותנו להפצת מורשת יהדות מצרים.

לסיכום, אנו מאחלים לכל חברינו וידידינו הרבים בארץ ובעולם חג אורים שמח ושנה טובה.

אברהם משהאל

בית יוצאי מצרים - גושן

מתוכניתנו

15.11.2000 טוביה גרוס
מחנך ומורה להיסטוריה
הנושא: "חברה ואקטואליה"

31.12.2000 נשף גאלה לסיום שנת הפעילות

7.2.2001 מר בנימין יפה
בוגר הטכניון
הנושא: "ביטחון ישראל בעידן הטילים"

2.4.2001 ערב חגיגי לכבוד חג הפסח
קריאת ההגדה בנוסח מצרים
מאכלים מסורתיים מעשה ידי החברות
שירה בציבור ועוד...

21.5.2001 הזמרת יפה בליווי הנגן יועד
ינעימו את הערב בשירי ירושלים וארץ־ישראל
שירה בציבור, כיבוד עשיר –
יין וגבינות לכבוד חג השבועות

15.10.2001 מר משה והבה
חגי חודש תשרי לפי מסורת ישראל
הרמת כוסית לכובד השנה החדשה
והתחלת פעילות ההתאחדות

5.11.2001 יניב מזרחי
סופר, איש חינוך ורקדן
הנושא: "אותנטיות, התבוננות חברתית והשפות העברית
וה"ישראלית" ביצירתו של יניב – "אדם גומר אומר",
ובמקורות ספרותיים ששימשו לה השראה"

בגיליון זה

עברית

מכתבים למערכת..... 1
סולי מזרחי – תעודת הוקרה..... 8
ממדף הספרים – **דינה ברכה**..... 9
לזכרם..... 10
אוניברסיטת תל־אביב – זיכרון או שיכחה?..... 11
מרכז לחקר מורשת יהדות מצרים..... 12
אליהו ברכה – יקיר חיפה 2001..... 13
ידידנו **קלמנט סופר**..... 14

לועזית

L'etreinte du Passé..... 1
Association Pour La Sauvegarde du Patrimoine Culturel des Juifs D'egypte..... 9
Opinions Par Eliakim Scheinin..... 10
Saadia Gaon..... 11
Une Apologie a Israel..... 12
An Apology to Israel..... 14
Aujourd'hui, cuisine et moi **Esty Baron**..... 16
מסע שורשים..... 17
Fernand Sedbon par **Rosy Menasche**..... 19
I.A.J.E. Newsletter – Poetry Corner..... 20
מסיבת חנוכה..... 21

הפצה: **גילברט בר־און**

חברי ועד בית יוצאי מצרים – גושן בחיפה:
אבנר עשהאל – יו"ר, **גילברט בר־און** – סגן יו"ר, **אסתר בר־און** – מזכירה
יוסף מזרחי – גזבר
אלגרה מזרחי – חברת מזכירות, **נלסון ישראל** – חבר מזכירות
הוצאה לאור והפקה: **דפוס מיכאל לחמן בע"מ** – פבזנר 62 חיפה

מסיבת חנוכה

תיערך ביום שני, ב' טבת תשס"ב, 17 בדצמבר 2001, בשעה 19:30
בכתובתנו החדשה: **מועדון הברידג' רח' מחניים הר־הכרמל חיפה**
לפרטים נוספים נא לפנות לחברי הועד

מברכת בית מברכת

אסתר וזילבר יקרים,

לא שכחנו ולא נשכח אתכם, תודה לכם מקרב לב שאתם לא שוכחים אותנו ודואגים לעדכן אותנו בכל אירוע.

אנו מקבלים זאת בתודה בהוקרה ובהערכה לפועלכם הנפלא, תמשיכו לעשות את מה שאתם עושים, אנחנו זקוקים לכל נקודת אור במדינתנו הקטנה, איתכם נגיע לחוף מבטחים בעזרת השם.

נמשיך להיות בקשר ונאחל לכם הרבה בריאות וארוכות ימים.

היו ברוכים וחזקים מכל הלב

שרלי ומיכה בן־שלמה

מכון הברמן למחקרי ספרות, המרכז לגנזי המזרח

המוזיאון למורשת עדות ישראל

לכבוד מערכת גושן חיפה

קבלנו בתודה את חוברת גושן 16.

החוברת מציגה פעילות רבה של ארגונכם וכן חומר תרבותי־עיוני על הקראים, יהודי אתיופיה וכד'.

אנו מוציאים לאור כתב־עת מהות, חוברת כ"א הופיעה עתה, ושם מאמר על יהודי אתיופיה. כמו־כן מאמר על גניזת קהיר.

בכבוד רב

ד"ר מיכל מלאכה

יד יצחק בן־צבי

לכבוד "גושן" עלון מורשת יהדות מצרים

תודה על חוברת "גושן" האחרונה.

אני מבקשת לציין שמנהל הספריה **יוחאי גואל** קיבל תפקיד אחר ביד בן־צבי ובמקומו **מרים כהן**.

אשמח לעבוד עמכם בשיתוף פעולה מלא.

בברכה

מרים כהן

תקשור – כנסים, ימי עיון והשתלמויות

לכבוד אסתר וגילברט

ראשית ברכות על ארגון המפגש – יום ירושלים וחג שבועות.

איחולים להצלחה מכל המשפחה, מהחברים וממני אישית.

ל. מישורי – רו"ח

לאסתי וגילבר היקרים

ופעילי בית יוצאי מצרים "גושן"

הודות לכם, ליהודים יוצאי מצרים בישראל יש קול מהדהד ב"גושן". מדי שנה בשנה אני שמחה לראות את התוכן העשיר, המידע הרב והביטוי למורשת יהדות מצרים המפוארת.

חן חן על מאמציכם הכבירים ושנה טובה ומוצלחת שתביא את השלום המיוחל.

עדה וחיים אהרוני

על ספרה של **עדה אהרוני**

Du Nil au Jourdain

Dans ce roman historique, Ada Aharoni retitue la vie de la Communauté juive en Egypte à la veille de son retour en Terre Promise. Elle plonge le lecteur dans de bouleversements qui ont precede et accompagné son deracinement et son exode.

Laura est la fille du juge Mosseri, figure respectée de la Communauté juive du Caire. Elle milite dans un mouvement sioniste, où elle rencontre Raoul Lipsky, un survivant de la Shoah. Le récit de leur relation est émaillé par les revelations de Raoul sur l'enfer des camps, et de Laura sur les drames qu'elle a vécus dans son enfance. La créetion de l'Erar d'Israël sème la panique dans la Communauté juive, contrainte à un Second Exode des Juifs d'Egypte.

"Magnifique et fascinant, le roman historique Du Nil au Jourdain, d'Ada Aharoni raconte d'une mainière passionante des avantures qui touchent à l'histoire du people julf, peu connue du grand public".

A.B. Yehoshua

Petah Tiqva, Jeudi
31 Mai 2001_

Chère Madame Esti, chalom!_

A la fête de Shavuot qui est passée ma maman, Yvonne Molco, se trouvait chez nous à Petah Tiqva et elle a eu beaucoup de plaisir de trouver ses 3 poèmes dans le numéro 16 de Goshen avec le petit dessin qui illustre un poème. Aussi elle vous remercie et m'a prié de vous envoyer 50 chéquels de sa part et vous demande d'avoir la bonté de lui faire parvenir le n°16 de Goshen à son adresse suivante:

Mme Y. MOLCO
Hostel lé Guil Hazahav
Rehov Calisher 2/503
Netanya 42472
(Téléphone: 09.8870575)

Aussi elle vous fait parvenir si cela vous intéresse 4 photocopies de peintures à l'huile peintes à Ismaïlia en Egypte dans les années 1958-1960, toutes vendues.

Quelques lignes sur Mme Yvonne Molco
Elle est née au Caire en 1914.

Mariée et mère de famille elle a élevé ses 4 enfants (1 fille et 3 garçons) à Ismailia, ville verdoyante au bord du Canal de Suez et le lac Timsah.

A la suite de la Guerre du Sinaï en 1956 entre Israël et l'Egypte, en tant que juive, Yvonne fut internée 50 jours et son mari Hector durant 3 mois. ~~Après sa libération~~ Aussi presque tous les membres de sa famille sont partis définitivement pour la France et l'Italie.

Après sa libération Yvonne a eu un fort goût pour la peinture et s'est mise à peindre des tableaux représentant le folklore égyptien et d'autres variétés : paysages, fleurs, natures mortes, portraits ainsi que des reproductions d'illustres peintres tels que Renoir, Van Gogh, Utrillo.

La peinture a été sa consolation et lui a donné une grande force dans la Vie!

Enfin en 1960 elle exposa toutes ses œuvres (35 tableaux) au Salon du Club Italien d'Ismailia et eut un grand succès.

Bref heureusement toute la famille a émigré et s'est installée en Israël en Juin 1966 dans la région de Dora,

Au Sud de Netanya dans un chicoun.

Son mari étant malade malheureusement, elle dut travailler assez dûr dans sa nouvelle patrie pour le gagne-pain.

Devenue veuve le 25 décembre 1990, elle a eu la chance de s'installer depuis près de 3 ans dans une nouvelle habitation pour les personnes âgées à Netanya, ayant aussi des activités, conférences, tiyoulim etc. Enfin elle y est très heureuse. A part la peinture qu'elle pratiquait, elle s'occupe une fois par semaine de petites sculptures, en outre elle a écrit des poèmes.

Plus tard si vous le désirez, ma mère vous enverra quelques écrits.

Avec tous ses remerciements.

Liliane Léa Leguer.

Nous sommes heureux d'annoncer la naissance en date du 6 Juin dernier,
de NOAM, fils à ZIVA et SHLOMI ISRAEL,
et petit-fils de nos camarades
YAFFA et NELSON ISRAEL.
Félicitations et meilleurs voeux.

Reponse a la missive de
Mr. Maurice Cohen
du 17.7.2001

Cher Monsieur,

Votre lettre nous a surpris. C'est la premiere fois que nous sommes critique au sujet de la nostalgie de notre jeunesse vecue en Egypte.

Mettons les choses au clair. Nous n'avons la nostalgie ni de Nasser et son regime ni des prisons et camps d'internement desquels nous avons souffert personnellement.

Vous parlez des gouvernements et de la mauvaise foi de certaines personnalites officielles et des injures.

GOSHEN

17 07 01

Messieurs,

Je reviens d'Israël où votre numéro 17 m'est tombé sous les yeux par hasard et j'ai pensé vous écrire aussitôt.

J'avoue que la lecture de votre journal m'a rendu perplexe. Nombre de vos collaborateurs expriment d'une manière ou d'une autre leur nostalgie de l'Egypte. C'était effarant.

Je suis moi-même d'Egypte où, journaliste, j'ai poursuivi mon métier à Paris. Comment peut-on parler du rétameur et oublier les avanies que les Juifs ont subies avant pendant et après Nasser? Comment peut-on oublier les goulags des oasis, la prison des "étrangers", et les "sales juifs" qui, en arabe, se traduisent par "O Juifs, ô fils de chiens" ?

La légende de la "tolérance" égyptienne n'a jamais été qu'une légende dans un pays qui, pourtant, doit une bonne partie de sa richesse aux Juifs, qu'il s'agisse du coton ou du sucre de canne, sans compter le commerce jadis florissant du Caire et d'Alexandrie.

Je ne vais pas dresser l'acte d'accusation de l'Egypte, mais on peut le prolonger jusqu'aujourd'hui, et énumérer d'innombrables. exemples de mauvaise foi pour ainsi dire mortels

Et vous avez le temps de parler du rétameur?

Est-ce qu'Israël n'est pas un peu responsable de son amnésie?

Bien vôtre

Maurice Cohen
243, route du Fer à Cheval
74160 Collonges sous Salève
France

Nous parlons de l'homme de la rue, l'homme du peuple, du portier, du domestique, du repasseur, du boulanger, du retameur etc. avec qui nous avions d'excellentes relations et qui regrettent jusqu 'aujourd' hui le depart des juifs.

Nous avons la nostalgie des mets Egyptiens succulents, des gateaux chez "Delice" et chez "Groppi", des bains de mer a Stanley, des soirees dansantes chez "Monseigneur" et "Athineos", de la musique arabe de Abdel Wahab et de Om Kalsoum, des danses du ventre etc.

J'espere que je me suis fait comprendere. En tout cas, la nostalgie est individuelle On l'a ou on ne l'a pas.

Avner Assael

מכתב תודה מ**יניב מזרחי**
נכדה של **אלגרה מזרחי**

היי סבתא

תודה על ארגון הערב הנפלא ועל הפצתו ופירסומו לעוד אנשים.
מאוד נהניתי להרצות בפני חברי התאחדות יוצאי מצרים.
אני מאמין שהערב יהווה המשך טוב לקידום הספר.

שלך, **יניב**

Le fumeur de Goza - Yvonne Molco
1958

L'aveugle à l'enfant -
peint à l'huile par Yvonne Molco
Oct - 1958 -

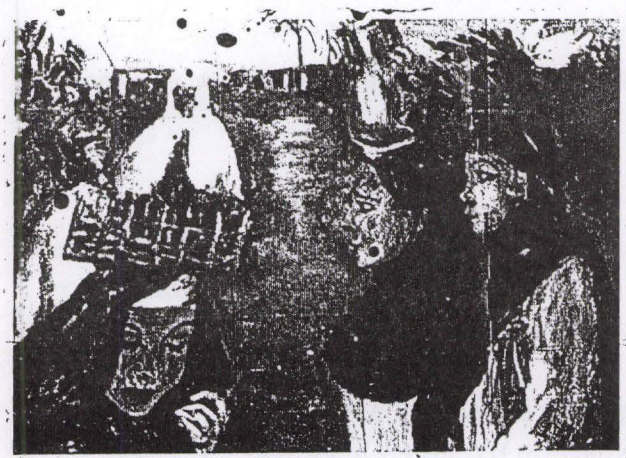

Les villageoises. Hafellahas
Peinture à l'huile par Yvonne Molco - 1959 -

Le vendeur de citrons -
Peint à l'huile - 1958 -

Joe CHALOM
17, rue Colonel Oudot
75012 PARIS
Tel. 01.43.41.80 57
Fax. 01.43.41.95.20

Paris, le 14/11/00

CHALOM AVNER !

J'ai été très heureux de lire le N° 17 de "GOSHEN" qu'Albert m'a transmis : A la fois émouvant, intéressant et agréable. Excellente idée d'insérer des textes en trois langues. J'ai bien aimé l'interview de M. Sofer, le texte sur le "mauvais œil" d'Albert Pardo amusant et si près d'une réalité "presque oubliée", le bel article de notre ami Jacques Hassoun. Merci pour l'insertion d'un texte de R. Stamboli extrait de "Ahbar Nisraïm"* ; je pense que bientôt nous ferons de même avec GOSHEN ... Bravo, Bonne continuation, ça fait beaucoup de bien,

Beaucoup de bonnes choses à toi, Gracia et enfants

Joe

* sans oublier les souvenirs d'Esther Vidal

LETTER TO OSAMA BIN LADEN

Brought from the e-mail *Allgera Mizrahi*

Hi Bin,

How are things going? There's a package coming your way. I see it hasn't been delivered yet, and I'm really anxious for you and your friends to get it. It's something you really deserve. The reason for the package is because you've been able to accomplish something that no one has been able to do since 1941, and it took two people, Emperor Hirohito and Adolf Hitler to do it then. You've done it all by yourself. You've removed the words "Democrat" "Republican" "Liberal" and "Conservative" from our vocabulary. Those words have all been replaced by one word, "American", which is what we all think of ourselves as now, and you're about to find out what they both found out 60 years ago. God help the ones that we unite against. Speaking of God, I think He wants to see you, but I hope he waits until we are able to show you and your cowardly cohorts what we have in store for you. I thought I'd bring you up to date on things, because you may not be able to ge CNN from the rock you crawled back under. A few thousand people died from your cowardly sneak attack. You and yours will be getting the bill for that very soon. I'm sorry, but the bill is non-negotiable, even though you will surely think you're being overcharged. You see, any one of those that perished is worth many times more than you and your entire organization.

Multiply that by a few thousand, and I'm afraid this one is going to cost you and your pals big-time. You may have made the mistake of looking at Korea and Viet-Nam, and thinking that we don't have the stomach for a fight. Oops, big mistake. There are many in this country that refused to support either of those conflicts because they felt we had no business being there. Well Bin, that's not the case here. Every citizen of this great country of ours has one thought on their mind, and that is to teach you and yours that this type of wanton cowardice against the innocent will not be tolerated, and when we're done, that message will be heard loud and clear by those who danced in the streets on Tuesday. As for us, we're doing fine, thank you.

We are united, we are determined, and as you'll soon find out, we are still the strongest nation this planet has ever known, and every ounce of that strength is about to be coming to a theater near you. Whether it takes weeks, months, or years Bin, your ass is ours, and when we're done, those who afforded you shelter will know the error of their ways. We all watched in horror as the twin towers collapsed on those innocent men, women and children that your cowardice trapped inside of them, but the weight of what is about to fall on you will make that seem like a feather. You destroyed a symbol of our economy, but you have actually strengthened our economy.

You damaged a symbol of our military, but you have actually strengthened our military !! You damaged our spirit, but you actually strengthened our sense of unity and national pride. The number of American Flags on display today is undreds, if not thousands of times what are on display on the 4th of July, and that is thanks to you. In light of what your goals were,' I'd have to say that your attack was a colossal failure, but it was one that is about to result in the elimination of your kind from the planet, and Bin, good riddance to you all. You'll be dancing in hell soon, but it won't be from joy, it will be from the well deserved flames coming from your body, but at least you won't have to dance alone. You'll have plenty of company.

Regards,

Paul from Brooklyn, New York, United States of America,
Land of the Free, and Home of the Pissed.

הננו שמחים לברך את ידידנו **סולי מזרחי** על קבלת תעודת הוקרה מקרן **אייסף הקרן הבינלאומית לחינוך** במעמד נשיא המדינה **מר משה קצב** על תרומתו החברתית לקידום הנושאים החברתיים במדינת ישראל.

ISEF

תעודת הוקרה

במעמד נשיא מדינת ישראל

מר משה קצב

מוענקת בזאת

לפרופ' סולי מזרחי

על תרומתה החברתית
לקידום הנושאים החברתיים
במדינת ישראל

גב' ביטה וינר
נשיאת הקרן העולמית

פרופ' דוד מנשרי
יו"ר הועד המנהל

אייסף - הקרן הבינלאומית לחינוך
סיון, תשס"א - יוני, 2001

בית הנשיא

טקס הצטיינות
אקדמית-חברתית
בשנת ה - 24 לקרן אייסף
הקרן הבינלאומית לחינוך
תשס"א - 2001

ה ז מ נ ה

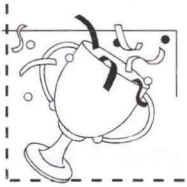

Livres Recommandés par Dina Brakha

RONIT MATALON

מספריה של רונית מטלון...

[1] "**סיפור המתחיל בלוויה של נחש**" לבני הנוערים – הוצאת דביר, 1988; עובד לסרט.
[2] "**זרים בבית**" – הספריה החדשה, 1991.
[3] "**זה עם הפנים אלינו**" (**The One Facing Us**), ספריה לעם – עם־עובד 1995.
[4] "**ממזרח שמש**" – הוצאת הדר.
[5] "**שרה שרה**" – ספריה לעם – הוצאת עם־עובד, תל־אביב 2000.
[6] "**תולדות יהדות מצרים**" מהסדרה יהדות התפוצות, הוצאת מטכ"ל – קצין חינוך ראשי, ענף השכלה.

A series of disillusioning events in the 1970s and 1980s – mainly the Yom Kuppur War, the Lebanon War and the intifada – made people begin to realize that the country's ideological stance did not fit with reality. "It's in the nature of myths that they are broken," says Burstein.

And in a culture without uniting stories, "every person has to reinvent their whole world," he says. "Literature begins again." Hence, says Burstein, "everyone ells their own story – there's no big picture. People write about their own corner of Tel-Aviv, and there's no attempt to write about the state."

For Matalon, the best-selling author of one book of short stories and two novels, abandoning traditional perspective on her society was a deliberate choice.

"When my generation grew up, the education system was full of indoctrination," she relates from her Tel-Aviv apartment, just minutes away from the Mann Auditorium and the Habimah Theater, highly symbolic centers of homegrown Israeli culture. "We were told, we are a chosen nation, pure, wonderful."

The result, she says, was that "most of us developed a flinching reaction to lies. We went against the ideology of the collective, which had become corrupt." and became fiercely protective of their individuality. The reason her generation does not want "to go to the prime minister and recommend a national unity government, or speak at a Peace Now demonstration," is because "you lose your 'I' if you speak in the name of the collective," she says.

Matalon does not take Israeli identity as something obvious or monolithic. "I feel the need to complicate the question, ask hat Israeli identity is, and what identity itself means" – an interest that is fueled by her own diverse background, which includes Egyptian-born grandparents, one of whom managed Cariro's opera, and parents who went through the immigrant camps of the early years of the state.

Many of her characters, therefore, occupy themselves with questions of self-definition and the fluidity of identity. *The One Facing Us*, her first novel, involves a teenage girl who forges her own identity as she explores the history of her family as they move between Egypt, Cameroon and Israel. Nissim Calderon notes that Matalon is typical of the new generation, in that she reverts back to exploration of her own ethnicity and gender, and does not accept the traditional definitions of Israeliness. But even if she seems more political than her peers, she insists that they all "think in political terms, just different ones... creating new types of Israeli identities is also a political act."

Taub, for one, says that "it has lately begun to strike me as strange" that his peers are so disengaged. "It is a generation that has lost its literary path."

The bleached-blond Taub, who sports two small silver earrings, himself used to write harsh tales of alienated individuals in the Tel-Aviv scene. He gave it up, he says, when he realized that the drive to bash myths was understandable as far back as the 1980s, when it was a "weighty, even suffocating tradition."

Ronit Matalon: 'Most of us developed a flinching reaction to lies. We went against the ideology of the collective, which had become corrupt.'

התאחדות עולי מצרים בישראל

מסדר בני ברית העולמי בישראל ולשכת ר' יהודה הלוי

מקיימים ערב זיכרון לעילוי נשמות שני חברים שפעלו רבות במצרים, בישראל ובניכר, במסגרות שני המוסדות וגם מחוצה להם, להעלאת יהודים ממצרים ולקליטתם החברתית והרוחנית בישראל.

ד"ר מוריס (משה) אדס ז"ל

פליקס בנסעיד ז"ל

ערב הזיכרון התקיים אי"ה בבניין מסדר בני ברית, ברחוב קפלן בתל-אביב, בסוף יום שלישי, ו' בתמוז תשס"א, 26.6.2001 והחל בשעה 20:15 בהשתתפות בני המשפחות, ראשי שני המוסדות וידידים. אנשי ציבור תיארו את פועליהם של שני האישים היקרים בזירה הציבורית, הציונית, הכלכלית והחינוכית.

ציבור המתפללים של בית-הכנסת "עדת ישורן" מיסודו של פליקס בנסעיד ז"ל יכבדו את זיכרו בהשתתפותם בערב הזיכרון.

הערב יסתיים בקריאת קטעים מהתנ"ך וממורשתם הספרותית וכן בתפלת אל מלא רחמים.

מוקירי זכרם יכבדום בהשתתפות רבתי בערב הזיכרון.

ד"ר אברהם מטלון
יושב-ראש ההתאחדות

שמעון סרנגה
נשיא לשכת ר' יהודה הלוי

במענה להזמנה (להלן) שקיבלנו מאוניברסיטת בר־אילן בתל־אביב, ליום 23.4.2001, הנהלת ההתאחדות ארגנה הסעה במיניבוס מיוחד להסעת כעשרים חברות וחברים לשם ובחזרה.
מלבד קבלת פנים חמה מצד המארגנים, ובנוסף למזנון עשיר מטעמים ומשקאות קלים וחמים, עברנו לאולם פלדמן, ושם המרצים (כולם אקדמאים) ריתקו את כל המשתתפים בסקירות מעניינות מאוד, אך במסגרת הזמן שהוקצבה לכל אחד מהם.
ההנאה היתה טוטלית כך שמגיע הן למצרים והן למארגנים "יישר כוח" והמשך פורה ומוצלח בעתיד.

העמותה לחקר מורשת יהדות מצרים

החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב

מתכבדים להזמינך לדיון פומבי בנושא:

מורשת יהודים במצרים – זיכרון או שכחה?

המנחה: פרופ׳ אריה שלוסברג

דברי פתיחה: **פרופ׳ ישראל גרשוני**
החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה

ד״ר הגר הלל, האוניברסיטה הפתוחה
זהות רב ממדית

לכבוד
חברי העמותה ואוהדיה בצפון
באמצעות **אבנר עשהאל**
(חבר ועד העמותה)

חברים יקרים,
בשם העמותה ובשמי ברצוני להודות לכם על המאמץ שעשיתם כדי להשתתף בערב יהדות מצרים ביום 23.4.2001 ובזה תרמתם להצלחתו.
כולנו שמחנו לראותכם ולהתרשם מלהט הנעורים שממשיך להתבטא בפעילותכם.

יישר כוח!

נשמח לראותכם כמשתתפים פעילים גם בעתיד.

בברכה,
פרופ׳ אריה שלוסברג
מתאם אקדמי של העמותה לחקר מורשת יהדות מצרים
רח׳ אופקים 21 תל־אביב 69697

LEKH LEKHA • לך לך

Au jeu de la motivation

Dieu recrute Abraham et Sarah dans le rôle des tout premiers nouveaux émigrants en Israël, et leur propose de fonder un grand peuple « qui sera une bénédiction pour toutes les familles de la Terre ». Le prix de leur mission pionnière est la nécessité où ils se trouvent de quitter la sécurité de leur pays natal et de leurs parents, pour se lancer à la conquête d'une frontière inconnue.

מרכז לחקר מורשת יהדות מצרים

ת.ד. 65141 תל-אביב 61651

קיבלנו בערב ראש-השנה תשס"ב את גיליון מספר 1 של המרכז שראה אור בספטמבר 2001.
העליון מעניין מאוד וערוך בטוב טעם. יש בו סקירה ממצה ומפורטת על מטרות המרכז ועל הפעילות הענפה לחקר מורשת יהדות מצרים, ברמה אקדמית, במסגרת אוניברסיטת תל-אביב. ניכרת בו ידו המכוונת של ידידנו **פרופ' אריה שלוסברג**, הרוח החיה של המרכז.
חן חן על הגיליון המבטיח. אנו שולחים לחברי ופעילי המרכז איחולים להמשך פעילות ברוכה ועתיד של שיתוף פעולה בינינו.

"המרכז שמח להגיש את הגיליון הראשון לחקר מורשת יהדות מצרים בישראל.
בשנת 1984 קבוצת חברים מהגרעין המצרי מקיבוץ נחשונים ביוזמתו של שמואל שם-טוב ייסדו מרכז לחקר יהדות מצרים וסודן. במשך שנים עמותה זו היתה רדומה וביוני 1999 קבוצה של חברים ילידי מצרים בארץ החליטו לחדשה ונרשמה כעמותה לחקר יהדות מצרים.
מטרותיה הן:

☆ להנציח ולתעד את מורשת יהדות מצרים היסטורית, ערכית ותרבותית מימי קדם עד היום.
☆ לעודד ולקדם מחקרים בנושא המורשת, ללמדם במסגרות אקדמאיות, ובבתי-ספר ולפרסמם.
☆ לערוך ימי עיון, כנסים, הרצאות, השתלמויות, פעולות תרבותיות, חינוכיות ולימודיות, על רמה אקדמית.
☆ לאסוף חפצים, תמונות, כתבי-יד, מסמכים, פירסומים, ספרים וקטלוגים תוך שמירה במקום מרכזי.
☆ בניית אילנות יוחסין לתולדות משפחות, והכנת פנקס הקהילה.
☆ לפתח אתר באינטרנט ליידע, לקבל פירסומים ולתקשר עם החברים בארץ ובחו"ל.
☆ להשלים את התיעוד בעל-פה של אנשי הקהילה.
☆ מועצה אקדמית תלווה את פעולות המרכז.

בשנתיים האחרונות התחלנו בפעולות אשר יפורטו בגיליון זה. הגדלנו את מספר החברים והקשרים עם הפזורה שלנו בעולם. מלווים ומעודדים אותנו קבוצה גדולה של אקדמאים מאוניברסיטאות תל-אביב, בן-גוריון, חיפה, הפתוחה. מכון בן-צבי, ומרכז יהדות בבל, מחלקת מורשת ונוער של משרד החינוך וכן חוג ידידים של אוניברסיטת תל-אביב. תודתנו העמוקה לכולם על עזרתם ותמיכתם הרבה. אנו מודים גם לכל חברי העמותה שעל-ידי נוכחותם מצדיקים ומחזקים את מטרותינו.

לקראת השנה הבאה אנו מתכננים סדרה של הרצאות, ימי עיון, הצגות תאטרון, מופע מוסיקלי וסרט. נודיעכם בקרוב על פרטי פעולות אלה. נקבל בברכה הצעותיכם להרחבת פעילותינו.

הקהילות היהודיות בקהיר ואלכסנדריה (1992/95)

בשנים 1992-1995 הייתי מנהל המרכז האקדמי הישראלי בקהיר. התפקיד המרכזי של המרכז היה לפתח קשרים בין אוניברסיטאות וחוקרים מצרים וישראלים. המרכז התעניין בקהילות קהיר ואלכסנדריה, הוא שיתף פעולה עם קהילות אלה תוך איסוף חפצי "יודאיקה" שהיו פזורים באתרים שונים, בניית ספריות בבתי-כנסת מרכזיים, שמירה על בנייני ציבור של הקהילה ושל הגניזה בבית-קברות בסטין. רוב היהודים שמניינם בקושי מאה החיים עדיין במצרים הם קשישים ועניים. הרגשתם היתה שימי הקהילה מתקרבים לסוף, דבר שהשפיע על פעולתם וחייהם. הם ניסו למכור חלק מהנדל"ן שבבעלות הקהילה בקהיר ובאלכסנדריה על מנת לתמוך באנשי הקהילה.
החלוקה מטעם הג'וינט גם תרם בעזרה כלכלית לנצרכים. הנציגות הישראלית במצרים שמרה על קשר עם יהודים אלה אך לא התערבה בעניינם. לעיתים קרובות הם השתמשו באידיאל הציוני של קיבוץ גלויות כדי לא להתערב.
רק אחד מבין שני יהודים שעדיין עבדו למחייתם הרגישו שהקהילה ניתנת עדיין לתחייה. הם לא ציפו שיהודי מצרים יחזרו בלי שיהיה להם החופש לעסוק במקצועם ושרכושם יוחזר להם. הם טענו שאם היחסים הכלכליים בין מצרים וישראל ישתפרו תהיה תנועה ערה בין אנשי עסקים ישראלים, חלק מהם ילידי מצרים. חלקם ישהו במצרים בתקופות קצרות או ארוכות יותר. חיי הקהילה יוכלו אז להתרכז מסביב לאנשים אלה וחלק מהרכוש והמוסדות של הקהילה יוכלו לתפקד שוב. אי-לכך אנשים אלו התנגדו למכירת רכוש הקהילה. אני עודדתי עמדה זו לא רק בגלל סיבות מעשיות אבל מפני שלדעתי המשכיות של קהילות יהודיות עתיקות בעולם הערבי הוא אינטרס חיוני לישראל.

תקציר הרצאה שניתנה ע"י **פרופ' עמנואל מרקס**, אוניברסיטת תל-אביב, יולי 1999"

את ידידנו **אליהו ברכה**
על קבלת העיטור "יקיר חיפה"
לשנת תשס"א
מידי ראש העיר חיפה.

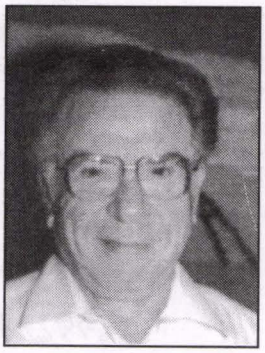

אליהו ברכה

לוחם, מבכירי הספנות העברית, מתנדב ופעיל מרכזי ב"רוטרי".

יליד אלכסנדריה שבמצרים (1926). עלה ארצה במסגרת חניכי תנועת הנוער "החלוץ" ב־1946, כשהוא מתחזה ולבוש במדי חייל בריטי.

במסגרת "החלוץ" היה חבר הכשרה בקיבוץ גבת בשנים 1946־1947. במהלך "השבת השחורה" נפצע ונשלח למחנה המעצר ברפיח. היה ממייסדי קיבוץ ברור־חיל וחבר בו עד שנת 1951.

לחם במלחמת השחרור בחזית הדרום, מול הצבא המצרי. בשנת 1949 יצא כשליח "המוסד" ו"עליה ב'" בזהות בדויה חזרה למצרים, לסייע בארגון יציאתם של יהודי מצרים ועלייתם ארצה. בתפקיד זה עסק שנתיים תמימות.

בתקופת פעילותו ב"מוסד" נשלח גם לאלג'יריה להקים ולנהל מחנות־מעבר ליהודי מרוקו בדרכם ארצה. עם שובו משליחותו ב"מוסד" ניהל את מעברת העולים בכפר־סבא.

תושב חיפה משנת 1956. מותיקי חברת הספנות "אל־ים", בה עבד במשך 45 שנה והיה מנהלה בחיפה במשך שלושים שנה עד שנת 1999.

חבר בארגון "רוטרי" משנת 1971, כיהן כנשיא מועדון רוטרי חיפה וכנגיד רוטרי ישראל.

אליהו היה גם מבין מקימי סניף התאחדות יוצאי מצרים בחיפה והיה פעיל מרכזי בה בשעתו יחד עם אשתו דינה.

אנו מאחלים **לאליהו ודינה** להמשיך בפעילותם הברוכה למען הקהילה ולמען בית יוצאי מצרים.

נימוקי השופטים להענקת העיטור

העיטור "יקיר חיפה" לשנת תשס"א מוענק לאיש הציבור רב־הפעלים אליהו ברכה על פעילות ציבורית התנדבותית רבת שנים למען תושבי חיפה במיגוון תפקידים.

פעילותו ההתנדבותית של אליהו ברכה החלה עוד כשהיה נער צעיר, בשנים של טרום־מדינה בארץ הולדתו מצרים.

חייו האישיים כרוכים ושזורים בתולדות תקומתה של מדינת ישראל.

לאחר שעלה ארצה כחבר בתנועת הנוער ה"חלוץ", הצטרף להכשרה בקיבוץ ולאחר־מכן היה בין מקימי קיבוץ ברור־חיל שבנגב.

לחם בצבא המצרי במלחמת השחרור. יצא במסגרת ה"מוסד" ו"עליה ב'" לשליחות ציונית במצרים ובאלג'יריה. שם היה בין מארגני העלייה הבלתי־לגאלית ממצרים ומרוקו לישראל, פעילות חשובה ומסוכנת. בשנותיה הראשונות של המדינה ניהל מעברה וסייע בקליטת העולים, שלא מכבר הגיעו ארצה.

במקביל לעיסוקו המרכזי בניהול חברת הספנות "אל־ים", עסק אליהו ברכה במיגוון פעילויות התנדבותיות. פעילויות התואמות את אישיותו, המתבטאת באהבת האדם, צניעות, חוכמה ודבקות במשימה.

במסגרת פעילותו ההתנדבותית הענפה, במשך למעלה משתי עשרות שנים, הוא חבר בהנהלות ציבוריות של אגודת שוחרי אוניברסיטת חיפה, בית־חולים פלימן, הרשות לחינוך ימי, קרן חיפה ועוד.

גולת הכותרת של פעילותו הציבורית היא במסגרת מועדון "רוטרי" בו שימש נשיא המועדון החיפאי ונגיד "רוטרי ישראל".

פעילותו למען הקהילה העמידה אותו בשורה הראשונה של מתנדבי ה"רוטרי" בישראל והיקנתה לו שם ומעמד עולמי ב"רוטרי" הבינלאומי, שם מילא מיגוון תפקידים בינלאומיים שונים.

על תרומתו לחברה וסיוע בקידום פרוייקטים חברתיים לרווחת תושבי חיפה, ממליצה הועדה בפני ראש העיר ומועצת העירייה כי יוענק למר אליהו ברכה העיטור "יקיר חיפה".

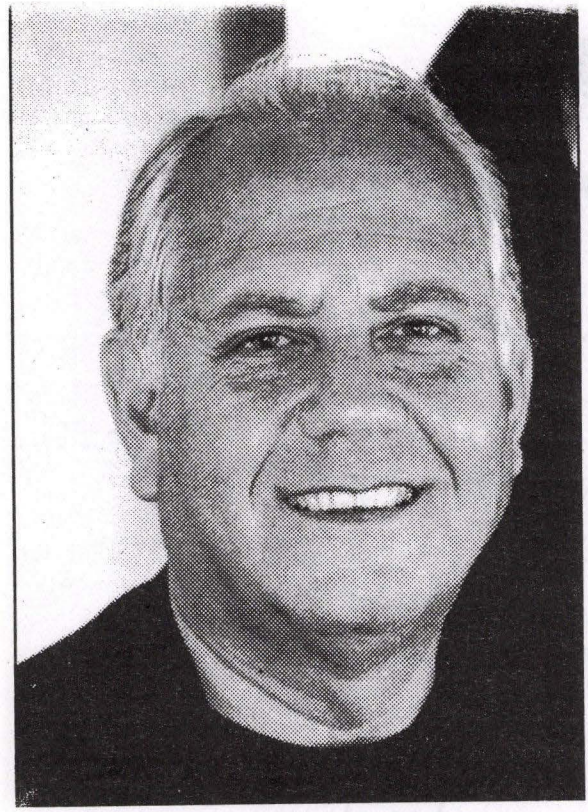

ידידנו **קלמנט סופר** קיבל שתי תעודות הוקרה יוקרתיות. האחת מהקונגרס של ארה"ב והשנייה מ"ישיבה יוניברסיטי" ניו-יורק.

מר קלמנט סופר קיבל **את פרס הקונגרס** על עבודתו הבלתי-מתפשרת במשך ארבע וחצי שנים, בהן ניהל פגישות עם ראשי מדינות, נשיאים, נסיכים ומלכים **כדי לשחרר את אחינו יהודי סוריה** אשר נלכדו שם מאז הקמת מדינת ישראל.

מ-1989 ועד אביב 1994 שוחררו ארבעת אלפים יהודי סוריה.

באביב 1993, קיבל מר סופר את **פרס הישיבה יוניברסיטי** על עבודה מאומצת כאשר שוחררו אז רק אלפיים שש מאות מיהודי סוריה, ולכן לא פורסם הדבר כדי לא למנוע מיתר היהודים, כאלף ארבע מאות נוספים, לצאת מסוריה.

כמו-כן מר סופר לא חסך עבודה או זמן כדי להציל מהרס בתי-קברות עתיקים בהם קבורים אבות אבותינו, בארצות שונות בעולם: בקהיר – מצרים, בפינסק, בבלרוס, בפרי, בפורטוגל, בהמבורג – גרמניה, בקוצ'ין – הודו, בעומאן, בלבוב, בטרניפול ובברדיצ'ב – אוקראינה.

קלמנט סופר הוא בנו של **מר יוסף סופר** ואחיה של **הגב' אלגרה מזרחי** – פעילת הארגון שלנו בחיפה.

הוא מתגורר בארה"ב משנת 1956 כאשר גורש ממצרים בגיל שש-עשרה על עבודתו בקהילה להוצאת יהודים משם.

קלמנט סופר הוא חבר ההנהלה של הפדרציה היהודית-ספרדית אמריקאית, אחד ממייסדי "הישיבה יוניברסיטי", חבר ההנהלה המבצעת של הקרן הבינלאומית הספרדית לחינוך ובראש מוסדות שונים. למען הקהילה היהודית ועל-כך הקהילה גאה בו ובכבוד אשר הוא מביא לה.

COMMUNITY MEMBERS

Clement Soffer Recieves Congressional Award

By Alice Eve Sardell, Esq.

United States of America

Congressional Record

CONGRESSIONAL RECORD — *Extensions of Remarks*

Ahaba Ve Ahva of Ocean Parkway
1801 OCEAN PARKWAY BROOKLYN, NEW YORK 11223

بسم الله الرحمن الرحيم
وبه نستعين

نيويورك في ٢٠/٤/١٩٩١م

سيادة الرئيس حسني مبارك
رئيس جمهورية مصر العربية

سيدي الرئيس

بعد الاحترام

باسمي وباسم أعضاء الطائفة اليهودية المصرية هنا في الولايات المتحدة الأمريكية، وجميع اليهود المصريين المقيمين في الخارج، نتشرف جميعا بأن نرسل لسيادتكم وأعضاء مجلسكم بجزيل من آيات الشكر والثناء على جهودكم الخالصة التي أبذلتموها بشأن مقابر اليهود المصريين "جهة الإمام" في القاهرة والتي يطلق عليها "البساتين".

سيدي الرئيس

يسرني أن أشرح لسيادتكم بالتلخيص بأن تاريخ هذه المقابر يرجع إلى ألف وثمانمئة سنة، وهي شبكة من المقابر اليهودية العميقة السفلى الواحدة فوق الأخرى، وقد قبر فيها المئات من كبار وأعيان رجال الدين الموحدين بالله سبحانه وتعالى، وهي منطقة أثرية تاريخية تساند آثارات مصر القديمة والحديثة، لكي تجذب أنظار العالم السائح وعلى الأخص اليهود المصريين في الخارج.

Ahaba Ve Ahwa of Ocean Parkway
1801 OCEAN PARKWAY BROOKLYN, NEW YORK 11223

Ahaba Ve Ahva of Ocean Parkway
1801 OCEAN PARKWAY BROOKLYN, NEW YORK 11223

May 2, 1991

IN GOD WE TRUST
His Excellency President Hosni Mubarak
President of the Arab Republic of Egypt

Dear Mr. President,

With all respect, on behalf of the Jewish Egyptian community of New-York, we want to express our gratitude to you and to your Cabinet members for your kindness and thoughtfulness in saving the Cemetery of Al Basatin.

This cemetery dates back 1100 years. Many of those that are buried there include great leaders, revered Rabbis and many who devoted their lives to the love of their homeland. This cemetery is of great archeological significance to the Jewish world and specifically, to the Jewish Egyptian community. The sanctity and the reverence of this cemetery, which is unique in the world is also of significance to the Egyptian tourist industry.

We are indebted to you for all your efforts for preserving our Jewish heritage and human rights. This has created a tremendous good will on the part of many Jewish communities for your generous act in saving that priceless cemetery.

We are also very proud at the stance that was taken by Egypt during the Gulf crisis. To see our fellow Egyptians fighting for the freedom of the Kuwaiti people reinforced our belief in Egypt's continued efforts to establish human rights and peace throughout the region.

I would like to take this opportunity to invite you to visit our Synagogue and meet the Egyptian Jewish community of New-York. It would be a great honor if you or your representative would contact me when you plan your next visit to the United States, so we can show our genuine gratitude toward you and the Egyptian people.

May the religious Rabbis and all the leaders who are buried in Al Basatin bestow a multitude of blessings upon you and your people. We pray that the Almighty will extend you long life, prosperity and wisdom so that Egypt may lead the Arab world to peace and tranquility throughout the Middle East.

Very truly yours,

Clement Soffer

Embassy of the United States of America
Cairo, May 16, 1999

United States of America

Mr. Clement Soffer
New York

Dear Mr. Soffer,

I have received your faxed letter of May 9 with its enclosures to Presidents Bush and Mubarak. You were kind to write and you were generous with your views.

I believe we are making progress with the Basatin issue. I too have been deeply moved by its historical significance and its religious importance to Jews the world over.

I look forward to seeing you when you visit Cairo.

With best wishes,

Sincerely,
Frank G. Wisner

Mr. Clement Soffer

De l'organisation Ahava Ve Ahva, etablie a Brooklyn, New-York, a adresse la letter suivante au president Moubarak en date du 2 Mai 1991. Voici la traduction de quelques extraits de cette lettre:

"Cher Mr. Le President,

Au nom de la communaute Judeo-Egyptienne de New-York, nous desirons exprimer a vous meme ainsi qu'aux membres de votre cabinet notre reconnaissance pour votre attention tendant a sauvegarder le cimetiere d'El Bassatine.

Dans ce cimetiere datant de 1,100 ans, se trouvent enterrees plusieurs personalites dirigeantes du monde social et religieux [rabinique] ainsi qu'un bon nombre de ceux qui se sont dedies a l'amour de leur mere patrie. Au yeux du Judaisme mondial, et particulierement de la communaute Judeo-Egyptienne, ce cimetiere est d'une grande importance archeologique avec une saintete et reverence unique au monde, sans ignorer sa contribution a la promotion du tourisme Egyptien.

Plusieurs communautes Juives estiment que vos efforts personnels ainsi que votre acte genereux ont reussi a preserver cet inestimable cimetiere qui represente notre heritage Juif avec ses inherents droits humains.

Tres sincerement votre
Clement Soffer"

במדבר • BAMIDBAR

Service public

Ce quatrième livre de la Thora s'ouvre sur un recensement de tous les hommes astreints à la conscription. La tribu de Lévi, Cohen inclus (les prêtres), est exemptée de service militaire. Leur vie doit être consacrée à la Communauté, et ce en organisant les services du culte, et en enseignant la Thora. Le besoin d'une classe professionnelle de fonctionnaires publics fut reconnu et mis en place dans le désert, avant même d'atteindre la Terre Promise.

מסיבת חנוכה

על אף הפיגועים שהיו לאחרונה בחיפה והמצב הביטחוני הקשה, החלטנו לא להיכנע למחבלים שרוצים לשתק את חיינו, ולארגן מסיבת חנוכה.

מרגע שניתן האות, חברי הועד התרוצצו ופעלו במרץ, ואכן ביום שני, 17 בדצמבר 2001, בערב, נערכה המסיבה והיתה להצלחה כבירה, מעל המשוער.

השתתפו בה כתשעים ידידים, חברים ואוהדים.
כיבדו אותנו בנוכחותם מזכיר השגרירות המצרית בתל־אביב ורעייתו שבאו בלוויית נשיא לשכת המסחר ישראל־מצרים, ידידנו אלברט פפושדו ורעייתו.
כמו־כן נשיאת הליגה לידידות ישראל־מצרים, חברתנו לבנה זמיר מתל־אביב וגם ידידנו היקר, רואה־החשבון של העמותה שלנו, יעקב עמיאל ורעייתו שתמיד עוזרים לו ומעודדים אותנו.

האווירה היתה חגיגית ועליזה. המפגש היה מרגש, הכיבוד היה טעים והיין נשפך כמים.
החברים רקדו לצלילי התקליטן הצעיר והפעלתן. אך מסמר הערב היו ללא ספק ארבעת רקדניות הבטן שנתנו סדרת הופעות וריתקו את כל המוזמנים – גברים ונשים.

היה יופי של ערב. כולם נפרדו בהרגשת סיפוק והביעו המון תודות למארגנים וקריאות עידוד לארגון אירועים כאלה בעתיד.

אבנר עשהאל

מסע שורשים

בית הכנסת
"עץ החיים"

מסע שורשים
באי כרתים

מסיבת חנוכה

ישראל נלסון, מתרגם
וזוכה בפרס.

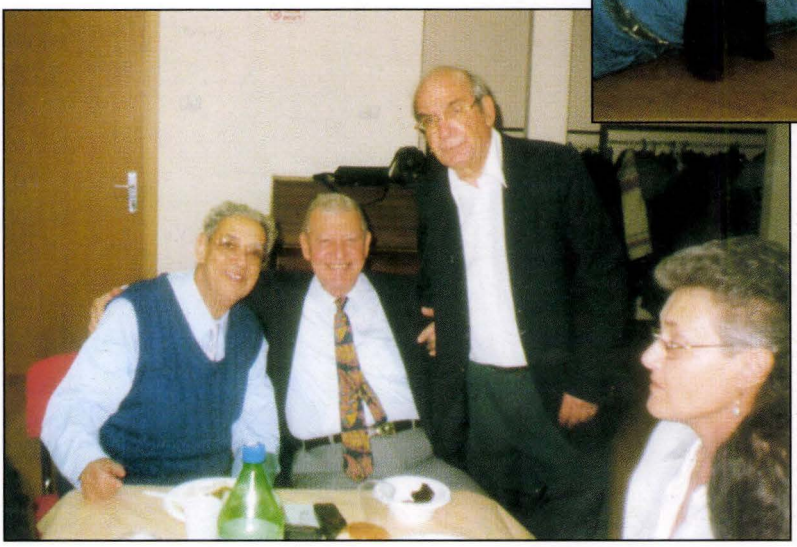

שבת אחים
גם יחד...

מימין:
ליאון זברנבסקי,
זקלין זברנבסקי,
רוזי מזרחי.

מסיבת חנוכה

גילברט השובב
ממשיך...

מימין:
יוסי מזרחי, זילבר בר-און,
סגן שגריר מצרים
מר חאלד אניס ורעייתו,
אסתי בר-און,
אלברט פפושדו.

חלוקת פרסים

תערוכת אומנים גימלאים

אסתי וזילבר
מציגים:

אורחיהם של אסתי וזילבר

I.A.J.E. NEWSLETTER 4
International Association of Jews from Egypt
Association Internationale des Juifs d'Egypte
EDITOR: Prof. Victor D. Sanua IAJE, 2416 Quentin Road, Brooklyn, NY 11229 2001 Volume 3 No.1

Nous felicitons notre ami Prof. Sanua pour son Journal

Poetry Corner

"Le`Kharabeau et le Homar"
(fable de **Mario Vicchi**, alias Marius d'Alexandrie)

Ostaz Kharabeau, perché sur un dattier,
Avait sur sa tête un tarbouche.
Un Homar pas si bête, par la couleur tenté,
Décida d'lui cirer les babouches.

« Yay, ostaz Kharabeau
Que vous êtes joli, que vous me semblez beau!
Vos babouches vont si bien avec votre tarbouche!
Vous êtes l'Omar Sharif de Glyménopoulo! »

A ces mots, Kharabeau ne se sent plus pisser;
Il frétille des fesses,
Il opine du bonnet ...
Et laisse tomber son fez.

Le Homar s'en saisit et dit:
Tout flatteur, par principe
Est cireur de babouches;
Cette leçon bien classique
Vaut sûrement un tarbouche! »

Kharabeau, ghalbane et confus,
Jura - basta trop tard -
Qu'il marcherait pieds nus...

From Amicale Alexandrie
Hier et aujord'hui
No. 14, June, 2000, p. 7

En Memoire de feu FERNAND SEDBON Par ROSY MENASCHE

POUR UN AMI QUI N'EST PLUS

Les ondes de notre vie
meurent sur le rivage
mais l'amitié
ce sont les vagues
de reflux
qui s'en viennent
dire aux ondes
fraîches qui aspirent
à ce rivage
arrétez votre course
doucement éperdue
où tout s'anéantit.

Et voilà que la brise
obstinée
et voilà que la tempéte
impitoyable
et voilà que le raz
de marée
deviennent les assailants
du sable
des roches
des falaises.

Chacun à sa manière.

Peut-étre bien que
cela se passé ainsi
car ces flots
sont si loin de l'horizon
toujours calme
méme si embrumé,

car cesflots
sont les émarginés
de la rencontre
ciel – mer
pacte eternal de
paix – sérénité.

Mon ami
je porterai le deuil
ca je t'ai perdu,
dis-moi mon ami,
le sais-tu
tous mes deuils
seront ensevelis
avec moi,
car lorsque j'aime
c'est pour toujours.

Le moto de notre ami Fernand etait:

"Il faut que chacun mette la main a la pate"

la Canée. Le quartier juif fut immédiatement saccagé d'abord par le soldats. Plus tard, sans l'après-midi, la Synagogue Etz Hayyim fut dépouillée de tous ses instruments sacrés fut louée à des profiteurs.

Après deux semaines d'emprisonnement à Ayas avec peu de nourriture et sans pouvoir changer de vêtements, les Juifs de la Canée furent embarqués dans des camions en direction d'Iraklio, à l'est de l'île. Officiellement 265 hommes, femmes et enfants parvinrent à leur destination le 9 juin. Là, on le força à s'embarquer dans un tanker, le Tanaïs, qui appareilla en direction d'Athènes à 8h du soir. Il y avait avec eux environ 600 prisonniers de guerre Grecs et Italiens. A 3h 15, à l'aube du 10 juin, le bateau fut repéré au large des côtes de Milos par un sous-marin britannique. Une torpille toucha le bateau sur son flanc et il fut détruit complétement. Tous les passagers disparurent. Si le bateau était arrive à Athènes, les Juifs auraient été déportés dans des wagons plombés à Auschwitz-Birkenau et envoyés directement dans les chambers à gaz et les fours crematories comme cela était déjà aux Juifs de Thessalonique et du reste de la Grèce. 94% des Juifs Grecs périrent lors de la "Solution Finale" des Nazis.

La Synagogue Etz Hayyim est tout ce qui reste des 2,400 ans de presence des Juifs en Crète. Nous faisons appel à votre générosité et nous vous demandons de nous aider de façan substantielle à garder vivante la mémoire de notre communauté.

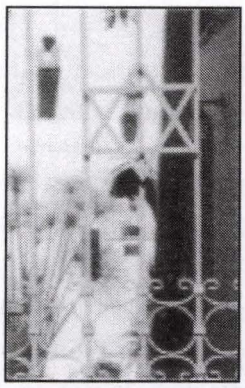

LA SYNAGOGUE ETZ HAYYIM

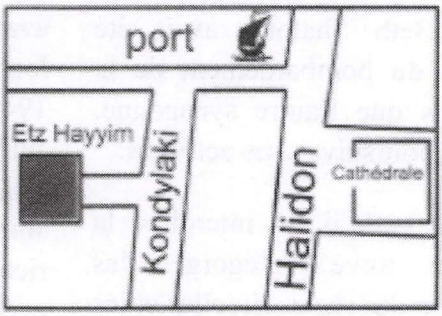

מסע שורשים

La Deuxieme Guerre Mondiale Et Les Juifs De La Canee [1941-1944]

Notre amie Rosy Mizrahi, accompagnee de son frere, est partie en Avril 2001 a la Canee en Crete a la recherché des racines familiales. Elle nous raconte:

"Apres avoir enquete sur place et contacte plusieurs habitants Juifs, nous avons finalement retrouve la synagogue ou mon grand pere priait. La se trouve jusqu'aujourd'hui une plaque commemorative en son nom "Matsliah Papouchado". Nous avons visite le temple, le mikveh, le jardin et les pierres commemoratives. Nous etions tres emu par nos decouvertes. C''etait comme si nous rencontrions nos grands parents et la famille subitement se reunissait. L'emotion me serra la gorge et j'eclatais en sanglots dans les bras de mon frere. A ce moment je sentis que lui aussi pleurait car nos deux joues etaient mouillees par nos larmes."

La Crète a été conquise par les forces nazis en 1941. Pie après l'établissement du Haut Commandement Allemand, le Rabbin de la Canée fut oblige à presenter la liste compl ète des members de la Communauté Juive qui compatait 300 personnes. La majorité habitait les rues Kondylaki, Zambeliou et Portou, dans le vieux qaurtier juif, sur le port. Une synagogue, Beth Shalom, avait été détruite lors du bombardement de la Canée, tandis que l'autre synagogue, Etz Hayyim, poursuivait ses activités.

Un peu plus tard, il fut interdit à la Communauté juive de'égorger les animaux selon des règles rituelles et les magasins juifs devaient être marques par l'indication "Juif". Mais le mécanisme de la "Solution Finale" n'a pas débuté avant 1944, losque fut ordonné un nouveau recensement de la Communauté. A cette époque quelques familles juives étaient venues d'Iraklio et de Rethimno. Les nouvelles de la grande Communauté juive de Thessalonique, qui comptait enviorn 60,000 personnes et qui avaient été arrètées et deportees dans une distination inconnue, étainet parvenus en Crète. Des arrestations de Juifs avaient eu lieu à Larissa, à Trikala et à Ioannina. Soudian, à l'aube du 29 mai 1944, tout le quartier où vivaient les Juifs fut encerclé par des camions et l'ordre fut donné par haut-parleurs aux Juifs de sortir dans la rue. Ils ne purent rien emporter avec eux et ils se rassemblèrent dans la partie sud de la rue Kondylaki, sur la petite place, ansi que celle qui se trouve près du port, au nord. En une heure il furent conduits en camion à la prison de Ayas, près de

aujourd'hui - cuisine et moi

Esty Baron

Biscuit au citron

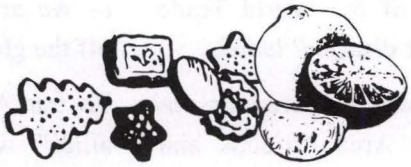

3 œufs, 200g de sucre, 100g de farine, 1 sachet de levure chimique, 2 citrons, sel.

Dans une terrine, travaillez les jaunes d'oeuf et le sucre jusqu'à ce que le mélange blanchisse. Ajoutez peu à peu la farine tamisée avec la levure, le beurre fondu et les zestes de citron rapes. Mélangez bien cette pâte et incorporez encore les blancs battus en neige ferme avec une pincée de sel. Versez la pâte dans un moule en couronne beurré. Faites cuire à four moyen, préalablement allumé, pendant 45mn. Laissez refroidir avant de démouler.

Tarte à l'orange

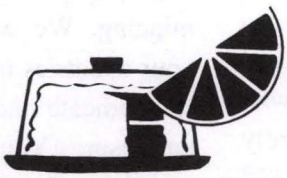

250g de farine, 125g de beurre, 125g de sucre, 2 œufs, 5 oranges, 1 pot de marmelade d'oranges, 25g de beurre.

Faites une pâte brisée en travaillant la farine avec le beurre divisé en morceaux, mouillez avec ½ verre d'eau salée. Formez une boule, laissez-la reposer 1 heure. Chemisez un moule à tarte, beurré et fariné, de la pâte. Battez les œufs entiers et le sucre en poudre, ajoutez le jus de deux oranges. Versez cette crème sur la pâte, étalez dessus une légère couche de marmelade d'oranges et disposex sur le dessus les trios oranges épluchées et coupées en rondelles. Faites fondre 25g de beurre, versez-le sur les oranges et faites cuire 30mn à four moyen. Sortez la tarte du four et saupoudrez-la d'un peu de sucre en poudre.

Tarte au citron

Pour la pâte: *200g de farine, 100g de beurre, 1 cuil. à soupe de sucre, ½ verre d'eau, 1 pincée de sel.* Pour la crème: *2 œufs, 125g de sucre en poudre, 50g de beurre, 2 citrons.*

Dans une terrine, travaillez du bout des doigts la farine, le sucre et le beurre divisé en morceaux. Délayez avec l'eau salée. Formez une boule, laissez-la en attente. Dans un bol, mélangez à la fourchette les œufs entiers, le sucre, le zeste rape d'un citron, le jus de 2 citrons et le beurre fondu.

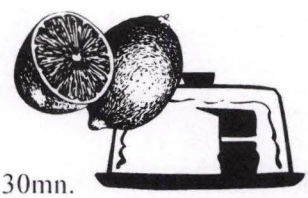

Sur une planche à patisserie farinée, étendez la pâte, disposez-la sur une plaque à tarte beurrée et légèrement fairnée. Faites quelques petites incisions dans le fond et remplissez de crème au citron.

Faites cuire à four chaud allumé 10mn à l'avance pendant 25 à 30mn.

thousands of refugees from Ethiopia and the former Soviet Union? Israel. And, who was first to offer help to the US – military, technical, medical – in the wake of the World Trade Center disaster? Israel.

And where were our so-called Arab "friends and allies" last Tuesday?

Strangely silent. Some muted words, but not much action.

And so, my friends, the lines have been drawn. The cowards who perpetrated the dastardly acts of September 11th were in the end stupid.

They have united America and the free world as never before. The fight against terrorism will be waged not as a police action, but as a war. Complete, total, and without "restraint." The messages are as follows:

To our little brother and friend Israel, we say we are sorry. Join us in the fight you told us was coming, and do what you need to do to defend yourself. No longer will be tolerate idiotic rants from hypocrites that "Zionism is racism." Defend yourself as we are about to. Take off the gloves.

To our Arab "friends and allies" we say, war has been declared. You are either with us or you are against us. There is no equivocating or negotiating or word mincing. We will overfly your countries in the effort to eradicate the curse of terrorism. You either let our planes fly over your air space, or you attempt to attack them and suffer the consequences. And another thing, until you allow free elections, free press, equal rights for women and those of a religion other than Islam, shut up about your criticism of Israel, the only democracy in a sea of dictatorships. We don't want to hear it, and won't. And oh yes. One last thing. Don't threaten us with oil. American know-how built your oil industry, and American know-how can take it back. You can't eat sand and oil. It's a bad mix and won't go down well. To the Islamic fundamentalist cowards who attacked us on September 11th and those who aided, abetted, supported, and harbored them or any other terrorists, we say this. You have awakened the sleeping giant. We will find you and we will destroy you. What remains of your sorry lives will be spent hiding and running. You will never have a moment's peace.

Our neighbor and friend Israel has faced it alone, but no more. United in determination and purpose, the freedom-loving nations of the world will crush the curse of terrorism and avenge the horrible losses of September 11th. The gloves are off. The hand is untied.

AN APOLOGY TO ISRAEL: THE GOOD NEIGHBOR

By George Friedman – Brought: Allegra Mizrahi

This is inspired by the 1984 tribute to the United States "America: Good Neighbor" delivered by Canadian Brian MacGregor.

"You were right, I was wrong, and I apologize." This is what good friends and neighbors say when time and circumstances prove that a trusted friend was right and you were wrong. This native-born American thinks its time for us to speak those words to the State of Israel, our neighbor in democracy and Western values.

For years, Israel has been waging a lonely war against terrorism. For years, they have valiantly tried to wage this war, in the most humane way possible. They have warned us for years that radical Islamic terrorism would spread to the rest of the Western world. They told us that Islamic radicals would not stop at eradicating Israel, but were targeting Western values and culture. They told us it was a Jihad against the West.

They urged a united front against not only the Islamic terrorists, but those who aid, abet, comfort, harbor, and support them. But we didn't listen. Instead, we urged them to show "restraint" in the face of horrific violence and terror. We criticized them for doing what any government must do – protect the lives and safety of its citizens. We told them to wage war with one arm tied behind its back. We gave this advice with the smug assurance that the violence and destruction Israel faced every day would never touch our lives here in America.

This all changed on Tuesday, September 11th.

And so, as an American I say to our friend and neighbor in democracy. "We're sorry. You were right. We were wrong."

America has one true friend and ally in the Middle-East. It is Israel. Let's never forget that. This valiant little country is the sole outpost of freedom and western values in the Middle-East. It is subjected to unrelenting criticism and lies from the very nations that seek to undermine and overthrow our American way of life. Who is first to jump in when there is a natural disaster in the area? Israel. An earthquake hits Turkey, and it is Israel that's quick off the mark sending in medical and technical help. Who offered to take in displaced persons – Muslims – from war-torn Europe? Israel. Who exports its technical, medical, and agricultural expertise to any country in the area willing to accept its helping hand? Israel.

Who without hesitating absorbed thousands and

Qui, sans hesiter, a recu des milliers de refugies de l'Ethiopie et de l'Union Sovietique? Israel.

Ou donc etaient, le Mardi dernier, les soi-disant amis et allies Arabes? Un silence etrange. Quelques mots en sourdine sans trop d'actions. C'est ainsi, mes amis, que les positions sont clairement etablies.

Les laches qui ont perpetre ces actes ignobles du 11 Septembre ont ete en fin de compte stupides. Ils ont reussi plus que jamais a unifier toute l'Amerique, ainsi que tout le monde libre.

La lute contre le terrorisme ne sera pas declenchee en tant qu'une simple action policiere, mais plutot comme une guerre totale, sans restriction. Les messages a transmettre sont: A Israel notre jeunce frere et allie, nous te disons avec regret: Rallie toi a nous dans la lutte que tu avais prevue et prepare toi a te defender. Nous ne tolererons plus les slogans idiots et hypocrites tendant a definir le Sionisme comme Racisme. Defends toi comme nous le faisons et jette tes gants.

Quant a nos amis et allies Arabes, nous leur disons que la guerre est deja declaree.

Vous etes avec ou contre nous? Plus d'equivoques ou discussions sur une pompeuse rhetorique. Nous survolerons vos pays dans un effort de deraciner cette malediction du terrorisme. A vous le choix de permettre a nos avions de survoler vos espaces aeriennes ou bien d'essayer de les attaquer et subir les consequences. Plus encore, jusqu'au moment ou vous permettrez des elections et une presse libres, des droits egaux aux femmes ainsi qu'a ceux pratiquant une autre religion que celle de l'Islam. Jusqu'alors TAISEZ VOUS.

Quant a votre critique, Israel est l'unique democratie dans cete mer de dictature. Cette critique nous ne l'ecouterons plus.

Ne nous menacez pas avec le petrole. C'est l'Amerique, qui grace a son experience technique vous a fonde votre industrie petroliere. Cette connaissance, elle eut peut vous la reprendre. C'est alors que vous ne pourrez vous nourrir que de sable et de petrole. C'est un mauvais mélange.

Aux fondamentalistes Islamiques, ces laches qui nous attaquerent le 11 Septembre, tant eux que ceux qui les aiderent, les abriterent nous leur disons: Vous avez eveille ce geant de son sommeil. Nous vous repererons et vous detruirons.

Vous n'aurez plus un moment de paix, vous passerez le reste de vos vies en fuyant d'un refuge et d'une cache a l'autre. D'ores et deja, Israel, en tant que voisin et ami, ne devra plus faire face, tout seul a cette situation. Unie dans leur determination, les nations du monde libre ecraserons cette malediction du terroisme, pour venger les horribles pertes du 11 Septembre. Les gants sont jetes, les mains sont libres.

N.D.L.R. Texte recu en anglais par courier electronique [email] et traduit enFrancais par Mr. Nelson Israel.

Une Apologie a Israel

(Le Bon Voisin)

En elaborant sur ce sujet, Mr. George Friedman's s'inspire de l'hommage rendu en 1984 aux E.U. d'Amerique, que Brian Mac-Gregor, un canadien, decrit comme "Le Bon Voisin".

Vous aviez raison dit-il, j'avais tort. Je m'en excuse. C'est ce que de bons amis et voisins se declarent lorsque le temps et les circonstances prouvent qu'un fidele ami avait raison et que vous etiez dans le tort.

Cet Americain, de par sa naissance, pense qu'il est opportune de declarer ces meme mots a Israel, notre allie en valeurs democratiques occidentals.

Depuis longtemps, Israel s'est engage toute seule a mener une guerre contre le terrorisme,tout en observant les moyens humainement possibles. Durant plusieurs annees Israel nous avait prevenu que le terrorisme Islamique s'etendrait vers le reste du monde occidental, sans pour cela, se limiter a l'extipation d'Israel, mais plutot visant aussi aux valeurs occidentals tant en culture qu'en education.

Israel nous avait prevenu du Djehad [guerre sainte] contre l'occident. Il nous avait alors presse de former un front uni, non suelement contre les terrorists Islamiques mais aussi a ceux qui les aident, les appuient, les entretiennent et leur assurent des acces/hebergements. Nous ne leur avons pas prete oreille. Au contraire, nous faisions pression sur Israel, pour qui'ils fassent preuve de restriction, en face de la violence et la terreur. Nous l'avions critique lorsqu'ils agissaient comme tout gouvernement soucieux de proteger les vies de ses citoyens. Nous lui avons suggere de declencher une guerre avec un seul bras retenu a l'arriere de son dos. Ce conseil fut prodigue avec une assurance egoiste selon laquelle tant la violence et la destruction frappant chaque jour Israel, n'arriveraient jamais a porter atteinte a nos vies, ici, en Amerique.

Le Mardi 11 Septembre 2001, tout ce scenario devait changer. Aurourd'hui, je dirai a mon ami, en tant qu'Americain le plus proche de la democracie, "Nous regrettons, vous aviez raison nous avions tort". L'Amerique n'a qu'un seul fidele allie au Moyen Orient, c'est Israel. Nous ne devons jamais l'oublier. Ce petit et vaillant Etat est le seul bastion de la liberte des valeurs occidentals dans tout le Moyen Orient.

Cet Etat est sujet a d'incessanes critiques et mensonges de la part des memes nations qui essayent de saboter et renverser les coutumes de nos vies Americaines.

Qui s'offre le premier pour secourir les sinstres d'un desastre naturel qui apparait dans la region? Israel. Un tremblement de terre frappe la Turquie, c'est Israel le premier Etat a fournir immediatement l'assistance medicale et technique necessaire.

Qui s'est offert a recevoir des musulmans qui fuyaient la dechirante guerre en Europe? Israel.

la grande majorite demeura neutre, une minorite antisioniste, une autre sioniste, mais comme d'habitude divisee: Hehalutz [Mapai] Chomer Hatsair pour le kibboutz, Betar qui echoua de suite et les Bnei-Brit avec les fondateurs des pionniers religieux. Une charmante eleve d'Alexandrie pensa se joindre au mouvement communiste elle fut la premiere juive emprisonnee avec des arabes, Longtemps elle paya tres cher; elle croya sauver les fallahins de la misere; mais les fallahins meurent toujours de la misere. Depuis 1980 nous avons lie tres fort nos relations avec l'ambassade d'Egypte en Israel, on se rencontrait le jour de l'independence Egyptienne, meme en Juillet 2001. J'avais meme ose faire un reve que les Juifs d'Egypte servent comme pont de paix avec l'Egypte, puis avec les autres Etats Arabes. Nous parlons la langue mais le reve s'est dissipe en Octobre 2000. Nous avons donne notre part active et modeste a la creation de l'Etat d'Israel depuis 1944, avec la Fondation de 5 petites colonies agricoles. Nous avons donne notre part de gens ditingues: avocats, experts comptables, journalists, ecrivains, poetes hauts officiers dans les services secrets et de defense, artistes, sportifs [basket], docteurs, linguistes et autres. Nous pouvons etre fiers. Les Juifs d'Egypte en Israel devraient etre le flambeau des goyims, qui vivra pour le voir?

SAADIA GAON

[pris du livre "Les communautes Juives en Egypte par Reuven Kashani]

La Traduction de la Bible en Langue Arabe

C'est en Egypte que se fit la premiere traduction de la bible en langue arabe avec caracteres hebraiques par le rabbin Saadia Gaon. Ce fait etait tres important pour le Judaisme Egyptien, surtout que la langue arabe etait tres repandue dans les pays conquis par les croyants de religion musulmane. La traduction de Saadia Gaon permit aux intellectuels arabes et etrangers parlant l'arabe de connaitre la religion juive et ses preceptes.

Comme l'exemple de la "traduction des soixante dix" faite en son temps par soixante dix sages, qui etait destinee a ceux qui lisaient le grec. Tandis que la traduction en arabe etait l'oeuvre de Saadia Gaon uniquement.

Dans la preface de la traduction et des commentaires en arabe, declare Saadia Gaon: "j'ai ecris ce livre sur la demande de quelques personnes qui m'ont prie de leur expliquer clairement les termes memes de la Tora sans mentionner les questions des mecreants ni mes reponses. Et j'ai vu que leur demande etait justifiee pour qu'ils comprennent les preceptes de la Tora. Et le Bon Dieu m'aidera a exhausser mes demandes et a reussir..."

Opinions Par Eliakim Scheinin

La communaute des Juifs D'Egypte - Epilogue

Notre generation des Juifs d'Egypte, sa majorite est la premiere et la demiere en Egypte [1910-1960].

Une petite minorite a reussi d'etre la seconde et derniere generation. La est la grande difference entre nous et les autres communautes de Juifs au monde Nous n'avons pas de racine. L'Egypte est notre pays natal mais n'a jamais ete notre patrie, sauf une tres petite minorite que je n'ai pas connue et qui a ete influencee par la mentalite arabe. L'Egypte etait pournous un camp de transit, une station nous etions cosmopolite, sans une patrie unique; j'ajouterai ici qu'Alexandrie ressemblait a Tel-Aviv, du point de vue topographique et demographique. Malgre que Haifa est la soeur jumelle d'Alexandrie, du point de vue topographique Tel-Aviv est plus proche. Nos parents venus en Egypte de tous les pays du monde depuis 1900 n'etait pas maries d'un meme pays d'origine et donc ne nous ont pas donne et laisse des traditions ni une education commune. Mon pere ne en Russie passa par la Palestine, emigra aux E.U. servit comme soldat dans l'armee Americaine don't j'ai recu la nationalite. Ma mere nee a Damas grandit a Beirout; quelle tradition m'ont-ils laisse? Je crois que ma patrie spirituelle est la Francel Nous avions une jeunesse et une vie absolument excellente, il n'y avait pas d'anti-semitisme en Egypte j'usqu'en 1945, alors pourquoi quitter le pays natal?

Les juifs riches vivaient dans le luxe, mais les juifs pauvres aussi avaient une bonne vie, sans souci et sans crainte malgre la guerre 1939-1945 mais l'aviation Italienne et Allemande nous avaient bombarde a cause de la grande base militaire Britannique a Alexandrie et malgre que l'armee Allemande etait arrive a El-Alamein, Presque a nos portes.

Meme les pauvre Juifs arrivaient a vivre bien et n'ont jamais manqué de manger, vetement, education elementaire etc. Les riches Juifs s'occupaient activement des pauvres, ecoles, hopitaux, crèches, orphelinats, temples etc. tout eratuit c'etait le socialisme cree par le capitalisme et cela sous un regime totalitaire, monarchique, capitaliste extre-miste. Depuis la premiere emigration, vers 1900, les veterans de Palestine, puis de Eretz Israel collaient des etiquettes sur les groupes d'emigrants, commencant par "yekess" polish Galiciens, Roumains, Hongrois, Yemenites et la plus fameuse Marocains. Quand les Pionniers Sionistes d'Egypte sont montes il n'y avait plus d'etiquettes negatives; ils ont du nous recevoir comme nous sommes, une tres bonne communaute. Si a la veille de Paque on vous demande "qui etes – vous les Juifs d'Egypte?" Nous ne sommes personne de special, mais un monde entier...

L'annee 1942, malgre la guerre et notre manqué de racines, rien n'avait reussi a choquer suffisament les Juifs d'Egypte, et rien ne pouvait les changer. Alors les soldats Juifs de l'armee Britannique avec l'aide des messagers "hashlihims" de Palestine pensaient fonder le mouvement de jeunesse sioniste:

ASSOCIATION POUR LA SAUVEGARDE DU PATRIMOINE CULTUREL DES JUIFS D'EGYPTE

(Loi du 1er juillet 1901 - Art. 5 – N° d'ordre 79/1530 du 25-9-79)

André Cohen
8, rue des Tanneries – 75013 Paris
E.mail : aspcje@ifrance.com

Notre association est née en 1979, après une rencontre, au Centre Rachi de Paris, qui avait réuni plus de 300 Juifs originaires d'Egypte.

Plusieurs conférences, sous l'égide de Jacques Hassoun, réunissant plus d'une centaine de personnes, et organisées dans plusieurs villes de France et à l'étranger (notamment à Milan, à Montréal, et en Israël), ont aidé à faire connaître les Juifs d'Egypte, leur histoire, leur patrimoine.

Nous avons, grâce à Edmond Harari, fait poser une plaque dans l'Oratoire égyptien de Paris, à la mémoire des Juifs d'Egypte, déportés de France. Nous avons lancé une grande souscription qui a recueilli plusieurs milliers de dollars pour aider à la sauvegarde du cimetière de Bassatine du Caire. Une autre souscription a permis une remise en état de la synagogue Eliahou Hanabi d'Alexandrie

Nous avons publié :

1 – « Les Juifs du Nil » en 1982, aux éditions Sycomore,
avec une réédition en 1990 aux éditions Minerve.

2 – « Juifs d'Egypte » Images et textes . aux éditions du Scribe
1ère édition en 1984
2ème édition revue et augmentée en 1993

3 – La revue « Nahar Misraïm » de décembre1980 à mai 1989,
comprenant 33 numéros.

Au début des années 90, l'association, suite à des désaffections et des décès, a été mise en sommeil. Son président Jacques Hassoun a cependant entretenu des relations avec différentes personnes et organismes concernés et intéressés par les objectifs de notre association.

A la suite du décès de Jacques Hassoun, ses amis ont décidé, en novembre 1999 de relancer l'association en hommage à sa mémoire.

Depuis cette date, nous avons :

- organisé un déjeuner-rencontre, en mars 2000, qui a réuni 80 personnes,
- édité un livre « Alexandrie et autres récits de Jacques Hassoun », qui regroupe plusieurs articles parus dans la revue *Nahar Misraïm* ou dans d'autres revues,
- publié régulièrement, tous les trois mois, une Lettre de Liaison reprenant le titre *Nahar Misraïm,*
- participé avec d'autres associations au Centre Rachi et dans la mairie du 3ème, à Paris, à des débats sur le judaïsme et les Juifs d'Egypte,
- animé une rencontre avec des écrivains originaires d'Egypte,

Notre association réunit toutes les personnes, quelles que soient leurs opinions et leurs origines, qui n'ont qu'un seul but, la Sauvegarde du Patrimoine Culturel des Juifs d'Egypte.

David (Dairo) Yohana
Paris - France

Les gens venaient plus nombreux et s'installaient dans le pays. Des hôtels poussèrent comme des champignons après la pluie: l'Hôtel Antonio, le Grand Hôtel, le Windsor. C'était des palaces en bonne et due forme avec une direction et une cuisine européennes. La Source de la Dame au manteau vert fut exploitée par une Compagnie Autrichienne qui en fit tout un établissement thermal qui n'avait rien à envier à ceux de Karlsbad ou de Vichy. Des Italiens, des Grecs s'installèrent et ouvrirent de beaux cafés et de beaux restaurants. De belles dames descendant du train, relevant gracieusement leurs jupes froufroutantes, se promenaient dans les beaux parcs de verdure ou dans les rues simplement, ces rues propres, spacieuses, claires où l'asphalte reluisait toujours sous le beau soleil brillant et chaud...

(à suivre...)

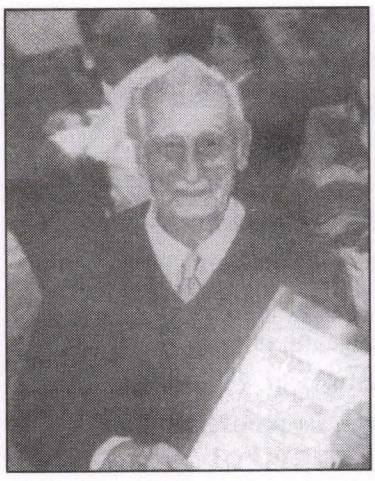

אלי כהן

אסתי וגילברט בראון

ההסתדרות העניקה אותות הוקרה לגימלאים יוצרים שהציגו בתערוכה

יו"ר ההסתדרות במרחב חיפה, ברוך זלץ, שבירך בטקס, אמר:

"כאן יושבים אבני היסוד של ההסתדרות. אנו גאים בעבודות היצירה שלכם ונמשיך, נעודד ונציג עבודות נפלאות אלה"

matin, ils se réunissaient tous dans la grande entrée de la maison de David Mosseri pour les prières du Shabbat. La grosse locomotive et ses wagons de première, de seconde et troisième classes se reposaient vingt quatre heures, eux aussi. Après la Havdala, les hommes reprenaient leur travail jusque minuit. Ils se retrouvaient ainsi chaque semaine à la grande joie de Set Esther la charmante femme de David.

"Mais", dirent-ils un matin, "nous ne pouvons continuer à vous déranger ainsi": surtout que la période des Fêtes approchait à grands pas. Tous signèrent une pétition demandant à Henri Suarez de les aider à élever un Temple à Dieu. Quelle ne fut leur surprise d'apprendre par retour du courrier que le nouveau Temple était en voie de construction dans telle rue, tel numéro et qu'il serait prêt pour les offices du Nouvel An. Henri Suarez tint parole. Sa mère qui était d'une très grande piété avait insisté auprès de son fils pour construire la maison de Dieu! Rien n'y manqua: ni les lambrissures de bois précieux importés d'Espagne, ni les beaux parements d'argent ou de cuivre doré importés d'Allemagne. L'Autel en marbre blanc veiné de rose venait d'Italie spécialement. Du velours rouge brodé d'or drapait l'armoire des Livres Saints, de beaux lustres du plus pur cristal s'allumaient de mille feux au moindre balancement et des veilleuses à huile suspendues au plafond par de lourdes chaines étonnaient le regard. Un petit escalier menait par la cour intérieure à l'étage supérieur où les dames assises sur des chaises confortables assistaient nombreuses à toutes les prières. Dans la grande cour extérieure, la Souka spacieuse et propre vous invitait à y pénétrer. A gauche plus au fond, une porte toujours fermée menait au purificateur car on avait creusé jusque bien profond pour trouver l'eau qui servait aux femmes comme aux hommes pour la plongeade rituelle. Les prières résonnaient entre les murs du Temple et s'élevaient vers les voûtes arrondies du Saint des Saints. La prédiction de David Mosseri s'accomplissait.

"Sayed, merci pour le bon renseignement" dit-il, "dès demain matin, j'irai voir le gouverneur."

Ainsi fut fait; David fut reçu chaleureusement par cet homme. Habillé à l'européenne, toujours tiré à quatre épingles, rasé de près, le teint clair, les yeux bleus, la moustache blonde, la bouche toute petite et rieuse malgré son air très, très sérieux. Cet homme, mon grand père paternel, avait l'air d'un aristocrate de la haute société des pachas Ottomans qui, en ces années étaient d'une grande influence en Egypte. Le gouverneur fut enchanté d'avoir pour voisin un homme instruit qui gagnait honorablement sa vie. Depuis deux ans, il l'avait vu tous les jours, du matin au soir, assis derrière son comptoir de changeur. Jamais personne n'avait élevé une plainte contre lui. Tout le monde l'aimait et il avait toujours un bon mot pour chacun. L'affaire fut rapidement conclue: c'était comme si la main de Dieu menait les choses. La semaine suivante fut mémorable pour la petite ville de Helwan. La nouvelle gare fut inaugurée en grande pompe. Des personnalités, des consuls venus des quatre coins du Caire, des princes de la famille Kédiviale qui habitaient de beaux palais dans la ville même, la musique militaire et même un coup de canon. Un ruban bleu reliait la locomotive, toute parée de fleurs, au quai. Monsieur Suarez, chef de la communauté Israélite du Caire, passa le ruban au gouverneur: d'un coup rapide il coupa le ruban, c'était le signal. La locomotive s'ébranla dans des sifflements stridents. Tout le monde éclatait de joie: on s'embrassait, on se souhaitait bonne réussite. Le plus heureux des mortels, c'était Henri Suarez, heureux du bonheur des autres, heureux que tout avait bien marché, heureux qu'une vingtaine de familles Israélites soient à la hauteur d'être le personnel diligent de cette nouvelle ligne, importante dans sa simplicité: elle reliait à la capitale cette petite station hivernale qui avait de grandes raisons pour être à l'avenir une grande station, à cause de ses sources miraculeuses d'eau minérale, de son climat très doux pendant les mois d'hiver, un soleil toujours brillant, une brise exempte d'humidité qui firent s'attacher à elle les nouveaux venus. Le personnel, les mécaniciens de la locomotive étaient Israélites, les contrôleurs, les caissiers, les gardiens de nuit, les magasiniers, les ouvreurs des passages, tous, tous étaient Israélites, tous du quartier. Le vendredi soir et le Samedi

Avec des hums et des hums, des allahs répétés, il avalait, se suçait les doigts: Les farcis de courgettes toutes petites, les gros bouts de viande succulente, le poisson qui fleurait si bon l'ail et le céleri, même la grosse casserole de riz à la financière plein de sounobars et de petits morceaux de foie, même cette casserole se trouva vidée de son contenu en un clin d'oeil.

"Tu es content Sayed"? dit David. Le serviteur eut honte d'avoir tant mangé en face de son maître:

"Que Sidi m'excuse, c'était si bon que je ne sais plus ce que je faisais." "Mais non, Sayed, tu n'as pas à t'excuser, il fallait manger tout cela. Il ne fallait pas qu'il en reste quelque chose, tout se serait gâté demain. D'ailleurs, moi aussi j'ai bouffé comme je ne l'ai jamais fait de ma vie. Il nous reste encore des gâteaux pour le café de demain matin. Seulement une question me travaille: moi qui veut amener ici toute ma famille, je ne sais où la loger. Tu sais que j'ai une belle et grande maison: un grand hall, cinq belles chambres spacieuses et propres. Pour mes trois filles et trois garçons où trouverai-je quelque chose de pareil?" David se tut, repris par le souci des siens; Sayed semblait se creuser la cervelle pour trouver une solution. Il nettoya la table du reste du petit festin, se mit à laver les plats et les casseroles. Soudain, il plaqua tout et courut vers David.

"Sidi, dit-il, joyeux, j'ai trouvé! Hier, justement, j'ai entendu mon neveu raconter que le gouverneur de Helwan cherche un bon locataire pour son ancienne maison. C'est exactement ce que tu cherches: comme la grandeur de ta maison et une grande cour l'une supérieure et l'autre inférieure avec la chambre de lessive. Sans parler de la grande Nokra où il logeait ses nombreux chevaux! La Nokra, tu sais, c'est une longue et large crevasse au bout de laquelle, adossé au rocher surplombant la rue, un pavillon très propre donnant vers le nord tout planté, tout environné de beaux dattiers." David ne croyait point ses oreilles. Il connaissait très bien la maison. Elle était située tout à fait à l'est de la ville, un peu éloignée du centre mais cela valait mieux. Il aimait la tranquillité qui lui permettait de se rétablir. Il connaissait très bien le gouverneur qui s'était adressé à lui pour une petite affaire d'argent quand il construisit sa nouvelle Saraya.

s'échauffent au soleil à longueur de journée en chassant les mouches. Tu vois d'ailleurs combien les gars d'ici ont gagné de l'or en travaillant pour Suarez qui leur a aménagé des tentes pour dormir dans le désert, une cantine qui leur donne trois bons repas par jour et tout cela sans compter le personnel du chemin de fer qui s'installera ici avec les nombreuses familles. Tu promèneras leurs enfants à dos d'âne, tu leur montreras la vieille ville, ses ruines et ses antiquités, tu les amèneras à San Giovanni pour le thé! Est-ce que l'on pourra jamais oublier les berges du Nil et sa beauté, son eau douce comme le sucre, son eau tantôt verte, tantôt bleue selon le ciel et le chant des bateliers si bons, si chaleureux qui partagent avec nous leur bon pain noir et leur miel si savoureux. Ils amèneront et ramèneront les gens visiter Kom Ombo, la vieille ville des pharaons, leurs tombes, leurs grottes remplies de surprises. Et Cham El Nessim? Tu oublies donc Cham El Nessim? Qui ne fête pas ce retour du Printemps au bord du Nil? La ville entière, les cfars se rencontrent, chantent, dansent au bord de l'eau tranquille. Je te préviens dès à présent: tu n'auras pas le temps de mettre une bouchée de ton bon battaou en bouche ou de briser l'oignon en deux avec ton poing pour conjurer le mauvais oeil, tellement tu auras à faire! Et puis vos femmes, vos filles si douces, si bonnes, pourront aider les mères de famille à faire un peu de ménage, de lessive, à cuire le pain. Elles s'achèteront un bout de terre pour la dourra, le blé ou une bonne vache laitière ou au moins quelques volailles. Que dis-tu de tout cela?"

"Qu'ai-je à dire Sidi? Toi, tu es comme le prophète Mohamed: tu sais lire, tu sais écrire, tu sais penser et tu vas si loin, si loin sans bouger de ta place et je suis si heureux de t'entendre, d'être à tes côtés et je suis prêt à faire tout ce que tu dis et tout ce que tu demandes." "Nous sommes arrivés Sayed, rentre mes paquets, allume la lampe à pétrole pendant que je me déshabille. Je me sens un appétit de loup: il y a presque deux jours que je n'ai rien mis en bouche et ma femme qui avait préparé de si bonnes choses pour le Samedi! Elle a juré de me les remettre et me fit jurer de tout manger. Viens, mon frère, viens partager avec moi mon repas. Oh que de bonnes choses en effet!" Et Sayed ne fit pas de façon.

"Mais, bien sûr, Sayed, moi-même je ferai comme toi: après ma plongée dans cette eau miraculeuse, cette source qui nous arrive du tréfonds de la terre, après en avoir bu une gorgée, je me sens allégé d'un fardeau qui me pesait sur les épaules. Cette source est une bénédiction du Créateur". Le serviteur avait remis son unique vêtement et murmurait sa prière sur la natte de paille posée ici même à l'intention de tous les passants. Déja la voix du Muezzin lui arrivait du haut de la tour de la mosquée. L'écho de ce pieux appel se répétait au loin. Dans un recueillement infini, toute la nature se tut. Le temps cessa d'exister. Deux hommes priaient, chacun dans sa langue. Ils priaient un même Dieu un même Allah ou Yehova!! Le musulman salua les Anges, à droite, à gauche, secoua sa galabieh, se retrouva debout devant son maître qui finissait lui aussi son 'Arbit. "Partons", dirent-ils ensemble en enjambant leur monture: "tu vois, Sayed, dit David, tu vois il y a deux ans, chaque semaine, je fais ce voyage entre Le Caire et ce coin de terre bénie qui s'appelle Helwan. C'est ici seulement que je vis, que je respire, c'est ici que je me sens un homme. Mais ce va-et-vient incessant commence à me fatiguer. Heureusement que le Créateur arrange les choses. Les travaux avancent du côté du chemin de fer. Un nommé Suarez, un riche "mexicain", a divisé la montagne du Moqattam en deux pour raccourcir le chemin entre Le Caire et Helwan. Le gouvernement, les grands pachas ottomans, ont approuvé ce projet grandiose. Suarez va tout dépenser de sa propre poche: il n'y aura plus bientôt de voyage en barque et à dos d'âne. On ne perdra plus son temps à venir en charrette du Vieux Caire jusques ici: le train nous amènera et nous ramènera en une heure, nous et nos bagages! Mais, qu'as-tu Sayed tu ne dis rien?..."

"Que puis-je dire, Sidi? Sidi est content du chemin de fer, mais moi, mais nous, les muletiers, les barquiers, les charrettiers, que ferons-nous?". David fut secoué par un grand éclat de rire qui retentit dans la nuit. Depuis longtemps il n'avait ri de si bon coeur: seul Sayed savait l'amuser par sa naïveté.

"Gros bêta, lui dit-il, mais vous travaillerez triplement plus. Les touristes viendront nombreux connaître cette nouvelle contrée bénie. Ils bâtiront des hôtels, des villas, aménageront un nouveau Souk à tous vos produits agricoles, occupant tous ces gens, leur donnant du travail à tous ceux-là qui

"Que la paix soit avec vous!! Oui, la paix du coeur, la paix de l'âme, la paix en vos familles! La paix sur les chemins douteux, dans votre entourage, la paix vraie, sans détours, qui se reflète sur les visages." Les deux hommes allaient lentement, sans hâte, assis confortablement sur les bonnes bêtes. Ils avaient deux kilomètres à traverser avant d'arriver à la petite ville. Deux ou trois petites lumières brillaient au loin car la nuit n'était pas encore tout à fait venue: un crépuscule merveilleux, une suspension d'haleine dans toute la nature environnante. Le jour semblait à regret quitter la terre. Bientôt, toute chose ne fut que l'ombre d'elle même: les petites maisons à toit de chaume, aux murs de terre battue, les bêtes et les gens qui rentraient des champs. Quelques retardataires se dépêchaient criant vers la volaille, tirant sur les brides de leur cheval, les enfermant à double tour de peur que quelque voleur de route ne se hasardât de leur côté. Mais oui, rien n'était si sûr, pas même les routes!...

Mais Sayed, le fidèle serviteur de David, était connu pour sa force à dix mille lieues à la ronde. Dans toutes les isbées, il était réputé pour son attachement à son maître et tous savaient qu'il se ferait tuer pour le défendre.

"Je t'attendais depuis le matin, Sidi"!

"Oui, dit David, mon mal de tête m'a empêché de venir plus tôt. Imagine-toi que, dès que je mets mes pieds ici, cet étau affreux qui me resserre les tempes, cet étouffement qui me prend à la gorge, ce clou de fer qui me traverse les deux yeux jusqu'à me brouiller la vue: tout ceci est impossible à dire, impossible à croire! Et pourtant voilà, je suis un autre homme à présent! Dès que je mets les pieds à San Giovanni, dès que je touche ces rives bénies comme par enchantement, tout mon mal s'évapore comme s'il n'a jamais existé." David s'arrêta de parler. Une seconde, il arrêta sa mule, respira, regarda autour de lui, comme pour remercier ce ciel, cette dune, ces arbres, ces champs, ces gens qui lui avaient rendu la santé. Le murmure d'une eau qui coulait par petites cascades le fit retourner vers Sayed:

"Nous sommes déjà à la Source de la Dame au manteau vert?" questionna-t-il.

"Oui Sidi et avec ta permission, j'aimerai faire mes ablutions avant ma prière de l'après-midi et celle du soir".

L'ETREINTE DU PASSÉ

Par: ESTEHR VIDAL (née Mosséri)

Ceci est un extrait du premier chapitre du livre l'Etreinte du Passé", que Levana Zamir – la fille de l'auteur – a bien voulu nous confier.

Dans ce livre édité en 1990, Esther Vidal-Mosséri retrace non seulement la biographie authentique de son grand-père maternel, David Mosséri, qui fût le fondateur de la Communauté Juive à Helwan en 1885, mais elle rapporte aussi en un brillant coup de pinceau, le Folklore Egyptien et Judeéo-Egyptien dans ses années florissantes du début du vingtième siècle.

Les étoiles au ciel s'allumaient une à une. Les ombres s'allongeaient lentement sur la dûne. C'était une fin de jour du printemps de l'année 1885. Sur l'eau verte du Nil la barque glissait rapidement. Elle allait avec le vent, les voiles gonflées à fond. Le batelier avait déposé ses rames, il n'avait pas besoin de se fatiguer: ils arriveraient bien avant l'heure. Son seul passager, cet après-midi, était un homme grand, les épaules larges, au visage très, très doux, aux yeux bleus, d'un bleu très profond. Ces yeux, derrière le pince-nez bleu à monture d'or, contemplaient la berge d'en face: l'autre bord du Nil aux champs verts sans fin, les plantations de la canne à sucre, les fabriques elles-mêmes, les distilleries à alcool et, au fond, au fond, sortant du brouillard de poussière, la Pyramide de Sakarah. L'homme respira profondément, se détendit comme si quelque chose en lui s'était modifiée subitement.

"Dieu soit loué", la voix du barquier monta dans le silence.

"Dieu soit loué nous sommes arrivés, Monsieur David!"

L'embarcation avait cogné la petite passerelle. L'homme en galabieh bleue se dépêcha de l'attacher solidement à une des poutres de bois. "Voilà vos effets, continua le batelier, est-ce que Sayed, le muletier, vous attend?"

"Je suis là, cria une voix, soyez les bienvenus!!!" Le serviteur s'empara des paquets, les mit dans la sacoche posée en travers du mulet. Il tendit ensuite les deux mains, aida son maître à sortir de la barque et à monter sur le dos de l'autre mule.

בית יוצאי מצרים - גושן

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מעלון "**גושן**", ביטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה הכרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שיכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 100 ₪! אותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **בית יוצאי מצרים** – "**גושן**" – ת.ד. 589 חיפה 31004.

בצפייה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

לפרטים נוספים נא להתקשר לה"ה:

אסתי וגילברט בר-און	☎ 8597554
ישראל נלסון	☎ 8528587
אבנר עשהאל	☎ 8244479
יוסי מזרחי	☎ 8526026
אלגרה מזרחי	☎ 8360160

בברכה רבה,

הנהלת בית יוצאי מצרים "גושן"
חיפה

תרומה • TROUMA

Contributions artistiques

Comme Dieu interdit de façonner des idoles pour Le representer, les arts plastiques n'ont jamais été à l'honneur dans le Judaïsme. Pourtant, lors de la fabrication de la Tente portable qui abrite les Tables de la Loi, Dieu encourage les artisans doués à y apporter leur contribution, sous forme de tapisseries, et d'ustensiles cultuels d'or et d'argent.

בית יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israel

גושן Goshen

lo. 18 ✕ Decembre 2001 GOSHEN ✕ P.O.Box 589 Haifa 31004 ✕ ISRAEL

Chers Amis

A la veille de Hanouka, fete des lumieres et de l'annee 2002 qui est deja a nos portes, nous vous adressons d'ici, de Haifa nos meilleurs voeux.

Nous esperons tous que les temps qui courent nous apporteront le calme et la serenite, sans attaques, sans victimes ni morts et ni blesses.

Et peut-etre que le miracle de Hanouka se realisera. Nous apprendrons tous, tout les peoples de la region a vivre ensemble l'un a cote de l'autre en bon voisins, avec le respect mutuel et la paix pour nos enfants et petits enfants a qui nous souhaitons un avenir bien meilleur.

A cette occasion je voudrai remercier tous nos membres actifs qui se sont donnes beaucoup de peine pour la preparation de ce bulletin et a tous ceux qui participent a nos activites pour la sauvegarde du partrimoine culturel des Juifs d'Egypte.

Nous souhaitons a tous nos amis et sympathisants en Israel et par le monde une BONNE FETE et une BONNE ANNEE.

Avner Assael

Foyer des Juifs d'Egypte - GOSHEN

בית יוצאי מצרים
עלון מורשת יהדות מצרים
חיפה
Bulletin des juifs d'Egypte en Israel
Goshen
גיליון מס' 19 ✕ טבת תשס"ג ✕ דצמבר 2002 גושן ✕ ת.ד. 589 חיפה 31004
עמותה מס' 580098473

דבר ה/"ר

ידידות וידידים יקרים,

הנה אנו כבר בחודש דצמבר.
חג החנוכה שהגיע כל־כך מוקדם השנה כבר מאחורינו ושנת 2003 ממש בפתח.

עלון זה שאנו שמחים להגיש לכם, מכיל כתבות מעניינות, פרי עטם של חברינו וגם של ידידינו מעבר לים. אנו בטוחים שתמצאו בהם עניין ונשמח לשמוע את תגובותיכם.

אנו מקיימים בצורה זו את הקשר עם המשפחה הגדולה של היהודים יוצאי מצרים הנמצאים בארבע פינות תבל ומזמינים את קוראינו לכתוב ולשלוח לנו את זיכרונותיהם מילדותם, צעירותם ועברם.

כתבות – בשירה ובפרוזה, יתקבלו בברכה ויפורסמו בעלוניו הבאים.

ברצוני להודות לכל חברי הועד הפעיל וכמו־כן גם לידידינו עו"ד דניאל גושן ורו"ח יעקב עמיאל על עבודתם המבורכת ותרומתם.

אנו מאחלים לכל חברינו, ידידינו ואוהדינו - בארץ ובעולם - ששנת 2003 תהיה שנת שלום ותביא רגיעה ואושר לכולנו.

אברך משהאל

בית יוצאי מצרים - גושן

סחוכניתנו

17.12.01 מסיבת חנוכה

18.3.02 סדר פסח

עורך סדר הפסח **הרב יהודה אלבחר**
קריאת ההגדה בנוסח ספרדי בליווי הסברים,
מאכלים מסורתיים מעשה ידי החברות
שירה בציבור

13.5.02 חג בלבן וירוק

אקורדיוניסט וזמר בשירי ארץ־ישראל
יין וגבינות – מאכלים מסורתיים מעשה ידי החברות

2.9.02 הרמת כוסית לשנה החדשה

קוקטייל ופרישייק על ידי "אקשן בר"
הופעת צוות "שיין 2"
בנים ובנות כולל רקדניות בטן,
יין ישמח לב אנוש וכיבוד קל

14.10.02 מפגש

עורך־דין דניאל גושן
"בית־הדין הבינלאומי בהאג – מהותו ומשמעותו!"

18.11.02 מפגש

עורך־דין יוסף שמחון
"ירושה על־פי חוק, צוואות וסוגיהן,
בטלות צוואות, ידועים בציבור"

בגיליון זה

עברית

מכתבים למערכת 1
מזל משולם – טוגו מזרחי 3
לבנה זמיר – מתוך ספרה האחרון 3
לילה מוראד 5
דינה ברכה – קטעי עיתונות 6
גבריאל קדוש – סיפורי צפת 7
התקופה החדשה במצרים 8
יעקב חיון – סניף בת־ים 10
אבנר עשהאל – המעצר ב־15.5.1948 11
לזכרם 18
שמעון שמיר – מכתב ללבנה זמיר ..... כ"א

לועזית

Esther Vidal - L'etreinte du Passé 1
Albert Papouchado – A Window of… 11
Nadine Amiel – A Eva 14
INFOSTOURISME – F.Kuuper 15
Rosy Menasche – Piano et violon 15
Albert Oudiz – Adieu Samy 16
Y. Molco – L'horribe soir du Seder 02 17
Esty Baron – aujourd'hui, cuisine et moi ... 18
Albert Oudiz – L'Ecole de mon enfance 19
Joe Chalom – Fenêtres Quvertes Vers…..... 22
Uri M. Kuperschmidt – Henri Naus Bey... 23
AAHA – Boire et manger à Alexandrie 24

הפצה: **גילברט בר־און**
חברי ועד בית יוצאי מצרים – גושן בחיפה:
אבנר עשהאל – יו"ר, **גילברט בר־און** – סגן יו"ר, **אסתר בר־און** – מ
יוסף מזרחי – גזבר
אלגרה מזרחי – חברת מזכירות, **נלסון ישראל** – חבר מזכירות
הוצאה לאור והפקה: **דפוס מיכאל לחמן בע"מ** – פבזנר 62 חיפה

נשף הגאלה לסיום שנת 2002

נשף הגאלה ייערך ביום שלישי, 31 לדצמבר 2002, בשעה 20:00
באולמי "כרמל" – שדרות הנשיא 124 מרכז הכרמל חיפה
בתוכנית: קוקטייל * דברי ברכה * ריקודים לצלילי להקת גלי־קול
הזמרת טלי ומשה ה־DJ בליווי להקת רקדניות * הגרלות * ארוחת ערב מפוארת
חנייה במקום!

מכתבים למערכת

Cher Avner Assael,

Je m'étonne aussi bien que vous du contenu de la lettre de Maurice Cohen (France), qui trouve effarante la nostalgie qui émane du Bulletin GOSHEN. Je trouve votre réponse à Mr. Cohen tout à fait appropriée, et je n'ajouterai qu'une seule phrase, que ma mere nous disait toujours:

Qui n'a point de passé
N'a point de present.
Et que peut-il donc attendre de l'avenir?...

Oui, nous n'avons rien oublié. Ni le bien, ni le mal. Mais l'Histoire, la vraie, n'est pas seulement celle écrite par les Historiens. C'est ausai le quotidien, la vie de chaque jour, puisés à même le terroir. Ce sont les faits et coutumes d'un temps révolu, la nonchalance la joie de vivre, que nous avons eu la chance de connaitre en Egypte, même quand les deux guerres mondiales brulaient en Europe…

Le travail remarquable que fait la Rédaction de Goshen, est un "Saint Labeur" apprécié non seulement des lecteurs ex-Egyptiens éparpillés de par le monde, mais aussi par les Bibliothèques Universitaires, les Facultés d'Etudes sur le Moyen-Orient, les Egyptologues, etc., qui ont soif d'informations sur cette Communauté très spéciale des Juifs d'Egypte, qui a pratiquement disparu. Entre autres, car si bien amalgamée dans les divers pays où elle s'est installée…

Encore une fois Merci, pour tout ce que vous faites!

Levana Zamir

Nous avons lu le no. 18 de ce bulletin avec plaisir, intéret et emotion. Trilingue (bel exploit de redaction et de linotypie) il comporte plus de 44 feuillets: en gros, les langues française et hébraïque se partagent ce numéro avec quelques feuillets en arabe. L'article narrant le lancement de la station balnéaire de Hélouan est passionnant. Songez que cette célèbre station climatique et thermale de la banlieue du Caire a été desservie par rail vers la fin du 19éme siècle, grâce à une société dont les capitaux, la direction, le personnel administratif, les mécaniciens et les conducteurs de trains étaient tous juifs!! D'autres articles émaillent ce numéro qui contient aussi de nombreuses photos en couleurs!! Une note présentant notre association ainsi que la copie d'un courrier de Joe Chalom les félicitant, témoignent des bonnes relations entre nos deux associations.

Merci et longue vie à GOSHEN qui œuvre si bien pour la pérennité du souvenir de notre vie passée dans une Egypte qui n'existe plus.

Nous remercions nos amis de Paris pour leur appreciation publiée dans ***Nahar Misraim*** *No. 11*

IFLAC

"איפלק-סלילת שלום" פורום בינלאומי לתרבות השלום

6.10.2002

לאסתי וג'ילבר היקרים,

רב תודות על ההזמנה להרצאתו של גושן ו"מברוק" על המועדון החדש.

כפי שנדברנו, אני שולחת לכם הזמנה ל-28 לאוקטובר, למפגש במרכז תרבות צרפת לרגל הוצאת הספר שלי בצרפתית. אודה לכם אם תואילו להזמין את יתר החברים (כניסה חופשית וכיבוד חופשי).

לבקשתכם, אני מצרפת קטע מהספר ל"גושן" הבא. זה הקטע בו "לורה" גיבורת הספר, מרצה בתנועה הציונית על מהות יהודי מצרים. לבסוף, אני מצרפת כתבה קצרה לעיתון על מפעלכם היפה והחשוב.

עלו והצליחו בכל מאמציכם למען שימור מורשת יהדות מצרים והמפגשים החודשיים המעניינים והתוססים.

בברכה לבבית, **עדה אהרוני**

Concernant:
Romain Biberman (Genève), qui recherche ses amis ex-Egyptiens vivant en Israel

Romain BIBERMAN, ex-Egyptien (juif), vivant à Genève depuis 1958, cherche ses amis Egyptiens en Israel. Il est né au Caire au quartier Abdine, le 15 Janvier 1935. Etait élève et professeur au Lycée francais du Caire (quartier bab-el-Louk). **Son adresse:** 25, Chemin Charles-Poluzzi, CH-1227 CAROUGE. Telefx: +41 22 3011850.

Il recherche:

Bernard Grumblatt né au Caire, camarade d'études du Lycée. Jouait au foot.
Freddy Grumblatt, le jeune frère de Bernard,excellent pianiste.
Uri Kolsky, né au Caire le 8.1.36, ami intime jusqu'à son depart pour Israel en 1948 ou 1949.

Recherche aussi ses amis d'études de l'Université de Genève (ex-Egyptiens),où il était connu sous le nom de Romain Biberman-Thompson, à l'école d'Interprètes:
Uri Weizman, ami cher d'Etudes.
Dan Wylder, très cher copain d'Uri, s'occupait de transport maritime (compagnie ZIM).
Marcel Louza, ami trés cher, parle l'arabe avec l'accent Egyptien, bon vivant et drôle.

Merci d'avance, pour toute l'aide donnée, afin de retrouver les traces de ces amis.

Bien Amicalement, **Levana Zamir.**

What do you remember about the
The Orosdi-Back Department Stores
in Cairo, Alexandria, Beirut, Aleppo, Baghdad, Istanbul, Tunis, etc.?

Did you shop there? Did you work there?
Information, anecdotes, & material sought for an academic research project by:

Dr. Uri M. Kupferschmidt
Department of Middle Eastern History
University of Haifa 31905 Israel
Tel +972-4-8242107 Fax +972-4-8344766
E-mail: kpfrschm@research.haifa.ac.il

מה אתם זוכרים על
בתי הכלבו של אורוסדי-באק

בקהיר, אלכסנדריה, ביירות, חלב, בגדאד, איסטנבול, תוניס, וכו'?

מחפש מידע, סיפורים וחומר למחקר אקדמי:

ד"ר אורי מ. קופפרשמידט
החוג להיסטוריה של המזרח התיכון
אוניברסיטת חיפה 31905
טל 04-8242107 פקס 04-8344766
דואר אלקטרוני: kpfrschm@research.haifa.ac.il

הנשיא

ירושלים, י"ד אלול תש"ס – 14 ספטמבר 2000

לכבוד
מר ל. מישורי
נשיא התאחדות עולי מצרים

למר מישורי היקר, שלום רב,

רב תודות על הברכות והאיחולים ובמיוחד על מילות החום אשר היו לי מקור עידוד והסבו לי קורת רוח – רבה.

עלינו להבליט את המאחד, לפעול להפגת המתחים בתוככי החברה, ולנהוג בכבוד הדדי וברוח של פיוס-לאומי.

הבה נפעל יחדיו להגשים את האתגרים הממלכתיים והלאומיים המוצבים בפנינו.

משה קצב

"חיי אדם הם אגדה כתובה בידי אלוהים"
Hans Ch. Andersen

טוגו מזרחי

מאת **מזל משולם**

טוגו מזרחי נחשב לאחד מעמודי התווך של הקולנוע המצרי בשנות השלושים והארבעים של המאה הקודמת. טוגו כתב, ביים והפיק מעל לחמישים סרטים וחינך דור של במאים ומפיקים.

טוגו נולד ב-2 ביוני 1901 באלכסנדריה. משפחתו היתה ממוצא איטלקי. בגיל שבע עשרה נסע לצרפת ואיטליה כדי ללמוד וקיבל תואר דוקטור בכלכלה בליון שבצרפת, אך בד בבד עם לימודיו החל להתעניין בעולם הקולנוע ואף הוקסם ממנו ונסע לשם כך לארצות שונות באירופה.

טוגו התלווה לבמאי אמיל גאנס שביים את הסרט "נפוליון הראשון" בצרפת.

טוגו החליט לבסס את עתידו בענף הקולנוע ורכש מצלמת קולנוע. עם שובו למצרים הוא ביים והפיק את סרטו הראשון, סרט אילם, בשם "הקוקאין" (1929). טוגו אימץ לעצמו שם ערבי, אחמד אל משריקי, כדי לא לחשוף את זהותו היהודית.

טוגו גילה את לילה מוראד, זמרת ממוצא יהודי שעד מהרה הפכה למלכת הסרטים המוסיקליים בשנות הארבעים והחמישים. אחדים מסרטי טוגו אותרו ותועדו אך לדאבוננו חלק גדול מהסרטים שלו טרם נמצא. טוגו נגע ביצירותיו הקולנועיות בהיבטים חברתיים, כלכליים, ספרותיים ואומנותיים.

סרט האחרון של מזרחי במצרים היה "סלאמה" (1947).

בנוסף לפעילותו הקולנועית הוא דאג לעתידם של העובדים בענף הקולנוע וייסד יחד עם איש קולנוע אחר, אחמד בדר ח'אן את התאחדות עובדי הקולנוע במצרים.

טוגו עזב את מצרים יחד עם אשתו האיטלקייה ב-1948 והשתקע ברומא ושם נפטר ב-5 ביוני 1986.

מאת לבנה זמיר

הרעיון לעריכת מחקר זה עלה וצף כאשר פרופ' אבשלום מזרחי, פנה לאירגונים השונים של יוצאי מצרים וביקש מאמר על קליטתם של יוצאי מצרים בישראל, שיצורף לספר "עדות – עדות לישראל", בנושא קליטתם של כ-25 עדות שונות שהגיעו לישראל מאירופה, אמריקה, אפריקה ועוד. כאשר הסתבר שאין בנמצא נתונים כלשהם שיאפשרו עריכת מאמר על קליטתם של יוצאי מצרים בישראל, לבנה זמיר נאותה והסכימה ליטול על עצמה את המשימה של עריכת מחקר בגין "תרומתם והישגיהם של יוצאי מצרים בישראל, ב-50 שנות המדינה – 1948-1998" בסיוע "מכון ממט"ן" – ירושלים.

המלאכה אכן לא היתה קלה, אך בהחלט נאה ומפתיעה. כי כגודל הצלחותיה של קהילת יוצאי מצרים בישראל, שהתגלו כגדולות ונצורות – ויעידו על כך הנתונים והעובדות המובאים בספר זה –כך גם גודל הצניעות של קהילה זו. המחקר נערך במדגם של כ-1,000 משפחות יוצאי מצרים, מתוך כ-130,000 אזרחים ממוצא יהודי-מצרי, שחיים כיום בישראל.

לבנה זמיר נולדה במצרים בשנת 1938, כבת לשושלת מן הותיקות ביותר בקהיר. עלתה ארצה עם בני משפחתה, הוריה ושתי אחיה בשנת 1950, בהותירם במצרים את כל רכושם. לבנה זמיר, בוגרת מינהל עסקים, היא עורכת ראשית של המגזין "נטע" – לנשים בניהול, טכנולוגיה ועסקים – כבר 12 שנה ברציפות. מאז 1989 היא גם תחקירנית ומפיקה של סרטי תדמית וסרטים דוקומנטריים קצרים. כתבה בין השאר, את הספר "תבשילים מארץ הנילוס" בהוצאת הקיבוץ המאוחד (1981). היא מכהנת כיו"ר האגודה לידידות ישראל-מצרים, שהוקמה בשנת 1980.

הפאר של יהדות מצרים בעת החדשה והכחדתה עם קום המדינה, מתוך הספר...

תחת שלטונו הנאור של מוחמד עלי במאה התשע-עשרה, הקהילה היהודית במצרים זכתה למעמד נכבד ביותר והפכה לשותפה בעשייה ובתנופה הכלכלית העצומה. אלפי יהודים מכל העולם נהרו בתקופה ליברלית זו למצרים, היהודים המקומיים קיבלו את כולם בזרועות פתוחות.

במשך כמאה וחמישים שנה רצופות, יהודי מצרים הם יזמים, מובילים ושולטים בכל תחומי התעשייה, המסחר והטכנולוגיה במצרים: בנקאות, תעשיית הכותנה, הסוכר, תחבורה פנים-ארצית ועד לבניית מסילת הברזל והרכבות ברחבי מצרים. גם בתחום הבנייה של ערים חדשות, כגון העיר "מעאדי" הידועה בבתיה הנרחבים והמסוגננים (ספרו של סמיר ראפת -1904 "Maadi" 1962 בהוצאת Palm Press, קהיר 1944), ועד לתחום העיתונות, התיאטרון והקולנוע, הרפואה, המשפטנות, רשתות הכל-בו, יבוא-יצוא, ועוד. לא פלא איפוא, שהבורסה בקהיר היתה נעולה בראש השנה וביום הכיפורים והרכבת בין קהיר לחלואן לא עבדה בשבת עד לשנות העשרים של המאה העשרים (Esther Vidal-Mosseri, L'Etreinte du Passe). האריסטוקרטיה היהודית תפסה עמדות מפתח גם בקרב הממשל, ויוסף קטאווי פחה נתמנה לשר האוצר של ממשלת המלך פואד הראשון. למרות מספרם המועט יחסית (כ-85,000 בשנת 1948), היהודים שלטו (ביחד עם מיעוט נוצרי-אירופי) בחיי התרבות, הכלכלה והתעשייה במצרים. שיתופה של האינטלקטואליה היהודית-מצרית בכל שטחי החיים של מצרים בעת החדשה, מתוארת היטב בספריהם של פרופ' יעקב לנדאו "היהודים במצרים במאה התשע-עשרה", ובספרו של פרופ' שמעון שמיר "The Jews of Egypt, a Mediterranean Society in Modern Times".

מתוך הספר שכתבה חברתנו **לבנה זמיר**

תרומתם והישגיהם של יוצאי מצרים בישראל ב-50 שנות המדינה

1998-1948

אליהו ברכה, חבר "החלוץ הצעיר" באלכסנדריה (1943), העפיל ב-1946 ברכבת "מבצע פסח". ממייסדי קיבוץ "ברור חיל", הוא נשלח לאחר קום המדינה חזרה למצרים בזהות בדויה, לשליחות מחתרתית של המוסד לעליה. לימים, מנכ"ל חברת "אל ים" חיפה. זכה בעיטור "יקיר חיפה" ופעיל עד היום בתחום הציבורי למען הקהילה.

LES JUIFS DANS LES TIMBRES PAR CLAUDE WAINSTAIN

Leila Mourad, la Garbo du Nil

Quand le 21 novembre 1995 Leila Mourad s'éteignit dans un hôpital du Caire, aimable et discrète vieille dame de soixante-dix-sept ans, personne ne la remarqua. Mais quatre ans plus tard, en émettant ce timbre, l'Égypte prouva qu'elle n'avait pas oublié sa grande star des bords du Nil, sa chanteuse fétiche, adulée dans tout le monde arabe.

Avant de jouer les princesses vaporeuses dans les décors extravagants des productions à grand spectacle, Leila avait grandi au sein d'une famille juive, et c'est son père, Zaki Mordekhaï, un baryton réputé, qui lui avait inculqué les bases du chant classique. À quinze ans, elle chanta pour la première fois dans un gala. L'enthousiasme du public, conquis par sa voix splendide et sa beauté, fut pour elle une révélation, et pour sa famille désargentée une aubaine. Elle débuta dans des tournées en province, se fit peu à peu un nom dans le monde lyrique et à la fin des années trente fut remarquée par Togo Mizrahi, un réalisateur juif, qui lui fit tourner ses premiers longs métrages. Son charme naturel ravit les spectateurs, la radio reprit ses chansons à succès et elle devint en quelques années l'actrice la plus sollicitée et la mieux payée de son temps.

Mais sa réussite éclatante – mille deux cents chansons et vingt-huit films entre 1938 et 1951 – suscita des jalousies. Les journaux à scandales rivalisèrent de *scoops* sur ses amours tumultueuses avec l'acteur et producteur Anouar Wagdi, dont elle divorça trois fois, de rumeurs sur sa richesse supposée fabuleuse et d'insinuations sur ses origines. Car bien qu'elle se soit convertie à l'islam en 1946 pour épouser le réalisateur Fatih Abdel Wahab, et qu'elle ait été choisie à la place d'Oum Kalsoum pour galvaniser la foule lors des célébrations officielles de la Révolution, en juillet 1953, on la surnommait « *l'étrangère* » et on doutait de son patriotisme.

L'agitation fut à son comble quand la Syrie, prétextant qu'elle avait fait don à Israël de 50 000 livres égyptiennes, interdit ses chansons et ses films. Leila se répandit en démentis, mais quelques mois plus tard, tandis qu'Oum Kalsoum était revenue en grâce, elle fit ses adieux définitifs au public. « *Pour pleurer la mort d'Anouar Wagdi* », déclara-t-elle. Elle quitta pour toujours la scène publique et vécut en recluse, refusant systématiquement photos, invitations et interviews.

COMME GRETA GARBO

On chercha une explication à cette retraite subite, en pleine gloire, à trente-sept ans. Certains évoquèrent une jalousie entre divas, d'autres imaginèrent les retombées d'une manœuvre diplomatique : Nasser était alors en pourparlers secrets avec Israël et, en la choisissant pour incarner la Révolution, il aurait voulu envoyer un message indirect prouvant que l'Égypte nouvelle ne nourrissait aucune inimitié envers les Juifs (1).

Mais Joseph Assouline, le neveu de Leila Mourad, est formel. Dans le documentaire qu'il prépare sur sa tante, il nous révèle les véritables raisons de sa décision : en digne émule de Greta Garbo, elle avait voulu rester à tout jamais, pour les foules égyptiennes, le symbole de l'éternelle séduction, la femme au visage sans défaut miraculeusement épargné par les ravages du temps. Préservée du temps, peut-être – mais du dessinateur du timbre ? ●

הביאה **דינה ברכה**

Recommandé par Dina Brakha

מתוך עיתון "הארץ" [15.3.2002]

יוסף בראל מונה למנכ"ל זמני של רשות השידור

את מול החליט השר הממונה על רשות השידור, רענן כהן, למנות את יוסף בראל, מנהל ערוץ 33, למנכ"ל זמני של הרשות. תוקף המינוי הוא שלושה חודשים. מינוי בראל בא לאחר סיום כהונתו של רן גלי־נקא, המנכ"ל הזמני הקודם. ועדת רביבי לבדיקת מינויים בשירות הציבורי אישרה כי גלי־נקא יוכל להתמנות למנכ"ל קבוע, אבל ראש הממשלה אריאל שרון התנגד לכך. הוא טען כי שידורי הרשות תחת הנהלתו של גלינקא לקו בחוסר פטריוטיות.

לפני מינויו של בראל קיים השר כהן פגישות עם מועמדים אחרים לתפקיד, ובהם מנהל הטלוויזיה יאיר אלוני, הפרשן הצבאי של ערוץ 1 רון בן ישי, ומנהל קול ישראל אמנון נרב. השר כהן הודיע כי הוא מתחיל לחפש מנכ"ל קבוע לרשות.

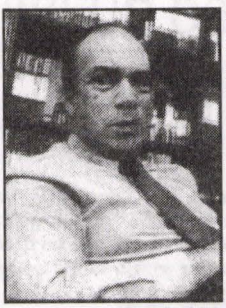

בראל: "קראו לי והתייצבתי"

בראל עלה לישראל ממצרים ב-1957, לאחר שסיים את לימודיו באוניברסיטת קהיר, והחל לעבוד בקול ישראל בקריין ושחקן בתסכיתים. לאחר הקריירה שלו הפיק תוכניות רדיו, הקים את יומן החדשות בערבית ברדיו, את מחלקת הדרמה בערבית ברדיו, ועוד. ב-1968 מונה למנהל החדשות בערבית, ועשר שנים לאחר מכן מונה למנהל הטלוויזיה בערבית. ב-1985 קיבל את פרס ישראל על תרומתו להקמת הטלוויזיה בערבית. ב-1989 מונה למנכ"ל זמני של רשות השידור לשלושה חודשים. ב-1990 מונה למנהל הטלוויזיה וכיהן בתפקיד עד 1993. אחר כך הקים את ערוץ 33, וכיום הוא מנהל אותו.

"קראו לי לשמש בתפקיד והתייצבתי", אמר אתמול בראל, "הרשות נמצאת על סף סגירה – כל הזועזים שובתים, אין תקציב, הכל תקוע. הרשות מעולם לא היתה במצב גרוע כל כך, ופרנסתן של 5,000 משפחות תלויות בה".

גואל פינטו

Egyptian Embassy charge d'affaires Dr Ihab El Sharif is pictured with Sheraton Moriah TA manager Avi Levi at the opening of the hotel's Art Bar. Once a month the hotel will display new artwork and sculptures and provide opportunities for different artists to show their work.

קיבלנו בתודה מידידנו **גבריאל קדוש** עותק מספרו **"סיפורי צפת"** שהוא סיפור קורות משפחתו ומשפחות אחרות בעיר צפת בתקופה של אחרי מלחמת העולם הראשונה. אנו ממליצים לכל חברינו לקרוא את הספר המעניין ומאחלים למחבר המשך עבודה פורייה.

ראשוני משפחתי, שעלו ארצה, באו מאלג'יריה במחצית המאה התשעה עשרה לעזור בשיקום העיר צפת ותושביה, לאחר שפקדה ה"רעש" בשנת 1837. נולדתי באמצע המלחמה העולמית הראשונה. בגיל שלושה או ארבעה חודשים, לקחה אותי אמי, כשאני מחותל כמומיה כפי שהיה מקובל אז, למסע רגלי מצפת לביירות, לנסות לשחרר את אבי שהיה חייל בצבא התורכי ושכב פצוע בבית חולים צבאי.

הדבר הראשון, שאני זוכר מילדותי, היה שבתי בבית הורי על הרצפה הקרה. גשם זלעפות ירד בחוץ. אפשר גם זיכרון של רעב. משפחתי חיה בצניעות רבה. אבי, שהיה ללא מקצוע, חיפש עבודות מזדמנות, שלרוב לא היו בנמצא. אני יושב בפינת החדר, רועד מקור והנה אחי המבוגר נכנס הביתה ומודיע כי הרגו את היהודים בטלחה. זה היה בשנת 1920, עת התנפלו הבדואים על הכפר תל-חי והרגו שם את יוסף טרומפלדור וחבריו. אמי הזדעזעה, פניה נפלו, הניחה כף ידה על לחיה ואמרה בפחד: "אולי יבואו גם להרוג אותנו, צריך למצוא מחסה." לא עברו שנים רבות ואכן נאלצנו למצוא מחסה, עת הערבים ערכו פרעות ביהודי העיר, הרגו רבים, שרפו חנויות ובתים וגם בתי הורי בתוכם. זה היה בשנת 1929 הידועות כמאורעות תרפ"ט.

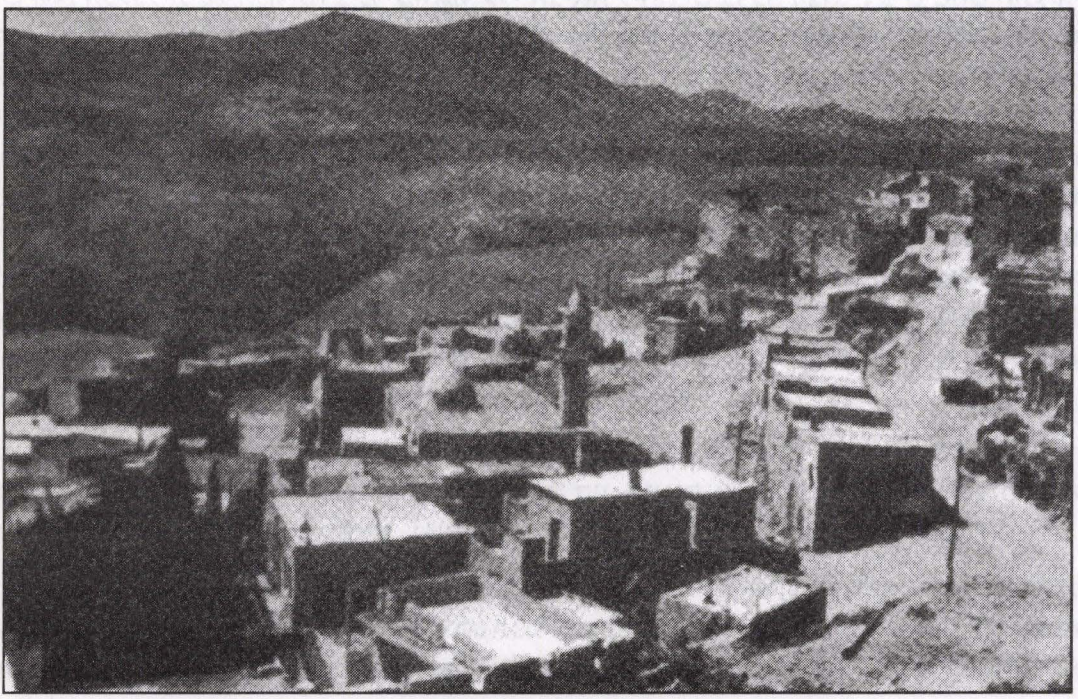

על מה שקרה במאורעות הללו ליהודי צפת ועל קורות משפחתי ומשפחות אחרות בעיר, בשנות מלחמת העולם הראשונה ולפניה, באתי לספר כאן ובכתובים נוספים והיה בזה שכרי.

התקופה החדשה במצרים

ההיסטוריה החדשה של מצרים מתחילה עם עלותו של **מוחמד עלי** לשלטון. הארץ העתיקה, שסבלה תמורות כה רבות, שבה ונהייתה מדינה עצמאית. **מוחמד עלי** עשה מאמצים כבירים כדי להפוך את מצרים הנחשלת, שהוזנחה במשך דורות, למדינה מודרנית. הוא בנה תעלות וסכרים, הקים בתי ספר ושלח צעירים מוכשרים ללמוד באירופה. הוא קשר מסחר עם מדינות אירופה ומשך למצרים מומחים וסוחרים אירופיים. השליט הזה היטיב גם עם היהודים. בימי שלטונו, בשנת 1840, התחוללה השערורייה המפורסמת בדמשק, כשצוררי ישראל עשו יד אחת כדי להשחיר את פני היהודים ולהכתים את דת משה בהאשמה של רצח לשם שמיים. **מוחמד עלי** – שהיה באותה שעה גם שליטו של סוריה, שחרר את האסירים המעונים, ואף שעשה את מעשהו זה במידה רבה תחת לחץ מדיני, יש לזקפו בכל זאת לזכותו. העלילה בדמשק גרמה בעקיפין להתעניינות יהודי אירופה בגורלם של יהודי מצרים. משלחת של יהודי אירופה לארצות המזרח, ובראשה **משה מונטיפיורי ואדולף כרמיה**, שאליהם נלווה גם החוקר הידוע **שלמה מונק**, הגיעה גם למצרים. היא עמדה על שפל מדרגתה של הקהילה היהודית בקהיר, וניגשה לייסד בתי ספר במקום, מתוך מגמה להרים את רמתה הרוחנית והחברתית. רבה הכולל של קהילת יהודי קהיר באותם הימים היה **ר' משה אלגאזי**, ואף שכבר בא בימים נרתם במרץ נעורים לפעולה. העסקנים היהודים מאירופה הביעו את רצונם שבתי הספר יהיו פתוחים גם בפני ילדי הקראים. משנודע הדבר ליהודי מצרים, נתעוררה תרעומת והתנגדות, אלא שהרב הישיש עמד בפרץ ושיכך את הסערה.

הפריחה הכלכלית של המדינה בימי **מוחמד עלי** הביאה ליהודים ברכה רבה. רבים מהם התעשרו והיו לאילי תעשייה ובנקאות, ותפסו עמדות נכבדות בחיי החברה והמדינה. מספר אוכלוסי מצרים, והיהודים בכללם, הועמד בסימן של עלייה אחרי יובלות רבים של התדלדלות. מן המספרים שאנו מוצאים בסיפורי המסעות של הנוסע "**בנימין השני**" והשליח **יעקב ספיר**, שביקר במצרים באמצע המאה הי"ט, אנו למדים,ש היו אז בקהיר כ-5000 יהודים וכמחצית המספר הזה באלכסנדריה. בשתי ערים אלה התקיימו גם קהילות נפרדות של יהודים "איטלקים", היינו יהודים מאיטליה ומאיי יוון ושאר מקומות בלוואנט, שלא רצו להיספח אל העדות דוברות הערבית. הנוסעים הנ"ל מזכירים קהילות גם בערים דמיאט, רשיד, טנטה, מנצורה ובנהא. במיפקד האוכלוסייה שנערך במצרים בשנת 1898 התפקדו בקהיר 10,500 יהודים ו-1000 קראים, באלכסנדרייה 10,000 יהודים, ובפורט סעיד, שבה נוסדה קהילה של יהודים אירופים בשנת 1892 – 440 יהודים. לפי ספירה זו הגיע מניין יהודי מצרים ל-25,200.

בשנת 1917 היו במצרים 60,000 יהודים, מהם 25,000 בקהיר ו-27,000 באלכסנדריה. אחרי מלחמת העולם הראשונה היגרו למצרים – שבה היו תנאים כלכליים נוחים – יהודים רבים מארצות הבלקן, מתורכיה ומסוריה. בשנת 1927 הגיע מספר היהודים במצרים ל-70,000.

כאשר באה מצרים תחת שלטון החסות של אנגליה (1881) הוסיף והשתפר מצב היהודים. העשירים יצאו מן השכונות העתיקות והשתכנו בפרברי החווילות החדישים. נבנו בתי כנסת חדשים, כגון בית הכנסת המפואר ברחוב איסמעילייה בקהיר. היהודים החלו להשתתף גם בפעילות בחיים הציבוריים. היהודי **יעקב בן-רפאיק צנוע** ייסד עיתון סטירי בערבית ותיאטרון ערבי.

התמורה הגדולה במצב הכלכלי והחברתי הביאה לשינויים מקבילים גם בחיי הקהילות. הורגש הצורך למנות רבנים בעלי השכלה רחבה ולשכלל את המוסדות העדתיים. את רבניה הראשיים היתה קהילת קהיר מזמינה מירושלים. באמצע המאה הי"ט ישב על כיסא הרבנות בקהיר, **ר' אליהו ישראל**, איש ירושלים, ובסוף המאה הי"ט, **ר' רפאל אהרון בן-שמעון**, אף הוא מעיר הקודש. ר' רפאל בן-שמעון נודע בהשכלתו הרבה, וחיבר ספר בשם "נהר מצרים", שבו קיבץ את מנהגי היהודים שבמדינה זו, וספר בשם "טוב מצרים", שבו סיפר על רבניה.

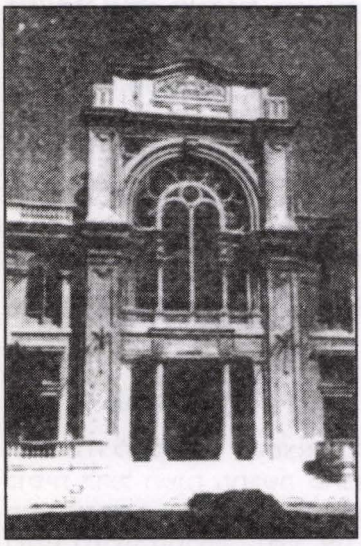

בית-הכנסת אליהו הנביא באלכסנדריה

יהודי אלכסנדריה העדיפו רבנים יוצאי קהילות איטלקיות. מבין רבניה יש להזכיר את **ר' שלמה חזן**, בן למשפחה יהודית מרודוס, שכתב את ספר ה"מעלות לשלמה", קובץ ביוגרפיות של תלמידי חכמים בעת החדשה, ואת **ר' אליהו חזן**, שחיבר ספר על מנהגי היהודים באלכסנדריה, וקרא לו "נווה שלום". קהילת אלכסנדריה, שהיתה בקשרים רבים עם יהודי איטליה וצרפת, החזיקה במסורתה גם במאה הכ', ומינתה למשרת הרבנות את **ד"ר רפאל פרגולה** (1910-1923) ואת **ד"ר דוד פראטו** (1926-1937), שהיה אחר-כך לרב הראשי של יהודי איטליה. בשתי הערים הגדולות נוסדו חברות צדקה, בתי ספר ובתי חולים יהודיים.

בימי שלטונו של **מוחמד עלי** חלה אירופאיזציה של יהודי מצרים. הלשון הצרפתית נהפכה ללשון מדוברת, לפחות בפי המעמד האמיד והבינוני. החינוך שקיבלו יהודי מצרים נטע בלבם את ההרגשה שהם בני התרבות הצרפתית, ומכיוון שקיבלו רק חינוך יהודי שטחי, ניתקו רבים מהם את קשריהם עם צור מחצבתם. לעומת זאת, עם היווסד התנועה הציונית, חזרו רבים מיהודי מצרים בשלמות אל היהדות. נוסדו אגודות ציוניות בקהיר ובאלכסנדריה, והוקמו להן סניפים גם בערי השדה. באלכסנדריה החל להופיע בראשית המאה הכ' ביטאון ציוני בצרפתית, שנקרא "לה מסג'ר סיוניסט" ואחר-כך (משנת 1902) בשם "מבשרת ציון". בקהיר ייסד **ד"ר אלברט מוצירי** את העיתונים "ישראל" ו"לאורור" (גם הם בצרפתית). במלחמת העולם הראשונה הוגלו רבים מיהודי ארץ ישראל למצרים, והם שיסדו באלכסנדריה את "גדוד נהגי הפרדות", שהשתתף במערכת גליפולי. בשנת 1934 נוסד במצרים שבועון בלשון הערבית, שנקרא "א-שמס" (השמש), ואשר נערך ברוח לאומית. אף הקראים נתעוררו לפעילות חדשה והחלו לפרסם דו-שבועון בשם "אל כלים" (בר שיחה).

עם קום מדינת ישראל עלו רבים מיהודי מצרים ארצה. קבוצת קראים יסדה מושב ליד רמלה, אלא שהקשר העתיק של יהודי מצרים עם הארץ שובש לאחר שגבר הלחץ של הממשלה הלאומנית החדשה, אך השלהבת של אהבת ציון לא דעכה, ועדות לכך משמש המשפט שנערך לפני מספר שנים נגד קבוצת צעירים יהודים וקראים, שהואשמו בריגול למען מדינת ישראל, ואשר נידונו לעונשים קשים ואף למוות.

כמו בכל הדורות נשארה יהדות מצרים קשורה לארץ ומסורה לה בכל לבה.

התאחדות עולי מצרים – סניף בת-ים

יעקב חיון, נציג עולי מצרים בת-ים – הרב מימון 30 בת-ים 59655 טל 03-5512757 נייד 053-668670

כותב ע"ש

מועדון עולי מצרים בת-ים

אני שמח להודיע לכם שלאחר התקשרויות עם מוסדות העירייה כולל מכתב לראש העיר, סוף סוף ראש העיר, **מר יהושע שגיא**, אישר לנו קבלת המועדון על שם דויטש, במוכרי הסיגריות 3 בת-ים. המועדון הוא לרשות עולי מצריים בת-ים, בכל יום שלישי בשבוע, משעה 19:00 בערב. האמינו לי העניין לא היה קל, זה לקח שלושת רבעי שנה עם כל מיני התכתבויות, פגישות, התקשרויות טלפוניות. האישור התקבל ביום שני, 31.12.2001, וכבר למחרת יום שלישי, 1.1.2002, פתחנו את המועדון והספיקו לבוא אנשים.

הנכם מוזמנים לבוא ולהזמין מכרים, חברים, משפחה של עולי מצרים. כמובן שעולי מצרים מחוץ לעיר בת-ים מוזמנים לבוא ולהיות ביחד באווירה ושמחה של עולי מצרים.

אנו מחכים לכם במועדון ומאחלים לכם בילוי נעים.

לאסתי בראון

אני מודה לך בעד זה שהמצאת לי שני עלוני "גושן" על מורשת יהדות מצרים, כולל כמה הזמנות להרמת כוסית לרגל השנה החדשה שהפצתי אותם בין החברים. שמחתי לעשות זה כדי לבשר לחברים שיש מסגרת יהדות מצרים בחיפה שאיכפת לה ממסגרת יהדות מצרים בבת-ים. אני תקווה שיווצר קשר כלשהו בינינו למרות המרחק. ובכן, אנו הרמנו כוסית לרגל השנה החדשה ב-27.8.2002 בנוכחות חברים רבים, אורחים, נציגי עיריית בת-ים וערכנו ערב בידור והקראנו קטעים הן בהקשר למורשת יהדות מצרים והן לדברים אחרים שנוגעים לנפש, חוץ מהנאומים שהיו כמובן.

אסתי, מה להגיד לך, ההיסטוריה הקצרה שלנו:

בתחילת 2001, עלה אצלי הרעיון למפגש עולי מצרים. איך לעשות את זה? אמרתי לעצמי, להתחיל מקטן. הצבתי לעצמי שלושה שלבים למטרה. שלב ראשון מפגשים בבתים ואיפה בפעם ראשונה? הדוגמה, צריכה להיות אצלי בבית. הזמנתי חברים, כמה שיכלו להיכנס בבית, שנים-עשר, היה נעים עם כיבוד ושיחות והכוונה להתאחד לגוף. אחת מאיתנו הזמינה לפעם הבאה בביתה. כשראיתי שזה הולך, עברתי לשלב שני, מפגש בבית קפה על חוף הים ב"על גל".

עבדתי קשה, התחלתי לטלפן לחברים רבים למען מפגש זה, והגיעו שבעים איש. נאמנו, דברנו, צחקנו, בעיקר דשדשנו על מורשת יהדות מצרים. קבענו עוד מפגש כזה ובאו אנשים לאותו מקום, הרי כל אחד מזמין אוכל, שתייה על חשבונו ושם הודעתי להם שאני מתכוון לעבור לשלב שלישי, לפנות לעיריית בת-ים ולבקש להקצות לנו ערב אחד לשבוע במועדון וציינתי איזה מועדון אני מתכוון וכולם הסכימו, אפילו שיהיה ערב שלישי לשבוע, איחלנו לעצמנו הצלחה ולבסוף נפרדנו.

בהמשך השתלשלות העניינים אני מצרף לך מכתב המופנה לראש העיר בהקשר להשגת המועדון ומכתב שני ששלחתי לחברים רבים, כדי לבשר להם ולהזמין אותם לבוא למועדון.

כאמור התחלנו ערב ראשון ב-1.1.2002 וכבר לאחר המפגשים הראשונים במועדון, להפתעתי המועדון מלא אנשים עד המפגש האחרון. מה שקרה זה מעבר למצופה, אני כולי התרגשות. נציגי העירייה אמרו שיש לדאוג לעבור למועדון יותר גדול. הספקנו לעשות דברים רבים במשך שמונת החודשים שעברו, הרצאות, קריאת קטעים על מורשת יהדות מצרים, בידור, תקליטן, זמרים, רקדנית בטן ופלמנגו, ריקודים סלוניים ומזרחיים וריקודים ארץ-ישראליים ולא נשכח את הכיבוד – פול, סלטים, טחינה, גבינות, חצילים, קובה, וכו'. והאנשים באו בעיקר מבת-ים, חולון וראשון לציון, תל-אביב, רמת השרון, הרצליה, בני ברק – הבאים כל שלישי בשבע בערב.

לצערנו כבר הספדנו חבר בחודש אוגוסט, בשם **הנרי עבדי ז"ל** מאלכסנדרייה.

אני חוזר לערב הרמת הכוסית ב-27.8.2002. יצאנו לחופש כל חודש ספטמבר – חודש החגים. אני מאחל לכם, יחד עם חברי מועדון עולי מצרים בבת-ים – שנה טובה, המשך פעילות פורייה וקשר הדוק בינינו.

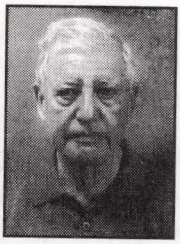

המעצר ב-15 למאי 1948
עם ההכרזה על הקמת המדינה

הקטעים הבאים נכתבו בצורת שאלות ותשובות על ידי חברנו **אבנר עשהאל**, יו"ר עמותת "בית יוצאי מצרים – גושן" על תקופת מעצרם של מאות מיהודי מצרים באלכסנדריה וקהיר בה' באייר תש"ח – יום הקמתה של מדינת ישראל.

מה עשית לפני המעצר?

גרנו באלכסנדריה. אחרי שסיימתי את בית הספר התיכון עבדתי כפקיד בחברה גדולה שעסקה ביבוא ויצוא, ובעליה היו יהודים. הייתי אז בחור צעיר בן עשרים בערך. זו היתה התקופה של סוף מלחמת העולם השנייה בשנים 1945-1946. הרוחות אז סערו. בתוך האוכלוסייה היהודית היו ויכוחים רבים. לא מזמן עברנו את טלטלת אל-עלמיין כאשר צבאות גרמניה הנאצית היו ממש בשערי מצרים ואיתם האיום על הקהילה היהודית. באותה התקופה אירופה מנסה להשתקם מהריסותיה. השואה של עמנו התגלתה לעיני כל. הטרגדיה גדולה. מיליוני אחינו באירופה הושמדו במחנות. המוני פליטים מסתובבים אנה ואנה בדרכים, מחפשים את קרוביהם ולא יודעים לאן ללכת ואיך לחיות.

צבאות הברית וברית המועצות היו המנצחים הגדולים. חיילי הבריגדה היהודית שהיו במצרים והתארחו במשפחות ובתוך הקהילה היהודית, נתנו דחיפה לרעיון הציוני. מאידך, גם הרעיון הקומוניסטי מקבל תאוצה בעקבות הפופולריות של ברית המועצות וניצחונותיה במלחמה. כל הרעיונות האלה חלחלו גם בקרב הנוער היהודי במצרים.

בתקופה זו הוקמו במצרים תנועות נוער ציוניות בעזרת שליחים מהארץ שבאו מטעם המפלגות הציוניות והסוכנות היהודית. היו שתי תנועות נוער עיקריות: "העברי הצעיר" שהיתה שלוחתה של "השומר הצעיר", ו"החלוץ הצעיר" הזדהתה עם "מפאי". אני הצטרפתי לתנועת "העברי הצעיר" באלכסנדריה. רעיון העלייה והקיבוץ קסם מאוד. בד בבד עם עבודתי כפקיד הייתי פעיל מאוד בתנועה. היו לנו בערבים מפגשים חברתיים והרצאות על ידי השליחים על נושאים אידיאולוגיים ומדיניים על היישוב והמצב בארץ. על החיים בקיבוץ, על ההגנה והפלמ"ח וגם על יתר תנועות המחתרת וכו'. בשבתות היינו נפגשים אחרי הצהריים בקן שלנו לפי קבוצות גיל, מ-12 עד 19 ואפילו יותר מבוגרים, כל קבוצה עם המדריך שלה קיימה שיחות ופעילות חברתית. במוצאי שבת היתה מסיבה גדולה עם אקורדיונים, שירי ארץ ישראל וריקודים עממיים עם הרבה משתתפים, הרבה שמחה והמון רעש. היו לנו גם טיולים ומחנות קיץ מחוץ לעיר. הפעילות היתה אינטנסיבית ומגוונת. עסקנו גם בהתרמות ואיסוף כספים, מבית לבית, למען הקרן הקיימת לישראל. הקהילה היהודית ברובה הגדול העריכה ועודדה את הפעילות של תנועות הנוער.

צריך לזכור שבשנים 1945-1947 היתה עדיין במצרים נציגות רישמית של הסוכנות היהודית. בכל אופן הציונות היתה נסבלת במידת מה. יחד עם זה, הרגשנו היטב שהמשטרה החשאית המצרית היתה עוקבת אחרינו, שהשלטונות הרישמיים המצריים יודעים על קיומנו. על מנת לא למשוך יותר מדי תשומת לב, העברנו מתחילת 1948 את הפעולות שלנו עם הילדים והנוער לפסים של תנועת צופים. לעומת זאת הפעילות והמפגשים עם המבוגרים יותר נערכו בבתים פרטיים ולבשו צורה של האזנה למוסיקה קלאסית ומסיבת ריקודים סלונים. זה נמשך כך עד ההכרזה על הקמת המדינה ביום שישי 14 למאי 1948. את טקס ההכרזה על הקמת מדינת ישראל שמענו ברדיו. וכמובן שתינו לחיים, שמחנו וחגגנו בערב עם כמה חברים.

באותו לילה אחרי חצות, ביצעה המשטרה המצרית מעצרים נרחבים של צעירים וצעירות מבני הקהילה היהודית הן בקהיר והן באלכסנדריה. חלקם פעילים ציונים וחלקם סתם יהודים העצורים מקהיר נשלחו למחנה הקסטפ (Huckstep) שהיה שייך בעבר לצבא האמריקני ואלה מאלכסנדריה נשלחו למחנה אבוקיר שהיה שייך בעבר לחיל האוויר הבריטי. אותי לא עצרו בלילה, אלא למחרת בשבת, 15 למאי 1948 בצהריים. אך בטרם אמשיך, ברצוני לציין שארבעה ימים לפני כן, ב-11 למאי 1948, הפליגו הורי מאלכסנדריה לחיפה על סיפונה של אונייה מצרית כדי לבקר את שני האחים שלי שהיו בארץ, אח מבוגר ממני והשני יותר צעיר, הורי התכוונו לשהות בארץ כשבועיים. לי היה ברור שלא יוכלו להגשים את תוכניתם לחזור למצרים בתום הביקור בארץ. המצב היה מתוח מאוד וכולנו ציפינו למלחמה מצד מדינות ערב נגד מדינת ישראל שזה עתה קמה. הזהרתי את הורי אך הם

סירבו לשמוע ונסעו בכל זאת. ביום ראשון, 16 למאי 1948 האונייה הגיעה ללב ים מול חיפה. רב החובל שידע שהנמל היה בידי ישראלים לא רצה להתקרב. הוא הודיע באלחוט לשלטונות הנמל שישנם באונייה שמונה משפחות יהודיות המעוניינות לבוא לארץ וביקש שישלחו לקחת אותם. ואכן, אחרי משא ומתן, ההגנה שלחה סירות וההעברה בוצעה בלב ים. וכך קרה שהורי היו בין העולים הראשונים למדינת ישראל. מחיפה הם נסעו ונפגשו עם אחי. הצעיר בן 11 היה בקיבוץ גבעת השלושה ליד פתח תקווה והגדול בן 25 היה ברעננה בקיבוץ של העלייה המצרית של תנועת החלוץ הצעיר. אחרי כמה ימים של שהייתם בארץ ראו ההורים שבגלל המצב אין אפשרות לחזור למצרים בעתיד הנראה לעין. זה היה קשה מאוד כי הם באו לארץ עם מזוודה אחת בלבד והשאירו את כל רכושם במצרים. אבי שעבד בבנק גדול באלכסנדריה למעלה משלושים וחמש שנה לא קיבל אף פרוטה כפיצויים וגם חשבונו הפרטי בבנק הוחרם וכל זכויותיו נשללו ממנו. כמה חודשים לאחר מכן, כשהמצב היה יותר שקט, יצר אבי קשר עם שגרירות מצרים ברומא ועם הנהלת הבנק בבלגיה כדי לקבל את המגיע לו. לאחר בירור, התשובה שקיבל היתה שהממשלה המצרית הטילה עיקול על כל כספו ורכושו. זה היה טרגי. אנשים מבוגרים בני 55 בערך נמצאים בארץ ללא כסף, בגדים או אמצעים מינימליים לרכוש מצרכים בסיסיים. למרות הכל הם לא איבדו את התקווה. אבי התחיל לעבוד והם הסתדרו לאט לאט גם בעזרת אחי.

היה לכם קשר עם המצרים?

אנו יודעים כמה שפות קרוא וכתוב וביניהן גם ערבית. זה נתן לנו אפשרות לקיים קשר גם עם הערבים המצריים. באלכסנדריה שהיתה עיר קוסמופוליטית עם יהודים רבים, איטלקים, יוונים, צרפתים, אנגלים וכו', רוב האוכלוסייה הערבית המצרית היתה גרה בעיר ולא בפרברים היכן שגרנו ולכן בבית הספר בו ביקרנו היו מעט תלמידים ערבים. אבל היו לנו קשרים רבים עם המצרים בחיי היומיום, במקומות העבודה בהם עבדנו, בבנקים, במשרדי הממשלה, בשווקים ובחנויות הרבות בעיר בהם ערכנו קניות, בחופי הים שהיו מאוד עממיים ובמקומות הבילוי, מסעדות וכו'. היחסים עם המצרים היו בדרך כלל טובים עד 1948. אמנם היו ביניהם גם קיצוניים שהיו נגד היהודים, אבל אלה היו מיעוט. היו לנו גם יחסים טובים מאוד עם אלה ששירתו אותנו, העוזרים והעוזרות, השוערים ומשפחותיהם שעזרנו להם מאוד והם היו נאמנים וידעו להעריך את מה שעושים בשבילם. כשבאו לעצור אותי ב-15.5.1948 הייתי אצל סבתי מוזמן לארוחת הצהריים בשבת. קציני המשטרה שלא מצאו אותי בבית חקרו את השוער, הוא ידע שאני אצל סבתא ולא רצה לגלות. בסוף לא היתה לו ברירה כי הרביצו לו מכות רצח. בשעת מעצרי ראיתי את השוער בטנדר של המשטרה מלא דם על הפנים מרוב מכות, והוא חייך אלי.

הרביצו לכם?

כמעט ולא הרביצו. היה קצין אחד מהבולשת שנתן לי שני אגרופים אבל מיד אחרים התערבו והפסיקו אותו. משם לקחו אותי למעצר במחנה אבוקיר ושם פגשתי את אלה שנעצרו לפני. הייתי בין האחרונים שנעצרו.

איך היתה האווירה בבית?

האווירה בבית היתה יהודית, דתית, מסורתית וציונית. אבא היה אדוק מאוד, אך לצערנו אף אחד מהבנים לא יצא כמוהו. אמנם כולם מאמינים, אבל לא הקפידו על קיום כל המצוות. הוא לימד את אחי הגדול ואותי את כל התפילות ואני זוכר עד היום את רובן בעל פה. היינו הולכים איתו פעמיים ביום לבית הכנסת, עד גיל 15 או 16, אבל אז התמרדנו והוא כבר לא הכריח אותנו. אבל אבא המשיך כל חייו להתפלל כל בוקר וכל ערב בבית הכנסת, גם בימי החורף הקשים כאשר היה קר מאוד וירד גשם חזק. אנחנו הבנים הצטרפנו אליו בעיקר בימי שישי בערב, בשבתות ובחגים.

כשהיינו במצרים, אבא היה נוסע לעבודה בשבתות מחוסר ברירה. שם יום שבת היה יום עבודה רגיל וכל העסקים היו פתוחים. הוא היה צריך לפרנס משפחה ולא יכול לסרב לעבוד בשבת. יחד עם זה לא שילם כסף עבור הנסיעה כי היה לו כרטיס נסיעה חופשי-שנתי. הוא גם לא נשא כסף איתו בשבתות.

האווירה בבית היתה בהחלט גם ציונית. אבי היה תמיד חולם לעלות ארצה – "השנה הבאה בירושלים". דברנו בבית ועקבנו בחדשות אחרי כל מה שנעשה בארץ. היינו גם מנויים על עיתונות יהודית-ציונית. הדוד שלי, אח של אבא, שהיה רווק וגר איתנו בבית, היה פעיל ציוני והמאבק של תנועות המחתרת בארץ למען הקמת המדינה היה מאוד קרוב ללבנו.

מה היו התוכניות שלך?

התוכנית שלי היתה לנסוע לארץ וללכת לקיבוץ. זו היתה המגמה של הפעילות שלנו בתנועת השומר הצעיר. בתקופה זו היה כבר קיים קיבוץ של חברי התנועה ממצרים, קיבוץ נחשונים ליד פתח תקווה שמייסדיו היו חניכי "העברי הצעיר" בקהיר ואלכסנדריה. הכיוון היה לעלות ארצה ולהתיישב בעיקר בקיבוץ. וכך עשיתי. מיד כשהשתחררתי מהמחנה באבוקיר באתי לקיבוץ עין שמר יחד עם כל הגרעין המצרי.

חששת מהמעצר?

צפיתי שיעצרו אותנו כי ידענו שהשלטונות עוקבים אחרינו. הם ידעו על הפעילות הציונית שלנו למרות שהיה כיסוי של תנועת צופים רישמית אבל פעילותנו לא היתה מסוכנת למצרים ולכן המשטרה לא התערבה. בסך הכל זו היתה פעילות של הרצאות וחינוך לחיי קיבוץ. אבל כאשר הוכרזה מדינת ישראל וכאשר ארצות ערב פתחו במלחמה נגדה, לא היתה למצרים ברירה אלא לעצור אותנו כדי להראות לעם המצרי וליתר עמי ערב שהנה הם עוצרים את האוייב, את הציונים, גם אם ידעו שאנו לא מהווים סכנה. הם עצרו אותנו, באלכסנדריה כמאה ועשרים יהודים, בחלקם כאלה שלא היה להם קשר עם הציונות, אבל היו חייבים לעצור אנשים. בזמנו היתה אווירה של רדיפה. מספיק היה שמישהו ילשין על מישהו אחר כציוני כדי שיעצרו אותו. ללא הוכחות וללא משפט.

אתה יודע איך הם הגיעו אליך?

הם ידעו שאני חבר במזכירות של שלוחה של ההסתדרות הציונית באלכסנדריה. זה היה גוף רישמי והם ידעו בדיוק את השמות והכתובות שלנו. כך הגיעו אלי בקלות. זה לא כמו חברי תנועת "החלוץ הצעיר" שתפסו אותם פעם באמצע הרצאה ולקחו את השמות והכתובות של כל הנוכחים וכל אלה נעצרו. לכן היו במחנה המעצר באבוקיר הרבה יותר פעילים של "החלוץ הצעיר" מאשר של "העברי הצעיר".

בן כמה היית במעצר?

נולדתי בשנת1926. אז בשנת 1948 הייתי בן 22.

איך משפחתך בארץ שמעה על המעצר?

היה לנו קשר מכתבים דרך צרפת. אני הייתי כותב למשפחה בצרפת והם היו שולחים את המכתב לארץ. כמובן שלא ציינתי מקומות וגם כתבנו ברמזים.

איך הם הגיבו?

איך יכלו להגיב? הם לא יכלו לבוא למצרים ולא יכלו לעשות דבר. הם אמנם הצטערו מאוד אבל התנחמו בזה שהמשפחה במצרים דואגת לנו ושאנחנו מרגישים טוב. בתוך המחנה היינו מאורגנים ב"קומונות", קבוצות של 3-4 חברים ביחד והיינו מחלקים בינינו הכל, גם את התבשילים ודברי המתיקה שהיינו מקבלים מהמשפחות. התנאים הסניטריים בתוך המחנה היו בהתחלה קשים מאוד. לא היו חדרי שירותים מסודרים. מבחינה היגיינית המצב היה מתחת לכל ביקורת. הסיבה העיקרית היתה שהשלטונות המצריים החליטו על המעצרים בצורה חפוזה וללא הכנה מוקדמת. הם בעצמם גם לא ידעו בכמה אנשים מדובר ולאיזו תקופה יחזיקו אותנו. יומיים, חודש או שנה. לאט לאט התברר שנישאר במעצר תקופה ארוכה. בסופו של דבר הייתי עצור במחנה אבוקיר 15 חודש מלאים. מ-15 במאי 1948 עד 15 באוגוסט 1949. החיים היו קשים גם מהבחינה שאבדנו את חרותנו. היו בינינו, בעיקר בין המבוגרים, כאלה שהיו שרויים בדיכאון והסתובבו ביום ובלילה ללא מעש, עם המחשבות שלהם והדאגה למשפחותיהם ופרנסתם. אבל אנחנו הצעירים, חברי תנועות הנוער, היינו פעילים. שמענו הרצאות, למדנו עברית ולא בזבזנו את הזמן. עסקנו אפילו בהתעמלות תקופה מסויימת. לגבי לימוד השפה העברית היו לנו מבין העצורים שני מורים. הראשון אברהם מטלון, שהיה במקצועו מורה לעברית וידע את השפה על בורייה והשני זוזו (יוסף) פרחי, צעיר יהודי שנסע שנים קודם ללמוד בטכניון בחיפה ובתום לימודיו חזר למשפחתו באלכסנדריה ונעצר. הוא ידע כמובן עברית שוטפת והיה לנו לעזר רב. היינו מאורגנים בכמה כיתות. היו בינינו כ-14 צעירים, ואני ביניהם, שידעו לקרוא עברית, בעיקר מהתפילה בבית הכנסת, גם אם לא הבינו מה הם קוראים. הם היוו את כיתת המורים. למדנו בצורה אינטנסיבית ויסודית קרוא וכתוב מספר שעות בכל יום. מה שלמדנו העברנו לאחרים בכיתות אחרות. כך שבמשך כמה חודשים היו הרבה שידעו עברית וזה עזר מאוד כשהגענו ארצה. החיים בתוך המחנה היו במשך הזמן די מאורגנים.

היינו מקבלים גם ביקורים מהמשפחות באופן רישמי פעם שבועיים למשך רבע שעה. זה לא היה הרבה אבל זה הקל גם עלינו וגם על המשפחות. האווירה בתוך המחנה היתה אווירה יהודית, ציונית. היינו במשך הזמן גוף די הומוגני חוץ ממעטים, והיה קל מבחינה זו. ידענו שיבוא יום ונשוחרר. לא ידענו כמובן מתי.

היחסים עם שלטונות המחנה היו קורקטיים. אחרי שהיינו שם כבר כמעט שנה הגיעו למחנה אנשים מהבולשת ששאלו אותנו "מי רוצה לנסוע לפלסטין?" זו היתה התקופה שחשבו לעשות חילופי שבויים. בהתחלה היו כאלה שפחדו אבל מיד כולם התגברו על הפחד והצהירו שהם כן רוצים לנסוע לישראל. בסופו של דבר לא יצא דבר מזה. באותה תקופה היו גם קונסולים ואנשי שגרירויות מכל מיני מדינות באים למחנה כדי לבקר את הנתינים שלהם ולדאוג להם.

לא היתה לך נתינות זרה?

לא. לאבי היתה נתינות מצרית. בשנת 1946 בקשתי להוציא דרכון מצרי כדי לנסוע ולבקר בארץ. השלטונות באלכסנדריה לא ראו זאת בעין יפה וניסו להתנגד. עשו לי קשיים. אך משעמדתי על דעתי, הוציאו לי בסופו של דבר את הדרכון המיוחל. נסעתי לארץ למרות אזהרותיהם. הייתי פה כחודש ימים כתייר וחזרתי אחר כך למצרים. אני מאמין שבגלל הנסיעה הזו, נחשבתי אצלם חשוד כציוני ובבוא הזמן ב-1948, הם עצרו אותי.

ההורים שלך נולדו במצרים?

כן. אני וכל משפחתי נולדנו במצרים. אך כשהייתי עצור במחנה וראיתי שהקונסולים הזרים באים לבקר את העצורים שלהם, נזכרתי שאמי וכל משפחתה היו צרפתים. לכן פניתי לדודי, אחיו של אבי, שהיה גר באלכסנדריה וביקשתי ממנו לגשת לקונסוליה הצרפתית בעיר ולברר אם יש לי זכויות ואם הם יכולים לעזור לי. בתקופה זו הייתי כבר שנה במעצר ולא ראיתי את השחרור באופק. כמה זמן אפשר עוד להישאר במצב כזה? עתיד ורוד ליהודים לא ראינו במצרים ולכן חשבתי לעזוב את מצרים ולנסוע לארץ. אבל איך? בלי נתינות זרה אין כל אפשרות.

כפי שבקשתי, הדוד שלי מסר לקונסוליה הצרפתית באלכסנדריה את כל הפרטים אודותי. הם ביררו במקום ומצאו אצלם שאמי וכל משפחתה רשומים כאזרחים צרפתים. הם הסבירו שלפי החוק הצרפתי אני יכול לקבל את האזרחות הצרפתית אוטומטית מאחר ואמי צרפתייה. ואכן, בביקור הבא של הקונסול הצרפתי במחנה, הוא מסר למפקד המחנה את שמי בין כל השמות של העצורים הצרפתים, המפקד שראה את שמי השתומם. הוא קרא לי ושאל אותי. עניתי לו שאמי צרפתייה ולכן אני מעתה גם צרפתי. הוא כעס מאוד ואמר לי – תחליט, אתה מצרי או צרפתי? עניתי שהייתי מאוד רוצה להיות מצרי, אבל בגלל היחס של שלטונות מצרים לעצור אנשים מבלי לתת להם אפשרות להתגונן, אז אני צרפתי. והוספתי "אני רוצה לראות אותך במקומי ובמצבי שתגיד שאתה רוצה להמשיך להיות מצרי, ולהמשיך להישאר במחנה מעצר במצרים. וגם אם הייתי משתחרר היו שוב עוצרים אותי בכל פעם שהיו חיכוכים בין מצרים לישראל. האם זה העתיד שלי במצרים? במצב זה אתה מתפלא שאני מעוניין לצאת ממצרים?" הוא לא ענה. כנראה שהוא הבין.

בכל אופן, מאותו רגע נחשבתי כנתין צרפתי. קבלתי מהקונסול דרכון צרפתי. זה מותר וחוקי בהתאם להסכמים בין צרפת ומדינות ישראל. כמובן ביקשתי באופן רישמי לעזוב את מצרים והשלטונות המצריים לא יכלו לסרב. כך שאחרי 15 חודשי מעצר, ב-19 לאוגוסט 1949, עזבתי את מצרים "ללא חזרה" כפי שהם רשמו על הדרכון שלי.

לפני הנסיעה נתנו לי שלושה ימי חופש, לצאת מהמחנה בבוקר ולחזור אחרי הצהריים כדי לתת לי אפשרות לסדר את כל העניינים. במשך אותם שלושה ימים, ביקרתי במקום העבודה שלי ונפגשתי עם בעל החברה שהיה יהודי חם וציוני בלב ובנפש ותמך בי בכל תקופת מעצרי. הוא, כל חודש, שילם את משכורתי המלאה לדודי עבורי. כשהודעתי לו שאני נוסע ועוזב את מצרים, נתן לי סכום כסף נוסף, לא קטן, כדי לעזור לי להסתדר בחוץ לארץ. הודיתי לו כמובן על הכל. אני יכול להגיד שהודות ליהודי הנפלא הזה, הייתי ממש חופשי ולא תלוי כלכלית באף אחד. לא הייתי צריך לבקש סעד גם מהמוסד לעלייה הישראלי.

באותם שלושה ימי חופש, היתה לי גם פגישה מעניינת עם סגן המושל הצבאי של אלכסנדריה, אישיות בכירה מאוד. הוא שאל אותי כמה שאלות ואמר שהוא מצטער על כל מה שהיה, שחבל שאני עוזב את מצרים ושלא אמצא בכל העולם מקום כמו מצרים.

הסברתי לו שלא רציתי להמשיך ולהירקב בבתי סוהר במצרים, ולכן אני עוזב. הוא היה אדם הגון

מאוד, לקח לי את היד והוסיף: "אתה יודע שפוליטיקה זה דבר מלוכלך מאוד. אל תשכח שחיית פה וגרת פה יחד איתנו ואני מקווה שלא תזכור רק את הצד הרע והמכוער הזה שבו היית במשך כשנה וחצי. תזכור גם את הצד הטוב והיפה של מצרים ושל העם המצרי כל ימי חייך". לחצנו ידיים וכך נפרדנו לשלום. ביום עזיבתי את מצרים לקחו אותי מהמחנה לנמל אלכסנדריה. יחד אתי עלה לאונייה קצין צבא מצרי בכיר בדרגת סגן אלוף שתפקידו להשגיח עלי, כל עוד האונייה נמצאת במים הטריטוריאליים, ולוודא שיצאתי ממצרים. הוא היה ג'נטלמן ופנה אלי "אני יודע שזה לא נעים שתהיה על האונייה עם קצין משטרה. אנשים יסתכלו עליך ועלולים לחשוב שאתה עבריין. לכן תרגיש חופשי, תסתובב ותעשה על האונייה מה שאתה רוצה. אני אראה אותך מרחוק ולא אתקרב אליך ולא אפריע לך". ואכן כך היה עד שהאונייה הגיעה לגבול המים הטריטוריאליים של מצרים. אז הוא התקרב, נתן לי יד לשלום ואיחל לי דרך צלחה. הוא ירד מהאונייה ועלה על סירת המשטרה ששטה כל הזמן אחרי האונייה, והתרחק.

האם החוויה הזו שינתה את השקפותיך לגבי הערבים?

לא. אני לא הייתי קיצוני אף פעם. בזמנו הייתי חבר בקיבוץ של השומר הצעיר והייתי גם פעיל בקליטת עלייה. לגבי הערבים, אני מאמין שיש להבדיל בין הערבים הישראלים לערביי השטחים.

דעתי עד היום היא שאם נשכיל לטפל טוב באוכלוסייה הערבית בארץ, לא נפלה אותם לרעה ונתייחס אליהם בכבוד כאל אזרחים שווים עם כל הזכויות והחובות, הם יהיו וימשיכו להיות אזרחים נאמנים במדינת ישראל. הם יבינו שזו מדינה יהודית ולא מדינת כל אזרחיה. ברור שזה תהליך לא פשוט ולא קל. תהליך ארוך שייקח שנים גם בגלל השפעת המצב של ערביי השטחים על ערביי ישראל וגם בגלל ההשפעה ההרסנית של חלק גדול של המנהיגות הערבית בארץ. מנהיגים אלה, במקום להשפיע על בני עמם בכיוון החיובי לשיתוף פעולה עם מוסדות המדינה ועם יתר חלקי האוכלוסייה בארץ לטובתם, הם מתחרים ביניהם מי יהיה יותר קיצוני ונוקטים יותר ויותר עמדה אנטי ישראלית מובהקת. הם למשל מגדירים עצמם "פלסטינים" למרות שהם ישראלים, חיים בארץ ומחזיקים בתעודת זהות ישראלית וחלקם אפילו מכהנים כחברים בכנסת ישראל... התוצאה הישירה של מדיניות זו היא לצערנו קרע עמוק ושנאה תהומית בין היהודים והערבים. ברור שכולנו סובלים ממצב זה אך אין ספק שלטווח ארוך, המפסידים הגדולים הם המיעוט הערבי בארץ.

ובכל זאת ולמרות הכל אני אופטימי. אני מאמין שבסופו של דבר ואחרי הרבה התלבטויות וחשיבה מעמיקה, התושבים הערבים יבינו שהם יוכלו לחיות כאן טוב מאוד, להתקדם ולהתפתח הם ומשפחותיהם אך ורק כאשר ינטשו את דרך הקיצוניות והשנאה וינקטו מדיניות של שיתוף פעולה עם היהודים ויחנכו את הדור הצעיר לאהבת המדינה והמולדת של כולנו. ברור שאין ברירה אחרת אלא לחיות כאן כולנו ביחד, יהודים וערבים, במדינתנו הקטנטונת. ולכן אני מאמין שיום יבוא והשכל ינצח. נראה את האור בקצה המינהרה, ישרור שלום בארץ ויהיה פה גן עדן. אמן!

איזו אוכלוסייה היתה במחנה?

היהודים במצרים התחלקו לשתי קבוצות עיקריות. ציונים ואנטי ציונים. גם במחנה היו אנטי ציונים, שברבות הימים שוכנעו והפכו לציונים ועלו לארץ. הם שוכנעו שהפתרון שמציע הקומוניזם אינו פותר את הבעיה היהודית. בתוך המחנה היו גם יוונים וגם ערבים, חלקם קומוניסטים והיתר אחים מוסלמים. בהתחלה היתה עויינות בין הקבוצות. אבל בהמשך, שוחחנו ביניינו, התווכחנו, התיידדנו וכולנו כמו אחים. אגב, היחס של השלטונות אל העצורים הערבים היה יותר גרוע מאשר כלפינו. הם לא סבלו אותם והתייחסו אליהם כאל אוייבי המשטר. לילה אחד אחרי כמה חודשים, הופיעו קציני משטרה והעבירו את העצורים הערבים למחנה אל טור בלב מדבר סיני. כולנו התרגשנו מאוד מהצעד הפתאומי הזה באישון לילה. היו גם בכי וצעקות. אחר כך נודע לנו שמקהיר ממחנה הקסטף, לקחו גם כמה עצורים יהודים לאל טור ושמש התנאים היו קשים מאוד.

בתוך המחנה השתדלנו להעביר את הזמן בקריאה, בשיחות ביניינו. סתם דיבורים, סיפרנו אחד לשני את אותם סיפורים עשרות פעמים. לגבינו הצעירים, מה שהחזיק אותנו היו בעיקר לימודי השפה העברית והאידיאלים שלנו, השאיפה לעלייה לארץ וכל הקשור למדינת ישראל. היינו גם מאורגנים ב"קומונות", קבוצות של מספר חברים, בדרך כלל 4 או 5 ביחד ישנו אחד על יד השני וחילקנו את הכל, בעיקר המעדנים והדברים הטובים שהביאו המשפחות בביקורים. אני הייתי

חבר בקומונה בשם "Les Danass" על שם המייסדים דנון ועשהאל. קומונה מפורסמת אחרת היתה "Les Neveux" בה היו אריה שלוסברג וחבריו. במחנה אבוקיר היתה גם פעילות נוספת והיא קבלת השבת. בכל יום שישי בערב אירגנו ארוחה משותפת עם סדינים לבנים על השולחנות, קידוש כהלכה ושירי ארץ ישראל. כולם היו לבושים יפה והיתה אווירה חגיגית עד כמה שאפשר. השתדלנו לעודד אחד את השני ולהנעים את האווירה.

מה המחשבה הראשונה שחשבת עליה כשעצרו אותך?

חשבתי שטוב שההורים שלי לא היו באותה עת במצרים, כי אולי היו עוצרים אותם או אולי היו מציקים להם. חשבתי כל הזמן על המשפחה ועל החברים שהיו בחוץ. שמחתי מאוד שחברים רבים מ"העברי הצעיר" לא נעצרו והם היו בחוץ בארגון עליית יהודים מאלכסנדריה דרך צרפת ואיטליה. היה לנו קשר כל הזמן בעיקר באמצעות הקרובים שהיו באים לבקר, הביאו פתקים עם דרישות שלום, וגם אנחנו העברנו להם מכתבים באותה דרך. קראנו גם עיתון יומי בתוך המחנה שהיינו מקבלים באופן לא רישמי באמצעות קציני משטרה. אלה היו מקבלים מתנות לעיתים קרובות מהמשפחות שלנו. וכך יכולנו לקבל מכתבים ולהחזיר תשובות באמצעות קצינים מסויימים.

האם המעצר שינה את אישיותך?

המעצר גרם לנו להתבגר, להיות אחראים כלפי עצמנו. לא היה אבא ואימא לידנו. המעצר חישל את האופי שלנו. למדנו לחשוב על העתיד, להחליט החלטות גורליות לגבי עצמנו. התרגלנו להיות עצמאיים ולא להיות תלויים באף אחד.

כשהגעתי ארצה הצטרפתי לקיבוץ עין שמר, שם היו כל חברי מהתנועה מאלכסנדריה ומקהיר. אחרי חמש וחצי שנים, החלטתי לעזוב את הקיבוץ ונסעתי לירושלים, שם היה חברי הטוב איזי מזרחי ז"ל ואשתו פנינה שקיבלו אותי כל כך יפה. גרתי אצלם במשך הימים הראשונים. הם עזרו לי מאוד להתאקלם לחיים מחוץ לקיבוץ ולמציאות הירושלמית עד ששכרתי חדר ומצאתי עבודה.

בתקופה זו הורי היו גרים בין יפו ותל אביב בדירת חדר קטנה שקיבלו מהסוכנות. כאשר עזבתי את הקיבוץ, הם הזמינו אותי להצטרף אליהם. יכולתי לגור אצלם, לפחות בהתחלה. אבל רציתי לדאוג לעצמי ולא להטיל את הדאגה הזו על מי שהוא אחר. לכן נסעתי לירושלים. אבל לא ויתרתי על המאכלים הטובים של אימא ועל אווירת הבית והשיחות המעניינות עם אבא ואימא. בכל יום שישי בצהריים, אחרי העבודה, הייתי נוסע באוטובוס לתל אביב לבית הורי. ושם אחרי המקלחת החמה ומנוחה קצרה, הייתי בערב מתבשם מהפזמונים של שבת "שלום עליכם" ו"אשת חיל" וכמובן מהקידוש של אבא ואווירת השבת הקסומה של הבית. עד יום ראשון בבוקר, מוקדם מאוד הייתי נוסע חזרה לירושלים, ישר לעבודה.

אחרי שהייה בירושלים של כמעט שנה, עברתי לחיפה שם השתקעתי. תוך תקופה קצרה, היכרתי את גרציה, אהבת חיי ואשת חלומותי. התחתנו ב-6 בפברואר 1956 בבית הכנסת הספרדי הגדול ברחוב הרצל בחיפה והקמנו משפחה מאושרת. שני ילדינו היקרים והחביבים נולדו במזל טוב כמה שנים אחר כך. יאיר נולד ב-1959 ומירי ב-1967. הם נתנו לנו הרבה סיפוק ואושר וממשיכים לעשות זאת, הם וילדיהם, נכדינו הנהדרים והשובבים, עד היום. הם כולם ה-"Raison d'être" שלנו ואנו חבים להם המון.

אתה מספר למשפחה על הסיפורים מהמעצר?

בוודאי. קודם כל אשתי גם היא ממצרים, ואחותה ובעלה גם הם נעצרו והיו במחנה.

הכרת את אשתך לפני המעצר?

לא הכרתי אותה במצרים. אבל בהיותי ילד היכרתי את אביה באלכסנדריה. היתה לו חנות קטנה ליד בית הספר שלי ומכר לילדים מחברות, עפרונות, כלי כתיבה, דיו וכו'. ככה היכרתי אותו אבל לא חלמתי אז שאתחתן פעם עם בתו.

מתי אחותה נעצרה?

אחותה נעצרה בלילה ב-15 במאי 1948. היתה חברה ב"החלוץ הצעיר". היא ובעלה היו בין אלו שהמשטרה פרצה באחת הפעילויות שלהם ולקחה את כתובתם. הם הגיעו למחנה כמה שעות לפני. באותו יום נעצרו כעשרים וחמש בחורות יהודיות. הם היו גם באבוקיר אבל במחנה נפרד לא רחוק מהמחנה שלנו. היה לנו קשר, שיחות ומגעים איתן, כמובן באופן בלתי רשמי.

היו זוגות במחנה?

היו זוגות מלפני המעצר וכאלה שהכירו והתחילו במחנה. הם שלחו אחד לשני מכתבים ודיברו מרחוק. היו גם מפגשים בלתי רישמיים והתאהבויות. נוצרו זוגות והרבה מהם התחתנו כשהשתחררו.

יש חוויה ספציפית שהיית רוצה לספר?

מהמחנה רק חוויות טובות. המעצר הזה קירב אותנו מאוד. היתה דאגה לכל אחד וסולידריות בינינו עד היום. כאשר אנו פוגשים חברים שהיו במחנה, השמחה היא גדולה ומתעניינים בגורל כל אחד, איפה הוא נמצא ומה מעשיו. אנשים זרים ששומעים אותנו חושבים שאולי אנו מצטערים שזה נגמר. במידה מסויימת, אולי כן אנחנו מתגעגעים לתקופה זו שהיתה כל כך יפה ובה עמדנו כולנו במבחן. אין ספק שהתקופה הזו קירבה אותנו מאוד והשאירה עלינו רושם עז. נשארנו כולנו חברים טובים בלי שום קשר לדעות הפוליטיות של כל אחד. אבל פרט לחוויה זו רציתי לספר גם על האחים שלי.

נסים, המבוגר ממני בשלוש שנים, היה חבר ב"החלוץ הצעיר" באלכסנדריה. הוא עלה ארצה עם חבריו ב-1946 ועבר איתם את הדרך הארוכה מההכשרה ברעננה עד להתיישבות בקיבוץ ברור חיל בדרום. הוא עזב את הקיבוץ והתחתן עם אישה נהדרת ומסורה מאוד, ניצולת שואה. הוא הקים בזמנו מאפיה, יחד עם שותפים, בעיירה שדרות ליד אשקלון והשתקע שם. הוא עבד במאפיה קשה מאוד, ימים ולילות שנים ארוכות. יש להם שני ילדים, בן ובת מאוד מוצלחים, גאוות המשפחה שאיתם אנו מקיימים קשר רצוף. לפני מספר שנים אחי הפסיק לעבוד ויחד עם אשתו עבר לגור בתל אביב בקירבת ילדיו ונכדיו. שניהם ממשיכים להיות פעילים מאוד.

זוזו אחותי, יותר מבוגרת ממני בכמעט שנתיים, התחתנה עוד במצרים. בשנת 1957 עברה יחד עם בעלה ושני ילדיהם קודם לשוויץ ואחרי כמה שנים השתקעו סופית במונטריאל, קנדה. לצערנו, היא ובעלה נפטרו לפני כשלוש שנים אחרי מחלות ממושכות ואכזריות. יהי זכרם ברוך. בניהם חיים באושר עם משפחותיהם במונטריאל ואנו נמצאים איתם בקשר טוב למרות המרחק.

אחי הצעיר רן, צעיר ממני בשמונה שנים, גר הוא ואשתו תקופה מאוד ממושכת בדימונה. יש להם שלושה ילדים נהדרים, בן ושתי בנות. לרן היה בדימונה משרד להנהלת חשבונות וביטוח. כאשר ילדיהם בגרו ועזבו את הבית, הוא ואשתו עברו לחיפה. למרות ששניהם אנשים טובים ומסורים למשפחה, הם לא הסתדרו ביחד והחליטו בסוף בהסכמה הדדית להתגרש. אשתו עברה לחולון והיא בקשר עם המשפחה. הוא נשאר בחיפה וחי לבד בדירה קטנה, לא רחוק מאיתנו. הוא היה מנהל חשבונות מעולה, הסתדר בעבודה לאט לאט והיה שמח בחלקו. היינו בקשר יום יום וביקרנו אחד את השני לעיתים קרובות. בכל יום שישי היה סועד איתנו ארוחת ערב שבת אצלנו בבית או אצל הבת שלי, יחד עם בעלה ושלושת ילדיהם החמודים. כולנו אהבנו מאוד את רן. לצערי הגדול ולתדהמתנו הוא נפטר באופן כל כך פתאומי ובצורה כל כך מזעזעת בתאונת דרכים. היה זה ביום שישי, 19 לינואר 2001, בצהריים. הוא נסע באוטובוס מחיפה והיה בדרכו למודיעין כדי לחגוג שם את יום ההולדת שלו, יחד עם ילדיו ונכדיו. התאונה אירעה בין עתלית לזכרון יעקב. נהג האוטובוס נסע במהירות מופרזת למרות מזג האוויר הקשה. היה קר וירד גשם מאוד חזק. בתאונה היו שלושים פצועים והרוג אחד. דווקא הוא. חבל, חבל מאוד. רן היה איש נחמד שאהב תמיד לעזור לזולת. אני כל כך מצטער על מותו. יהי זכרו ברוך!

חזרת לבקר במצרים?

נסעתי למצרים שלוש פעמים אחרי חתימת הסכם השלום. הייתי שם גם בענייני עסקים. הייתי מנהל היצוא במפעלים הפטרוכימיים בחיפה. יצרנו חומרי גלם לתעשייה הפלסטית והיינו מייצאים גם למצרים. שם פגשתי לקוחות פוטנציאלים. אך הכי חשוב לנו היה לבקר את מצרים שעזבנו. יחד עם אשתי נסענו לאלכסנדריה וביקרנו בבית בו גרתי. מצאתי את אותו השוער שהיה אז. הוא היה כבר אדם זקן, אך הכיר אותי בכל זאת ושמח לראות אותנו. ביקרנו בבתי הספר בהם התחנכנו, בעיר אלכסנדריה, בבית הכנסת אליהו הנביא וברחובות שהיכרנו. נפגשנו עם אנשים רבים ודיברנו ארוכות גם עם צעירים וסטודנטים. מצרים רבים מצטערים שהיהודים עזבו. אבל זו לא אותה מצרים שהיכרנו. האוכלוסייה בערים גדלה מאוד. בקהיר מעל ל-15 מיליון תושבים ובאלכסנדריה יותר משלושה מיליון. זה המון, המסקנה בשבילנו היא שטוב מאוד שאנו חיים במדינת ישראל, טוב שיש שלום עם מצרים וירדן ונקווה שיהיה גם שלום עם הפלסטינים ועם יתר ארצות ערב.

לזכרם של חברינו:

אנו משתתפים בצער המשפחות על מותם של ידידינו

אברהם מנו

ליאון ניסים

אברהם עבדי

ז'אק בלבל (מבוסטון)

רחמים ביזאוי

ז"ל

כולם היו תמיד אתנו

נזכור אותם תמיד

"האבסורד מבקיע מתוך העימות שבין הקריאה האנושית
והשתיקה הבלתי הגיונית של העולם"

Albert Camu

IV – Les *mezzés* ont séduit les plus fins gastronomes

Les Grecs qui constituaient la plus importante "colonie dite étrangère" avaient la haute main sur les brasseries d'Alexandrie avec terrasse en plein air où on allait se restaurer en famille, tard dans la soirée.La bière "Stella" ou l'"Ouzo" étaient servis avec des petits plats de *mezzés* que l'on grignotait avant, pendant ou à la place du repas. Ne semble-t-il pas logique que chacun mange ce dont il a envie, quand il en a envie? Les *mezzés* arrivant à table pouvaient être froids (olives, salades, cubes de feta, concombres au sel, oeuf dur, tranche de bonite marinée au sel, *lakerda*) et/ou chauds (*fila au fromage*, morceaux d'omelette, petites boulettes en sauce). Le père de famille, au fil des heures, ajoutait des crevettes, du *batareikh* (œufs pressés de mullet) et autres *falafels* que des vendeurs ambulants présentaient tout au long de la soirée. Le marchand de pistaches ajoutait une dimension à sa prestation en proposant de jouer à *goz ouala fared* (pair ou impair). Il présentait une poignée de pistaches au client qui devait annoncer si leur nombre était pair ou impair. S'il avait trouvé juste, il ne payait pas la poignée, mais payait une petite piastre s'il avait perdu. Le manège recommençait trois ou quatre fois selon l'envie du client et le grignotage de *mezzés* se poursuivait.

Cette façon de se restaurer, aux antipodes du dogme français édictant les lois de tout repas, montre que les gouts comme les couleurs ne se discutent pas. Même des gastronomes, Georges Simenon par exemple,ont tourné le dos à la sacro-sainte règle française en se trouvant devant les *mezzés* qualifies de *"hors-d'œuvre turcs: poisson séché, caviar de brochet, etranges petites choses salées ou poivrées qu'on grignote en buvant du raki* ou hors-d'œuvre grecs: *feuilles de vigne farcies, moules à la sauce piquante, oeufs de mulet, viande séchée à l'ail, olives vertes et noires avec un verre d'Ouzo"*. Tous ceux qui ont connu *Calithéa* communient avec Simenon.

V – Des saveurs tellement variées dans les repas de la même famille

D'autres gouts rémanents remontent à la table d'été de chez ma tante Clairette qui habitait Sporting. Il y avait beaucoup de monde parce que des parents nombreux venaient du Caire en vacances. Mes cousins ont avoué, nostalgiques, qu'ils n'avaient jamais retrouvé la saveur des mets que préparait ma tante. Pour faire plaisir à chacun, la règle consistait à recouvrir la table d'un grand nombre de plats. J'ai encore le gout des pommes de terre, que l'on servait avec de la *viande séfrito*. Elles étaient d'abord poêlées pour leur donner une belle couleur brune et ensuite cuites à l'étouffée, avec une bonne dose de jus de citron. C'est toujours avec plaisir que l'on évoque avec des cousins ou des cousines, les délices de cette table et notamment de ces pommes de terre preparées par ma tante, très différentes des préparations de pommes de terre (au four) de ma grand'mère. La rupture des habitudes gustatives ne fait elle pas aussi partie du plaisir des vacances? C'est dans la glacière de la même tante Claire que j'ai découvert un fromage rond, façon *ricotta* avec des stries du centre vers le bord, empreinte des paniers dans lesquels le petit lait nécessaire à la fabrication de ce fromage doux avait égoutté. Dire que la *ricotta* était un fromage exceptionnel serait exagéré,mais le contexte des fromages d'Egypte exalte la subjectivité de ceux qui y ont vécu.

II – Pas de bon *foul* sans pain *shami* ou *baladi*

Le *foul* ne se mange pas sans pain, mais il était impératif de rejeter le pain imitant le bâtard français appelé *Eich fino,* le pain tressé en natte ou encore le pain rond coupé en tranches... Seuls, les pains *baladi* et *shami* devaient accompagner le *foul*. Fait à partir d'une farine brune contenant un taux élevé de son et un peu de farine de sarrasin, le pain *baladi* était quotidien chez le petit peuple citadin. Le boulanger aplatissait à la main les boules de pâte, en faisait des galettes rondes d'une quinzaine de centimètres de diamètre et de faible épaisseur que la levure faisait doubler de volume. Introduite dans un four très chaud, la galette gonfle vite, mais à la sortie du four, elle s'affaisse. Pour que le pain reste tendre et bon à manger plus longtemps, le bon boulanger le recouvre d'un linge légèrement humide. Avec une galette plus fine et une cuisson un peu plus longue, la croute supérieure grille, durcit et, à la sortie du four, elle maintient le dome qui ne s'affaissera pas. C'est la *sha'a* qui craque sous la dent comme un biscuit. On n'appréciait pas dans les communautés dites étrangères le *eich baladi* sous n'importe quelle forme, alors que le pain *shami* était plus acceptable. La galette ronde d'une taille plus petite est plus blanche parce qu'elle est faite avec de la farine de froment. Ces deux pains servaient d'aliment de base aux Egyptiens modestes et tenaient aussi *"lieu d'assiette et de couvert"*. Le caractère quasi étanche de la *pitta* permettait d'y introduire un contenu solide ou pâteux sans "en mettre partout".

Ah, si le cuisinier du lord John Montagu, quatrième comte de Sandwich, avait connu le pain *shami* au dix-neuvième siècle! C'est là en effet, que la légende situe l'invention du sandwich, car, dit-on, le lord ne voulait pas interrompre une partie de cartes qui se poursuivait jusqu'à l'heure du diner. Le cuisinier eut donc l'idée de servir une tranche de bœuf entre deux tranches de pain. L'utilisation du pain *shami* aurait été plus pratique.

III – Les pains du boulanger grec prennent leur revanche avec la *Coulouria*

Muni de sa contre-marque, l'Alexandrin quittait le cinéma à l'entracte pour acheter chez le marchand le plus proche un sandwich de *foul* ou de *falafels* qu'il mangeait pendant le grand film. D'autres spectateurs optaient pour le pain rond aux graines de sesame dit *simith* (origine turque) ou *coulouria* (origine grecque), vendu à la porte du cinéma. Les ambulants avaient un grand panier en osier d'où émergeaient 4 ou 5 petits batons destines à porter les différentes *coulouria* et ils criaient *simith, kahk ou beid* pour attirer l'attention des spectateurs. La *coulouria* la plus croustillante était la *kahka* (singulier de *kahk*). Le client recevait en "prime" un "petit paquet" fait avec du papier journal avec au minimum du sel et un peu de poivre pour rehausser le gout du *simith*. En fait, il s'agissait du substitut de la *do'a*, mélange plus élaboré et plus goûteux que le sel et le poivre parce que l'on y ajoutait des graines de sesame, du cumin et des graines de coriandre, le tout écrasé au mortier.

On pouvait avoir en payant, au lieu du "paquet" de sel gratuit, une tranche plus que fine de pseudo fromage cachcaval. Le vendeur annonçait aussi qu'il avait des œufs durs pour completer le quasi "repas" que l'on allait manger les yeux fixés sur l'écran lors de la seconde partie du programme de cinéma. Mais nous passons là à des habitudes gustatives introduites par les Grecs ou les Turcs et nous nous éloignons de la tradition égyptienne, juste retour du balancier, pour ceux qui prétendaient devoir éliminer le pain du boulanger grec avec le *foul*.

Naus became involved as a director in a great number of foreign and mixed stock-companies, including some of the largest Belgian interests; Belgian investments in Egypt had ranked third after the French and British in 1900, and remained considerable throughout the period. The Belgian 'colony' in Egypt, however, never numbered more than a few hundred residents.

On the public level, Naus was active in favour of the Egyptian University, the Red Crescent, the Association Internationale d'Assistance Public (a pioneering medical first-aid organization), the Fondation Egyptologique Reine Élisabeth and other charitable organizations.

At the time of his death in 1938, most of the shares of the Sucreries were already in the hands of Ahmad Abbud Pasha, an Egyptian tycoon. One might say that Naus was overtaken by a process of 'indigenation'. Though a street in Cairo was named after him, his memory as well as that of many others of the erstwhile foreign elite in Egypt, was deliberately glossed over by the Revolution of 1952.

AAHA = Amicale Alexandrie Hier et Aujourd'hui (Suisse)

Maurice BENSOUSSAN

Boire et manger à Alexandrie

1930-1960 lère partie, les boissons (cité des cahiers Nos. 32-33)

I - De la difference entre la fontaine et le robinet

Peu après mon arrivée en France, nous évoquions, un ami d'Alexandrie et moi, la consommation d'eau minérale, ce qui amena mon "compatriote" à dire: *à Alexandrie, nous buvions de l'eau de la fontaine.* Soucieux de le corriger, j'ai fait remarquer la différence entre fontaine et *robinet* même si dans le-français-de-là-bas, il arrivait de faire l'amalgame. C'est à partir de là que j'ai recherché si, pour le boire et le manger, les mêmes mots ne recouvraient pas en fait des habitudes différentes. Il est vrai que nous buvions en Egypte, pendant et entre les repas, de l'eau du robinet. Sur les tables des familles huppées de Ramleh trônait une belle carafe d'eau fraîche, mais son contenu venait du robinet. La chaleur incitait à boire frais et comme les glacieres étaient rares chez les gens modestes (et les réfrigérateurs encore plus) on laissait couler l'eau du robinet pour qu'elle perde quelques degrés. Pour avoir une eau plus fraîche encore, on avait recours à la gargoulette. Il y en avait partout, mais il m'était interdit de boire d'une gargoulette "étrangère". Les gens du pays, eux, la portaient à la bouche sans chercher à savoir si quelqu'un d'autre avait posé ses lèvres sur le bord du récipient. Ils ne se souciaient pas des microbes laissés sur le goulot par un précédent buveur.

Pour les gargoulettes familiales, la bonne éducation imposait de verser l'eau dans un verre précédemment rincé. Malgré les exhortations de ne pas boire au goulot, il m'arrivait de faire passer le filet d'eau de la gargoulette au fond du gosier sans que mes lèvres ne touchent le bord. L'eau paraissait plus fraîche que si elle était passée par le verre qui, de plus, pouvait être mal rincé. J'ai appris plus tard que cela s'appelait, *boire à la régalade* et en me remémorant ces instants volés, j'ai compris que l'expression, *se rincer la gargoulette* se soit imposée sous le choc délicieux et presque douloureux de l'eau frappant la glotte.

To Appear in spring 1999 as *Verhandeling* of the Royal Academy for Overseas Sciences in Brussels:

HENRI NAUS BEY: RETRIEVING THE BIOGRAPHY OF A BELGIAN INDUSTRIALIST IN EGYPT

Uri M. Kupferschmidt

Department of Middle Eastern History, University of Haifa

1988 Laureate of the Royal Academy for Overseas Sciences, Brussels

Although he may not have been as well-known in Belgium as his father Joseph Naus, who had attained cabinet rank in Iran at the turn of the Century, Henri Naus played a prominent role in the Egyptian economy during the first four decades of the 20th century. Post-revolutionary writings in Egypt have, however, by and large, ignored him. This study, relying on a variety of sources, is an attempt to 'retrieve' the story of his life in Egypt.

Born in Hasselt in 1875, Henri Naus started his professional career as a technician on a Java sugar plantation, and was engaged in 1902 by the Société Générale des Sucreries et de la Raffinerie d'Égypte, a giant agro-industrial concern mainly in the hands of French shareholders, which enjoyed a virtual monopoly on sugar production in Egypt. He started his career as manager of a sugar factory in Upper Egypt.

Highly susceptible to world market fluctuations, for decades the sugar industry led a precarious economic existence. By importing a new variety of sugar-cane from the Dutch East Indies (POJ 105), Naus achieved a break-through. Moreover, in 1905, he helped to stave off a crisis in the Sucreries of which he somewhat later became the Director-General. The First World War saw large profits.

During the war he was a member of the Commission du Commerce et de l'Industrie, which outlined Egypt's new economic course. The Commission was headed by Isma'il Sidqi, who was later to become a controversial Prime Minister (1930-1933).

Together with other foreign resident industrialists, and only a few Egyptians, Naus founded the Egyptian Federation of Industries in 1922. He served as its President until his death in 1938. Over the years more and more Egyptian industrialists joined the Federation. As an economic pressure group, the Federation successfully pressed for a protectionist customs tariff, which superseded Egypt's earlier Free Trade principles of British origin. The new tariff introduced in 1930 proved, in fact, to be a turning-point in Egypt's industrial history. In 1931 Naus was able to conclude a convention with the government: this stabilized the Sucreries' existence but also gave the government a larger share in its control.

Though reserved on progressive labor legislation, Naus proved himself to be an outspoken supporter of industrialization for the sake of Egypt's development. In a sense, he saw Egypt as his adopted fatherland. Naus never became directly involved in politics, but consistently supported Egypt's political emancipation.

ארוחת ערב
אצל סגן שגרירות מצרים
איהב אל שריף

מסיבת סדר פסח

מסיבת סדר פסח

אלגרה מזרחי
מברכת את לבנה זמיר
לרגל צאת ספרה החדש לאור.
"תרומתם והישיגהם
של יוצאי מצרים בישראל
ב-50 שנות המדינה"

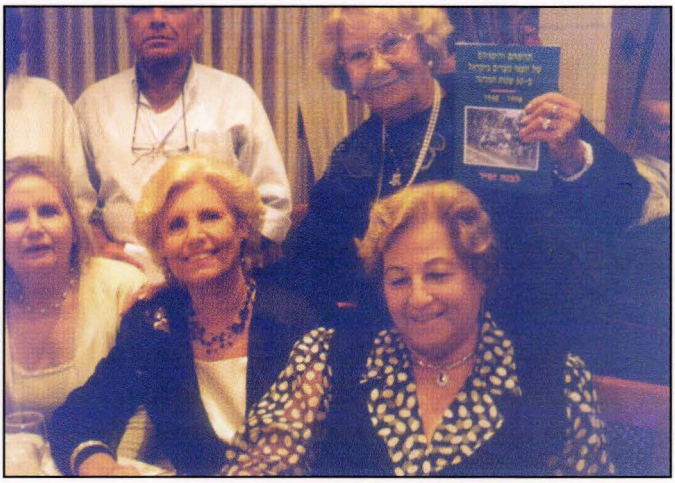

מפגש להוצאת הספר
"תרומתם והישגיהם של
יוצאי מצרים בישראל
ב-50 שנות המדינה
1948-1998"
מאת לבנה זמיר

ארוחת ערב
אצל סגן שגרירות מצרים
איהב אל שריף

Fenêtres Ouvertes Vers Les Amis d'Ailleurs

Le 27 Octobre 2002, dans une salle des fêtes parisienne, nous avons eu le plaisir de presenter, pour un nombreux public, un spectacle émouvant et poétique composé et dit par Rachel Cohen, à propos d'un "Retour en Egypte". Parmi le public, quelle joie de retrouver nos amis d'Israël, Gracia et Avner Assaël, president de "Goshen" à Haïfa, ainsi que Marie et Elie Attias de Tel-Aviv.

Déjà depuis 1948, et plus encore après 1956-7, notre communauté de juifs d'Egypte s'est trouvée dispersée aux 4 coins du monde, le plus souvent "chacun vivant de son côté", occupé par sa vie professionnelle et familiale dans sa nouvelle terre d'accueil. Puis les temps ont passé et pour beaucoup d'entre nous la retraite est arrivée amenant plus de disponibilité. C'est probablement une des raisons majeures – mais pas la seule – qui fait qu'en Israël, en France, en Angleterre, aux Etats-Unis, et ailleurs, fleurissent, ou refleurissent des associations actives de Juifs d'Egypte.

Avec cette floraison, ce sont des échanges qui se multiplient, des publications qui naissent: deux en Israël (dont "Goshen"), une en Angleterre, une en France ("Nahar Misraïm"), une aux Etats-Units; Des sites internet, dont celui d'AJOE en France.

Il faut bien dire que ces publications créent des liens puissants (et ce n'est que le début); Nous avons souvent le plaisir, à "Nahar Misraïm" de lire des commentaires élogieux venant du Brésil, d'Israël, et d'ailleurs; Nous même, nous attendons avec impatience chaque nouveau numéro de "Goshen", du Bulletin du "Centre de Recherche de l'Héritage des Juifs d"Egypte" de Tel-Aviv, du Bulletin américain du Professeur Victor Sanua. Nous avons été même jusqu'à traduire certains articles du bulletin de Tel-Aviv, et avons ainsi découvert, par exemple, un bel article sur Togo Misrahi, le grand cinéaste égyptien d'origine juive.

Et ces liens sont encore doublés par le "Mail", dont nous recevons chaque semaine de nombreux messages, qu'il faut lire et auxquels il faut répondre…

Ainsi, "les fenêtres" s'ouvrent de plus en plus, pour le plaisir de tous; Bien que dispersés nous nous sentons de plus en plus proches les uns des autres. C'est très agréable sur le plan de l'amitié, mais aussi, bien sûr, c'est nécessaire pour l'action, car "l'union fait la force".

Alors… Chalom havérims, et "Lé Hitra'ot"

Joe Chalom,ASPCJE, France

que les élèves de notre école avaient reçu un enseignement de qualité qui faisait la célébrité de l'établissement.

Il faut que je vous parle de notre Directeur bien aimé, Monsieur Moline qui marqua l'école de sa personnalité. Il était partout, voyait tout, contrôlait et surveillait tout. Il suppléait les défaillances des professeurs absents, recevait volontiers les doléances, encourageait les "bons éléments", et tout cela avec son perpetuel sourire, une courtoisie et unc amabilité jamais démenties. La classe, quoi! Il avait cependant un péché mignon. Quand il avait à sévir contre un élève particulièrement turbulent, il lui saisissait le lobe de l'oreille et le pinçait avec force. Or il avait des ongles pointus et manucurés: c'était une punition particulièrement douloureuse que nous appréhendions tous, Malgré cela, il créa en nous un attachement à sa personne qui persista de longues années après notre passage à Cattaoui. Quand il revint en France occuper d'importantes fonctions au Ministère de l'Education Nationale, quelques anciens élèves se retrouvèrent autour de lui pour échanger de vieux souvenirs et se replonger dans l'atmosphère quasi familiale que nous avions vécue à ses côtés. Il nous reçut dans son intérieur de Sceaux en compagnie de sa femme, sa fille Dora, et de son fils. Plus tard, ayant perdu son épouse, il eut la chance d'être accueilli en familier chez son voisin et ancien élève David Joury, dont l'épouse Christelle qui n'avait rien d'une juive d'Egypte (elle était allemande), fut constamment à ses petits soins.

J'ai longtemps gardé le contact avec quelques uns de mes anciens camarades hélas,de moins en moins nombreux. Je vois régulièrement mon ami Zouza Lévy qui, heureusement se trouve à Paris. J'ai vu souvent tant en Israël qu'à Paris, mon cher Samy Shemtov avec lequel j'ai entretenu une correspondance suivie pendant des années. Ce contact vient de s'interrompre du fait de sa disparition à la suite d'une longue maladie. J'ai eu rarement des contacts avec Avram (Boumi) Cohen et Elie Salem,je compte les reprendre. Les souvenirs communs qui nous lient sont précieux et je ne voudrais jamais qu'ils ne tombent dans l'oubli.

J'ai eu la chance en Décembre 2000 de me rendre en pèlerinage en Egypte avec mes chers enfants et petits enfants. Nous nous sommes rendus dans mon vieux quartier et j'ai revu avec émotion les lieux de mon enfance, les maisons où j'avais vécu. Passant devant le célèbre palais de Sakakini devenu une pitoyable ruine, j'ai longé la rue où, jadis, se trouvaient les écoles jumelles juives. Celle de Marie Suarés avait été remplacée par un bâtiment appartenant aux socurs de Notre Dame de Sion. La vieille rivalité qui opposait les écoles juives et catholiques voisines avait, en definitive tourné en faveur de ces dernières Tout à côté, s'élevait un immeuble gris et triste aux fenêtres rares, genre blockhaus. C'était ce qui remplaçait ma chère école. Le coeur serré, envahi d'une irresistible mélancolie, j'ordonnais au taxi de partir bien vite pour m'en éloigner.

Chère école de mes jeunes années, que de moment heureux ai-je vécu en ton sein qui restent gravés dans le marbre de ma mémoire, et dont je garde le souvenir bien qu'ils datent de plus de 67 ans. Oublier c'est trahir. Tant que je vivrai, et que j'en aurai la faculté, je ne te trahirai jamais, tu demeureras inscrite au plus profond de mon cœur.

Albert OUDIZ

les mathématiques, la biologie animale et la botanique (Professeur Mr. Haïm), la géographie et l'histoire de France, (nos ancêtres les gaulois), (Professeur Monsieur Léger), l'histoire et la géographie d'Egypte (Professeur Mr. Wolfson), et plus tard des rudiments de langue anglaise (Professeur Madame Aboulafia).

Au beau milieu de ma scolarité, nous changeâmes de directeur. C'est ainsi qu'un beau jour, débarqua de France, Monsieur Roger Moline. Il se présenta à nous un matin devant toutes les classes réunies. Il était de petite taille, se tenait bien droit pour ne pas perdre un centimetre de son 1.m.50. Il est était roux comme il n'est pas possible de l'être. Le front haut dégagé d'une chevelure frisée, un peu de couperose aux joues, un binocle derrière lequel on voyait deux yeux d'un bleu de porcelaine pétillants d'intelligence. Sous une moustache en brosse bien taillée, un sourire qu'il avait constamment aux lèvres découvrait une dentition éclatante. Il était tiré à quatre épingles, et semblait sortir d'une gravure de mode. Il avait la voix haut perchée, chantante, un peu métallique, et bien entendu s'exprimait en un langage châtié qui faisait notre admiration. Sous ses dehors courtois Il avait une main de fer mais il portait à ses élèves une sollicitude jamais dementie.

Un événement qui me laissa une forte impression, eut lieu un jour de 1934 ou 1935 où arriva dans notre classe, un jeune homme noir comme la nuit. C'était, j'appris plus tard, un fallacha. Il était membre de cette tribu de juifs d'Abyssinie, dont on disait qu'ils étaient les descendants des fruits des amours du Roi Salomon et de la Reine de Saba. Nous étions fascinés par la couleur luisante de sa peau mais nous nous y habituâmes à la longue et nous n'y avons plus prêté attention. Ce garcon, Jacob Tadès, eut, par la suite, une remarquable carrière. Après avoir suivi pendant 5 ans les cours de l'école et obtenu le brevet d'études secondaires, il regagna son pays. Plus tard il occupa les fonctions de Ministre de l'Agriculture puis de Ministre de l'Economie sous le règne de l'Empereur Haïlé Sélassié. Après la chute du régime il passa par Israël où mes camarades de classe, Samy Shemtov et Abram Cohen le rencontrèrent et passèrent un moment en sa compagnie.

Un autre événement qui marqua nos jeunes années, fut notre prise de conscience toute approximative des méfait de l'antisémitisme survenu en Allemagne. Une organisation encore inconnue de nous, la L.I.S.C.A., Ligue Internationale Scolaire Contre l'Antisémitisme nous adressa des orateurs qui essayèrent de nous documenter sur ce redoutable phénomène qui s'était produit dans ce pays dirigé par le parti nazi de Adolf Hitler. Tous les juifs d'abord, tous les democrates ensuite, devaient lutter contre ce fléau. Pour l'heure la contribution des jeunes élèves se limitait à boycotter (mot que nous découvrions à ce moment) tous les produits venant d'Allemagne. Nous pourchassions alors sans relâche ceux qui utilisaient les crayons allemands, de la fameuse marque "Faber" pour les briser en deux quand ils nous tombaient sous la main. Monsieur Moline nous réunit un jour pour nous expliquer le national socialisme allemand et ses dangers, mais notre conscience politique balbutiante était incapable d'en apprécier l'étendue et la gravité. N'empêche que cette menace qui pesait sur les juifs, bien que située à des centaines de kilometres de nous, créait en chacun de nous, un sentiment d'inquiétude peut être imprecis mais bien réel.

Nous respections et aimions beaucoup nos maîtres qui faisaient preuve d'un dévouement touchant dans l'accomplissement de leur mission. Et c'est grace à eux

Monsieur Albert OUDIZ de Paris, a ecrit un article sur la fameuse ecole juive du Caire, Moïse de Cattaoui Pacha, publié dans les revues amies, NAHAR MISRAIM, à Paris (No. 11 de Juin) et LOS MUESTROS à Bruxelles (No. 48 de Septembre). Nous en avons extrait les passages ci-dessous.

L'ECOLE de mon ENFANCE (Moïse de Cattaoui Pacha)

(souvenirs d'une enfance studieuse et heureuse)

Dans les quartiers de Sakakini et Ghamrah, au nord du Caire, la plus célèbre école juive était l'école Moïse de Cattaoui Pacha. Elle était jumeléc avec l'école des filles Marie Suarès dont elle était mitoyenne. A Cattaoui, les classes primaires jusqu'à la 6ème étaient reservées aux garcons et les classes secondaires de la 7éme à la 9éme (telle était la nomenclature en son temps) étaient mixtes. Inutile de préciser que les jeunes garcons dont j'étais, rêvaient sans cesse d'accéder aux classes sccondaires pour, enfin, côtoyer, les jeunes et coquettes demoiselles sur les mêmes bancs.

Cette école dépendait de la fameuse Alliance Israélite Universelle, fondée en France en 1860 par des notables juifs français qui avaient pour ideal, tant de répandre parmi les communautés juives à l'étranger la civilisation et l'humanisme de la France, que de permettre aux couches de la petite bourgcoisic juive dans ces communautés d'accéder à l'enscignement de la langue et de la culture françaises.

Le directeur de l'école s'appelait Monsieur Mehrez. Il appartenait à une famille respectable dont on disait qu'elle était apparentée au charismatique Grand Rabbin d'Egypte, Haïm Nahum Effendi. Je le vois encore quand, à chaque rentrée des classes, il recevait mon père que j'accompagnais, pour discuter longuement de la delicate question de ma scolarité. (On disait les "écolages"). Ah ces écolages! Bien plus tard je me suis rendu compte de quel poids ils pesaient sur le budget des familles. Et chaque fois que l'économe Monsieur Setton passait de classe en classe pour rappeler à un enfant que ses parents avaient tardé à les acquitter, je me terrais sur mon banc, tremblant de peur et de honte à l'idée qu'il pouvait m'appeler à mon tour.

Tous les matins la cloche de l'école rassemblait les élèves qui se mettaient en rangs par classe. La minute d'hygiène: les professeurs passaient alors dans les petites classes pour verifier les tenues des élèves et la propreté des mains Il fallait présenter ses doigts légèrement pliés, poignées tournées vers le haut. Gare aux ongles "en deuil", dont la crasse soulignait en noir le bout des doigts. Ensuite la minute religieuse: un élève du secondaire sortait alors et récitait à haute voix la prière classique juive du *Shémâa' Yisraël*, que certains accompagnaient à mi-voix. Cela terminé, les rangs s'ébranlaient et nous regagnions nos bancs.

L'école avait bonne réputation, tant en raison de la valeur des enseignants que pour la bonne tenue de ses élèves parmi lesquels il y avait peu de têtes brûlées. J'avais en ce qui me concerne une telle soif d'apprendre que j'avalais à longues goulées tout le savoir qui m'était dispensé sans compter. Parce que du savoir, on en déversait en veux-tu en voilà. L'enseignement pléthorique comportait la religion juive (Professeur *Adon Davilah*), la langue hébraïque (Professeur *Adon Meïr Dahan*), la langue française, syntaxe et analyse logique, (Professeurs Mr. Octave Piot et Mlle Manadily), la litterature française (Professeur Monsieur Fargeon), la langue arabe (Professeur *Ostâaz Abdallah*)

aujourd'hui - cuisine et moi

Esty Baron

Gâteau aux pruneaux

A préparer la veille.

250g de pruneaux
1 litre de thé fort
125g de beurre
250g de sucre
250g de farine
4 œufs.

Lavez les pruneaux à l'eau courante et faites-les tremper toute une nuit dans l'infusion de thé. Le lendemain, dénoyautez-les.

Dans une terrine tiède, travaillez à la fourchette le beurre en pommade (n'oubliez pas de le sortir à l'avance du réfrigérateur). Ajoutez le sucre et mélangez. Incorporez un à un les quatre jaunes d'œufs, puis la farine tamisée, les blancs battus en neige et enfin les pruneaux.

Beurrez et farinez légèrement un moule à manqué, versez la pâte et faites cuire à four doux 40mn.

Démoulez le gateau sur une grille.

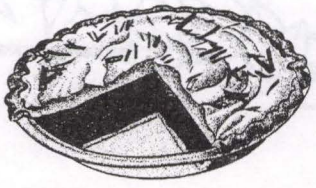

La gougère

¼ de litre d'eau
150g de farine
100g de beurre
5 œufs
150g de gruyère
sel
poivre
noix de muscade.

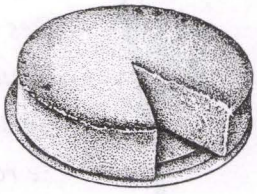

Versez dans une casserole l'eau, le beurre et le sel, amenez à ebullition. Hors du feu, jetez d'un coup la farine et remuez immédiatement avec une cuillère en bois, jusqu'à ce que la pâte devienne homogène. Remettez la casserole sur feu doux et travaillez encore la pâte jusqu'à ce qu'elle ne colle plus ni à la cuillère ni à la casserole, retirez du feu. Ajoutez les œufs entiers un par un, en battant bien la pâte entre chaque œuf. Lorsqu'elle est à point, ajoutez-lui les ¾ du gruyere coupe en fines lamelles, un peu de sel, poivre, et un soupçon de noix de muscade râpée. Sur une tôle beurrée disposez, à l'aide d'une cuillère à soupe, la pâte en forme de couronne. Dorez la surface au jaune d'œuf et piquez sur le dessus le reste du gruyere coupé en dés. Faites cuire à four moyen 30mn. Servez chaud.

L'horrible soir du Seder 2002

Tristesse, tristesse de ce que je vois
Et de ce que j'entends.
La peur plane sur nos villes
Ce groupe de terroristes sanguinaires
Qui se jettent journellement sur nous
Et font cruellement et de sang froid
Des victimes innocentes.
Dieu pourquoi tant de malheurs!
Ce soir de Pessah ou toutes les familles
Se réunissent pour célebrer le Seder de la fête
Et horreur!...
Des corps massacrés, nageant
Dans une mare de sang
Qu'un maudit terroriste avait fait son oeuvre.
Devant cette vision macabre
Je demande a D. de nous aider
Du calme sur le peuple d'Israel
Qui ne croit qu'en lui pour protéger
Notre armée et ses jeunes soldats de 20 ans
Qui nous défendent avec tant de vaillance et d'amour.

***Y. Molco,** Natanya*

Adieu Samy

Le 14 Avril dernier s'éteignait en Israël, après une longue maladie, **Samy Shemtov**. Sioniste dès son enfance, il fut l'un des premiers, en Egypte, à émigrer après la guerre, en 1946, en Israël, avec des camarades du Caire et d'Alexandrie, déguisés en soldats britanniques. Il fut l'un des fondateurs du premier kibboutz égyptien, "Nahshonim" où il vécu de nombreuses années. Il se vit ensuite confier d'importantes missions en Europe et en Afrique par l'Agence Juive, et fut l'un des dirigeants de l'immigration clandestine de milliers de juifs du Maroc. Son engagement total pour Israël ne lui fit jamais renier son affection pour sa terre natale, l'Egypte.

Il travailla activement à préserver et maintenir l'identité des juifs d'Egypte, en presidant pendant de longues années leur Association en Israël. Ami personnel de Jacques Hassoun, il collabora souvent à sa revue Nahar Misraïm. Homme de qualité, discret et cultivé, d'un humour très fin et d'une fidélité totale à sa famille et ses amis, il laisse un grand vide dans les rangs de plus en plus clairsemés de nos compatriotes. A sa femme,compagne fidèle et à ses enfants Guédéon et Yossi, nous adressons notre sincère sympathie et toutes nos condoléances.

Albert Oudiz, Paris

3 anciens de Cattaoui I. Levy Samy Shemtov Albert Oudiz Amis de 70 ans

PIANO ET VIOLON

Pleure mon violon
pour accompagner
mon douloureux silence
étouffé par les pleurs

Pleure mon doux violon
pour ceux qui sont tombés
et pour ceux qui doivent
tomber encore

Pleure violoncelle
à la voix grave
car la discorde
et les guerres guerroyantes
sévissent encore

Pleure mon piano
silencieux et obstiné
car le sang innocent
continue à couler.

Rosy Menasche
[Couleurs du Temps,
Hymne à la Paix]

INFOSTOURISME

Egypte: la nouvelle vie d'Alexandrie

(ELLE. 14 JANVIER 2002)

Au bord de la Méditerranée, la belle Alexandrie s'était assoupie, laissant crouler les delicates façades ottomanes ou italianisantes des villas. Quant à l'ancienne cité des Ptolémées, de Cléopâtre et d'Alexandre, et au phare, Septième Merveille du monde, ils reposent dans la baie par cinq mètres de fond. Les récentes fouilles, dirigées par l'archéologue Jean-Yves Empereur, ont révélé des blocs de granit rose, des colonnes de temple et des bustes.

Un projet fabuleux, celui de créer le premier musée sous-marin du monde, est à l'étude et permettra une visite in situ grâce à des tunnels en Plexiglas.

A l'emplacement du phare, le sultan Qait Bey fit bâtir, en 1403, un fort. Il vient d'être restauré, et ses pierres éclatantes de blancheur deviennent dorées au soleil couchant. Enfin, la grande bibliothèque, fréquentée par Euclide et Archimède, qui contenait sept cent mille volumes et qui fut incendiée, ressurgit aujourd'hui.

L'inauguration est prévue le 23 avril 2002, pour la Journée internationale du livre. Sa structure descend en éventail jusqu'à la mer, comme une coulée de lumière.

A l'intérieur, design sobre, mobilier en bois de Norvège, marbre noir du Zimbabwe et technologie française.

Sur onze étages, elle pourra contenir huit millions d'ouvrages précieux venus du monde entier et recevoir deux mille lecteurs par jour. Et le tombeau d'Alexandre le Grand?

On dit qu'il serait enfoui au coeur de la ville.

Françoise Kuuper

A EVA

A peine sortie de l'adolescence
Avec tes yeux d'azur, ton innocence
Tes blonds cheveux qui t'illuminent
Dans le pays de Chopin tu chemines

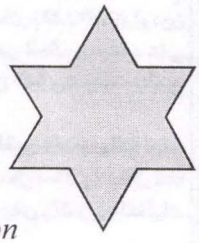

Promise à un avenir serein
La botte nazie va obscurcir ton destin
Tes proches disparaîtront vers un autre bord
Envoyés au cachot, envoyés à la mort.

L'étoile jaune devient le symbole d'extermination
Triste fatalité. Horreur, Malédiction,
Des mains de leurs mères, les enfants sont arrachés!
Des innocents humiliés au four crématoire sont jetés!
Abominations abjectes d'un homme venu de l'enfer
Et l'humanité sombrera sous l'emprise de Lucifer.

Toi, petite polonaise, tu souffres et tu lèves tes yeux au ciel
Tu es perdue dans tes pensées, tes délires démentiels,
Elles t'empêchent de vivre, elles t'empêchent de dormir
Tes cauchemars appréhendent ton sombre devenir
Tu rêves du jour où les peuples libérateurs
Permettront aux épaves d'échapper au malheur
Le tribu a été lourd. Dans la mêlée
Des millions d'êtres sont partis en fumée!
Humanité! Où étiez vous Misérables?
N'entendiez-vous pas les cris de vos semblables?!

Peuples, réveillez-vous, sortez de votre léthargie!
Les guerres se répètent et s'enchaînent
La mort en est le prix
Donnons-nous la main, écartons la haine
Prions pour que la vie ne soit pas vaine
Soyons sans indulgence et bravons les pervers
Sortez de la nuit, fils de l'univers
Et pour que l'humanité se reveille
Aidons la à redevenir Soleil.

Nadine Amiel – *Paris*

الفرص المتاحة لياسر عرفات والفلسطينيين

بقلم: البرت ياهوشادو
رئيس الغرفة التجارية الصناعية اسرائيل مصر

في عام ١٩٤٦ قررت الدول الاعضاء في جامعة الدول العربية، وعلى رأسها الملك فاروق «تعريب» النزاع الفلسطيني – الاسرائيلي. لقد طلبت توجيه غضب الجماهير باتجاه عنصر خارجي، وهكذا خطط الزعماء العرب ضمان استمرارية انظمة حكمهم الفاسدة. كانت هذه طريقتهم لصرف نظر الرأي العام عن المشاكل العويصة التي كانت بحاجة الى حل حقيقي.

في يوم اقامة دولة اسرائيل في ١٩٤٨/٥/١٥ اعلن زعيمها دافيد بن غوريون عن حل جميع المنظمات التحريرية منها هاغاناه، ايتسل، لحي وغيرها وجعلها جيشاً نظامياً– جيش الدفاع الاسرائيلي. وقد قام بهذه الخطوة عندما بلغ عدد سكان الدولة ما يقارب نصف مليون، بغض النظر عن قضية اللاجئين.

بعد معاهدتي السلام مع مصر والاردن واتفاق اوسلو، اتيحت لياسر عرفات فرصة سانحة ليعلن عن حل جميع المنظمات التحريرية وجعلها قوة امنية مشتركة للسلطة الفلسطينية، تحت رئاسة الرئيس لاغير. ولكن بدلاً من ذلك، فضل الرئيس «اسلمة» النزاع الفلسطيني –الاسرائيلي. والطريف ايضاً تجنيد العالم الاسلامي الذي معظمه لا يلم بتفاصيل هذا النزاع ولا يدري بانه يتم تضليله وخداعه واستغلال سذاجته. ويتم ذلك بواسطة اجهزة تحريض شحطت سياسيين، ورجال الاعلام والزادين والعشرات من المحطات التلفزيونية ومخرجي الافلام والمسرحيات، وفي طليعة الحال، ائمة المساجد وغيرهم من المحرضين.

كانت في العالم ولا تزال نزاعات كثيرة، تعتبر اكثر تعقيداً وخطورة من النزاع الفلسطيني– الاسرائيلي، على طريق المثال: النزاعات بين الباكستان والهند، او بين الالبان والصرب، والحرب بين الشيشان والروس، وكذلك بين اليونانيين والاتراك (بما في ذلك النزاع في قبرص) في الفيليبين ايضاً هناك نزاع بين مسلمين وفيليبيين من سكان الدولة، وداخل الاسلام– نزاع بين الشيعة والسنة بلغ ذروته في الحرب العراقية– الايرانية. وبالرغم من جميع هذه النزاعات فان القضية الفلسطينية فقط توصف بانها «حرب اسلامية» (جهاد). والنتيجة هي– اسلمة النزاع الفلسطيني الاسرائيلي ادت الى انشاء منظمات ارهابية كثيرة، مثل فتح، حزب الله، حماس، الجهاد الاسلامي، ابو سياف في الفيليبين، القاعدة وغيرها. ولكن اعمال المنظمات الارهابية الوحشية اضعفت مكانة الاسلام في العالم. وان لم تتوقف العمليات الارهابية باسرع وقت ممكن، فيؤدي ذلك الى اضعاف مكانة الاسلام اكثر من ذلك.

لانني ولدت وكبرت في دولة اسلامية، وعائلتي سكنت فيها عدة اجيال، فانني احترم اشد الاحترام دين الاسلام، وهو احدث دين سنا في العالم ويعتمد على القيم السامية والنزيهة من الاخوة، والتسامح والمسالمة.

لقد نجحت «اسلمة» بجباية التبرعات بمبالغ تبلغ عشرات المليارات من الدولارات كل سنة. واستغل هذا التدفق الهائل من الاموال للتحريض ولتمويل العمليات الارهابية.

لو كانت عشرات المليارات هذه تستغل لاهداف ايجابية مثل انشاء بنى تحتية لتطوير الصناعات، والتجارة، والطب، والتعليم، والازدهار ورعاية رفاهية مليوني اللاجئين، لنال الفلسطينيون تشجيع العالم كله وعلى رأسه دولة اسرائيل.

لم تتلقف هذه الفرصة، ويا للخسارة! ولكن لا مجال لليأس او لا تزال الفرصة متاحة بمبادرة الولايات المتحدة والاتحاد الاوروبي وروسيه والامم المتحدة ، والدول العربية الدمقراطية قائمة. وبهدف استغلال هذه الفرصة، يجب على الفلسطينيين الشجعان اليده بتحقيق مبادرة الرئيس بوش للمسالمة والاستقرار والسلام.

قد تؤدي هذه المسيرة الى اقامة الدولة الفلسطينية الدمقراطية المستقلة، التي تكافح مع اسرائيل ودول المنطقة اعدائنا الحقيقيين: الفقر، البطالة والامراض.

التي اعايش منذ سنوات طويلة شؤون السلام وتطبيع العلاقات بين شعوب المنطقة، اتاح والكثير من امثالي على استعداد لبذل اقصى الجهود لتقديم يد العون للشعب الفلسطيني ليتمكن من ترميم الخراب والدمار وانقاذ اطفاله من انعدام الامل.

عندما تسود منطقتنا المسالمة والسلام الدائم، فلا شك لدي بان اتحاد ارباب الصناعة في اسرائيل، والغرف التجارية، ومعهد التصدير الاسرائيلي، والبنوك ومؤسسات اقتصادية اخرى ستساعد الفلسطينيين على اقامة مجالات متشابكة في مجالات السياحة، والسياحة الدينية (الحجاج المسلمين والمسيحيين)، والزراعة والطاقة واقامة المدن الصناعية وما شابه ذلك.

امل ان في المستقبل القريب جداً ان يخدم سفير فلسطيني في العاصمة الاسرائيلية وسفير اسرائيلي في العاصمة الفلسطينية وتتمتع منطقتنا بحالة الاستقرار، والازدهار والسلام والامن.

والله ولي التوفيق

اعلان

Authority, but instead of being used to build the country and jump-start the economy, the funds are being used to fan the flames of incitement and finance terrorist operations.

Had these tens of billions of dollars been invested in positive goals, such as building the infrastructures for industry, commerce, culture, medicine, education, prosperity and caring for the welfare of millions of refugees, the Palestinians would have gained the support and encouragement of the entire world and first and foremost the State of Israel.

This great opportunity was not seized, and this is a shame. Yet, there is still hope, there still remains a window of opportunities that was opened at the initiative of the United States, the European Union, Russia, the U.N. and the democratic Arab countries. In order to take advantage of this opportunity, the brave Palestinians must begin a process of realizing the initiative of President Bush for reconciliation, stability and peace.

This process will soon lead to the establishment of an independent and democratic Palestinian state that will stand shoulder to shoulder, with Israel and the countries of the region to fight our real enemies – poverty, unemployment and disease.

As someone who has been dealing for years with the issue of peace and normalisation among the peoples of the region, I, and many others like me, are ready to everything to assist the Palestinian nation to rise from the rubble, rehabilitate their country and save their children from hopelessness and despair.

Once reconciliation and lasting peace will prevail between us, I am certain that the Israel Industrialists Association, the Chambers of Commerce, the Export Institute, banks and other financial institutions will assist in the establishment of joint ventures in the fields of tourism, pilgrimage, agriculture, energy, industrial parks, etc. This will help to create hundreds of thousands of jobs and to increase the trade balance between Israel and Palestine to tens of billions of dollars a year.

It is my hope that in the near future a Palestinian ambassador will be appointed in the capital of Israel and an Israeli ambassador will be appointed in the capital of Palestine, and our region will finally enjoy stability, prosperity, peace and security.

Amen.

The writer is the President of the Israel-Egypt Chamber of Industry and Commerce.

"אגדות קיימות להן כדי שהדימיון יחיה אותן"

Albert Camu

"הדרך היחידה להיות מאושר היא להיות ככל אחד ואחד"

Somerset Maugham

"אין האושר תלוי בקניינים כשהם לעצמם, אלא בהנאה שהם
גורמים לנו, בתועלת שאנו מפיקים מהם"

Montaigne

A Window of Opportunities For Arafat and the Palestinians

By Albert Papouchado

In 1946 the Arab League, headed by King Farouk, decided to "arabize" the Palestinian dispute. They wanted to aim the public rage at an external factor, thinking that in doing so they would secure the continuation of their corrupt regimes. This was their way of deflecting public opinion away from the grave internal issues, afflicting their countries that called for real solutions.

On the same day that the State of Israel was established, the 15th of May 1948, its leader, Mr. David Ben-Gurion, announced the disbanding of all the liberation organizations – the Haganah, Etzel, Lehi and others – and joining them into the IDF – Israel Defence Forces. He did this when the entire population of Israel totalled only half a million, not to mention the Altalena episode.

Following the peace agreements with Egypt, Jordan and Oslo, Yasser Arafat was given the golden opportunity to declare the dismantling of all the Palestinian liberation organizations and turning them into the Palestinian Authority's army under the sole leadership of Chairman Arafat.

Instead, Chairman Arafat chose to Islamize the Palestinian dispute and harness the Islamic world, most of whose followers were not familiar with the details of the dispute and were unaware that they were being deceived and their naivete exploited. This was carried out by mechanisms of provocation that included statesmen, radio and television media people, dozens of television stations, film and theater directors, and of course Imams in mosques and other inciters.

There were, and still are, many disputes in the world far more complex and involved than the Palestinian dispute, e.g. the dispute between Pakistan and India, between the Albanians and the Serbs, the war between the Chechnyans and the Russians or even between the Greeks and the Turks (annexation of Cyprus). Disputes also exist with Islamic separatist groups operating in the Philippines and China, and within Islam for that matter – the dispute between the Sunnites and the Shiites that erupted in an all-out-war between Iraq and Iran. Notwithstanding all these disputes:

The Palestinian problem is the only one to be glorified as "the War of Islam".

The result – the Islamization of the Palestinian dispute has given birth to a host of terrorist organizations, such as the Fatach, Hizballah, Islamic Jihad, Abu Sayyat in the Philippines, AI Qaida and many others. Regretfully, the ruthless activities of the terrorist organizations have undermined the status of Islam in the world, and if the plague of terrorism is not halted soon, this will continue to damage the position of Islam.

As someone born and raised in an Islamic country, whose family had lived there for many generations, I have a deep respect for the youngest of the world's great religions which is founded on the values of brotherhood and tolerance.

The Islamization of the Israeli-Palestinian dispute managed to raise billions of dollars in donations and assistance. Each year vast sums of money pour into the Palestinian

belle-soeur, les deux Esther, les femmes d'Abram et celle de Sleman se multipliaient autour d'elle. Septembre, Octobre, des mois de lumière, de prières, de fêtes: les deux cours étaient raclées et propres couleur d'or. Toute la maison était rénovée à l'huile blanche, toutes les portes et fenêtres, les murs blanchis, sentaient bon la chaux. La cuisine au haut plafond astiquée à fond reluisait de propreté. Les rideaux aux fenêtres donnaient aux chambres un air majestueux et les dentelles des tours de lits, les tulles et les rubans des attaches moustiquaires réjouissaient les yeux et chauffaient les coeurs, les noeuds formaient des papillons dans les cheveux des filles, les enfants, tous vêtus de neuf, les parents aussi. Les chaussures faisaient zinc-zanc sous les pas. Au temple la voix de l'oncle Abraham s'élevait pour le Saint Office remerciant Dieu dans sa Sainte miséricorde. Il venait d'avoir un fils, Emile ou Habib, un merveilleux poupon rose. L'oncle Sleman et sa jolie femme attendaient aussi un heureux événement. Le 4 Juillet 1913 naquit un second petit David Mosseri. Son père jubilait. Comme pour le fils d'Abram la joie dans Grand'maison ne connut point de bornes: le Zohar fut le grand événement. On fit venir du poisson encore frétillant du Nil dans d'immenses paniers plats de jonc brun. Le chemin de fer était de nouveau rempli de gens des Quatre familles, en habits de fêtes; des gosses, des vieillards à la barbe blanche venus revoir les enfants de David, ces enfants qui purent si bien foncer dans la vie. Les cadeaux, les fleurs affluaient; Sayed se démenait comme un gros diable, faisait reluire les carreaux, battait les tapis, activait le feu sous les fourneaux et les chaudrons. La joie des enfants de David était la sienne. Un soupir soulevait bien de temps en temps sa grosse poitrine d'athlète qui trouvait un écho de l'autre bout de la cuisine: c'était Sett Esther. Elle pensait comme lui, à celui qui aurait dû être là, jouir de tout cela comme pour le premier David. Sayed se surprit écrasant de son gros doigt une larme, une larme qui ressemblait à une prière, une supplication ou une action de grâce...

Est-il permis quand l'aurore douce et blonde
Se lève lentement sur des yeux effrayés,
Est-il permis, O Dieu d'une terre féconde,
D'éteindre cette lumière à peine irradiée?...

(à suivre)

"Oui mère, répétait le fils ému, en baisant les chères mains qui tremblaient un peu, oui mère, si vraiment elle sera toi de nouveau, toi physiquement et moralement, ce serait vraiment une grâce de Dieu".

"La grâce de Dieu nous accompagne toujours et partout; ta femme a beaucoup souffert en mettant au monde ta chère enfant et, tout ce que mon coeur désire, c'est qu'elle se rétablisse vite et rentre chez elle".

Oui, Amar, la femme de Maurice avait accouché chez son père au quartier Israélite. Elle avait tenu à avoir son bébé, surveillée par sa grand-mère, la mère à son père, doctoresse réputée. L'enfant très développée ne venait pas et l'accoucheuse se vit obligée de faire une longue coupure pour sauver la mère et l'enfant. Mais une mauvaise suture provoqua une fièvre purulente qui mit les jours de ma mère en danger. Grand-mère abandonna tout: maison, fils, petits-enfants et veilla à son chevet nuit et jour. La famille de ma mère louait son agilité muette, son expérience, sa très grande propreté et surtout sa modestie. Bekhor, mon grand-père, raconte en parlant d'elle qu'il n'a jamais vu une femme garder ses esprits aux moments difficiles, comme elle, une femme qui sait exactement ce qu'il faut faire pour soulager les souffrances, venir en aide, sans bruit ni tintamarre. Un rien lui suffisait, disait-il encore, une sobriété étonnante. Avec cela toujours de bonne humeur, toujours présentable, tirée à quatre épingles, un brin coquette. Ma mère toujours fiévreuse ne pouvait me nourrir. Une nourrice indigène, saine et propre, fut engagée à prix d'or. Quel sacrifice ne ferait-on pas pour Maurice et sa femme et sa petite fille! La toute mignonne grandissait à vue d'oeil; C'était la fierté de sa grand-mère et de son petit papa et quand celui-ci l'amenait à Amar pour qu'elle la vit, un faible sourire illuminait son visage: " elle est si belle que je lui pardonne de me faire tant souffrir, clouée à mon lit!" Deux mois après ma naissance, ma mère avait encore une petite fièvre et malgré cela, malgré sa grande faiblesse, le docteur ordonna de l'amener à Helwan où le grand air sec et pur l'aiderait à se remettre plus vite. On était au mois d'Août, la maison était sans pensionnaires. Mon père Maurice si bon, si plein d'attentions pour sa jeune femme, s'occupa si bien d'elle que, elle fut vite en parfaite santé. Sa cousine et

fut enchanté d'un si beau parti que Maurice Mosseri. Il fut surtout enthousiaste quand ce fut Habib Chémès lui-même, le frère de sa première femme, qui vint demander la main de sa fille Amar pour le frère du mari de sa fille mariée à Abram. Il prépara un merveilleux trousseau pour sa fille. Tout fut choisi au Louvre et au Lafayette: jamais mariage ne fut plus grandiose. Grand'maison connut de nouveau ses plus beaux jours de joies. Durant sept jours et sept nuits les cours immenses furent illuminées, des tables furent dressées avec une abondance de mets succulents. Les boissons coulaient à flots, les tourtes, les croque-en-bouche, les fruits verts et confits, les dragées. C'était un mariage royal. Les deux jeunes couples rentrèrent sous la tente dressée pour les sept Bénédictions, l'un par la porte du sud et l'autre par l'entrée nord. Ils se rencontrèrent à mi-chemin, sous le ciel découvert. On immola à leurs pieds un grand boeuf. Ils échangèrent une épingle pour conjurer le mauvais sort et la stérilité. C'étaient d'anciennes coutumes auxquelles Grand-mère tenait beaucoup. Il fallait la voir, Grand-mère, ce jour-là. Une robe de dentelle grise, longue, gonflante, lui seyait à merveille, la même dentelle lui couvrait la tête et lui faisait une sorte de rayonnement. Le bonheur lui donnait des ailes, elle était partout et, partout on avait besoin d'elle de sa présence, cette présence si chaude, si lumineuse et pourtant si effacée. Elle regardait ses deux nouvelles belles-filles, la femme de Maurice, Amar, fine, élancée, brunette aux cheveux noirs, avec une noble distinction.... Celle de Sleman, juste l'opposé: petite, rondelette, le teint très clair, les yeux verts immenses, une bouche faite pour le rire et la plaisanterie. Elle était l'adorée de son mari. Sa grande beauté la parait royalement. Elle donna jour à une petite fille Céline, juste neuf mois après son mariage. Trois mois plus tard, Maurice fut le père d'une petite fille aussi.

"Mère", dit-il, "je suis le seul de tes fils qui te donnes cette joie d'appeler de ton cher nom le nom de mon aînée!"

"Oui, mon fils, Dieu me comble vraiment. Céline est une charmante brunette, aux yeux de biche, mais ton Esther à toi, Maurice, ton Esther à toi, c'est moi, je crois... Avec ses yeux clairs, ses cheveux blonds, ses joues roses, je retrouve en elle quelque chose de moi."

garçons, décida-t-elle, ces deux benjamins ne pouvaient pas attendre la jolie Hélène si gracieuse mais encore si jeune. Amène ta cousine, disait-elle à son fils. Varda aimait bien Maurice, elle le taquinait souvent. Elle était vive, enjouée, un peu bruyante et quand on lui demandait d'être plus sérieuse, plus sage, elle répliquait qu'elle avait bien le temps de s'assagir puisqu'elle vivrait bientôt à Helwan dans ce désert où l'on se calmait malgré soi. Elle était exigeante, commandait des meubles très chers, des rideaux coûteux. On lui céda tous ses caprices car après tout, c'était sa cousine, elle était riche par sa mère et son ainée, Louna toutes deux doctoresses gynécologues diplômées à l'hôpital de Kasr-El-Eini. Grand-mère essaya de se montrer à la hauteur mais le jeune fiancé fut désappointé par l'excès des caprices. Elle exigeait un couvre-lit en satin somptueux quand une dentelle au petit point aurait suffi. Varda s'entêta, bouda. Maurice cessa ses visites et les fiançailles furent rompues. Sans explications, sans scènes, ils reconnurent de part et d'autre qu'ils n'étaient pas destinés l'un à l'autre. Mais la chambre à coucher était prête, les rideaux, les tapis, tout, tout. Ceux de son frère Sleman de même. La date du mariage avait été même fixée. Les deux frères s'étaient jurés de se marier le même jour pour que la joie fut à son comble. Alors Esther, la jeune femme d'Abram dit à Grand-mère:

"J'aï une cousine de 19 ans, la fille de ma tante Marietta, la soeur de mon père. Elle est charmante, douce et très, très sérieuse. En outre, son père est riche et j'ai cru entendre dire qu'elle a une belle dot. J'aimerai la voir avec nous dans cette chère maison. C'est une orpheline, sa mère est morte quand elle était très jeune".

Les deux jeunes gens se fréquentèrent et, en effet, la jeune personne avait toutes les qualités pour être une bonne épouse et une mère accomplie. Son père qui s'était remarié et avait plusieurs enfants, était de son métier organisateur de fêtes, de mariages et des réunions de la haute classe. Il avait en outre un hôtel rustique de 25 chambres à Ras-El-Bar, une langue de terre entre le Nil et la Méditerrannée à l'embouchure de Damiette. Là, passaient les vacances ceux qui avaient les moyens d'un congé et qui s'échappaient des chaleurs de Juillet-Août au Caire. Donc son père Bekhor Nessim Sabban

de bras pour servir tous les clients. Toute leur marchandise était importée d'Italie ou de France. Les commissionnaires de ces pays venaient jusqu'à eux leur présentant leurs beaux catalogues. Ils faisaient leur commande et payaient cash! Dieu vous protège répétait grand-mère, Dieu vous conduise. Et vous tous, ouvrez bien les yeux, toi surtout Sleman mon fils, surveille bien ton comptoir de change, demande conseil à ton aîné avant toute opération! Il est vrai que tu connais fort bien ton métier, mais il y a tant de gens pas trop honnêtes! Rassure-toi mère, répetait Sleman, je n'entreprendrai jamais rien sans vous consulter toi et mes frères. En effet, tous les soirs, tous trois comme jadis quand ils étaient quatre hommes autour de la longue table de bois rustique, lisse, émoussé par tous les coudes qui s'y étaient appuyés, les trois hommes se rendaient compte de ce qu'ils avaient fait dans la journée. Grand-mère, en silence, faisait semblant de mettre de l'ordre dans son placard qui courait, massif, d'un mur à l'autre, Grand-mère écoutait ce que les hommes se disaient entre eux. Et, quand toute la maisonnée était profondément endormie, la veuve, encore éveillée dans son lit, traçait la ligne de conduite de ses fils, les menait sans qu'ils s'en aperçoivent, les guidait sur leur route, l'illuminait par un petit bon mot ou par un regard muet. Et les jours succédaient aux jours, les saisons aux saisons.

Maurice flirtait, déja, avec sa cousine Varda Mosseri, sa cousine germaine, la fille du frère à son père, Chaiah. Sleman aussi avait les yeux jetés sur une jolie personne qui lui avait été présentée à un mariage, Esther Yaïch. Les hivers amenaient à Grand'maison les pensionnaires et leur présence apportait un changement dans la vie monotone de Helwan. Abram avait sa femme et ses enfants qui remplissaient tout son univers mais les deux jeunes célibataires prenaient souvent la clé des champs et passaient les vendredis soirs et les Samedis au Caire, avec les cousins et cousines qui leur restaient profondément attachés malgré la distance. Il n'y avait point d'été où Grand'maison ne soit remplie de visiteurs, parents et leurs petits et grands enfants. La maison grande, spacieuse, claire, ses deux cours, ses murs, résonnait alors d'éclats de rire, de chants, de joie pure vraie et, merveille des merveilles, miracle des miracles, le sourire revenait aux lèvres pâles de Grand-mère. Il faut marier ces

la gare à la maison, un long cortège d'amis l'accompagna. La Grande Maison était déjà remplie de parents venus du Caire car David, malgré ses cinquante ans, était l'aîné de la branche aînée, aimé et respecté de tous, et tous venaient éplorés lui rendre un dernier hommage. Ils l'accompagnèrent jusque San Giovanni, tous à pied, Musulmans, Chrétiens, Israélites, porté sur leurs épaules, chacun à son tour, passant pour la dernière fois par ces chemins qu'il avait tant aimés et tant regardés. Il reposa dans cette terre qui lui était si chère: ses fils, le coeur déchiré, la voix brisée, trouvèrent pourtant la force de dire à voix haute le Kadiche.

"Père, Père bien aimé, tu peux dormir en paix nous continuerons ton oeuvre, nous serons dignes de toi!" Ils menèrent le deuil durant 30 jours.

A toutes les heures, les prières résonnaient dans Grand'maison, les prières qui faisaient taire les pleureuses. Cet homme qui venait d'être arraché aux siens était cher à toute la ville dont il avait été un des pionniers, un des fondateurs. La petite communauté Israélite le regrettait amèrement car il avait été son conseiller, son appui moral et financier. On se fit un devoir de confier à son fils Abram toutes les fonctions spirituelles de son défunt Père. Au temple, à la maison, sous la tendre pression de sa mère, il prit sa place. Le temps ne cicatrisa jamais la blessure de cette absence mais les exigences de la vie, elles, les obligèrent à reprendre contact avec tout ce qui les entourait. Une nouvelle naissance fit relever le bandeau noir de la tête de Sett Esther. Le carnet de bonnes notes de Louna fit sourire Abram. Les Fêtes, les premières, furent dures sans la présence du cher disparu, et, que de fois les murs muets de la cuisine virent Grand-Mère essuyer furtivement une larme avant qu'un des enfants ne la voie: car sa vue avait décliné et son teint n'était plus si rose. Sa robe noire fut remplacée parfois par une gris perle, avec un grand col à volant large de dentelle précieuse noire. Ses cheveux grisonnants devenus presque blancs, d'un blanc argenté, lisses, brillants paraient d'une auréole royale. Les années passèrent, les grands magasins à trois battants firent la fierté des Mosseri Frères: une librairie papeterie, une mercerie des plus colorées et une branche de maison de cadeaux, cristallerie, services de table, verrerie colorée, lustres. Il y avait de tout et les trois frères n'avaient pas assez

sur Sleman. Il était pâle et se soutenait difficilement. Elle courut vers lui, lui prit l'autre bras et tous les trois ils rentrèrent à la maison. Elle lui soutint la tête sur l'oreiller blanc; la devinant toute proche, il entrouvrit avec effort, une seconde, les yeux: "Continuez, soyez unis, Dieu vous bénisse!" C'était fini: une attaque de coeur venait de le briser en plein élan, en pleine vigueur. Il était juste neuf heures du matin.

Il y a dans notre vie des choses impossibles à croire et pourtant, ces évidences sont là, palpables. Elles nous révoltent, nous blessent, nous meurtrissent. Nous nous tordons de douleur en silence, désemparés, enfants ayant perdu la barre: une stupeur mêlée d'effroi. C'était tellement inattendu! Comme une fusée de poudre, la terrible nouvelle remplit la petite ville. Des amis accoururent assister Sett Esther et sa belle-fille. On he savait comment mettre la main sur Abram qui depuis l'aube était en tournée à l'Ouest. Maurice était parti de bon matin ramener les commandes et, dans le train à Bab-El-Louk à 12 h, il était heureux de rentrer. Il déposa ses lourds paquets sur la banquette, s'épongea son beau et large front: ses sourcils noirs épais se soulevèrent en accent circonflexe en regardant autour de lui. Au fond de la voiture, des hommes chuchotaient en le regardant. Il les connaissait bien: les frères Acher, entrepreneurs de pompes funèbres et un rabbin avec eux.

"Salut mes amis, fit-il, je regrette de vous interroger mais chez qui est arrivé ce malheur?" Ils se regardèrent ne sachant quoi répondre. Jamais, jamais il n'aurait eu l'idée que c'était arrivé chez lui. Il reprit et questionna chez qui? Comme ça à l'improviste et sans consulter personne! Chez qui s'il vous plait? Alors, on lui révèla l'affreuse chose: ils venaient pour... Il fut pris de vertige et tomba de tout son long et s'évanouit de douleur. Dans le train on s'empressa de le faire revenir à lui: on lui fit comprendre que la vie était ainsi faite, que c'était la volonté de Dieu: de sa Main nous viennent les joies et de sa Main les tristesses. Mais Maurice n'écoutait personne, il pleurait comme un enfant. Mon Père, ah mon cher père si jeune et si bon. Pourquoi ai-je voyagé aujourd'hui, juste aujourd'hui: je serai resté, je lui aurais parlé, j'aurai entendu sa voix pour la dernière fois. Mon Dieu, ô mon Dieu, répétait-il! Ses lamentations n'étonnèrent personne tout le monde partageait sa peine et le long du chemin de retour, de

confection, de tissus! Il savait faire le prix, Maurice. Parti dès les cinq heures du matin, il rentrait avant midi avec de gros paquets dont Sayed le dégageait à sa descente du train. Mais la clientèle devenait de plus en plus grande, plus exigeante: une grande charrette fermée d'une toile contenait déjà de quoi satisfaire les plus difficiles. Même les pensionnaires se demandaient où Abram et Maurice prenaient de si beaux castors imprimés, de si fines valenciennes, de si jolis jupons empesés, où le tulle se mêlait à l'organza. Le lin rose, bleu, canari, les écharpes de crêpe de Chine, le taffetas, le velours, et la clochette tintait et la charrette attelée au petit âne tirait. Et Sayed et Abram étaient fiers de servir toute la région: "Bella roba Mosseri" criaient-ils chacun à son tour. Ils criaient leur nom en Italien, car nombreuse, était là-bas, la colonie Italienne. N'étaient-ils pas, eux- mêmes, sujets italiens? Mais oui, et ils causaient couramment cette langue que les bons Frères enseignaient avec le français, l'anglais et l'arabe. Ils se débrouillaient aussi en grec qu'ils avaient attrapé des gens des cafés. Ils se débrouillaient étonnament bien, Sleman, Maurice et lui. Mais Abram était déjà père de trois enfants. Il était fatigué de se lever avant le jour, de parcourir la ville d'Est en Ouest, du Sud au Nord. Ses yeux clairs, derrière ses lunettes foncées commençaient à rougir des ardeurs du soleil! Assis autour de la longue table de la cuisine, la veille, après un repas copieux, ils avaient envisagé, son père, ses frères et lui, la possibilité financière d'ouvrir un grand magasin à la rue principale, la rue Mansour, là, à deux pas de la gare et à proximité des hôtels. Cette rue était le centre, et, c'est là qu'il leur fallait s'installer. Ils décidèrent d'un commun accord, de mettre leur plan à exécution, et dès le lendemain. C'était à toutes ces choses que pensait Grand-mère: ses mains agiles travaillaient, mais sa tête travaillait plus vite encore. Elle faisait le compte de tout l'argent qu'ils avaient économisé de longues années, oui il suffira amplement. Ils achèteraient tout au comptant car elle n'aimait pas les dettes. Elle pensait à tout cela, quand son ouie très fine perçu le bruit d'une voiture attelée de forts chevaux: elle crut que les voisins recevaient des visiteurs, mais non! Le cocher s'arrête juste en face de la porte de l'entrée Sud. Son coeur bat à se rompre, sans savoir ce qui l'attend déjà! Son homme, son mari, ce compagnon si cher descendait de voiture, lourdement appuyé

"cet enfant me retient à la maison plus qu'il n'est permis. Allons, Esther, passe-moi mon veston et que j'aille voir ce qui se passe là-bas."

S'essuyant les mains dans son tablier, elle l'aida: une seconde, ses mains blanches et lisses, avaient effleuré les mains de son époux. Elle rougit de pudeur et lui la regarda tendrement, prodondément. On aurait dit qu'il la découvrait pour la première fois: ces beaux yeux, quelle couleur avaient-ils? Ces yeux immenses et purs étaient-ils bleus, verts, gris ou violets? Toutes ces couleurs y étaient, mêlées et entremêlées suivant la lumière, suivant le ciel, suivant qu'elle était elle-même soucieuse ou dégagée. Toujours est-il qu'un certain air enjoué et lutin lui donnait un air très jeune.

"Tu sais que tu es encore très jolie pour ton âge", lui dit-il. Il sentait le besoin de dire ce quelque chose: était-ce un au-revoir à cette bonne compagne de sa vie, qui avait su mener sa barque si bien, si judicieusement, était-ce un remerciement à cette fidèle compagne qui avait porté, presque toute seule, le fardeau, si précieux si cher, de sa nombreuse famille.

"Ne tarde pas à midi, je t'en prie, dit-elle, pour que la chaleur ne te fatigue pas. Il ne faut pas que tes maux te reprennent"! Elle le regarda partir d'un pas léger, allègre, du pas d'un homme comblé et... et elle, elle alla vaquer à ses besognes. A la cuisine spacieuse et claire, il y avait toujours à faire: il est vrai que Sayed l'aidait et faisait tous les gros travaux. Mais les repas, les repas devaient être prêts avant midi, pour les petits qui rentraient de l'école de la Sainte Famille d'abord, et, ensuite pour ses hommes. Ils étaient sa fierté et sa raison dêtre, ses hommes. Abram qui avait si bien réussi dans son commerce: il avait commencé avec quelques pièces de tissus, des châles, et une grande boite de merceries. Sayed posait le tout sur sa mule et, de maison en maison, de cfar en cfar, d'isbée en isbée tous l'attendaient. Chacun avait besoin de quelque chose: une paire de bas, de chaussettes, un mètre de ruban de satin, une paire de ciseaux, du fil, des épingles, des aiguilles! Et pourquoi pas? On pouvait même commander un costume d'enfant, une robette en beau voile ou en soie écrue. Alors il dressait une longue liste à son jeune frère Maurice: c'était déjà un beau jeune homme, un grand brun à la moustache relevée, il l'envoyait par le train au Ham zaoui: là se concurrençaient les fabriques de toutes sortes de

L'ETREINTE DU PASSÉ

Par: ESTHER VIDAL (née Mosséri)

Ci-après, la continuation du livre "L'Etreinte du Passé", où l'auteur retrace la vie de la Communauté Juive à Helouan, fondée par David Mosséri – le grand-père paternal de l'auteur – vers la fin du 19ème siècle. Avec ce deuxième chapitre, qui se passe toujours dans la jolie petite ville de Helouan, ce sont les faits et coutumes d'un temps révolu que nous découvrons.

La saison touchait à sa fin: elle avait été particulièrement bonne. De septembre à Mars, toutes les cinq chambres avaient été occupés successivement. La cassette était bien garnie: des liasses de livres Sterling bien rangées au fond. Un petit sac en toile plein de livres d'or et là-bas, là-bas, là-bas dans un coin, les bijoux de la famille. Ceux-ci ne sortaient de la cassette que pour les mariages ou les visites exceptionnelles. On ne portait pas tous les jours les boucles d'oreilles en brillants ni les bracelets d'or lourds finement ciselés ni les petites chainettes des enfants avec les mezozots ou le Chadaï sertis de rubis et d'émeraude. Grand-mère ne quittait jamais la maison et c'était elle qui gardait la clé de la cassette. A toute heure du jour on s'adressait à elle soit pour qu'elle y place de l'argent, ou soit pour qu'elle en retire. Elle était toujours là, fidèle gardienne du petit trésor de trois générations. Grand-père David, était tout en extase devant son petit-fils qui souriait dans son berceau de dentelles. Il oubliait d'aller à son travail. Ce n'était pas qu'il paressait mais il savait que son fils Sleman l'avait déjà devancé depuis très tôt et il pouvait compter sur lui. Derrière le comptoir de son père, il avait le même flair des affaires heureuses et celles qu'il fallait refuser. L'agencement de tous les journaux en toutes les langues était à eux ainsi que celle très florissante de la vente de la loterie de Helwan exclusivement fructueuse; cette loterie la première en son genre, vendue dans toute l'Egypte, due à l'intelligence de Suarez et à son ingéniosité, fut conçue pour l'assainissement des villes nouvelles: tous les revenus étaient consacrés à financer le tracé des routes, les installations d'eau courante, d'électricité, de cliniques, la construction d'écoles etc, etc...

"Je prends vraiment de mauvaises habitudes", fit David,

בית יוצאי מצרים - גושן

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מעלון **"גושן"**, ביטאון התאחדותנו בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילות ההתאחדות בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה הכרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שיכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 100 ₪! אותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **בית יוצאי מצרים – "גושן"** – ת.ד. 589 חיפה 31004.

בצפייה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

בכבוד רב,

הנהלת בית יוצאי מצרים "גושן"
חיפה

לפרטים נוספים נא להתקשר לה"ה:

אסתי וגילברט בר-און	☎ 8597554
ישראל נלסון	☎ 8528587
אבנר עשהאל	☎ 8244479
יוסי מזרחי	☎ 8526026
אלגרה מזרחי	☎ 8360160

אוניברסיטת תל-אביב TEL AVIV UNIVERSITY
הקתדרה ע"ש קפלן THE KAPLAN CHAIR
לתולדות מצרים וישראל IN THE HISTORY OF EGYPT AND ISRAEL

ט' בנובמבר 2002

לכבוד הגיברת,

נא מתת סלחתי את קריאת מפרק מן הגישגיפם שן יובאי מצרים ואני חשן לרשותם לך כדי לעביר את העלרכתי לפרוייקט הנמצא בשיעות ובידעת בעולם כנה נאות. בעבות אוניברסיטת שן בבוד לפני הקהלזת המפורטת הנו זלתרוותם לאדינה.

אנא נאן אני טוען בכל העצאות כי יובאי מצרים מציגים בעצמה ומופת מרשיעות לעמלחת בעבות הגישגים והכשרונות העיוניים זאו בדרך שן הפעלת קבוצות לחץ פוליטיות. חבל שלאו כל קהלות ישראל הלכו בדרך זו.

בברכתי מן הפרק החשוק והנאה.

שמעון שיר

בית יוצאי מצרים

גושן
Goshen

lo. 19 ✕ Decembre 2002 GOSHEN ✕ P.O.Box 589 Haifa 31004 ✕ ISRAEL

עמותה מס' 580098473

Chers Amis

Nous sommes deja en décembre. La fete de Hanouka qui est venu tellement tôt cette année est deja passée et voila l'an 2003 à nos portes.

Ce bulletin que nous avons le plaisir de vous présenter contient plusieurs articles intéressants, ecrit par nos membres ainsi que par nos amis de par le monde. Nous sommes certains que vous les apprécierez et nous serions heureux d'entendre vos réactions.

C'est ainsi que nous maintenons le contact avec la grande famille des Juifs d'Egypte qui se trouvent dans les quatre coins du globe et nous invitons nos lecteurs à écrire et à nous envoyer les souvenirs de leur enfance, leur jeunesse et leur passé. Tous les articles en vers ou en prose seront les bienvenus et seront publiés dans nos prochains bulletins.

Pour conclure je voudrai remercier les membres actifs du comité ainsi,que nos amis l'avocat Daniel Goshen et le censeur expert comptable Yaacov Amiel pour leur travail et leur apport.

Nous souhaitons à tous nos membres, amis et sympathisants d'Israel et du monde entier que l'année 2003 soit une année de paix et qu'elle nous apporte à tous la tranquillité et le bonheur.

Avner Assael
Foyer des Juifs d'Egypte - GOSHEN

בית יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

גיליון מס' 20 * מבת תשס"ד * דצמבר 2003 גושן * ת.ד. 589 חיפה 31004

עמותה מס' 580098473

דבר העורך

ידידות וידידים יקרים,

אנו שמחים לשוחח אתכם שוב,

בגיליון זה, אנו מביאים מיגוון של דעות ומאמרים וגם סקירות על הנעשה אצלנו, על המפגשים החודשיים, השיחות וההרצאות להפצת מורשת יהדות מצרים.
גם מסיבות וערבי ריקודים להעלאת המורל ולציון חגי ישראל.
הכל כמובן בליווי כיבוד קל ומטעמים לשמחת כל הנוכחים.

כאן המקום להודות לחברות ולחברים הפעילים שטורחים ועוזרים לקיים את פעולותינו.

אך יחד עם זה אין אנו פטורים מדאגה נוכח המצב הקשה בארץ, הן מבחינה ביטחונית והבעיה הפלשתינאית והן מבחינה כלכלית־חברתית ותופעת העוני והאבטלה.
יחד עם כל אזרחי ישראל, אנו מייחלים למציאת פתרון סביר ומהיר לבעיות האלה. אמן!

לקראת חג החנוכה ושנת 2004, אנו מאחלים לכל ידידינו ואוהדינו הרבים, בארץ ובעולם, חג אורים שמח ושנה טובה, שנת בריאות ואושר.

אברך משהאל

בית יוצאי מצרים - גושן

סתוכניתנו

20.1.03 סדר ט"ו בשבט

מר משה והבה, איש חינוך ומנהל בית־ספר לשעבר
"סדר ט"ו בשבט במצרים ובקהילות אחרות"

3.3.03 מפגש

מר יצחק אחיה, מורה להיסטוריה ופילוסופיה
"ג'מאל עבד אל־נאצר ומדינת ישראל משנת 1948-1967"

12.5.03 מפגש

מר טוביה גרוס
"55 שנה למדינת ישראל, קווים להקמתה"

9.6.03 מפגש

במסיבה
אקורדיון מלווה ***יגאל איזנמן***
שירה בציבור, ריקודים, שירי שנות השישים
כיבוד עשיר – יין וגבינות לכבוד חג השבועות

12.9.03 מפגש

מר יצחק אחיה, מורה להיסטוריה ופילוסופיה
"יחסי ישראל־מצרים"

3.11.03 מפגש

מר משה והבה, איש חינוך, מנהל בית־ספר לשעבר
"אקטואליה, קשר לחג החנוכה, ועוד על יהדות מצרים"

בגיליון זה

עברית

מכתבים למערכת..... 1
כיצד נולדה סיטואצית "מבצע סיני" אור שגב..... 4
מבצע פסח תש"ו אור שגב..... 8
יציאת מצרים הביא ותירגם ישראל נלסון 10
זיכרונות ממעצרי במצרים ישראל נלסון 11
אנשים בגיל הזהב... הביא לדפוס ישראל נלסון. 12
נוער יהודי במצרים הביא לדפוס ישראל נלסון.. 13
מפינתה של אסתי אסתי בר־און 14
מכתב מ-Alain Mendoza 14

לועזית

Victor Teboul Ph.D. – Le Départ d'Egypte..... 1
Breve Histoire – M. Joseph Mazza… 4
L'Ecole Abraham Btesch Lucie Marx..... 5
Hopital Israelite Fondation Menasce 7
Le Nouvel Hopital Israelite D'Alexandrie 9
L'Egypte que j'ai connue – Albert Pardo..... 10
Insomnie mexicaine! Nicette Abikzir Pensa..... 11
Les Egyptiens a Londres Lucy Silvera Gotesman 12

הפצה: **גילברט בר־און**
חברי ועד בית יוצאי מצרים – גושן בחיפה:
אבנר עשהאל – יו"ר, **גילברט בר־און** – סגן יו"ר, **אסתר בר־און** – מזכירה
יוסף מזרחי – גזבר
אלגרה מזרחי – חברת מזכירות, **נלסון ישראל** – חבר מזכירות
הוצאה לאור והפקה: **דפוס מיכאל לחמן בע"מ** – פבזנר 62 חיפה

נשף הגאלה לסיום שנת 2003

יערך ביום רביעי, ו' טבת תשס"ד, 31 לדצמבר 2003, בשעה 20:00
באולמי "רון" – שדרות רוטשילד 16 קרית אליעזר חיפה
בתוכנית: קוקטייל, דברי ברכה, ריקודים לצלילי להקת גלי-קול עם הזמרת טלי
ומשה ה-DJ בליווי להקת רקדניות, הגרלות, ארוחת ערב מפוארת
חנייה במקום!

בית יוצאי מצרים

גושן
Goshen

גיליון מס' 20 ✂ טבת תשס"ד ✂ דצמבר 2003 גושן ✂ ת.ד. 589 חיפה 31004

עמותה מס' 580098473

כסלו תשס"ד – דצמבר 2003

הזמנה לכל יוצאי מצרים
לרשום תביעת רכוש או כל נזק אחר

על סמך החלטת ממשלה מחודש מרץ 2003, כל יהודי שעזב את מצרים (או ארצות ערב), הוא **פליט**, ויש לו הזכות לרשום תביעת רכוש או כל נזק אחר.

אפשר להגיש גם עבור אלה שעלו לישראל ונפטרו, ולצרף העתק תעודת פטירה וצו ירושה.

תביעת הפיצויים היא לא רק על רכוש וימי מאסר, אלא גם על:

- עזיבה לאור הרדיפות האנטי־יהודיות ו/או הפחד מהם, והפיכתך לפליט, גם אם עזבת מרצונך הטוב – לא כל שכן אם גורשת.
- הפסקת עבודה והפסקת הפרנסה לתקופת מה (שלך או של הוריך).
- הפסקת הלימודים לאור העזיבה (מינימום $5,000 או יותר).
- כספים שהוצאו על ידך או על ידי הוריך, עד שהגעתם לישראל (נסיעה, אוכל, ביגוד, מגורים), ועד שהתחלתם להתפרנס.
- הסבל כפליט וסבלי קליטה בשנים הראשונות.
- הירידה הדרסטית והפתאומית ברמת החיים.
- רכוש שננטש בגלל העזיבה: בית (גם אם היה בדמי מפתח), רהיטים, מכשירים, ציוד אישי, תכשיטים וכו'.
- רכוש כלשהו שנמכר בזיל הזול לערבים במצרים, לאור המצב (בלירות מצריות בערכים של אותה שנה).
- פיצויים שלא התקבלו ממקום העבודה לאור העזיבה, ו/או סכום פיצויים מופחת שהתקבל.
- הוצאת כספי המשפחה מחוץ למצרים, באמצעות גורמים שונים, תמורת עמלה של 75%(!) מערכם הריאלי.
- אובדן הנתינות המצרית שהיתה לך או להוריך, לפי צו של גמאל עבדל נאסר לאחר מבצע סיני.
- וכמובן: כל רכוש שהוחרם, ננטש, הופקע או הולאם על ידי שלטונות מצרים.

לאחר מילוי הטופס (שיגיע למשרדי העמותה), נא לשלוח בדואר אל:
בית יוצאי מצרים – ת.ד. 589 חיפה 31004

לקבלת פרטים נוספים, אפשר לפנות לטלפון 04-8597554

אל תוותר על זכותך זו!

גילברט ברי־און
בית יוצאי מצרים - גושן

מכתבים למערכת

The Old Bakery
41 Church Street Haslingfield Cambridge CB3 7JE
19th October 2003

Dear Mr. Assael,

I am a committee member of the **Association of Jews from Egypt UK**. I had written to you a few months ago and was hoping to have a reply, mais mallheureusement encore pas de nouvelles de chez vous.

I am sending you a copy of our latest Newsletter.

In my last letter I had asked you on behalf of AJE UK if you were interested in 'twinning'. That is, we could host some of your members in UK and they would do so in return in Israel.

We would also love to have a regular copy of your **Goshen** publication to share and enjoy with the rest of our group.

Yaakov Perez, my brother, who is also a member of your association and sent me your No. 19, December 2002 copy of **Goshen** which is still giving us pleasure.

We would also be delighted to receive a copy of Levana Zamir's latest publication in Ivrit as many of our members speak and read it.

I am doing a research on a particular school which we had in Cairo. I would be very grateful if you would be kind enough to put the following advert in your next publication:

If you have attended either Emmanuel School, Faggalah or the English Mission College, Qubbeh, Heliopolis, I would be very grateful if you would contact Sara Kemp (nee Perez) in England on (0)1223 874491 or write to her at The Old Bakery, 41, Church Street, Haslingfield, Cambridge CB3 7JE or email her at gramps@dial.pipex.com in English, French or Ivrit.

We really look forward to hearing from you and better still to host you in England.

Yours sincerely ***Sarah Kemp (née Perez)***

Tel-Aviv, le 20.2.2003

Mon cher Gilbert,

Je me fais un plaisir d'envoyer ci-joint, le chèque pour Goshen de 100 ₪, pour l'anée 2003.

Avec me souhaits le meilleurs, à toi et à Esty, pour que Dieu vous dome tojours la force et énergie pour continuer vos belles activites' à Haïfa, qui sont aussi importants que reussies.

Avec touts me amities!

Levana Zamir

10 ינואר 2003

לאסתר וגילברט
וכל חברי ועד בית יוצאי מצרים
חברות וחברים יקרים,
קיבלנו בתודה גיליון מס' 19 של גושן, עלון מורשת יהדות מצרים, החוברת מציגה את פעילותכם המבורכת להאדרת מורשת יהדות מצרים בישראל.
שאו ברכה תודה והערכה על מאמציכם והמשיכו לשמור על הקשר הנפלא בינינו.
יישר כוח
שרלי ומיכה בן־שלמה

Call for Papers
International Research Conference
on

The Jews of Egypt in Modern Times

To take place on 5-7 January 2004

Organized by: Interdepartmental Division of Jewish Studies and The Institute for Research on Sephardi and Oriental Jewry, Faculty of Jewish Studies, Bar Ilan University, Ramat Gan, Israel.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

הממונה על העזרה המשפטית
החטיבה לזכויות היהודים יוצאי ארצות ערב

כ"ד/תשרי/תשס"ד
20/10/2003

לכבוד
בית יוצאי מצריים- גושן
תד : 589
חיפה 31004

<u>הנדון</u>: הרצאה בעניין זכויות חיהודים יוצאי ארצות ערב

לחברי הועד שלום רב,

כפי שכבר התפרסם באמצעי התקשורת, ממשלת ישראל החליטה בהחלטתה מיום 03/03/2002 לחדש את רישום ונביעות הרכוש של היהודים יוצאי ארצות ערב ולהרחיבו לכלל היהודים שיצאו מכלל ארצות ערב (וכן מאיראן).

בעקבות החלטה זו הוקמה במשרד המשפטים, במסגרת תחום הממונה על העזרה המשפטית, יחידה בשם "**החטיבה לזכויות היהודים יוצאי ארצות ערב**" המיועדת ליישום החלטת הממשלה הנ"ל.
יחידה זו שוקדת בימים אלה על הכנת מבצע רב חיקף לרישום התביעות ולחפצת טפסים בקרב אזרחי ישראל יוצאי ארצות ערב.

נציין כי רישום זה איננו מתייחס לתביעות רכוש בלבד , אלא נועד לבצע איסוף רחב היקף ככל האפשר של תיעוד, עדויות ומסמכים הנוגעים לנסיבות עזיבת היהודים את ארצות ערב. לאור החשיבות חלאומית של נושא זה הנוגע לכל אחד מאתנו, ובמיוחד למסגרות ארגוניות של היהודים יוצאי ארצות ערב בכלל ושל היהודים יוצאי מצריים בפרט, אנו מאמינים כי מפגש ישיר עם חברי העמותה יתרום רבות להעלאת חשיבות העניין, יבהיר בפרוט יתר את עבודתנו ויסייע במטלת מילוי טופס רישום הנכסים.

לכן, אם הדבר נראה לכם אודה על העברת אישורכם לעקרוני למפגש/הרצאה עם חברי העמותה. כמובן שיתר חפרטים (כגון ותאריך המפגש וכו') יכלו להתלבן בטלפונית בהמשך.

בברכה,

יעל יעקובי
החטיבה לזכויות היהודים יוצאי ארצות ערב

רח' צלאח א-דין 29 · ירושלים 91010 · ☎ טלפון: 02-5693915 · פקס: 02-6222899
דואר אלקטרוני: yaely@justice.gov.il

Nessim D. GAON
15, rue Michel-Chauvet

1208 GENEVE

Genève, le 30 janvier 2003

Foyer des Juifs d'Egypte
«GOSHEN»
Beit Yotsei Misraim
B.P. 589

31004 Haifa / Israel

Messieurs,

J'ai le plaisir de vous remettre, ci-inclus, un chèque bancaire pour un montant de Euros 50 à titre de participation personnelle aux frais encourus pour la diffusion de votre bulletin Goshen que j'ai lu avec beaucoup d'intérêt.

Je vous souhaite plein succès dans la réalisation de votre but et vous prie de croire, Messieurs, à l'assurance de mes salutations les meilleures.

Nessim D. Gaon

קרן קדושי קהיר

קרן להנצחת חברי רשת הריגול שפעלה במצרים בשנות החמישים והנצחת זכרם.
הקרן מקיימת תחרות בין תלמידי בתי־ספר אשר לומדים את "הפרשה" וכותבים עבודות בנושא זה.

תודה לאורי שגב...

להלן שני מאמרים שנכתבו בידי בחור צעיר, מבריק ומוכשר בשם **אור שגב**, חניך ביה"ס הריאלי העברי בחיפה, כחלק מעבודת הגמר בתחום ההיסטוריה, בנושא "מה היו הגורמים והסיבות למדיניות ולפעילות של מדינת ישראל כלפי יהודי מצרים בשנים 1949-1956?"

על עבודה זו הוענק ל**אור שגב** פרס מטעם **קרן קדושי קהיר**, ב־11 במאי 2003.

אנו מודים לאור שגב על תרומתו ומאחלים לו עבודה פורייה במחקרים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

מ.ל.מ – C.S.S

הוזמנו לחלוקת פרס על עבודתו של

אור שגב

מעמד מתן הפרס מטעם **קרן קדושי קהיר** לחניך **אור שגב** על עבודתו בהיסטוריה בנושא:

"מה היו הגורמים והסיבות למדיניות ולפעילות של מדינת ישראל כלפי יהודי מצרים בשנים 1949-1956"

הטקס התקיים באתר ההנצחה הממלכתי לחללי קהילת המודיעין.

בתוכנית:
* דברי ד"ר **חיים סעדיה**
מטעם קרן קדושי קהיר
* הענקת הפרס
* לאחר הטקס הוקרן הסרט "עסק ביש"

מתוך "מה היו הגורמים והסיבות למדיניות ולפעילות של מדינת ישראל כלפי יהודי מצרים, בשנים 1949-1956?

כתב **אור שגב** (תשס"ג-2003)

כיצד נוצלה סיטואצית "מבצע סיני" להעלאת יהודי פורט סעיד לישראל?

העלייה בשנות החמישים הראשונות

בין ה-15.9.1948 ל-31.12.1949, עלו לישראל ממצרים 7,268 יהודים. בסך הכל הגיעו לארץ בין השנים 1948-1950 – 14,299 עולים, מתוך כ-20,000 יהודים שעזבו את מצרים. חרף המיגבלות של העלייה, שמקורן במדיניות הסוכנות ו"המוסד לתיאום" (שהיה מורכב משרי ממשלה ואנשי הנהלת הסוכנות) – ולא בשינוי לרעה שחל במדיניות המצרית, עדיין רבים מיהודי מצרים לעלות לישראל. בשנים 1951-1956 (עד מבצע סיני), ירד מספר העולים במידה ניכרת עקב מספר סיבות: בעיות הקליטה של העולים ממצרים וממדינות אחרות, חוסר האמצעים של חלק מהעולים, הקשיים בהשגת עבודה ודיור, באותן שנים של משבר כלכלי חמור (ועם זאת של מאמץ לקלוט עליות גדולות, בעיקר מתימן, מעיראק ומרומניה) – כל אלה לא דרבנו יהודים רבים לעלות לישראל. היו אלה שנות הצנע, שבהן נצטוו אזרחי מדינת ישראל לשאת בנטל הכלכלי. הדי מדיניות הצנע הגיעו לקהילות ישראל, והתוצאה היתה ירידה במספר העולים לישראל.

גם המצב הביטחוני של יהודי מצרים השתפר במקצת, בייחוד מאז הבחירות בינואר 1950 ועליית מפלגת "הוופד" לשלטון. גם בימי המהומות נגד הבריטים במצרים בסוף 1951 ובתחילת 1952 לא נפגעו היהודים כקבוצה, ולא שימשו מטרה לקיצוניים, להבדיל מהמצב בקיץ 1948. לאחר ההפיכה של ה-23.7.1952, גילה שלטונו של הגנרל מוחמד נגיב יחס ליברלי כלפי היהודים. המצב הכלכלי והפוליטי לא היה שפיר, אך הוא פגע לא רק ביהודים או במיעוטים אחרים. כאשר החליטו יהודים לעזוב, לא נראתה ישראל של 1951 ואילך אלטרנטיבה נאותה או יחידה. בנוסף, למרות יחסו החיובי של נגיב, נתקלו היהודים שביקשו היתרי יציאה ממצרים בקשיים. אף כי היציאה לא נבלמה כליל, עיכבוה מיגבלות מטעם השלטונות.

"מבצע תושייה" להעלאת יהודי פורט-סעיד

"מבצע תושייה" נולד, כשהיה צה"ל נתון בעיצומה של המערכה לכיבוש סיני, והכוחות הבריטיים והצרפתיים התכוננו לתוכניתם לנחות מהים, לכבוש את תעלת סואץ, ולהדיח בכוח, את עבד אל-נאצר, השליט המצרי, שהלאים את התעלה וסילק את פקידי חברת התעלה האנגלו-צרפתית שהפעילה את תעלת סואץ. הבריטים והצרפתים ריכזו כוחות גדולים בבסיסים הבריטיים שבקפריסין, הכינו את חיל האוויר ואת צי המלחמה האנגלו-צרפתי האדיר, שהתקרב לאגן הים-התיכון בדרכו למצרים. תוכניתם היתה להפציץ את פורט-סעיד מהאוויר ומהים, לכבוש אותה על ידי כוחות מוצנחים ומטוסים ולהפוך אותה לגשר-מעבר לכוחות השיריון, התותחנים וחיל הרגלים הגדולים, שיוכלו לצאת ממנה ולכבוש את התעלה כולה.

בתחילת נובמבר 1956 נקרא **לובה אליאב** להתייצב בדחיפות במשרדו של **שאול אביגור** (מי שכיהן בין היתר כראש "המוסד לעלייה ב'"), עוזר שר הביטחון וראש הממשלה לעניינים מיוחדים. כשהגיע אליאב אל הקריה, למשרדו של אביגור, הוא פגש את עוזרו הבכיר, **משה כרמיל** וגם את **אברהם דר** (אותו הכיר אליאב משירותם המשותף בחיל-הים במלחמת

העצמאות, כאדם שמאחוריו רקע של מבצעי מודיעין נועזים). אביגור, יחד עם ראשי אגף המודיעין של צה"ל, הודיעו לשניים על כוונתם לנצל את תוכנית הענק של הכוחות הבריטים והצרפתים – לכבוש את התעלה, ולהחדיר אל הכוחות הצרפתיים חוליה של חיילים ישראלים, שתפקידיה יהיו איסוף מודיעיני, והתחקות אחר גורלם של יהודי מצרים. בנוסף, חשבו לנסות ולשחרר בכוח את אסירי הפרשה, ולהגיש להם סיוע – במידת הצורך. אליאב ודר נבחרו לתפקיד עקב ניסיונם הרב בענייני עלייה ומודיעין.

בזמן שבו נקרא אליאב לישיבה הדחופה במשרדו של אביגור כבשו כבר כוחות צה"ל את רצועת עזה, פרצו לסיני וכבשו את חצי האי – תוך ארבעה ימים בלבד. כשניצבו כ-15 קילומטר ממזרח לתעלת סואץ הסתיים "מבצע קדש". מטרת כוחות בעלות הברית בכיבוש התעלה היתה, לאפשר שייט וסחר בינלאומי בחסות כוחות אלה.

הקהילות היהודיות במצרים מנו עשרות אלפי בני אדם, וחששו של אביגור היה, כי לאחר כיבוש סיני על ידי צה"ל וכיבוש התעלה על ידי צרפת ובריטניה, יואשמו היהודים בסיוע לכיבוש האימפריאליסטי, ויהיו נתונים בסכנת נקמה מצד הציבור המצרי הזועם.

נקודה רגישה נוספת אשר הועלתה בפגישה היתה, עצורי "הפרשה" של 1953, שהוחזקו בבתי הכלא בקהיר. המשתתפים קיוו שקהיר תיכבש על ידי כוחות צרפת ובריטניה, כדי שיוכלו לנצל זאת לשחרור האסורים ולהחזרתם לישראל. **יהושפט הרכבי ז"ל ויובל נאמן** יבל"א, הם שני אנשי המודיעין הבכירים, שהיו האחראים על ניהול המגעים עם הצבא הצרפתי, בתקווה לקבלת עזרה בהשתלת ישראלים בתוך יחידותיהם. המגעים התנהלו בסודיות ללא ידיעתם של הבריטים, על הקשרים החמים שנוצרו בין ישראל וצרפת באותם ימים. הצרפתים חששו להשתיל יחידה גדולה מדי של חיילים ישראלים בשורותיהם, והסכימו לקלוט שלושה חיילים בלבד. בתום הפגישה במשרדו של אביגור סוכם, כי **אברהם דר ולובה אליאב** יגוייסו למשימה עקב ניסיונם העשיר בפעולות מסוג זה, ואליהם יצורף אלחוטן חיל הקשר, **טומי אריאלי**.

לפני צאתם למשימה, ניגשו דר ולובה לשלב של איסוף מודיעיני לקראת המבצע. הם נפגשו עם עולים ממצרים, כדי להצטייד במאגר גדול ככל האפשר של מידע מעודכן על הקהילה היהודית שם. אליאב, נפגש עם כמה יהודים אשר הגיעו מקהיר רק כחודש לפני יציאתו, ביניהם גם אנשי התנועה הציונית לשעבר ואנשי הקשר עם "המוסד לעלייה", בזמנו. מרבית החומר שריכזו אליאב ודר היה על יהודים מאלכסנדריה ומקהיר שאפשר ליצור איתם קשר כשיגיעו למצרים. רוב מאמצי אליאב בתקופה זו, הושקעו במציאת יהודים תושבי פורט-סעיד לשעבר. אליאב הכיר את אזור פורט-סעיד מאחר ששהה בה ב-1942-1943, בתקופה בה שירת בצבא הבריטי. כמו-כן, קיבל גם מידע מפורט ומעודכן מיהודי תושב בפורט-סעיד לשעבר, וכן פרטים על הקהילה היהודית הקטנה שבה ושמות של שמונה אנשים, שעימם יוכל ליצור קשר כשיגיע לעיר.

בראיון, מספר אליאב כי דר והוא קיבלו מפות, תיקים ותצלומי אוויר של המוסד על מצרים, יצרו רשת של מגעים אפשריים עם מצרים וקיבלו מידע על הרבנים ועל בתי-הכנסת ומוסדות הציבור.

ביום שישי, ה-9 בנובמבר 1956, עשרה ימים לאחר שהחל מבצע קדש, כבר שלטו כוחות צה"ל בחצי-האי סיני, וצבאות בריטניה וצרפת השלימו את כיבושה של העיר המצרית פורט-סעיד. שלושת הישראלים החמושים, מחופשים לאנשי ליגיון הזרים הצרפתי, בכיסם תעודות מזוייפות, שמאחוריהן היסטוריה מפוברקת, חיכו בנמל התעופה לוד. היו אלה איש חיל המודיעין, **רס"ן אברהם דר**, המומחה לענייני עלייה מטעם "המוסד", **סא"ל (מיל.) אריה (לובה) אליאב**, אשר בתפקידיהם החדשים הפכו לסמלים ביחידת הצנחנים של ליגיון הזרים ואישר הקשר של צה"ל, האלחוטן **רס"ל טומי אריאלי** המחפש לחייל הצבא הצרפתי, בדרגת טוראי בלבד. לאליאב, שלא דיבר צרפתית רהוטה, התאימו את זהותו של **היינריך סטיינר**, חייל אוסטרי מובטל מוינה, אשר משרת בליגיון הזרים ומדבר צרפתית קלוקלת וגרמנית טובה. ואילו מוצאו המפוברק של אברהם דר היה ממרוקו, שכן דיבר צרפתית טובה. הוא קיבל תעודה שהוא

מעדן והופקד על הצד המודיעיני של המבצע.

סמוך לשעה שלוש אחר-הצהריים עלו שלושת החיילים הצרפתים "החדשים" על מטוס ההפצצה הצרפתי מדגם "מארודר". לאחר טיסה של כשעה נחתו השלושה בנמל התעופה הצבאי באפיסקופי שבקפריסין, שם העבירו את הלילה יחד עם חברי יחידתם החדשה. איש הקשר של חברי החוליה עם הצרפתים היה **מיור דואן**, ועליו מספר אליאב, כי היה איש אמיץ וחכם. הוא קיבל את אליאב, דר ואריאלי בקפריסין והביא אותם למחנה גדול של צרפתים ובריטים. דואן החדיר את החוליה לתוך יחידה קטנה של חיל המודיעין הצרפתי בליגיון הזרים, שם ידע שלא ישאלו מי הם החיילים החדשים ומהיכן באו. חברי החוליה שהו במחנה יומיים ונלקחו לפורט-סעיד בגל השני של הפלישה.

למחרת בבוקר המריאה יחידת הצנחנים של ליגיון הזרים הצרפתית, כשביניהם עוד שלושה ליגיונרים חדשים, לכיוון נמל התעופה הכבוש ג'מיל, אשר ממוקם קילומטרים ספורים ממערב לפורט-סעיד.

עם הנחיתה במצרים עברו שלושת הישראלים אל צידה המזרחי של תעלת סואץ. הם התמקמו בתוך יחידת מודיעין צרפתית, ששהתה בעיירה פורט-פואד, אשר נבנתה כעיירת וילות מפוארות מודרנית, צרפתית לכל דבר, למען עובדי חברת התעלה ששכנו בה בעבר. בעת הגעת חברי הצוות שימשה העיירה כבסיס למטה הכוחות הצרפתיים. בשלב זה יצר **טומי אריאלי** קשר אלחוט עם **משה כרמיל**, מארץ ישראל, שמולו עבדו חברי החוליה. על כל המברקים שנשלחו לכרמיל חתם אליאב בשם הקוד "ארתור". אליאב ודר יצאו לתור את פורט-סעיד הכבושה בידי בעלות הברית. בסיורם מצאו עיר חריבה, אשר הופצצה מהאוויר ומהים.

תהליך ההפצצה של פורט-סעיד חולק למספר שלבים: תחילה הפגיזו תותחני התותחים את ביתני הרחצה של החוף, ולאחר שאלה נהרסו הפגיזו את בנייני הציבור הגדולים שנבנו על ידי חברת התעלה והממשלה. כך הופגזו בזה אחר זה בית העירייה, מיסגדים, בית חולים, בית ספר ומשרדי ממשלה ונחרבו כליל תחת ההפצצות. חיל האוויר הפציץ בעיקר את הרובע הערבי השוכן מערבה מהרובע האירופי. תחת ההפצצות נשרפו בתים ונהרגו אזרחים רבים. בדיווח שמסר אליאב לראש אמ"ן עם שובו ארצה מהמבצע, כינה את ההפצצות ברובע הערבי, הפצצות מיותרות אשר טבחו באוכלוסייה האזרחית. הבריטים והצרפתים דיווחו על כאלף הרוגים וכמה אלפי פצועים בקרב המצרים, לעומתם טענו היהודים בעיר כי המספרים היו גדולים בהרבה. הערבים, אזרחי העיר, דיברו על עשרת אלפים הרוגים, כך שהדעות בנושא היו חלוקות.

אליאב טוען כי בדוח שכתב לאמ"ן אמר, שכל המאמץ והתקיפה של האנגלים והצרפתים לא השיגו דבר. תוצאת הטעויות הביאה למצב המנוגד למטרותיהם שלה בריטים והצרפתים, התעלה נסתמה, העיר נהרסה ותושביה הגיבו בשנאה ובזעם נגד הכובשים. בנוסף נאצר לא הודח מן השלטון במצרים.

הקצינים הצרפתים טענו, כאשר נשאלו על ידי אליאב ודר על הסיבות לכישלון, כי האנגלים הם האשמים בדבר מפני שטעו בהערכת המצב, בתכנון ובביצוע. הבריטים הביאו למצרים כוחות בהיקפים אדירים כדי לעמוד מול מצרים שהיתה חלשה ביותר לאחר כיבוש סיני על ידי צה"ל.

לכישלון הצבאי נוסף גם הכישלון המדיני, שכן ארצות הברית לא עודכנה לגבי המבצע על ידי הבריטים או הצרפתים. כישלון זה הוביל לאיחוד בזעמן של שתי המעצמות הגדולות – ארצות הברית, בראשותו של **אייזנהאור**, וברית המועצות בראשותו של **בולגאנין**, ואלה דרשו הפסקה מיידית של הפעולה. מוסדות האו"ם התכנסו מיד וקבעו גם הם, כי על הכוחות האנגלו-צרפתים להפסיק ללא כל דיחוי את התקדמותם דרומה מפורט-סעיד ולהתחיל בנסיגה. כמו-כן קבעו כי כוחות האו"ם יבואו זמנית במקומם, עד אשר שלטון **עבד אל-נאצר** יחזור לעיר. ראש ממשלת צרפת, **גימולה**, וראש ממשלת בריטניה, **אנתוני אידן**, פקדו כמובן, תחת לחץ המעצמות, להפסיק מיד את ההתקפה.

בבוקר יום ראשון ה-11.11.1956, יצאו דר ואליאב למסע רגלי נוסף בעיר פורט-סעיד. שני הישראלים עברו במהירות דרך הרובע הערבי העויין של העיר

ונכנסו מיד אל הרובע היהודי, כדי להימנע מעימות עם האוכלוסייה המקומית, שהביטה בשנאה בחיילי האויב החמושים. רוב בתיו של הרובע היהודי היו הרוסים ושרופים, אך בית הכנסת, נשאר עומד באופן מפתיע. דר ואליאב נתקלו בשני צעירים יהודים, ששמם היה **ג'ק אלבו ומאיו**, וסיפרו להם כי הם חיילים צרפתים-יהודים המעוניינים לברר מה עלה בגורלם של יהודי העיר. בשיחה הקצרה שערכו סיפרו היהודים הצעירים, כי קהילת יהודי פורט-סעיד מונה כמאתיים יהודים הרוצים לעזוב את המקום. כאשר נשאלו הצעירים לאן רצו יהודי העיר לעזוב ענו בצורה חד-משמעית – לישראל. אליאב ודר נפגשו מאוחר יותר באותו יום עם אחד הצעירים, שהפגיש אותם עם שני יהודים נוספים, מהם ביקשו דר ואליאב להכין רשימה של כל היהודים המבקשים לעזוב את מצרים ולעלות לארץ, ולמצוא כמה בחורים שיסייעו בארגון העניין. יהודי המקום עדכנו את אליאב ודר על הנעשה בקהילה, ועל כך, כי עשרים ושבעה יהודים נאסרו מספר ימים לפני תחילתה מלחמה. כמו-כן ציינו, כי אין נפגעים בקרב היהודים, אך בתים רבים ברובע היהודי נהרסו ונשרפו. הם הוסיפו כי הם מפחדים מנקמת האוכלוסייה המקומית.

אליאב ודר קיבלו רשימה של כמאה יהודים המעוניינים לעזוב את פורט-סעיד ולעלות לישראל. מהרשימות התברר, כי רוב היהודים היו נתינים מצריים או חסרי נתינות, אך היתה ביניהם גם קבוצה גדולה של נתינים בריטיים (יוצאי עדן) וגם כמה נתינים צרפתיים.

ג'ק אלבו בן השלושים וחמש, בנו של שמש ביתה כנסת, הסכים לסייע בארגון המבצע להוצאת יהודים מהעיר. בשלושת הימים הבאים המשיכו דר ואליאב בארגון מבצע העלייה. מבדיקות שערכו עלה, כי אין כל אפשרות לחבור אל כוחות צה"ל, אשר שכנו בסיני, דרך היבשה. בעדותו מסביר אליאב, כי בהתחלה חשבו הוא ודר להעלות את היהודים דרך היבשה, אך יחידות צה"ל היו מרוחקות עשרה קילומטר מהמקום, בקרקע טובענית ובוצית. חברי החוליה הבינו, שהדרך היחידה לעלות למדינת ישראל היא באמצעות ספינות. לפיכך, אירגן חיל הים שתי ספינות דייג קטנות, והיסווה אותן בדגל איטלקי. באותו יום שבו הגיעו שתי הספינות, נסעו דר ואליאב במשך הלילה במשאיות הצבא הצרפתי, כדי לאסוף את העולים משתי נקודות איסוף: האחת בבתי הכנסת והשנייה מהמועדון היהודי. היהודים הורשו להביא עימם רק שלושים קילוגרם ציוד לנפש. לנקודות האיסוף הגיעו רק שישים וחמישה יהודים. מספר מצומצם זה נבע מכך, שיהודים רבים ביקשו להתעכב כדי למכור את עסקיהם, או למשוך כסף מהבנקים שהיו סגורים בשעת הלילה שבה נערך האיסוף. למבצע עלייה זה הגיעו בעיקר יהודים חסרי נתינות זרה. יהודים אחרים בעלי נתינות זרה העדיפו להסתייע בנציגויות הדיפלומטיות של שתי המדינות על מנת להינצל. העולים נסעו לנמל והועברו בספינות צרפתיות אל ספינות הדייג של חיל הים, שהוסוו כספינות איטלקיות. על סיפונן המתינו מפקד החלק הימי של המבצע, **סא"ל נפתלי רוזן** מחיל הים, והמלווים מהמוסד, **שלמה הלל ויהושע שטרסלר**.

בשעה שבע בבוקר הפליגו שתי ספינות הדייג צפונה, ועשו את דרכן לכיוון נמל חיפה.

"מבצע תושייה" נשמר בסוד במשך שבע השנים שלאחריו (1957-1964), מפני שגם הצרפתים וגם הישראלים לא רצו לחשוף בפני הבריטים ושאר המדינות את שיתוף הפעולה ביניהם.

העולים, שרובם היו עובדי נמל בפורט-סעיד, שוכנו בחיפה ובאשדוד, השתלבו בעבודת הנמלים בערים אלו. המודיעין המצרי והמקומיים לא ידעו על קיום המבצע. כשחזר אליאב למצרים לאחר חתימת הסכם השלום איתה, סיפרו לו אנשים אשר גרו באזור כי יום אחד הגיעו שני צרפתים למקום ופתאום נעלמו חלק ניכר מן היהודים. ראוי לציין כי לא כל אנשי קהילת פורט-סעיד עלו ב"מבצע תושייה", וזאת משום שמבצע זה הפתיע אותם, ורבים מהם חששו להפסיד את כל רכושם. אליאב מספר כי העולים מפורט-סעיד עלו חסרי-כל, והשאירו את כל רכושם מאחור.

לסיכום ניתן לקבוע, על פי עדויותיו של אליאב, כי ישראל העמידה את העלאת יהודי מצרים בזמן "מבצע קדש" בראש סדר עדיפויותיה. מבצע ציוני זה מבטא את מחויבותה של מדינת ישראל ליהדות התפוצות.

מתוך "**מה היו הגורמים והסיבות למדיניות ולפעילות של מדינת ישראל כלפי יהודי מצרים, בשנים 1949-1956?**

כתב **אור שגב** (תשס"ג-2003)

מבצע פסח תש"ו

טרם בואם של השליחים הארץ-ישראלים נעשו כמה וכמה ניסיונות, ביוזמה יהודית מקומית, להעלות יהודים ארצה בדרכים בלתי לגליות. הועלו בעיקר צעירים, אך גם פליטים שהגיעו מאירופה ומצאו מקלט זמני במרצים, יחידים או קבוצות קטנות. הסיבה לארגון העלייה באופן בלתי חוקי היתה כמובן מיעוט הסרטיפיקטים שניתנו בארץ ורצונם של צעירים יהודים לעלות. המבצע הרציני ביותר של העלייה בתקופה שקדמה למלחמת העצמאות היה מבצע "עליית פסח תש"ו" (1946).

בתחילת 1946, עם גבור קצב השחרור מהצבא הבריטי, היו מגיעים מדי שבוע עשרות ואפילו מאות חיילים מאירופה למחנות המעבר בדרכם ארצה. בתוך מהומות היוצאים והנכנסים אפשר היה להגניב לקבוצות המשתחררים אנשים נוספים. מאז דצמבר 1945 שקל **רפאל רקנאטי**, שליח "המוסד לעלייה ב'" את אפשרות ההעפלה הימית. **לוי אברהמי**, אשר דאג תמיד לפעול בזהירות, לא תמך בעלייה ימית. הוא מצידו פנה אל **שאול אביגור** וביקש את אישורו להמשיך בשיטה הישנה של הברחת עולים במדים, מפני שלדעתו לא ניתן היה לבצע עלייה דרך הים בזמן הקרוב. לחץ תנועות הנוער המקומיות חייב פעולה בהיקף רחב. לוי ציין כי אפשר לנצל לשם כך את תנועת היציאה של חיילים ארץ ישראלים לחופשות לקראת חג הפסח. אביגור אישר תוכנית ל"מבצע פסח", שיתנהל באמצעות הרכבת לרחובות. הוא הורה שהעולים יחולקו לארבע קבוצות ויובאו לקיבוצים גל-און, קבוצת שילר, גבעת ברנר ולפנימיית המוסד החינוכי "עיינות".

לקראת פסח תש"ו סודרו שתי רכבות מיוחדות כדי להעביר מאות חיילים ממצרים לארץ. באותן רכבות אורגנו קבוצות עולים, שהודרכו על ידי חברי ה"הגנה". סמלת ארץ ישראלית, שעבדה בשלישות הצבאית במטה הכללי הבריטי בקהיר, סיפקה למארגנים מאתיים תעודות חייל ריקות, והן הועברו ארצה לפי מבצע העלייה. בארץ זוייפו התעודות, ולאחר מכן חולקו ביחידות. מכל יחידה בא נציג ה"הגנה" לקהיר או לאלכסנדריה והדריך את הצעירים, בחלקם הגדול פעילי תנועות הנוער החלוציות, כדי לנהוג כחיילים בשעת הנסיעה. העולים למדו את שמות היחידות, מיקומן, שמות המפקדים, פרטי הזהות החדשים שלהם וכו'.

אליהו ברכה היה עם בני אלכסנדריה שבקבוצת העולים. בראיון מספר ברכה כי בגיל שבע עשרה היה חבר בתנועת "החלוץ" באלכסנדריה ועלה ארצה בשנת 1946 לבוש כחייל בריטי. יחד עם ברכה היו עוד 167 צעירים חברי תנועות הנוער אשר היו לבושים כחיילים בריטיים. מבצע עלייה זה אורגן על ידי "ארגון ההגנה". נקודת היציאה היתה בתחנת הרכבת באיסמעליה, שעל גדול תעלת סואץ. ברכה מוסיף כי איתו היתה קבוצת סמלים, יהודים פלשתינאים, ששירתו הצבא הבריטי וחנו בתעלת סואץ. חלק גדול מהם היו צעירים שבאו לחוג את חג הפסח בלבוש אזרחי אצל משפחות יהודיות במצרים. ברכה לקח מחייל בריטי את ניירותיו, את תעודת הזהות שלו ואת דרכונו הבריטי אשר בתקופה זאת היה, עדיין, ללא תמונה. כך הגיע ברכה עם הדרכונים לארץ ישראל. יומיים לאחר שהגיע לארץ החזירו החיילים מארץ ישראל את הביגוד והניירת לתעלה וברכה נשאר עם תעודות מזוייפות.

ברכה והעולים יצאו ברכבת מאלכסנדריה ב-11.4.1946, בקבוצות בנות חמישה עד שבעה אנשים. לכל קבוצה מונה אחראי. בקהיר עברו העולים לרכבת אחרת, לפי סימנים מוסכמים מראש, שניתנו רק לראשי הקבוצות. מספר תחנות מקהיר חיכתה להם משאית של הצבא הבריטי, אספה אותם והעבירה אותם לבסיס של פלוגת מובילי המים 405. שם הם הוכנו לעלייה והולבשו במדי חיילים של הצבא הבריטי. בתעודות החייל לא היו תמונות, אלא רק שמות, והיה על העולים לשנן היטב את

שמותיהם החדשים. כדי לבדוק את מידת הקליטה של השמות החדשים, שלחו אותם לישון, ולאחר זמן מה העירו אותם בפתאומיות ושאלו כל אחד לשמו החדש, שם ארץ ישראלי של חייל עברי, שבמקום לנסוע הביתה לחופשת הפסח נשאר במצרים. לאחר מכן הודרכו בקצרה בהילכות המקובלות בצבא הבריטי כגון הצדעות, תרגילי סדר ולבישה מקובלת של המדים.

ב-12.4.1946 אחר הצהריים הגיעו **אליהו ברכה** והעוללים, כעת במדי חיילים, לקנטרה, שם חיכו מספר שעות, עד להגעת הרכבת עם לילה.

בראשית המסע, שאורגן בידי **עקיבא איגר**, שליח "הקיבוץ המאוחד" במצרים, לא היו קשיים מיוחדים, אך בהגיעם לרפיח הם נתקלו בשוטרים צבאיים ובאנשי ביטחון שדה בשטח התחנה. לכל קרון עלה שוטר והחל לבדוק את התעודות. שני אנשים הורדו ונלקחו לחקירה, אבל שוחררו לאחר זמן קצר. ברחובות חיכו להם, כמתוכנן, משאיות, והם הובלו ליעדיהם.

מספרם המדוייק של העולים ב"מבצע פסח" לא נקבע, וקיימות גירסאות שונות.

רקנאטי, שהיה מעורב במבצע, קובע "ידענו שלא תהיה פעם שנייה, כי הדבר יתגלה. כשנעלמים אלף איש, אי-אפשר להסתיר זאת...". לדעתו של **לוי אברהמי** עלו לכל היותר מאתיים צעירים, ובכללם מעפילים מלוב. אברהמי הסביר כי תעודות החייל הריקות לא הועברו ארצה שם זיוף, וברשות ה"הגנה" במקום היו כל האמצעים לזייף את התעודות ואף גישה למחסני מדים לצורך הסוואת העולים. השליח **יאיר דואר (יריב)**, שחניכי תנועתו, "החלוץ" באלכסנדריה, השתתפו במבצע, סבור כי לא יותר משלושים איש היו בקבוצה מאלכסנדריה, השתתפו במבצע, סבור כי לא יותר משלושים איש היו בקבוצה מאלכסנדריה, וכי המבצע כולו כלל בין שבעים למאה צעירים לכל היותר.

יואב גלבר, המסתמך על מקורות ראשוניים מציין, כי שישים וחמישה איש יצאו ב-13 באפריל. הערכתו קרובה לזו של דואר.

אם כך ואם אחרת, ההישג החשוב ביותר של "עליית פסח תש"ו" הוא בהעלאת חלוצים מקרב יהודי מצרים, ובהם צוותים מרכזיים, שחזרו ופעלו בה בשלהי שנות הארבעים מטעם "המוסד לעלייה ב'" ומטעם הסוכנות בהעלאת יהודים ובהכשרתם לעלייה. לאחר תום המלחמה הועברו באמצעות החיילים שעדיין שהו במצרים כמה מאות יהודים מצריים וקרוב לאלף פליטים מאירופה.

כאשר נשאל ברכה בראיונו האם עלה לבד או בליווי משפחה, ענה, כי עלה לבדו עם עוד שלושה חיילים אחרים. הם עברו בקנטרה את התעלה ולבסוף הגיעו לרחובות, שם קיבלו אותם אנשי ההגנה. בלילה היו בבית חנינא ולמחרת עברו לקיבוץ גבת בעמק יזרעאל ושם ערכו סדר פסח. חודשיים לאחר שהגיע היה העסק הגדול "השבת השחורה". ברכה נתפס יחד עם אנשים אחרים בגבת וב-6 ביוני לקחו אותם לעתלית שם נחקרו על ידי הבריטים. לאחר מכן הביאו הבריטים את ברכה ללטרון. בלטרון שהה תקופת זמן מסויימת ולבסוף הגיע לרפיח, שם נשאר ארבעה חודשים. ברפיח התאמן ברכה יחד עם אנשי הפלמ"ח. סדר יומם כלל לימוד של ארבע שעות עברית ואימון אחר הצהריים. בערב ראש השנה שלחו אותו בהחזרה לקיבוץ.

ביולי 1948, תוך כדי מלחמת העצמאות, התבקש ברכה לצאת מקיבוץ ברור חיל לירושלים הנצורה, שם נאמר לו כי למרות שמדינת ישראל נלחמת על קיומה יש לדאוג גם לאחינו שמעבר לגבול. מיד לאחר מכן נשלח למצרים.

ברכה מספר בעדותו כי לאחר תקופת שהייה קצרה בארץ, בה עבר מספר קורסי הכשרה, הפליג מישראל למרסיי על האונייה "ארצה", משם עבר לפריס. בפריס קיבל דרכון שבו זהות חדשה, אלג'יראית, כמו כן קיבל מהקונסוליה המצרית ויזה, איתה חזר לקהיר כדי לעזור במפעל העלאת היהודים ארצה.

בשנת 1949 נשלח למצרים מטעם "המוסד לעלייה" כדי לעסוק שם בארגון העלייה ומאוחר יותר פעל כשליח "המוסד לעלייה" באלג'יריה.

יציאת מצרים, תירגם והביא לדפוס *ישראל נלסון*

קוראים יקרים, אנו מביאים לכם, תרגום חופשי מתוך קטעים הלקוחים מהמאמר של **Lauren Gelfond** אשר פורסם ב־The Jerusalem Post Magazine ב־10 באפריל 2003.

המאמר מתייחס למחקר בלתי פוסק של הגב' פנינה גלפר־פלר, אודות עקבותיהם של היהודים (הישראלים) לאחר סקירת כל הנתונים הידועים על מצרים העתיקה.

כל הפרטים שהיא אספה אודות חייהם, קיומם, עבודתם של הישראלים במצרים, תאריכיהם וכו' היו זהים לחלוטין לאלה של המצרים עצמם באותה תקופה. כל אלה פורסמו בהוצאה הראשונה של סיפרה "Exodus יציאת המונים ממצרים, האם זו אמת או אשליה?", הספר יצא לאור בדצמבר 2002 וההוצאה השנייה בדרך...

בעקבות הספר הגב' פ.ג.פ. הוזמנה להרצות במצרים, תורכיה ואנגליה, היא שוקלת תרגמו לשפה האנגלית.

כיום מרצה על הלימודים המזרחיים והתורה במכון שכטר העוסק בירושלים בלימודי היהדות.

מאות סטודנטים ממלאים את אולמות הרצאותיה, אך התגובות על נושא ספציפי זה הינן נדירות.

גב' פ.ג.פ קיבלה פרס קיקסט על הדרכה ומחקר.

יש לציין כי מאות הלהוטים להצטרף למחקר מחולקים בדעותיהם לשניים: המקסימליסטים התנ"כיים הטוענים שהתנ"ך הוא מילת האל ולעומת זאת המינימליסטים התנ"כיים שהתורה הינה אגדה המובילה את הארכיאולוגים, ההיסטוריונים ותלמידיהם "הצידה" מחוץ למסגרת.

גב' פ.ג.פ קובעת לעצמה עמדה אמצעית ומוסיפה שאם מספר פרטים עלולים יכולים להיות דימיוניים, אך עובדה היא שחלק מאבותינו הקודמים היו וחיו במצרים לזמן מה אך בהמשך עלו ארץ.

Moses' staff turning into a snake. There are very few scholars who examine Exodus from a historical point of view.

זיכרונות ממעצרי במצרים, ישראל נלסון

יום שישי 15 למאי 1948 (קהיר)

עיתוני קהיר מפרסמים הודעתו של הרב הראשי, לפיה המלך פארוק הצהיר כי לא יאונה כל רע ליהודי מצרים אשר לדעתו, הם אזרחים נאמנים למולדת. בשעה שתיים וחצי לאחר חצות, מופיע בפתח ביתנו כוח משטרתי כבד, מפרק את האנטנה הגבוהה שלי (13 מטר) מעל הגג, וקצין אחד מצהיר כי על-פי מצב החירום שהוכרז בחצות אותו לילה, עלי להופיע לתחקיר של כמה דקות בתחנת המשטרה. דקות אלו הפכו במהרה לימים, חודשים ועוד.

הדואר המחתרתי והמשפט האיסלמי

מיד לאחר הסגרתנו, דאגנו ליצור קשר עם משפחותינו, הן כדי להרגיען, והן כדי לבקש בגדים, שימורים וכו'. כדי להשיג מטרה זו, היה עלינו לשחד את הדרג הנמוך של המנגנון המשטרתי המופקד עלינו. תחילה הסברנו להם כי אנחנו לא אוייבי ארצם, וכי אין בכוונתנו לפגוע בהם ובמשפחותיהם, אלא אך ורק להרגיע את משפחותינו אנו. מה עוד שעבור שירות זה, היינו מוכנים לפצותם ביד רחבה למדי, ביודענו את גובה משכורתם הדלה. הסכמתם לא איחרה לבוא, כך שזרימת החדשות מבחוץ, בגדים, שימורים וכלים התחילו להגיע אלינו באופן שוטף.

הדואר המחתרתי הזה החזיק מעמד מספר חודשים, עד שהדבר נחשף הודות להלשנה/ קנאה, וכתוצאה מכך, בשעות הקטנות בבוקר יום חורפי של 1948, עם שמיים אפורים למדי, הציבו באמצע חצר המחנה "הערוסה". זה מין צלב ענק עשוי מעץ עבה. סביבו, התייצב כוח משטרתי גדול, עם קצינים מכל הדרגים. אחר-כך, בשקט מעורר צמרמורת, הביאו את השוטר המסכן שבתוך מגפיו נתגלה מכתב של אחד העצורים. קשרו את המסכן ברגליו, ידיו וצווארו ל"הערוסה", בצורה שלא יוכל לזוז, חשפו את חצי גופו העליון, ואז קצין אחד החל לקרוא בקול רם את סעיפי כתב האישום ופסק הדין שהוטל עליו: עשרים ושתיים הצלפות שוט בנוכחות רופא וסמל שהחזיק ביד אחת "פיתת לחם" תחת כתפו, וביד השנייה, שוט מורכב מרצועות עור דקות וחוטי פלדה דקים.

מהצלפת השוט השנייה, כבר התעלף המסכן, במכה השישית, הרופא פקד להפסיק ובעזרת תער שיחרר את הדם שהצטבר בפסים הנפוחים שעל גבו. המראה היה נורא. אנו העצורים, היינו כולנו צמודים לחלונות, קפואים ומזועזעים למראה הברברי שהתרחש במאה העשרים. יותר מאוחר הוסבר לנו, כי לפי הקוראן "אם צדק יעשה, אז יש לעשותו לפני עיני כל העולם".

שחרור

כעבור שלושה חודשים הצליחו כמה נתינים זרים מבין העצורים להשיג את שחרורם או יותר נכון, את גרושם, ישר מהמחנה אל שדה התעופה, וזאת הודות לתשלומים נכבדים שהוריהם שילמו לעורכי-דין. אך באשר לנו, שחרורנו בוצע בקבוצות קטנות החל מקיץ 1949.

חידוש הדרכון המצרי שלי ערך כשנה. אף על פי כן, כשניסיתי יחד עם הורי ושבע אחי ואחיותי לעלות בנמל אלכסנדריה על סיפון האוניה "Providence", ב-30.5.1950, משטרת הנמל איפשרה לכולם לעלות חוץ ממני. אותי כבלו באזיקים ורשמו בדרכוני "אסור לנסוע - רשימה שחורה". החרימו את מכשירי המדידה שלי, ויתר משפחתי נסעה.

ניסיון נוסף לברוח ב-4.6.1950 מאותו נמל, אך בשער אחר (מס' 6) נכשל ושוב הטילו מעקב צמוד על כל תנועותיי; הרגשתי צל שלא נפרד ממני. ב-9.8.1950, הצלחתי לברוח מנמל פורט-סעיד, ולעלות על האונייה "Mulberra", כשבידי דרכון מעבר (Laissez-Passer) מזוייף על שם יוסף נרוש. הסיכון אם הייתי נתפס, שבע שנות מאסר עם עבודות פרך.

אנשים בגיל הזהב שמשלימים עם המצב

תירגם מפולנית *שמואל גולדשטיין* ★ הביא לדפוס *ישראל נלסון* ★ המשורר אלמוני

כאשר שואלים אותי ברחוב: מה שלומך?
בנימוס אני עונה: טוב מאוד, תודה רבה.
האמת שיש לי ראומטיזם, ועל זה אפשר להתגבר.
אך בגלל האסטמה קצת קשה לי לדבר.

בלי מקל קשה ללכת, הוא נחוץ לי לתמיכה,
למרות שתמיד אני בוחר ללכת על המדרכה.
בלילות, מרוב כאבים לי קשה להירדם,
אך כשרק מגיע בוקר – שוב בריא, ברוך השם!
הראש שלי עלי סחרחר. זכרוני בושות עושה,
אך טוב מאוד אני מרגיש, יחסית לגיל הזה.

מכשיר שמיעה בשתי אוזניים, משקפיים שני זוגות,
ובלילה – השיניים בכוס מים מונחות.
היום עד לקיוסק הולך לי וכבר חוזר בלי נשימה.

כושלות הרגליים, רועדות הידיים וכפוף הגב,
ושם יפה נתנו לכל זה: "גיל הזהב".
את הגיל הזה כבר יש לי, לפיכך אני שואל:
איפה הזהב, תגידו, איפה הוא, לעזאזל.

יש לי עוד הרבה בעיות, לכתוב עליהן זו קצת בושה
אם ארצה את כולן למנות, תקצר מאוד היריעה.
אך די כבר עם המחלות, זה לא מעניין אף אחד,
שמור את הצרות בלב, ואל תטריד את הזולת,
להיות זקן זה לא נעים, אך בעצם לא כל־כך נורא,
צריך לדעת להביט בחצי הכוס המלאה.

תן צביטה בלחיים, שיאדימו קצת יותר,
שמור חיוך על השפתיים, ועל צרות אל תדבר.
ודבר ראשון בבוקר, כשאתה פותח את העיתון,
דלג על כל החדשות, וחפש במסגרות השחורות...
ואם את שמך שם לא תמצא, זו כבר סיבה למסיבה,
סימן שחי אתה ובריא, יחסית לפי גילך.

דאגות

הביא לדפוס *ישראל נלסון*

אם אתה חי – יש לך שתי דאגות
או שתהיה חולה – או שתהיה בריא
אם תהיה בריא – אין לך מה לדאוג
אבל אם תהיה חולה – יש לך שתי דאגות
או שתחיה – או שתמות
אם תחיה – אין לה מה לדאוג
אבל אם תמות – יש לך שתי דאגות
או שתגיע לגן עדן – או שתגיע לגיהינום
אם תגיע לגן עדן – אין לך מה לדאוג
אבל אם תגיע לגיהינום...
תהיה כל־כך עסוק בלחיצת ידי מכרים וחברים
שלא יהיה לך זמן לדאוג!

אז למה אתה בכלל דואג?

נוער יהודי במצרים, הביא לדפוס *אבנר עשהאל*

מתוך "נוער בין שני עולמות", תנועת הנוער בארצות האיסלאם, בהוצאת יד טבנקין

הקהילה היהודית במצרים היתה קהילה שקטה מאוד, מעורבת בחיים המקומיים, ובימים שלפני מלחמת העולם השנייה גם היו יהודים פעילים במפלגות הלאומיות במצרים. למשל, ידוע כי במפלגה החשובה ביותר במצרים אז, ה"וואפד", היו פעילים עורכי הדין ליאון קסטרו ופליקס בן־זקן באלכסנדריה, שהיו דמויות ידועות בקרב היהדות המצרית. הקהילה היהודית במצרים מנתה כשמונים אלף איש, וחייה הציבוריים היו בעיקר סביב ועד הקהילה היהודית. זה היה מורכב ממשרדי הקהילה וגם ממוסדות הרבנות במצרים. היהודים במצרים, ברובם הגדול, היו בקהיר ובאלכסנדריה (רבים יותר בקהיר מאשר באלכסנדריה), ורק מעטים היו בערים הקטנות.

ועד הקהילה היה תחת השפעה כפולה – הממשלה המצרית והבריטים – ולכן לא השתתף ולא הרבה בפעילות ציונית ממש. הפעילות הציונית הגדולה, הרחבה, העממית יותר, היתה בזמן מלחמת העולם השנייה. אז שלחו המוסדות בארץ שליחים אחדים, רק חברי התנועות הקיבוציות, הקיבוץ המאוחד והשומר הצעיר. ולכן, שתי התנועות הציוניות העיקריות היו "החלוץ הצעיר" ו"העברי הצעיר" שהיה למעשה "השומר הצעיר", שתיהן בקהיר ובאלכסנדריה. לעומת שתי התנועות החזקות האלו היו גם תנועות אחרות, גם בקרב הצעירים, אבל אלה היו קטנות מאוד.

הזרם העיקרי לא היה הזרם הציוני, אלא הזרם היהודי הכללי, שמסביב לועד הקהילה. זה דאג למשל ל"מכבי", הן כתנועה ספורטיבית וכן כתנועה חברתית, שפעלה גם היא באלכסנדריה (בעיקר) ובקהיר. היו גם מוסדות של ועד הקהילה – בתי חולים ובתי אבות, מוסדות חינוך לילדים, בתי ספר של ועד הקהילה וגם של הברון דה מנאש. השפה הנוהגת במערכת החינוך היתה בעיקר צרפתית, כי במצרים היתה השפעה מדינית בריטית אבל ההשפעה התרבותית היתה צרפתית, גם אם היו בתי ספר אנגליים מעטים.

חוץ מתנועות הנוער האלו היתה גם פעילות קומוניסטית בקרב היהודים, אמנם לא גדולה ביותר; ידוע היה אנרי קיריאל מקהיר, שלימים נרצח בפריס. באלכסנדריה היו גם תנועות שהיו אפילו אנטי־ציוניות, בעיקר בגלל הפעילות הקומוניסטית. אמנם, לא כל מי שביקרו בתנועות הקומוניסטיות היו ממש קומוניסטים; היו שקראנו להם "קומוניסט דה סאלון", שהיו בעלי גוון שמאלי, שהושפעו בזמן מלחמת העולם השנייה מההישגים של ברית המועצות במלחמה.

הפדרציה הציונית במצרים היתה בתקופה מסויימת ארגון רשמי, מוכר על ידי השלטונות במצרים, ורק לאחר התגברות התנועה העממית הלאומית המצרית הפכה הפדרציה לתנועת מחתרת. ואזכיר, שב־15 במאי 1948, עם הקמת מדינת ישראל, היו באלכסנדריה ובקהיר מחנות מעצר, שישבו בהם מאות יהודים, עצורים במשך חמש עשרה חודש, עד אוגוסט־ספטמבר 1949. במסגרת הפעילות של תנועות הנוער שלחנו לארץ חברים שהצטרפו לקיבוצים או שיסדו אותם – כמו קיבוץ נחשונים של השומר הצעיר, השלמה של קיבוץ מסילות (גם הוא של השומר הצעיר), קיבוץ ברור חיל של תנועת "החלוץ", ועוד חברים לעין שמר, ליראון ולאחרים.

כמו התנועות האחרות, גם לנו היו אימוני הגנה וקשר עם ארגון ה"הגנה". ידוע "העסק ביש", שחברי תנועות הנוער במצרים שברשת נעצרו, נשפטו לשנות מאסר רבות ושניים הועלו לגרדום. וידועה גם פעילותו של אלי כהן, בדמשק.

כאן בארץ, עד היום חוגים פעילים של יהודי מצרים מאורגנים בהתאחדות יוצאי מצרים, ולהם סניפים בתל־אביב ובחיפה. בחיפה, למשל, אנחנו מאורגנים ומקיימים פעילות – מפרסמים עיתון פעמיים בשנה, בעיקר לשימור מורשת יהדות מצרים, מארגנים מסיבות וטיולים, נשף שנתי, והרצאות מדי חודש על נושאים הקרובים ליהדות מצרים.

מצרים, הצופים העבריים "מכבי" ראשית שנות השלושים

מפינתה של אסתי

Fondue savoyarde - פונדו גבינה

Pour recevair des copains par un froid glacial. Pour 6 personnes: 1,200 kg d'Emmenthal, 3 bons verres à café de fécule, 2 verres à liqueur de bon kirsch, poivre du Moulin, muscade, 1 caquelon en terre, 6 fourchettes à fondue, pain de compagne un peu rassis.

Frottez le caquelon de la gousse d'ail. Remplissez-le du fromage coupé en fines lamelles, ajoutez le vin, le poivre. Posez le caquelon sur un feu assez vif. Remuez tout le temps avec une cuillère en bois en dessinant un 8. Lorsque le mélange devient homogène et commence à bouillonner, versez doucement la fécule délayée dans le kirsch. Remuez toujours. Posez le caquelon sur un réchaud à alcool, placez au center de la table. Déposez dans plusieurs corbeilles le pain coupe en dés. Chaque convive du bout de sa fourchette trempe un morceau de pain dans la fondue. Celui qui laisse tomber le sien est pénalisé. Généralement, la peine consiste à boire un verre de vin blanc supplémentaire.

Alain Mendoza, 21 Broadlands Road, London N6 4AE
Tel: 00 44 208 348 4925 Fax: 00 44 308 348 0044
E-mail: alainmendoza@tiscali.co.uk

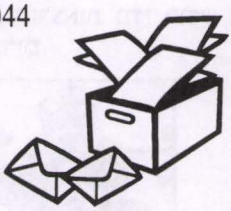

Londres, le 5 novembre 2003

Mes chers compatriotes,

Je viens de revisiter Alexandrie, en compagnie de ma femme, après une absence de 47 ans. Je suis né en 1934 et j'habite Londres, depuis 1957. Je suis le fils d'Emmanuel Mendoza (1897-1978) et Helen Mendoza, née Sakal (1913-1998) tous deux aussi nés à Alexandrie.

Je cherche des cousins qui habitaient le Caire et qui sont installés en Israël depuis 1960. La cousine s'appellait Rose Cohen, née Salama. Son mari était caissier à la Banque Nationale d'Egypte et ils avaient trois enfants. Le nom de l'ainié m'échappe, mais son frère s'appellait Victor et ils avaient une soeur qui s'appellait Rachel. J'ai toujours gardé des souvenirs très chaleureux de cette sympathique famille et j'adorais pouvoir retrouver les enfants de Rose Cohen ou leurs descendants. Peut-être un jour inch'allah.

Dans l'attente de vos nouvelles, merci de m'adresser votre bulletin sur les Juifs d'Egypte.

Très amicalement,

Alain

פעילויות בגושן...

רוזי וגרציה עם הכיבוד

משפחת קמינסקי

עמיאל, אלגרה ודואק

פעילויות בגושן...

אלי בר דוד
ולוסי פרחי שחזרה אלינו

גילברט, אסתי ולילי עמיאל

אחיה (המרצה),
עם משפחת אליזם

פעילויות בגושן...

יעקב עמיאל ורעייתו לילי
יחד עם אסתי וחיים אהרוני

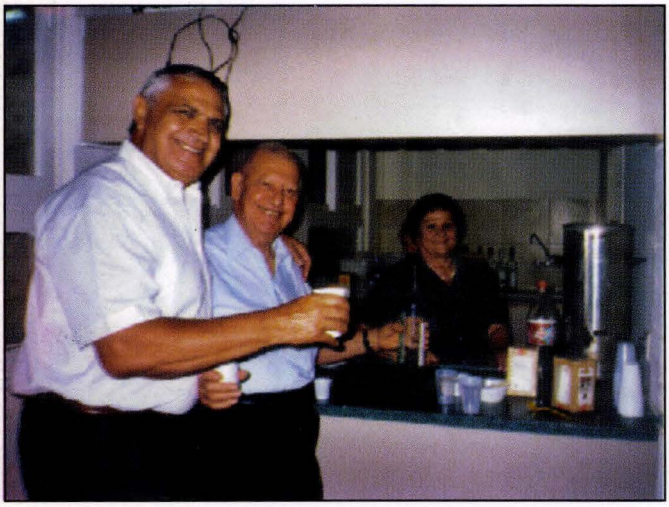

ורסאנו, אבנר ורוזי
לחיים!

"זלילה אחרי ההרצאה"
נלסון, אסתי, ורסאנו
וקבוצת חברים

פעילויות בגושן...

רחל ויוסף אטאס

אסתי בר דוד ואבנר

אחרי ההרצאה,
גרציה, בקי ואבנר
ומשפחת ורסאנו

אלי דנון ז"ל

חברי וידידי **אלי דנון** "ענטר" בחוג האינטימי, נפטר במאי 2003 אחרי מחלה קשה.

הכרתי את אלי כשהיינו צעירים מאוד באלכסנדריה. היה זה בשנים 1943/44, בזמן מלחמת העולם השנייה. בתקופה זו החלו להגיע למצרים ההדים של השואה, הגבורה והגורל המר של יהדות אירופה.

שנינו היינו בדעה, כבר אז, שהציונות והגשמתה הם הדרך היחידה לפתרון הבעיה היהודית. יחד היינו פעילים בתנועת "העברי הצעיר" ושנינו נעצרנו. על ידי המשטרה המצרית ב-15 במאי 1948, יום הקמת מדינת ישראל. יחד היינו כלואים במחנה "אבוקיר".

אלי היה פעיל מאוד במחנה. הוא אהב להתקרב ולשוחח עם כל מיני קבוצות של אסירים ויהודים, יוונים ומוסלמים. אהב את השירים היווניים כשהם מלווים בהרמוניקה וגיטרה.

מאוחר יותר היינו יחד עם כל הגרעין המצרי בקיבוץ עין שמר. שם הצטיין אלי בעבודה והיה אהוב על כולם בגלל מסירותו, נאמנותו ופעילותו.

חבל שאלי הלך מאתנו בטרם עת. אני מבקש להעביר את תנחומי לרובי ולילדיו.

יהי זכרו ברוך! **אבנר עשהאל**

השלושים 15.6.2003

נפרדנו לפני כחודש, אלי יקר, ומועקה עמוקה בלב,
בעצב, ביגון, בצער רב בכאב,
ואין הדעת נותנת, להשלים, עם מצב זה האחר,
אשר לא עוד איתנו אתה,... אוי כמה אתה חסר...

אכן כמו נקטע איבר מאברינו,
והלכה מאיתנו חוליה בעברנו,
כאשר כל החיים צעדנו כך יחדיו,
מאז ההגשמה, העשייה, ימי הנוער ומעלליו,

ואתה, איש עמל, כל ימי חייו, אחריות בבת עיניו,
איש יקר, איש יוזמה, איש מעוף, עם זאת צנוע וענו,
איש חושב, איש אידאי, איש ביצוע, תכליתי,
איש שיחה, איש רגש, איש אוהב, חבר אמיתי,

בקורות חייך התוססים, המלאים ועשירים, שנגדעו ביסורים,
טרחת, עמלת, בנית מפעל חיים, גמעת אתגרים,
וכן האצלת ורפדת לדורות הבאים, ואף ידעת להטביע חותמך,
למיזוג מרענן של עשייה וערכים בהמשך מפעלך,

כן אלי היקר, אכן שזורים בחייך אותה התמדה, אותה תנופת אדירים
שגשוג, עשייה, הגשמה, קיבוץ, עליה, אבו קיר... וכל הסיפורים,
אלה אשר הגשמת עם רובי עלי אדמות, ברוח רוממה
והם הם תרומתך הצנועה לתקופה, לתקומה...

ואנו חבריך משכבר הימים, אותך נזכור פנימה,
כי עמוק בליבנו שמורה לך, באהבה, כנר תמיד, פינה חמה!

בני אהרון

ביום הלוויה, מאי 18.5.2003

אנו נפרדים בעצב ויגון ממך **אלי יקירנו**,
אחר שמעל שנות דור, צעדנו יחדיו בדרכנו,
מימי התנועה הרחוקים, העשייה, ההגשמה,
עד המאבק העיקש, אחר שנכבה הכל בדממה,

זריז, פעלתן, דינמי, תכליתי, רציני,
איש שיחה, איש אמת, תוכחה, לעיתים קולני,
חרוץ, איש עמל, לא חס על זיעה,
ובהנף יד, מציג הוא גם דעה,

עודו מתולתל שיער, מכור לציונות, באבו קיר, מעל שנה,
על מאבק לעולם צודק, אדם חדש כי... זהו כל המעשה,
ומכאן לעלייה, לארץ אבות, לחולל נפלאות,
כאשר לציונות טרם הוסיפו לה מרכאות,

בין ראשוני החלוצים אשר למצרים בארץ מכורתי,
לוחם להגשמה, לעצמאות, לגיבוש חברתי,
וכאשר ותיקי עין שמר נלחמים על השלמה,
זועם ומתקומם, ודורש רק הגשמה,

איש ארגון, איש חברה, יזם ברמ"ח אבריו,
יוזם מפגשי יובלות, אמרגן ליתר יהדות מצרים וחבריה,
מעמודי התווך של החברה, במשך כל חייו,
ואף מראשוני הפעילים לשמר סיפור יהדות מצרים לדורותיו,

בעמל רב, בשקדנות, בחוכמה רבה ויזע,
מאציל הוא לדור הבא ממכמניו, אוצר של ניסיון וידע,
איש משפחה עם הרעיה רובי, הילדים גילה, מוני, עדי הסובבים,
וכל יתר המשפחה, הנכדים מחבקים ואוהבים,

אלי יקר,

הערכנו את מסירותך לעבודה, כערך מקודש, שבו האמנת,
הפנמנו את דאגתך לחברה, לביחד שכה טיפחת,
שמחנו במפגשים התכופים במעונך, אשר בשמחה ערכת,
הוקרנו את נטייתך לסייע לזולת, ומתן בסתר שנתת,

אהבנו את רוח החברות, הרעות, לחברים אשר כמשפחה הם, שתרמת,
פרגנו לך על ההצלחה, על ערכים נעלים לילדים, אשר העברת,
כיבדנו את אומץ לבך, על עקשונתך להתגברות, אשר נלחמת,
נפעמנו מהריצה לקנות פרה לשבת לרעיה אשר אהבת, ובקושי אז הלכת,

אלי היקר,

בלכתך, אנו מרכינים ראש, כמו נקטע איבר מאברינו,
אכן הלכה חוליה בעברנו,
בעין בוכייה, בעצב ויגון,
אלי יקירנו... היה שלום!

בני אהרון

Les Egyptiens à Londres

par
Lucy Silvera Gotesman

Lors d'une visite à Londres, en Juillet, chez mes cousins - Denise Pinto, Albert Dwek et Edwin Dwek - J'ai été très agràablement surprise d'apprendre qui'ils étaient membres d'une association d'ex-Egyptiens à Londres.

Justement un membre de l'association, Mr. Afifi, avait offert sa maison à Hendon, Londres, pour une réunion des membres le 6 Juillet 2003.

Mes cousins m'ont amené avec eux à cette réunion en forme d'un "Garden Party". Nous avons passé une très agréable journée dans un immense jardin.

Assis autour des tables, les membres étaient heureux de se retrouver, on entendait le Français de tout les coins.

Un riche buffet offrait de succulents plats Egyptiens, supplées par les membres du comité.

En plus, une danseuse du ventre nous entretenus en nous rappelant les étoiles d'antan comme Samia Gamal.

En général, toute l'atmosphère a éveillé en nous une douce nostalgie.

Il y a eu quelques membres qui ont cité les activités de l'association, parmi lesquels, Mr. Alec Nacamuli, en tete du mouvement "Nebi Daniel".

J'ai été heureuse de decouvrir que les Juifs d'Egypte, même éparpillés de par le monde recherchent leurs racines.

Qui n'a point de passé
N'a point de présent.
Et que peut-il donc attendre de l'avenir?...
Levna Zamir

Mme. Yvonne Molco

Dans mon jardin

Dans ce jardin désasté
Où je fais les cent pas
Mes souvenirs s'égrennent lentement.
Là où tout était fleurs, verdure,
Un terrain vagne m'apparaît
rocailleux et dur
Mes pas trouvent de la peine pour marcher
Mais moi je marche et je marche toujours
Là-bas au fond du taillis
Une petite plante enfouie dans la broussaille
Apparaît toute petite mais fière
d'être encore debout.
Je m'approche d'elle et nous nous regardons.
Dieu! Serait-ce l'image de ma vie
Une âme esseulée parmi ce monde
Mais toujours debout
Malgré le marasme
qui s'est abattu dans mon jardin!

Le nuage qui passe

Avez-vous vu le nuage qui passe
Emporté par le vent?
Il s'élance léger et mouvant
Dans les mille formes qu'il prend.
Je découvre des visages
Qui se forment et s'éffacnet.
Deux êtres qui s'aiment
Et s'élancent et que la force
Du vent hélas detache.
Ils se recherchent et se retrouvent
Et soudain perdus dans l'espace
Ilus sombrent lentement
Dans le noir du nuage
C'est au ciel que miroite
L'âme de notre histoire,
Lorsque l'orage eclate:
Pluies, grêles, tourbillons
De notre vie emportée par la force
Du nuage noir qui pass.

Insomnie mexicaine!

Nous, les descendants de peuples en exil
Suivant leur même destin nous quittions notre ville
Et comme nos ancêtres d'une autre décennie
Nous disions adieu à notre ALEXANDRIE

Mais on ne peut briser la volonté de l'homme
Ni le corps, ni l'esprit telle une bête de somme
Avec la tête levée, notre jeunesse au bras
Nous pleurions ce pays qui vit nos premiers pas

Avec femmes et enfants, souvent un grand papa
Par bateau, en avion avec ou sans visa
C'est a New York, Genève, Tel Aviv ou Paris,
Sao Paulo, Milan, qu'on retrouve les amis

Avec le souvenir de notre Méditerranée
On brave la neige, le froid, on ressasse les années
C'est dans nos traditions que nous puisons nos forces
Pour affronter la vie, survivre ses entorses

C'est le foul et falafel, les nokates de hagassines
Les recettes que nos femmes échangent dans leurs cuisines
C'est cette chaleur de l'âme, cet humour égyptien
Qui surmontent les distances et nourrissent notre lien

Old Victorians, St Marc, AAHA, EGC
Visages de notre passé, reconnais-tu celle-ci
La mémoire, il est vrai, souvent nous fait défaut
Une peinture un peu floue, une vielle photo

Mais quelle joie de se revoir, le cœur toujours léger
Entre amis on oublie le poids de nos années
Kefaya bakacker, à bientôt les amis
Pour bakacher encore, bien sur d'ALEXANDRIE

Nicette Abikzir Pensa

Est et Ouest et possèdent également une véranda et salles de bain.
Les chambres de 3 èmes payantes sont de 3 à 4 lits, et les chambre de 4 èmes gratuites sont de 7 à 8 lits. A l'entrée de ces dernières il y a un réfectoire pour les convalescents.
Toutes les chambres indistinctement possèdent l'eau courante froide et chaude ; la plupart des 3 èmes ont des vérandas découvertes servant de solarium.
Plusieurs chambres sont réservées aux infirmiers de garde et aux offices.
Le pavillon de la chirurgie est divisé en trois parties: salle d'opérations septiques, salle d'opérations aseptiques et salle d'accouchement.
Entre les deux premières salles il y a la chambre de stérilisation, le dépôt d'instruments et la chambre de préparation.
En dehors du pavillon de la chirurgie il existe deux chambres spéciales pour le pansement pour hommes et femmes respectivement.
Les lits sont reparties comme suit: 40 pour les premières et deuxièmes, 100 pour les troisièmes payantes et gratuits.
Les chambres sont spacieuses et bien aérées et les installations les plus modernes ont été commandées en Europe et en Amérique de façon à faire de l'hôpital un établissement modèle ; le département des rayons X a été particulièrement soigné.
Le Comité exécutif du nouvel hôpital est composé de Baron Félix de Menasce, Président, MM. Joseph J. Aghion, Victor F. Naggiar, Edwin Goar, Jacques Riches, Dr. H. Schlesinger, Raphaël Toriel et René Ismalum.

L' Egypte que j'ai connue

Albert Pardo

"J'ai eu la chance de vivre dans un pays exceptionnel, Exceptionnel par son histoire, par sa culture, par ses habitants…
Les fils du Nil
M'ont abondamment octroyé: Considération, confiance, amitié."

Albert Pardo rend ainsi un hommage vibrant et affectueux au pays qui l'a vu naître: L' Egypte d'avant l'Affaire du Canal de Suez.
Pourvu d'une mémoire prodigieuse, d'un sens aigu de l'observation, Albert Pardo restitue avec justesse le menu détail du parcours d'une famille "d'immigrés européens", au travers d'une série de textes décrivant l'Egypte de tous les jours, vécue de l'intérieur, en contact direct avec ses habitants. Il nous fait découvrir des aspects insolites de la vie égyptienne, en grande partie disparus aujourd'hui, à une époque où les Egyptiens et les Khawagates (membres des communautés européenes et étrangères) vivaient ensemble.
Dans ce recueil, dédié à sa famille, Albert Pardo apporte là sa contribution à l'histoire des Egyptiens, par un témoignage averti et précieux.

L'auteur né à Alexandrie en Egypte a vécu au Caire, où il fonde une famille. Il exerce de nombreux métiers, jusqu'à son expulsion en 1956 lors de l"Affaire de Suez. Depuis il réside à Marseille "L'Egypte que j'ai connue" est son premier ouvrage.

Le livre est illustré par des dessins de Christian Arcache, dit Kiko.

Le Nouvel Hopital Israelite D'Alexandrie

Une belle bâtisse est construite sur la route d'Aboukir en face du Sporting Club.

La vielle bâtisse de Moharrém-Bey ne répondait plus aux besoins d'une Communauté toujours croissante, et ne possédait pas les installations modernes, nécessaires à un hôpital de nos jours,

Une somme de 60,000 livres égyptienne a été dépensée par la Communauté pour cet hôpital, qui sera une institution modèle.

Pendant plus de quarante ans la communauté israélite a eu son hôpital à Moharrém-Bey, qui fut fondé par feu Baron Béhor de Menasce, lequel, quelques années plus tard, comme nous l'avons dit, en fit don à la Communauté.

La nouvelle bâtisse possède 140 lits; la superficie de l'hôpital s'étand sur une parcelle de 1800 pics carrés environ.

Ajoutons que, quoique construit avec des fonds recueillis par la Communauté Juive, le nouvel hôpital portera le nom de Béhor de Menasce, vu les services éminents que le défunt Baron rendit à la Communauté.

L'administration a été confiée à M. Isaac Benveniste.

Le Comité a décidé que les donateurs de 3,000 livres égyptiennes auront leur nom inscrit sur un pavillon ; ceux de 1,000 livres égyptiennes sur une salle ; ceux de 500 livres égyptiennes auront leur nom inscrit sur une chambre et ceux de 250 livres égyptiennes auront leur nom inscrit sur un lit.

La bâtisse de l'hôpital est composée d'un rez-de-chaussée et de deux étages.

Au rez-de-chaussée: les salles d'administration, les dépôts, logement d'infirmiers, l'appartement du directeur, la pharmacie, le laboratoire des analyses bactériologiques, les offices, la cuisine, le dépôt des provisions et un pavillon séparé pour la radiologie possédant les appareils les plus perfectionnées et les plus modernes.

En outre, dans un corps spécial il y a six chambres destinées respectivement: à la médecine, gynécologie, à la petite chirurgie, ophtalmologie, oto-rhino-laryngologie, stomatologie formant le dispensaire; ce dernier est ouvert au public sans distinction de race ou de religion.

Pour les malades, juifs indigents, les médicaments leur sont délivrés gratuitement.

En outre, au fond du jardin se trouve un pavillon spécial pour les malades sous observation et pour ceux suspects de maladies infectieuses.

Un bâtiment séparé comprend un petit temple, une chambre d'autopsie et annexe, la chambre mortuaire et la buanderie.

Tous ces différents bâtiments se trouvent dans un vaste jardin où les autos peuvent circuler librement en passant devant les différentes ailes de la bâtisse principale.

Le premier étage est destiné exclusivement à la chirurgie.

Le second étage est destiné à la médecine générale.

Tant au premier qu'au second étage il y a les 1 ères et les 2 èmes classes, les 3 èmes payantes et les 3 èmes gratuites.

Les 1 ères classes sont situées sur la façade principale et composées de chambres à un lit, luxueusement aménagées avec tout le confort moderne. Pour chaque deux chambres il y a une salle de bain et une toilette fournies d'accessoires de tout premier ordre.

Il y a aussi des chambres à deux lits pour les maladies accompagnés.

Toutes les chambres possèdent une véranda et les chambres des malades accompagnés ont en outre deux balcons.

Les chambres de 2 èmes ont deux lits et sont aménagées avec le même mobilier que les premières. Ces chambres son situées sur les côtés

Holim, et décida de prélever le % des taxes sur les dots jusqu'à la formation totale de £30,000, capital inaliénable de l'hôpital. Le très dévoué Dr. Comm. G. Valensin Bey continua à être le médecin en chef de l'hôpital et le poste de chirurgien en chef fut bientôt confié au Dr. Chev. Off. R. M. Latis Bey qui dédia ses soins éclairé et tout son zèle aux malades de l'hôpital.

L'œuvre, savamment administrée et dirigé, rendit d'éminents services ; surtout à l'époque de l'épidémie du choléra pendant laquelle le dévouement de Mme Vve Diana Levy Norsa (qui venait d'en assumer la direction en remplacement de Mme Amalia Luzzato) et de son personnel, l'abnégation de médecins et des aides volontaires ne connut pas de bornes.

L'Hôpital Israélite a rendu d'éminents services à la ville d'Alexandrie, car il n'a jamais refusé les malades qui se présentaient, et dont l'état exigeait des soins immédiats. Son pavillon séparé pour les maladies infectieuses ses cliniques spéciales pour les maladies des yeux – de la gorge, du nez et de l'oreille – de la peau, son ambulatoire médical et chirurgical, la renommée et le dévouement des médecins, l'habilité des infirmiers et des infirmières, l'ordre que règne souverain, et la propreté la plus méticuleuse ont fait classer l'Hôpital Israélite parmi les plus importants de la ville. Les statistiques publiées dans les rapports annuels peuvent donner une idée de l'incessante activité et des excellents résultats de l'œuvre.

L'hôpital dispose de 63 lits, et il possède quelques chambres séparées de première classe.

La salle des pansements et celles des opérations sont fournies de meilleur matériel moderne et des instruments les plus parfaits. Parmi les médecins qui ont prêté leur concours à l'hôpital outre le Comm. G. Valensin Bey et le Dr. Chev. Af. R. M. Loatis Bey, nous notons les docteurs R. Cameniri, J. Salama, I. L. Levy, A. Rietti, Sgouros, Ph. Mylonas, A. Calzolaris, Menasce, Tortora, Gazis, U. Borghi, S. Cassimatis, Kornfeld, Apostolis, Vanaveri, Pantelidis, etc.

La direction de l'hôpital avait été confiée d'abord à Mme Vve Amalia Luzzato. cette dame s'est dévouée à l'œuvre avec une abnégation sans bornes. Infatigable et pleine de pitié pour les souffrants, elle savait les consoler par des soins délicats et son inépuisable amabilité. Elle a dirigé, organisé, administré avec une habilité intelligente, une attestation scrupuleuse et un tact impeccable l'hôpital qu'on lui avait confié.

Ce tribut d'éloges à la mémoire de la défunte n'est que l'expression sincère de la reconnaissance qui lui doit la colonie israélite. Mme Vve Diana Norsa a été appelé à lui succéder. Nous avons déjà parlé de son dévouement et de son insouciance du danger à l'époque de l'épidémie cholérique. Son énergie exceptionnelle, sa qualité de sage-femme attirée, sa vaste culture, son extraordinaire énergie en avait fait un aide précieux pour les médecins et pour les chirurgiens, ainsi que pour le Comité de l'hôpital, qui a toujours eu à se louer de son concours intelligent et zélé. La direction de l'hôpital a été ensuite assumée pendant dix ans par M. F. Tilche qui possédait toutes les qualités nécessaires pour assurer à l'hôpital un progrès continuel et une importance toujours croissante.

Les Comités qui se sont succédés dans l'administration de l'hôpital ont eu plusieurs fois à lutter contre les difficultés financiers, mais grâce à l'aide de la Communauté qui préleva les sommes nécessaires sur son budget, le service bienfaisant de l'hôpital n'a jamais subi d'interruption.

Jusqu'à 1893, époque de la cession totale de l'hôpital à la Communauté, il n'existait pas de Comité spécial. La commission nommée au sein du Conseil Général s'appelait "Commissione delle cure mediche agli indigeni et beneficenza". En 1892, elle était composée de Messieurs Giuseppe Is. Aghion, Edgard Suarès et Giuseppe Goar. A partir de 1893, un Comité séparé a été institué pour l'hôpital, dont MM. le Baron Félix de Menasce, V.F. Naggiar, Alexandre Padoa, Benvit Tilche, S. Ritsher, Rob. Rolo, Edouard Sasson, Elie Cattaoui, Joseph J. Aghion firent partie.

En 1915, dès les premiers débarquements des blessés de guerre à Alexandrie, l'hôpital mit à la disposition des autorités militaires plusieurs lits ainsi que l'assistance médicale et chirurgicale nécessaires.

Il a contribué ainsi dans la mesure du possible à l'œuvre de la Croix Rouge, et son concours a été très apprécié.

Hopital Israelite
Fondation Menasce

Vers 1872, le douloureux spectacle des maladies pauvres qui traînaient dans les rues leur fièvre et leur misère impressionna tellement les frères Mizrahi qu'ils décidèrent de s'occuper sérieusement de la situation de ces malheureux, et d'accord avec M. Moïse Aboaf, qui prit immédiatement la chose à cœur, ils convoquèrent dans leurs bureaux plusieurs amis, parmi lesquels Maître Giacomo Castro, Youssef et Yacoub Tilche, les frères Banoun, Marco Ferro et diverses autres personnes.

Un Comité fut formé immédiatement pour la fondation d'un petit hôpital. Pour faire face aux frais d'installation on décida la souscription d'actions (dont bon nombre fut souscrit sur le champ par les présents) et des cotisations mensuelles d'adhérent éventuels, pour les frais nécessaires au bon fonctionnement de l'hôpital.

Une petite maisonnette fut louée Rue Franque, près de la Sananieh, et elle fut aménagée pour recevoir cinq maladies. Le premier Comité fut ainsi constitué: Moïse Aboaf' Président, Maître Giacomo Castro, Secrétaire, Salomon Barda et les frères Mizrahi, Conseillers. Dans le concours fait pour la nomination du médecin, le choix tomba sur le jeune médecin, Dr. Gustave Valensin, qui offrit gratuitement son service et qui, depuis lors et jusqu'à sa mort a été le médecin en chef de l'Hôpital Israélite, et a prêté le précieux concours de sa science et de son dévouement.

A un moment donné la Municipalité somma le Conseil de déménager pour crainte de propagation des maladies infectieuses dans le quartier.

L'hôpital fut alors transporté à Ras el Tin, mais il dût bientôt abandonner aussi cet endroit pour s'établir à Moharrem-Bey (Ebn el Khattab). Cette époque a été la plus florissante. Sous la direction habile et dévouée de M. Martelli, l'œuvre se développa : les ressources ne faisaient pas défaut, et parmi les plus généreux nous devons signaler Madame Myra Ismalum, qui envoyait annuellement des sommes très importantes.

Cependant, l'intérêt des coreligionnaires pour l'œuvre s'était affaibli, toute la charge de l'administration et de la surveillance était dévolue à M. Moïse Aboaf, qui, ne pouvant pas tout seul pourvoir à tout, tâcha d'obtenir le concours de la Communauté. C'est après plusieurs démarches et pour éviter la fermeture de l'hôpital, que le Conseil Communal chargea deux délégués, M. Abramino Tilche te M. le Baron Elie Béhor de Menasce, de la réorganisation. Un nouveau fonds fut immédiatement souscrit, et on constitua un nouveau Comité comme suit: Baron Elie de Menasce, Président ; Abramino Pepe, Vice-Président ; Salomon Salama, Mizrahi, Jacob Barda et autres, Conseillers.

Jusqu'en 1882, l'hôpital continua à se développer, mais à l'époque du bombardement on dut nécessairement le fermer, M. Aboaf en confia les fonds à M. Yousse1f Aghion, lequel les administra très sagement. Mais le directeur, M. Martelli, se dévoua malgré le danger et resta à son poste.

Vers 1885, les héritiers du Baron Béhor de Menasce, pour se conformer au vœu exprimé par le vénéré défunt et à ses volontés testamentaires, affectèrent une parcelle de terrain de leur propriété, sis à Moharrem-Bey, à la construction d' un immeuble à l'usage de l'hôpital.

La donation à la Communauté a été faite sous certaines conditions parmi lesquelles:

1) Que la Communauté devait concourir pour un montant de mille deux cents livres sterling aux frais de la construction.

2) Que l'hôpital se nommerait: Hôpital de la Communauté Israélite, fondation de Menasce.

3) Que la présidence du Comité de l'hôpital appartiendrait au doyen de la famille des Barons de Menasce.

4) Que l'ameublement et tous les frais d'administration et d'entretien seraient à la charge de la Communauté.

Un premier contrat a été fait en 1887, un deuxième en juillet 1889, et le dernier, fait en 1893, cédait en toute propriété à la Communauté l' hôpital et les terrains environnants (500 pics carrés environ).

La Communauté affecta immédiatement à l'entretien de l'hôpital les revenus d'un capital de £3,900, donation de l'ancienne œuvre Mahaziké

y avait toujours 2 ou 3 Nahoum inscrits au tableau d'honneur.

Comment parler de l'école Abraham Btesh? C'était une école primaire, mais lorsque notre classe, arrivée au Certificat d'Etudes Primaires, se vit discerner la médaille d'or grâce à l'un de ses élèves, un jeune génie, qui l'obtint d'extrême justesse, le comité de l'établissement décida de nous faire continuer nos études et de nous préparer au Brevet Elémentaire.

Je voudrais, ici, raconter entre parenthèses quelque chose d'amusant. Notre institutrice s'appelait Mademoiselle Chalom. Elle était petite et menue, et pas de première jeunesse. Elle devait nous donner quelques cours de puériculture parce que c'était au programme du Certificat pour les filles. Elle nous a montré comment emmailloter un bébé, comment on doit le tenir. J'avais eu un petit frère né quelques mois auparavant, et étant l'aînée de 6 enfants, je me suis aperçue que je savais bien mieux le faire que Mlle Chalom!

Je reviens au Brevet. On nous avait donné les meilleurs professeurs. Notre directeur, Monsieur Pappo, nous enseignait le calcul mental. Notre professeur de français était Monsieur Débois qui nous a initiés à la littérature française et nous apportait des proverbes que nous développions dans nos compositions. Avec l'aide de Monsieur Algié nous avons appris l'hébreu tout comme Shiffra Dahan le faisait quand nous faisions partie du mouvement sioniste. Grâce à eux, arrivés en Israël, notre vocabulaire était assez riche. Nous avons eu des professeurs de géométrie, matière qui est demeurée pour moi aussi mystérieuse que l'algèbre, Madame Lévy nous a enseigné la coupe et la couture et grâce à elle nous nous sommes confectionné des uniformes : robes de toile blanche pour l'été et robes en laine marron pour l'hiver. Pendant ces cours, les garçons faisaient de la gymnastique. Nous avions également des cours de chimie et avions un petit laboratoire à notre disposition.

Nous étions les grands de l'école et devions donner le bon exemple. Nos anciens professeurs s'adressaient à nous comme à de grandes personnes. C'est au cours de cette année que Monsieur Pappo nous a permis de fonder un groupe rattaché au mouvement sioniste "Haïvri Hatsaïr" (Le Jeune Hébreu). Il nous a permis de tenir nos réunions dans le réfectoire (en hiver) et dans la cour des filles en été. Nous étions surveillés par Abou Zeid, un grand noir qui veillait à ce qu'il ait pas de dégâts.

L'école nous a enseigné: "aime ton prochain comme toi même", être honnête et ceci pas particulièrement pendant les cours. Ces trois années jusqu'au Brevet nous ont rapprochés. Nous avons grandi ensemble et nous étions très actifs dans le mouvement sioniste dont nous faisions partie. Maintenant que nous avons presque tous dépassé l'âge de 80 ans, nous avons toujours gardé le contact et nous nous téléphonons de temps en temps, ne pouvant plus, handicapés que nous sommes devenus par l'âge, voyager si souvent. Mais quand l'occasion se présente et que l'on se retrouve, les embrassades ne manquent pas.

Pendant ces 3 années, quelques garçons ont arrêté leur études et sont partis travailler, mais nous avons continué à sortir ensemble, à partir en excursions ou à nous retrouver dans des réunions.

Nous avons eu une jeunesse libre, heureuse, sans peur, et cela jusqu'à la 2ème Guerre Mondiale. Puis tout a changé. Quelques-uns de nos camarades de nationalité étrangère ont été mobilisés. Il y avait le couvre feu mais cela ne nous empêchait pas de sortir en groupe le soir et d'être surpris par une alerte. Nous ne voulions rien changer à notre train de vie. Nous allions aux réunions et faisions des plans d'avenir. L'optimisme de la jeunesse ne se mesure pas!

Lucie Marx (ex Nahoum),
Kibbutz EVRON ISRAEL août 2002
Prix Nahar Mistraim

L'Ecole Abraham Btesh (Héliopolis)

(Souvenirs d'une jeune héliopolitaine)

Je voudrais parler d'Héliopolis où vivait une communauté juive assez active. Héliopolis était à 20 minutes du Caire en métro. C'était une petite ville propre qui appartenait à un baron belge, le Baron Empain, lequel avait créé une compagnie que s'occupait de la distribution de l'eau et de l'électricité dans la ville. Des courses des chevaux avaient lieu les samedis et dimanches dans l'hippodrome créé à cet effet. Dans les nombreux jardins du Baron, aux belles pelouses et palmiers dattiers, nous faisions très souvent des promenades.

Nous nous promenions également très souvent sous les arcades où se trouvaient toutes sortes de petites boutiques ainsi que la Pharmacie Chaki, qui en plus des médicaments, vendait des chocolats Nestlé fourrés.

Plusieurs écoles s'y trouvaient, françaises et anglaise ainsi que notre école: l'école ABRAHAM BTESH. C'était un établissement mixte qui comprenait également un jardin d'enfants. Elle se trouvait dans une petite rue perpendiculaire à la grande rue Ibrahim, la rue de la Basilique. Lorsque l'on entrait dans cette ruelle, la première chose que l'on voyait c'était le marchant de pigeons qui les engraissait en leur fourrant des grains dans le bec. Immédiatement après, se trouvait le temple Vitalis Madjar, avec une cour attenante, puis venait notre école.

Pendant les recréations, les enfants envahissaient la cour du temple et les filles la cour attenante. Nous avions, filles et garçons, un uniforme (du moins pendant les premières années). des tabliers bleu clair.

L'école avait un comité qui faisait d'importants efforts pour accueillir les enfants dont les parents n'avaient pas les moyens de payer la scolarité, et fournissait aux élèves des repas chauds à midi. A cette époque, c'était avant la guerre, nous avions classe jusqu'à 4 heurs et demie, et nos mamans nous envoyaient nos déjeuners par les domestiques dans des gamelles bien pleines. Chaque semaine, une maman venait surveiller nos repas et servait les enfants qui n'avaient rien reçu. Ceci était fait avec discrétion et, âgée alors de 10-11 ans je ne me suis jamais rendu compte d'avoir partagé mon déjeuner avec d'autres camarades.

La communauté n'était pas particulièrement riche. Elle comprenait surtout des employés de banque ou de la Compagnie d'Héliopolis. Certains travaillaient dans des institutions égyptiennes et utilisaient principalement la langue arabe. Tout le monde se connaissait, et si l'on aidait quelqu'un cela se faisait toujours avec discrétion. Plus d'une fois j'ai aperçu, suspendus au portemanteau de l'entrée d'une classe, une veste ou un manteau et je reconnaissais un vêtement de la maison. La journée commençait tous les jours de la même manière. Nous nous mettions en rangs d'après la classe. Notre institutrice, Mme Taranto, examinait nos mains et nos ongles pour voir s'ils étaient propres autrement elle envoyait les élèves chez Mme Flore pour que celle-ci coupe les ongles et lave les mains des "coupables". Nous devions monter en classe sans parler ni faire de bruit. Avec Mme Carmona, nous chantions avant de commencer les cours. Elle nous apprit à broder. Les cours étaient toujours entrecoupés de chansons pour nous faire prendre patience. Mme Taranto nous enseigna l'histoire sainte et, si ma mémoire est bonne, nous avons eu un début de sionisme.

En face du bureau du directeur, Monsieur Pappo, on avait accroché un tableau d'honneur sur lequel était inscrits les 3 premiers élèves de chaque c ;asse/ Chaque élève classé pouvait porter une médaille en or, en argent ou en bronze, selon son classement. Cette médaille était épinglée sur son tablier pour une semaine. J'avoue avec beaucoup de fierté, qu'il

Breve Histoire
de L'Association Sefarade de Victoria (Australie) et de sa Synagogue de Melbourne

Par

M. Joseph Mazza

Traduit de l'anglais par Mme Aimée Mazza

Au milieu des années cinquante une nouvelle vague d'immigrants juifs, pour la plupart venus d'Egypte a débarqué en Australie. Ils se sont installés à Melbourne, Sydney et Adelaïde. A Melbourne et Sydney ils étaient en assez grand nombre pour former des communautés autonomes. Ne trouvant pas goût au "minhag" des synagogues Askénaze, et cherchant à passer à leur enfants leurs propres traditions culturelles, ils ont réussi à fonder Synagogues et centres Séfarade dans les deux villes.

En Août 1965, 14 membres de la communauté Séfarade dont 9, venus d'Egypte, se sont réunis formellement pour fonder l'Association Séfarade du Victoria. En Novembre de la même année, 50 membres ont assisté à une réunion où ils ont voté pour une constitution et un comité. Ci-dessous, une photo prise à l'occasion de cette réunion. Maurice Levy, Isaac Sabto, Maurice Tueta, tous les trois immigrants d'Egypte ont fait partie du premier comité de l'association.

Les premiers services du jour de l'an et de kippour ont été célébrés dans une salle de la synagogue Ashkénaze du quartier de Moorabbin. Le"Heichal" a été emprunté à la synagogue de St Kilda. Messieurs Maurice Gamil et Isaac Sabto se sont partagés les lectures et M. H. Barr a pris sur lui le "Shofar". M. Jacques Ammir (décédé) a légué la première donation de $250 à l'inauguration. Pendant 12 ans, les comités qui se sont succédé, ont loué diverses salles pour y célébrer les fêtes. Des "Sepharim" nous ont été offerts par les communautés de Londres, Bagdad, Singapour et Montréal.

En 1973, M. Denzil Montefiore, que était alors Président de la Fédération Mondiale des Séfaradim, en visite à Melbourne, nous a fait honneur de sa présence à une réunion. Pour nous encourager à avancer notre projet d'établir une synagogue, il nous a fait le don de £5000. Peu après, nous avons fait l'acquisition d'une propriété à la rue Darling, au faubourg de Malvern. En 1975, Haham Gaon, le Grand Rabbin du Royaume Uni et du Commonwealth, nous a rendu visite et nous a encouragé à achever de convertir notre propriété en synagogue. Ce fut fait et l'inauguration a eu lieu en 1977, en présence du premier ministre d'Australie, Malcolm Fraser.

En 1990, nous cherchions déjà à nous déplacer, pour satisfaire ceux de nos membres qui étaient "Shomer Shabbat" et qui ne pouvaient pas atteindre la synagogue à pied pour les prières du "Shabbat". Avec des fonds limités, nous avons néanmoins réussi à trouver une propriété au cœur de la communauté juive, à la rue Hotham, dans le faubourg de St Kilda. Ce quartier compte à lui seul 15 synagogues, et est entouré par un "Eruv". Sur ce site nous avons construit une nouvelle synagogue (la photo ci-dessus).

La nouvelle synagogue a été inaugurée en 1994 par l'ancien gouverneur juif d'Australie, Sir Zelman Cohen, en présence de l'ambassadeur d'Israël, des présidents et rabbins des synagogues de Melbourne, et du président et rabbin séfarade de la communauté de la Nouvelle Galles du Sud. Le bâtiment, conçu par un éminent architecte juif de Melbourne, évoque la Méditerranée, région dont tant de nos membres sont originaires, par sa coupole, ses murs blanchis à la chaux, ses longues fenêtres et ses arcades.

La communauté a obtenu les services d'un rabbin Séfarade, venu d' Israël, avec pour mission, de soutenir les traditions et la culture Séfarade et de les inculquer à nos enfants. La nationalité des membres de notre association représente celle de la communauté séfarade de Melbourne. Elle se compose d'ethnies diverses, originaires de multiples pays à travers le monde: Algérie, Egypte, France, Inde, Irak, Israël, Italie, Maroc, Singapour, Brésil, Syrie et Tunisie.

Aujourd'hui à Melbourne, de nombreux Séfaradim occupent de hautes fonctions dans tous les domaines de la vie publique. On trouve des Australiens de descendance séfarade occupant des fonctions dans le domaine technique, commercial, médical, scientifique et artistique. Grâce à un système éducatif d'intégration, et à un pourcentage grandissant de mariages entre juifs de diverses origines, la société Séfarade de Victoria demeure pleine d'esprit, vibrante, créative et unie. Elle est unie par son amour pour Israël.

Remontons à 1945, si vous le voulez bien, et écoutons le regretté Jacques Hassoun:
«l'Egypte, écrit-il, fut le seul pays arabe qui refusa à partir de 1945 à ses Juifs les plus autochtones, dont l'implantation remontait à plusieurs siècles sinon à plus d'un millénaire, la nationalité égyptienne. Ainsi, les Juifs d'Egypte s'entendirent-ils dire qu'ils étaient des 'étrangers'. Comment ne pouvaient-ils pas à la longue s'identifier à ce rêve européen?"
Quant à l'accusation portée contre eux à l'effet qu'ils étaient sionistes, ici aussi il est intéressant d'écouter Hassoun. Celui-ci évoque l'existence à Alexandrie, entre 1946 et 1948, d'une Ligue juive anti-sioniste (c'est moi qui souligne) dont les membres furent internés au camp d'Aboukir en mai 1948, pour être par la suite expulsés d'Egypte!
En 1956, à la suite de la crise de Suez, trente mille juifs ont vu leurs biens confisqués par les autorités égyptiennes et ont été forcés de quitter le pays. Un tiers d'entre eux se sont installés en Israël. Les biens laissés en Egypte par ces derniers sont évalués aujourd'hui à plus de deux milliards et demi de dollars US. Or, on sait que les accords de Camp David n'ont pas prévu de dédommagements.
Les deux autres tiers de la communauté, également dépossédés, partiront pour la France, l'Angleterre, l'Amérique latine et même pour le Canada. Détenteurs de passeports étrangers, la citoyenneté égyptienne, comme on l'a vu, leur ayant été refusée, ils subiront humiliations et internements.
Certains d'entre eux, ceux qui avaient malgré tout réussi à obtenir la naturalisation égyptienne, virent leurs passeports confisqués et durent trouver un pays qui accepterait de les recevoir en tant qu'apatrides.
Tandis que tant de groupes à travers le monde – et jusqu'au Canada, exigent dédommagements, excuses officielles et solennelles pour des injustices commises à leur égard ou à l'endroit de leurs ancêtres, les Juifs d'Egypte et leurs descendants demeurent bien silencieux quand il s'agit de rappeler à la mémoire du monde ce qu'ils ont vécu.
J'ai le vague soupçon, pour l'avoir vécu dans ma famille, que les juifs d'Egypte, malgré torts subis, ont continue d'aimer ce pays.
Je suis toujours fasciné par l'affection qu'ils éprouvent pour les coutumes et la culture égyptienne, comme si celles-ci étaient partie intégrante de leur identité juive. Cet attachement n'a pas été diminué par leur appartenance l'Occident, bien au contraire.
Lorsque je fouille dans cette page de mon histoire, je suis surpris de découvrir, ayant surtout connu le triste épisode des expulsions, ce rapport symbiotique qui a existé entre la communauté juive et le monde égyptien. Et je me rends compte que ce sont les écoles juives d'Egypte qui ont réussi à cultiver auprès de leurs élèves ces sentiments de profonde affection pour le pays.
Les "juifs d'Egypte n'ont fabriqué aucune judéo-langue, contrairement aux Maghrébins, aux est-européens, ou aux hispano-balkaniques," note encore Jacques Hasoun. "Ils ont parlé en arabe, et c'est en arabe que le Séder El-Tawhid ou la (Q)esset Hana sont lus. Exemple unique dans le monde islamique, c'est en graphie arabe que la traduction de leurs livres de prières est retranscrite, et ce, jusque dans les dernières éditions (1947) ou Siddour Farhi ou des Hagadoth."
Imaginez ce que vous ressentez lorsque vous découvrez qu'ils existait, jusqu'à la fin des années 1930, des Juifs tout à la fois nationalistes égyptiens et militants sionistes, et que cela constituait, pour eux, deux composants tout à fait naturelles et complémentaires de leurs allégeances politiques.
C'était le cas de Léon Castro qui dirigeait en même temps le journal nationaliste de langue française "Liberté" et l'Organisation sioniste du Caire, comme aussi celui de Félix Benzakein, député du parti Wafd et président de l'Organisation sioniste d'Alexandrie. On croit rêver.

La synagogue est maintenant déserte, mais bien conservée car, m'explique le président de la communauté, on attend le prochain car de touristes, qui arrivent de France…

Dans la rue, je cherche ces odeurs d'autrefois, comme celle du maïs grillé sur la corniche ou bien celle des grillades sur la place Saad-Zaghlul. Je m'attends à retrouver la musique de toutes ces langues qu'on entendait dans les pâtisseries, au marché. Mais cela a évidemment disparu.

Exception faite de cette ambiance cosmopolite inexistante, je ne décèle aucun changement réel en marchant dans les rues. Les façades des bâtiments, quoiqu'elles aient perdu de leur éclat, me paraissent intactes. Comme si on avait simplement vidé la ville d'une partie de sa population, sans changer quoi que ce soit à sa physionomie.

Je reconnais les rues et je retrouve même notre appartement. Les nouveaux occupants, d'anciens voisins, me reconnaissent.

Nous versons beaucoup de larmes.

Je m'assieds, on va me préparer du thé et, tranquillement, pendant que nous nous remettons de nos émotions, je me rends compte que je suis assis dans le salon de mes parents, sur leur divan, en face de l'argenterie que ma mère aimait tant. Nos anciens voisins se sont installés chez nous et ils se servent de nos effets personnels! Ils ont tout simplement pris possession de ces lieux que nous avions quittés en toute hâte, avec vingt livres égyptiennes en poche et cent kilos de vêtements dans nos valises.

Les occupants des lieux sont tout fiers de me montrer des photos de ma sœur et de moi-même en compagnie de nos parents. Je n'ose pas les leur réclamer. Ces images leur appartiennent, elles leur rappellent ces êtres d'une autre époque que nous fûmes et dont ils ont hérité des biens.

Je suis figé sur mon siège, un goût amer dans la bouche. Je ne suis pas sûr que je veuille goûter au thé.

*

Je croyais que ce voyage en Egypte m'avait guéri du besoin de revivre cet épisode de mon histoire.

Et puis, soudain, le passé surgit, vous rattrape. Vous regardez une émission à la télévision sur les réfugiés palestiniens, et après avoir écouté la conversation qu'a eue l'animateur avec son invité, au moment où les auditeurs vont téléphoner pour discuter avec les participants, vous avez l'impression qu'on a sauté par-dessus une page importante de votre histoire. La crise de Suez, les expulsions, les réfugiés juifs d'Egypte. Sûrement qu'ils ont en entendu parler. Vous vous décidez à appeler. Savait-on que des milliers de Juifs avaient été jetés en prison en Egypte, en 1956, avant d'être brutalement expulsés, sans compter le sort des réfugiés juifs des autres pays de la région ? Vous sentez l'effet de surprise.

N'est-ce pas étrange aussi de découvrir, dans tous ces livres qui s'écrivent sur cette période cosmopolite de l'histoire égyptienne, comment on s'attarde si peu sur cet épisode dramatique qui marquera la fin de la communauté juive d'Egypte?

Je comprends qu'on veuille oublier ces moments douloureux.

Quant à mois, j'éprouve une certaine ambivalence lorsque je pense aux Juifs d'Egypte: je suis tiraillé entre l'admiration et la colère.

Comment, en effet, ne pas les admirer, alors que l'Egypte a pu bénéficier de toutes ces industries développées grâce à eux – celle du coton, du papier, du sucre, ou de ces réseaux d'affaires internationaux qu'ils ont mis en place pour les classes nanties égyptiennes?

Quant à la colère, elle est provoquée par leur silence.

J'ai l'impression que les Juifs d'Egypte sont demeurés plutôt discrets sur ce qu'ils ont subi.

Ils étaient 80 000 en 1948, 50 000 en 1952, 7 000 en 1967.

Que s'est-il passé entre ces trois dates ? Ils se sont identifiés à l'Europe et aux colonisateurs, s'entend-on dire.

Le Départ d'Egypte

par

Victor Teboul, Ph.D.

La lente découverte de l'étrangeté, le nouveau roman de Victor Teboul, a pour cadre l'expulsion des Juifs d'Egypte à la suite de la guerre de Suez.

Le roman est construit à partir du récit d'un enfant, Maurice, qui se confie à son journal. L'histoire baigne dans l'ambiance d'Alexandrie, avant que survienne le moment de la rupture; elle se poursuit avec la sortie d'Egypte et l'établissement des réfugiés en France. Quelques quarante ans plus tard, Maurice retrouve son journal. L'adulte qu'il est devenu renoue avec son enfance. Des blessures anciennes se ravivent, des ressentiments qu'il croyait enfouis s'exacerbent.

On se souviendra que Maurice était le personnage central du précédent roman de Teboul, Que Dieu vous garde de l'homme silencieux quand il se met soudain à parler.

Dans l'article que suit, Victor Teboul explique les raisons qui l'ont motive à évoquer cette page d'histoire des Juifs d'Egypte.

La lente découverte de l'étrangeté, publié aux Editions Les Intouchables, est disponible en librairie.

No ISBN 2-89549-058-9.

Je ne sais pas ce qu'est l'exil, je n'ai aucune idée du déracinement. Malgré mon accent à la Youssef Chahine que me trahit, je ne me suis jamais senti égyptien, ni au Québec ni en Egypte, où pourtant je suis né. Je n'ai vécu que les onze premières années de ma vie à Alexandrie, et pourtant, pour quiconque me pose des questions sur mes origines, je suis et demeure égyptien. C'est là sans doute le paradoxe de plusieurs d'entre nous qui avons quitté très jeunes notre pays natal.

Lorsque je me rappelle qu'en plus mon père et ma soeur furent emprisonnés par les autorités égyptiennes, lors de la crise de Suez, et que nous fûmes ensuite expulses et "rapatriés" en France, je me dis que j'ai de bonnes raisons de ne pas me sentir égyptien.

J'ai toujours le même souvenir de notre départ qui me revient. Je suis assis avec mes parents dans un taxi qui file à toute allure vers le port. Mon père et ma sœur (mon aînée de dix ans) viennent d'être libérés de prison et un bateau déjà bondé nous attend au bout d'un quai. Je me souviens d'avoir hâte de retrouver mon journal. J'ai commence sa rédaction au moment où la guerre a éclaté. Je tiens à raconter ce qui nous arrive. Cela me semble tellement singulier.

Curieusement, malgré ce que nous avons vécu, je n'ai jamais cessé de porter en moi cette Egypte que j'ai connue si peu.

Et puis il y a Alexandrie, ma ville natale, que je n'ai revue qu'une seule fois après notre départ précipité de décembre 1956.

C'est en 1988 que je saisirai l'occasion d'y retourner, alors que je préparais une série d'émissions sur les quarante ans de l'Etat d'Israël pour la chaîne de Radio Canada. A mon arrivée à l'aéroport d'Alexandrie, je suis étonné qu'on m'adresse spontanément la parole en arabe, moi qui l'ai si peu appris. Et je me surprends à employer des mots que je pensais enfouis dans mon enfance pour répondre à mes interlocuteurs – agents de bord, chauffeurs de taxi, réceptionnistes. Il y a comme ça des paroles d'autres langues – j'allais dire d'outre-tombe – qu'on porte en soi et qu'on se surprend à des moments inattendus.

A la synagogue Eliahou Hannabi, je pense à ces jours de fête où le "Temple", comme on l'appelait, était rempli de monde jusque dans ses jardins. Un soldat à l'uniforme trop grand est posté devant la porte d'entrée, il me semble tenir un vieux fusil datant de l'époque du roi Farouk.

בית יוצאי מצרים - גושן

לכל החברים והאוהדים,

אנו שמחים להעביר אליכם העתק מעלון "גושן", ביטאון יוצאי מצרים בחיפה.

באמצעותו הרינו משתדלים לעדכן אתכם על פעילותנו בחיפה, ולהביא מאמרים מפרי עטם של חברינו על נושאים שונים הקשורים למורשת יהדות מצרים.

העבודה הכרוכה בהוצאת עלון זה נעשית **בהתנדבות של חברים פעילים**. על אף עובדה זו, ההכנה כרוכה בהוצאות ממשיות לא מבוטלות: הדפסה, כריכה, שכפול, חלוקה, דואר וכו'.

כדי להמשיך את המסורת של קיום הקשר עם ציבור יוצאי מצרים, אנו שולחים באופן קבוע את העיתון ללא תמורה, אך מבקשים תמיכתכם בהסדרת דמי החבר השנתיים הצנועים בסך 100 ₪! אותם נבקשכם להעביר אלינו על שם **בית יוצאי מצרים – "גושן"** – ת.ד. 589 חיפה 31004.

בצפייה להיענותכם הרינו שולחים בזה תודתנו מראש.

לפרטים נוספים נא להתקשר לה"ה:

אסתי וגילברט בר-און ☎ 8597554
ישראל נלסון ☎ 8528587
אבנר עשהאל ☎ 8244479
יוסי מזרחי ☎ 8526026
אלגרה מזרחי ☎ 8360160

בכבוד רב,

הנהלת בית יוצאי מצרים "גושן"
חיפה

WOJAC

הארגון העולמי של יהודים יוצאי ארצות ערב
ראשי התאחדויות וארגוני העולם מארצות ערב
ההנהלה הישראלית

הזמנה לפגישת ראשי ההתאחדויות וארגוני העולים מארצות ערב

אנו מכבדים להזמינך למפגש ראשי ההתאחדויות וארגוני העולים מארצות ערב וחברי האסיפה הכללית של ווז'ק, שתתקיים ביום רביעי, 10 בדצמבר 2003, ט"ו בכסלו תשס"ד, בשעה 17:00 במגדל שלום, אחד העם 9 תל-אביב, באולם הישיבות ליד בנק ירושלים, מול המודיעין בקומה הראשית (קומת הביניים).

על סדר היום:

א. רישום הרכוש היהודי בארצות ערב ושיתוף פעולה עם משרד המשפטים בנושא זה.
ב. אתר אינטרנט לעדויות יהודים יוצאי ארצות ערב (גב' ספי גבאי).

ברצוננו להדגיש שנודעת חשיבות רבה ביותר להשתתפותך בדיון, לקראת כנס ארגוני העולם שמשרד המשפטים יקיים ב-17.12.2003. נעריך מאוד את מאמציך להתפנות ולהגיע לפגישה.

נא לדייק:

נא לאשר השתתפות בטלפון 03-5240173
או בפקס 03-5225089. בכבוד רב,
שמעון אביזמר, מזכיר כללי

מדינת ישראל **משרד המשפטים**
הממונה על העזרה המשפטית
החטיבה לזכויות היהודים יוצאי ארצות ערב ופרס

הזמנה

הנך מוזמן
לכנס ארצי של ראשי ארגונים ומנהיגים קהילתיים
של יהודים יוצאי ארצות ערב ופרס בישראל
בנושא החלטת הממשלה
בעניין רישום ותיעוד רכוש של היהודים יוצאי ארצות ערב ופרס עדכונים ומבצע רישום ארצי

בהשתתפות
שר המשפטים, **מר יוסף (טומי) לפיד**
היועץ המשפטי לממשלה, **מר אליקים רובינשטיין**
מנכ"ל משרד המשפטים, **מר אהרון אברמוביץ**

הכנס יתקיים ביום רביעי, כ"ב בכסלו תשס"ד (17.12.2003)
משעה 17:00 ועד 20:00
בחדר הישיבות, משרד המשפטים
רחוב צלאח א-דין 29 ירושלים

הממונה על העזרה המשפטית
עו"ד ז'אן-קלוד נידם
וצוות החטיבה לזכויות היהודים יוצאי ארצות ערב

בית יוצאי מצרים

עלון מורשת יהדות מצרים

חיפה

Bulletin des juifs d'Egypte en Israël

גושן Goshen

No. 20 ✕ Decembre 2003 GOSHEN ✕ P.O.Box 589 Haifa 31004 ✕ ISRAEL

עמותה מס' 580098473

Chers Amis

Quel plaisir de renouveller nos entretiens.

Dans ce bulletin vous trouverez des opinions et articles divers, des informations sur nos activités mensuelles, conférences et débats sur le patrimoine des Juifs d'Egypte et aussi fêtes et soirées dansantes pour mettre une note de gaité et respecter les traditions. Le tout avec, bien entendu, de petits buffets et gâteries à la Joie de tous les présents.

Je voudrai remercier ici tous les membres actifs qui nous aident à continuer et préparer nos activités.

Nous voudrions exprimer également notre inquiétude sur les questions de la défense et le Problème Palestinien ainsi que l'agravation de la situation économique et du chômage. Nous espérows tous que ces problèmes seront résolus le plus rapidement possible.

Nous souhaitons a tous nos Amis et sympathisants d'Israël et du monde entier une bonne Fête de Hanouka et que l'année 2004 nous apporite la Paix, la Bonne Santé et le Bonheur.

Avner Assael

Foyer des Juifs d'Egypte - GOSHEN